Universidad de Deusto
Biblioteca

Ciudadanos, é hombres de las Ciudades, Villas, Comunidades, y Lugares, y otras qualesquier personas Eclesiasticas y Seglares del nuestro Reyno de Aragon, en el estantes y habitantes, exemptas, y no exemptas, de qualquier estado o condicion que sean, salud y dileccion. Siendo tan publicos, y notorios los delictos que en este nuestro Reyno de Aragon se han cometido, desde veynte y quatro de Mayo del año passado de mil y quinientos nouenta y vno aca, en la muerte del Marques de Almenara, y en sacar a Antonio Perez de las carceles de la manifestacion, y de las del Santo officio de la Inquisicion del dicho nuestro Reyno, y en la resistencia que se trato de hazer a mi exercito, con tan immenso y execrable crimen, contra el seruicio de Dios nuestro Señor y nuestro, y contra el bien publico, y vniuersal, y las personas que en esto se han señalado, no sera menester referirlo aqui, ni las penas graues q por esto merecen, siendo pues esto de la consideracion que es, y auiendo mandido castigar las cabeças y causa destas alteraciones, y auiendo se entendido mucha parte dellos. Es nuestra voluntad que ninguno de los contenidos en la cedula a parte que van nombrados en las excepciones de los perdones, se recoja, ampare, ni recepte en ninguna parte, ni por ninguna persona de las desse Reyno. Portanto con tenor de las presentes de nuestra cierta sciencia y real autoridad, deliberadamente y consulta, teniendo por notorios traydores, rebeldes, y amotinadores a algunos de los que van en las excepciones del perdon general que he mandado publicar, por ser como son principales cabeças, y causa de las dichas sediciones y motines, y que en su error, pertinacia y dureza han permanecido, y a los demas por consejos complices, o participes en estos delictos. A los que de vosotros se deue requerir y amonestar, requerimos y a monestamos, y a los demas fieles y subditos nuestros, dezimos, encargamos, y mandamos, que vosotros, ni ninguna persona de qualquier estado, orden, o condicion sean, a pena de la fidelidad a que como Rey y señor natural me soys obligados: y de las de que conforme a drecho incurren los que receptan a rebeldes y traydores, que se hazé participes de sus penas, las quales queremos a qui auer por expressas y repetidas, particularmente la del derrocar, y assolar las casas y castillos en que receptaré a los dichos delinquentes, y de nuestra yra è indignacion, y pena de diez mil florines de oro de Aragon de bienes del que lo contrario hiziere exigideros, y a nuestro reales cofres aplicaderos, demas y allende de las penas que por los fueros vltimos desse nuestro Reyno estan contra los receptadores de delinquentes dispuestas y ordenadas: que del dia de la data de las presentes en adelante os guardeys atentamente de receptar, dissimular, permitir, ocultar, o fauorecer, publica ni secretamente, en general ni en particular, en las ciudades, villas y lugares, que estan dentro del dicho nuestro Reyno de Aragon, a los sobredichos, ni a ninguno dellos, ni a ninguna de las personas que andan en su seguimiento, ni dalles ningun genero de bastimento ni mantenimiento, en poblado ni fuera del, directamente, ni indirecta, pagando, o no pagando: aunque sean deudos y parientes vuestros. Antes bien tendreys grande y especial solicitud y diligencia, cada vno en sus jurisdicciones, y terminos, de reconoscer y buscar los montes, valles, barrancos, cuevas y partes yermas a donde suelen o pueden acudir semejantes delinquentes, para que los dichos, ni los que los siguen hallen recetaculo ni abrigo en ninguna parte del dicho Reyno. Procurando quanto en vosotros fuere de prender a los sobredichos, y a cada vno dellos y sus sequaces, y entregarlos a los ministros de la Justicia, saliendo contra ellos con vuestros vassallos (los que los tuuieredes) o a lo menos no dexadolos reposar en ninguna parte, y dando noticia a los dichos nuestros officiales y ministros de las partes donde se entiende que andan, y dandoles fauor y ayuda para su persecucion. Mandando con el mismo tenor de las presentes de la dicha nra cierta sciencia y Real autoridad, a los magnificos y amados consejeros nuestros Regente el officio de la general Gouernacion, y su Assessor, Regente la Cancelleria, y Doctores de la nuestra Real Audiencia, Justicia de Aragon y sus Lugartinientes, Calmedinas, Merinos, Sobrejunteros, Justicias, Jurados, Alguaziles, Porteros, Vergueros, y otros qualesquier officiales y ministros nuestros, mayores y menores, en el dicho nuestro Reyno de Aragon constituydos y constituyderos, y a sus Lugartenientes, y subrogados, que las presentes y todo lo en ellas contenido hagan publicar, y manifestar en todos los lugares y partes donde fuere menester, y tener guardar y inuiolablemente cumplir: saliendo los dichos officiales reales personalmente en nuestras Ciudades, villas y lugares, en persecucion de los dichos delinquentes, y haziendo salir a los demas, y executado rigurosamente las penas contra los q no obedeciendo a estos nros Reales mandamiétos receptaren a los dichos delinquétes. En los quales receptadores executé las penas arriba dichas, y particularmete en la desolacion de sus casas, y las demas q de fuero y drecho se deué. Y los vnos ni los otros no hagays, ni permitays q sea lecho lo cotrario en manera alguna, si los dichos prelados y Eclesiasticas personas, y los nuestros officiales Reales y vniuersales, y los demas fieles y subditos nuestros en las sobredichas penas de infidelidad, y las demas por los fueros desse nuestro Reyno impuestas, desseays, y dessean no incurrir. Y para que con mas cuydado se acuda a la persecucion de los dichos delinquentes, y de cada vno dellos, prometemos en nuestra buena fe y palabra Real, de que a qualquier persona de qualquier calidad que sea, que entregare en manos de nuestros ministros y officiales, alguno, o algunos de los dichos delinquentes, daremos y pagaremos realmente y con effecto la cantidad, o cantidades; y concederemos, como desde agora concedemos las gracias, y perdon o perdones de delictos, que don Alonso de Vargas, o el Regente el officio de la general Gouernacion, o el Justicia de las Montañas, o otro Comissario nuestro en nuestro nombre dira y señalara. Y porque de las presentes se ha de vsar en muchas partes; mandamos que a los tras-

dos dellas autenticos, se de tanta fé como a lo original. En testimonio de lo qual mandamos despachar las presentes con nuestro sello Real comun en el dorso selladas, y que sean manifestadas con publico pregon por las ciudades y lugares acostumbrados desse nuestro Reyno. Dat. en la nuestra villa de Madrid a quatro dias del mes de Enero, Año del nacimiento de nuestro señor Iesu Christo de mil y quinientos y nouenta y dos.

YO EL REY.

V. Frigola Vicecancel.

V. Clemens p conser. Arago.

V. Campi. R.
V. Quintana R.

Dominus Rex mandauit mihi don Michaeli Glementi, Visa p Frigola Vicecancel. Cãpi, Terça, Quintana, & Pellicer Regen. Cãcel. & me p conser. Arago.

V. Terça R.
V. Pellicer R.

In Curiæ Arago. quarto fol. CXo.

YO Geronymo Secano escriuano de mandamiento del Rey nuestro Señor, hago fe y relacio como en la presente ciudad de çaragoça del Reyno de Aragon, a veynte y tres dias del mes de Enero del año presente de mil y quinientos y nouenta y dos: por orden y mandamiento de la Magestad del Rey nuestro señor, se publico mediante Balthasar de Alquenigo, Corredor de la Real Audiencia deste Reyno, presentes mi dicho escriuano y testigos infrascriptos la presente prouision, alta e inteligible voz por los lugares publicos y acostumbrados de la presente ciudad, a saber es en la plaça de nuestra Señora del pilar, en la calle del Cofo, en la plaça del Mercado, y en la plaça de la Seu, començando entre la vna y las dos horas del pues de medio dia, hasta las tres oras del mesmo dia. En testimonio de lo qual hize e testifique acto de lo sobredicho, dicho dia mes, año y lugar arriba calendados y especificados: siendo presentes a todo lo sobredicho llamados y rogados Francisco Iordan, y Alberto de Cueuas alguaziles de la Magestad, en la dicha y presente ciudad de çaragoça domicilados.

Geronymo Secano.

DON ALONSO DE VARGAS COMENDADOR DE SO-
[illegible] sobos, del Consejo de Guerra de su Magestad, y Capitan General del Exercito.

Cumpliendo lo que su Magestad por su real prouision (dada en Madrid a quatro deste presente mes de Enero) manda, y en conformidad della en su real nombre prometo de dar y pagar, y que su Magestad dara y pagara realmente y con effecto, a qualquiera persona ò personas que dieren y entregaren presos, en manos y poder de los Comissarios y ministros que para este effecto se nombraren, a qualquiera de las personas que adelante se declaran, por cada vna dellas los premios de dinero siguientes, en esta manera.

Por la persona de Antonio Perez, seys mil ducados.
Por la de don Iuan de Luna, quatro mil ducados.
Por la de don Diego de Eredia, quatro mil ducados.
Por la de don Martin de Lanuça, quatro mil ducados.
Por la de don Pedro de Bolea, quatro mil ducados.
Por la de Manuel don Lope, tres mil ducados.
Por la de don Yuan Coscon, tres mil ducados.
Por la de don Iuan de Torrellas, tres mil ducados.
Por la de Gil de Mesa, tres mil ducados.
Por la de Gaspar Burces, tres mil ducados.
Por la de Iuan Francisco Mayorin, dos mil ducados.
Por la de Christoual Frontin, dos mil ducados.
Por la de Francisco de Ayerue, dos mil ducados.
Por la de Iuan Luys Fontoua, dos mil ducados.
Por la de Fuertes Pelayre, dos mil ducados.
Por la de Iuan de Vbiero Pelayre, dos mil ducados.
Por la de Anton de Añon, dos mil ducados.

Y lo mismo se hara con quien diere noticia de qualquiera de las dichas personas para prendellos, si dello se consiguiere, con effecto la dicha prision.

Y para que dello conste, y a todos sea notorio lo susodicho, se publique en las partes y lugares que conuenga, y se imprima juntamente con la dicha prouision de su Magestad y al pie della. Fecha en çaragoça a veynte y tres de Enero, de mil y quinientos y nouenta y dos años.

Don Alonso de Vargas.

Por mandado de su Señoria.
Domingo Deynsaurbe.

YO Geronymo Secano escriuano de mandamiento del Rey nuestro señor, hago fe y relacion, como en la presente ciudad de çaragoça del Reyno de Aragon, a veynte y tres dias del mes de Enero del año presente mil y quinientos nouenta y dos, por prdē y mādamiento de la Magestad del Rey nro Señor, se publico mediante Baltasar de Alqueñigo corredor de la Real Audiencia deste Reyno, presentes mi dicho escriuano y testigos infrascriptos la presente promessa, alta e intelegible voz por los lugares publicos y acostumbrados de la presente ciudad: saberes, en la plaça de nuestra Señora del Pilar, en la calle del Coso, en la plaça del Mercado, y en la plaça de la Seu, començando entre la vna y las dos horas despues de medio dia hasta las tres horas del mismo dia. En testimonio de lo qual hize y testifique acto de lo sobredicho, dichos dia mes, año y lugar arriba calendados y especificados, siēdo presentes a todo lo sobredicho por testigos, llamados y rogados, Francisco Iordan, y Alberto de Cueuas, alguaziles de su Magestad en la dicha y presente ciudad de çaragoça domiciliados.

Geronymo Secano.

Concuerda con la Prouision y cedula de promessa originales.

Domingo Deynsaurbe.

Universidad de Navarra
Biblioteca

1377

DE EXEQVENDIS MANDATIS REGVM HISPANIAE, QVAE rectoribus ciuitatum dantur, Liber, autore Petro Nunio de Auendaño iurisconsulto, & illustrissimi Ducis Infantatus à consiliis.

EIVSDEM RESPONsa quædam, quibus Regiæ leges declarantur. Itemq;

DICTIONARIVM, quo voces antiquæ, quibus Partitarū leges, & cæteræ constitutiones Regiæ vtuntur, exponuntur, opus iuris Hispani studiosis nouum atq; vtile.

Ex libris Navarro

SALMANTICÆ,
Apud Ioannem de Canoua.
1554.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD ILLVSTRISSIMVM ATQVE REVERENDISSIMVM D. Dominum Antonium Fonſecam, ſupremi Senatus Regij Principem, Petri Nunij de Auendaño iuriſconſulti, in librum De mandatis Regum PRÆFATIO.

ETVS HIC EST MOS, ampliſsime Domine, inſtitutumq; omnium hominum, qui libros edere in vulgum de re aliqua parant, vt eos principi alicui, claroq; in republica viro deſtinent, cuius ſub tutela patrocinioq; nominis prodeant: Quod optima ratione fieri negari nõ poteſt. Nam cùm ipſi alacriores diligentioreſq; in ſcribendo fiunt, maioreque & animo & voluptate eiuſce rei moleſtias laboreſq; perferunt, cùm ſibi proponunt ante oculos eius autoritatem, maieſtatemq; viri, cuius iudiciũ ſubitura ſua ſcripta vident: & nonnullos quoq; calumniantium improbitati frænos iniiciunt: quorum ſunt plæriq;, qui cùm ipſi nihil vnquã egregium laudabileuè aut efficiant, aut poſsint, in faciendis aliorum ſcriptis, conuiciis videri ingenioſi volunt. Quamobrem cùm hoc literatorum omnium conſilium ſemper probauerim, quin id in meis operibus laboribuſq; publicandis, ſequerer, faciendum mihi non fuit: cuius intererat præcipuè tali aliqua autoritate propter nouitatem præmuniri. Quod verò ſequẽtis erat deliberationis, & nonnullam aliâs afferre poſſet dubitationem, cui mitteretur hic liber, id apud me fuit ad decernendum procliue. Nam cùm hîc de iure ciuili, deq; rebus iis & partibus eius, quæ ad regendas prouincias & gubernandas ciuitates pertinent, à me agendũ ſit, cui potius mitti debuit id operis, quàm ad eum virum, qui præter ſplendorem generis, naturæq; bonitatem, ac nobilitatem morum, cùm ipſe iuris peritiſsimus ſit, tũ in eo rerum faſtigio culmineq; collocatus, vt omnibus iuris prudẽtibus, & per omnem Optimi Maximiq; Principis Caroli Quinti ditionem, ius dicentibus præſit? Semper enim à peritis in nuncupãdis operibus, & rei ipſius de qua agitur, & perſonæ eius cui dedicantur, eſt habita ratio: quod cùm ipſum per ſe decorum atq; cõueniens eſt, tùm autori ipſi parentiq; operis accommodatum. Et præterea cùm inter alia plurima maximaque munera, quibus ampliſsima tua iſta præfectura conſulit, id ſit non in poſtremis, curare vt ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciuitates Regni totius idonei mittãtur correctores, aptissimum hoc genus obsequij mihi visum est, quo te prosequi auderem, vt si à te probatum dignumq; habitum reperiatur quod in manibus teratur studiosorum, per te iis quibus eiusmodi munera quotidie iniungis, cõmendaretur. Quid enim mihi maius aut amplius contingere potest, quàm id quod mihi spectatissima tua humanitas pollicetur, ingenij mei primitias & vigiliarũ quasi degustationes ab eo probatas putari, à quo ius tota Hispania libentissimè petit accipitq;? Quamobrem dabis veniam, amplissime illustrissimeq; iuris Antistes, si tot mihi commodis ex hac re propositis speratisq;, meas hasce vigilias fortasse ad id minus aptas, tuo clarissimo nomini dicare non erubuerim, hocq; quidquid est libelli, hilari, vt spero, fronte, lætaq; suscipito. Nec tibi tàm indignitas huius rei veniat in mentem, quàm quantum animi his studiosis omnibus additurus, si te, cuius nutum omnes obseruant, tam tenue munusculum non aspernatum cõspexerint. Quam ad rem abs te impetrandam, nonnihil etiam allaturum mométi puto, quod hic liber fœliciſsimo tuo nomini nuncupatus consecratusq;, ex officina prodit Alexandri de Canoua, cùm Typographi accuratissimi honestissimiq; hominis, tùm amplitudini tuæ, iam inde ab eo tempore, quo Salmanticæ literis operam dabas, deditissimi, maximisq; à te semper beneficiis affecti, & in tuorum numero habiti, quod ipse in præcipua fœlicitatis parte putat. VALE.

CAPITVLOS HECHOS POR EL REY Y LA REYNA NVESTROS SENORES. EN LOS QVALES CONTIENEN LAS cosas que han de guardar y complir los gouernadores, assistentes, corregidores, juezes de residencia, y alcaldes delas ciudades, villas, y lugares de sus reynos y señorios. Hechos enla muy noble y leal ciudad de Seuilla, a nueue de Iulio, de mil y quinientos años.

DON FERNANDO Y DOÑA YSABEL por la gracia de Dios rey y reyna de Castilla, de Leon, de Aragon, de Sicilia, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galizia, de Mallorca, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iaen, delos Algarues, de Algezira, de Gibraltar, y delas islas de Canaria, Cõde y condessa de Barcelona, Señores de Vizcaya, y de Molina, Duques de Athenas y de Neopatria, Cõdes de Ruysellon, y de Cerdeña, Marqueses de Oristan y de Gociano. A todos los corregidores, assistentes, alcaldes, y alguaziles, y otras justicias qualesquier de todas las ciudades, villas y lugares delos nuestros reynos y señorios, y a cada vno y qualquier de vos, Salud y gracia. Sepades que nos entendiendo que cumple a nuestro seruicio, y a descargo de nuestras consciencias, y al buen regimiento y gouernacion delas dichas ciudades, villas, y lugares, hauemos acordado que de aqui adelante vos los dichos nuestros corregidores y juezes de residencia que fueredes prouey dos para enlas dichas ciudades, villas y lugares guardeys y cumplays y executeys, y fagays guardar y cumplir y executar las ordenanças y capitulos de yuso contenidos, y que fagays juramento enlos casos que mandamos que se haga sobre la guarda de cada vna dellas: los quales son estos que se siguen.

LO QVE TOCA ALOS CORregidores y sus officiales.

PRimeramente mandamos que todos los que ouieren de yr a qualesquier ciudades, o villas, o prouincias, o merindades, o partidas de nuestros reynos, por nuestros assistentes, o gouernadores, o corregidores, miren bien todas las cosas que les mandamos enlas cartas de poder que lleuã, y aquellas execute y cumpla segun que por ellas les fuere mandado: y que durante el tiempo que touieré el officio q̃ les es encomendado, vsen del bien y fiel y derechamente, guardádo nuestro seruicio, y el bien comun dela tierra que lieuare en cargo, y el derecho alas partes, y cumplan nuestras cartas y mãdamientos que nos les embiaremos. y si estouieren en nuestra corte quando les proueyeremos delos dichos officios, hagan juramento enel nuestro consejo de guardar y cumplir lo suso dicho a todo su leal poder, y y que no pidira ni lleuara mas salario del que le fuere tassado enla carta de poder que lleuare, ni lleuara ni consentira lleuar a sus officiales mas derechos de los que enel aranzel de aquella ciudad, o villa, o prouincia que es a su cargo, fuerẽ puestos: so pena que lo pague conlas serenas, aunque diga que lo no supo. Y no recibira dadiua, ni aceptara promessa ni donacion, ellos ni sus mugeres, ni hijos de ninguna persona,

Universidad de Deusto

persona, por si ni por otro, directe ni indirecte, duráte el tiẽpo de su officio de cuya mano aya de venir a el, y a su prouecho, ni recibá mas de su salario y derechos q̃ justamente deuieren de auer, segun la tabla de su adjutorio, so la dicha pena.

2 Otrosi que no se juntaran ni faran confederacion ni parcialidad con ninguno, ni algunos regidores ni caualleros, ni otras personas algunas delos tales pueblos, saluo que y gualmente tengan a todos en justicia, quanto a ellos posible fuere: ni assi mismo durante el tiempo de su officio del dicho assistẽte, o gouernador, o corregidores, ni sus officiales, por si ni por otro compre heredad alguna, ni edifique casa sin nuestra licencia, y especial mandado enla tierra de su jurisdicion, ni vse en ella de trato de mercaduria, ni trayga ganados enlos terminos y baldios delos lugares de su corregimiento, so pena quel que lo contrario hiziere, pierda lo que assi comprare, o edificare, o tractare el ganado que assi truxere para la nuestra camara.

3 Otrosi mandamos quel tal assistente, o gouernador, o corregidor, ni sus officiales ni familiares no sean abogados, ni procuradores ni solicitadores delos pleytos y causas que dentro del termino de su jurisdicion se trataren: ni ayudaran a persona que sea de su jurisdicion, aunquel negocio se trate en su jurisdicion, ni fuera della ante otros juezes seglares o ecclesiasticos: pero quel assistẽte, o el gouernador o el corregidor, o su alcalde, pueda ayudar en fauor de su jurisdicion, o del bien publico, no lleuando dinero por ello, so pena que lo tornen con el doblo para la nuestra camara.

4 Item q̃ no tengá alcaldes ni alguaziles q̃ seá vezinos ni naturales dela tierra que lleuan en cargo, y q̃ los busquẽ ellos los mejores y mas sufficiẽtes que pudierẽ auer para los cargos que les dierẽ, y q̃ no sean sus parientes dentro del quarto grado, ni yernos, ni cuñados casados con su hermana o hermano de su muger sin su licencia y mandado, so pena q̃ pierda el tercio de su salario. Y otrosi q̃ guarde la prematica q̃ mãdamos hazer cerca delos q̃ há salido delos estudios antes de auer estudiado el tiẽpo por nos ordenado: y que no lleuẽ alcaldes ni alguaziles que persona alguna de nuestra corte ni de fuera della le diere por ruego, saluo q̃ le escoja el que entendiere que le cumple, para descargo de su consciencia, y para buena administracio dela justicia: por los quales sea obligado de dar cuẽta y razõ, y satisfazer lo que ellos fizieren, saluo en caso que los entregaren como el derecho quiere.

5 Otrosi que los officios que por la carta que lleua mãdamos que estẽ suspẽdidos para quel y sus officiales los tengan, no daran lugar que otro los tenga, ni vse dellos, saluo el y sus officiales, como por nuestra carta le fuere mandado.

6 Otrosi les mãdamos q̃ del dia q̃ fuerẽ al lugar do han de ser recebidos, hasta sesenta dias de su officio se informẽ con mucha diligẽcia delas sentẽcias q̃ son dadas en fauor del tal lugar, sobre los terminos dely de su tierra: y en cuyo poder hã estado, o estã, y les faga paresçer ante si, y saq̃ la copia dellas, y se informe q̃les dellas estã executadas: y si despues de executadas entrarõ enlos tales terminos las psonas que los teniã antes, o otros cõtra el tenor delas tales sentẽcias, y q̃ las hagá luego executar, y dexar los tales terminos libres y desembargados q̃ assi estouierẽ tomados y ocupados cõtra el tenor delas sentẽcias, y mãde que no los tornẽ mas a tomar y ocupar, so las penas en ella cõtenidas: las q̃les executẽ enlos q̃ cõtra ellas fuerẽ, o fallarẽ q̃ han ydo, atẽto el tenor y forma dela ley de Toledo: y esso mismo executẽ la pena en ella cõtenida sobre la ocupació que primero hizo: y assi mismo visitẽ todos los dichos terminos dela ciudad, o villa, o tierra que fuere a su cargo, sin lleuar por ello salario

salario alguno: y vean si hay otros terminos ocupados en que no aya auido sentencias. Y si los ocupadores fueren de su jurisdicion, conozcan dello segũ el tenor dela dicha ley hasta los hazer restituir: y si no fueren de su jurisdicion, nos los embien a notificar, declarando quales y quantos terminos son, y quien los tiene, por que nos prouea mos sobre ello como fuere justicia. Y assi mesmo visiten las villas y lugares dela tierra que estouiere a su cargo en persona vna vez enel año, y se informen como son regidas, y como se administra la justicia, y como vsan los officiales dellas de sus officios: y si hay personas poderosas que hagan agrauio alos pobres, y lo hagan todo enmendar si buenamente pudieren: y sino que nos lo notifiquen con tiempo. Y esto contenido en este capitulo prometan de lo hazer y cumplir, y executar a todo su leal poder. Y si el assistente, o gouernador, o corregidor fuere negligente en cumplir lo suso dicho tocante alos terminos, que se embie otro a su costa que lo cumpla.

7 Otrosi mandamos que luego quel assistente, o gouernador, o corregidor, fuere recebido al officio, se informe si hay tabla, o aranzel delos derechos quel y sus officiales y escriuanos, y los otros escriuanos y carceleros, y qualesquier otros officiales de justicia há de lleuar, y quel guarde y haga guardar: y si no lo ouiere, que lo haga hazer junto con los diputados quel cabildo dela tal ciudad, o villa donde fuere, para ello nombrare hasta sesenta dias primeros siguientes, conformando se con las tassas antiguas quanto buenamente pudieren. Y hauiendo respecto al valor dela moneda, con tanto que no exceda lo cõtenido enlas leyes de nuestros reynos, y lo embie al nuestro consejo, para que se vea y se cõfirme, o enmiende. Y assi confirmando lo hagan poner enel auditorio donde este publico, y dende en adelante lo guarde el y sus officiales: y assi mismo hagan que lo guarden los escriuanos y otros officiales dela dicha ciudad. Y el ni sus officiales no lleuẽ los derechos doblados, saluo como se lleuá enel pueblo, no hauiendo corregidor. So pena que si mas derechos lleuare, lo pague conlas setenas. Y mandamos so la dicha pena que no lleuen parte el ni sus officiales delos derechos que pertenescen alos escriuanos, ni fagan partido con ellos en manera alguna.

8 Otrosi mandamos y defendemos que no lleuen otras dadiuas ni repartimientos dela ciudad o villa, o partido de que fuere proueydo, o delos pueblos, el ni sus alcaldes, ni alguaziles: mas ni allende de lo que se le manda dar enla carta de corregimiento, aunque se lo quieran dar los regidores y sesmeros, y otros officiales del concejo, o dela tierra, no embargante que la ciudad, villa, o tierra aya estado en costumbre de lo dar alos assistentes, o gouernadores, y corregidores, y alcaldes, y alguaziles, o otros officiales passados: ni se pueda alegar, que pues estan suspendidos enel los otros officios de alcaldias mayores, y dela justicia, y ordinarios, y fieldades, y executorias, y merindades, y alguazilazgos, y otras alcaldias menores, y mayordomias que deuen lleuar el salario dellas, y que estan en costumbre de lo lleuar, mas que sin embargo de todo esto no lleue mas de lo contenido en su carta, como dicho es. Y assi mismo no tomen ropa, ni posada, ni camas de la tal ciudad, saluo por sus dineros, como esta mandado por nuestras cartas. So pena que lo paguen con el quatro tanto.

9 Item que no lleuen ni cõsientan lleuar a sus officiales assessorias ni vistas de processos por las sentencias que se dieren, y que sobre esto recibiran juramento de sus alcaldes, y que si no lo guardarẽ, que lo castigue: y que esto aya lugar assi mismo, aunque los tales corregidores y officiales conozcan por comission nuestra: so la

pena dela ley, ni reciba el ni sus officiales compromissos de ningunos pleytos que ante ellos estouieren pendientes, ni dequel pudiere conoscer, so pena que torne lo que lleuare con otro tanto.

10 Otrosi que no lleuen ni consientan lleuar a sus officiales derechos de execuciones, por ningunos contractos, ni obligacion, ni sentencia de que se pidiere execucion, hasta quel dueño dela deuda sea pagado, o se diere por contento, aũque sean los derechos en poca quantidad: y que no lleuen mas de derechos delos que por las ordenãças dela dicha ciudad o villa deuiere lleuar, comoquiera que digan que estan en costumbre de lo lleuar, o que lo deuen lleuar, segun las leyes de nuestros reynos, y que donde ay costumbre que se lleuen menos derechos dela execucion delos treynta marauedis al millar, hasta ciento y cinquenta marauedis que se lleuan por nuestras rentas, segun la ley del nuestro quaderno, que tambien la guarden enlo que toca alas dichas nuestras rentas. De manera que no se lleuen por ello mas derechos de lo que se lleua por los otros marauedis. Y donde no ouiere ordenança que se guarde la costumbre antigua, tanto que no exceda dela quantia dela ley: y que por vna deuda no se lleue mas de vna vez derechos de execucion, so pena que los pague con las setenas el que lo contrario hiziere.

11 Otrosi que no lleuen penas algunas delas que disponen las leyes, ni delas que se pusieren para la nuestra camara, ni para otra obra pia, sin que primero las partes sean oydas y sentenciadas contra los que en ellas incurren por sentencia passada en cosa juzgada, y que en esto no hara auenecia ninguna por si ni por otra persona por ellos antes de dar la sentencia. So pena que lo paguen con las setenas.

12 Otrosi que las setenas en que condenaren sean para nuestra camara, y no lleue el ni sus officiales, ni alguaziles, ni merinos parte dellas, aunque digan que estan en vso y costumbrre delas lleuar.

13 Otrosi que el ni sus officiales no lleuen parte delas alcaualas, o sisas, o imposiciones, o descaminados por las sentẽciar, ni por las executar, ni en otra manera: ni assi mismo lleuen por firmar los recudimiẽtos delas rentas, mas alo que disponen las leyes del quaderno, so la dicha pena.

14 Otrosi que guarden y hagan guardar a sus officiales las leyes de nuestro quaderno delas alcaualas, y otras rentas que dan orden enel demandar, y proceder, y lleuar los derechos enlos pleytos delas dichas rentas: de manera que los labradores, y officiales, y personas del pueblo no sean fatigados cõtra el tenor y forma de las dichas leyes.

15 Otrosi que no lleuen derechos de omezillos, saluo en causa de muerte de hombre, o de muger, o en caso quel culpado merezca pena de muerte, so la dicha pena.

16 Item quel dicho assistente, o gouernador, o corregidor, no arrendara, ni consentira arrendar los officios de alguazilazgo, ni el delas entregas, ni la carcel, ni almotacenazgos, ni los plazos, ni alcaldias, ni mayordomias, ni escriuanias, ni otros officios que touieren por respecto desu corregimiento, directe, ni indirectamente, so pena que pague lo que assi lleuare con otro tanto para la nuestra camara.

17 Otrosi que vean las ordenanças dela dicha ciudad, o villa, o partido que fuere a su cargo, y las que fueren buenas, las guardara y hara guardar: y si viere que algunas ordenanças se deuen enmendar, y hazer de nueuo, las hara con acuerdo del regimiento, mirãdo mucho enlas q̃ tocaren enla electiõ delos officios pa q̃ se elijan justamente y sin parcialidad: y assi mismo alas q̃ conciernen al bien comũ, assi que enlas

enlas menestrales y otros officiales vsen de sus officios bien y fielmente, y sin fraude alguno, como en que la tierra sea bien bastescida de carne, y pescados, y otros mantenimiẽtos a razonables precios, y que las calles y carreras y carnicerias esten limpias, y las salidas del lugar esten assi mesmo limpias y desocupadas, y las ordenanças que assi emendare, o de nueuo hiziere, embie a nos el traslado della, para que nos las mandemos ver, y prouer sobre ello.

18 Otrosi se informe si ay casa de concejo, y carcel qual conuenga, y prisiones: y si no las ouiere, den orden como se haga.

19 Otrosi que haga arca en que esten los preuilegios y escripturas de concejo a buen recaudo, que alomenos tengan tres llaues: y la vna tenga la justicia, y la otra vno delos regidores, y otra el escriuano de concejo, y que no se puedã sacar de alli: y que quando ouieren necesidad de sacar se alguna escriptura, la saque la justicia y regidores: y que aquel aquien la entregare, se obligue de tornar la dentro de cierto termino, y de conoscimiento dello, y que de en el arca de concejo: y quel escriuano de concejo tenga cargo de solicitar que se torné, y faga hazer vn libro en que se trasladen todos los priuilegios y sentencias del concejo autorizadas, y otro libro en que se trasladen todas las prouisiones y cedulas que nos mandaremos dar que fueren presentadas enel cabildo, assi las que son dadas hasta aqui, como las que se daran de aqui adelante, para que de todo se de cuenta y razon quando fuere menester: y assi mismo haga que enla dicha arca esten las siete partidas, y las leyes del fuero, y delos ordenamientos y prematicas, porque teniendo las mejor, se pueda guardar lo contenido en ellas.

20 Item que jure a todo su leal poder que directe ni indirecte no procurara que le sean leydas cartas delos juezes eccleſiasticos, para que se impida la nuestra jurisdicion real: y si viere que los juezes y ministros dela yglesia en algo vsurpan nuestra jurisdicion, o se entremeten en lo que no les pertenesce, les haga requerimiento que no lo fagan: y si dello no quisieren cessar, nos lo fagan luego saber, para que nos lo mandemos remediar: de manera que no consientan que cosa passe en nuestro perjuyzio, y de nuestra jurisdicion, sin que luego sea remediado, o notificado a nos.

21 Item mandamos y defendemos que los dichos nuestros assistentes, o gouernadores, o corregidores, ni alguno dellos no acepten ruego ni carta que les sea escripta enlos casos de justicia por persona de nuestra corte, ni defuera della: antes sin embargo della hagan y administren la justicia realmente y con effecto: y qualquier carta de ruego que se le escriuiere de nuestra corte en casos de justicia nos la embie.

22 Otrosi que no consientan que se fagan sin nuestra licencia torres ni casas fuertes enla ciudad, o villa, o tierra que fuere a su cargo, ni en sus terminos y jurisdiciõ: y sepa si se haze agrauio y daños delas fechas nueuamente, y si le perturba con ellas la paz del pueblo, y nos embie la relacion dello: y si enlas comarcas de su jurisdiciõ se fiziere alguna casa fuerte, luego que lo supiere nos auise dello.

23 Otrosi que vea como estan reparadas las cercas, y muros, y cauas, y las puẽtes, y los pontones, y alcantarillas, y las calcadas enlos lugares donde fueré menester, y todos los otros edificios y obras publicas: y si no estouieré reparadas den orden como se repare con toda diligencia.

24 Otrosi que se informé delos portazgos, y almoxarifazgos, y castillerias, y borras, y assaduras, y otras imposiciones, y yanajes, y estatutos que lienan enla tal ciu

dad, o villa, o lugar, o en su tierra y comarcas, aunque sean de señorios, y quales son nueuas, y quales viejas y antiguas, y si se han acrescentado, y las nueuas delos terminos de su jurisdicion que no tienen titulo, o perscripcion immemorial para que de derecho las puedan lleuar prouea como no se puedan lleuar, ni se lleuan, executando las penas contenidas enlas leyes de nuestros reynos: contra los quales las impusieren, o lleuaren como no deuen, y delas que son de fuera de su jurisdicion nos embien relacion, porque nos prouea mos sobre ello.

25 Item que lleue la prematica delos que dizen mal a nuestro señor y que executen las penas en ella contenidas enlas personas que contra ella fueren, o passaren, sin excepcion de personas, de mayor ni menor condicion: so pena que si dispensare con ella en poco, o en mucho, passe el la pena q̃l transgressor dela dicha prematica auia de passar.

26 Otrosi que sepa si esta hecho, y no se guarda el apartamiento delos Moros: y si no estouiere hecho, lo haga, y si esta hecho y no se guarda, lo haga guardar, y requiera alos concejos comarcanos delos señorios, que lo hagan, y guarden, y traygan y embien relacion de como se guarda, so pena que pierda la quarta parte del salario.

27 Otrosi que si algunos malfechores de su jurisdicion se acogieren a fortalezas, o lugares de señorios, que con gran diligencia entiendan en saber adonde estan, y requieran alos receptadores que los entreguen, y sobre ello hagan todas las diligencias que de derecho se deuieren hazer: y si no gelos entregaren, nos lo notifiquen con los testimonios que sobre ello tomaren lo mas prestamente que pudieren.

28 Otrosi les mandamos que hagan que se visiten los mesones y ventas, y trabajen porque esten bien reparadas, assi delos officios como delas otras cosas que son menester, para que los caminantes y estrangeros sean bien acogidos y aposentados, y se póga tassa en ellos, y se faga guardar la tassa segun la ley del ordenamiento de Toledo.

29 Otrosi que no consientan juegos vedados, ni tableros dellos, y executen las penas delas leyes, que disponen sobre los juegos fielmente sin y gualas, y sin cautelas, ni fraudes.

30 Otrosi sepa si son tomadas y fenescidas las cuentas delas rentas delos proprios, y repartimientos y contribuciones, y imposiciones delos años passados, y delas que fueron fenescidas, haga pagar los alcances: y las que no fueren tomadas y fenescidas, las tomen y acaben de tomar, no passando en cuenta, saluo lo de que se mostrare libramiento librado de justicia y regidores con carta de pago, siendo la tal libranca justa: y lo que se gastare por menudo, informe se si se gasto verdaderamente, y si fue bien gastado, o si ouo algun fraude, y hagan tornar lo que hallaren mal gastado, y den pena alos que lo ouieren gastado como no deuen. De manera que quando se le tomare la residencia, esten fenescidas las cuentas, y executados los alcances, y todo lo que fuere mal gastado: y haga que los marauedis delas rentas delos proprios solamente se gasten en cosas de prouecho comun, y no en interesse delos regidores, y de aquellos aquien quieren fazer gracias, ni de otras personas no deuidamente: ni se gaste en dadiuas, ni en ayudas de costas, ni presentes: ni den alos porteros, y reposteros y aposentadores, y otros officiales de nuestra corte cosa alguna, saluo lo cõtenido enlas leyes por nos ordenadas. Y assi mismo no gasten los dichos proprios en justas, ni en alegrias, ni en comidas, ni beuidas, ni en otras cosas no necessarias al bien comun dela dicha ciudad, o villa, y si lo gastaren

ren o librareh como no deuen lo paguen de sus bienes.

31 Otrosi qne no consientan repartir gallinas ni perdizes ni yesugos, ni carneros ni hachas ni otras cosas semejãtes entre la justicia y regidores y otros officiales del concejo: so pena que tornen lo que lleuaren conlas setenas: y assi mismo lo tornen los dichos regidores conla misma pena, todo para la nuestra camara.

32 Otrosi sepa delas rentas delos proprios como andan arrendadas y aforadas, y prouea sobre ello de manera que no se pierda lo que se podria auer dellas por negligencias y parcialidad, y no consientan que las arrienden personas poderosas, ni officiales del concejo, por si, ni por interpositas personas y hagan por manera que tengan libertad enteramente de pujar y arrendar las dichas rentas y imposiciones quien quisiere sin temor alguno. Y esto mandamos que hagan cerca delas rentas y proprios delos concejos, y lugares, y aldeas dela tierra de su corregimiẽto: y assi misino no consientan que los regidores y otras personas cõtenidas enlas leyes de Toledo arrienden las alcaualas, y las otras rentas enla dicha ley contenidas.

33 Otrosi haga que las obras publicas que se ouieren de hazer a costa del concejo, o delas penas, o en otra manera q̃ se fagã a menos costa y mas prouecho del concejo que ser pudiere, que las personas que en ello ouieren de entender sean tales que la hagan fielmente, y no hagan cosa demasiada, saluo la que fuere necessaria para que la obra sea bien hecha: y el que fuere obrero y veedor dela obra, no tẽga cargo de recebir y gastar el dinero por su mano.

34 Otrosi que no consientan hazer ni hagan derramas sobre los pueblos, sino como quieren las leyes que disponen, que de tres mil marauedis arriba no se haga, sin nuestra licencia y mandado, aunque digan que estan en costumbre de reparar algunos marauedis para sus gastos, o para otra qualquier cosa: y el repartimiento delos dichos tres mil marauedis se entienda que en toda la ciudad, o villa, y su tierra, se no repartan mas delos dichos tres mil marauedis, saluo donde la tierra suele repartir por su parte, y la ciudad por la suya, que alli pueda cada vno dellos repartir los dichos tres mil marauedis, y enlas que se ouieren de hazer, den orden que los pobres no sean mas fatigados que los ricos. Y los que touieren cargo de hazer coger las dichas derramas, no puedan cargar, ni consientan que cargue a vnos y alieuen y escusen a otros, y se faga de guisa que se pueda todo biẽ saber, para que se castigue lo que mal se hiziere, y se pueda dar de todo buena cuenta, so las penas contenidas enlas leyes de nuestros reynos, que defienden que no se hagan repartimientos.

reparar.

35 Otrosi que las audiencias y otros autos de justicia los fagã todos ante los escriuanos del numero dela ciudad, o villa donde ouiere de conoscer si alli ouiere escriuanos del numero, saluo si ouiere escriuano nombrado por nos para las causas criminales, y no tome otro ningun escriuano, saluo vno si quisiere para recibir quexas, y tomar las primeras informaciones delos crimines, para prender alos q̃ por informacion hallarẽ culpantes por se guardar mas el secreto. Y esto hecho se remita antel escriuano del numero, o dela carcel si lo ouiere: y q̃ los processos criminales se fagan enla carcel, adonde este vna arca en q̃ se guarden los dichos processos: lo q̃l este a buen recaudo. Y aya libro de todos los presos q̃ vinierẽ ala carcel, declarãdo cada vno porq̃ fue preso, y por cuyo mãdado, y los bienes q̃ ouiere traydo: y quando se soltare, se póga al pie del dicho assiento el mãdamiento porq̃ fue suelto.

36 Item que los escriuanos assi de crimen como de ceuil que estouierẽ antel assistẽte, o gouernador, o corregidor, o ante sus officiales, hagã sus processos en foja de pliego

Universidad de Deusto
Biblioteca

de pliego enteros bien ordenados: y que los abogados hagan assi los escriptos, aun q̃ las causas sean sumarias, y los escriuanos asienten todos los autos q̃ passaren ordinariamẽte, vno tras otro sin entremeter otra cosa de fuera del processo en medio: so pena de cinco mil marauedis por cada vez a cada escriuano para la nra camara, y todas las sentencias assi ceuiles como criminales, que sean formadas del o de sus officiales que las dieren, y del escriuano ante quien passare, y se assiente en el mismo processo, so la dicha pena al dicho juez: y los processos sean guardados a buen recaudo para en todo tiempo dar cuẽta dellos, como dicho es: y en las dichas sentencias que dieren guarden las leyes del reyno, y con ellas no dispensen sin nuestra licencia y especial mandado: saluo como y quando de derecho se permite, y todos los autos de justicia que hizieren y mãdaren hazer sean en escripto: porque en todo se halle razon dello, y aunque en algunos casos procedan summariamẽte no dexẽ por esso de recebir las executiones legitimas y prouanças necessarias.

Otrosi que en los processos criminales, y en los ceuiles y arduos, y de importancia siempre tomen y examinen por si los testigos ante el escriuano, y cada testigo por si, sin lo cometer al escriuano ni ha otro, so pena que el juez que assi no lo hiziere por la primera vez incurra en pena de cinco mil marauedis, y el escriuano de dos mil: y por la segunda doblado: y por la tercera que sean priuados delos dichos officios que assi touieren.

Otrosi que los processos que fueren apelados para ante nos, o para la chancilleria, y las pesquisas y testimonios que embiaren cerrados despues que fueren sinados, cerrados y sellados los hagan sobre escreuir encima, poniendo entre que partes: y el juez delante quien fue apelado, y a quien va remitido, si al consejo, o ala chancilleria, o que venga sellado, y declare con que sello viene sellado, y que el processo que fuere ante nos se presente ante los del nuestro consejo, o si se presentare ante las puertas de nuestra camara que hasta otro dia se presente en consejo, y que todos los processos y pesquisas sinados vengan a nuestra corte en hoja de pliego entero, y puestos los derechos en las espaldas, so pena que el escriuano que de otra manera lo hiziere torne lo que lleuare del processo con el quatrotanto, para la nuestra camara.

Item q̃ no consiẽtan q̃ sus escriuanos ni el escriuano de concejo ni los escriuanos publicos del numero, ni otros lleuen derechos algunos delas escripturas y processos que ante ellos passarẽ que pertenecieren al concejo dela parte del dicho concejo: porque nos queremos que por razon de sus officios sean tenudos a ello.

Otrosi q̃ no cõsientan ha nros cõmissarios ni ha otros juezes algunos ni executores lleuar derechos algunos de execucion lleuando salario, y no lleuando salario los lleuen por la tabla delos derechos del concejo dõde se hiziere la execucion y no en otra manera: y que no lleuen acessorias ni vistas de processos, ni otro salario alguno, saluo lo contenido en nuestras cartas: so pena que los escriuanos que lo lleuaren lo tornen todo conel quatro tanto para la nuestra camara.

Item que no consiẽtan que los escriuanos nombrados enlas nuestras cõmissiones que para el o para otros juezes dieremos lleuen los derechos delos processos y escripturas que por ante ellos passaren, saluo por la dicha tabla del concejo donde se conosciere dela causa que fuere cometida, y no doblados sola dicha pena de quatro tanto para la nuestra camara.

Otrosi que no consientan traer vara a otra ninguna persona, saluo el y sus officiales y alos alcaldes dela hermandad, y alos alguaziles dela inquisicion, y alos alcaldes

caldes y alguaziles de nuestra corte dentro delas cinco leguas dela corte, o al que nos dieremos especialmente poder para la tener por nuestra carta firmada de nuestros nombres, y sellada con nuestro sello.

Otrosi que no consientan que qualesquier alguaziles o executores quando fueren ha hazer execucion fuera dela ciudad o villa de que tienen cargo lleue derechos dela yda y tornada mas que por vn camino, aunque aya de hazer y haga muchas executiones, y en diuersos lugares, y que lleue y reparta por rata delas executiones que hiziere, y que esto mismo guarden los escriuanos, y al que lo contrario hiziere ge lo faga pagar con el quatro tanto por la primera vez, y por la segunda demas desto q̃ sea suspenso del officio por seys meses, y por la tercera que pierda el officio, y que lo execute assi el juez, & si fuere negligente en ello que el dicho juez pague la pena.

Item que cada y quando se platicare alguna cosa en concejo que particularmente toque a alguno delos regidores, o a otras personas que ende estuuieren se salga luego la tal persona o personas aquien tocare el negocio, y no torne entre táto que en aquel negocio se platicare: y esto mismo se haga si el negocio tocare a otra persona que con el tenga tal deudo, o tal amistad, o razon por cuya causa dena de ser recusada, y los autos que se hizieren contra esto que no valan.

Otrosi que las penas que pertenescen a nuestra camara, que fueren adiudicadas por vos, o vuestros officiales para la camara, o para la guerra, y las otras penas arbitrarias que vos pusieredes de vuestro officio, aun que sean aplicadas a obras publicas, o pias, que vos o vuestros officiales no las podays gastar ni tomar en ninguna manera, aun que digan que los corregidores que fueron antes que vos estuuieron en costumbre de los lleuar, y todas assi las vnas como las otras se condenen ante vn escriuano publico del numero que para ello hagays escoger y poner: el qual sea el que viereredes que es mas fiable, y que este escriuano tenga cargo de escreuir todas las dichas penas que vos y vuestros officiales condenaredes ha algunos, y que luego otro dia despues que fueren condenadas de copia dellas al escriuano: el qual tenga cargo delas recebir todas para que procuren la execucion dellas, & si el processo passare ante otro escriuano, que toda via para dar la sentencia llame al escriuano que fuere diputado para ante quien passe las condenaciones, y las reciba, y si el dicho escriuano fuere negligente en dar la dicha copia al escriuano deconcejo a otro dia que pague lo que montaren las dichas penas con el quatro tanto, y el dicho escriuano de cõcejo tenga y cobre las dichas penas pertenescientes ala camara, o para guerra para acudir con ellas aquien nuestro poder ouiere firmado de nuestros nombres, y no a otra persona alguna, y si no pusiere la diligencia que dene enlas cobrar que las pague de su bolsa, y que el dicho escriuano no acuda ni consientan acudir con ellas ha otra persona alguna: y si el dicho corregidor cobrare las dichas penas, o parte dellas por via directe, o indirecte que las paguen con las setenas, y se compre del tercio postrero de su salario, o de sus bienes, y las otras penas que se aplicaren ha alguna obra publica, o pia el escriuano de concejo por vuestro mandado gaste aquella parte que delas penas arbitrarias por la ley de Toledo es aplicado a la tal obra, y con la otra parte acuda a nuestra camara, segun la dicha ley lo dispone, y que se gaste en aquello para que fuere aplicada, y no en otra manera, y en el fin del año que vos tomeys la cuenta delas dichas penas a los dichos dos escriuanos, y firmada de vuestro nombre, y delos dichos nombres dellos la embieys vna a los

contadores

contadores mayores, y otra al nuestro tesorero, para que pueda embiar por lo que ouiere de cobrar: y assi mismo de la dicha cuenta al que vos fuere a tomar la residẽcia por ante los dichos dos escriuanos.

Otrosi mandamos quel que assi fuere por assistente, o gouernador, o corregidor, lleue el traslado que le sera dado delas prematicas y leyes que disponen cerca de lo contenido en estos capitulos, y delas cosas que los corregidores y officiales de concejo deuen hazer y guardar, especialmente las que conciernen al regimiento y buena gouernacion delas ciudades y villas, porque por ellas se pueda complidamente informar, de que manera ha de regir y gouernar lo que a su cargo estuuiere.

Item que tenga cargo especial de castigar los peccados publicos, y juegos, y amancebados, y blasphemias, y otros casos semejantes. Y cerca delos marcos que se han de lleuar alas mancebas delos clerigos, y frayles, y casados, mandamos que por la primera vez que fuere hallada alguna muger ser mãceba publica de clerigo, o frayle, o casado, la cõdene a pena de vn marco de plata, y destierro de vn año de la ciudad, o villa, o lugar donde viuiere, y de su tierra. Y por la segunda vez la condene a pena de vn marco de plata, y destierro de dos años: y por la tercera vez sea condenada a pagar vn marco de plata, y a que le den cient açotes publicamente, y la destierren por vn año. Y quel corregidor, o alguazil, o otro juez que lleuare publica o secretamente marco, o marauedis algunos por razon delo suso dicho, sin ser sentenciado y executado el dicho destierro y otras penas primero, por orden de como en este capitulo se contiene, pague por el mismo hecho lo que lleuo con las setenas para la nuestra camara y fisco, y sea priuado del officio.

Otrosi porque por no hauer punido y castigado los testigos que han depuesto falsedad, se ha dado ocasiõ que otros hombres de mala conscienciá se atreuá a deponer falsedad donde son presentados por testigos. Porende mandamos que los del nuestro consejo y el presidente y oydores, y otros qualesquier juezes prouean como ningun testigo falso en causa ciuil ni criminal quede sin punicion y castigo, y que en esto tengan mucha diligencia.

Otrosi mandamos que los corregidores y juezes de residencia, y alcaldes, y otras justicias qualesquier que sean delas ciudades, y villas, y lugares de nuestros reynos y señorios, ni los alguaziles y merinos no puedan lleuar para si parte delas setenas que se sentenciaren publica ni secretamente, directe ni indirecte, saluo que sean para la nuestra camara, y que juren al tiempo que fueren recebidos al officio de lo guardar assi, y que las personas que le fueren a tomar la residencia, se informen si han lleuado para si parte alguna delas dichas setenas: y lo que hallaren que han lleuado dellas, gelo hagan restituir con el quatro tanto para la nuestra camara y fisco. Pero que los dichos juezes y alguaziles puedan lleuar para si la parte de las dichas penas que les dan las leyes de nuestros reynos en aquellos casos que ge las dan, y no en otros lugares.

Otrosi tened mucho cuydado y poned mucha diligẽcia en castigar las blasphemias, y las vsuras, y los juegos, de manera que cesse en toda la tierra de vuestro corregimiento.

Otrosi porque nuestro muy sancto padre concedio vnas letras apostolicas, en que manda q̃ todas qualesquier indulgencias y facultades para predicar perdones y demandar limosnas concedidas, y que dende en adelante se concedieren por la sancta sede apostolica, esten y sean suspendidas fasta que por el diocesano de dõde fueren

fueren los lugares en que se ouieren de predicar sean primeramente vistas y examinadas, y despues por el nuncio del papa que enlos nuestros reynos estoniere, y por nuestro capellan mayor, y por vno o dos perlados del nuestro consejo, los que para ello por nos fueren diputados: los quales si examinando las dichas bulas fiel y diligentemente, hallaren que son verdaderas letras apostolicas, y carecen de toda falsedad y sospecha las dexen publicar y predicar a aquellas personas a quien lo tal pertenescieren: delas quales letras apostolicas los dias passados mãdamos embiar traslados signados a todos los corregidores de nuestros reynos y señorios, para q̃ cada vno la intimasse al perlado dela tierra de su corregimiento, y despues la hiziesse luego publicar para que se guardasse lo que por ella proueyo y mando nuestro muy sancto padre. Porende mandamos que el dicho gouernador, o corregidor, o assistente y sus alcaldes tengá mucho cuydado de hazer guardar lo contenido en la dicha bula cuyo traslado ouimos mandado embiar como dicho es, y de no consentir que se prediquen ni publiquen bulas ni indulgencias algunas en la tierra de su corregimiento sin que primeramente sean traydas y examinadas enla forma y manera en la dicha bula contenida, porque assi conuiene al seruicio de Dios y nuestro.

Otrosi mandamos q̃ con mucha diligencia tengan cargo de guardar los puertos de su corregimiento para que no se saque moneda ni cauallos, y de hazer pesquisa por toda la tierra de su corregimiento, y saber la verdad dos vezes en cada año de seys en seys meses quien y quales personas son las que enla tierra de su corregimiento, y por ella han sacado moneda y cauallos fuera de nuestros reynos, y enlos que fallaren que los ayan sacado execute las penas contenidas enlas leyes del ordenamiento de Toledo, y enlas otras leyes se haze mencion: y delas penas delos bienes delos culpados se de la quarta parte a quien lo denunciare si pareciere que es verdad, y lo restante lo apliquen a quien las dichas leyes lo dan, y hagan pregonar esto enla tierra de su corregimiento: y que qualquiera que lo supiere, y no lo descubriere ala justicia que incurra por el mesmo hecho enlas penas en que caen y incurren los que sacan moneda, o cauallos fuera del reyno sin nuestra licencia contra el tenor y forma delas dichas leyes.

Otrosi se informé si alguna persona dize en la dicha ciudad, o sus comarcas cosas de por venir, o otras cosas semejãtes, o si son adeuinos, y los q̃ hallaren culpantes legos les prendan los cuerpos, y tengan presos, y castiguen los: y si clerigos lo notifiquen a sus perlados y juezes eccleſiasticos para que ellos los castiguen.

Item mandamos que quando la tal ciudad, villa o lugar ouiere de embiar algun mensajero, o procurador a nos o al nuestro consejo, que trayga por escripto y peticion lo que ha de hazer o procurar firmado del escriuano del concejo dela ciudad, villa, o lugar: y que el dicho escriuano de concejo assiente enel libro de concejo el dia que el tal procurador, o mensajero partiere, y que el dicho mensajero, o procurador el dia que llegare a nuestra corte presente enel nuestro cõsejo ante vno delos nuestros escriuanos de camara que enel residen el tal memorial, y saque fe del dia que lo presentare y del dia que fue despachado: porque por aquella fe le paguen su salario: y que si assi no lo lleuare que no le paguen salario alguno. So pena que los que libraren el dicho salario, paguen el salario de sus casas conel doblo para nuestra camara: y que si de otra manera traxere las peticiones que no sean recebidas, y que el dicho corregidor pague de sus bienes la costa que el dicho mensajero, o procurador hiziere.

Otrosi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Otrosi que estos capitulos hagan leer en concejo al tiempo que fuere recebido enel officio: y que haga poner el traslado dellos enel libro del concejo al pie del auto desse rescebimiento para que mejor se acuerde de todo lo que se deuiere proueer, y al dicho concejo prometa de guardar y hazer guardar los capitulos y ordenanças de suso contenidos que por ellas se le mandan que prometa.

Otrosi jure assi mismo de guardar las otras dellas, que disponen que se juren.

Otrosi que embie la fe del dia que fuere recebido al officio de assistente, gouernador, o corregidor.

LO QVE MANDAMOS QVE GVARden los que van a recebir la residencia.

PRIMERAMENTE mandamos que miré todas las cosas que les mandamos en las cartas que lleuan, y aquellas executen y cumplan segun que en ellas fuere contenido.

Otrosi que durante el tiempo que touieren el dicho cargo que les es encomendado vsen del bien y fielmente, guardando nuestro seruicio, y el derecho alas partes, y que guarden todos los capitulos que mandamos guardar alos nuestros corregidores.

Item si la ciudad o villa, o prouincia donde fuere el juez de residencia touiere algunas villas y lugares de su jurisdiction luego que començare a tomar la residencia embiara vn escriuano, o dos que sean personas fiables para que vayan por las dichas villas y lugares ha hazer pregonar la residencia para que si ouiere algunas quexas del assistente o gouernador, o corregidor, o de sus officiales para que las vengan a dar ante el juez de residencia, o ante el dicho escriuano si quisiere, y el dicho escriuano por do quiera que fuere, aya toda la informacion que pudiere de lo cótenido enlas dichas quexas: y demas de su officio sepa todo lo que pudiere saber de como los dichos officiales han vsado delos dichos officios, para que la pesquisa y informacion de todo lo trayga al juez de residencia, o lo junte con lo otro que el por si hiziere, para que de todo se informe dela verdad, y reciba el descargo que dello se diere, y lo prouea de justicia como le esta mandado.

Item que el juez de residencia quando recibiere la pesquisa secreta, si algun testigo dixere alguna cosa general, assi como quiera, que era parcial, o que no executaua la justicia, o que cohechaua, o que era negligente enla administracion, o no castigaua los peccados publicos, y otras semejantes cosas que pregunte alos testigos: y haga que declaren particularmente en que cosas y causas eran parciales, y en que dexo de executar la justicia, y que cohechos hizo, ha que personas y en que casos fue negligente, y que peccados publicos dexo de castigar, y porque causa: y assi de todo lo otro que generalmente depusieren, y endo de testigo en testigo hasta hallar y saber la verdad particularmente de cada caso. Y esso mesmo procure de saber lo bueno assi como lo malo.

Otrosi si por algunos testigos hallare alguna culpa general contra el assistente gouernador, o corregidor, y sus officiales y qualquier dellos de que no aya entera prueua, que el de su officio trabaje de saber la verdad de aquello preguntádo a todas las personas que dello puedan saber de vno en vno hasta saber la verdad: y aun que no esten presentes enel lugar si pudiere ser trabaje por embiar a ellos para que

que le embien sus dichos en manera que haga fee y hagan toda la diligencia que fuere posible para que sepa la verdad, y en lo que hallare prouado condene no tan solamente enla satisfacion dela parte mas en la pena, segun que hallare que en tal caso disponen las leyes del reyno, y la otra pena que mereściere que es arbitraria, o el la condene, o la remita al consejo si touiere sobre ello alguna duda, y en el caso que la cõdenare en qualquier pena toda via queda reseruada alos del nuestro consejo para que ellos la den mayor, o menor si vieren que se deue de dar.

Otrosi que despues del comiençó el que va a tomar la residencia secreta la comience a hazer, segun el tenor dela carta de poder que lleua, & si hallare culpante al assistente, o gouernador, o corregidor, o a sus officiales les notifique las cosas en que los hallare culpantes para que den sus descargos, y aueriguada la verdad determine y execute lo que buenamente pudiere, y en lo que pudiere determinar lo remita al nro consejo con la mayor informacion que no pudiere auer: de manera que aca se pueda determinar por la informacion y processo que el embiare sin auer mas informacion sobre ello, & sin mas lo tornar a remitir alla: y si hallare culpante al dicho assistente, o gouernador, o corregidor, o a sus officiales, o qualquier dellos execute alla el derecho dela parte dannificada, o si tal fuere la culpa faga venir ala corte personalmente al que hallare culpado, para que aca se le de la pena que mereściere.

Otrosi que el juez de residencia se informe como los regidores y fieles y sesmeros, y procuradores y escriuanos, y otros officiales de concejo, segun que los ouiere en los lugares de su cargo vsan de sus officios, y guardan las leyes del reyno que en lo que toca a sus officios disponen, & si por la pesquisa que sobre ello hiziere hallare algun culpante le suspenda del officio, y le de traslado, y auerigue la verdad para que le pueda condenar, o absolner, segun el caso fuere. Y la relacion que de todo ello se hiziere la embie al nuestro consejo.

Otrosi que sepa que derramas se han hecho sobre los pueblos, y que formas se han tenido enlas repartir y cobrar: y si se ha cobrado en que se ha gastado, y embie la relacion de todo ello ha nuestro consejo, & si hallare que algunos repartimientos, o derramas se han hecho sin nuestra licencia, y especial mandado demas de tres mil marauedis arriba condene a los que lo hizieron en las penas dela ley.

Otrosi se informe delos agrauios, & sin razones y cohechos que han fecho los que lleuaron cargo delos empreſtidos, y de sacar la gente para la guerra delos moros, y de traer las bestias y lleuas de pan & vino, y otras cosas, y de comprar mantenimientos enlos lugares de que lleua el cargo, y en sus comarcas, y embie la informacion dello al nuestro consejo.

Otrosi haga executar las sentencias que dieren cõtra el assistente, gouernador, o corregidor y sus officiales ha que restituya y pague qualquier contra, siendo la condenacion de tres mil marauedis y dende ayuso, aun que el cõdenado apele, y el le otorgue la apelacion que dela tal sentencia se interpusiere, reseruando despues de pagada la tal condenacion su derecho a saluo al dicho assistente, gouernador, o corregidor, o sus officiales para que lo puedan seguir enel consejo, y no en otra parte alguna. Pero si la condenacion fuere de mas quantia, y el condenado apelare dela sentencia en tiempo y forma deuida: mandamos que el pesquisidor le otorgue la apelacion, y el condenado sea tenudo de poner y ponga en deposito antes que le sea otorgada la apelacion lo que montare la condenacion en poder de persona

de persona fiable qual el juez de residencia nombrare, para que si fuere confirmada por los del nuestro consejo la sentencia se pague la condenacion del tal depositro con las costas. Y esto hecho sea oydo el condenado enel nuestro cósejo, presentando se conel processo en tiempo, y de otra guisa no sea oydo.

Otrosi que sepa si el assistente, gouernador, o corregidor, o sus alcaldes, o officiales han lleuado ropa, o posada sin las pagar, & si lleuan otro salario de alcaldias mayores y ordinarias y alguazilazgos, o merindades, o mayordomias o almotacenias demas de su salario, o por otra razon alguna: & si lo oniere lleuado lo faga restituyr aquien fallare que pertenesce.

Otrosi que sepa si se han visitado los terminos por el corregidor, y executado las sentencias, segun le fue mandado. Y assi mismo se informe como, o de que manera el dicho corregidor y sus officiales han guardado y fecho guardar todo lo que les fue mandado enlos capitulos del memorial que se da alos corregidores y la informacion de todo esto la traya, o embie al nuestro consejo.

Otrosi quel ni sus officiales no lleuen derechos doblados, saluo como los lleuan los ordinarios no auiendo corregidor.

Otrosi que no lleuen ni consientan lleuar a sus officiales acessorias ni vistas de processos por las sentencias que se dieré: y que esto aya lugar assi mismo, aunque los tales juezes de residencia conozcan por cómission nuestra.

Otrosi que no lleuen ni consientan lleuar a sus officiales derechos de execucion por ningun contrato ni obligacion ni sentencia de que le pidieren execucion hasta que el dueño dela deuda sea pagado, y contento, o las partes se concertaren, y no lleuen mas de vn derecho segun lo quieren & disponen las leyes.

Otrosi que no llenen setenas de ningun hurto sin que primero sean condenadas por sentencia passada en cosa juzgada, y la parte quien recibiere el furto sea primeramente contenta y pagada del furto.

Otrosi que no lleuen ni executen penas algunas delas qne disponen las leyes sin que primeramente las partes sean oydas y vencidas y sentenciadas enel memorial delos corregidores.

Otrosi que guarden y hagan guardar a sus officiales las leyes de nuestro quaderno delas alcaualas que dan orden enel demandar y proceder y executar y lleuar de los derechos enlos pleytos delas alcaualas, de manera que los labradores y officiales y gente del pueblo no sean fatigados, contra el tenor y forma delas leyes del quaderno.

Otrosi mandamos que el dicho juez tome las cuentas delas penas al escriuano de concejo presente el corregidor, y delante del escriuano que fuere diputado para escreuir las dichas penas, y se informe si ha cobrado el dicho escriuano de concejo todas las penas en que el corregidor y sus officiales han condenado: y si el dicho escriuano que para ello fuere diputado ha assentado en su libro todas las condenaciones, y las han notificado al dicho escriuano de concejo enel termino que deuia: o si el dicho corregidor ha condenado ha algunas penas ante otro escriuano, y no ante aquel como le esta mandado, o si ha culpa, o cargo de algunos dellos se ha perdido, o dexado de executar algo delas dichas penas, y tenga cargo delas cobrar, assi aquellas como las que el condenare el tiempo que lastuuiere, y las embie con quien embiare la residencia, y embie la cuenta y razon de todo ello alos del nuestro consejo, para que se haga cargo dellas aquien las ouiere de cobrar: y la dicha cuenta venga firmada delos dichos dos escriuanos, y del corregidor

corregidor si alli estouiere: y sepa si enel condenar y escreuir y recebir delas dichas penas se ha guardado en todo lo que se manda guardar por el memorial delos dichos corregidores.

Otrosi mandamos que luego acabados los dias dela residẽcia embie la pesquisa secreta con todo lo que cerca dello ante el passare, con la relacion dela cuenta y gastos delos proprios, y delas penas dela camara que ouiere tomado a su costa, o pena, que pague las costas al que fuere por la residencia.

Otrosi embie la relacion delas sentencias que diere enla residẽcia publica al nuestro consejo a su costa, signada y cerrada con la dicha pesquisa secreta. Y mandamos al escriuano ante quien passare que no lleue derechos algunos por ella, saluo que enlos processos dela residencia publica paguen las partes sus derechos como los deuen pagar: y el que apelare, saque el processo a su costa, y se presente con el como lo deue hazer. Y si se diere alguna quexa del corregidor, o de sus officiales, en que se diga que han mal juzgado el corregidor, o su alcalde, quel juez de su residencia apremie al escriuano dela causa que le traya el processo original dela causa, para que lo vea, sin lleuar derecho. Pero si por el dicho processo el juez de residẽcia condenare, o absoluiere, que la parte que apelare, saque el traslado del processo a su costa, con todo lo que se ouiere hecho ante el juez de residencia, y sea tenido de presentar se con todo enel termino dela ley. So pena de desercion, y delas costas.

Otrosi sepa quelmismo ha de hazer residencia por el tiempo que le fuere mandado.

Otrosi porque la ciudad, o villa, o prouincia donde va sepa los cargos que lleua, que hagan leer estos capitulos al tiempo que fuere recebido, o hasta tercero dia despues enel concejo, y ponga vn traslado dellos enel libro del concejo enel acto de su recebimiento: y jure enel concejo de guardar las cosas que por estas nuestras ordenanças le mandamos que juren, y cada vna delas otras prometa de guardar, y fazer guardar, como de suso se contiene.

Porque vos mandamos a todos y a cada vno de vos como dicho es, que cada quando que nos vos proueyeremos de assistente, o gouernador, o corregidor, de qualquier ciudad, villa, o partido delos nuestros reynos y señorios, prometays y fagays obligacion vos los dichos nuestro assistente, o gouernador, o corregidor de tener, y guardar, y cumplir, y hazer tener, y guardar, y cumplir a todo vuestro leal poder los dichos capitulos y ordenanças desuso cõtenidas, cada vno en lo que toca y atañe a su cargo: y enlos capitulos que mandamos que para el cumplimiento dellos hagays juramento que cada vno de vos los dichos nuestros assistente, o gouernador, o corregidor, lo hagays enel nuestro consejo, si estouierdes presentes: y si no estouierdes presentes, lo hagays enel concejo dela ciudad, villa, o prouincia donde fuerdes recebido: de manera que lo contenido enlos dichos capitulos y ordenanças se guarde y cumpla como en ellos se contiene. Y contra el tenor y forma dellos no vayades, ni passedes, ni consintades yr ni passar en tiempo alguno, ni por alguna manera. Y los vnos ni los otros no fagades ni hagá ende al por alguna manera, so pena dela nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra camara. Y demas mandamos al hombre que vos esta nuestra carta mostrare, que vos emplaze que parezcades ante nos enla nuestra corte doquier que nos seamos, del dia que vos emplazare fasta quinze dias primeros siguientes, so la dicha pena. So la qual mandamos a qualquier escriuano publico que para esso fuere llamado

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPITVLOS DE CORREGIDORES.

mado, que de ende al que vos la mostrare testimonio signado cõ su signo: porque nos sepamos en como se cumple nuestro mandado. Dada enla muy noble ciudad de Seuilla a nueue dias del mes de Iunio, Año del nascimiento de nuestro señor Iesu Christo, de mil y quinientos años.

YO EL REY. Yo la Reyna.

Yo Miguel Perez de Almaçan secretario del Rey y dela Reyna nuestros señores la hize escreuir por su mandado.

Io. Episcopus Ouetensis. Philippus doctor.

Io. licenciatus. Licenciatus çapata.

Ferdinandus Tello licenciatus. Licenciatus Moxica.

MANDATORVM REGALIVM REGNI CASTELLAE PRAXIS ELABORATA AVTORE PETRO NVNIO de Auendano, doctore iuris ciuilis.

CAPVT PRIMVM in elucidatione. l. 1. Delos capitulos de corregidores, Qua potestate iudices Castellæ possint exercere iurisditionem.

1 Princeps creat iudices,

OTissimũ est iure communi Romanorũ, ad principem pertinere creandorum magistratuum potestatem. vt in authen. de defenso. ciuita. §. nos igitur. coll. 3. et in authen. vt iudices sine quoquo suffragio. §. illud videlicet. coll. 2. & in. c. 1. versi. iudices. & ibi glo. in parte, Cõstituti. de pace iuramẽ. firmã. notat Bal. in. c. 1. quæ sint rega. col. 3. Et notat Alexan. in. l. 1. ff. de iurisd. omniũ iudi. & Bar. & alij doc. in. l. 1. ff. de dam. infecto. & Bal. in. c. 1. si de inuesti. lis oria. inter domi. & vassall. & Innocen. & post eum alij scribentes in. c. cum accessissent. de cõstitu.

2 Princeps fons dignitatum,

Et sicut olim respublica eligebat ad officia et dignitates, sic hodie princeps eligit, qui est fons dignitatum & iurisditionũ. vt notat Bald. in. c. 1. quis dicatur dux aut marchio. & ideo princeps, cũ sit velut ipsa respublica, cuius loco subrogatur, eius imaginẽ gerit. vt notat Bald. in. c. 1. in princi. de feudo marchiæ vel ducatus. & in rubri. C. de nouo. C. cõponen.

3 Princeps imago reipublicæ,

Cum igitur imago reipublicæ luceat in principe, ipse habet eiꝰ potestatem, & non respublica. nam satis absurdum esset ipsa origine rei sublata, eius imaginẽ derelinqui. vt in. l. vna. in prin. C. de latina liberta. tollen. & translata potestate in principem. ex. l. lata. de qua in. l. 1. ff. de officio præfect. præto. ipse solus princeps potest, quod ipsamet respublica poterat. nam cum aliquid est sublatum a republica, videntur quoq; sublata quæ in consequentiã veniunt. vt notat Bal. in. l. transigere. col. 4. C. de transa. pro quo tex. in. l. eos q. C. de vsuris. cuius verba sunt. Principali enim actione non subsistente, satis supernacuum est super vsuris & fructibus adhuc iudicẽ cognoscere. de quo per Bald. in. c. quoniam contra. de proba. col. pe. & l. 4. C. depos. & in quo datur imago alterius ex legis dispositione, ibi datur vera representatio eius, cuius imago geritur. quod per plura ornat Tiraquellus in tracta. primogeniorum. q. 35. vbi videatur. & ideo dixit Dominus Matth. 22. capite, Cuius est hæc imago & inscriptio? Dixerũt ei, Cæsaris. Tunc ait illis, Reddite ergo quæ sunt Cesaris, Cesari. Itaq; dominium Cæsaris representatur in Cæsaris imagine. sic & honor ciuitatis representatur in statuis, & imaginibus. vt. l. statuas. ff. de adqui. rerum domi. sic & honor defunctorum representatur in imaginibus & statuis sepulchrorum. & contra offendentes competit actio iniuriarũ. vt in l. si statua. ff. de iniuriis. & ideo

4 Statuæ sepulchrorũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

dixit Bart.in.l. qui liberalitate. §. ne eius.ff. de operibus publicis, q̃ delinquit radens ex capellis arma alicuius. in loco autem publico arma habere sine Regia licẽtia non licet. vt in titulo. C. de statuis & imagi. & intantum imago facit veram representationem, q̃ abradens malitiose imaginem beatæ Mariæ virginis, aut alicuius sancti, debet seueriter puniri. vt notat Ioan. de Ana. in. c. fina. de maledi. quod sequitur referẽdo Ange. Casaneus in consue. Burgun. in rubr. 1. in glo. & Droitem. sub numero. 60. & plura notat Cepola in tracta. de serui. vrba. prædio. c. de picturis. & Ripa. in. c. cum ecclesia. de causa posse. nume. 97. Item dominiũ rei dotalis, quam maritus possidet, licet absolute & perpetuo non transeat in virum, sed causatiue: tamen vir in eo representat imaginem mulieris. vt arguit Bal. in. l. in rebus. C. de iure doti. col. 3. sub nume. 6. & in illa imagine representatur naturaliter dominium mulieris. vt notat idem Bal. in. l. fi. C. de iure emphi. nume. 10.

Contra tradẽtes imagines.

5 De imagine legali.

Patet ergo non minimi effectus esse representari imaginem ex legis dispositione, nã fere pro eodem cũ representato habetur, quod non esset in imagine inducta ex dispositione hominis: nam imaginaria venditio nihil operatur. vt in. l. imaginaria. ff. de regulis iuris. vbi Philipp⁹ Decius adnotat & facit. l. & qui sub imagine. C. de distra. pigno. imago autem legalis idẽtitatem quandam, siue similitudinem, vel imitationem significat. vt probat singularis glo. in. c. si sacerdos. in princi. de pœniten. distin. 1. Quacunq; igitur ex his tribus imaginibus velimus principis officium pẽsare, dicitur imago reipublicæ, & in eo est depicta respublica, sicut in cera sigillum depingitur. & q̃ olim poterat respublica, potest hodie princeps, tanquam caput reipublicæ: cuius imperium approbatum fuit a domino nostro Iesu Christo. vt notat Ange. in. l. hæc autem iura. ff. de serui. vrba. prædio. & Anchar. consi. 339. & doc. in. c. translato. de constitu.

6

Et ob id imperium & principatus appellatur donum diuinum. vt in authen. quomodo oporte. episco. coll. 1. & notat glo. in. l. fi. ff. de consti. princi. & alibi dicitur decus terræ. vt notat glo. in extrauagan. quomodo oporte. procedi in crimi. læsæ magesta. in prin. & alibi pro ipsa republica accipitur, vt notat Mõtal. in. 2. copill. in parte, iurisditio, vbi iura allegat.

Et ob id concluderem q̃ respublica & rex eius sumi possunt quasi pro eodem. nam cum rex caput sit reipublicæ. vt in. l. si quis filiũ. C. de inofficio. testa. & notat Yser. in titu. quæ sint regal. in parte, ad felicem, a capite fit denominatio. vt in. l. cum in diuersis. ff. de religio. & sumpti. fune. & vbi est caput, ibi & membra esse videntur: & vbi est caput collegij, ibi totũ representatur collegium. vt notat Bar. in tracta. de insula. ver. quod si frequenter. Et ex hac ratione deducitur in practica, quando assumitur possessio villæ: nam apprehenditur possessio in loco publico, vbi villa congregatur, & accepta possessione ecclesiæ, videtur accepta in annexa. vt notat Philippus Franc. in. c. cõmissa. de electio. li. 6. & glo. in cõsue. Burgũ. rubri.

Respublica & rex sumũtur pro eodem.

Possessio villæ qualiter sumatur.

vi. an⁹. gomez sup. l. 45. folio 153. num. 42

rubr. 11. §. 1. in glo. retene. nu. 6. & de possessione ville in iurisditione notat Soci. in. 1. parte. cõsi. 74. col. 2. & in consi. 7. in. 1. parte. & Capytius in decisione. 1. nu. 10.

Sicut ergo caput naturaliter mẽbra corporis regit, ita & vnus rex, vel vnus princeps suã debet regere rempublicã. vt in. c. in apibus. 7. q. 1. & ab eo tanq̃ a capite debẽt membra sumere iurisditionẽ, & aliis ministeriũ iustitiæ præbere. vt concludit Alex. in. 5. volu. cõsi. 16. & p plura probat Tho. grãma. in voto. 28. & Feli. in rubr. de appella. nu. 4. & Roderi. Sua. in allega. 7. & q̃ rex Castellæ caput sit regni, pbat tex. in. l. 3. ti. 19. par. 3. et i. l. 26 ti. 13. par. 2. & Tho. grãma. cõsi. 69. & l. 7. titu. 1. pa. 2. Quę suprãdicta sunt de iure cõmuni multo certius iure nostro regio Castellæ locũ habẽt. nã cũ rex Castellæ nõ subsit imperatori. vt est glo. in. c. Hadrian⁹. 65. distin. & recẽset tex. in. l. 9. ti. 3. li. 1. ordi. dicitur possidere hæc regna Castellæ, tanq̃ res captas in bello. vt notat Feli. in. c. cũ nõ liceat. de præscri. col. 5. & ideo rex Castellæ appellatur rex suí iuris. vt notat Cardi in clemen. fi. de cẽsi. q. 7. & alibi dicitur noster rex tanq̃ vnus deus corporalis in terris. secundũ Bal. in c. imperialẽ. §. fi. de. prohi. feu. alie. per Friderí. & in. l. 1. C. de emãcip. libe. col. 5. Iure igitur proprio ipse rex dicitur in his regnis habere fontem iurisditionũ, & dignitatũ, & officiorũ. nam iurisditionem posse in dominio, vel quasi haberi notat Ange. in auth. vt nulli iudicũ. §. vt autẽ. coll. 9. nu. 29. & notat Bal. in prooemio digestorũ. in prin. & Petrus Iacobi in sua practi. in libello super iurisditione. fol. 22. si igitur iurisditio regni Castellæ regis propria est, succedit regula iuris dicẽs, id quod nostrũ est sine facto nõ o aufferri nõ potest. nemo igitur iurisditionem sine facto & voluntate regia debet exercere, imo neq̃ audiri debet aduocatus contrariũ asserẽs, vt notat Nicolaus Boerij decisione. 8.

7 Rex Castellæ non subest imperio.

Et hac potissimũ ratione cõfirmari potest decisio. tex. in. l. 2. ti. 4. par. 3. & in. l. 2. tit. 1. par. 2. in ver. E aun a poder de poner adelãtados. & in. l. 22. ti. 9. par. 2. vbi dicitur, q̃ solus rex, vel habẽtes ab eo priuilegiũ vel causam, possunt nominare iudices ordinarios, eisq̃ conferre exercitiũ iurisditionis. idẽq̃ probatur in. l. 17. ti. 4. ead. par. 3. & in. l. 1. ti. 13. li. 2. ordi. & plura p Caputdeci. 150. num. 12. Et hoc erat adeo verum, q̃ de iure isto regio partitarum nõ poterat merũ imperiũ adquiri præscriptione, licet iure nouo ordinationum aliter sit dicẽdum: vt inferius latius tractabim⁹. idq̃ decisum erat, ne merum imperium præscriberetur. in. l. 18. ti. 4. parti. 3. cuius decisionis ratio erat, quia in regno Castellæ cessante priuilegio cæteris hoc nõ poterat cõpetere, nisi soli regi. vt in. l. 2. ti. 25. parti. 4. & data incapacitate in possidente, nulla præscriptio potest iuuare possessorẽ. secundũ Ioan. mona. & Ioan. Andre. in. c. 2. de præbẽ. li. 6. & alios quãplures docto. quos refert et sequitur Balb. in tracta. præscri. in. 2. parte tertiæ partis principalis. ver. sexto quæro. sub nu. 23.

Ius regni. qui possit ponere conditiones.

Partitarũ iure merũ imperium non præscribitur.

Ius regni.

Itẽ ex suprãdictis cõfirmatur decisio. tex. in. l. 1. ti. 15. li. 2. ordi. cuius verba sunt. Tenemos por bien q̃ todos los juzgadores para librar los pleytos seã puestos por nuestra mano, o por los Reyes q̃ despues de nos vinieren, porq̃ aquellos que

Universidad de Deusto
Biblioteca

son llamados juezes, o alcaldes ordinarios, para librar los pleytos, no los puede otro poner, saluo los emperadores, o los reyes, o aquien ellos lo otorgassen.

Rex fundat intentionem in iurisditione.

Idem probatur in.l.1.titu.1.lib. 3. ordina. ex quibus probatur, q̃ in omni genere iurisditionis actiuæ rex Castellæ habet intentionẽ suam fundatam de iure communi Castellano, & adhuc de iure communi Romanorum. Et ob id in isto capite primo. Delos capitulos de corregidores. dicit litera textus. Corregidores, o juezes de residencia que por nos fueredes proueydos. nam creare hos iudices, nemo alius nisi rex non potest: sed & rex ipse, nisi petitione populorum instante, vel legitima causa vrgente, nõ debet salariatos correctores dirigere in ciuitates, & villas. vt in.l. 1.ti.16.li.2. ordina.

Et idem de iure communi seruandum fore, q̃ non dentur correctores a rege nisi populis id petentibus. notat Lucas de Penna. in.l.quicunq̃.in fine. C. de omni agro deser. li.11. & in. l. annonas. C. de eroga. milita. anno. eo. li.

Ex omnibus his apertissime colligitur, iurisditionem apud regem Castellæ esse, vel iure proprio, vel ex translatione populorum consensu, tam diuturno, & antiquissima atq̃ immemoriali consuetudine, legibus supradictis ad id latis, atq̃ receptis: nam hoc tantæ, imo maioris potentiæ esse debet, quam si populus Castellanus expresse transtulisset in suos reges huiusmodi iurisditionem, prout quilibet populus facere etiam hodie si esset liber, posset. vt concludit Andreas de Yserna. in tit. quæ sint regalia. in parte, monete, & frater Alfonsus de Castro in tracta. de lege pœnali. c.1. foli. 7. vbi plura iura allegantur.

Ex supra annotatis plura deducuntur verissima, et ad praxim conducibilia, ex quibus nonnulla citabo, et meliora ingeniosus lector poterit colligere.

Primum est, q̃ populi huius regni Castellæ nullam actiuam iurisditionem de iure possunt exercere, sed neq̃ creare iudices ordinarios ad eam exercendam: & in populis nõ liberis id quoq̃ iure communi verissimum erat. vt colligitur ex Innocẽ. & post eum scribentibus in.c. cum accessissent. de constitu. quem sequitur & corroborat Alexan. in.5. volumi. consi. consilio. 16. nume. 13. & Felinus in dicta rubri. de appella. nume. 4. & Stephanus auferri in apostil. ad quæstiones capellæ Tolosanę. quæstione. 344. & Robertus Marant. in speculo aureo in. 5. distin. iudiciorum. c.1. numeru. 3. et numero. 10. et Petrus Rauen. in alphabeto aureo. in parte. iurisditio. vbi plura allegat. et Roderi. Suarez in allegatio. 7. et Matthæus de afflictis post Yserna in præludiis consti. regni Siciliæ. quęstione. 1. et notat Bal. in. 4. volum. consi. 188. et in. l. exemplo. in. 2. col. C. de probati. et Montal. in. 2. copila. fori. in parte, iudicem ordinarium. & idẽ esse in regno Siciliæ probat Matthæ. rubri. 78. li. 1. c. fi.

Dixi autem de actiua iurisditione, nam passiuam omnes populi patiuntur, illa enim cohæret territorio. vt in.l. pupillus. §. territoriũ. ff. de verbo. significa. & notat per plura Alexan. in. 4. volu. consi. 35. & elegantissime per Nicola. Boerij in decisione. 227. et per Rodericum

Populi Castellæ nullam a iure habent iurisditionẽ.

ricum Suarez allegatione. 7.

Et quomodo legitur in legibus nostri regni quod ciuitates, aut villæ habent iudices: puta in.l.16. ti.15. lib.2. ord. & in pluribus aliis.

Intelligi debent, quod habẽt iudices proprios passiue quos ibidẽ Rex, vel alius eius priuilego possint. Non autem q̃ ciuitates, aut villæ eos creauerint, nisi in casibus, quibus inferius subiiciã. Et sic debet intelligi, quod notat Montal. in.2. copill. fori in parte iurisdictionem, & ratione impossibilitatis nõ potest ciuitas suos ciues creare iudices, vt in.l. sicui. ff. ex quib9 cau. maio. & notat per plura Stepha. Bertrand. in.5. parte. cõsi.1. nu.23.

Solus rex dat priuilegium iurisdictionis.

Secundũ deducitur q̃ solus rex Castellæ potest priuilegiũ concedere vt aliquis particularis, siue vniuersitas habeat potestatẽ eligendorum iudicum. vt ex tex. in.l.2. titu. 4 par.3. ibi estos atales no los puede otro poner sino ellos, v otro alguno aquien ellos otorgassen señaladamente poder delo fazer por su carta o preuilegio. Idẽ probatur in.l.1. titu.15. lib.2. ord. ibi o aquiẽ ellos lo otorgassen, & in.l.1. titu.2. lib.7. ord. ibi por preuilegio y por vso y costũbre de poner alcaldes, & in.l.7. titu.1. lib.7. ordi. ibi tienẽ preuilegios y cartas speciales delos reyes nuestros progenitores de poner officiales. & idem probatur in l.2. titu.9. lib.5. ordina. ex priuilegio regis Castellæ ponẽdos, & nominãdos esse iudices in regno Castellæ probant hęc leges. & sic ista facultas tribuendæ iurisdictionis, debet per scripturam probari. & nisi fiat scriptura, nunquam intelligitur donata. & sic veniũt intelligenda quædã verba, quæ ponit Iaſ. in. l. more. ff. de iurisdictione omniũ iudicum. sub nũme. 53. & iste est alius casus, de quo est conficienda scriptura, vltra eos quos enumerat glo. in.c.1. de censi. lib. 6. fundans ergo intentionem suam, in priuilegio concedendi alteri iurisdictionem ex scriptura, & non aliter debet probare.

Iuisdicion quomodo probet per scripturã.

Ordinaria vero iurisdictio collata, quæ non sit perpetua potest testib9 probari: & sic liquidaf, quis corrector, & quis iudex fuerit ordinarius. & ita probat Ioan. de Ripa in rubri. de constitu. sub. nu. 52.

In delegata autem iurisdictione loquitur tex. in.l. vna. C. de mãda. princi. & quod notat in. c. cum in iure de offi. delega. Nam illa scriptura debet probari: licet iure nostro regio solo verbo regis datur potestas delegata. vt est tex. in fina. verbis in.l.47. ti.18. par.3.

Ius regni.

Et supradictæ leges regiæ non solum iudices accipere debere iurisdictionem ex priuilegio dato a rege probant: sed consules, atq̃ rectores eligendi facultatẽ a principe concessam esse ciuitatibus, probãt apertissime, nam & huiusmodi officia a regibus danda sunt. vt colligitur ex Bald. in.c.1. §. hoc quod nos. col. 2. de pace constan. in vsi. feudo. nõ ergo rectores populorũ possunt creare vniuersitates de iure regio: sed tantum dominus rex cuius est vera potestas.

Rectores non creat vniuersitas.

Sed neq̃ tabelliones possunt vniuersitates creare de iure: sed tantum noster rex Castellæ, ex causis de quibus in.l.3. titu.19. par.3. idq̃ incuria regia locum habet, vt in.l.12. titu.6. lib.2. ordinamentorum.

Idq̃ de iure cõmuni cõprobant Innocen. & doct. in.c. cum. p. tabellio de fide instr. & plures refert glo. in d.l.3. & inquantũ illa dicit iudicem

Universidad de Deusto
Biblioteca

posse creare tabellionē de consensu ciuitatis, quam regit: nō intelligas: nisi quando ciuitati cōpetit creatio tabellionum, ex cōsuetudine vt infra subiiciam: quia aliter glo. illa nō posset absolute esse vera: cū ciuitas cōsentiēdo, dare nō posset, id quod de iure nullo modo habetur. vt in. l. nemo potest ff. de regu. iuris.

An creet alguaziles

Item non solum rectores ciuitas creare de iure non potest: sed neq; ministros, quos sermone hyspano alguaziles vocamus, & de alguazelo curiæ regalis. Est tex. in. l. 20. tit. 9. parti. 2 & clarius in l. 2. & 3. titu. 14. lib. 2. ordinamento. nam eos solus rex creat, & præses prouinciæ, quem adelantado appellamus autoritate regis ex lege data creat hos ministros, siue merinus maior. vt in. l. 6. tit. 13. lib. 2 ordinamento, & in. l. 23, titulo, 9. partita. 2.

Et iudices ordinarij autoritate a lege eis data creant alguazelos. vt in l. 7. titu. 4. par. 3. in. ver. otrosi deuē. & probatur in. l. 1. titu. 27. par. 3. & in. l. 4. in isto titu. delos capitulos de corregidores, ibi busquē los mejores, & per eos, non per alios debet iudex exequi mandata, vt per Casa. in cōsue. Burgūd. rubr. 1. §. 6. nu. 5.

Capitanei

Et de iure cōmuni est tex. in auth. de defenso. ciui. §. de inde. coll. 3. & in auth. de iudicibus. §. his qui causas. coll. 6. & quod olim faciebāt defensores ciuitatum: id tenentur hodie facere capitanei, & correctores,

Corrigitur Bar.

vt notat Lucas de Pēna in. l. hac prudentissima. C. quibus mun. lib. 10. & hodie corrigatur dictum Bart. in l. 1. C. de irreneatchis lib. 10. inquantum asserebat, consules ciuitatū posse creare ministros.

Item ex dispositione tex. in. l. 9. titu. 16. lib. 2. ordinamentorum. tantūmodo prohibetur correctoribus: ne creen tabelliones, vel secūm habeant, extra numerarios ciuitatis. & obid datur intelligi alios ministros posse eos creare autoritate dictarum legum. Nam exceptio firmat regulam in contrarium. vt in. l. quæsitū. §. idem respondit. ff. de fundo instru. & qui iudices possint creare, per Bald. in. c. significasti de officio delega. & per Boerij in decisio. 227. parte. 2. & in tantū est hoc verum q̄ in casibus quibus cōsules ciuitatis, vel alij rectores habēt ex consuetudine iurisdictionem: non tamen possunt exequi sentētias: quia executio pertinet tantum ad iudicem ordinarium habentem merum, & mixtum imperiū. & ita notat Ange. in. l. qui restituere. ff. de rei vendi. saltim quādo debet exequi manumilitari. & ita notat Feli. in. c. de cætero. de reiudi. sequitur Casaneus in Consue. Bur. rubri. 1. in glo. & Droitē. nu. 78. idq; asserunt loquentes de iudice delegato: qui licet per se possit suā exequi sentētiam: vt probat Detius in. c. significasti de offi. delega. vel ordinarius ab eo requisit⁹. vt notat Petrus Iacobi in vltimo libello. ver. sed nūquid executorem: tamen creare non potest licet nūtios, & similes officiales causæ expeditiōe necessarios creare possit, secundum Abb. in. c. præterea. de officio delega. vi. impropositio Nico. Boe. in. decis. 227. num. 16.

Iudex delegatus nō creat exēcutores.

Nucios qs creet.

Isti autem nuntij intelligūtur de illis qui portant baculum, vel alia insignia de quibus loquitur Specula. in tit. de citatione. §. sequitur videre ver. quandoq; & plura refert Casa. in consue. Burgun. rubr. 1. §. sexto.

Et si isti nūtij, quos vulgus porteros appellat, sunt Curiæ regalis dicuntur habere dignitatem: & creantur a rege vt de regno Franciæ notat Ioannes Faber, in. §. igitur.

col. 1. insti. p quas perso. nobis adqui. quē sequitur Casane. in catha. gloriæ mūdi. 7. parte. conside. 51. & in l. 14. titu. 9. par. 2.

ista fit m isto popolo

Si vero creantur a ciuitatibus illud erit ex cōsuetudine: nam de iure debet corrector hos creare. vt videtur innuere tex. in. l. 16. infra. in isto tit. Delos capitulos de corregidores. & est apud nos officiū vile.

Et ex illa. l. 16. innuitur, q̄ carcerarios, carcerum custodes præponere debet Corrector, inquantum dicit. Ni la carcel. sed non concluditur hoc necessario ex illa. l. quia de iure alguazelus custodire debet captos. vt in. l. 20. ti. 9. par. 2. et ideo in curia regis carcerarium nominādum ab alguazelo, & confirmandum a iudicibus curiæ, quos Alcaldes de corte appellamus. probat textus in. l. 15. & 16. titulo. 14. lib. 2. ordina.

Carcerarius est alguazelus.

Item ponderatores, siue mensuratores, quos vulgo Almotaçanes appellamos. a correctoribus nominandos esse arguitur ex dicta. l. 16. ibi. Ni almotaçanias. nam de iure id non pertinere ad populos, quia est de mero imperio, colligitur ex authenti. de colla. §. sin autem collatores. colla. 9. & in. l. modios. C. de suscepto præpo. & Archa. libro vndecimo. & in. l. item quæritur. §. si quis mensuras. ff. loca.

Almotaçanes.

Et quia mensurarum exæquatio, & deputatio est quid regale, vel saltim de mero imperio, ideo pondera, & mensuræ, arma regia vel dominorum loci, debent habere. vt probat Guido pape in decisi. 490. & sequitur eū Casane. in consue. Burgun. in rubri. 1. in glo. & droitem. sub nu. 97. & ibi allegat Iaco. rebuf. in. l. diurnos. C. de frumen. Alexan. li. 11.

Mensurarum deputatio.

Quod iure nro regio cōprobari videtur ex pragma. sanctione lata in ciuitate de Tortosa. foli. pragmati. in antiqori impressiōe. 115. dū disponēdo de forma mēsurarū, quib⁹ aliæ deberēt coēquari in regno, dicit, q̄ anden. 12. señaladas cō nuestras armas. & quæ his coæquādæ sunt, dicit litera. Selladas conel sello dela ciudad, o villa.

Ius regni.

Arma enim ista regia præeminē tiam & superioritatem quandam significant. vt in titu. vt nemo priuatus. et in tit. vt nemini liceat. C. & ibi notat Paul. & per Bal. in. l. 1. C. pro socio.

Arma.

Et ideo isti coequatores, vel mēsuratores, vulgo almotaçanes appellati, gerūt officium publicū: & quod inde lucrantur, dicitur quasi castrense, etiā si ad officia creentur autoritate dominorū hui⁹ regni. et ita notat Ioan. fab. in. §. igitur. insti. p quas perso. nobis adquiri.

Almotaçanes.

Et adeo verum est, populos Castellæ nullā natiuam de iure habere iurisdictionem, q̄ excepta cōsuetudine vel præscriptione, non possunt creare custodes montium, aut forestarū, vel defensarum, vel terminorum, qui damnificantes possint pignorare, vel cogere ad solutionem pœnarum vel damnorum datorum: nam isthæc exercere, est de mero imperio: vel saltim de mixto. vt in. l. 2. C. de pascuis publi. li. 11. & in. l. noīatori. C. de pigno. & in. l. 4. §. an tamen. ff. de dam. infect. & in. l. magistratus. ff. de mune. et honori. & ex his legibus ita concludit Casaneus in dicta consuetu. Burgun. in rub. 1. in glo. et droitem. sub nu. 28. et sub nu. 97.

Custodes montiū qs creat.

hic incipit materia generalis omnium aliarum glo. glos.

Ego vero aliter istā materiā custodū distinguerē, et ex distinctione orietur⁹, qs eos debeat pponere.

Opinio propria.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Maxima custodia.

Aũt enim qũæritur de maxima cũſtodia totius regni, & hæc pertinet ad regem, tanq̃ ad caput regni: cuius cauſa tributa dantur. vt eſt tex. in. l. 6. ti. 24. par. 3.

Et obid rex tenetur maria & terras tutas tenere, vt p plura iura probat Ioan. de Ripa in. l. quominus. ff. de flumi. col. 4. & Luc. de pẽ. in l. annonas. C. de ero. mil. ãno. li. 11.

Dominus territorij.

Et nõ ſolũ rex, ſed quilibet dñs territorii teneẽ cuſtodire territoriũ, & de roboria in eo cõmiſſa põt conueniri. ſecũdũ Bar. et ibi late in apoſtil. in. l. neqd. ff. de incẽ. rui. naufr. & p Cepo. in tracta. de ſerui. ruſti. prædio. c. de ſeruitu. viæ. nu. 50.

Quare portagium ſoluitur.

Quod præmaxime in rege locũ habet. nã ipſe q caput regni eſt. vt in. l. 5. ti. 19. par. 3 teneẽ mẽbra ſua defendere & cuſtodire. vt eſt tex. in l. 6. ti. 25. par. 4. & nõ ſolũ perſonas ſubditorũ, ſed bona quoq; cuſtodire tenetur. vt in. l. 5. titu. 10. par. 6. & obid quoq; a mercatoribus ſoluit portagiũ. vt in. l. 5. ti. 7. par. 5.

Itẽ habentes merũ imperiũ tenẽtur loca cuſtodire. vt ſunt dñi vaſſallorũ. ſecũdũ Bal. in. l. ſi ita. §. dñs ff. de vſu. & ha. & p Cap. deci. 27.

Secunda maxima cuſtodia eſt, quã ſubditi regis tenẽtur præſtare regi ſuo, et patriæ. de qua loquitur tex. in. l. 25. et. 26. tit. 13 par. 2. et de huiuſmodi cuſtodia loquit titulus 14. vſq; ad titulum. 21. par. 2.

Genera cuſtodiæ.

Tertia cuſtodia eſt præfecti vrbis, et cuiuſlibet iudicis, q populariũ quietẽ debet tueri. vt in l. 1. §. cura carnis. ff. de offi. præfe. vrb. et in l. nã ſalutẽ. ff. de offi. pref. vigilũ. et iudex appellat cuſtos in. c. fi. 4. q. 4.

Quarta cuſtodia eſt iudicum, qui Hiſpano ſermone merinos vocantur, quorũ officium in hoc ponitur, in. l. 5. titu. 13. lib. 2. ordi.

Quinta cuſtodia eſt, tam alguazilorum curiæ, quã aliorum locorum, qui tenentur cuſtodire die ac nocte, prout cõtinetur in. l. 6. ti. 14. li. 2. ordi. & in. l. 32. eo. ti. in qua lege exponũtur nõnulli caſus pertinentes ad cuſtodiã alguazelorũ. & latius in. l. 20. ti. 9. parti. 2.

Sexta cuſtodia eſt carceratorum, de qua per totum titulum. C. de cuſto. & exhibi. reo. &. ff. eo. titulo. et per totum titulum. 29. par. 7. & in. l. 12. ti. 14. li. 2. ordi.

Septima cuſtodia eſt caſtellanorum, vel cuſtodium arcium, quos vulgus Alcaydes appellat. de quibus loquitur tex. in. l. 1. titu. 7. li. 4. ordina. & in. l. 21. et. 22. et. 25. et. 24 titu. 13. par. 2.

Octaua cuſtodia eſt tẽpore bellorum, aut alterius neceſsitatis, de qua in. c. 2. de immuni. eccle. & in. l. 1. ti. 3. li. 1. ordi.

Nona cuſtodia eſt, quam quilibet de populo, & ex agricolis eius põt exercere in cuſtodiendis defenſis publicis, quibus daẽ facultas pignorãdi. ex. l. 4. ti. 12. li. 5. ordi.

Decima cuſtodia eſt, de qua in. l. in nomine dñi. colũ. 2. C. de offi. præfec. affri. quod hodie poteſt in exemplo ſignificari. Dela gente de guerra que eſta puesta en fróteras para guarda del reyno.

Vndecima cuſtodia eſt locorũ, & itinerum, de qua in toto titulo de locorũ & itinerũ cuſto. li. 12.

Duodecima cuſtodia eſt, quam vẽditor tenetur præſtare ante rei vẽditæ traditionem emptori factã. de qua loquit tex. in. l. cuſtodiã. ff. de peric. & cõmo. rei vẽ. & in creditore pignoris. vt. l. ſicut vim. C. de pig.

Decimatertia cuſtodia eſt illa, ad quã tutor obligatur in perſonã minoris, est enim tutela introducta

vis

vis atq; poteſtas, ad tuendũ eum, qui ſe propter ætatẽ defendere nequit. vt in princi. inſti. de tute.

Decimaquarta cuſtodia eſt illa, de qua in. c. cum vos. de officio ordina. & in clemẽ. 1. de ſecreſta. poſſeſſ. & fructu.

Decimaquinta cuſtodia eſt, ad quam vſufructuarius tenetur circa proprietatem. vt in. l. 1. in fi. ff. vſufruct. quemadmo. caue.

vi. alias custodias. ff. folio. 6. col. 4

Decimaſexta eſt, de qua in. l. ſi quæ ſunt. ff. familiercif. et in. l. fi. ff de fide. inſtru. & p Capu. deci. 27.

In his caſib9, & ſimilibus cuſtodia cõpetit a lege: et a rege videtur data, quia ipſe tulit legẽ, cui9 autoritate talis cuſtos exercet officium.

De cuſtodia hominis.

Aliquãdo cuſtodia datur ab homine, vt puta, ad cuſtodiendũ defenſas populorum, et in iſto caſu, quia neceſſaria eſt cuſtodia illius defenſæ, vel alterius ſaltus publici. vt in. l. ſi ita. §. 1. ff. de fundo inſtructo. populus eiuſq; vniuerſitas poteſt rem ſuã per cuſtodes publicos cuſtodire. et ſi quidẽ ſaltus vel defenſa eſt boyalaje, etiã ſi cuſtos deputatus nõ eſt: ſi tñ ſit ex agricolis vel colonis eiuſdẽ loci, aut eorũ familiaris, põt talis vt cuſtos cuſtodire et capere pignora, ex diſpoſitiõe tex. in. l. 4. ti. 12. li. 5. ordi. et virtute illius. l. poſſunt animalia depaſcentia capi nomine pignoris extra defenſam, ſi forte fugierũt. et ita notat Hypoli. in ſimili. in ſua practi. crimi. §. vlterius. nume. 3.

12 De cuſtodia quę datur ab homine.

Si autem defenſa ſit, ppria populi, et non tantũmodo in vſum agri culturæ, de quo eſt text9 in. l. ſed et celſus. ff. de cõtra. emp. in iſto caſu, quia pignorare eſt de mero imperio, vel mixto, ſola vniuerſitas ſine autoritate dñi illius loci, aut ſaltim iudicis, non põt huiuſmodi cuſtodes ad pignora capienda creare, ꝙa eſſet tribuere ſpeciẽ iuriſdictionis, quã non poteſt dare. et licet Bal. in. l. 1. C. locati. ſub nu. 2. dixerit cuſtodem publicũ poſſe a republica creari, intelligitur de republica nõ recognoſcente ſuperiorẽ: qa reſpublicæ Caſtellæ, vt ſupra dixi, nõ poſſunt in toto neq; in parte præſtare iuriſdictionẽ quã non habẽt, licet p ſuo intereſſe poſsit cuſtodẽ ponere, qui arceat animalia ab impreſſũ defenſæ, vel a toto termino, vel expellat poſtq̃ fuerint ingreſſa montes, vel paſcua q̃ ſunt vniuerſitatũ. vt in. l. 4. ti. 28. par. 3. et ineludat in caſib9, de quibus in. l. quintus. ff. ad. l. Aq li. et in. l. 74. tit. 15. par. 7. quos ponit Iaſſ. in aditio. ad porcam. in. §. fere. inſti. de rerũ diui. et per Gandi. in ti. de furibus et aliis latro. col. 4. et per Cepol. in tractat. de ſerui. ruſti. prædio. c. de ſerui. iuris paſcẽ. nu. 30. et per Caputium in deciſio. 45. et per Caſaue. in cõſue. Burgũ. rubri. 1. §. 3. et per Matth. in cõſti. regni Siciliæ. li. 3. in rub. 37. et talis cuſtos ſine iuriſdictione poterit debitorem fugientem capere: non tamen cogere ad ſoluendum damnum, vel pœnam, quia ſi eſt non liquida, ipſe non habet cauſæ cognitionẽ: et per conſequens nec poterit iudicare: præſertim in cauſa ppria, ſi tota pœna ſibi applicatur. vt notat glo. in. l. de iure. ff. ad munici. ſi vero pœna eſſet liquida, et aliis pars eius applicaretur, ipſe non poteſt ſolutionem recipere ſine mandato. vt in. l. vero procuratori. ff. de ſolu. ideo in hoc forma commiſsionis a republica data eſſet inſpicienda et obſeruanda. et ita notat Bal. in. d. l. 1. C. locati. fines enim mandati ſeruandi ſunt.

Si aũt haberet mandatũ ad recipiendas

Universidad de Deusto
Biblioteca

Custos defensæ an recipiat pœnas sine sententia.

piendas pœnas, & illæ essent certæ vel ex sententia, vel ex forma statuti, vel consuetudinis, posset illas recipere, & esse velut cognitor in causa propria: quia magis est executor quá iudex, & in pœnis certis a lege, vel qualibet alia dispositione bene potest quis iudicare in causa propria: quia mera executio sine scandalo & resistentia, bene potest committi parti. vt in.l. non est singularis. ff. de regulis iur. & ibi notat Decius & Felinus in.c. de cæteto. de re iudi. & per Abb. in.c. cum venissent. de iudici. & per Baldū. in. l. vna. C. ne quis in sua causa. & in. l. additos. C. de episco. audi. cap. primo. de pœnis libro sexto. & sic quando captus intra defensam vult statim saltuario, vel custodi publico pœnam soluere, cum recognoscat bonam fidem, potest pœnam custos accipere, non spectata iudicis sentétia: quia in confessum nullæ sunt partes, nisi ad exequendum. iste autem dum vult soluere pœnam, quam incurrit, confiteri videtur se debitorem ex sententia lata ab statuto: potest enim ex eo proferri sententia. vt in.c. vt animarum. de consti. li. 6. & soluédo pœnam assentit illi condénationi. vt in. l. ad solutionē. C. de executio. rei iud. & nō requiritur ordo iudiciarius in notoriis. vt in.c. Romana. de appell. & veritate debiti præcedéte, solutio recte facta debet durare, omisso q̄ non fuerit rite solutum. vt in. l. fi. §. fi. ff. q̄ metus cau. notat Pau. in. l. si cū nulla. ff. de re iud. Cum igitur pœnā certā accipit custos sine sentétia, non est culpand9. & ita notat Bal. in.c. ad nrām. 2 de iureiu. & allegat tex in. l. penul. §. nauē. ff. locati. & id videt innuere tex. in. l. 4. ti. 11. li. 5. ordina.

Neq; obstat tex. in. l. 11 in isto titu. Delos capitulos de corregidores. vbi dicitur, iudices non posse sibi pœnas applicare ante sentētiā, quia illud procedit in iudice, qui sine sententia extraiudicialiter pœnam exigere non potest. secūdum Abb. in.c. licet. de pœnis. quem sequitur Feli. in.c. irrefragabili. §. cæterum. de offi. ordi. et idem probat Stepha. auferri. in clemē. 1. de offi. ordi. versi. quærūt hic. & perceptio pœnæ in iudice præsumitur fraudulēta, nisi pbetur sententia. argu. glo. in clem. nolentes de hæreticis. in parte. ecclesiæ. & in clemē. statutum. de elec. in parte, ex iurisdictione. & notat Ange. in auth. vt nulli iudicū. § quoniam vero. coll. 9. & per Bar. & Plate. in. l. 1. C. de excusa. mune. li. 10.

Iudex extraiudicialiter nō exigit pœnā.

Nos vero loquimur in custodibus, & executoribus, qui nō vi iudiciali, sed præcedēte sententia, vel priuilegio liquido, aut consuetudine exigūt pœnas. nam illud negotium iam iudicatum est: et non minus dicitur certum quod consuetū est, quá si fuisset expressum. vt est glo. in. l. qd ergo. §. pœna grauior. ff. de his q notá. infa. et in. l. vel vniuersorū. ff. de pigno. actio. & sic intelligitur. l. hodie. ff. de pœnis.

Et ideo, si apprehensi in defensis volunt soluere pœnas capientes possunt statim eas accipere sine vlla sententia præcedente. vt est text. ad literam (vt aiunt) in. l. 4. titulo. 11. libro quinto ordina. ibi. E si algunos no quisieren pagar las dichas penas. Sequitur & facit. q̄ las justicias delos tales lugares executé por ellas. Si ergo sponte soluitur pœna, potest accipi ab spōte soluente. nam argumentū a cōtrario sensu validissimum est. vt in. l. 1. §. huius

Intellectus. l. 4. ti. 11. lib. 5. ordin.

§. huius rei. ff. de offi. eius cui manda. est iurisd. quod late prosequitur Nico. Euerat. in cētuaria. loco. 4.

Et sic ex lege ista apertissime colligitur, nō esse necessariam sententiam ad accipiendá pœnam, vel calumniá ab istis custodibus, si sponte soluitur certa pœna.

Si vero capiūtur pignora ab inuito, in tali casu cum per negationem efficiatur res dubia. vt in. l. si pater. C. ne de sta. defunc. in eo casu, vel in casu quo debent pignora vendi, vel subhastari: quia in hac venditione causæ cognitio requiritur, & bona fides venditorum. vt in. l. creditor. C. de distrac. pigno. et in. l. a diuo pio. §. sed si emptor. ff. de re iudi. necessaria est autoritas iudicialis, cessante conuentione in contrarium. secundum Bart. in. l. creditor. ff. de distract. pigno. & in. l. si conuenerit. ff. de pignor. actione.

Et ideo, in dicta lege regia dicitur, habendum esse recursum ad iudicē eo casu, quo pignora sumuntur, vt ipse iudicet, an recte capta sint a custodibus. idq; significant expresse illa verba. Pero es nuestra merced q̄ los herederos, o las otras personas q̄ tienen facultad para fazer las dichas prendas, las lieué luego ala justicia dela tal ciudad. o villa, o lugar, para que faga lo q̄ fuere derecho. et idem est, si caperetur persona debitoris fugitiui dánum dantis. vt in. l. ait prætor. §. si debitorem. non ergo dicit semper esse eundum ad iudicem, vt ius dicat in pœna soluenda custodibus: sed in eo tantum casu, quo ab inuito pignora capiuntur: quia nō voluit sponte soluere, vel dedit pignora postea luenda. tunc enim etiam sine iudice soluta pœna redimitur pignus. vt in. l. si rem. §. omnis. ff. de pigno. actio. et quando capienda sint animalia palcētia in alieno territorio. per glo. in consti. regni Siciliæ. rub. 37. li. 3. nu. 3.

Et huiusmodi custodes publici reddere tenentur ratione in illis locis, in quibus exercuerunt custodiam: nam non solum ex titulo. C. vbi de ratioci. agi oporteat. sed ex dispositione tex. in. l. 32. titulo. 2. par. 3. ibi est conueniendus. & ex il la lege probatur, q̄ in loco administrationis est ratio reddenda, siue administratio sit publica, siue priuata. De quo notat Socinus in. 1. parte. consi. 31. et per Iasso. in. l. qui certo. ff. de condi. indebi.

Custodes montium quo loco reddere debent rationem.

Et in ratione reddenda horum custodum, proceditur de plano, et in diebus feriatis. vt notat Alexā. in. l. pe. ff. de feriis.

Si vero custodes nō sunt publici, sed priuatarū personarum, quilibet potest eos ponere, vt rem propriam custodiat. vt in. l. diuus. ff. de vsu. et ha. et in. l. quæsitum. §. saltuarium. ff. de fundo instructo. et per Bald. in. l. 1. C. loca. et huius generis sunt custodes hortorum, et vinearum, quibus non creditur tanquam personis publicis, nisi autoritate iudicis, vel reipublicæ deputētur. & ideo vinearum, vel messium custodes solent deputari singulis annis publica autoritate. & de consuetudine eis creditur, nam in creandis officialibus mos antiquus seruandus est. vt in. l. super creandis. C. de iure fis. lib. 10. et de eorum creatione, et fide, notat eleganter Casa. in consue. Burgū. ru. 1. §. 6. in prin. sub nu. 6. et. 7.

Et ibi notat de illa quæstione ad quem pertineat custodium creatio, an ad dominium loci, vel ad vniuer

Quis creat custodes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad vniuersitates. & distinguẽdum est, an habeat ius pignorandi, vel vt eis credatur tanquá publicis personis, & creari debent publica autoritate ab habente iurisdictionẽ. an vero solum habeant ius arcendi & prohibendi ingressum ad fundos alienos. et isto casu priuati possunt hos custodes creare. vt in. d. § saltuarium. nam cura custodiæ pertinet ad eum, qui rei fructus percipit. vt in. l. 1. ff. quemadmodũ vsufruc. caue. & notat Bar. in. l. cotem. §. qui maximos. ff. de publica. & vectiga.

Et ponere custodes signum & probatio est possessionis vt probatur in. l. in nomine domini. colũ. prima. C. de offici. præfec. Afri. & & probat Matthæus de afflictis. decisione. 167. & Felinus in capit. de quarta de præscriptio. nu. 27.

Et quod huiusmodi distinctio sit vera, & admittenda, notat per plura iura & autoritates Ioan. de Ripa. in tracta. de peste. in tertia parte. sub nume. 114. & Alexan. in quinto volu. consilio. 88. in fine. & Bonifacius in titu. de dam. dato. numero. 27. & Casaneus in dicta consue, Burgun. rubrica prima. §. 6. nume. 56. & facit tex. et ibi Ioan. de plate. in. l. 1. C. de irrenearchis. li. 10. & secundũ hanc distinctionẽ intelligitur tex. in. l. 4. titu. 28. par. 3. quæ dicit, montes esse populorũ vt videat an custodiant.

Addendũ tamẽ est, q̃ in omnibus casibus, quibus custodia motium, terminorũ, & alteri⁹ cuiusli-
Dominus loci semp ponit custodes. bet rei, pertinet ad aliquos. puta vniuersitates, vel vsufructuarios, nihilominus dominus loci, aut p̃prietatis, potest suos ponere custodes, vt assistant vltra positos a dictis vniuersitatibus, vel similibus personis. vt in. l. si ita legatus. §. dominus proprietatis ff. de vsu et habita. quod facit ad plures quæstiones in practica vtilissimas. de quibus per Petrũ Iacobi in sua practica sub titu. de confessoria in seruitute personali vsufructus. & Ioan. de Ripa in dicto tracta. de peste. in tertia parte. nu. 430. et faciũt notata per Anto. Capu. in deci. 27.

Ex quo solet dici in praxi, q̃ licet loc⁹ regatur per iudices ab vniuersitatibus electos, nihilominus loci dominus poterit alium iudicẽ creare, quem appellamus Alcalde mayor. & facit quod Capitius notat in. d. deci. 27. ad finem. Alcalde mayor.

Alia custodia priuata est pastorum, nã pastores ex officio ad hoc tenẽtur. vt in. c. si rector. 40. dist. & in. c. quãuis causæ. de regu. iu. et in l. 15. ti. 8. parti. 5. de cuius interpretatione p̃ Ange. in. l. qui petitorio. §. fi. ff. de rei vendi. & per Iaff. in. l. si pascenda pecora. C. de pactis. & p̃ Alexan. in. 2. volu. consi. 158. Pastorũ custodia.

Alia custodia est nutricium, nã nutrices tenentur ad custodiã puerorũ quos lactant, taliter q̃ si puer reperitur extinct⁹ in lecto nutricis, si nutrix nõ est bonæ famæ, vel cõuersationis, præsumitur puer mortuus ob malam custodiam: & puniri debet nutrix, saltim extra ordinem arbitrio iudicis. vt sentit Bonifacius de Vitalinis. in titulo. de parricidiis. & Casane. in consuetu. Burgun. in. §. primo. rubricæ primæ. nume. 34. De custodia nutricis.

Ego vero aliter sentio, nam hec præsumptio non est expressa in legibus huius regni. et per cõsequẽs ex præsumptione pœna locum habere non debet. vt in. l. 8. ti. 14. par. 3. & in. l. 7. titu. 31. par. 7. et in. l. 10. titu. 11. par. 3.

Alia

De custodia furnariorum,

Alia custodia est coquorum, & furnariorum, nam tenẽtur de mala custodia, si negligenter ignẽ custodiuit, & cum obdormisset, villa vel domus exuritur, nam de mala custodia tenetur. vt in. l. si seruus seruum. §. si fornicarius. ff. ad legẽ Aqui. quod exponit Matth. de afflict. in deci. 57. & ad idẽ est tex. in. l. si vsu fructus. §. denicq. ff. de vsufruct. et Paris de puteo in tractat. find. in parte, carcerarius. in. cap. si plures.

Restroios. Alia custodia est concremantiũ stipulas in montibus tempore ventoso, cuius rei causa ignis exurit siluas, vel messes, nam punitur de mala custodia. vt in. l. 10. titulo. 15. par. 7.

Contra habentes paleas intra loca. Ideo habentes intra ciuitates paleas, etiam ad ministeria sua, (como son los albarderos) & stationarii habẽtes paleas, vel fœnum, possunt arceri, ne illas habeant intra ciuitates, ob timorem ignis. vt in. l. prouincialium. C. de eroga. mili. anno. li. 11. & glo. in. l. fistulam. ff. de serui. vrba. prædi. & in. l si quis fumo. §. 1. ff. ad. l. Aqui. & hæc iura citat Casa. in consue. Burgũ. rubri. 1. §. 8. in princi.

Cætera quæ de custodibus possem referre, notãter in summa Siluest. in parte, custos. & p̃ Nico. Boerij in deci. 217. & p̃ Puteũ in trac. find. in parte, carcerarius. et per Capytium in deci. 27. & p̃ doc. in. c. sane. de celebra. missa. & Ioan. Lup. in repe. rub. de dona. inter vi. et vx. §. 9. nu. 7. & p̃ Tho. grã. consi. 102. & p̃ Detiũ cõsi. 420. & qualiter credatur huiusmodi custodibus. per Matth. de affiic. in consti. regni Siciliæ. rub. 37. nume. 15.

De custodeminore. Et qualiter sit in culpa vtẽs opera custodis minorum quatuordecim annorum, videatur tex. in. l. 1. §. familiæ. ff. nautę caupo. et quod notat Anchar. in consi. 348.

Item qualiter tabellio teneatur prothocola custodire. per Felinũ vbi addit pecuniam in. c. cum. p. tabellio. de fide. instrumen. & per Matth. in deci. 48.

Et de tutore qualiter minorum instrumenta custodiat. per Betrandum in. 2. parte. consilio. 209.

Redeũdo igitur ad initium rei, de qua sermo est, deducitur ex supradictis, posse competere iurisditionẽ populis regni Castellæ præscriptione, vel ex consuetudine, & erit hodie tertia causa adquisitiua iurisditionis, præscriptio, vel consuetudo. et vt apertius materia ista digeratur, diuido eam per conclusiones sequentes.

Prima conclusio est, quod sicut iurisditio potest competere regnicolis nostris ex priuilegio, eodem modo potest competere ex præscriptione. nam licet sit de iure, quod multa possunt concedi per priuilegium, quę præscriptione queri nõ possunt. vt in. c. 2. de priuile. libro sexto. & sicut iurisditio Castellana non potest competere nisi ex titulo expresso. vt probaui supra in ver si. secundum deducitur. ita non potest præscribi. vt notat glo. in. cap. peruenit. de censibus. & notant doctores in capitulo. si diligenti. de præscri. Quãdo ex priuilegio cõpetat iurisditio vel ex præscriptione.

Tamen hodie iure nouo ordinationum, iurisditio potest possideri, & præscribi sine titulo. vt est tex. in. l. 6. ti. 13. li. 3. ordi. ver. Estableſcemos q̃ la justicia se pueda ganar. & in. l. 1. ti. 15. li. 2. ordi. ibi. O si algunos señores, o ciudades, o villas lo ganassen por tiempo. solum enim leges istæ exigunt lapsum temporis, Ius regni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

temporũ, nec de titulo est verbũ vllum, ideo solo tẽporis lapsu a lege statuto, præscribitur hodie iurisditio, maxime si nõ appellemus præscriptionẽ, sed cõsuetudinẽ, in qua nec titulus, nec bona fides exigitur. vt notat Couarru. in li. 1. resolu. c. 17. nume. 8.

Præscriptiones quæ sine titulo procedũt.

Sunt enim multæ præscriptiones de iure ciuili admissæ, ad quarum præscriptionẽ titulus non exigit. vt licet videre in. l. 2. C. de præscri. lõgi tẽpo. quæ pro liber. vbi dicit, Lulpone statuto cauet, q̃ possidens rẽ per decẽ annos, postea cõueniri nõ possit: dico enim q̃ sufficit bona fide possedisse decẽ annis, licet sine titulo, quia statutũ nõ requirit titulũ. & sic colligitur ex ista doctrina, q̃ vbi nõ fit mentio de titulo, procedit præscriptio solo temporis lapsu, et bona fide: saltim q̃n do hoc inducitur ex statuto, vt addat aliquid ad ius cõmune. iuxta doctrinã Bar. in. l. 2. ff. de vsucapi. et cũ dicto Bal. est cõmunis opinio secundũ Balb. in. l. celsus. 1. nota. ff. de vsucapio.

De seruitute cõtinua

Itẽ in seruitute cõtinua præscribenda nõ requiritur regulariter titulus, nec tituli allegatio. vt notat Ioan. Fab. et ibi Nico. de Neapol. in. §. æque. col. 6. insti. de actio. et ista est opinio tenenda cum limitationibus ibi positis. vt asserit Balb. in tracta. præscri. in. 2. parte quartæ partis. in ver. secũdo principaliter quæro. et licet titulus nõ requiratur, tamen initiũ possessionis, q̃ sit iustũ, requiritur. secundũ Bar. in. l. 1. §. fi. ff. de itine. actuq̃ priua.

Item in præscriptione longissimi temporis rerum prophanarum, nam sufficit bona fides sine titulo, saltim cum lapsu triginta annorũ, etiam si ius commune resistat possidenti. quod secus esset in spiritualibus, nam necessario requiritur titulus ex causis, de quibus per Hosti. in summa. de præscri. rerum immobi. in ver. quartum. sub nu. 35. et. 36. quod tamẽ sine distinctione prophanarum vel spiritualium rerum tenendum esse, hodie concludit Couarruui. in libro. 1. resolu. c. 17. nume. 7.

Itẽ in præscribenda iurisditione ex lapsu centũ annorũ, non requiritur alia tituli allegatio, sed solus lapsus cẽtenarius sufficit. vt notat eleganter Bald. in. c. si diligenti. de præscri. sub nu. 10. cuius contrariũ notat idem Bal. in. l. fi. C. de edicto diui Adria. tollẽ. sub nu. 35. saltim in præscrintione ordinaria: quia requiritur titulus, nisi cõtra obedientes, quando præscribitur sine præiudicio superioris. quem sequitur Feli. in. c. si diligẽti. de præscriptio. sub nume. 11. et q̃ requiratur titulus notat Alexan. in. l. iusto. §. nõ mutat. ff. de vsucapio. et p̃ Bal. in. l. fi. C. ne de sta. defuncto.

De immemoriali p̃scriptione.

Et licet in præscribenda iurisditione de iure cõmuni requireretur titulus, tamen si præscriptio allegetur, et probetur a tẽpore immemoriali, in hoc nemo aduersat, quin data capacitate in præscribẽte sufficiat immemorialis præscriptio: qa cum habeat vnum priuilegium, ea probata, implicite probatur titul9. et ista est cõmunis opinio. vt asserit Feli. in. c. si diligẽti. de præscri. sub nu. 11. et per Balb. in tract. præscri. in. 2. pte. 5. partis. in nu. 4. ver. circa primã. et plura corroborantia istã partẽ, et de potẽtia immemorialis præscriptionis, vltra ea quæ notant Iasso. et moderniores in. l. imperium. ff. de iurisdi. omnium iudi. et Ioan. Andr. et doctores in. c. 1. de

præscrip. lib. 6. & Phili. in. c. cum non liceat. & in. c. a nobis. de præscri. videatur Casaneus in cõsue Burgũ. in rubri. 1. §. 2. in glo. & la prueue. et per eundẽ Balbũ in. 2. parte tertiæ partis. in versic. sexto quæro. sub nume. 12.

Incapacitas.

Dixi autẽ data capacitate, nam si possidens est incapax, etiá si per mille annorũ spacium possideat, non præscribit iurisditionẽ, neq̃ quicquã aliud, cuius est incapax. vt notat Ioan. mona. et post eum cõmuniter doct. in. c. 2. de præbẽ. li. 6. et Abb. et Feli. in. c. cansamq̃ de præscri. et plures alios cõgerit noster doctor Couarruuias a Leyba in lib. 1. resolu. c. 1. sub nu. 14.

Hodie merum imperium qualiter præscribitur.

Hodie autem iure nostro Regio, ad præscribendũ merum, vel mixtum imperium, vel iurisditionem in ciuitatibus, villis, aut locis regiis Castellæ, nõ est necessaria immemorialis præscriptio, nisi in vno casu tantũ, de quo infra subiiciam. nam longissimũ tempus huius præscriptionis in mero imperio, quod vulgo Esmerado señorio de hazer iusticia appellatur, sufficit ad præscribendũ centum annorum cõtinuata possessio: nam tale tempus minus est, q̃ immemorialis præscriptio. secundum Cardi. in. c. si diligenti. de præscri. in fi. quem sequitur Feli. in. c. cum a nobis. col. fi. eo. titu. et Balbus in tracta. præscri. in prima parte quintæ partis. in princi. sub nume. 27.

In præscriptione vero ciuili sufficit possessio cum lapsu quadraginta annorum. vt est tex. in. l. 6. ti. 13. li. 3. ordi. ibi. Estableſcemos que la justicia se pueda ganar daqui adelante contra nos por espacio de cien años. & ibi, Pero que la iurisdicion cõ nil se pueda ganar contra nos por espacio de quarenta años, y no menos.

Et est aduertendum, q̃ lex illa sexta dicit. Daqui adelante. et sic futuris post illam legem præscriptionibus ordo datur, vt est proprium cuiuslibet legis. vt in. c. fi. de constitu.

In præscriptionibus vero iurisditionum, vsq̃ ad tempus legis cõditæ, non quælibet præscriptio sed immemorialis requiritur. vt aperte probant verba illius legis. ibi. Porq̃ algunos tienẽ ciudades y villas y lugares en nuestros reynos y señorios, y no tienẽ titulos derechos delos Reyes onde nos venimos dela justicia y jurisdicion ciuil y criminal, enlos tales lugares ordenamos y mãdamos, que si los tales señores vsaron dela jurisdicion por tanto tiẽpo que memoria de hombres no es en contrario, y lo prouaren. etc. que les vala, y lo ayan de aqui adelante. Et in libris impressis solet litera huius legis corrupta esse, dum dicit, si los tales señores vsaren. nam deberet scribi, vsaron. nam principium legis loquitur de præteritis possessoribus, et non de futuris. quod probatur ex illis verbis, porque algunos tienen. et ibi. de como lo ouieron. et ibi, lo ayan de aqui adelante, no seyendo probado por nra parte que en este tiẽpo les fue cõtradicho por alguno de los reyes onde nos venimos. et ibi. Pero si alguno delos reyes nuestros predecessores. nam hæc verba præterita tantũ significant.

Nã ex omnibus his verbis colligitur, probationẽ immemorialem non requiri in præscriptione iurisditionis deinceps inchoãda, sed in

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed in iam inchoata a possessoribus. & in hac dispositione, lex ista est noua dispositio, ex qua plura deducuntur scitu dignissima.

Primo deducitur, ꝙ licet merum imperium longo tempore nō posset iure partitarum præscribi, vt in. l. 18. tit. 4. par. 3. ibi. Ca otro home no lo puede auer ni ganar por linage, nin por vso de luẽgo tiempo, si señaladamẽte nol fuesse otorgado por preuilegio de alguno destos grandes señores sobredichos. & in. l. 6. ti. 29. parti. 3. ibi. Otrosi dezimos que señorio para fazer justicia no lo puede ganar ningun home por tiẽpo, maguer vsasse dello alguna sazon.

Hodie vero ex dispositione dictæ legis sextę, merum imperium præscribi potest per spatium centum annorū. & ad id allegat legẽ illam Montal. in. l. 6. ti. 11. foro. ll. li. 2. imo nec bona fides exigitur, quia sufficit autoritas. d. l. 6. et vo lũtas regis ibi adhibita. nam etiã de iure canonico ex legis autoritate sine bona fide procedit præscriptio. secundum Ripam in tracta. de peste. 5. parte. num. 253. vbi plura allegat.

Secundo deducitur, ꝙ licet regulariter bona principis non recognoscentis superiorẽ, non possint præscribi, nisi centenaria prę scriptione. vt colligit Feli. in. c. ad audientiam. col. pe. de præscri. & Rochus de Curte in. c. fi. de consue. foli. parno. 31.

Tamen iure Regio ciuilis iurisditio præscribitur spacio quadraginta annorum. & sic contra Ius regni. regem Hispaniæ nō recognoscẽtem superiorem, præscribitur minori tempore quã centum annis. & in isto casu hoc regnũ nō gaudet priuilegio ecclesiæ, de quo imperium gaudet. ex dicto Ange. in l. iam pridem. C. communia. de vsuca. contra quem tenet Balbus in tracta. præscri. in. 2. parte quintæ partis. in principio.

Tertio deducitur, ꝙ licet iure communi ea quæ non aliter possunt cõpetere nisi priuilegio, possunt adquiri cõsuetudine & præscriptione immemoriali, & non alia minori. vt in. c. super quibusdam. §. 1. de verbo. significa. quia ista equiparatur priuilegio. & sufficit æquipollens. secundum Bal. in. l. edita. in vlti. col. C. de eden. et ideo tantum operatur præscriptio immemorialis, quantum priuilegium. vt est glo. in. c. innouamus. de censi. et in. l. 1. C. quæ sit longa cõsuetudo. et in. l. 1. §. hoc iure. ff. de aqua quoti. et stiba. & per Bal. in. l. si solẽnibus. C. de fide. instru. et in. l. 1. C. si sine censu vel reliquis. et in. l. de quibus. ff. de legibus. et per Alexan. in. 1. volu. consi. 6 et in. 2. volu. consi. 35. et. 195. per Betrandum in. 3. parte. consi. 2. nume. 17.

Tamen hodie ex. d. l. 6. etiã minor prę scriptio quã immemorialis operatur tantum, quãtum priuilegium in tribuẽda iurisditione, tam criminali, quã ciuili. Ius regni.

Quartum quod deducitur est, 15
ꝙ vbicunqꝫ iure cõmuni requiritur titulus ad præscribendam iurisditionem, tamẽ causari potest præscriptio a priuilegio insuffi- Ex priuilegio insufficienti qualiter causetur præscriptio.
cienti et inualido, etiam si erretur in iure. secundum Bal. in. l. 1. ver. Item queritur. col. pe. C. de seruis fugi. et in. l. solennibus. C. de fid. instru. quẽ refert et sequitur Balbus in tracta. præscrip. in. 5. parte quintæ partis. in ver. secundo. et per Ioan. de Rip. in suis respon. 1. parte. respon. 14. nu. 25.

Hodie tamen ex. d. l. 6. non solũ quando adest priuilegium inualidũ iurisdictionis procedit præscriptio per tẽpora dictæ. l. 6. sed etiam quando nullũ adest priuilegium, sed solus lapsus temporis: quia vbi non requiritur priuilegium, si illud detur, & minus solenne non nocet. argu. tex. & ibi Bar. in. l. 1. C de rei vxo. actio.

Priuilegiũ & præscriptio quo modo non sunt cõtraria.

Et in isto casu non sunt aduersantia, vel contraria, priuilegiũ & pscriptio. & sic intelligi potest tex. in. c. veniens. de præscri.

Imo vltra dico, ꝙ si dubitatur, an ex priuilegio a rege dato possit necne clare percipi, an rex voluerit merum imperium cõcedere ei, cui priuilegium contulit: si tamẽ eius virtute possedit merũ imperium, spatio tantum quadraginta annorum, ista possessio iuncta cum priuilegio, cuius verba sunt obscura, & preguantia, sufficit vt adquiratur merũ imperiũ. & iste est vnus casus, vbi minori tempore centenariæ præscriptionis adqritur merum imperium. de quo est tex. in. l. 2. titu. 9. lib. 5. ordina. ibi. En tal caso si el donatario con el dicho titulo vsa dela justicia continuadamẽte por espacio de quarẽta años, no seyendo interrumpida por alguna delas maneras que se contiene enla ley enel titulo delas prescripciones, o si vso dela dicha justicia por tanto tiempo que la pudo ganar, en tales casos el donatario, o ganaria la justicia, o podria vsar della.

Et ex ista. l. apertius colligitur, ꝙ in sola præscriptione per quadraginta annos requiritur titulus, vt merum imperium præscribatur: non ergo in centẽnaria requiritur titul⁹, sed solũ lapsus tanti tẽ cẽtũ annorũ sufficit, vt supra.

Quinto deducitur ex. d. l. materia præscriptionis iurisdictionis in regno Castellæ, non esse necesse disputare, an titul⁹ putatiuus cũ errore iuris vel facti causet præscriptionẽ. quã quæstionẽ ponit cũ regula & fallẽtiis Feli. in. c. de quarta. de præscri. nu. 24. quẽ relegit & addit alia dicta Balbus in. l. celsus. in. 2. & 4. notabili. ff. de vsucapio. imo quia præscribẽs ad præscribendum admittitur, cum longissimo tẽpore legis autoritate titulus non exigitur, sed solus lapsus tẽporis.

Nã hodie cũ sine vllo titulo procedat præscriptio, superfluũ est de qualitate tituli disputare nam plus cõtinet quod minus est. & vbi non est necessaria substantia, qualitas subiecti nõ disqritur. vt in. l. si seru⁹. §. si mod⁹. ff. de actio. ẽp. & vẽ.

Sexto deducitur ex. d. l. 6. locum habere eius dispositionem, quãdo agitur de præscribenda iurisdictione regis Castellæ, quod probãt illa verba. Se pueda ganar daqui adelãte cõtra nos. & sic in regia tãtum iurisdictione loquitur, & voléti regi non fit fraus. & ista lex cõstituit possessorẽ in bona fide, quia non peccat, qui legis vtitur autoritate.

Si vero agat de pscribẽda iurisdictione cõtra inferiores dnos, puta duces, comites, & marchiones, aut alios habẽtes iurisdictiones, tunc præscriptio decẽ annorũ inter præsentes, & viginti inter absentes sufficit. vt cõcludit Anch. in cõsi. 142. & ista est cõis opinio, quã sequitur & affirmat Balb. in tract. præscri. in 2. parte. 5. partis. in ver. circa primã. et licet ipse nõ alleget. idẽ tenet Bal. in. c. tua nos. 1. de iureiu. & Soci. in 1. volu. cõsi. 106. & Bal. in. l. 1. C. de

Iurisdictio dominorũ inferiorũ qualiter pscribitur.

Dnorũ inferiorũ iurisdictio quõ præscribitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

:xcep.& in.l.2.C. de ſerui.&
.q.7.& facit quod notat Bar.
.quomin9. ff. de flumi.q. 15. &
idē notat Io.de Pala.ruui.in.c. per
veſtras.de donat.inter vir. & vxo.
in ver.ſed ē pulchra dubitatio. ſub
nu.48.& Roder. Suarez.in mate-
ria maioratus.fo.191.col. 1.

Et ſic quādo iuriſdictio trāſit in priuatā perſonā amittit quantū ad præſcriptionē, qualitatē regiæ iuriſ dictionis.vt notat Dyn.in.l.p procu ratorē.ff.de adqui.hær.& Iaſ.in.l. fi.C.de ſacro.eccle.nu.21.& iſto ca ſu, quia cōis præſcriptio requiritur, vel, ſufficit, & bona fides, & titu lus requiritur.vt in.c.fi. de præſcri.

Quib9 pōt acōmodari illa. quæ ſtio deciſſa, per Nicol. Boe.in.deci ſi.246. vbi cōcludit q̄ immunitas acollectis, ſi debētur regi: nō præ ſcribitur minori tēpore quadragin ta annorū. ſi vero debetur collecta priuato ex priuilegio præſcribitur cōi decē vel viginti annorū præſcri ptiōe. et ſic, priuilegiū regis, nō ſem per trāſit in priuilegiatū. vt in.l. cre ditor.& ibi Paul.ff. de actio. emp. & vē.& facit, qđ de patronatu laico cōpetēti. not. Ab.in.c. q̄relā. de ele ctio. vbi cōi præſcriptione præſcri bit9 patronat9 laicorū, cōtra laicū.

Septimo, deducit nō eſſe neceſſa riū in materia p̄ſcriptionis iuriſdi ctiōis regni Caſtellę, inquirere an p̄ſcribēs habeat notitiā tituli a p̄nci pio p̄ſcriptiōis, vel ex poſt facto. qđ tradit Bar.in.l.2.§. ſi ſub cōditiōe. in fi.ff. de vſuc. pro empto. & Bal. in l.1.C. per quas perſo. & per Balb. in tra. p̄ſcri. in.3.pte.q.9. nā ſiue ſciat, ſiue ignoret, ſemp præſcribit ſpacio tēpis de quo. in.l.6. ſupradicta. & ob id, ceſſat qđ notat. Bal. de tit. in præſcriptione iuriſdictionis in.l.fi. C. de edicto. diui adria. tollen. ſub nume.35.ver. atende.

Octauo, deducit non eſſe hodie neceſſariā regis Caſtellæ ſciētiā, vel ſuorum officialiū, vt poſsit p̄ſcribi merū imperiū, aut iuriſdictio cōtra regē Caſtellæ. nā, ante. d.l.6. latā il lud eſſe neceſſariū, cū præſcriptio ſui natura, cauſetur contra inuitū: hodie vero, cauſatur in materia iu riſdictionis cōtra regē volentē. Cu ius voluntas patet ex.d.l.6. quæ cū ſit lex, ſemper loquitur. & ſic ex ei9 ſerie apparet de regia voluntate, & ſciēcia. vt ſolo tēporis lapſu p̄cedat præſcriptio iuriſdictionis: nōobſtā te q̄ de iure cōmuni, dēpta immemoriali præſcriptione, nulla minor præſcriptio procidit, niſi contra re gē ſciētē. & ſic cius ſciētia, vel paciē tia erat neceſſaria. & hæc eſt cōis opinio. vt notat Alex.in.5. volu.cō ſi.16.col.3.&.4. & per plura. notat Pala. Ruui.in.c. per veſtras de do na. inter vir. et vxo.1. nota. ver. ſed pulchra. ſub.nu°35. et vltra.

An in præſcriptione iuriſdictionis requiratur ſcientia.

Sed iudicio meo, qđ notat Ioā. Lupi de Pal.ruu. procedit. eo tātū caſu, quo agit vt iudex eccleſiaſtic9 prætēdat præſcriptā a ſe iuriſdictio nē cōtra regē: iſto enim caſu, neceſ ſaria eſt ſciētia et paciētia regis per iura, et fundamēta elegantiſſime p Ioā Lupi. citata. et q̄ iſto caſu, hoc neceſſario requiratur eſt deciſſum. ex.l. lata apud Toletū. in curiis ibi. habitis anno. 1525. in vlti. lege ibi, porq̄ aquello a ſeydo ſin nra ſcientia et pacientia, et loquitur cū eccle ſiaſtici iudices prætēdebāt ſua auto toritate poſſe laicos capere ex anti qua cōſuetudine, vel præſcriptiōe. nam illa talis ſine ſcientia et pacien tia regia, nō procedit. neq̄. d.l.6. ti. 13. lib.3. ordina. nō loquitur de tali præſcriptione, quā eccleſiaſtici iu dices yellēt prætēdere, cōtra regem.

Notabilis declaratio.

nam

nam in hoc, iura antiqua commu nia remanent incorrecta, quæ exi gūt vel præſcriptionē immemoria lem, vel præſcriptionē cū ſcientia et patiētia regis, de qua loquitur Ol dra. cōſi. 254. col. 3. & Stepha. auf. in clemē. 1. de offi. ordi. fōli. paruo. 31. & q̄ dicta lex ſexta loquatur tā tummodo de præſcriptione, quam laici poſsint prætendere contra re gē, colligitur ex procœmio & prin cipio eiuſdem legis, nam dicit. Por que algunos tienē ciudades villas e lugares en nuestros reynos e ſeño rios. & ſic loquitur, quando in lo cis prætēditur iuriſdictio, & illa lo ca remanēt ſub imperio regio & ſu perioritate ſuprema. quod patet in feriusibi. Saluo la mayoria dela ju ſticia. Cū enim ab huiuſmodi ſub ditis & vaſſallis præſcribitur huiuſ modi iuriſdictio, non eſt vera alie natio, ſed eſt quodāmodo cōmu nicatio iuriſdictionis cum apud re gem maneat directa: ſubditi vero, præſcribāt quodāmodo vtilē. & hic modus alienationis cōmunicatiuę leuis, aut fere nullius p̄iudicij re putatur. & ideo, hoc modo poteſt rex, aut imperator iura imperij alie nare. vt notabiliter dicit Ange. in. l.2.§. hoc interdictū. ff. nequid in loco publico. & colligitur ex Ioan. de Rip. in. 1. li. reſpō. 11. de legibus. c.1. nu.67. & q̄ de bonis in emphi. dā. notat ex Bal. in p̄ludiis feudo. col.7. & ex Rip. in.d. reſpō. nu.58. & facit quod notat Abb. & Feli. in c. ſi diligēti. de præſcri. nu.7.

Alienatio cōmunicatiua.

Cum vero a prælatis præſcribi tur iuriſdictio cōtra regem, illa nō eſt cōmunicatiue ſed priuatiue, & trāſit in p̄ſonas & dignitates alieni fori quod eſt grauis præiudicii. & cū ſemel talis iuriſdictio ſit adqui ſita prælatis, non pōt a principe re uocari. iuxta late notata a doctores in.c. nouit. de iudic. ſi in caſu iſto, de quo loquitur de Pala. ruui. requiratur ſciētia re gis & patiētia: in ſuperiori vero ca ſu, ſolus tēporis lapſus ſufficiat, vt iuriſdictio præſcribatur. & facit, q̄ in ſimili de præſcribente contra ius cōmune ſine titulo ſcribit Couar ruui. in li.1. reſolu. c.17. nu.7.

Nā & vnū ex fundamētis, quo vtitur Ioā. Lupi. ceſſat hodie, cū li cet ſit verū, nullā conſuetudinē in regno Caſtellæ poſſe introduci ſi ne ſcientia & patientia regis, aut al terius dñi loci vbi introducitur. vt in.l.5. titu.2. parti.1.

In conſuetudine nō requiritur ſcientia regis.

Tamē iure ordinationū data eſt iā volūtas regia, ad oēs cōſuetudi nes rationabiles introductas, nec exquiritur alia ſciētia vel voluntas regia. & id eſt quod ſonat recte in telligētibus. l. 11. ti. 1. li. 7. ordi. ma xime data regali tolerātia. vt p Bal. in.c.1.§.1. de pace cōſtā. in vſi. feu.

Sicut igitur in rationabili cōſue tudine non eſt neceſſaria probatio ſciētiæ regalis, ſic in præſcriptione meri imperij, quādo a laicis & ſub ditis regis præſcriptū eſt. & ita ex diſpoſitione dictæ. l. ſextæ oēs laici ſunt hodie capaces ad præſcriptio nem meri imperij, dūmodo nō ſit ius ſuperioritatis. nā hoc nullo mo do eximitur a perſona regia. vt per bona iura probat Petrus Iacobi in ſua practi. c. de libello. ſup iuriſdi ctione in prin. et Abb. in.c. cū nō li ceat. de p̄ſcr. col. pe. et cōis ſchola in l. imperiū. ff. de iuriſdi. omni. iudi.

Et ſicut ante illā legē poterat ex priuilegio merū imperiū adquiri, ita hodie ex p̄ſcriptione, qđ ſemper debet accumulatiue intelligi cū re ge nō priuatiue. vt eſt cōis opinio doc. in.c. cū cōtingat. de foro cōpe.

Iuriſdictio præſcripta intelligitur accumulatiue infra nu.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

st tamẽ multũ inter hæc
ẽs merũ imperiũ ex priui
, si in vno exercet iurisdictio
m totius priuilegij, ius cõseruat.
qd secus est in præscriptione: quia
tantũ intelligitur præscriptũ, quã
tum possessum. iuxta late notata p
Bar. & Bal. in l. 1. §. hoc interdicto.
ff. de itine. actuq priua. & p Ang.
in l. 1. §. Iulian9, eo ti. & p Ni. Boe.
in deci. 227. in. 2. parte. & Zasiũ in
singularibus respon. c. 31. & p Feli.
& doc. in. c auditis. de præscri.

Iurisdictio hodie non reuocatur.

Itẽ iurisdictio adquisita præscri
ptione, nõ est reuocabilis sicut ad
qsita priuilegio, iuxta cõem sñiam
doctorũ in. c. nouit. de iudici. licet
iure Castellæ, qr trãsit dñium iuris
dictionis. vt in. l. 12. ti. 1. par. 2. nõ
reuocaf volũtate principis. secũdũ
Bal. in. l. digna vox. C. de legibus.

De iurisdictione delegata.

Quarta causa adquisitiua iuris
dictionis particularis est delegatio
& subdelegatio. vt in. l. 1. in prin. ff.
de offi. eius cui mãda. est iuris. & p
totũ titu. de offi. iudi. delega. in de
creta. & in. 6. & p Petrũ Iaco. in sua
pract. in libello de iurisdictione. &
iure nr̃o regio est text. in. l. 18. ti. 4.
par. 3. & in. l. 19. eo ti. ex qua colligi
tur hodie, q licet iure cõi iudex da
tus ab inferiore, a principe nõ pos
sit subdelegare. vt notat Paul. post
Bar. & Ioã. fab. & alios in. l. a iudi
ce. C. de iudi. et ista est cõis opinio.

Iudex ab inferiore datus subdelegat.

Tamen hodie ex. d. l. 19. patet, q
post litẽ cõtestatã põt iudex datus
ab inferiore a principe subdelegare
vt colligit ex illis verbis. Mas los o
tros delegados aquiẽ los juezes or
dinarios mãdan oyr e librar algu
nos pleytos señalados, no pueden
poner otros q los libr̃e en lugar de
llos, si primeramẽte no fuerẽ comẽ
çados por demãda y por respuesta
delãte ellos. & sic post litẽ cõtestatã
inferior a pricipe põt subdelegare.
& ista dispositio locũ habet, tã in
ciuilib9, q in criminalib9 causis. vt
notat gl. cũ qua est cõis opinio in. l
vna. C. qui p sua iurisdictione. &
ita attestat Nico. Boe. in deci. 6. in.
1. parte. & ibi limitat in iudice dele
gato a rege, cuius est electa indu
stria: nã nõ põt subdelegare. et ideo
nr̃i iudices regij dlegati, quos vul
go pesq̃sidores appellam9, nõ pos
sunt subdelegare: q solet scribi in
principio suarũ cõmissionũ cõsiã
do de vos q̃ soys tal psona. & ideo
cũ sit electa industria personæ, nõ
põt subdelegare, alr recte possent.
vt in. d. l. 19. ibi. Ca los q̃ sõpuestos
por mãdado del rey pueden poner
otros en sus lugares, q̃ oyan e libr̃e
aq̃llos pleytos señalados q̃ el rey en
comẽdo. & sic gñalr loquitur tã de
causis ciuilib9, q̃ de criminalibus,
specialr cõmissis, vt a delegato re
gis possint subdelegari, nisi sit elec
ta industria psonæ, vt supra dico.
& ita tenet Capu. vbi plura allegat
in decisio. 151. nu. 6.

Pesquesidores.

Itẽ ex. d. l. 19. colligit̃, nõ esse apd
nos necessariã, pbationẽ cõsuetudi
nis, de qua loquit̃ Ang. in. l. cũ pr̃e
tor. §. indicẽ. ff. de iudicis, vbi dicit
q stãte cõsuetudine iudex delega
t9 ab inferiore a principe põt subde
legare. qd dictũ singulare appellat
loã. Lup. in. c. p vr̃as. de dona. inẽ
vi. & vxo. 1. not. ver. sed est pulchra
dubitatio. sub nu. 28. nam hodie
post litis contestationẽ potest sub
delegare, ex dispositione dictæ. l.
19. etiam si non sit consuetudo.

Receptores.

Sed qd si a pncipe nr̃o, vel ei9 ma
gno cõsilio nõ delegat in totũ cau
sa, sed cõmittit̃ aliqua testiũ exami
natio, put quotidie cõtingit en las
receptorias de chancillerias, an ta
lis delegatus a principe possit sub
delegare

delegare & cõmittere suo notario
testium examinationẽ? & cõcludo
post Bal. in. l. a iudice. C. de iudici.
q̃ receptionẽ iuramenti cõmittere
nõ potest, sed tantũmodo nudam
examinationẽ dictorũ suorũ. & ita
concludit Matth. in. l. 2. consti. re
gni Siciliæ. rubri. 29. nume. 2.

17 De cõpromissis.

Quinta causa adquisitiua iuris
dictionis est cõpromissum, nã ex
eo competit iurisdictio partibus:
qd lex confirmat. vt in toto titu. ff.
de arbitris. & in. l. 2. & in. l. 23 & 24
cum sequẽtibus. ti. 4. parti. 3.

Et nõ mediocris autoritatis est
apud Hispanos sentẽtia arbitraria,
tam lata ab arbitris arbitratoribus,
quã lata ab arbitris iuris. nã vtraq
habet executionem paratam. vt in.
l. fi. in. ll. de Madrid. & in. c. 8. ma
ioritti in curiis ibidem celebratis,
anno. 1542.

Corã quo iudice petatur reductio.

Ex qua decisione deducũtur ho
die plura in praxim vtilissima, nã
quando sentẽtia arbitri habet pa
ratam executionẽ, si dubitetur co
ram quo iudice debeat reduci ad
boni viri arbitrium, sine dubio a
deundus est ille iudex, in cuius iu
risdictione sunt iudices arbitrato
res: & nõ iudex illius partis, aduer
sus quã petitur reductio. & ita no
tat Bar. in. l. 2. C. vbi & apud quẽ.
& sequit̃, atq corroborat Rober.
Marant. in specu. aureo. in titu. de
appella. nu. 114. & videtur de hoc
tex. in. l. 23. titu. 4. par. 3. ibi. Delos
juezes del lugar do lo tal acaesciere. & Rober. vbi supra. nume. 263.

Ius regni.

Et ex his in foro nostro seculari
cessat hodie quæstio, quã disputat
Abb. in. c. quinta vallis. de iureiu.
nu. 39. & Alex. in. 2. volu. cõsi. 131.
& Anto. de tremolis in apostill. in
pract. vber. ti. de impedimẽ. cõpro.
& Felin. in. c. 1 de præscri. col. 5. &

Matth. de afflict. in deci.
apostill. ad Paul. in. l. si su
fi. ff. de inoffi. testa. & nouiss.
vbi plura cumulat Couarrũ. in l.
resolu. c. 12. nam his omissis locus
& territorium vbi fertur sententia
spectatur: & non iudex partium,
neq ipsorum arbitratorum.

Secundo deducitur, quod eo
ipso quod petitur executio senten
tiæ arbitrariæ, cessat ex parte peten
tis remedium reductionis: nam vi
detur eã approbare. notat Ancha.
in consilio. 34. in fine. per textum
in. l. solutionem. C. de executio. rei
iudi.

18 An præsumatur pro sententia arbitraria.

Tertio deducitur, q licet de iure
communi pendente reductione pe
tita contra sentẽtiam arbitrariam,
non præsumatur pro ea. vt notat
Abb. in. c. quinta vallis. de iureiu.
nume. 41. & in. c. quoniam cõtra.
de proba. 15. col. & Cardi. in. c. ex
posita. de arbitris.

Tamen hodie iure regio non so
lum pro sententia præsumitur, sed
habetur interim pro veritate. ideo
meretur executionem. vt in. l. res iu
dicata ff. de regu. iuris.

Executio tamen debet fieri ser
uata forma dictæ. l. fi. de Madrid.
quæ si in aliquo omittatur, nõ tan
tum executio nulla erit, sed facta
pendẽte reductione poterit per viã
attentati reuocari. vt notat Bar. in. Attẽtatus
l. fi. ff. de appella. recipien. quod est
magni effectus. vt notat Capella.
Tholo. q. 15. & Gui. in singu. 609.

Sed an forma posit p æquipol
lens impleri in præsentatione reali
cõpromissi, & in cõpromisso præ
sumpto, credere q non: nam præ
sentata sentẽtia arbitraria, quæ lata
fuit ab antiquo, præsumitur q pre Præsumit̃
cedẽte cõpromisso lata fuerit. vt no q præcesfit cõpro
tat elegãter Feli. in. c. sicut olim. de missum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ium.35.& notat Detius in
onsi.36.

cud tamẽ erit verũ, vt talis sen
ntia habeat vim sentẽtiæ arbitra-
riæ: non tamẽ vt possit eius virtute
procedi, secundũ formam dictæ.l.
fi.in.ll. de Madrid, quæ copulati-
ue requirit presentationẽ compro-
missi, & sentẽtiæ latæ: & virtus exe
cutiua a principio debet inesse, vt
executio fiat, vt in simili notat Ro
deri. Suarez in.l. post rẽ.in.3.limi.
vers.incip.ff.de re iudi.& Boeri.in
deci.259.& quod cumulat Matth.
in decisio.378.

Virtus executiua.

Quod limitarẽ, nisi pars cõfitere
tur, cõtra quã petitur executio fuis
se iudices arbitros: & sic q̃ præces-
serit cõpromissum: nã ista cõfessio
æq poller reali p̃sentationi cõpmis-
si. secundũ Bal.in.l. fi. C.de edict.
diui Adri.tollẽ.sub nu.40. quẽ se-
gtur Hipo.in rub.C. de pba.foli.
paruo.11.p quo tex in.l.fi.C.de fi-
deicõmiss.vbi sufficit cõfessio, casu
quo requirit scriptura, & idẽ notat
Matth.in decisioni.Neapo.decisi.
117.& videt iure regni tex in.l.118.
ti.18.par.3.& per Ange.in.l. scien-
dum.ff.de verbo.obliga.

Confessio æquipollẽt præsentationi,

Itẽ si pars, aduersus quã petitur
executio sentẽtiæ arbitrariæ, præsti
terit ei expssum cõsensum, eo casu
necesse nõ est q̃ de cõpromisso cõ-
stet: imo virtute huiusmodi cõsen-
sus talis sentẽtia põt exeq: sicut q̃
libet alia habẽs executionẽ paratã,
& ita notat Ioan.And.in.c.1.de li-
tis cõtesta.li.6.& notat Ioã. baptis-
ta de Castelliono.in allega.1. pro
quõ videtur tex.in.l.fi.ti.4.part.3.

Expressus consensus

Imo cũ in tali casu dicta sentẽtia
videatur habere vim trãsactionis,
vt sentit Bal.in.l. vẽditor. C. de re-
scin.vẽ.& Philip. De.in cõsi.60. &
põt exequi sicut qlibet alius cõtra-
ctus, etiã si nõ præstãtur fideiusso-
res, de quibus in.d.l.fi.de Madrid
cuius forma locũ habet, quãdo in-
terponit reclamatio aduersus sen-
tentiã arbitrariã, vel transactionẽ:
nã eo casu & nõ aliter præcipit lex il
la præstãdos fideiussores: sec9 vbi
pars præstitit assensum. nã ibi non
speratur rescisio, nisi ageret remedio.
l.2 C.de rescin.vẽ.cuius dispositio
secũdũ magis cõem sẽtiam etiam in
trãsactione locũ habet. vt notat De
tius in.1.volu.cõsi.60.col.3.& So-
ci.in regula fallen.226.& Gui.pa-
pę decisione.22.

l.2. C. de rescin. vẽ. locũ habet in transactione.

Isto casu, adhuc in transactione
habet locũ pœnitẽtia & rescisio ante
& post factã executionẽ, & præ-
stari debẽt fideiussores. de quibus
in.d.l.fi.de Madrid. in vers. Esso
mismo mandamos q̃ se execute. &
ita notat Detius in. d. cõsi.60. quẽ
sequitur Rober. Marãt. in speculo
aureo.in.14. dist. iudiciorũ. nu.8.

Itẽ aduertendũ, q̃ dispositio di
ctæ.l.fi.de Madrid loquit, quãdo
sententia arbitraria lata est virtute
cõpromissi nõ iurati: nã de iuramẽ
to nullũ est verbũ in.d.l.

Quomodo interponitur iuramẽtum in compromisso,

Si vero compromissum esset iu
ratũ, forte posset teneri, q̃ eo ipso
q̃ interponitur iuramentũ, prout
iure regio licet. vt in pragmatica de
Talauera. sentẽtia lata videtur emo
logata, & põt exequi non data cau
tione fideiussorũ. de quibus in. d.
l.fi. de Madrid. nã hunc effectum
operatur iuramentũ (habet enim
vim clausulæ rato manente pacto)
vt in.l.si quis maior. C. de transa.
& ideo quãuis interponatur recla-
matio, debet exequi sentẽtia. & ita
colligo ex Roberto Marant in suo
speculo aureo. in sexta parte, in se-
cundo actu principali, sub nume-
ro.253.

intellectus l.fi.de Madrid.

Item

Item aduertendum, q̃.d.l.fi.de
Madrid loquitur in causis et nego
ciis pecuniariis stimabilibus, & ob
id datur cautio fideiussoria. in his
vero quæ non capiunt stimationẽ,
secus est.

Puta, si aliqui cõpromiserũt ca-
pitula pacis, nam valet hæc cõcor-
dia, submittẽdo se arbitrio, vel ad-
uersariorũ. vt per glo.in.l.pe.ff.de
arbitris. & in.c.ex rescripto. de iure
iu. vel alterius tertij, quo casu arbi-
ter potest in carcere, & relegare ex
potestate data a partib9: & valet ta
lis sententia relegationis. vt notat
Bal.in.c.1.§ inter pares.col.2.de le
ge corradi.in vsi.feu.& Roma.cõ-
si.115.& Ancha.cõsi.75. et notatur
ex.l.fi.& ibi Iaff.ff.de offi.pcu.cæ
saris. & notat apostill. ad Bal.in.l.
nulli.C.de sentẽ.& intlo. om.iud.

Arbiter potest relegare.

Et q̃ iure regni arbitri possint
capere, & incarcerare, est tex.in.l.7
ti.4.par.3.ibi. E aun denẽ mucho
guardar los juzgadores, q̃ no juz-
gué en otra tierra q̃ no sea de su juz
gado, ni prendan ni apremien ho
me ninguno, si nõ por auenencia
delas partes, ca entonce bien lo po-
drian fazer como auenidores y no
como juezes ordinarios. & nimi
rũ, quia ius capiẽdi põt competere
ex cõuentione partiũ. vt in.l. credi-
tores. & ibi doc. C. de pigno.

Arbiter potest incarcerare.

Et in huiusmodi casibus, sentẽ-
tia arbitraria potest exequi sine cau
tione fideiussoria, de qua in.d.l.fi.
de Madrid quia in causa nõ stima-
bili, nõ accedit fideiussor. vt.l. gra
ce. cum sequen. ff. de fideiusso. nec
natura negotii patitur. vt in.c. tuæ
fraternitatis. vt lite non contesta.

Sexta causa attributiua iurisdi-
ctionis est, quæ cõpetit ex electio-
ne officialium, circa dubia & quæ
stiones ministerij sui: nam de fabri
libus his iudicare debet.
in.l.fi.C.de consti.pecu.&
gni est tex.in.l.2.tit.4.par.3. li
los que pusiessen. los menestrales,
que les juzgassen aquellas cosas q̃
les acaesciessen en razon de sus mẽ
nesteres si eran bien fechas, o non.
facit.l.fi.C.de iurisd.omnium iudi.
vbi q̃ præest collegio approbato, vi
dẽ habere eius præeminentiã & iu
risdictionẽ. de quo p Inno. & doc.
in.c. quæ in ecclesiarũ. de constitu.

20 Juriſdictio fabrorũ & aliorum,

Et hæc iurisdictio intelligit ac- Singulare
cumulatiue ad ordinariam iurisdi
ctionẽ, etiã si hæc datur autoritate
legis. vt notat Pau.in d.l.fi. cuius
opinio cõmunis est, & ipsa veritas.
secundũ loã. de Ripa. in li.1 respõ.
sub ti. de legib. & cõsue. c.12.

Et hinc deducitur ratio ad pra-
gmaticã tribuentẽ iurisdictionẽ, al
prior y consules delos mercaderes
dela ciudad de Burgos.

Menestrales, autẽ, de quibus lo- Menestra-
quitur. d.l.2. ti.4. par.3. sunt illi, de les.
quibus in.l.5. ti.20. par.2. & de his
debet intelligi pragmatica lata a-
pud maioritum. anno.1552. prohi-
bens huiusmodi officialibus & eo
rum vxoribus vestes sericas porta-
re, quæ iam reuocata est ex volũta-
te contraria regis nostri.

Septima causa adquisitiua iu- Tolerãcia,
risdictionis est tolerantia superio-
ris, nã qui vtitur iurisdictione scié-
te & patiẽte superiore, habetur pro
iudice: acsi expressum mandatũ ha
beret. argumento tex. in.l.1.§. ma
gistrum. ff. de exercito. & ibi notat
Pau. de Castr. quẽ sequitur & cor-
roborat Matthæus de afflictis. in
decisione. 308. ex quo dicit Bal. in.
l.1. C. ne rei domi. vel tẽplo, quod
tantum operatur patientia & tole-
rantia, quantum vera principis
concessio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicit Bald.in.l.decerni- de sacro.eccl. q̃ in tantũ to ra inducit titulũ: q̃ tolerat9 po ..eſt in retolerata, id, qđ intitulati poſſunt.& hoc notat Guiller. Benedi.in.c. Rainũtius. de teſtamẽ. in parte. & vxorẽ.in.2.deciſio,351.

Et ideo, tollerantia papæ inducit diſpenſationem. vt eſt glo.in.c, quia circa.de conſan.& affini.

Tollerãcia excuſat a peccato.

Et obid, dicit Abb.in.c.cũ olim col.2.de clericis coniugatis. quem ſequitur Iaſ.in.l. rem non nouam. C.de iudicis.col.2. q̃ ſi cõſtitutio a papa promulgata non fuit recepta.ſi ipſe tolleret, eius tollerantia excuſat a peccato.

Et per ſupradicta, quæ pro tolerancia faciunt: dicit Bal. q̃ interim domini & ciuitates, aut villæ debent vti iuriſdictione, quandiu rex voluerit hoc tollerare. et ita notat Bald.in.4.vol.conſi.388.

Alcauala tolerata.

Quod facit, vt domini vaſſallorum huius regni tandiu habebũt gabellas, quæ vulgo alcaualas appellanť, quãdiu rex Caſtellæ voluerit tolerare, niſi ſint datæ in feudũ.

Item, tolerantia ſuperioris non capientes malefactorem præſtat titulum excuſationis a receptatione ſecundũ Sali.in.l.nullus. C. de iudæis. quẽ ſequitur, & corroborat, Ypoli.in ſua practi.crimi.§.aggredior.nu.28.et Decius in.c. deniq̃ in princip.de exceptio.

Iuriſdicio q̃liter probetur ſcriptura

Neq̃ obſtat, q̃ iuriſdictio ordinaria debeat ex ſcriptura probari: vt dixit ſupra in ver. ſecũdũ quod deducitur. ex quo videtur dicendum, q̃ vbicunque requiritur ſcriptura, tolerantia non operatur titulum. vt notat Bald.in. l. vna. C. quando non peten.partes.ſub nu. 52, quem ſequitur Iaſ.in.l.1. C.de iure emphi.nu,66, & Ypoli. in,d. §.aggredior.ſub nũm.29. Quia illud procedit, quãdo agitur deprobãdo priuilegio, ad conferendũ alteri iuriſdictionẽ. nam tale priuilegiũ probari debet ſcriptura. vt in. l.44.titu.18.par.3.& in.c.cum perſonæ.in prin.de priuilegiis.

Temporalis iuriſdictio probatur ſine ſcriptura.

Tẽporalis autẽ iuriſdictio etiã ſine ſcriptura probatur. et per tolerãtiã. vt docto. aſſerũt. in locis ſupra allegatis, et in hoc caſu taciti et expreſsi. Idẽ eſt in ditiũ. nam non ſolũ ordinaria iuriſdictio ſolo verbo a rege poteſt dari: ſed delegata, qđ eſt fortius: et contra notata in.c.cũ in iure de officio delegati, et ita colligĩ. ex tex.in.l.47.in fi.ti.18.par.7

Item, tolerantia in tantũ operatur titulum q̃ excõmunicatus, vel leratus in aliqua dignitate, poteſt alios excõmunicare et beneficia cõferre, quia hęc, ipſa dignitas facere videtur vt notat Inno.in cap. ſibere, de ſenten.excõmuni.

Item, tolerantia excõmunicatorum occultorũ, excuſat a pœna legum huius regni contra excõmunicatos lata vt in.l.2.tit.5.li.8.ord.

Itẽ, ex tolerãtia videtur cõſuetudines approbate ſecũdũ Bal. de pace conſtã.in.c.1.§.1. in parte criminalib9. ver porro ſi cõſuetudines.

22 error communis.

Octaua cauſa attributiua iuriſdictionis. eſt error cõmunis. nam talis error facit ius. vt in.l. barbarius Philipp9. ff. de officio præto. et in l.1.C. de teſta. et in.c. ad probãdũ. de reiudi. et in.c.fi.q filij ſint legi. et iure regio eſt tex.in.l.4.ti.4.p.3.

Nona cauſa attributiua iuriſdictionis eſt, odiũ violentiæ. nam ſi quis a iudice de facto fuerit ſpoliatus, ſi nõ ſit alter iudex qui violentiã a cõiudice ſuo ordinario illius loci tollat: quia ſicut ipſemet poſſet tollere, quod de facto fecit. vt per glo. in.l.minor. ff. de eui ctio. & in l.ſi pacto. C. de tranſa. & p Fab. & doc. in.l.meminerint. C. vnde vi.

Ita eius ſocius par in iuriſdictione poterit reuocare propter odium violentiæ. vt in.c. graue. de offi. ordi. & in iſto caſu non habet locum diſpoſitio. tex. in.l. vna. ff. de offi. cõſu. nam par iudex cognoſcit de cauſa, quã par ei præuenit, ſed male exercuit ſpoliãdo. et de hoc eſt deciſio regni nr̃i in.l.3.ti.14.li.3.ord.

23 Vniuerſitas quomodo exerceat iuriſdictionẽ nomine vniuerſitatis.

Imo eadẽ lex p̃bat aliud, q̃ eſt fortius, q̃ licet vniuerſitas ſola non exerceat iuriſdictionẽ, quã non habet, vt p̃ Inno. in.c. cũ acceſsiſſent. de cõſti. tamẽ in odiũ violẽtiæ ſi iudices ordinarij non reſtituerint intra triduum poſſeſsionẽ ſpoliatis, ipſa vniuerſitas poteſt adiri, et eius officiales nomine vniuerſitatis iubebunt reſtituere. & ſic ipſa ciuitas aditur, vt iudicet.

Itẽ quãdo aliquis propria autoritate capit debitorẽ non fugitiuũ, & ſibiipſi ius dicit, conciliũ ciuitatis poteſt cõtra huiuſmodi violentos iuriſdictionẽ exercere, & liberare captos a carcerib9, et ſpoliatos in priſtinã poſſeſsionem reponere. vt eſt tex.in.l.5.ti.14.lib.3.ordina. & iſte eſt ſecundus caſus, quo vniuerſitas habet iuriſdictionem.

Tertius caſus eſt, quãdo aliquis facit repreſſarias, nam contra tales delinquentes vniuerſitas poteſt iuriſdictionem exercere. vt eſt caſus in.l.12.titu. Delas prendas. libro quinto ordina.

Quartus caſus eſt in deputandis iudicibus, vt cognoſcãt in cauſa appellationum ſex millium morapetinorum, nã congregatis omnibus rectoribus vniuerſitatis id fieri debet. vt in.l. ſexta. titulo. 16. lib.3.ordina.

Quintus caſus eſt, [illegible] ne iudicum dela hermanc congregata vniuerſitate fit e autoritate. l. primæ del quaderu dela hermandad.

Sextus caſus eſt, quãdo aliquis virtute regij priuilegij habet panes ciuiles, quos nos appellamus marauedis ſituados. Nam ſi iudex ordinarius requiſitus, non mãdauerit executioni talia priuilegia prout tenetur. vt in.l.127. in quaterno gabellarum. tali caſu concilium vniuerſitatis poteſt addiri. vt faciat iuſtitiæ complementum. quod poterit concilium facere. vt in.l.13.titu. 11.lib.5. ordinamento.

Septimus caſus eſt, de quo in.l. 3.titu.6.lib.6.ordinamen.

Octauus caſus eſt, contra receptantes malefactores. Nam concilium loci exercet iuriſdictionẽ, procedẽdo etiam manu armata. vt in l.3.titu,17.lib.8.ordina.

Nonus caſus eſt, in præſtando auxilium, vel fauorẽ iudicibus ordinariis. nã quodam modo videtur hoc caſu, concilium habere iuriſdictionem. vt in.l.4.titu.10.lib. 4.ordina. & culpatur non preſtantes. vt notat Caputius deciſi. 149.

Decimus caſus eſt, in caſu text. in.l.4.titu.1.lib.7.ordina.

Extra hos caſus, non venit in mentem. q̃ cõcilium ciuitatis, aut loci poſsit vti iuriſdictione.

Quod facit, vt ciuitas non poſsit, vi compulſiua iuriſdictionis cogere ciuem ſuum, ad reſtituẽdam poſſeſsionẽ alteri ciui, aquo occupauerat. & ſic ceſſauit practica. de qua per Bar. & doct. in.l.1.§. quod ſeruus. ff. de vi & vi arma.

Ciuitas non exerceat iuriſdictionem.

Item, ex eadẽ cauſa ceſſat hodie quod notat Bal. in.c.1.§.1. ſi inter domi. & vaſall. lis oria, de inueſtitura

Universidad de Deusto
Biblioteca

bi dicebat, q̃ data ne- magistratus, debet recur- aberi ad ciuitatis cõcilium: vt dem suppleatur negligentia iu- dicis. & fiat iusticiæ cõplemẽtum. Nam non ad ciuitatem, quæ nul- lam habet iurisdictionẽ: sed ad re- gem debet ire quærella. vt in eius præsentia, vel curia proposita sup- pleat negligẽtia iudicũ inferiorũ.

Hodie nõ appellatur ad decurio nes.

Item, ex his cessat hodie, q̃ iure cõmuni erat statutum: quo attẽto dicere quilibet, q̃ vbi iudex appel- lationis abest, possit appellari ad decuriones ciuitatis. vt notat Bar. in. l. vbi absunt. ff. de tuto. & cura- to. datis ab his. & in. l. quoties. ff. ad muni. & per Bal in. l. 2. C. q̃do fiscus. vel priua. & Feli in c. quære lam. col. fi. de iureiur. & Robertus Marant. in specu. aureo. tit. de ap- pella. num. 378. & ibi allegat tex in authẽ. vt nulli iudicũ. §. peruenit.

Ius regni.

Nam ista iura apud Hispanos cessant: cũ concilium ciuitatis, aut villæ de appellatione nequeat co- gnoscere. nisi in causis sex millium mora pertinorũ, iudices deputan- do: sed siquis vult appellare, vel quærelá proponere, illud faciat co- ram rege. vel suis supræmis iudici bus, aut senatoribus. & sic, intelli- gerem. d. l. vbi absunt. non obstan te, q̃ aliter notat gl. & Bar. & Pau. & alij doct. in. l. nulli. ff. q̃ cuiusq; vniuersi. nomi. & las. in. l. cum spe cialis. C. de iudicis & Gometi⁹. in tracta. negligentiæ. in. 2. casu.

24 negligẽcia

Decima causa attributiua iuris- dictionis est, negligẽtia vnius. nã hoc ipso, cõpetit alteri iurisdictio. vt notat glo. in. l. mancipia. C. de seruis. fugi. Nam iudice negligẽ- te ius reddere: licitum est ius parti dicere. in casu text. in. l. nullus. C. de iudæis & ibi glo. & in. l. nulli in fi. C. ne sanctum bap. & in. l. nulli iudicũ. C. de officio. recto. prouin.

Item propter negligentiam iu- dicis laici, in non reddendo iustitiã clericis: laici conueniri possunt co- ram ecclesiastico. vt in. c. cum sit. & in. cap. clericus. de foro cõpetẽ. imo iudex negligens in huiusmodi ca- su. est ipso iure excõmunicatus. vt est glo. in cap. administratores. 7. qu æst. 5. & notat Ioan. And. in c. fina. de excep. lib. 6 negligencia au tem ista, accipitur nõ quælibet, sed vt notat Puteus in tracta. sindi. in parte negligentia.

Item, ob negligẽtiam domino- rum inferiorum, potest dominus Rex committere alteri, vel ipse co- gnoscere intra dominia aliorũ: & administrare iustitiam: vt colligi- tur ex. l. 1. titu. 1. lib. 3. ordina. & in l. 6. titu. 13. cod. lib. & in. l. 2. titu. 9. lib. 5. ordinament. & in. l. 5. titu. 15. partita. 2.

Nam licet rex cum omnibus do minis inferioribus, & iudicibus cõ currat in iurisdictione: vt notat Specula. in titu. de appella. §. nunc tractemus. in princi. & notat Ioã. Lupi. de Palla. rub. post Bald. & alios quos ibi refert in rubri. de do na. inter virum & vxo. col. 3. nu. 7. tamen, rex Castellæ hanc sibi legẽ imposuit: vt cognosceret in terris dominorum data eorum negligẽ tia, & non aliter.

negligẽcia est post mo nitionem.

Quæ negligentia post monitio nem & non antea probatur. vt no- tabat in proprio casu Bald. in. c. 1. de pace. tenẽda in parte publicis la- trones. & notat Thoma. Gramat. voto. 28. & obid, dantur mãdata, quæ appellantur incitatiuas cõtra dominos vassallorum, vt admini- strent iustitiam quibus negligẽti- bus iurisdictio deuoluitur ad supe riorẽ

riorẽ. de qũo plura allegat Mathe. in constitu. regni Siciliæ. rub. 42. num. 20. in. lib. 1.

25 Querela corã rege.

Vndecima causa adquisitiua iu risdictionis est, quærela quæ corã rege nostro, vel ei⁹ supremis regiis senatorib⁹ solet proponi, super vio lentiis illatis a iudicibus eccleſiasti cis, super ecclesiis, aut personis ec- clesiasticis. De qua iurisdictione loquitur. tex. in. l. 5. ti. 1. lib. 2. ordi.

Nam, cũ proprium regũ officiũ sit: violentias tollere. vt in. c. regum 23. q. 5. ne scãdalum patiatur respu- blica: vt in. l. si ingenuam. §. inciui libus. ff. de caup. & post limi. re- uer. propter hoc scandalũ vitandũ, rex Hispaniæ cognoscit inter per- sonas ecclesiasticas: & de possesso- rio, & potest tollere vim præsentem & eminẽtem. vt colligitur. in. cap. principes sæculi. 23. q. 5. & in. l. qui cunq;. C. de epis. & cleri.

Et iure regni facit lex. 18. titu. 9. parti. 1. & de iure cõmuni. quod no rat Guiller. Benedicti. in cap. Rai nuntius. de testamen. in parte vxo rem nomine. in. 2. decisione. fo. 97 & per doctorem Nauarro, in cap. cum contingat de rescriptis. in pri mo remedio.

Modꝰ pro uisionis.

Hæc autem cognitito cõpetit re gi, vt cognoscat per modũ prouisio nis. vt in. d. l. 5. ibi pueden cognoscer y prouecr delas injurias violentas yerbum autem prouidere, etiá iu dicis officium comprehendit secũ- dum Bald. in. l. generaliter. C. de episcop. & clericis.

Et ideo, in huiusmodi cognitio ne violentiarum citatio requiritur vt in. l. omnes. ff. de in integrũ resti. & in. c. 1. de causa. poss. et proprie. Et quanuis, citatio requiratur co- gnitio tamen, vt plurimum debet esse sumaria, vt notat Ypoli, in sin- gulari. 70. et per Gu decisione prima.

Et per modũ extraiudi- fensionis. vt elegantissime il Lucas de Pẽna. in. l. sicoloni. C. c. agrico. et censi. lib. 11. et per Mat thæ. de aflictis in decisione. 2. et de cisione. 85.

An super interdicto vti possidetis.

Et non solũ super violentia quã do agitur interdicto recuperandæ, sed quando agitur interdicto vti possidetis: quia vim facit, qui libe- ram possessionem aduersario, non relinquit. vt in. l. vni facit. ff. de vi et vi arma. et ob id, de ista quoque violentia poterit rex cognoscere, vt colligitur ex supradictis decisioni- bus, et quia interdictum recuperã- dæ, et retinendæ æquiparantur. vt notat Anto. in. c. in literis. de re- stitu. spolia. quẽ sequitur Stepha. Betran. in. 3. parte. consi. 2. nu. 18.

Præheminentiæ.

Et non solum, quãdo agitur su per ecclesiis, vel fructibus earũ, sed quando agitur super præheminẽ- tiis, et honorantiis ecclesiarum: nã in his potest quis vnam pati. iux- ta late notata in lege prima. ff. de albo scriben. et elegantissime in sti lo Parensi. in tracta. de autoritate magni consilij. fol. 127. et per do- cto. in. l. si qua. C. de spectacu. libro 11. et per Bald. in. l. obseruare. §. finali. ff. de offi. pro consu. et per Casaneum in consuetudi. Burgũ. folio. 214.

Defensio charitatiua.

Nam, pro violẽtiis in huiusmo- di præheminẽtiis illatis cognoscit rex per modum violentiæ, inter ec- clesiasticos. vt colligitur ex Luca de Pẽna in. l. sicoloni. col. 8. C. de agrico. et cẽsi. et appellatur charita- tiua defensio secundum Mattheũ in consti. regni Siciliæ Rubri. 67. c. fi. nu. 11. li. 1: et in huiusmodi co gnitione habet locum condẽnatio

expensarum

vt notat Guiller. Be-
supra.num.330.
ia, prouisio in huiusmodi
is est per modū extraiudicialis
defensionis, a mādato regio super
his lato, non habet locum appella-
tio: neq; reconuentio. vt notat Bal.
in.c.1. de controuer. feud. apud pa
res termi. quem nūcupatim in isto
casu. refert & sequitur Robertus in
speculo aureo. in. 6. distin. iudicio-
rum. q.3. & Paris de Puteo in tra-
cta. sindi. in parte negligēcia in. c.
incipienti iudex vt non arguatur,
& q̄ nō admittatur appellatio, vel
suplicatio viget in practica.

Et istud remedium obuiādi vio
lentiis, contra mandata & excōmu
nicationes, atq; censuras iudicum
ecclesiasticorum regia defensione:
notat per plura Guiller. Benedicti
in.d.c.rainuntius. in parte & vxo-
rem. conclu. 2. nu. 410 nam iudi-
ces dicuntur suis iniustis mādatis
vim inferre. vt in.l. lege Iulia. ff. ad
legem Iuli. debi. publi. de quo late
scribit Nico. Boerij in deci. 238.

Inferiores nō cognoscūt de violenciis.

Et cum hæc consuetudo tollēdi
has violētias inter ecclesiasticas per
sonas vigeat & tolleretur in perso-
nā regis & suorū superiorum iu-
dicum: non habet locū inducibus
& marchionibus, aut aliis inferio-
ribus dominis, vel iudicibus. Nā
consuetudo stricte est obseruanda.
vt per Bar. in.l. 1. §. hoc interdicto.
ff. de itinere actuq; priua. quem se-
quitur Balb. in tracta. prescri. in. 2.
parte. fol. paruo. 16. & notat Feli.
cum ex iniuncto de hæreticis. &
in capit. auditis de præscri. & in. c.
ista est cōmu. opinio. vt notat Ro
chus de Curte in. c. fi. de consue. fo
lio paruo. 35. & notat Roma. in
cōs. 484. quē sequitur Tiraq. in lib.
1. rectratuum. §. 26. in glo. 1. nu 56.

Iurisdictio per modū defensionis.

Item, ista iurisdictio cōtra eccle-
siasticos per modū defensionis. vel
protectionis, habet locum etiā vbi
fit nouitas in materia de soluendis
redecimis. Nam hoc potest rex pro
hibere ecclesiasticis personis. & ita
per plura iura probat Guiller. Be-
nedicti. in. c. Rainuntius. in parte
absq; liberis. el. 2. sub nu. 45. & ne
fiat nouitas: sed esse in hoc seruan-
dam præteritam consuetudinem.
probat Bal. & ibi apostill. in. l. 3. C.
de serui. & aqua. & loquēdo de ve-
ctigali non consueto solui, notat
Andre. de Yserna. in tit. quæ sint,
regalia in parte vectigalia in. 2. col.
in fine. & loquēdo de decimis præ-
dialibus ne fiat nouitas. notat per
plura post Abb. Belenzinas in apo
still. in. c. cū aliquibus. de decimis.
& Matthe. de Afli. in consti. regni
Siciliæ. titu. de decimis sub nu. 15.
& Guiller. Benedi. in. d. c. Rainū.
in parte vxorem. nu. 347. & in bo-
no exemplo cōsuluit Philippus De
tius. in. 2. parte. consi. con. 214. nu.
5. & per Casanēū in consue. Burg.
rubri. 4. §. 6. fol. 154.

Et loquendo in personalibus deci-
mis, notat glo. in. c. 1. de decimis.
lib. 6. & archi. in. c. quicunq;. 16. q.
7. & Boerius. in decisio. 236. & Ro
chus de Curte in. d. cap. fi. fol. 12.
de consue.

Rediezmos.

Et ex his viget in practica, quod
ab imperatore nostro inuictissimo
Carolo statutum est, ne fiat noui-
tas in exigendis redecimis. vt sta-
tuit in curiis apud Toletum. anno.
1525. & apud Segobiam. c. 58. in
curiis. celebratis anno. 1532. & apud
Maioritum anno. 1534. c. 12.

26 Nouitas.

Nouitas autē. tunc fieri dicitur
in exigendis istis redecimis, quan-
do exigitur, quod non est solitum
exigi decem annis præteritis. & ita
bellissime

bellissime probat Cassador in de-
cisio. 1. sub ti. de consuetu. quem se-
quitur Couarru. in lib. 1. resolu. c.
17. nume. 3.

Consuetudo Calagurritana & Palentina.

Ité ex eadē iurisdictione, quæ p
modū defensionis exercetur, dedu
citur practica quæ habetur, vt den
tur mandata regia super obseruan
do cōsuetudine episcopatus Palen
tini et Callagurritēsis, q̄ beneficia
sint pūmonialia, & originariis tā-
tum cōferātur. & id posse iure fieri
pbat Guill. Benedi. in. d. c. Rainū
tius. in parte, absq; liberis. nu. 52.
de testamē. & si cōtrariæ literæ apo
stolicæ impetrētur. nullo modo p-
sunt impetrātib9. & hæc est potissi
ma rō ad pragmaticas hui9 regni
insertas post. c. 53. in curiis latis a-
pud maioritū anno. 1525.

In iustificādis q̄relis sup huius-
modi violētiis in negotiis ecclesiasti
cis, necesse est docere de titulo, aut
saltim colorare possessionē. vt p gl.
fi. in clem. 1. de causa poss. & ppria.
& plura refert Stepha. verrād. in. 3.
parte. cōsi. 2. nu. 18. & Ioā. de Rip.
in li. 2. responso. c. 35.

27 Appellatio.

Duodecima causa attributiua iu
risdictiōis est appellatio. vt in toto
titulo. ff. de appel. & in ti. 23. p totū
parti. 3. deber autē huiusmodi ap-
pellatio esse legitima, nā aliter non
deuoluit causa, etiā ex cōsensu par-
tiū: nā in appellationis instātia nō
habet locū prorogatio. vt elegātis-
sime notat Bal. in. c. 1. in ver. secun-
dū mores ciuitatis de pace cōstā. in
in vsi feu. & in authē. eiq. C. de tē-
po. appella. & notat Nico. Boe. in
decisione. 227. & Rober. Marant.
in speculo aureo. in. 12. distin. iudi
ciorū. nu. 16. & Rota in nouis. de-
cisione. 11. in fine. & Antonius Ca
putius in decisione. 19.

Pro quo iure Regio pōt induci
tex. in. l. 24. ti. 23. par.
q̄ state minus legitima-
ne, vel facta eius desertio
appellationis nō pōt pceder.,
ex officio pnunciat desertā fore a-
pellationē. vt notat Phili. Frā. in. c.
ex rōe. coll. 20. de appel. quē et alios
refert & sequitur Rober. in specu.
aureo. in ti. de appella. nu. 398.

28 De iuramēto.

Decimatertia causa attributiua
iurisdictionis est iuramentū petei-
tis causam tractari in curia regis,
eo quia non valet apud inferiores
cōsequi iustitię cōplemētū, de quo
præstat informationē iustę causæ:
nam tūc tractabitur negotiū in cu-
ria: etiā si non sit de casibus speciali
bus curiæ regali reseruatis in pri-
ma instātia. & ita notat Abb. post
dominos de Rota. in. c. Nicolao.
de appellati. quē refert & sequitur
Mōtal. in. l. 18. ti. 23. par. 3.

Proroga tio.

Decimaquarta causa attributi-
ua iurisdictionis est prorogatio le-
gis. vt est in casu tex. in. l. meminis
se. & ibi notat Bal. ff. de officio pro
consu. & notat Puteus in tract. sin
di. in princi. c. sequitur.

Tyrānides

Decimaquinta est tyrānides, nā
licet tyrānus vere careat iurisdictio
ne, tamē quod de facto iudicat, or
dinate subsistit, seruata distinctio-
ne. Bal. & doct. in. l. decernim9. C.
de sacrosan. eccle. & de intrusso. in
l. 2. C. de serui. & aqua. nu. 73.

Senectus.

Decimasexta causa est senectus
apud Iudæos, nam senioribus ex
eis cōpetebat iurisdictio ciuilis. vt
in. l. 35. ti. 3. lib. 8. ordina.

Recōuētio

Decimaseptima est reconuētio.
vt in. c. 1. de mutuis petitio. & in. c.
dispendia. §. reus quoq;. de rescrip.
libro sexto.

Quod procedit, etiāsi fiat recō-
uētio in foro seculari cōtra clericū.
& ista est cōis opinio sēdm Soci. in
d. c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis petitio. & anna. in
ori. col. 4. & notat An-
nolis in practi. v berti. tit.
us modis. in ver. item non au
iunt. vbi plura allegat. & Rober.
Marant. in specu. aureo. in. 4. par-
te. q. 3. nu. 44. & per Bal. in. l. 1. C.
de nauti. fœno. pro qua opinione
est tex. in. l. 57. titu. 6. par. 1.

29 Succesio clerici.

Decima octaua causa est succes-
sio clerici in laici instantia cepta cō-
tra eum, vel etiam si non sit cepta:
si tamen conuentio fiat ratione no
xæ contra bona, vel ratione hy po-
thecæ, nam isto casu successor cleri
cus potest coram laico iudice con-
ueniri, & sic causa successionis at-
tribuit iurisdictionē. vt notat Imo.
in. l. si cum hominē. ff. de fideiuss.
& in cepta instantia dicit esse hanc
communem opinionem Antoni
in dicta practi. v berti. titū. quibus
modis. ad finem. ver. item non au-
diuntur. pro quo est tex. qui sic de-
bet intelligi meo genio. in. l. 57.
titu. 6. par. 1. ibi. Demanda contra
el lego por razó de aquel auer que
heredo, o de daño que ouiesse he-
cho. nam loquitur de instātia iam
cepta cōtra laicum iam mortuum.
vt sentit litera. ibi. Si fuesse viuo.
vel quando bona erant obligata,
vel ex noxa. & in his casibus posset
hæc opinio practicari, licet regula-
riter sit contra: q̄ instantia cepta cū
defuncto laico, cui successit cleric9,
non continuetur in hæredem cleri
cum. secūdum Abb. in. c. quia. V.
de iudic. & ibi Feli. in. 3. & 4. col.
quorum opinio communis est te-
ste Roberto in speculo aureo. in. 5.
parte. in princi. nu. 15.

Cōsensus. Decimanona causa est consen-
sus iudicis, æquales prorogando
in æqualem: nam hæc subiectio est
attributiua iurisdictionis, vt in. l.
est receptū. ff. de iurisdi. omni. iud.

Incidentia

Vigesima causa attributiua iu-
risdictionis est, incidentia causæ,
nam iudex habens limitatam iuris
dictionem, non potest cognoscere
de causa diuersæ speciei principali-
ter, potest tamen cognoscere inci-
denter. vt in. l. quoties. C. de iudi-
cis. & notat Bal. & Paul. in. l. sole-
mus. §. latrunculator. ff. de iudic.
& Bar. in. l. interdum. §. qui furē.
ff. de furtis. & per doct. in. c. tuam.
de ordi. cogni.

An de pos
sessiōe no
bilitatis co
gnoscat q̄
libet.

Ex hoc deducitur, q̄ iudices or-
dinarij q̄ de causis nobilitatis non
possunt principaliter cognoscere:
poterunt tamen incidenter cogno
scere, an talis sit in possessione no-
bilitatis, seu fidalguiæ, ne torquea
tur, vel pro debito carceretur, nam
istis nobilibus si grauatur in pos-
sessorio, succurritur officio iudicis.
secundum Bal. in. l. qui ad ciuilia.
C. de appella. & per Iass. in. l. fi. in fi
ne. ff. de consti. principū. & per Ia-
cobum Rebuffium in. l. viris. C. de
magistris. scrinio. lib. 12. & notat
Casane. in consue. Burgun. rubri.
sexta. §. 4. nume. 15.

Et iure regni sic posset intelligi
pragmatica domini regis Enrichi
apud villam de Tordesillas anno
1406. & sic, licet iudex ordinarius
principaliter non pronunciet de fi-
dalguia, potest tamen cognoscere
an sit in possessione nobilitatis, ne
facto iudicis priuetur ea torquen-
do, vel incarcerando.

30 Consequē cialiter,

Vigesimaprima causa adquisi-
tiua iurisdictionis est, consequen-
tia primæ litis. vt est textus in. l. mi-
nor. in fine principij ff. de euictio.

Et ob id dicit Paulus in. l. ven-
ditor. ff. de iudic. q̄ iudex qui pro-
tulit sententiam in causa principa-
li, poterit cognoscere de causa eui-
ctionis

ctionis inter emptorem & vendi.

Et ideo, dicit Bal. in. l. cum ven-
dente. C. vbi causæ fiscales, q̄ fide
iussor qui soluit pro cōdēnato, po-
test implorare officium iudicis ma
leficiorū, vt conseruetur indēnis ab
eo, proquo soluit. ná hoc venit ad
causam permodum sequelæ. idem
notat Ange. in. d. l. minor. & Are-
tius in consi. 48. col. 3.

Quos ca pit minis ister.

Et hinc dicimus insimili, q̄ licet
delegatus, nō possit extendere suá
iurisdictionē ad personas nō com-
prehensas in rescripto, vt in. c. cum
p. & g. de officio. delega. tamē po-
test citari autorem laudatum pro-
pter conexitatē causę. vt notat Mat
thæus in decis. neapo. decisio. 227.
quem sequitur Robertus Marāt.
in titulo de laudatione sub nu. 6. &
sic, propter consequentiam primæ
litis, exercetur per iudicē laicum iu-
risdictio contra clericum.

Iudex īp parato.

Et an iudex, qui cognoscit de iu
diciis preparātibus, debeat cognos
cere de iudicio preparato. videatur
Bal. in. l. ordinarij. C. de rei. vendi.
nu. 2. quem sequitur Couarruui.
in lib. 1. resolu. c. 4. in fine. vbi eun
cleat veritatem huius dicti, & per
Matthæ. in consti. regni Sicilię. ru
bri. 17. in prin. nu. 8. lib. 2.

Patria po testas.

Vigesimasecūda causa iurisdi-
ctionis attributiua est, ius seruitu-
tis & ius patriæ potestatis. vt in. l.
vna. C. de emenda. propinquo, &
C. de emenda. seruo. & in. l. con-
gruentius. C. de patria potesta.

31 Infragātia criminis.

Vigesimatertia causa iurisdi-
ctionis attributiua est, criminis in
fragātia: & obid in criminibus pu-
blicis particularis persona exercet
capturam: & ita notat Bart. in. l. si
quis in seruitute. et ibi Alexan. ff.
de furtis. saltim, occurrendo ad ca
piendum malefactorē. et id quoq;
licet ob criminis enc
l. fi. C de maledicis. &
ll. quas ibi cumulat Ioa.

Ité, quilibet potest capere i..
lem, qui seipsum nō humiliat coi
sanctissimo sacramento. vt in. l. 3.
tit. 1. primo lib. ordina.

Item, quilibet potest blasphemū
capere, et in carcerare. vt in. l. 4. tit.
8. lib. 8. ordinamento.

Item, merinus potest capere ban
nitos, quos vulgus encartados ap
pellat. et adiudices remitere. vt pu
niantur. vt in. l. 5. in fi. titu. 13. lib.
2. ordinamentorum.

Item, minister iudicis. quē vulgo
alguazil appellamus: potest capere
malefactores in fraganti crimine.
vt in. l. 1. titu. 14. lib. 2. ordina.

Item, scandalosos potest algua-
zelus non solum capere: sed quodá
modo punire. vt in. l. 6. titu. 14. lib.
2. ordi. ibi prendan y escarmienten
los reboluedores.

Item, excepto isto casu. Contra
scandalosos minister capiens male
factorem, non debet eum incarce-
rare: sed iudici præsentare: nedi
sit in captura. vt in. d. l. 1. titu. 4. et
in. l. 8. eo. titu.

Item, minister potest capere ma
lefactores. de quibus in. l. 20. tit. 9.
partita secunda.

Item minister potest capere: vt de-
ponat pecunias ludētium. vt in. c.
72. in curiis maioriti anno. 1532.
& in pragma. Burgi. delos que juc
gan dados.

Hæc, & alia competunt ratione
infragātis criminis, etiam iis, qui
non habent merum, vel mixtum
imperium, aut iurisdictionem ad-
iudicandum.

Alios quá plures casus, quibus
cōpetit iurisdictio ex causa extrinse
ca, poterit curiosus lector inuenire
plures

Universidad de Deusto
Biblioteca

x his, a lege dátur.
videtur ſuper his da
ci facultas, cum omnia
facimus &c.

Et ex præditis colligitur in praxim, qualiter iuriſdictio poſsit cõpetere, vel ex priuilegio aut preſcriptione, vel conſuetudine, vel ex legis autoritate. nam aliter exercentes iuriſdictionem, incidunt in crimen læſæ maieſtatis vt in.l.3.ff. ad.l. Iuli. maieſta. de quo plura. iura. cumulat Guido Pape. in conſi. 29. & Lucas de Pẽna. in.l.fina. C. de diuerſis officiis. lib. 12. & Oldra. conſi. 191. & per Matthæ. in conſti. regni Siciliæ in titu. de pæna. eius qui vicem alterius regit libro primo.

Corrector. Principium autem horum mandatorũ loquitur de correctoribus. dicitur autem corrector qui habet officiũ quod olim præſides in prouincia de quo meminit glo. in.l. ex omnibus. ff. de officio præſidis. & tex. in.l. legatus. ff. eo. titu. & notat Montal. in.l.1. titu. 4 parti. 3.

Sindicatores. Sindicatores autem, de quibus iſtud principiũ loquitur, ibi dum dicit juezes de reſidencia, an poni & nominari debeant a rege, et an debeat ſeruari hodie forma. tex. in l. 6, in ver. y eſtonce. tit. 4. par. 3. infra lacius tractabimus. ne principium iſtud, diuerſitate quæſtionũ oneremus. maxime q̃ inſindicandis officialiabus, multum preualet conſuetudo ſecundum Bal. in. l. 1. C. de emanci. libe. pe. col.

CAPVT SECVNDVM
de prima ſolennitate juratoria, ad quam iudices, et alij publicĩ officiales tenentur.

ADEO correctores, et aliſ iudices tenentur in introitu. officij ſuramẽtum præſtare: de quo in principio horũ mandatorũ, ibi y q̃ fagays ſuramẽto enlos caſos q̃ mãdamos que ſe haga, et ibi juren en todas las coſas q̃ antequam, huiuſmodi iuramentum præſtetur: nõ cõpetit eis iuriſdictio. vt in rubri. iuſiurãdum quod præſtatur in rubro et nigro colla. 2. et notat Ange. in auth. vt iudices ſine quoquo ſuffra. §. iuſiurandum. coll. 2 et Paris de Puteo, in tracta. ſind. in parte juſticia. ver. iuramentum.

Quod, iure quoq; huius regni probatur. in.l.4. et. 5. in fine. tit. 15. lib. 2 ordina. ibi ante que vſen del officio deuen fazer iuramento, et in.l.6. titu. 4. par. 3. ibi tomãdo primeramẽte la jura ante q̃ juzguen.

Et non ſolum iudices ordinarij hoc iuramẽtum præſtare tenentur: ſed alguazeli, et alij miniſtri. vt in. l. 3. titu. 14. lib. 2. ordina.

Item iudices nobiliũ, quos vulgo fidalgos appellamus. vt in pragmaticis antiquæ impreſsionis. folio. 27. col. 2.

Item, iudices curiæ. idem tenentur iurare. vt in. c. otroſi ordeno y mãdo in eiſdẽ pragmaticis. fo. 45.

Item, quicumq; officiales publici præſtare debent iuramentum. vt eleganter per exempla probat. Platea. in.l. per hanc. C. de eroga, milita. anno. lib. 12. et eſt text. in.l. 26. titu. 9. par. 2.

Sententia lata ab eo qui non iurauit nõ valet.

Et in tantum, eſt neceſſaria, et pro forma ſolẽnitas huius iuramẽti, q̃ ſententia a iudice intenſo ſine præſtatione huiuſmodi iuriſiurandi lata, eſt nullius momenti. vt per plura probat Matth. de Afflictis. in conſtitu. regni Siciliæ. titu. de ſacramento. præſtando a baiulis. lib. 1. rubri.

1. rub. 67. et ob id iudex tenetur ad intereſſe. vt in. c. 1. §. iudices. de pace iura. firmã. et ibi notat Bal.

Quinimo, ſi abſq; ſolennitate iuramenti iudex vſurpauerit officium, punitur crimine mageſtatis, vel ſaltim extra ordinem. vt notat Lucas de Penna. in.l. hac ſanctione. C. de diuerſis officiis. li. 12.

Corã quo eſt iurãdũ. Iuramentũ autẽ huiuſmodi de iure partitarũ, in manu regia præſtabatur. vt in.l.6. ti. 4. par. 3. & idẽ iure nouo ordinationum. vt in. l. 4. ti. 15. li. 2. ordi. Hodie vero ſufficit in conſilio loci, vbi futurus eſt iudex præſtare huiuſmodi iuramẽtum, ſi non accipit mandatũ & poteſtatẽ iudicãdi apud curiã. vt probant verba huius primi capitis. ibi. Si eſtuuieré en nra corte quãdo les prouueyeremos delos officios, fagã iuramento en nro conſejo. & ibi. Há de jurar enel cõcejo del lugar, dõde fuerẽ pueſtos ſeñaladamẽte.

Iuramentum vero huiuſmodi debet continere contenta in duabus legibus primis horũ capitum, & mandatorum.

2 Quæ mandata ſunt iurãda, & quæ pmittenda. Et ne quis dubitet quæ capita ſint iuranda, & quæ promittenda, dico q̃ primo iurare debet pro viribus impleturum, quæ in mãdato officij diriguntur implenda.

Secundo iurabit obſeruare omnia contenta in primo capite, inter quæ eſt, ne recipiant quicq̃. ibi. No recibirá dadiua. de quo ſtatĩ diſserã: qa materia eſt ſatis quotidiana.

Item, locũ tenentes correctorũ, debẽt iurare, nihil acceſſoriarũ nomine accepturos. vt in. c. itẽ q̃ no lleuen ni cõſientan lleuar. in eo.

Item, ipſe iurauit nõ affectaturum, q̃ mandata inhibitoria iudicum eccleſiaſticorum in præiudicium regiæ iuriſdictionis promulgẽtur. vt in. c. otr

Item, debet iurarum partem condem.. ſeptuplum. vt in. c. 48. in...

Item iudices ordinarij locoru.. iurare tenẽtur omnia cõtenta iñ. l. 4. ti. 15. li. 2. ordi. nam quod in illis iudicibus nõ mutaſ, ſtare cenſetur.

Vltra hæc autẽ capita cætera ſũt promittẽda implere, nõ tñ iurãda: q̃ caput iſti⁹ principij, nõ dicit omnia iurãda, ſed illa tantũ. enlos caſos q̃ mandamos q̃ ſe haga ſobre la guarda de cada vno dellos.

Pœna iudicis deferãtis. Iuramẽto aũt a iudice interpoſito ſi piur⁹ põt in ſindicatu detegi. pœna imponenda eſt hoc ordine.

Si quidẽ male vſus eſt officio iudicis ſibi cõmiſſo, eo debet priuari. vt in.l. iudices. C. de digni. li. 12. & erit infamis, ſi dolo vel cupiditate abuſus eſt. Iure vero regni eſt tex. in.l. 23. ti. 22. par. 3. ibi. e aũ deue q̃dar infamado pa ſiẽpre. porq̃ hizo cõtra la jura q̃ juro quãdo le puſieró eñl officio. & in.l. 6. ti. 15. li. 2. or.

Si vero leuiter et circa leuia delinquitur, punietur arbitrarie. vt in. l. 26. tit. 9. par. 2. & ad intereſſe parti læſæ dãnabitur. vt notat Bal. in.l. obſeruare. §. proficiſci. 33. q. ff. de de officio procon.

Iudex malitioſus priuatur officio. Et tãta poſſet in iudice inueniri malicia & cõſuetudo delinquendi ſub obtẽtu officij q̃ delinquẽs talis poſſet pcuti ictib⁹ plũbatorũ. ſcdm Bar. in.l. qlibet. C. de decurio. li. 10.

Et omnis iudex malitioſe agens in ẽfficio, eo priuãdus eſt. vt in.l. 2 ti. 31. par. 2. & q̃ doloſe iudicat, incidit in crimẽ falſi. vt in.l.1. §. 1. ff. ad l. corne. de fal. notat Imol. in.l. ſi is ad quẽ. ff. de adqui. hære. quẽ ſequitur Matth. in cõſti. regni. rubr. 46. in princi. & facit notabilis doctrina Bal. in.l. ſi ad excludẽdã. C.

Universidad de Deusto
Biblioteca

iureiu. vbi dicit,
infamis, & debet
ari. & an intelligat̃ pri-
p.o iure, videatur Anto. Ca
d.in deci. 121. nu. 21.

Cętera cõtra deierãtes in officio, inferius suo loco tractabuntur in materia de puniendis periuriis.

5 An munera aliqua recipiat corrector.

Redeundo igitur ad illam partem iuramẽti, qua iudex iurat que no recibiran dadiua, ni aceptaran promessa ni donacion ellos ni sus mugeres, ni otró alguno, de cuya mano aya de venir a el / o a su prouecho, decisiue procedẽdo, an iudex corrector dona aliqua durãte officio possit recipere: & regulariter est hodie tenendũ, q̃ correctores nullo modo possunt quidquã recipere durãte officio, etiãsi sit modicum, vt osculentũ, & poculentũ. vt probãt illa verba tex. no reciban dadiua. nam sunt verba generalia cõprehendentia, vt nec modicum quidquã recipiatur a correctoribꝰ, cum sint iudices salariati. quod latiꝰ exprimit̃ in pragmaticis. c. otro si mãdamos. foli. 26. dũ loquendo de iudicibus curię, prohibet etiam osculętũ recipi. ná quantũcunq̃ sit minimũ: nõ debet prohibitio hnius legis violari. vt in. l. pe. C. de aduo. diuerso. iu. & in. l. si qs in graui. §. si quis tabulas. ff. ad silenia. & ibi gl. nã minima quoq; mouent animos, & delictum committitur. vt in. c. fur autem. 14. q. 6.

Minimum munus nõ debet recipi.

Et iuramentũ a iudice factũ de nõ recipiẽdis muneribus, intelligit̃ etiã de minimis: ná cũ iuramentũ debeat impleri in specifica forma, vt in. c. debitores. & ibi Ab. & doc. de iureiu. in forma implẽda specifice, etiã minima quęq; debẽt cõsiderari, vt adimpleatur. ná specifice & præcisse obligat iuramentũ, vt in. c ad nr̃am. 1. de iureiu. & notat Bar. in. l. ampliꝰ nõ peti. ff. rẽ ratã habe. quẽ sequitur Detius in rub. de iudicis. nu. 20. & in. c. de quo vult deo. nu. 130. & ideo in dispositionibus iuratis cõsideratur factũ vt integre & formaliter impleat̃. vt est glo. cũ qua est cõis opinio in. l. si pecuniã. ff. de cõdi. ob cau. & tradit Detius in. d. c. 1. de iudicis. sub nu. 127. q̃ si iudex q̃ iurat nihil recipere durãte officio, munus paruũ posset recipere, iam nõ impleretur iuramentum in forma specifica: quia defectus etiam vnius nũmi est in consideratione, vt actus non dicatur impletus. vt est glo. in. l. communi dinidundo. ff. cõi diuidũ. & Bal. in. l. cum sit. C. de sepulchro viola.

Et habita cõsideratione, q̃ iuramentũ de nõ recipiẽdo munera, debet p̃ forma præstari a correctore, ante ingressum, vel in ipso ingressu officij, etiã si esset leuis solẽnitas, & sup̃ leui debet impleri, & nihil omitti. secundũ notata p̃ Feli. in. c. cũ dilecta. de rescrip. sub nu. 10.

Munus minimũ non recipitur.

Et q̃ nihil muneris quãtũcunq̃ minimi possit a iudice accipi durãte officio, etiã si sit osculętũ & poculentũ, videt̃ tex. de iure cõi in auth. scriptũ exemplar. in fi. col. 2. & ibi est glo. q̃. l. plebiscito. &. l. solent. ff de officio præ. sunt correctæ. & illã glo. sequuntur plures docto. tenẽtes hãc partẽ, q̃ nihil quantũcunq̃ minimũ a correctore possit accipi. Matth. de afflictis in consti. regni Siciliæ. in lib. 1. sub rubri. 41. quæ est de officio capita. & notat Imol. in. c. cũ ab omni specie mali, de vita & honesta. cleric. & nominatim ita quoq; notat Luc. de penn. in. l. in sacris. q. 3. C. de proxi. sacro. scriniæ. li. 12. & Alberi. in. l. solẽt. §. nõ vero. ff. de offi. pro consu.

Ratio

4 De osculẽto & poculento.

Ratio potissima mouẽs animos horũ doctorũ hãc sententiã firmãtium est, quia correctores sunt cõpetẽter salariati: & ob id nõ possũt osculentũ vel poculentũ hodie recipere. & ita firmat noster Hispanus doctor de Villadiego in tracta. cõtra hæreticã prauitatẽ. c. 8. & Imo. in clem. nolẽtes. de hæreticis. & gl. in. §. lex Iulia. insti. de publi. iudi. & in. c. nõ licet. 11. q. 3. & in expsso de iudicibus salariatis firmat Ange. in auth. iusiurandũ quod præstãt. coll. 2. contrariã sententiã, imo q̃ osculenta & poculẽta possint hodie recipi a iudicibꝰ. tenet Guiller. de cugno. in. d. l. plebiscito. ff. de officio præsidis. quẽ sequitur plures alios doctores referendo Paris de Puteo in tract. sindi. in parte, osculenta. & in parte, consiliarij.

Sed prima opinio est verior, & eam sequor hodie, tum ob tantorũ doctorũ autoritatẽ, tũ ob religionem iuramenti, tũ etiã propter verba generalia huius capitis dicẽtia, no reciba dadiua de ninguna psona. ná cũ lex generaliter loquatur, & nihil excipiat, indistincte debet intelligi. vt in. c. nemo potest bene agere. de pœni. distin. 1. & quia in iudicibus curiæ id exprimitur, in litigantiũ donis in ordinationibus chãcellariæ de Valladolid. foli. 26.

Et ex hoc deducitur, q̃. l. 7. ti. 15 li. 2. ordi. disponẽs, q̃ iudices publice aut secrete dona nõ recipiant a litigantibus, procedit hodie, etiã in non litigantibus, quia a nulla persona possunt recipi, siue litiget, siue non litiget.

Secũdo deducitur, q̃. l. 30. ti. 15 li. 2. ordi. permittẽs auditoribus regis, & aliis iudicibꝰ, de quibꝰ ibi, post expeditos litigãtes munera recipere osculenta & poculẽta, hodie in auditoribus & esse correctã, max' denanças del auc. dolid. in. c. incipienti, damos, folio antiquions sionis. 26. col. 2.

An iudex nõ salariatus recipiat osculentum.

Tertio deducitur, q̃ supradicta loquũtur, quãdo iudex est salariatus, vt est corrector, vel alij regij auditores: qui vero nõ sunt salariati istis nõ videtur prohibitũ osculẽta et poculẽta recipere. vt sunt, los alcaldes ordinarios delos pueblos. et de huiusmodi iudicibus loquitur dicta. l. 7. ti. 15. lib. 2. ordi. quæsita est sub titu. delos alcaldes ordinarios, qui nõ sunt salariati. & in huiusmodi casu quod non mutatur, stare cẽsetur. vt in. l. præcipimus. C de tẽpo. appella. & de his posset intelligi opinio cõtraria. Et quia huiusmodi iudices nõ iurant cõtenta in isto capite, delos corregidores, imo sunt iudices diuersi: & ideo in ordinationibꝰ regalibus de his ponitur diuersus titulꝰ, a titulo de correctoribus, quod et nomẽ diuersitatẽ significat. vt in. l. fi. C. de cõdicillis. imo isti alcaldes ordinarij nõ salariati equiparãtur iudicibus delegatis, qui possunt osculẽta & poculẽta recipere. vt in. c. statutũ. §. insuper. de rescrip. li. 6. tamen credẽ, q̃ nec isti ordinarij a litigantibus possunt munera recipere sub pœna dupli contenta in. d. l. 7. a non litigantibus vero possunt recipere. vt ex dicta. l. patet.

Alcaldes ordinarios

Quarto deducitur, q̃ respectu correctorum in materia muneris recipiendi non procedit. quod notat Bald. in. c. cum. t. ab. de re iudi. quem sequitur Hipoli. in. l. furem. ff. ad legem Corne. de sicca. nume. 10. & Iaff. in. l. sciendum. col. 4. ff. qui satisda. cogan.

Universidad de Deusto
Biblioteca

>al.q̃ iudex pro mi
erat sindicari: nam
recipit quantũcun
contra iuramentum
m secundũ formã huius.l.
erit sindicari, præsertim si fre-
quentia accipiẽdi talia munera pro
baretur. vt notat idem Bal. in. c. de
appellationibus. de appella. quod
ex multis comprobat Thom. grã-
maticus in voto. 17.

Escriuas nos. Ista autem prohibitio non reci-
piendi munera, non solum in cor-
rectoribus, sed in tabellionib9 suis
locum habet: nam his dare mune-
ra prohibet. l. 23. ti. 11. par. 3.

Sed neq; ministris siue alguaze
lis licet aliquid a carceratis recipere.
vt in. l. 7. ti. 14. li. 2. ordi.

Sed neq; populorũ rectores pos
sunt munera accipere a populis. vt
in pragmatica Granatæ lata folio
antiquioris impressionis. 69.

Itẽ, receptores collectarũ, siue re-
gij pagadores munera nõ possunt
recipere. secundũ Barto. in. l. missi
opinatores. C. de exact. tribu. li. 10.

De pœna recipiẽtis munera, Pœna autẽ recipientiũ munera
olim erat restitutio cũ quadruplo.
vt notat Bal. in. l. 1. C. ad. l. Iuli. re-
petunda & notat Ange. in tracta.
male. in glo. per iudicem. in princi.
ver. et dico. & Petrus Iacobi in sua
practi. ti. de statu. curiarum.

Hodie autẽ, vltra pœnã periurij
si de iuramẽto cõstat, punietur iu-
dex corrector pœna septupli. vt in
isto. 1. c. ibi. so pena q̃ lo paguẽ con
las setenas. nisi in iudicibus ordina
riis recipientibus munera a litigãti
bus, vbi est pœna dupli, et cũ priua
tione officij: & in iudicibus curiæ
chancellariarũ, vbi ponitur eadem
pœna. vt in. d. c. pragmati. foli. 26.

Quõ mu nera dan tur a cõsan guineis iu dicũ correctorũ intuitu sanguinis sine vlla fraude. vt in. c. reqsisti. de testa. qa hoc casu cessat huius. l. dis
positio. secundũ tradita p Ioan. de
Pla. in. l. 1 C. de salgamo. hospi. nõ
pbẽ. li. 12. & Albe. in. d. l. obseruare
ff. de offi. pcon. & notat Puteus in
tracta. sindi. in parte, corrũpẽs. c. 1.

Secũdo limita, nisi munera den-
tur finito officio, nulla durãte offi
cio pmissione pcedẽte. & id signifi
cãt illa verba tex. durãte su officio.
nõ ergo pibet eo soluto. notat Io.
de Pla. in. l. archiatri. C. de pfesso.
& medi. li. 10. & facit doctrina An
ge. in. l. 1. §. quod ait ptor. ff. quorũ
lega. ná finito officio dátur iudici
insignia, q̃ eo durãte dari nõ valẽt.
& facit quod de medico notat Bar.
in. d. l. architeatri. & Rip. in tracta.
de peste. in. 2. parte. nu. 155.

Si autẽ probaretur hoc instructũ
durante officio, & sic tẽpore inhabi
li; tunc dari non potest: imo da-
tum confiscatur. ex doctrina Bal.
in. l. obseruare. §. nõ vero. ver. quin
to. ff. de offi. procon. & in. l. pars li
terarum. ff. de iudicis. & notat Pu
teus vbi supra. & facit. l. fi. C. ad. l.
Iuli. repetun. ver. & ob hoc.

Tertio limita, nisi vere & non fi
cte iustũ pretiũ muneris oblati sol
uat iudex; nã soluto pretio (maxi
me pro alimẽtis) licet recipere. vt no
tat Platea in. l. 2. C. de lucris aduo
ca. li. 12. & alia plura cumulat loã.
de Ripa in tract. de peste. in. 2. par
te. nume. 186.

7 De iusto sa lario tantũ recipiẽdo. Iurat quoq; corrector vltra sum
mam salarij assignatã nihil exactu
rum. probatur ergo hic salariũ pre
standũ correctorib9: ná nemo su is
stipẽdiis tenet limitare, & ob id cõ
sueta salaria iudicib9 præstãtur. vt
in auth. vt iudices sine quo quo suf
fra. §. cogitatio. in pn. & in authẽ.
iusiu

iusiurãdum quod præstatur abhis
§. viri quoq; col. 2. & notatur in. c.
cũ ab omni de vita & honesta. cle.
& per Ias. in. l. nequicq; ff. de offi-
cio. pro consu. 1. col. & id oportet a
principio esse taxa limitatũ. Ne dũ
sumptus a iudice quæriẽ prædo cra
sset. vt in. c. militare. 23. q. 1. idq; sala
riũ, vel cõsuetudine immemoriali,
vel pncipis autoritate debet taxari.
vt in. l. 1. C. de præbẽ. sala. lib. 10.

Et hæc iudicũ salaria, olim de iu
re cõmuni a fisco soluebãtur. vt in
authen. de mãdatis principũ. §. o-
portet. iũcta glo. in parte ministra-
tis coll. 3. & in. §. festinabis, & in. §.
illud. & in auth. de quæstore. §. ma
xẽ. coll. 6. & notat sanct9 Tho. 2. 2.
q. 63. quẽ et alios refert et sequitur
Matthæ. de Affli. post Andre. de
Yserna in consti. regni Siciliæ. c.
super incisionibus.

Salaria iu dicũ hodie qualiter dẽ tur, Hodie autẽ, iure regni istud sa-
lariũ de bonis cõmunibus ciuitatũ
exoluitur: et illis nõ sufficientibus
imponitur collecta. vt in. l. 7. tit. 16
lib. 2. ordi. et per capita ista collecta
imponitur. Iuxta doctrinã Bar. in.
l. 1. C. de mulieri. et in quo loco. col.
3. lib. 10. quẽ sequitur Alexãd. in. 2.
vol. consi. 68. col. 1. et notat Platea.
in. l. 2. C. de anno. et tribu. eo. li. 10.

8 Quib9 ad ministrato ribus den tur salaria. Et non tantũ correctores salaria
habere debẽt quib9 pro labore fruã
tur: sed alij administratores. de qui
bus per Sali. in. l. 1. ff. mã. et in. l. sa
lariũ. C. eo sic, et legato salariũ præ
statur. vt in. l. legatus. §. siquis. ff.
de lega. et notat Bar. in. l. 2. C. de le
gatio. lib. 10. quod facit, para lo q̃
las ciudades dã alos procuradores
de cortes. sic iudex assignat salariũ
tutoribus. vt notat Bar. in. l. a tuto
ribus. §. fi. ff. de admi. tuto. et in. l.
1. §. 1. ff. de tutel. et ratio. distra. sic
testis pauper potest habere salariũ

Legatus.

Tutor.

Testis.

vt notat in. l. quon
stib9 et notat G
si. 66. sic aduocat
aliæ personæ. de quib
variis et extra. cogni. sic
notarius. vt in. c. statutum. §. 1.
tarius de reseri. lib. 6. sic castellani
vt in. l. 5. ti. 28. par. 3. notat Ias. in. l.
diuortio. §. impẽdia. ff. solu. ma. sic
habet salariũ sequester. vt in cle. 1. Sequester.
de secresta. poss. et fruc et notat in
l. fideiussor. §. fi. ff. qui satis. cogã.
sic habere debet perequator. vt in. l. Perequa ror.
7. ti. 17. par. 3. sic de cõsuetudine so
let habere executores testamẽtorũ. Executor.
vt in. l. 30. ti. fi. li. 8. ordi. de iure au-
tẽ cõmissario non debetur salariũ.
secũdũ nota per Abb. in. c. ecclesiæ
sanctæ Mariæ coll. 11. de cõstitu. et
notat Specula. in ti. de instrumen.
edi. §. nũc vero. ver. hoc etiã quæriẽ
et facit glo. in. l. pecuniæ. ff. de ali-
mẽ. et ciba. lega, et quod notat Io.
And. in aditio ad specula. vbi supra
itẽ, regẽs cathedrã debet habere sa- Cathreda
lariũ. vt l. 3. tit. 31. par. 2. et in. l. 2. ti. ticus.
10. li. 1 ord. ltẽ, rectoribus ciuitatũ Rector.
daf salariũ. vt in. l. 19, et in. l. 16. tit.
2. li. 7. ordi. et quãdo proficiscũtur
extra ciuitatẽ. quid debeãt habere,
videatur Guido Papæ in deci. 68.

Venator lu porum. Itẽ, capiẽtes venatione lupos debẽt
habere salaria. vt notat Bar. in. l. q
in vtero. ff. de statu homi. et notat
Guil. Bene. in. c. raynũti9 de testa.
in parte vxore nomine. nu. 883. qd
iure regni probatur in. c. 7. in comi
tiis habitis apud valis Oletũ anno.
1542. ná fauet huic venationi quæ
nociua est reipublicæ. vt in. l. 1 §. de
niq̃. ver. sed et siqs. ff. de postulã.
Etiã si non ex ppositio, sed casu fiat
hæc venatio, quia sufficit, q̃ ex fa-
cto cãpus purgeẽ lupis, vt not. An
ge. et ibi Augu. in tract. maleficio.
in parte fama publica, 13. quæro.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mãdato regio de-
in.l.7.ti.17.p.3.
us poterũt perqui-
præcipit exigẽda sa-
quib⁹ si vltra cõstitutũ sa-
riũ aliquid exigatur illud debet
restitui iure fori & iure poli. quod
per plura cõprobant domi. & Phi.
Frã.in.d.c.statutũ. §. assessorẽ. de
rescriptis. lib.6. & per Guiller. Be-
ne.in.c.Rainnntius.in parte absq;
liberis.de testamen.nu.33.

Salariũ an detur sine licentia regia.

Vnũ tamẽ in proposito horũ sa
lariorũ scitu dignũ,et in praxim cõ
ducibile referã:q; licet regulariter si
ne regia licẽtia salariũ personis qui
bus debetur nõ possit deputari: vt
in.l.1.C.de prebẽ.sala,lib.10,tamẽ,
quia nimis grauosum esset regẽ ad
dire in singulis salariis deputãdis.
illa lex nõ seruaꝫ de cõsuetudine,et
ita attestaꝫ Albe.in.l.ambicioſa. in
fi. ff. de decretis,ab ordi. facien.

Cõcilia de putant salaria.

Idẽ Conciliũ populi iudicis an-
toritate,atq; decreto potest in expe
ditiõe cuiuslibet negotij salaria ad
ministrãtibus deputare, pro exigẽ
tia tẽporũ,& qualitate personarũ,
& ita notat Lucas.& Platea.in.d.
l.1.quod facit pro salariis quæ quo
tidie deputãtur negotiatoribus rei
publicæ, & emptoribus frumenti,
& carnis & annonæ. de quibus lo
quitur Ioan.de Platea.in.l.1.C.de
delato.lib.10.& ibi dicit nõ dandũ
salariũ his qui ex necessitate officij
tenẽt reipublicæ operas impẽdere.

Non solum autem, correctori-
bus salariũ debetur:sed eorũ hære-
dibus correctoribus defuntis.vt in
l.9.titu.8.par.5.& per doct.in.l.diẽ
functo.ff.de offi.affe.& per Puteũ
in tracta. sindi.in parte salarium.

Et semper aduertenda est noua
pragmatica lata apud Maioritum,
anno.1544.q; si corrector petit cu
riã regis expositurus ciuitatis quã
gubernat negotia:nullũ debet ha-
bere salariũ:licet Paris de Puteo in
dicto loco aliter sentiat.

10 De exactio ne sportularum.

Iurat quoque corrector, nõ exa-
cturũ sportullas vltra quã in publi
ca & legali taxa continetur. quod
vulgus aranzel appellat, & contra
plus exigentes,vel extorquentes vl
tra periurij pœnam,ponitur septu-
pli. vt significant illa verba,que lo
paguen con las setenas,& idem di
sponit.l.14.titu.4.lib.2.ordi. &.l.
7.infra in istis capitibus.

Nec potest ignorantia allegari,
vt sonant illa verba, aunq; digan q̃
no lo supieron. Nam ignorãtiam
legum nostri regni non licet allega
re.vt in.l.14.tit.1.par.1.& vltra taxã
in regalibus legibus expressam,
si minor est consueta exigi. Tenea
tur iudex in principio officij,nullo
admonente id perquirere.vt in.c.7
infra istis capitibus.quod si non fe
cerit affectata ignorantia sibi non
prodest. Et cõtra publice nota, nõ
auditur allegatio ignorãtiæ. vt in
l.fi. ff. de decretis ab ordi fa. & est
glo.in.c.nulli de electio.lib.6.

Olim iure cõmuni in tabellioni
bus & iudicib⁹ nulla erat taxa spor
tularũ:sed iudex suo arbitrio secũ-
dũ morẽ puinciæ taxabat. secũdũ
Bal.in.l.1.C. mãda in iudice vero
erat taxa de iure authẽticorũ, vt in
authẽ de iudicib⁹.§. ne aũt coll.6.
& latiꝰ dico infra in ver.et reperio.

Hodie vero,si excediturtaxa,vel
taxatio,de qua in dicto arãzel pœ-
na septupli feriũtur,& iudex,& eo
rũ ministri,et tabelliones,quæ pœ
na nõ integra cameræ regali infun
ditur,sed diuiditur ex forma. text.
in.l.14.titu.4.lib.2 ordina.

Etiã si spõte quid detur. vt in.l.
innit⁹,§,1,et ibi Deci.ff.de reg.iur.

et no-

& notat Ripa. in tracta. de peste.
vbi plura allegat.1.parte. folio. 66.
in paruis.

Septupli pœna.

Et ex supra dictis deducitur,in
quantum pœna septupli condẽna-
tur corrector,plus exigens sportu-
larũ nomine, quod erit in hac quã
titate correcta.l.fi.ti.15,lib.2. ordi.
vbi quadrupli pœna ponebatur in
hoc casu.& ibi exprimitur has pœ-
nas obligare in foro cõscientiæ. &
idem dicitur in. l. fi. ti. del consejo
del rey.& in.l.fi.titu. delos alguaziles.lib.2.ordi. & in.l.fi.titu.3.li.
6,ordina.

Contra ministros iudicum.

Et contra ministros iudicum in
exigẽdis his pœnis proceditur vel-
lato velo,& sine ordine iudiciario,
nec admittitur appellatio. vt in. l.
nulli. C.quorum appella.non reci-
pi.& notat Puteus in tracta.sindi.
in parte,appellatio,& iure regni in
pragmaticis.folio.40.&.41.

II Pœna septupli quibus casibus ponitur his legibus.

Et ex isto capite primo, iunctis
aliis infra citãdis,colligitur pro re-
gula iure regni,q; iudices atq; offi
ciales in exigendis salariis, aut spor
tulis excedentes metã a legibus re-
gni prefixam,puniuntur pœna se-
ptupli. Et vnum exemplũ scribitur
hic in exigẽte vltra salarium. Item
aliud in exigẽte vltra contenta en el
aranzel. Tertium exemplum poni-
tur in executore.in.l.10.in istis capi
tibus. Quartum exemplũ ponitur
in.l.7.in eo. Quintum exemplum
ponitur in.l.11.in eo. Sextũ exem-
plum ponitur in capite. 45 in eo.
Septimũ in.l.13,in eo. Octauum
in.l.15.in eo.

Et in omnibus his legibus po-
nitur pœna septupli,cõtra exceden
tes taxam a lege expressam.

Si vero non excediturtaxa lega
lis,sed alias lege prohibẽte aliquid
a iudice ordinario fuerit aut quo

nis quæsito co
minor pœna ir
dere in exemplis,
te.8.in istis capitibu
correctoribus datis. Sa
hoc exemplũ ponitur in.l.9. in
Tertium exemplum ponitur in.l.
26.in.eo. Quartum ponitur in.l.
37.in.eo. Quintum ponitur in.l.
43.in.eo.

Iudex ordinarius quõ cognoscat contra regios.

Et in.l.40.&.41. est casus forte
non alibi, q; iudex ordinarius est
competens contra iudices regios
delegatos & commissarios, atque
eorũ notarios, ne plus salarij quã
in cõmissionibus continetur, pos-
sint exigere: & si econtra fecerint,
potest eos punire.de quo per doct.
maxime Ioan.de Ripa.in.c.si quã
do.de rescriptis.

Nam iudicum ordinariorũ pro
prium est,comitatiuos suos ab exa
ctionibus liberare. vt in.l.3. C. de
lucris aduoca.li.12.& ibi notat Io-
an.de Plate.& in.l.3. C. hæc noti-
tia scrinio.eo. libro.& facit.l.illici-
tas.§.ne illicite.ff. de offi.præsi.

Pœna harum legum quõ fisco applicetur

Item aduertendum,q; in pœnis
supra citatis in capitibus cõtra cor-
rectores,& eorũ officiales, in qui-
busdam exprimitur,q; pœna appli
cetur fisco.& sic verba expressim di
sponunt conlas setenas para la nue
stra camara. In aliis vero simplici-
ter dicitur, so pena del quatro tan-
to, vel, lo paguen conlas setenas.
nec additur, para la nuestra camara Et si hæc diuersitas iuris cõmu-
nis dispositione deberet liberari,
quando non exprimitur cui pœna
applicetur, debet fisco applicari. ex
notatis in.l. Agraria. ff. de termi.
moto.& in.l.eos. C. de modo mul
ctarum. & in.c. bonæ, de postula.
prælato.

Sed huic regulæ obstat quia in

Universidad de Deusto
Biblioteca

ontra fiscum est
.l. non puto. ff.
eleganter relegit
ralis. de rescriptis. &
.1. li. 1. resolu. c. 16.

Item obstat, nam si in omnibus casib⁹ voluisset rex has pœnas suo fisco applicari, expressisset, sicut in nonnullis legibus horũ mandatorum expresit. prout licet videre in capite. 2. &. 3. &. 16. &. 36. &. 38. & 40. &. 41. &. 47. & expressio facta in casibus his, videtur exclusio aliorum casuum. argu. tex. in. l. cũ prætor. ff. de iudicis. & in. c. 1. & ibi notatur de rescriptis.

Pœna partí læsæ applicanda.

Sed hæc diuersitas iudicio meo sedabitur, & in cõcordiam veniet hoc modo: nam in casibus quibus a legibus nõ exprimitur cui sit pœna applicãda, illa applicabitur parti læsæ: nã si lex dixerit, quisqs dederit alapã barbato, soluat decẽ, illa decẽ sunt applicanda parti iniuriatæ. secundũ ea quæ notat Ang. in. l. si quis id quod. ff. de iurisdic. omniũ iu. & in. l. pe. ff. de in ius vocan. & notatur in. l. seruo. §. si testator. ff. de lega. 1. & notat Luc. in. l. 1. C. de palaciis & domi. dño. li. 11.

Si vero lex dixerit, si quis fraudauerit gabellas, soluat decem, huiusmodi pœna est applicãda fisco, quem magis negotium tangere videtur, quia de eius læsione agitur, vt potest in exemplum reduci. de quo in. l. 13. in istis capitibus: nam illa pœna fisco applicabitur cui fit læsio. in aliis vero casibus applicabitur vniuersitatibus, & conciliis, vel partibus cui est aliquid iniuste extortum. iuxta doctrinam Bar. in dicta. l. Agraria. & in. l. 1. C. de modo mulcta.

Doctrina celebris,

Et hanc doctrinã eleganter ponit Hispanus noster Ludouicus gomez. in princi. insti. de actioni. sub nu. 20. & eius ratio est, quia lucrum applicabitur ei, cui fit læsio. vt in. l. post legatum. §. amittere. ff de his quib. vt indig. & per Soci. in. 1. parte. consi. 5. vbi vero non est læsio, sed calũnia, pœna, vel dolus, vel contra fiscum fraus, tunc pœna in dubio fisco est applicãda ex ista singulari doctrina: quã ego corroboro ex doctrina Ioã. fab. in. l. 2. C de episco. audiẽ. vbi dicit, q̃ si quis mulctatur contẽplatione ciuitatis, emẽda est applicãda ad opus ciuitatis. & faciũt notata in. c. de hoc. de symonia. & in. d. l. post legatũ. §. amittere.

12 Pœna septupli quãdo aliter aliuiatur.

Aduertẽdũ tñ pro declaratione supradictorũ, q̃ in condẽnatione septupli, vel quadrupli dictarũ pœnarũ, haberi debet consideratio ad excessum, non vero ad quantitatẽ, quã iudices iuste potuerũt accipere: nam cũ quantitas sit diuisibilis, vtile p̃ inutile non vitiatur. vt in regula. vtile. de regu. iu. li. 6. & in. l. 1: §. itẽ q̃rit. ff. de aq̃. quoti. & stilus. et est doctrina Bar. & doc. in. l. græce. §. 1. ff. de fideiuss. & p glo. in auth. sed hodie. C. de epis. & cle. & id nominatim notat Ioã. de Pla. in. l. modios. C. de suscepto. & archa. li. 10. itaq̃, si deberẽtur iudici decem, & duodecim exigantur, duo tantum nomine pœnæ quadruplicabũtur, vel septuplabũtur, ne maior sit pœna quam quantitas culpæ.

Et an pœna debeat esse computato simplo exactæ quantitatis, vltra tex. in. l. hoc edicto. §. fin. ff. de publica. & vectiga. & Bart. in. l. ab his. & ibi Bar. C. de nauicu. lib. 11. & p Bal. in. c. 1. §. si duo. de pace tenen. & eius viola. in vsi. feudo.

Consuetudo an vale

Sed quotidianũ dubiũ in explanãdis supra dictis sese offert, statutum est per leges regias quæ continentur en el aranzel real: vbi continetur taxa legalis, q̃ non obstante qualibet consuetudine præterita, vel futura, nõ exigatur sportula vltra taxationẽ ibi comprehẽsam. vt habetur in pragma. de Alcala. foli. antiquioris impressionis. 168. ibi. q̃ se guarde la costũbre. & ibi. q̃ no se altere ni acresciente. & sic minor consuetudo intra taxã admittitur: maior vero nullo modo potest introduci, nam reprobata cõsuetudine intelligitur tã præterita q̃ futura. vt est glo. & ibi doc. in clemen. statutum. de electio. & ista est cõis opinio secundũ Iaff. in. l. de quib⁹. ff. de leg. nu. 55. et notat Io. d Pala. ruui. in. c. p vras. de dona. inter vi. & vx. sup. tex. in ver. quinto nota.

at in exigẽdis sportulis,

Et licet introductũ cõsuetudine cõtraria cõsuetudine posset tolli, vt arguit Bal. in. l. 2. ff. de vulg. & pupil. quẽ sequit̃ Deci⁹ in. c. quæstioni. de appella. tñ hoc locũ nõ habet, si reprobetur consuetudo futura.

Nam statutũ conditũ post legẽ prohibitiuam non valet, neq̃ excusata pœna. vt in. l. 3. §. diuus Adrianus. ff. de sepulchro viola.

An cõsuetudo excuset subintroducta,

Imo, quæ fiunt post reprobationem futuræ cõsuetudinis, dicũtur sub introducta, & nullo modo excusant, etiã a pena tẽporali: & facta reprobatione futuræ consuetudinis, cessat illa regula, quæ habet, q̃ cõsuetudo excusat a tẽporali pœna, licet nõ gehẽnali. de quo p glo. in. c. cũ venerabilis. de cõsuetu. & in. c. sane. de tẽpo. ordinã. & p Alex. in. 2. volu. consi. 107. & per Romanũ in singulari. 19. & p Hypoli. in. l. 1. ff. ad. l. corne. de sicca. nu. 93.

Et præmaximẽ hoc verũ est, quãdo hoc fuit ab aliquibus iudicibus vel tabellionib⁹ introductũ in suũ propriũ comr
re sportulas, c̃
sum: nã illa nec
eius nomẽ meret
nõ est introducta.
nabilis, nõ valet. vt in. l. 5. ti. 2.
1. & in officialibus iustitiæ prælumitur extorsio, & q̃ non fiat expo Extorsi
pulorũ consensu. vt in. l. 1. C. de sal præsumit.
gamo. hospit. nõ præstã. ideo talis subintroducta cõsuetudo, neq̃ valet, neq̃ excusat. vt in auth. vt nulli iudicum. §. nulli vero. coll. 9. & notat Anchar. consi. 218. et facit. c. 3. distin. 11.

Et licet consuetudo excuset a dolo quantum ad pœnam edicti, de qua in edicto quod quisq̃ iuris. ff. et notat Bar. in. l. 1. ff. eo ti. tamẽ cõsuetudo repbata ab exactione maiorum sportularũ vltra taxã, cum sit reprobata, non excusabit, quia nec meretur nomẽ consuetudinis: et quæ carẽt effectu, carere debent nomine. vt. l. a nullo. C. de feriis. et in. l. 4. §. cõdemnatum. ff. de re iudi. et in. l. tabularum. §. 1. ff. quem admo. testa. aperian. nõ ergo talis consuetũdo debet excusare: nã effectus eius debet cõsiderari, non nomen. vt in. l. insulam. ff. de præscri. verbis. et per Bal. in rubri. C. de iure emphiteo. et dixi late in dubio meo. 24.

15 Quæ sportulæ iure cõmuni exigebãtur

In eo vero, q̃ ista lex. 1. præcipit correctorem debere iurare sibi fore curã, ne officiales ab eo in officio positi, sub sportularũ noie plus exigant, q̃ in taxa regali cõtinetur. vt probãt illa verba, ni cõsentiran lleuar a sus officiales mas derechos de los q̃ enel aranzel. Exponendũ hic a nobis erit, quid de iure cõi in hoc erat statutũ: ex quo apparebit verus intellectus ad caput septimũ. infra, istis capitibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

…, q̃ sub colore
…rei a litiganti-
…ibus, vt in au-
…§. ne autem. coll.
…in ciuilibus cau-
…etiam in criminalibus, quæ
…unt inæstimabiles: nihilominus
tamen pro his dabantur sportulæ.
vt in authenti. sed hodie. C. de epi-
sco. & cleri.

Aliquando decima dabatur iu-
dicibus. vt notat glo. in. c. cum ab
omni. de vita & honesta. clerico.

Aliquando nõ certa quantitas,
sed pro labore ab vtraq; parte aliqd
officialibus dabatur. vt notat glo.
in. c. offeratur. 4. q. 4. argu. tex. in.
c. non sane. 14. q. 5.

Item subministrabantur sportu
læ in casu. tex. in. l. fi. C. de priuile-
gi. schola. li. 12. quę omnia non re-
cesset Iass. in. §. tripli. insti. de actio.

Et cum valebat consuetudo exi
gendarum sportularum. vt notat
glo. in dicta authen. de iudicibus.
§. ne autem. & loquendo in iudici-
bus ordinariis, notat Specu. in tit.
de salario. §. 1. ver in præmissis ta-
men. quem sequitur Abb. in. d. c.
cum ab omni. de vita & honestate
clerico. ob id omnia ista varie exer-
cebãtur, & erat occasio multarum
exactionum in damnum republi-
carum.

Ius regni. Hodie tamen iure regni huius-
modi occasio mali sublata est, latis
legibus, quibus obuiam itum est
correctoribus, & sic iudicibus sala
riatis, ne exigant sportulas vltra ta
xam, de qua in. l. 13. titu. 16. lib. 2.
ordina.

In tabellionibus vero publicis
erat iure partitarum lata. l. 15. titu.
19. partita. 3. vbi erat posita taxa in
exigendis sportulis, siue salariis a
tabellionibus.

Et postea lata est. l. 22. & l. 30. ti.
15. li. 2. ordina. regalium. & postea
expressa est taxa, de qua in regali
arázel sic vulgus appellat. & illam
omnes tenentur obseruare.

Et ex hoc remanet hodie corre- Corrigit
cta. l. 22. titu. 15. lib. 2. supra allega. lex regni.
& l. 30. eo. ti. quibus dabatur facul
tas correctoribus taxandi cum as-
sistentia priorum consilij, quid es-
set soluendum sportularum nomi
ne tabellionibus: nam hodie taxa
legalis ad vnguem seruanda est.

Nam licet aduocati dominorũ,
et episcoporum, & abbatũ possint
salarium accipere vltra centum au-
reos ratione magnanimitatis per-
sonarum. vt notat Iass. in. §. tripli.
insti. de actio. nu. 33.

Tamẽ illud est in aduocatis tan Aduocati
tummodo tolerandum, qui etiam quodcun
vltra taxã nomine salarij possunt que sala
accipere. vt notat glo. in constitu. rium acci
regni Siciliæ. titu. de salario aduo piunt.
catorum. li. 1. col. 1. in aliis autẽ offi
cialibus hoc locum nõ habet, qui-
bus iustissimis de causis taxa est
imposita, ne metas rationis exce-
dant. vt in. c. statutum. §. notarios.
de rescrip. li. 6.

Et contra taxam aliquid extor-
quentes puniri debent iure cõmu-
ni. vt notabat Ioan. de Platea. in. l.
in sacris. §. medium. C. de proxi. sa
cro scrinio. li. 12. & per Bald. in. l. 1.
C. manda. & quod officio iudicis
fiebat taxatio, notat Bart. in. l. 1. §.
ludi quoq;. ff. de variis & extraor-
di. cognitio. Iustũ est enim & æquũ,
vt salarium correspondeat labori.
vt notat glo. in. l. argẽtarius. ff. de
edendo. & per Felinum. in. c. 1. de
symonia.

Et ob id in curia Romana fit ta
xatio, vt notarius recipiat tot num
mos pro cõfectione bullarũ. quod
notat Abb. in. d. c. 1. de simoni.

Et q̃sit parua pecunia soluenda
pro labore tabellionib9 probat tex.
in auth. vt iudices sine quoquo suf
fragio. §. hæc autẽ omnia. coll. 2.
ibi pauca vero præbere occasione
eorum, quæ pro singulis dãtur sin
gulis codicillis & chartis.

Imo pro salario a iure deputato
tabellionibus, & aliis officialibus,
non solum iudicis officium, sed ac-
tio locati competit. vt notat Iass. in
l. diem functo. ff. de officio. assess.
so. num. 24.

Item Olim ex. l. 30. titu. 15. supra
allegata prohibitũ erat iudicibus,
ne partiãtur cum tabellionibus (in
causis tamen criminalibus) vt pro-
bant verba illa. quelos alcaldes no
lleuen parte delos derechos cõlos
escriuanos enlo criminal.

Ius regni. Hodie vero, neq; in negotiis cri
minalibus, neq; ciuilib9, vt probat
hæc lex prima. ibi e mandamos so
la dicha pena q̃ no lleuẽ parte el ni
sus officiales delos derechos q̃ per-
tenecen alos escriuanos ni hagan
partido con ellos, en manera algu
na, & ex his verbis omne genus di
uisionis prohibetur inter tabellio-
nes, et iudices atq; eius officiales. et
idem probatur in. cap. 58. in curiis
Maioriti anno. 1534.

Et ne excedatur meta legalis in
exigendis sportullis, præcipitur ta
bellionibus: vt subscribant quid
perceperint, vt in pragmatica apud
Complutum folio antiquioris im
pressionis. 62.

In causis carceratorum, Et in causis carceratorum acrius
est statutum apud Maioritum in
curiis anni. 1528. cap. 52. nam ex
subscriptione colligetur an excesse
rit tabellio. vt in. l. utiæ textores. ff.
delegatis. 1. & in. l. fi. C. de rebus
credi. & iureiur.

Quod si vnũ
aliud subscrib
mutatur: non.
præiuditio tertij,
talis tabellio, aut .
set puniendus. argu. texi...
crim. fal. & notat Bal. in. l. pr...
teri. C. de episco. & cleri.

Et casu quo ex subscriptione ta- Tabellio ab
bellionis apparuerit, illũ excessisse lens quo
taxam legalem: quia statim cõstat modo con
nullam cõpetere defensionem hu- denetur.
iusmodi tabellioni, aut iudici, eo
absente & nõ citato potest fieri cõ-
dennatio. vt in simili notat Bar. in
l. 2. §. quod de frumẽtaria. ff. de ad
mi. rerum ad ciuita. perti. & facit
glo. in. l. 2. C. de contra iud. tutell.
& quod notat Abb. in. c. cum non
ab homine col. pe. de iudicis, & Ias.
in. l. si quis arbitratu. ff. de verbo.
obliga. nu. 23. & in. l. fi. C. de edi-
cto. diui Adria. toll. nu. 6. ver. ter-
tius casus.

Nec ab huiusmodi condẽnatio Officiales
ne facta contra tabelliones, & simi non appe
les officiales nõ admittitur iure cõ- lant.
muni appellatio arg. tex. in. l. nulli.
C. quorum appela. non recipian. et
in. c. nulli. 2. q. 6. & notat Iass. in. l.
qui iurisdictioni. ff. de iurisdi. o-
mni. iudi. & Soci. in regula. appel-
latio. et Lanfrãc. in. c. quoniãcon
tra. de proba. in parte interlocuto-
riæ. ver. decimooctauo. et Ioan. de
Plate. in. l. nemo carcerẽ. C. de exa-
cto. tribu. lib. 10. et Ypoli. in. l. vna.
C. de raptu. vergi. dixi supra in ver
si. et contra.

Negq; excusat tabelliones, aut a- Si non habent excusa
lios oficiales excelsinus labor, siue tiones.
diurnus, siue nocturn9 quia cum
id faciat necessitate officij cogẽte
sub pœna periurij secũdũ Card. in
clemen. 1. in. 15. notabi. de iureiur.
quẽ Detius sequitur in. l. inuitus.
ff. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

…an.de Platea.in
…i.conceden.li.
…oniam frequen-
…3.
…iue die requisitus
…icialis,tenetur officiũ suũ
…partire, ne sua requies alienam
permat causam. vt in authẽ.de ta-
bellionibus,§.1.coll.4.in ver,et nõ
fingant.

Quod iure regni probari vide-
tur in.c.156.in curiis apud Maiori
tum.anno.1528.

Et quando vltra pœnam septu-
pli, vel similem, inducitur contra
correctores, vel eorum ministros,
pœna priuationis officij,an intelli-
gatur ipso iure,vel per sententiam,
videatur Capu.in deci.121. nu.21.

14. Corrector non adim-plens iura mẽtũ qua-liter puni-tur.

Item iurant correctores imple-
turos mãdata regia: post quod iu-
ramentum si non impleuerit, cen-
setur in dolo. vt in.l. dolus est. ff.
manda.& in.l.tutores qui.§.tutor
datus.ff.de admi.tuto. nec requiri
tur interpellatio contra correctorẽ:
quia iuramentũ interpellat pro ho
mine.vt in.c.breui. & ibi Anto.de
iureiuran.& plura allegat Cremen
sis in singulari.122.& Iaff.in.l.qđ
te.coll.9.ff.si certum peta.

Sufficit tamen si effectus man-
dati impleatur, etiam alia forma q̃
in mandato regio continetur. no-
tat Alberi.in.l.diligenter.ff. man-
da.Alex.in.2.volu.cõsi.106.coll.5.
Floreti.in summa.2.parte.titu.4.
c.2. & per Matth. de afflictis deci-
sione.340.

Et si forte non impleuerit ex iu-
sta causa,illud sufficit.argu.tex.in
l.si hominem.ff.manda.& est glo.
in.c.tempora pœnitudinis.25.q.7
& in authen.de mandatis princi.§
si quis autẽ.coll.3.& ibi notat glo.
contra miseros prælatos.

Non enim dicitur contra mãda
ta regia venisse, qui pro honore,
vel vtilitate regis non fecerit.vt no
tat Bald.in.l.fi.C.de nego.gest.&
Alexan.in.d.cõsi.106.

Et inter alias causas non implẽ- Nota. #
di ad vnguem mandata regia, est
iuris interpretatio in casu illo:nam
mandatum regium intelligitur im
plendum seruata lege vel consuetu
dine municipali.secundũ Bal.in.l.
1.C.si propter publi.pensi.

Et ideo,si Rex iubet mille equi-
tes mitti ad bellum, intelligitur de
habilibus, & ætate sufficientibus,
prout est de iure.& si tot non repe-
riantur,& minores mittantur,im-
pletum est mandatum. ex notatis
per Bal.in.l.si duo.ff.de adquiren.
hæredi.& Felinum in.c.nonnulli.
de rescript.coll.31. versi. vbi verba.
& Matth.in rubri.de homici. non
tenen.nu.18.

Pro quo põt induci quod glo.
notat in.c.1.in glo.3. de pace iura-
men.firman.in vsi.feudo.& quod
notat Guiller.Benedict.in.c.Rai-
nuntius.de testa.in parte, adiectæ
impuberi.nu.4.& in parte, in eo-
dem testamento.nu.69.& per Feli-
num in.c.si quando. de rescriptis,
& per Puteum in tracta.sindica.in
parte,præceptum.

15 De fideiussoribus correctorum.

Item, vltra iuramenti præstatio
nem in omnibus supra dictis, de-
bet corrector fideiussores præstare
de stando ad sindicatũ: quod præ-
stare tenẽ intra dies triginta post
ingressum officij.vt in.c.100.in cu
riis vallis Olleti.anno.1537.a qua
fideiussione excludũtur personæ,
de quibus in.c.pe.curiarum Tolle-
ti.anno.1525. quæ cautio sufficit,
si coram sindico vniuersitatis præ-
stetur: licet non in ipsa cõcione con
cilij,vt notat Ange.in.l.1.§.satisfi-
datum.

101.

datum.ff.quorum lega.

Quod si nõ dederit fideiussores, ego semper consulo adeundos su-
premos iudices regij cõsilij & con-
sulendos.ex notatis per Bald. in. l.
2.C. de vsuris.& fructi. legato.

Fideiussor vero acceptus obliga
tur in fauorem omnium vicinorũ
particulariũ reipublicæ.argu. text.
in.l. libertus.§.fi.ff.ad municipa.
& notat Alberi.in.l.fi. C.de magi
stra. conueni.& obid,oportet latis
sime compræhendere verba huius-
modi fideiussionis,vt notat Ioan.
de Platea. in.l.vna. C. de periculo
eorum qui pro magistra. inter.lib.
11. & in.l.1.C.de conueni.fisci de-
bito.libro.10.& in.l.1. C. de vsu.
fiscali. eo libro.

Et in spectis verbis fideiussionis
apparebit, an sit fideiussor contra-
ctus,vel iudicij, vt notat Pau.in.l.
fideiussor magistratuũ.§. fi. ff. de
fideiusso. Si enim promittit solue
re omnẽ cõdẽnationẽ correctoris:
videtur fideiussor iuditij. ex nota-
tis per Bar.in.l.1.§. fi. ff. de publi-
ca.& vectiga. Si autẽ dixit & pro-
misit correctorem stare per spatiũ
triginta dierũ in sindicatu,præstan
do per id tempus correctoris perso
nam liberatur. Nec potest cõtra ta
lem fideiussorẽ exequi sententia la-
ta contra correctorem, ex doctrina
Bar.in.l.1.§.fin.ff.iudica.solui. &
notat Plate.in. l. nemo. C. de exa-
cto. tributo.lib.11.num.13.

Omni tempore debet iudex stare ad sindicã-dum,

Et si minori tẽpore quã triginta
dierum steterit corrector in sindica
tu:nõ liberatur fideiussor, ex regu
la quæ habet,q̃ non liberatur per-
sona quæ se aliquo tempore debet
exercitare, nisi per omne illud tem
pus se exerceat. vt est glos. in parte
exercitationis in.l. græce.§.& post
litem,ff. de fideiusso.

Fideiussor
qui eaccipiatr
stis tempore pr
tat Bal.in.l.si cur
& in.l. si constan
te nupti.& per Ypol.
fideiusso.num.94.& de ist
iussore iudicis videat Rode. Sua-
rez in.l.2.titu. delos emplazamien
tos foro.ll.li.2.fol.174.col.2.

Et cũ superioribꝰ desseruimꝰ de
pœna iudicũ munera recipiẽtiũ,vel
vltra taxã sportularũ, vel salariorũ,
operepræciũ est videre qualis pba-
tio sufficiat cõtra iudicẽ accusatũ,
quod munꝰ recepit,vel vltra quod
debetur extorsit,& pro decisione
huius quotidiani dubij præmitto.

Quæ probatio sufficiat contra iudices.

In delictis clãdestinis

Quod in delictis & factis clãdesti
nis, admittũtur probationes quæ
alias nõ admitterẽtur, vt not. Bar.
& post eũ Ias.& doc.in.l.si quis ex-
argẽtaris.§.prætorait.ff.de edẽdo.
& Alex.in cõsi.24.vol.2.& Bal.in.
l.in illa stipulatiõe.ff.de verb. obl.
& plures alios refert Tho. Grama.
in voto.3. in quo infinitas allega-
tiões cumulat cũ limitatiõibꝰ Car
rerius Reginꝰ.in. l. obseruare. C.
quorũ appel.nõ recipiã.sub nu.165

Acceptio vero muneris solet se-
creto fieri:& obid,est crimẽ difficili
lis probationis.vt probat.l.8.tit.15.
lib.2.ordina. ibi ellos lo reciben lo
mas secretamẽte que pueden,y esto
seria graue de prouar.

Delicta iudicũ difficiliter probãtur.

Imo omnia delicta iudicum sunt
difficilis probationis,vt probat.l.1
ti.16.par.3. ibi, y porq̃ los yerros q̃
fazen estos atales son fechos muy
escõdidamẽte,y nõ podriã ser pro-
uados sino por aq̃llos q̃ viniẽ con
ellos ala sazon que los fizieron.

Cũ igitur delicta iudicũ sint dif-
ficillimæ probatiõis,minor proba-
tio sufficit, tũ,ex hoc,tũ quia bara
teria

Universidad de Deusto
Biblioteca

...ciſsimũ & falſi
...robatio ſuffi
...oiles probant.
...t Hipoli in.l. le-
num.2.&.3.ff.ad
...a.

non ſolum in iudicibus hoc gen⁹ probationis propter difficultatem admittitur, ſed etiam in aliis officialibus. de quibus in.l.9. titu. 2.lib.7.ordi.

probatio de jure comun

Iure autem communi quod iudex acceperit, probatur cõtra iudicem præſentem per teſtes: contra fugientem vero per iuramentum. vt notat gl. in parte, oſtenditur. in authẽ. vt iudices ſine quoquo ſuffra. §. neceſsitatem. colla. 2. & ibi notat Ange. & Puteus in tracta. ſindica. in parte, probatio. c. contra officiales. & Iaſſ. in.l. vna. C. vt cau. tam ciui. quam crimi.

Ius regni. Hodie vero iure regni iſta probatio teſtium non excluditur, ſed declaratur quoad punitionem iudicis: & ſic quoad ius fiſci, q̃ teſtes dummodo ſint numero tres, & nõ minus, deponant quilibet de proprio, vel ſingulari facto. & iſta eſt integerrima probatio contra iudicem, & id deciſum eſt in. d.l.8. titu. 15.lib 2.ordi. ex qua lege plura poſſunt deduci.

Interpretatio ad.l. 8.ti.15.li.2 ordi. Primum eſt, q̃ licet regulariter duo teſtes ſufficiãt ad probandũ, vt in. l. vbi numerus. ff. de teſtib⁹. tamen illi debent eſſe conteſtes: nã ſingulares teſtes etiã mille nõ probant. vt exaggerat Bal. in.l. iuriſiurandi. C. de teſtibus. quẽ ſequuntur Felinus & docto. in. c. licet ex quadam. de teſtibus.

Tamen ad probandum baratariam, & quod munus iudex acceperit, tres teſtes ſingulares hodie ſufficiunt. vt in dicta. l 8. ibi. Maguer q̃ cada vno diga de ſu hecho.

Et idem genus probationis eſt admiſſum contra vſurarios. vt in. l.1. titu. delas vſuras. lib.8. ordina. cuius ratio eſt quia crimen vſuræ difficilime probatur propter excogitatas fraudes vſurariorũ. vt notat Ioan. And. in. c. ex literis. de iureiuran. & ideo, contra vſurarios per coniecturas admittitur probatio. vt notat Bal. in rubri. de officio iudicis. & in. l. emptione. C. plus valere quod agitur. & notat Philippus Detius in. 1. volu. conſi. 18. & Ioan. de Pla. in. l. fi. C. de vſuris fiſca. li. 10. & Iaſſ. in. l. licet imperator. ff. delega. 1. & Bal. in. l. cũ proponebatur. ff. delega. 2. & Iaſſ. in. l ſi quis ex argentariis. §. prætor ait. ff. de edendo. & notat Matthæus ab afflic. in conſtitu. regni Siciliæ. rubri. 6. nume. 19. 17 Cõtra vſurarios.

Ius regni. Et quãuis iure communi erat in controuerſia, an teſtes ſingulares fidem facerent contra vſurarios. vt diſputat Bal. in. l. 1. C. de teſta. et in l. 1. C. de proba. et Matth. de afflic. vbi ſupra. Hodie vero ſufficit probatio per ſingulares teſtes, dũmodo ſint numero tres, et ſine vlla exceptione. per. d. l. 8.

Secundo deducitur, q̃ quando cunq; in criminibus exceptis vt eſt crimẽ hæreſis, ſymoniæ, et in ſimilibus, admittũtur minus legitimi teſtes, qui aliter non admitterẽtur, non ſufficiunt duo, ſed ad minus debẽt eſſe tres teſtes, vel plures numero, vt etiã per inhabiles in aliis criminibus, ſaltim in his exceptis, fiat probatio per dictos tres teſtes. vt notat Aretius in. c. fi. de teſtib⁹. quẽ ſequitur Ioã. Lup. de Pala. ru. in allega. hæreſis. in fi. et Iaſſ. in. l. cunctos populos. C. de ſummatri. et fide catho. nume. 51.

Idem

Item hodie fit in crimine vſurarum propter criminis grauitatem. vt quamuis ſingulares teſtes de factis diuerſis admittantur: tamen non duo, ſed tres omni exceptione maiores admitẽdi ſint, ne duo, vel tria ſpecialia concurrent. Primum quod ſingulares teſtes faciant probationem, alterum quod minus legitimi. Tertium q̃ non in criminibus expræſsis, de quibus in. c. tanta. de ſimo tot enim ſpecialia concurrere: eſſet contra tex. in. l. 1. C. de dote cau. non numera.

Tertio deducitur ex ſupradictis, q̃ in caſu quo duo teſtes eiuſdem temporis & loci deponerẽt contra iudicem de corruptela, vel de barateria, vel contra vſurarium de certo crimine vſurarũ. Etiam ſi iſti duo conteſtes eſſent alias inhabiles: tamen ob grauitatem criminis admitterentur: & legitime probant, non ſolum quo ad ius fiſci, ſed etiam quo ad partem, vt ius ſuum illi reſtituatur. Nam in crimine vſurarum, iſta eſt integra probatio: quãdo teſtes non ſunt ſingulares, ſed conteſtes. notat Ioan. And. in. d. cap. ex literis. de iureiuran. quem ſequitur Alexand. in tertio volu. conſil. 46.

Verus ſenſus. Itaque, tunc practicanda eſt diſpoſitio dictarũ legum regni, quãdo probatio fit per teſtes ſingulares deponentes de criminibus diuerſis: ſecus ſi eſſent conteſtes duo in vno facto. Nam illud ſufficit pro legitima probatione. & iſte eſt verus ſenſus earum legum.

Qualitas teſtiũ quomodo probanda. Quarto ex eiſdem legibus deducitur, quod in probatione facienda, licet regulariter quis non teneatur qualitatem teſtium probare: niſi quando aduerſus eos repulſa ponitur, & probatur, quia quilibet præſu
neus tamen
contra iudices, v
rios, ex forma dicta
gni qualitas quod te
digni debet probari.
verba. text conditionaliter, & p
forma loquentis ibi, ſeyendo las perſonas tales que entienda el que lo ouiere de librar, que ſon de fe y de creer. Hæc enim probatio inducente teſtes exigitur quod probetur, per plura iura quæ de hoc dicto cumulat Carrerius Reginus in. l. obſeruare. C. quorum appellat. in numero. 162. & notat apoſtil. ad Bald. in lege cum præcibus. C. de probati. & facit quod Angelus. notat in. l. 2. §. diem. ff. quemadmo. teſta. apperian. & Detius in conſi. 321.

Quinto deducitur, quod quando teſtes de iure communi deponentes de proprio facto, admittebantur contra aliquem: illud erat cum proteſtatione quod nihil volebant inde percipere. vt notat Baldus, & ibi apoſtil. in lege dictantibus. C. de teſtamentis, quem Guillerm⁹ Benedict. ſequitur in capitulo Rainuntius. de teſtament. in parte, in extremis. nu. 21.

Ius regni. Hodie vero, quando tres teſtes admittuntur ad probandum in caſibus dictarum legum regni, ſine proteſtatione admittẽdi ſunt: quia a iure regio ſtatutum eſt, nihil inde eos habituros.

Sexto deducitur, fauore reipublicæ veniam poſſe concedi ei, qui delictum occultum prodit. Iurans enim hic aliquid dediſſe iudici nõ punitur. quod etiam de iure communi firmat Bart. in. l. qui ea mente. colun. finali, ſub numero. 2. ff. de furtis.

Si ta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ponitur nõ te-
nciando con-
probatur, oppo-
áquam glorians se
undum Abb. in. cap.
e excessi. præla. & in
ti clerici. in princi. de iudicis.

tur
iudex,

Et iudex qui infamatur potest iniuriarum agere. argu. text. in. l. si seruitutis. C. de liber. cau. seruato. eo quod Bal. notat in auth. sed no uo iure. C. de pœna iudicis qui ma le iudi.

Probatio priuilegiata.

Septimo deducitur, huiusmodi probationes ex forma dictarum le gũ regni contra iudices, atq; vsura rios esse priuilegiatas: & non ordi narias. quod probat. d. l. 8. ibi sal no silo prouare cõ pruena publica. & istud est nõ minimi effect9, qua re pœna ordinaria contra iudicem non imponitur, quod alibi latius tractauimus.

18
Partialitas vitanda.

Iurare quoq; tenentur correcto res non facturos, vel innituros par cialitatẽ vllam (vt ita dixerim) nam hoc seditionẽ, & emulationẽ solet inter subditos generare. vt notat Alberi. in. l. siquis in gentiam. §. in ciuilibus. ff. de capti. & post limi. re uer. & obid, omnis partialitas, si ue genus secretæ diuisionis vitan dã est. vt in auth. de mandatis prin cipum. §. oportet. ver. deinde. in fi. colla. 3. & multa mala partialis po nũtur in sylua nuptiali in parte, est nubendum. nu. 121. & infra.

Parcialitas quæ sit,

Parcialitas autẽ, quæsit, exprimi tur melius quã alibi in. l. 22. tit. 9. par. 2. vbi talis iudex appellatur vã dero. & in. l. 4. titu. 17. par. 3. & in. d. fina. eo. titulo.

Et sic iudex, qui stat ex altera par te dicitur partialis. & ita colligo ex doctrina Bal. in. l. cum quæritur. in fi. ff. de statu. homi. & per eundẽ, & Bar. in. l. 1. C. si rector prouin. & notat meli9 Specu. in tit. de tregua & pace. ver. quid si quilibet eorũ.

Item, qui laudat animose facta guelforum reputabitur guelphus, qui vero gebellinorũ reputabitur gebellinus: & sic alteri parti erit su spectus. argumẽto. glo. in c. statu tum. §. cum vero. in parte non au dens. de rescriptis. lib. 6.

Et plura exempla, quibus signi ficatur partialitas, scribũtur in pra gma, para las montañas, condita apud ciuitatẽ Granatensem. folio antiquioris impressionis. 69.

Ex omnibus tamen supradictis colligitur, non sigillari proprie par tialitatem: nisi quãdo ciuitas est di uisa inter partes, vt colligitur ex do ctrina Bald. in. l. vna in principio. C. de caducis tollen.

Hoc igitur ante omnia probari oportet, vt possit argui iudex de partialitate. nam sine subiecto non datur qualitas. vt in. l. si seruũ. mi hi. §. 1. ff. de emp. & vend. & notat Bald. in. l. 2. C. de bono. poss. con tra tabu.

De proba tione par tialitas.

Probari autem debet partialitas in specie per casus singulares et in diuiduos. vt in. c. Item que el juez de residencia. infra eo. ibi e saber la verdad particularmente de cada ca so. nõ ergo sufficit probatio vnius casus partialitatis, sed pluriũ requi ritur. idq; significat in illis verbis de cada caso. nam cum partialis sit nomẽ verbale, ex pluribus actibus contrahitur, & vnus nõ sufficit. vt in. l. 1. §. 1. & ibi glo. ff. de tribu. ac tio et notat Bar. in. l. seruis legatis ff. de legatis. 3. et per Iaſ. in. l. de pu pillo. §. siquis ipſi prætori. coll. 6. ff. de noui. ope. nuncia.

Quod ego nõ negarem, nisi ne gotium esset tale, in quo tanta ra tio

tio adesset in partialitate illius ne gotij, quanta in pluribus diuersis. argu. tex. & ibi glo. in. l. 3. §. negocia. ff. de nego. gest. & vt p Bal. in auth. sed nouo iure. C. de seruis fugi. nam pro tam notabili & pernicioſa partialitate, esset quoq; corrector vt partialis puniendus.

Probatio debet esse specifica.

Probatio autem partialitatis de bet esse specifica, sicut & probatio doli, qui debet in individuo proba ri. secundum Bal. in. l. 1. in fine. C. de peri. & commo. rei vendi. & ex ceptio generalis & obscura nihil p deſt: & simulatio in specie proban da est. vt de exceptione notat Bart. in. l. 1. C. de cõdi. ob cau. et de simu latione Bal. in. l. ab Anasthasio. C. manda. & Cepo. in tracta. de simu la. contrac. in. 26. præsump. Et cita tio debet esse specialis. secũ dũ Bar. in. l. si. C. de anna. excep. & litis pẽ dentia debet esse specialis. vt in cle mẽ. 2. vt lite pẽden. & probatio cul pæ debet esse specifica. notat Alex. in apostill. ad Bar. in. l. si vt certo. §. nunc videndũ. ff. cõmoda. & re probatio testium debet esse specifi ca. vt per Cardi. in clemẽ. constitu tionem. §. cæterũ. de electio. & in. l 1. ti. 4. li. 3. ordi. dum ponit formã probãdi reprobationes testium. & plura alia quibus debet esse proba tio specialis. per Philip. Detiũ in. l. imaginaria. ff. de regu. iu. quibus addendũ est probatio partialitatis, quæ debet esse in specie, sicut & col lusio. vt notat Bonif. de vit. in rub. de collusione. in fi. & sicut p batio rerũ. vt p Bal. in. l. demõstratio. ff. de cõdi. & demõst. quẽ corroborat Tho. in. 1. cõsilio ciuiliũ consiliorũ. & metus probatur in specie. secũ dũ Inn. in. c. cũ locũ. de spõsa. et Math. in deci. 246. Sic et excõicatio in spẽ ciem probatur. vt per glo. in. capit.

dilecti
Ne p
index se p
stet, & nõ
dicẽ & d
perũ fore, ne im
tur: nã erit hoc magna eleem
corã deo. vt notat Bal. in. l. illicitas.
§. ne potẽtiores. ff. de officio præsi.

Ob scanda lum.

Itẽ si ratione vitãdi scãdali fauo rabilẽ se populo præstet, nam id fie ri aliquãdo oportet. vt in. l. si quis filio. §. hi autẽ omnes. ff. de iniusto rupto irritoq; & per Bal. in. c. quo niam contra. de proba. in fi. & in. l. ad dictos. C. de episco. audi. & per Feli. in. c. pastoralis. §. quia vero. col. 2. de officio delega. & Thom. Gramma. voto. 12.

Seditiosi puniendi.

Facta tamen executione ad cla morem populi, & sedato scãdalo, debent postea paulatim puniri sedi tiosi vt notat Luc. de Pẽna. in. l. 1. C. publicæ lætitiæ. q. 10. & Thom. voto. 19.

19
Contrahe re quo pr hibetur iu dex.

Prohibitũ quoq; est iudicibus in. l. 2. horũ mandatorũ cõtractus facere cum subditis. idq; in omni bus administratorib9 iure cõmuni locũ habebat durãte officio. vt in. l 1. C. de contracti. iudi. & in. l. prin cipalibus. et in. l. præsidis. ff. si certũ peta. & in. l. nõ licet. & in. l. officij. ff. de contra. emp. & in. l. auferetur. §. quod a præsidẽ. ff. de iure fis.

Et iure quoq; regni prohibitum erat in. l. 5. ti. 5. par. 5. & quia ista lex tantũ loquitur de cõmertiis in dicũ per se, vel per alios, hodie plus addi tur, vt nemo ex eorum domesticis iniat cõtractus. ibi. otrosi ninguno de su cõpaña. idẽq; & de cõsiliarijs eorũ intelligendũ est. ex notatis p Bal. in. l. fi. C. de rescin. ven. de quo per Albe. in. l. solet. §. non vero. ff. de officio procon.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ic legẽ
[illegible]us. vt
[illegible]u officio.
[illegible]ista pro-
[illegible]bet. vt notant
est cõmunis opi
[illegible]undu[illegible]ass.in.l. principalib9
[illegible]r.si certum peta.in.2.limita.

De lud[illegible]
bus tẽpora
libus.

Ex quo deducitur, q̃ cũ ista pro hibitio loquaf̃ in correctoribus & eorũ officialib9, qui oẽs debẽt esse foréses. vt in.c.4.in.co. q̃ in iudicibus originariis, quos alcaldes ordinarios vocabimus, non habeat locum ista prohibitio. & ita colligo ex Ioan. Fab. in.d.l.vna. in suo breuia. & est communis opinio secundum Iasso. vbi supra.

Pluralitas.

Itẽ, ista prohibitio cõtractuum prohibetur per via de mercaderia. & sic pluralitas actuũ prohibetur, nam exigitur cõsuetudo, vt probant verba illa, no vsen. consuetũ autem ex pluribus actibus dicitur, etiam Hispano sermone. vt in.l.1. titu.2. parti. prima. & trato in vno actu non verificatur, sed in pluribus vt dixi supra in ver. probari autem. & notat Bald. in rubri C. de constitu. pecu. & est glo. in.l.1.§.1. ff. de tributo.

Et sic pro vno actu mercantiæ, nõ debet corrector vel eius officialis puniri pœna huiꝰ tex. vt per plura iura cõprobat Paris de puteo in tracta. sindica. in parte contra here. c. officiales. & Lucas de Penna in. l. apparitores. in fi. C. de exacto tributo. lib. 10.

Prohibitũ quoq; est correctoribus, durãte officio intra suũ territorium aduocationis officio vti. vt probant illa verba, delos pleytos y causas que dentro del termino de su iurisdicion se trataren.

Olim autẽ iure cõmuni non imponebatur necessitas abstinẽdi ab aduocatione, sed honestũ erat iudicibus abstinere ab aduocatione. vt notat Alberi. in.l.fi. C. de assesso. & domesticis. Hodie vero, non solum honestũ, sed necessariũ quoq; est: nam intentus officio aduocationis, impediret seipsum in administranda iustitia. Quo casu salariatus in vno officio non potest etiam in camera consulere. quod vidébatur licere ex doctrina Bartoli. in.l. Paulus. §. Paulus. ff. delega. & in.l.1.§.1. ff. de postulan. hæc tamen doctrina locum non habet in iudice vel doctore salariato. ex Felino in rubri. de fide instrumen. & ibi allegat Ananiam et Ange. et Roma. et ex his confirmatur decisio tex. in.l.6.ti.18.li.2. ordi. et in.l.5.ti.19.eo. libro.

Ius regni.

Iudex non præstat cõsiliũ in camera.

Et hanc decisionẽ, q̃ iudex non possit esse aduocatꝰ, intellige, neq; in appellationis instãtia in ea causa cuius fuit iudex. nam præstãdo huiusmodi aduocationẽ, resultat præsumptio, q̃ fauorabilis fuerit ei, in cuius fauorẽ protulerit sentẽtiam: et ita notat Paulus in.l. quisquis. C. de postulan.

Iudex gratis quomodo aduocet.

Gratis tamen, ne sua reuocetur sententia, potest adesse et allegare coram appellationis iudice, et eum instruere. vt notat Innocen. in cap. cum speciali. de appella. et Felinus in capit. dilectus filius. de rescript. in quarta declaratione. et sic intelligerem notata per Bal. in rubri. C. de pœna iudi. qui male iudi. et est bona lex de iure regni. in.c. otrosi ordenamos e mandamos q̃ qualquier juez in ordina. del audiencia de Valladolid. foli. antiquioris impresionis. 29. col. 2. et id quoq; cõfirmatur lege nr̃a. ibi. Pero si qsiere parescer. Et idẽ probaf̃ in pragmatica tica. delos abogados. foli. 50. col. 2.

Itẽ, qui fuit iudex, nõ potest esse aduocatus, vt supra dixi. & idẽ est e cõtrario sub p̃uaricationis pœna. vt est tex. in.l.10.ti.4.par.3. ibi. mostrar se ya por abogado tortizero.

21 Præuaricatio quæ dicatur.

Itaq; præuaricationis crimẽ non solum contrahitur partẽ aduersam adiuuãdo prodita causa sua, vt in.l.1. de præuarica. & in.§. præuaricator. 2.q.3. & in.l. athletas. §. præuaricator. ff. de postulã. sed etiã iudicãdo in causa, cuius primo fuit aduocatꝰ. & ob id talis iudex dicetur cõmittere proditionẽ: nam in præuaricatiõe cõmittitur proditio. de quo verbo fit mentio in.c. clericus. 46. dist. & p Bar. in extrauag. quæ sunt rebelles. in parte, rebellis. Item, qui colludit, dicitur proditor. secũdum Ange. & Pau. in.d.§. præuaricator. Itẽ, appellaf̃ falsarius. vt in.l. pe. ti. 16. par. 7. Itẽ, qui reuelat cõsilium ciuitatis, cuius est cõsultor, dicitur proditor. secũdũ Ange. in.d.§. præuaricator. Itẽ, appellatur apostata. secundũ Oldra. cõsi. 36. & de vtroq; videatur Cepo. cõsi. 39. nu. 28. & per Gandi. in ti. de falsariis. nu. 15. Item, reuelans secreta partis dicitur præuaricator. de quo p Specula. ti. de aduocato. §. nunc tractemus. ver. caueãt. et in.l.9.ti.6.par.3.

Proditor quis dicaf̃.

Aduocatꝰ testis non reuelat.

Nam etiam si præsentetur vt testis, & iuret, non tenetur reuelare secretum quod scit vt aduocatꝰ. vt notatur in sylua nuptiali. num. 47. folio paruo. 102.

Ideo, cũ præuaricationis crimẽ sit grauissimum, imponitur pœna mortis. vt in.l. fi. ti. 6. par. 3.

Consulẽs vtrique parti non semper punitur.

Non tamen indistincte consulens vtriq; parti, est præuaricator, quia si vna pars ostenderit iura sua aduocato, & visis instrumentis ille aduocatus spem dederit, patroci-

niũ
si
l.
pa
fieri po
tat Pau. in.l. fi. n
l. quisquis. eo titu.

Itẽ, si ex alio fundamẽto præst. consilium alteri parti cõtrariũ primo nõ est præuaricatio, neq; quid punibile. vt notat Ioan. Andre. in additio. ad Specu. ti. de aduocato. §. nũc tractemus in apostil. priusq̃. & notat Pau. in.l. fi. ff. de postulã. notat Bal. in.l. de tutela. C. de in integrũ restit. & Detius in.l. nemo potest. ff. de regu. iur.

Item, qui consiliũ præstat vtriq; parti, non punitur mortis pœna dictæ.l. fi. titu. 6. par. 3. quæ loquitur, quando in eadem causa vtriq; parti format libellos, vni publice, alteri secreto: nam verba legis sunt copulatiua, scilicet ayuda, y consejar: nam illa, y, coiungit. vt in.l. 24. ti. 11. par. 5. & in.l. 13. titulo. 4. par. 6. & sic vtrunq; debet cõcurrere, cum sit lex pœnalis: nec sufficit convenire secundum quid. argumẽto tex. in.l. hoc legatum. ff. de legatis. 3.

Quõ cõsulit vtrique parti.

Sed isto casu punietur pœna iuris communis. vt in.c. otrosi mandamos en las ordenãças delos abogados. ibi. stablescidas en derecho, si enim loqueretur de iure partitarum, exprimeretur, & ideo, isto casu habebit locũ pœna. l. sciendum. ff. de p̃uarica. et dicti capitis. otrosi mandamos.

Itẽ. d.l. fi. ti. 6. par. 3. locũ non habet, si causa in aliqua sui parte erat finita: nã quilibet causæ articulꝰ habet propriã instantiã, vt notat Bal. in.l.1.C. de iura. calũ. qd corroborat plura allegando Matth. de afflictis in decisione. 346.

Universidad de Deusto
Biblioteca

…mo … m⁹. C. de falsis. Si ergo ex oblitione aduocatus ꝯm consulerit, vel libellū fecerit, pœna supradicta locū non habet: quia propositū distinguit maleficia. vt in. l. verum. ff. de furtis, & in. l. 1. C. ad. l. corne. de sicca. non enim offendit ignorans. vt in. l. itē apud labeonē. §. si quis virgines. ff. de iniuriis. & in. l. si quis ignorans. ff. loca. & in. l. diuus. & ibi Bar. & Hipoli. ff. ad. l. corne. de sicca. & per Bal. in. l. cum qui duas. C. de adulte.

…s postulā. … primum articu- …m non e… aduocatus, etiā si mu- …etur prima instātia appellationis. & ita est cōmunis opinio doct. sup gl. in. d. l. fi. itaq; attento præsenti statu & articulo causæ, debet esse idem, & inter easdē personas, vt crimen prævaricationis cōmittatur. argu. tex. in. l. & an eandē. ff. de excep. rei iud. & pbant verba dictę. l. fi. ti. 6. ibi. aquiē ayudo. & sic de articulo iam finito, & ibi. por quien aboga, et nō dicit por quiē abogo.

Item, pœna dictæ. l. fi. locum habet, quādo aduocatus est prævaricator cōmittendo, & sic adiuuādo vtrique parti. vt probāt illa verba, quando en poridad ayuda y aconseja ala parte contraria y paladinamente faze mueſtra que ayuda ala otra. & sic, quando aduersario præstat arma consulendo & adiuuando, habet locū pœna, secus esset, si

Quōaduocatus permittit se vinci.

permitteret se vinci: quia in omittēdo locū non habet illa pœna. vt. l. athletas. §. calūniator. ff. de his qui notā. infami: multū enim interest inter delicta quæ omittēdo cōmittunt, & in faciēdo. vt in. l. 2. vbi gl. & doc. ff. ad silēnia. Cū ergo cum qualitate, quod prævaricatio fiat cōmittendo, loquatur illa. l. fi. qualitas ista debet concurrere, vt pœna locum habeat. ex notatis per Ioan. Andre. in. c. 1. de homici. li. 6. & Hipoli. in singulari. 187.

Quō prævaricatio arguit ex oblitione.

Item. d. l. fi. ti. 6. par. 3. loquitur, quādo ayuda falsamēte. & sic dolꝰ requiritur: aliter enim vera falsitas nō cōmittitur, nam & præiudiciū tertij cōsideraſ, iuxta notata in. l. da

Itē. d. l. fi. procedit in aduocante secrete alteri parti, in quo præsumitur malitia. vt in. l. fi. ff. de rit. nup. secus si publice: nā ibi nō præsumitur tāta malitia, et habebit locū pœna extra ordinē. de qua in. l. pe. tit. 16. par. 7. argu. notatorum per gl. in clemen. 1. de consangui. & affi. in parte, contraxerint. De prævaricante publice.

Itē, renelando secreta alteri parti & non adiuuando, cōmittitur tantum falsi crimē. vt. l. 1. ver. esso mismo. ti. 7. par. 7. & sic potest intelligi tex. in. l. si quis aliquid. §. instrumenta. ff. de pœnis.

Per supradicta patet, quādo cōmittatur prævaricatio, et cuius sit generis: illa, in quā incideret iudex proferendo sententiam in illa causa, qua prius fuit aduocatus. vt in. l. 10. ti. 4. par. 3.

Cōsulo sup omnibus cauendū a prævaricatione: nam Oldradus tristitia cuiusdā criminis prævaricationis obiit. vt notat Pau. in. l. 1. C. de aduoca. diuerso. iudi. Oldradus.

Redeundo

22 Iudex suā defendit sentētiam,

Redeundo igitur ad mate- tex. Iudex non debet esse ad tus, suam tamē sententiā corā iud. cibus superioribus poterit defende re, et licet regulariter nō sit citādus, vt per Inn. n. c. in nostra. de procu. & in. c. cū speciali. de appella. & per Bal. in. l. sancimus. C. de iudicis. & Abb. & Feli. in. c. sacro. de sentē. excō. si tamē iudex superior citat iudicem inferiorē, qui protulit sententiam, non poterit de illa causa amplius sindicari: ex quo pōt sumi cautela ad vitandū sindicatū. vt notat Bal. in. l. obseruare. §. proficisci. q. 28. ff. de officio procon.

CAPVT TERTIVM
de vicē gerentibus in officio correctorū, & eorū potestate.

1 EX LEGE quarta horum mandatorum regalium colligitur, vices gerentes correctorum ab ipsis correctoribus eligēdos quod olim iure cōmuni permissum non erat, nisi in casibus necessitatis. vt in authenti. de collato. §. prohibemus. coll. 9. & notatur in. l. 1. §. huius rei. ff. de officio eius cui māda. est iurisdi. & notat Bal. in. c. 1. §. si quis decesserit. si de feudo fuerit cōtrouersia. & notat Ange. in authē. de administrato. coll. 7. & Alexan. in apostill. ad Bar. in. l. nemo. ff. de duobus reis. & per Antonium Caputium decisione. 151.

Et casibus, quibus licebat assumere vicarios, de causis sanguinis nō poterāt cognoscere. vt i. d. §. ad hoc phibem⁹. et notat Bar. in. l. ob seruare. ff. de offi. procō. et vicarius siue vicē gerens debet esse. vt in authen. de mandatis principū. §. festinabis. col. 3 & in. l. 1. & 2. C. de offi. eius qui vicem alte- senat… quis. C. de episco. in. l. mandata. ff. … eius. … manda. est iurisdi.

Et istam esse veram opinionem de iure communi, testatur Rober. Marant. in speculo aureo. in. 6. distin. iudicio. nu. 18. foli. 56.

Imo etiā, stante necessitate non licet ponere substitutū, nisi impedimentū modico sit tēpore duraturum: si enim speratur duraturū, talis corrector remouet, & alius eius loco subrogatur. vt in. l. si longius ff. de iudicis. & facit quod notat Bar. in. l. filius. ff. de legationi.

Et quāuis substitutos & vicē gerentes olim non licebat habere, tū assessores et consiliarios habebant correctores, siue præsides. vt in. d. §. festinabis. in pn. & est glo. increpans ponētes substitutos. in auth. de defenso. ciuita. §. nulla. col. 3. Assessores

Hodie vero iure regni quilibet correctꝰ pōt ponere substitutos, siue locū tenentes. vt in. l. 10. ti. 16. li. 2. ordi. ibi, excepto si le fuere dada facultad por nos, especialmente para poner lugar teniente, & idē probatur in. l. 13. eo. ti. & apertius pbatur in ista. l. 4. ibi. saluo q̄ escosa el q̄ el entendiere que le cumpla. & sic hodie in cōmissionibus correctorum de stylo solet exprimi, q̄ ponant locum tenentes. Ius regni.

Et ille locum tenens autoritate regia deputatus a correctore, est iudex ordinarius sicut ipse corrector. vt notat Bart. in. l. 1. §. 1. in fine. ff. quis & a quo. & Iasso. vbi plures refert. in rubrica. ff. de officio eius cui manda. est iurisdi. & Pau. in. l. mandata. Vicem gerens est ordinatius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

...recto
...vt concludũt oẽs
...cvbi. Ange. in. l. præci-
...pimus. C. de appella. et Ioan. And.
in additio. ad Specu. tit. de officio
vica. in rubri.

Corrector reuocat vicarium.

Reuocare tamẽ poterit corrector eius vicarium, licet iurauerit non reuocare. Abb. in. c. tua nobis. de officio vica.

Secundo deducitur, vicẽ gerentes habere iurisdictionem ordinariam, & merũ & mixtũ imperium, secundũ Pau. & doc. in. d. l. mãdata. & notat Bal. in authẽ. sed nouo iure. C. de seruis fugi. & probatur iure regni in. l. 18. ti. 4. par. 3. & notatur in quæstionibus capellæ Tholo. q. 97. & idem notat Couarru. in li. 3. resolu. c. fi.

Tertio deducitur, locũ tenentes posse causas tã ciuiles q̃ criminales delegare, in casibus de quibus in. l. fi. ff. de iudicis. & in. l. a iudice. C. de iudicis. & per doc. in. c. sup quæstionũ. de offi. delega. & p Abb. in c. clericos. de offi. vica.

Et iure regni probatur in. l. 18. ti. 4. parti. 3.

Mortuo correctore durat officium vicẽ gerentis.

Quarto deducitur, mortuo corrector durare officium horũ locũ tenenriũ. ex doctrina Ioã. fab. in. § itẽ si adhuc. insti. mãda. licet secus sit in vicariis episcoporũ, & aliorũ prælatorũ. & notat Abb. in. c. extirpandæ. §. quia vero. de præben. & per doc. in. l. mandatũ. C. manda.

Quinto deducitur, q̃ immunitas quæ cõpetit correctori, cõpetit locũ tenẽti. secundũ Bar. in. l. si filius ff. de legatio. in. 2. mẽbro. et Bal. in auth. sed nouo iure. C. de ser. fugi. exto deducitur, esse parem intentionem correctorum, & locũ tenentium, & q̃ inter eos est locus præuẽtioni. vt in. l. 1. ff. de offi. consu. & notat Ferrarien. in sua practica forma. 2. ibi. necnon domini vicatis.

2 Corrector non punit locũ tenentem.

Septimo deducitur, q̃ exceptis certis casib9 in his capitibus expressis, corrector non potest vicem gerentem punire: quia par in parẽ nõ habet imperium, etiã si per modũ sindicationis hoc velit facere corrector. vt notat Ange. in. l. pars literarum. ff. de iudicis. quẽ sequitur Rodericus Suarez in. l. post rem. ff. de re iudi. foli. 157. neque enim est corrector iudex cõpetens in causa sui officialis. vt p Bar. in. l. si quis §. si quos. ff. de pœnis. & per Iasso. & docto. in. l. qui iurisdictioni. ff. de iurisdi. omnium iudi. & per Pari. de puteo. in tracta. sindic. in parte, potestas.

Octauo deducit, q̃ si corrector causam delegauerit, & appelletur a delegato, si corrector sit absens, poterit locũ tenẽs de causa appellationis cognoscere. vt notat Abb. loquendo in episcopo. in. c. dilecti filij. de appella.

Obreptio.

Nono deducitur, sic puniendã obreptionẽ factam locum tenenti, sicut factam ipsi correctori. vt per plura notat Hipoli. in. l. si quis obrepserit. ff. de falsis.

Honor vicem gerentis.

Decimo deducitur, q̃ idẽ honor debet locũ tenenti, sicut correctori. quod p plura iura pbat Felin. in. c. cum olim magister. de offi. dele. ex quo plures illationes facit Philip. Fran. in. c. grandi. de supplẽ. negli. præla. lib. 6. & Casaneus in cathalogo gloriæ mundi. in consideratione. 39. Et ideo resistencia quæ fit vicem gerenti punitur, sicut illa quæ fit correctori. vt in. l. 5. 8. ordi. & idem qui patitur rem tiam, est competens iudex adniendum eam. vt in. l. 14. titu. l. 7. ordina.

Resistẽcia.

Vndecimo deducitur, q̃ sicut curiæ seruitores, puta alguaziles y porteros, possunt puniri a correctore, qui eos proposuit. vt notat Faber in. l. fi. C. de officio præfec. vrbis. eodem modo possunt puniri a locum tenente, licet eos ad libitum non posset amouere. vt notat Fab. in. l. 1. C. de officio præfec. agust. & notant doc. in. l. 2. C. de sportu. & est tex. in auth. de defenso. ciuita. §. iusiurandum. col. 3. & notat Puteus in tracta. sindi. in. c. in officiis. & videatur in proposito Casaneus in consuetu. Burgun. rubri. 1. §. 7. sub nu. 35.

3 Vicarius an ponat alium.

Subſtituty an poſſit ſubſtituti ponere

Duodecimo deducitur, q̃ personis correctorum tantummodo datur facultas ponendi & nominandi loco sui vicem gerentes: non tamen ipsi vicem gerẽti, nam sic posset ad infinitum procedi. quod vitãdum est. vt in. c. cum aliquibus. de rescriptis. lib. 6.

Item, vicarius non potest alium vicarium ponere. vt notat Abb. in. c. tua. de officio vica. & Bal. in. l. 1. §. a præfectis. ff. delega. 3. & est tex. in. c. clericos. de officio vica. & glo. in. c. 1. eo. ti. li. 6. & Bal. in. l. aliquando. ff. de offi. procon. & notat Rober. in speculo aureo. in. 5. distinc. iudiciorum. nume. 22. & Capu. in decisio. 151.

Quod limita, nisi quando esset consuetudo in contrarium. vt notat Siluestrina in parte, vicarius. et in quæstionibus capellæ Tholo. q. 36. & per Cardi. in clemen. 1. q. 19. ff. de officio vica.

Secundo limita, nisi vicarius haex alia.
Abb. in. c. c.
aliquando &
sindi. in parte, subſtitu... an
ſtitutus. & loquendo in iudiciis ordinariis ita deciditur. in. l. 5. ti. 15 lib. 2. ordi.

Qui iudices nõ possunt ponere alios.

Multi tamen possunt per se officia exercere, qui minime possunt loco sui ponere substitutos: vt sunt iudices dela hermandad. vt in. l. 1. del quaderno dela hermãdad. ibi. vsen por si mismos los dichos officios.

Item, iudices nobilium, quos fidalgos appellamus. vt in. l. 30. titu. 4. lib. 2. ordina.

Item iudices appellationum. vt in. l. fi. ti. 4. eo. li. 2. ordi.

Item, rectores populorum, & nisi per se regãt, nõ gaudent salario. vt in. l. 16. & 19. ti. 2. li. 7. ordi. Salaria vero ista sunt cõsueta. de quibus in authẽ. de defenso. ciuita. §. quia vero. col. 3.

Iurados.

Item, rectores, quos jurados appellamus, non possunt ponere substitutos. vt in pragmatica apud ciuitatem Granatæ. foli. mihi. 59.

Adelantados.

Itẽ, adelantados, qui latine præsides vocantur. vt in. l. 1. ti. 13. lib. 2. ordina.

Merino.

Item, locũ tenentes de merinos, vt. l. 6. in fi. ti. 13. li. 2. ordi. nisi sit alguazelus maior regni. vt. l. 2. ti. 14 li. 2. ordi. & in. l. 3. eo titu.

Tabellio.

Item, tabelliones non possunt ponere substitutos, quia eorum videtur personarũ electa industria. secundum Bal. in. l. vna. §. ne autẽ. C. de cadu. tollen. & in. l. 1. ti. 18. li.

Universidad de Deusto
Biblioteca

…ssām
…tur vicē ge-
…ressum: puta
dic… …a vuestro lugar tenien…
…nam hoc non expresso, ipse non exequitur. vt notat Ioannes Rebuffus in.l. ex eo. C. de agē. in rebus. li.12. & videtur tex. in auth. vt nulli iudicum. §. & hoc vero. coll.9. & notat Paris de Puteo in tracta. sindi. c. an substitutus. nu me.8.

Itē, corrector insufficientes non eliget vicem gerētes. Sunt autem insufficientes obscuri, viles, infimi & imperiti. de quibus loquitur gl. in auth. de defenso. ciuita. in prin. col.3. debent enim honesti esse, honestate sæculi. de qua loquitur gl. in parte, honestior. in. d. authē. & cōuenientes qualitates enumerat. tex. in. l.18. titu.19. par.2. & l.3. ti.4 parti.3.

Itē, iudex aut executor vicinus loci est insufficiens. vt in isto capite ibi. vezinos ni naturales.

Vicinus, Dicitur autē vicinus, qui maiori parte anni domiciliū habuerit. vt in. l. cum delationis. §. sabinus. ff. de fundo instru. & notat Bar. in l.1. §.1. ff. de libe. agnoscē. & in. l.1. §.1. ff. de his qui deiece. vel effude. & notat Oldra. consi.102. & gl. in clemē. causam. in verbo, cōiter. de electio. & Bal. in. l. si quis ad declinandā. nu.26. C. de episco. & cleri.

Naturalis. Naturalis autē dicitur, qui decē annis pximioribus ibidē demoratus est, licet nō ibi natꝰ fuerit. vt in l,2. ti.24. in ver. la dezena. in 4 pti.

Ad tēpus. Vicinꝰ autē, vel naturalis ad modicū tempus ex causa absentiæ, vel …rest admitti. vt in. l. nullus …antor. C. de apparito præfecti …onæ. li.12. vbi notat Platea & …oldra. cōsi.102. & Paris de Puteo in tract. sind. in parte, substitutus. c. an substitutꝰ nu.3. et plures alios allegādo ita cōcludit Matth. in cōsti. reg. Sici. rub.60. li.1. sub nu.10.

Itē, tempore pestis quo nō reperiuntur forenses qui assistant in officiis, admittentur vicini & naturales. vt notat Ioan. de Rip. in tract. de peste. 1. parte. paruo fol.52. col.2

Itē, volente populo naturales & vicini admittendi sunt, quia per expressum consensum tollit suspitio. sed hoc apud me non est sine dubio, cum litera dicat. sin nuestra licencia. cū ea enim admitti possunt. vt est glo. in. l. hi qui in prouintia. ff. ex quibus cau. maio.

Affines. Itē, consanguinei & affines non sunt sufficientes: ista autē consanguinitas cōputatur, non secūdum ius canonicum, sed ciuile. vt notat Bald. in. l. fi. C. de successo. edic. & qui nūc est, nōque fuit. vt in. l. ei q. §. affines. ff. de postulan.

Item, insufficiens dicitur locum tenens non examinatus, secūdum formam capitis. 8. in curiis vallis Olleti. anni.1542.

Item, qui per decennium nō studuerit est insufficiēs. vt in pragmatica de Barcelona. anno.1493. foli. antiquioris impresionsi.57. & salubris est illa decisio, si vigeret in obseruātia: nam expertis sunt committenda officia. vt in. l. fi. C. de subscepto. & præpo. li.10. et quādo locum tenens est literatus, corrector potest esse illiteratus. vt notat Ange. in aut. de iudicibꝰ. in pn col.6.

Ratio dan da pro offi ciali. Corrector autē pro locū tenēte et alguazelo tenetur vel rationem reddere, vel cum exhibere, et ita no…

tat

…tat Bar. per tex. ibi. in. l. post depositam. C. de assesso. & in. l.1. §. familiæ. & ibi Pan. & Ang. ff. de publi. & vectiga. & Roma. cōsi.12. & cōsi.15. & Paris de put. in tracta. sindi. in parte, familiaris. & Ange. in. l.2. ff. vi bonorum rapto. & elegantissime per Susci. in.1. parte. consi. 107. & per Hipoli. in rubri. ff. de fideiusso. nu.182.

corpore Leo. Et inquantū litera dicit, satisfacer, loquitur quādo agitur ad satisfactionē pecuniariā: pœnas autem pecuniarias pro his pati nō debet. argu. glo. in. c. cum homo. 23. q.5. & per Feli. in. c.2. de proba. & notat glo. in. l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. proconsu.

6 Aliquādo negligētia est dolus. Et quāuis litera tex. dicat, hizieren, tamen idem dicendū est si neglexerint: nam iudicū negligentia dolus est. vt in. l. fideiussor. ff. manda. et in. l. dolꝰ. eo. ti. et in. l. magna ff. de verbo. signifi. notat Bar. in. l. Titium aut Męuium. ff. de admi. tuto.

Et talis culpa punienda est, acsi esset in faciendo. vt in. l. mancipia. C. de seruis fugitiuis. & in. l. si quis in conscribēdo. C. de pactis. & notat Paris de puteo in tracta. sindica. in parte, negligentia. & facit. l. nam & Seruius. §. finali. ff. de negociis gestis.

Exhibitio autem officialis liberat correctorem, etiam post cōdemnationē ante executionem sententiæ. & fere in proprio casu notat Alexan. in apostill. ad Bart. in. l. si cum exhibuissent. §. si plures. ff. de damno infecto. in parte, si plures.

Ex supra dictis patet summatim de potestate locum tenentium, & qualiter p his correctores qui eos præponunt, teneantur.

…tum in…
…rum de…
& de iure…

PRAEMI…
…riori exposition…
inferius dicenda sunt, q…
per orbem ex collatione ædific…
tium factæ sunt ciuitates & castra, aut villæ. vt notat glo. in. l. ex hoc iure. in parte, collata. ff. de iustitia & iure. et sic omnes prouintiæ erāt sub naturali dominio imperatoris excepta Hispania, quæ non recognoscit imperatorē. vt in. l. ex hoc iure. ff. de iustitia & iure. quod sub nu.3. notat ibi Bal. et dixi supra in capite primo, imo rex Hispanię dicitur possidere regnum, tanquam res captas in bello: & omnis terræ regnorum Castellę est propria vniuersaliter ipsius regis Castellæ, qui postea suis legibus distribuit eam in singularia dominia, vt inferius dicam: ipse tamen a principio calcauit terram, & propriam fecit. vt colligitur ex Bal. in. l.1. C. de emācipa. libero. sub numero.13. & ob id terra regni Hispaniæ appellat sua propria. vt in l.1. titu.11. par.2. et in l.1. et.2. titu.25. par.4. & regnum dicitur regia hæreditas. vt. l.8. et.9. titu.1. par.2.

Et licet iure gentium ciuitates, et villæ poterant ædificari absque autoritate superioris. vt notat Bal. in dicta. l. ex hoc iure. in.5. oppositi. sub nume.13.

Hispana ædificatio. Hispanis autem, sine regia licētia non licebat ædificare, et villā de nouo facere, vt ex multis priuilegiis & licentiis ad id datis qs poterit videre: sed neq; appellari ciuitas aut villa potest sine dicta regia licentia. vt colligitur ex. l. tetia et quarta…

ti.8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

…ilecta. de
…ter alia, for
…ilegiatæ for-
…modo licebat,
…in. l. 7. titu. 7. lib.
…úq; solo, siue rega-
…tesiæ, fuerint ædificatæ:
neque castra vetera inhabitata
non sunt ędificanda. secundũ Bal.
in. l. 1. §. in initio. ff. de offi. præfec.
vrbis. col. 2. & Capu. decisio. 27. in
fine. Itaq; nullum ędificium etiam
ad ciuitatem vel villam sine licẽtia
superioris fieri potest. secundũ Bal.
de pace constan. col. 4. §. 1. in versi.
quæro quid si ex pluribus.

Fortalitia Nam fortalitia & ciuitates, aut villæ captæ ab infidelibus, non efficiuntur capientis, iure Hispano, sed ad regem pertinent: cætera vero ad capientes. vt in. l. 19. titu. 28. par. 3, & ob id, in solo antiquo sui regni, rex Hispaniæ non permittit hæc castella, vel ædificia fieri sine eius licẽtia, vt fiant sine æmulatione: & maxime in limitrofis. vt in. l quoties. C. de fini. limi. lib. 11. & q; propria regis hereditas castella sunt. vt in. l. 21. ti. 13. par. 2. & in. l. 1. ti. 17 & l. 1. ti. 18. ea. par.

2 Diuisio terrarum. vi. in. nu. 3. Et q; diuisio terrarum fuerit facta regia autoritate regũ Castellæ, nec terræ fuerint occupãtibus concessæ, ex pluribus legibus huius regni colligitur. & primo ex. l. 12. tit. 1. par. 2. ibi. delosreyes que les dieron primeramente el señorio de la tierra. & in. l. 51. tit. 18. par. 3. & ibi. assi como en heredamiento. & ex his duabus legibus patet regẽ Castellæ dare ciuitates, vel villas, aut terras, cum iurisdictione & imperio, vel sine iurisdictione. & q; sine licentia regia populi nõ possint fieri, probat tex. in. l. 3. ti. 8. lib. 2. ordi. in princi. Et isti donatarij in vtroque casu possunt habere vassallos, & in iurisdictionali donatione de se patet. vt in. d. l. 12. & in. l. 1. & 2. ti. 25. par. 4. In donatario vero, cui tantum data est terra, patet: nam illam potest dare in feudũ, & sic habere vassallos. vt in. l. 68. ti. 18. par. 5. & per totum titulũ. 26. par. 4.

Itẽ potest autoritate iudicis habere vassallos glebæ assciptos, de cuius forma fit mentio in l. 89. tit. 18. par. 3. & illa est aurea in sua decisione. & cõcordat. l. 4. ti. 25. par. 5. & in. l. 1. in fi. eo titu. & hoc, quando particularib9 personis facta est donatio terrarum.

Rex assignat termi nos. Si vero dabantur a rege in ædificationẽ ciuitatis, aut villæ, si tot9 ager assignatus est, appellatur terminus illius ciuitatis, aut villæ: nã rex Castellæ tantum potest diuidere prouincias, & terminos assignare. vt in. l. 2. ti. 1. par. 2. ibi. E solo es otrosi poderoso de partir los terminos delas prouincias y delas villas. imo non solum rex agros eremos in terminos ciuitatis aut villæ potest assignare, sed etiã si sint aliqui populi ædificati: nam cædũt deinde in vicos ciuitatũ, aut villarum. vt elegantissime probatur in. d. l. 3. ti. 8. li. 2. ord. ibi. E les dieremos heredamientos de termino poblado. nam hæc populata intra terminos villæ aut ciuitati assignatos, sunt ipsius villę, aut ciuitatis, sicut & solum in quo sunt ædificata. & id apertissime est decisum in. l. 2. tit. 1. li. 3. ordi. & iure gentium hæc assignatio introducta est. vt in. l. 2. tit. 1. par. 1.

Agri intra ciuitatum terminos. Et ex hoc sequit, q; omnes agri qui sunt intra terminos ciuitatib9 aut villis assignatos, cõstito prius de assignatione regia, pertinent in communi

cõmuni ad vicinos tam præsentes, quam futuros ipsius ciuitatis. nam ciuitas, aut villa præsumitur quod perpetuo duret. vt in. l. an vsusfructus. ff. de vsufruc. & quemadmodo. quis vta. & qui nascuntur, & qui denouo veniunt, idem est concilium. vt in. l. proponebatur. ff. de iudicis. & dicti termini omnibus dati videtur in cõmunem ciuium vtilitatem: & non dicuntur termini singulorum sed vniuersitatis. & non singulorum representantium vniuersitatem eo tempore quo facta fuit assignatio: sed posteriorũ, quia isti videtur terminos illos nomine vniuersitatis habere ab illo rege: qui primo assignabit. vt in simili probat text. in. l. 2. ff. de interdic. & relega. & in. l. si arrogator. §. sed an impuberi. ff. de adoptio. & in. l. emancipatum. ff. de senato. & hac ratione, vicini non possunt alienare hos terminos in præiuditium successorum. argu. text. in. l. nihil. §. omnibus. ff. delegatis. 1. & loquẽdo in rege, ita notat Paul. in consi. 74.

Ciuitas an habeat terminos. Dixi autem constito de assignatione: nam ciuitas, villa, aut castrũ nullum habent a iure cõmuni territorium assignatum: nisi quantum ex priuilegio regis, vel ex consuetudine immemoriali reperiatur assignatum. quod nullo modo præsumitur nisi probetur. Cum hoc in facto consistat, & ista est singularis doctrina Innocẽ. in cap. cum ad sedem. de resti. spoliato. quem sequitur Bald. in. l. 1. sub nume. 12. C. de emancipa. libe. & Anchar. in consil. 142. in principio, & notat Rodericus Suarez in allegatio. septima. in versicu. optime. & allegãs territorium. probare debet illud. vt notat Baldus in. l. 1. §. in initio. ff. de officio præfecti vrbi colum. 2.

Et constito de assignatione illorum a rege facta, vel a memoriali consuetudine admissi termini appellatur dos propria ciuitatis, aut villæ. vt notat Innocen. in dicto loco. & hoc genus dotis est vltra expressas. & bene congestas. per Bald. nouellum in tracta. de dote in prin.

Assignare terminos. Et quia assignare terminos, & prouincias diuidere ad eum tantum pertinet, qui posset superiurisdictione statuere: vt per plura probat Socinus in prima parte consi. 86. in principio.

Sequitur ex hoc quod cum solus rex sit fons iurisdictionis. vt dixi supra capite primo, & ab eo tantum, vel ab immemoriali consuetudine possit iurisdictio haberi. ab eisdem possunt termini ciuitatum, aut villarum haberi. vt in. d. l. 2. titu. 1. parti 2.

Terræ diuisio. Reges tamen Castellæ, in nonnullis expressum habent, ad quos pertineat iure proprietatis solum et terra, non exquisito aliunde priuilegio, vt est videre. in. l. 28. titul. 32. parti. 3. vbi insulæ maris pertinent ad primos vicinos, siue populatores. & debent has insulas possidere iure proprio, sub iurisdictione tamen illius regis, cui subsunt tales insulæ. vt in. l. iusulæ. & ibi communiter docto. ff. de iudicis. & sic non totius regni, sed insularum tãtum modo solum occupanti conceditur. & ille casus specialis facit regulam in contrarium.

Insulæ. Insulæ tamen riborum aliquando pertinent ad eos, cuius prædiis adhærent. vt in. §. insula insti. de rerum diui. & in. l. 26. titu. 28. parti. 3.

Aliquando

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aliquãdo conciliũ loci in cuius
orio inuenta est insula, potest
endicare, ex notatis per Ste
Betrand. in. 2. parte. consi. 56.
m adquisita ab hostibus fiũt
onquirentis, vel expugnátis eos.
exceptis villis, aut castris: quia hæc
ad regem Castellæ pertinent. vt in.
l. 19. titu. 28. parti. 3. & de reliquis
extra villas & castra, debet rex habe
re quintam partem. vt in. l. 7. titu.
26. parti. 2.

Fontes. Item fontes, plateæ, domus con
ciliorũ, vbi congregãtur homines
in publica contione, arenalia, exi
tus, viæ, mõtes, & defensæ & simi
lia sunt conciliorũ: ita vt omnes vi
cini & populatores illius loci pos
sunt vti mera facultate in percipien
dis commodis illorum locorum,
& iste appellat vsus publicus: quia
solis hominib⁹ competit. vt notat
Ioan. de Ripa. in. l. quominus. ff.
de flumi. num. 6.

Vicini autem aliorum locorum,
his commodis vti non possunt. vt
in. l. 4. titu. 28. par. 3. ista tamen lo
ca, & termini, quibus homines il
lius ciuitatis, aut villæ vbi sunt, de
bent esse ab antiquo deputata, in
cõmunem vsum illorum vicinorũ.
vt quando terminus assignatur a
rege. vt in. d. l. 2. titu. 1. part. 2. nam
designari debent. vt probãt verba.
illius. l. 4. ibi que son establecidos
y otorgados para pro comunal.
quod debet de necessario intelligi,
ab habente potestatem, quæ tantũ
apud regem consistit, vel ex imme
moriali consuetudine. & huiusmo
di limitatio & designatio operã
tur, ne vicini aliorum locorum di
ctis terminis vtantur, vt in. l. in a
gris. ff. de adqui. rerum. domi. &
cõcludit Soci. in. 1. parte. cõsi 127.

Constito igitur de limitatione
termininorũ, multa in praxim cõ
modissima deducuntur. Primo de
ducitur, q̃ ciuitas, aut villa habẽs
territorium limitatũ ab antiquo,
habet intentionem fundatum, ad
omnes agros & terras, quæ sunt in
tra illud territorum. vt illa omnia
præsumantur de termino dictæ ci
uitatis, aut villæ tam in toto, quã
in parte: ad vtendum his in cõmu
nem vtilitatem vicinorum illius ci
uitatis, aut villæ: & ita colligitur
ex Ioan. Fab. in. l. cunctos populos
in ver. sed nepotest. C. de summa
trini. & fide catho. quem sequitur
Casane. in consue. Burgũ. rubri. 9.
§. 4. & per Oldra consi. 121.

ciuitas præ sumitur po sidere ter minos.

Et ciuitas, aut villa. non tãtum
fundat intentionẽ suã quo ad do
minium illarum terrarum, sed etiã
q̃ sit in possessione illarũ, tanquã
possideat caput cũ pertinẽtis eius.
et sic populus præsumitur posside
re terminos adiacentes ciuitati aut
villæ, sicut possidet ipsam ciuitatẽ,
aut villam, et ita notat elegantissi
me Paul. de Castro, in cõsiliis suis
antiquioris impressionis. cõsi. 259:
incipit. in causa quæ vertitur. et idẽ
notat in. l. 1. ff. de adqui. poss. et ibi
dicit q̃ terræ quamuis incultæ, et
zeruidæ non concedũtur occupan
ti sed pertinent ad eam ciuitatem,
vel villam in cuius territorio sunt
sitæ. et ex eius doctrina colligitur,
q̃ si ciuitas, aut villa non habet ter
ritorium designatũ: illæ terræ præ
sumuntur regis, aut dñi illius, qui
iurisdictionem habet in loco illo.
Quæ doctrina optime confirmat
quæ dixi supra, in principio huius
capitis. vt terræ et agri omnes hu
ius regni Castellæ præsumantur
ipsius domini regis Castellæ. Itaq̃
si huiusmodi terræ sunt vacantes,
bona vacantia fisci sunt: et sic ad re
gem

gem pertinent, antequã alicui con
cedantur. Nec facit eas suas quicũ
que occupauerit, siue persona parti
cularis sit, siue ciuitas, aut alia quæ
libet vniuersitas. & ita notat Bald.
in rubri. de præscriptio. sub nume
ro sexto, imo sunt regis Castellæ,
qui ab antiquissimis temporibus
habet regnum Castellæ limitatũ.

Terræ zer bidæ. Et licet Aretius in. l. 1. in. 2. col.
ff. de adquiren. possess. teneat con
tra Paulum. & in consilio. 15. dicẽ
do quod terræ zerbidæ non viden
tur concessæ in concessione curtis
facta ab imperatore, quia non præ
sumuntur tales huiusmodi terræ
imperatoris.

Eius dictum forte posset procede
re in imperatore, qui dominus
est totius orbis quoad protectio
nem, nec fundat intentionẽ suam
in fundis particularibus, qui fue
runt a principio diuisi & limitati,
saltim in Romanis agris. vt dicit
glo. in. l. principis. ff. de aqua. pu
bli. arcen.

Rex Ca stellæ ma ius habet ius quam imperator

Secus vero est in rege Castellæ,
qui maius ius habet in regno suo,
quam imperator in imperio. vt de
cidit elegans textus in. l. octaua. ti
tulo. 1. par. 2. & dixi supra in capite
primo. & ideo, facta donatione a
rege alicuius loci, etiam hæredita
rias terras regis proprias videtur
donare, si intra locum sunt. vt pro
batur in. l. secũda. in fine. titulo. 9.
libro quinto ordina. Locus autem
dicitur cum suis pertinentiis. vt in.
c. cum ad sedem. & ibi doct. de re
sti. spolia. & in. c. cum Bertholdus.
de re iudi. Si vero extra locũ cum
limitatione terminorum ipsum lo
cum sequuntur, tanquam accesso
rium sequatur naturã principalis,
& omnia eiusdem iuris cẽseantur.
vt in. l. si cõuenerit. §. si nuda. ff. de
pig. act. & gl. in. c. quo iure. 8. dist.

Zerbidæ terræ. Patet ergo, q̃ anteq̃ cõstet de li
mitatione terminorũ alicuius ciui
tatis, aut villæ, oẽs terræ, siue sint
zerbidæ & incultæ, siue mõtuosæ,
præsumũtur esse regis Castellæ. &
has terras vulgus Hispanus appel
lat tierras realegas. & ita debet in
telligi doctrina Iassonis in. l. rẽ q̃
nobis. sub nu. 32. ff. de adqui. poss.
Postq̃ vero constat de limitatione
terminorũ ciuitatis aut villæ, illud
qd̃ est intra fines illius ciuitatis aut
villæ, præsumitur esse illius, cuius
sunt fines. vt cõcludit Bal. aperte in
rub. C. de cõtra. emp. in ver. vigesi
mo secundo quæro. per tex. in. l. res
sacra. §. fi. ff. de contra. emp.

Nam qui fundat se in toto terri
torio, fundat se in qualibet parte
territorij: quia quod iuris est de to
to quo ad totum, idem est de parte
quo ad partẽ. vt in. l. quæ de tota.
ff. de rei vendi.

Et in casu isto, venit practicãda
doctrina Hostiẽ. in. c. si diligenti.
de præscrip. vbi dicit, q̃ communi
tas & domini temporales fundant
intẽtionem suam de iure commu
ni, quoad res sitas intra limites ter
ritorij. quam doctrinam sic intelli
git Soci. in prima parte. consi. 86.
numero sexto.

Exponit Bal. dictũ. Nam ista doctri. Hosti. quo ad
terras inclusas intra terminos desi
gnatos procedit, quando constat
de designatione ex priuilegio, vel
ex consuetudine immemoriali. &
in isto sensu potest intelligi quod
notat Bal. in. c. 1. de feudo mar. vbi
dicit, Cuius est ciuitas senarũ? Rñ
dit Senensium, & non Cæsaris.

Et inquantũ iure cõmuni docto
res interpretabãtur illam doctrinã
Hostiensis, vt procederet, q̃ præ
sumantur ciuitatis, aut villæ, quo
ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

adiurisdictionem, & non quo ad dominium, vt refert Casa. in consue. Burgun. rubri. 9. §. 4. sub nu. 5. & loquendo de rege notat Mont. in. l. 5. titu. 28. par. 3.

s regni. Tamen iure nostro, nec quo ad iurisdictionem præsumitur: nisi ostendatur priuilegium, vel consuetudo centenaria, aut quadraginta annorum, iuxta ea quæ latius dixi supra in. cap. 1. Imo semper iurisdictio præsumit regis Castellæ, qui habet intentionem suam fundatá, nisi cõprobetur: sed & terræ regis præsumuntur, antequam eas cõcedat, vt dixi supra ver. & q diuisio differt tamẽ iurisdictio ab ipsis terris secundũ Bal. in. l. a procuratore. C. mandati.

Item in quantum colligitur ex doctrina Abb. & doct. in. c. nimis. de iureiurá. q domini temporales non fundát intentionẽ suam quo ad terras particulares positas intra suum territorium.

Dominian fundẽt intentionẽ. Illud nõ habet locum, in dominis temporalibus Castellæ: quibus concessa est villa cum territorio vacuo non cultiuato. Nam quod regis proprium erat, id erit comitis, aut marchionis in concessum est. & constito de tenore priuilegij præsumitur omnis terra, illius termini, propria domini cui concessum est a rege: quia subrogatus eius naturam sapit, cuius loco subrogatur maxime ex principali beneficio, quod latissime debet interpretari. vt in. l. 1. ff. de cõsti. prin. & in. c. cũ dilecti de donatio, & isto casu posset esse verum quod Montal. notat in. d. l. 5. titu. 28. par. 3.

Dixi autem de donatione termini vacati non cultiuati, quia si particulares vicini possidebant tempore donationis factæ a rege aliquas terras, id quod iam erat adquisitũ per occupationem, vel ex alio titulo legitimo, vel a lege puta præscriptiõe, vel a rege, aut ab alio qui habuit dãdi potestatem, id nullo modo venit in concessione facta illius territorij alicui domino, vel varoni. vt est tex. in. cap. 1. & ibi Bald. de capita. qui curiam vẽdi, vbi dixit, q si imperator fecit concessionem alicuius castri cum pertinetiis, non veniunt in huiusmodi cõcessione defensæ, vel molendina quæ erant propria cõmunitatis. Neq veniũt res singulares vicinorum: quia tantum videtur rex concedere: quod eius erat propriũ. vt in. l. si domus. §. fi. ff. delegatis 1. & in. l. vxor patrui. C. delegatis. & in. l. qui tabernas. ff. de contra. emp. & hanc doctrinam Bald. sequitur Francis. de Aretio. in cons. 15. col. 3. nisi expresse, & certa sciẽtia vellet reuocare donationem terminorum quã ipse fecit vel antecessores, & dare eam nouo donatario, vel etiam rem ciuitatis ex causa. de qua in. l. 2. in fi. titu. 1. par. 2. nam isto casu, bene posset secundum Aretium dicto cõsi. ibi nisi adiungat. & Cepola in tracta. de serui. viæ sub nu. 23. in. 6. cõclu. non tamẽ est imperialis maiestatis auferre concessa. vt in authẽ. de referendariis. col. 2. de quo per Petrũ Iacobi, in rubri. de condi. ex. l. insti. de actio. col. fina.

Quæ sunt ciuitatis non video cur concessa.

Ex quo infero, q si rex concedit villas, aut ciuitates iam populatas, cũ suis terminis, montibus, aquis, cum terminis limitatus in vniuersum præsumatur ipsius villæ, aut ciuitatis, et particularia prædia præsumantur possessorum. In tali cõcessione aperte colligitur, q tantũ modo videtur cõcessa iurisdictio, & in hoc casu quantum ad iurisdictionem

ctionem, fundatam habebit ille dominus intentionem suam, intra villam, aut ciuitatem vel eius territorium. non tamen quo ad ipsum territorium in proprietate, vel quo ad terras a particularibus possessas. Nam primi possessores. f. ciuitas aut villa, quo ad terminos sibi concessos habebit intentionem fundatam intra limites, & possessores particulates intra suas possessiones: & non vltra. & idem potest comprobari ex notatis per Bald. in titu. de pace. constan. in parte amplius in verbo possideát, quem sequitur Stepha. Betrand. in. 3. parte consi. 3. nu. 38. & consi. 1.

Optima cõsideratio. Et hoc est summe notandum in practica, quia si inspicias priuilegia, & concessiones regias factas dominis huius regni, illæ plurimũ datæ fuere de ciuitatibus, villis & locis iam populatis: & non de terminis heremis, quos redondos terminos appellamus. Nam in rotundis & vacuis terminis bene fundabunt intentionem, & in terris sicut & ipse rex: non tamen in iam populatis & viciniam habentibus, quibus data prius fuerunt bona communia, vel particularia a rege, priusquam concederentur dicta priuilegia por juro de heredad. in quibus significatur quod termini sunt ipsarum villarum, vel locorum ex illis verbis, quæ in priuilegiis sæpissime ponuntur. damos tal villa con todos sus terminos, aguas estantes y manãtes, y con la iurisdicion ciuil e criminal, mero y mixto imperio. nam si conceditur proprio motu, hoc priuilegium probat terminos, secundum Inno. & Abb. in c. penulti. de priuile. & cum priuilegium cãtet. con sus terminos &c. si significatur, eos iam

Terminos redondos.

fuisse translatos in concilium populi donati: & per consequens ipsum concilium fundat intẽtionem suam, intra limites quo ad proprietatem & possessionem terminorũ: non tamen dominus cui rex concessionem supradictam faceret: & ita nominatim notat Mathe. in cõsti. regni Sici. lib. 3. rub. 37. sub nu. 6. & Iaso. in. l. quomin9. col. 2. ff. de flumi. facit ratio text. in. c. cũ olim de consue. &. c. pe. de priuile.

Ex quo sub infertur, quod stãte tenore & forma huiusmodi regiæ donationis, non potest dominus illius villæ diuidere terminos, & permittere intra eos vt ædificentur vice, aut quod fiant alia quælibet ædificia inuito concilio villæ, quæ est in possessione dictorum terminorum, intra quos nullum ædificiũ potest fabricari: et fabricatũ debet demoliri. vt in. l. 3. ti. 3. li. 7. ord. ibi; esi algunos han labrado, o poblado, q̃ sea luego dessecho y derribado. Et idem notat de iure communi Bald. in titulo de pace constantiæ. §. nos Romanorum col. 2. quem sequitur glo. in. l. 5. titu. 28. parti. 3. vbi dicit, quod in territorio ciuitatis, non licet ædificare sine consensu regẽtium ciuitatem, sed neq herbarum fundorum potest facere defensas, vt probat Stephanus Betrandus, in tertia parte, consilio primo.

9 Dñs loci quomodo intra termi nos permittat edificare.

Quod iure regni videtur approbatum ex ratione et sententia text. in. l. 23. titulo. 32. partita tertia. ibi cã estos lugares tales fueron dexados para apostura e pro comunal de todos los que y vienen y no los deue ninguno tomar ni labrar para pro de si mesmo. & termini ciuitatis in eandem cõmunem omniũ vtilitatẽ sunt. vt in. l. 4. tit. 28. par. 3.

et in

Universidad de Deusto
Biblioteca

& in.l.9.eo tit.& ideo, ædificiis in particularium vtilitatem occupari non debent ipsis omnibus vicinis non consentiẽtibus.vt in.l.in concedendo. ff. de aqua pluuia. arcẽ. & in.l.per fundum ff. de serui. rusti.prædio.sed neq; ipsum conciliũ non potest locare herbas fundorũ priuatorũ. vt probat per multa iura Betran, vbi supra in. d. consi. 1. quod facit contra los arrẽdamientos dela hoja delas viñas.

Hoja de viñas.

Et q̃ dictus dominus nõ possit hos terminos diuidere, patet ex regula quæ dicit, id quod nostrum est, sine facto nostro ad aliũ transferri non debet. Et quia ordo datus a rege seruãdus est: qui prius assignabit illud territoriũ integrum, & dedit formam limitibus, cuius est proprium diuidere prouincias, vt supra dixi & probatur in.l. si eadem. ff. de offi. asse. & in.l. 1. C. de metropoli. verito. lib. 11. & in. c. 1. §. præterea ducatus de prohi. feu. alie. per Frideri. & notat Brunus. consil. 93. & Curtius consil. 68. nisi de consuetudine immemoriali aliter in regno isto esset assuefactũ. & ita concludit Nico. Boeri. in decisione. 227. nu. 16. quæ consuetudo cum non vigeat, putarem inaduertenter contrarium asseruisse, q̃ possit domin⁹ diuidere noster Roderi. Suarez in allega. 7.

Io Dominus an diuidat terminos.

Cõtra Rode. Suarez

Item infertur ex superioribus q̃ stante priuilegio concesso aliquibus ex dominis huius regni. in forma supradicta in ver. & hoc est sũmæ. Cum vassallis in hoc casu adsistat ius cõmune: interim ipsa ciuitas, aut villa debet tueri in possessorio suorum terminorum cõtra dominos suos. vt in. cap. cum personæ. de priui. lib. 6. & ita in simili casu concludit eleganter Caputius in decisione. 289.

Si vero regio fiscali procuratore agente petẽte terras aliquas proprias regis esse: & ciuitas alleget eas sui termini esse: cũ hoc casu ius cõmune resistat ciuitati: cum terræ sint intra regnum Castellæ. vt in. c. ad decimas de resti. spo. in. 6. isto casu, nisi probetur immemorialis præscriptio, secundũ formam tex. in. cap. 1. de præscri. lib. 6. necessaria est exibitio tituli, et aliter in proprietate terrarum minor quam immemorialis præscriptio, aut saltim centenaria non proficeret. Cum sit talis adquisitio non læuis præiuditij: quo casu, necesse est de titulo docere possidenti, contra ius commune: et ita per plura iura concluderem cum Didaco de Couarru. in lib. 1. resolu. c. 17. sub nu. 7.

Quomodo agit procurator fisci.

Item ex superioribus deducitur, q̃ licet regulariter iure primeuo omnia erant cõmunia: vt in. c. ius naturale. 1. distin. et occupanti adquirebatur. iuxta late notata per Pau. et docto. in.l. ex hoc iure. ff. de iustitia et iure.

Hodie vero, in regno Castellæ aliter est dicendum. Nam ante designationem termini alicui ciuitati, vel villæ factam. siquis terras occupa: ea quæ regis sunt vsurpat, et ei tenetur restituere si petat, quia dominus est, et petit rem captam ab hostibus. Cũ rex Castellæ hæc regna eruerit a faucibus inimicorum. vt dixi supra capite. 1. nisi a regibus Castellæ probarentur derelictæ. nam tunc occupanti concederetur, sicut olim in titulo. C. de omni agro deser. li. 11. & ita notat Ioan. de Ripa in.l. remq; nobis. ff. de adqui. posse. nu. 37.

Ius regni.

Si vero occupat aliquem fundũ in alieno territorio, cui designati sunt

sunt termini ad commodum vicinorum ciuitatis aut villæ, in isto quoq; casu iam occupat quæ sunt ciuitatis: & ea petente restituere tenetur, nisi in villis aut locis, vbi viget consuetudo, quod terræ montuosæ & zerbidę fiant occupantiũ per solam culturam, nam consuetudo vel forum illud seruandũ est. vt in lege septima. titulo secundo. parti. prima.

Et multis partibus regni Castellæ viget, quod talis occupans primo has terras faciat ꝓprias in perpetuum, vt viget in terra Cõchensis territorij, & in montanis, & in territorio de Alarcon. & alibi in diuersis prouinciis huius regni. Alibi vero adquiruntur ad vitam tantum, vel ad minus limitatum tempus: & in hoc casu cum ius competat ad has terras ex consuetudine tantum, illa ad vnguem seruanda est. iuxta notata in capitulo finali. de consuetudi. & in capitulo. auditis. de præscrip. & huiusmodi consuetudines vt plurimum vigent. en tierras de maestradgos. Et ita colligitur ex his quę de statuto Perusino notat Ioan. de Rip. in.l. rẽq; nobis. ff. de adqui. possess. & per Alexan. loquendo de littore maris in quo fit ædificium in.l. 1. §. nunc videam⁹. ver. sed istud. ff. de noui ope. nuncia.

Consuetudo particularis.

Dominiũ non præsumitur.

Itẽ ex supradictis deducitur, ꝓ possidens aliquas terras intra territoriũ & terminos limitatos alicui⁹ ciuitatis aut villæ, ex possessioẽ nõ probat dominiũ, etiá præsumptiue. vt notat Bar. in.l. si duo. in fi. ff. vti possi. et in.l. nã & si fur. ff. si certa. peta. & in.l. si alienã. ff. solu. matri.

Quia ciuitas aut villa probato priuilegio limitatiuo terminorũ, probat dominiũ terrarũ, tã in toto territorio, q̃ in eius qualibet parte, vt supra dixi: & possidẽs præsumitur clandestinus, nisi alio titulo vel præscriptione legitima iuuetur. vt latius dicã infra in. c. 12.

De soluẽte tributum.

Item deducitur quoq; ex supra dictis, ꝙ si aliquis possidet terram particularẽ intra territoriũ & termi nos limitatos alicuius ciuitatis aut villæ, & ob eã possessioẽ soluit tributũ, siquidẽ soluit regi, præsumitur eam antiquit⁹ a rege habuisse: & si soluit concilio ciuitatis, præsumitur ꝙ eam a ciuitate habuerit. et ita elegantissime colligitur ex doctrina Specula. in ti. de emphyteo. §. nunc aliqua. nume. 108.

Exceptio pro possessore.

Et ex hoc põt oriri legitima exceptio contra ciuitatis aut villæ concilium agens contra possessorẽ huius terræ, nam ille excludetur probata solutione tributi, quæ regi fit: cuius præsumitur fuisse fundũ, ob quem tributum soluitur.

Itẽ ex his quæ sunt intra territorium ciuitatis quędã sunt a legib⁹ huius regni deputata in vsum publicũ, quæ ad vtilitates particulares & proprias singulorũ deuenire non possunt, vt est platea, via, defensa, exitus, mercatorum forum, ripæ, riui, & flumina publica, montes, muri & viæ iuxta muros, pontes, fontes publici, nam hæc deputata sunt in communem vsum publicum omnium vicinorum. vt colligitur ex. l. quarta. titulo. 28. & ex. l. 7. titu. 29. & ex. l. 20. &. 22. &. 25. titu. 32. par. 3.

Alia quoq; bona sunt ad vniuersitatem pertinentia, & non sunt in vsu publico, sed redditus eorũ bonorum seruiunt in communi. vt in casu tex. in. l. 5. ti. 28. par. 3.

Et huiusmodi bona amitti possunt, præscriptione quadraginta

Universidad de Deusto
Biblioteca

annorum.vt in.l.7.ti.29. ea. parti. 3. Et sic, bona ista possunt mutari in alterum vsum, & ad alias deuenire personas: quod non est in plateis, vel bonis vsus communis, de quibus supra dixi, nisi in casibus, quibus alibi tractabimus.

11 Tierras baldias.

Alia bona sunt vltra deputata in communem publicũ vsum, vel in redditũ vniuersitatis, de quibus loquuntur leges supradictæ: & hæc aliena bona sunt, quæ vulgo appellat tierras baldias, quæ sunt de termino ciuitatis, aut villæ: non tamẽ a lege sunt deputata in certũ vsum, sed data sunt vt homines illius ciuitatis & villæ vtantur eorũ cõmoditantibus. vt elegantissime comprobat Stephanus Betrand. in. 3. parte in consi. 1. in ver. ad secundum.

Et hæc dupliciter cõsiderantur: nam cum terra naturaliter sit montuosa, non oẽs montes debent esse conseruari in vsum lignorũ, ná sic fere totus terminus esset in vsu mõtiũ. & ideo certa pars mõtium solet limitari in vsum glãdis legẽdæ, & vtilitatẽ ouiũ, & pastus: & hi montes limitati nõ sunt in vsu agriculturæ, vel ad scindẽda ligna ad voluntatẽ omniũ vicinorũ. & ita innuit & decidit Mótal. in. l. 5. tit. 28. par. 3. in ver. corroboratur. & in sensu isto potest intelligi. l. 4. eo. ti. dũ dicit, mótes esse diuisim conciliorũ ciuitatis, aut villæ. & id significat ex verbis legis, dũ dicit. apartadamente. nam si toto termino intelligerentur, mótes non essent diuisi: nam diuisio nõ est totũ integrale, sed pars rei cõis. vt p totũ tit. ff. cõi diuidũ. & appellatione partis non venit totũ, sed dimidium, vel alia pars certa: & diuiso monte a termino toto, pars eius in suo vsu manet in termino ciuitatis, aut villæ. vt in l. plane. §. finali. ff. delega. primo.

Alia pars terræ extra montes est intra terminos ciuitatis, aut villæ, quæ non est deputata alicui cõmuni vsui: & ista pars dicitur, tierras baldias: in quarum vsu & cõmoditate, antiqua cõsuetudo ciuiũ, siue in agricultura, siue in scindẽdis lignis, siue in aquis diuidẽdis debet seruari. & ita elegantissime notat Baldus in. c. 1. §. 1. de pace constan. col. 4. in parte, sicut ab antiquo. & ibi allegat tex. in lege. domini prædiorum. C. de agrico. & censi. lib. 11. quam doctrinam refert & sequitur Matthæus de afflict. in consti. regni Sici. li. 3. rub. 37. c. 1. num. 13. & q̃ sit consuetudo seruanda, et q̃ aliter iniuste fieret, notat per plura Casaneus in consuet. Burgund. rub. 13. §. 2. in fine. Consuetudo.

Et huiusmodi cõsuetudo venit omnino obseruãda, quia minime mutãda sunt quæ interpretationẽ certam habuerunt. vt. l. minime. ff. de legibus. c. cũ dilectus. de cõsue. quod procedit, non solũ quando agitur de interpretatione legis, sed quando agitur de interpretatione cõtractus. notat Soci. 1. volu. cõsi. 145. & Stepha. Betrãd. in. 4. parte. consi. 126. facit. l. imperatores. ff. de contra. emp. Interpretatio contractus.

Si vero non sit consuetudo, vel quæstio sit, an illa sit vtilis populo vel nõ, isto casu adeundus est rex, vt eius arbitrio fiat terrarum distributio, sicut in diuisione aquarum statuitur. in. l. de vsu. ff. de variis & extraordi. cogni.

12 Propriũ regis est statuere de cultura.

Ideo autem dixi regem adeundum, & non iudicem, nam proprium regis est statuere, vel pensare, quo ordine & qua cultura debeant vti subditi sui in proprium commodũ terrarum regni. vt est

vt est tex. in. l. 1. ti. 11. par. 2. & quando fit diuisio terrarum inter vicinos, ipse quoque rex potest donare cui voluerit de illis terris. vt in lege 234. in. ll. del stylo. ex qua orĩ practica, vt in locis vbi non probatur diuisio, donat hodie rex.

Facta autem diuisione terrarum regia autoritate, ipsi vicini singulatim vtentur terris in communem propriam cuiuslibet vtilitatem cui terræ seruire debent. vt in. l. 3. titu. 3. li. 7. ordi. & qui aliter quam ex consiliorum diuisione, vel quam consuetudine est introductũ, occupauerit terras, hic siue vicinus, siue forensis sit, poterit cõueniri remedio. l. 4. titulo. 3. libro septimo ordinamento quæ lex condita fuit apud Toletũ. De cuius praxi vltra instructionẽ, quæ iudicibus dari solet per dominos senatores summi regij cõsilij, placuit nonnulla hic inserere.

Ley de Toledo sobre los termi nos.

Præmitto, quod in conseruatione terminorum cuiuslibet concilij, vt ex superioribus infertur, publica populorum vertitur vtilitas: & ideo iudex ad id potest officium suum interponere. vt notat Paul. & communiter doctores in. l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de damno infecto. & Anto. in. c. cum olim. de censi. & Innocen. in. c. ad nostram. de iureiurã. quem sequitur Balbus in tracta. de dote. in. 6. parte. priuile. 18. & idem notat Guido Papæ in singulari. 865.

Et quia causa publica est, ideo iudex ex officio suo tenetur visitare terminos ciuitatis, & villarum. vt in isto capite sexto, & contra occupantes vti forma dictæ legis Toleti, etiam concilio non quæreláte.

Et quia ciuitas vel villa præsumitur possidere dictos terminos, vt supra dixi, ideo possidens terras præsumitur occupasse iniuste, et de facto: & nisi ostendat de titulo, cogitur ad restitutionem possessionis, qua ciuitatem vel villam spoliabit.

Et si quidem de spolio cõstaret ex violentia adhibita procuratori, vel colono ciuitatis in bonis quæ locari possunt, iuxta legem sed & celsus. ff. de contra. emptio. in isto casu non loquitur dicta lex Toleti: quia violentus possessor ante omnia cogitur possessionem restituere, nec auditur velle docere de titulo, etiam in continenti, in odium violentiæ, ex regula, spoliatus ante omnia est restituendus. vt in. c. in literis. de restitu. spolia. & in. l. si quis ad se fundum. C. ad legem Iuliam. de vi. de qua regula per Alex. in. l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de adquiren. possessio. & per Nicolaum Boerij in decisione. 238. & per Hipolitum de Marsi. in singulari. 11.

Quod iure regio probatur in. l. fi. titu. 10. par. 7. vbi probato spolio violento, cogitur quis restituere, nec auditur super exceptione dominij statim probanda, ex ratione textus in lege. si quis emptionis. §. sed & hæc. C. de præscri. trigin. vel quadragin. anno.

Si vero ageretur de aliis spoliis sine violentia, de qua in. l. si quis in tantũ. C. vnde vi. in illis posset admitti exceptio dominij statim probandi. & in isto casu potest intelligi dicta. l. Toleti. & in eius casu in continẽti dicũtur triginta dies ad probãdum de titulo. de quibus in dicta. l. vel septuaginta. qui in Regia instructiõe solet addi. & quod in spolio per alium modũ sine violentia, admittatur probatio de dominio in continenti. probatur in

Universidad de Deusto
Biblioteca

l.27.titulo.2.par.3. & in.l.5.tit.10. par.eadem.

Lex Toleti habet locum in spolio præsumpto,

Igitur, ordo & forma procedendi ad restitutionē terminorum. de qua in. d. l. de Toledo, locū habet in spolio præsumpto, vel clandestino, sine violentia per occupationē terrarum aut terminorum, & ideo occupator, siue possessor admittitur ad probationem proprietatis, etiam si agatur interdicto possessorio.

Cuius ratio potest assignari nā ex priuilegio regis potest concedi, tanquam sit leuis præiudicij: & super introductis de iure positiuo, ꝙ contra agentem interdicto restituendæ admittatur exceptio dominij. vt concludit Alexan. in. 5. volumine, consilio. 54. col. 1. multo magis potest hoc concedi, ex dispositione dictæ. l. Toleti.

Desertaappellatione impetraꝝ reparatio,

Sicut in simili, si deserta est appellatio, potest a rege impetrari, vt non obstante desertione, iudex appellationis cognoscat de negocio principali. vt notat Baldus in. l. fi. C. senten. rescin. non posse. quem sequitur Casaneus in cathalogo gloriæ mundi in vigesima consideratione, in præeminentia. 175. Ratio est, quia ius positiuum tollitur, sicut et in dicto casu, ꝙ exceptio dominij admittatur.

Item potest addi alia ratio, nam consuetudine potest introduci, vt simul de possessorio & petitorio cognoscatur. vt notat Antonius de Butrio. in capit. fina. in fine. de ordi. cogni.

Multo magis ex dispositione dictæ legis de Toledo id potest introduci, sicut illa est in pluribus fauorabilis conciliis agentibus possessorio, eodem modo potest introduci nouus fauor pro conuento re medio dictæ legis. & qui vult vti ea prose, videtur consentire, vt agatur quoque eodem durante iudicio de probatione domini; per ostēsionem tituli. & cum adsit consensus agentis hoc modo: nimirum si posset recte admitti exceptio domini. vt in capitulo primo. de restitu. spolia.

15

Quod autem sit lex illa Toleti fauorabilis conciliis, ex pluribus patet: nam proceditur ex inquisitione, quæ regulariter prohibetur: Itē proceditur summarie & de plano, & non admittitur appellatio. Et cognitio reseruatur supremo principis concilio, & abbreuiatur instantia, quæ regulariter durat triennio. Et cum his omnibus agens gaudeat, nimirum si conuentus possit excipere de dominio. ex regula textus. in. l. eum qui. ff. de iureiuran. & in. l. secundum naturam. ff. de regu. iuris.

Lex Toleti fauorabilis est.

Vtrũque recipiendum.

Et cum vtrumq; coniunctim ex eadē lege oriatur, non potest quis eius dispositionem pro parte admittere, & pro parte repudiare. vt. lege. neminem. ff. delegatis secundo. & quando ex eodē fonte vtrūque oritur, vtrumque simul debet recipi, aut repudiari. ex doctrina Baldi in lege penultima. C. de insti to. per tex. in. l. in venditione. ff. de actio. emp. & vendi.

Conuentus ergo admittitur ad probandum de titulo intra tēpus a lege præfixum: nam si iusta causa ostenditur quare cōcilium non possideat, sed conuentus, etiam si allegetur præsumptum spolium, non fit restitutio. vt notat Immo. in capit. cum ad sedem. de restitu. spolia. quem sequitur Matthæus de afflictis in decisione. 392. numero. 27.

Et est

Titulus.

Et est aduertendum, quod titulus, vel ius certum debet probari a conuento. vt probatur in illis verbis, l. de Toledo. ibi. muestre el titulo o derecho que tiene. Itaque ius proprietatis debet ostendi, nec sufficit allegare antiquiorem possessionem: quia et si probaretur quod est difficillimum cōtra concilium, tamen non minus ob id restituetur possessio concilio. licet secundum Abbatem post dominos de Rota in capi. primo de restitu. spolia. aliud esset iure communi probatum contra spoliatum antiquiori possessione, imo hoc nō obstante, probatione a concilio facta, ꝙ res est sita intra suum territorium, probatur dominium & possessio, vt supra dixi. & per cōsequens debet obtinere. vt notat Oldradus consilio. 174. & Baldus in lege tertia. in fine. C. si a non compe. iudi.

A sententia momētaneæ possessionis quō appelletur.

Alia & quarta ratio potest assignari ad dictam legē Toleti, quare contra agentem interdicto restituendæ admittatur, probatio dominij est: ná licet regula sit, quod a sententia super momentanea possessione non appelletur. vt in lege. vna. C. si de momen. possessione. tamen quando facta restitutione possessionis esset difficile probare de dominio, vel aduersarius sit potens, & eius conditionis, vt facile ab eo non posset recuperari res, in istis casibus admittitur appellatio a sententia momentaneæ possessionis: quia aliter ob difficultatē possessorium traheret secum effectum perpetuum. & ita colligitur ex Abbate in secundo volumine. consili. 55. & ex Bartolo in lege secunda. ff de appella. recipi. & ex Ange. in. l. prima. C. si de momen. possess. & de hoc facit (vt aiunt) magnum fe-

stum Robertus Marant. in speculo aureo. in. 6. parte. in tit. de appellatione. sub nu. 301.

Et de potente aduersario notat Paulus in. l. si de vi. ff. de iudicis. & in lege secunda. C. de edicto diui Adria. tollen. quem sequitur & declarat Boerius in decisione. 238. in secunda parte.

14. Vniuersitates potētes.

Cum igitur vniuersitates sint potentes & priuilegiatæ, & gaudeant priuilegiis minorum, si admissa quærella super spolio & lata sententia ante omnia fieret restitutio, & postea conuentus deberet super proprietate agere contra vniuersitatem, difficillime posset ius suum consequi. Nimirum ergo, si contra concilium agens possessorio, cum sit persona potens & priuilegiata, admittatur exceptio dominij: nam propter potentiam alicuius, multa in iure permittuntur, quæ alias non permitterentur. vt de citatione potentis notat Baldus in capitulo primo. colūna secūda. de milite vassal. qui cōtu. est. & per Hipoli. in singulari. 91.

Et quæ supradicta sunt præmaxime procederent, si ageretur interdicto vti possidetis remedio dictæ legis de Toledo. nam licet quoq; vt probatur ex illis verbis. Les toman e ocupan. & ibi. la toma e ocupacion delos dichos terminos. nā solum consideratur actus in re illatus. & sic est vis concernens rem, et non personas. vt colligitur ex doctrina Bartoli in lege prima. §. primo. ff. si quis testa. liber esse iussus sue. & qui molestat, vim facit. vt in l. vim. ff. de vi. & vi arma. & ideo, ad inhibendam vim in ciuili possessione, & vt fiat restitutio naturalis possessionis occupatæ, potest agi interdicto vti possidetis, secun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum Ioannem Fabr. in. §. retinendæ. versiculo. veniamus. instit. de interdic.

Et quando agitur isto interdicto vti possidetis, indistincte admittitur exceptio dominij. vt in. l. si de eo. & ibi Paulus & communiter doctores. ff. de adquirē. possessio. & in isto casu dicta lex Toleti sine obiectione posset procedere, intentato ciuiliter hoc interdicto: quia in isto casu lex Toleti tantum loquitur, quia dicit, Restituya. argumen. glo. in lege. si mancipia. C. de seruis fugitiuis. in parte, ad vocandum.

Molestia. Et molestia concilio facta, vt competat hoc interdictum, vti possidetis, probatur eo ipso quod negatur concilium possidere: quod præsumitur, vt supra dixi. Et istam negationem esse molestiam probat Lapus in allegatione sexagesima quinta. & Matthæus de afflict. in quæstione. 394.

Proposita igitur quærela a concilio secundum formam dictæ legis de Toledo, maximi effectus est quod procedi possit simpliciter & de plano. quos effectus recte enumerant doctores in clemen. sæpe. de verborum significat. & elegantissime Robertus Marant. in speculo aureo. in quarta parte. nona distinctione. nume. 11.

Testiū repulsa in cā summaria. Inter quos ille est potissimus, q̄ nisi aliter sit expressum in instructione iudici data in ista causa tanquam summaria, non admittitur testium repulsa. vt notat Roma. in singulari. 283. & Láfran. in. c. quoniam contra. de proba. in parte, testium. nu. 83. & notat Caputius in decisione. 55. & ita expresse dicit litera legis Toleti. sin recebir tachas de testigos.

Alius effectus est, quod etiam si inter duo concilia agatur, remedio dictæ legis Toleti, non tamen admittitur appellatio in isto possessorio. vt ex serie eiusdem legis apertissime patet. & ob id corrigitur practica aliter scripta & laudata per Robertum Marant. in speculo aureo. in titulo. de appellatione. sub nume. 301.

lex Toleti si locū non habet contra eccle sias. Cæterum, ex serie eiusdem legis Toleti colligitur quod illa non loquitur quando agitur contra ecclesias, vel ecclesiasticas personas, vel ordinem militarem, quia legis tenor est, quando agitur contra sæculares personas, & cum sit dispositio noua & corrigens. l. iudices. C. de iudicis. & multa alia iura, non debet extendi vltra casum in quo loquitur. & multa iura quæ in proposito possem allegare, notat Matthæus de afflictis in constitutio. regni Siciliæ. libro primo. rubrica. 73. in capitulo. bayulos. numero. 15. & per Hipolitum singulari. 13. in fine.

Itaque, quando agitur contra fiscum, vel ecclesiam, aut ecclesiasticas personas, ab ista sententia expressa admittit̄ appellatio, quæ in dubio venit admittenda. vt per glosam in lege. qui restituere. ff. de rei vendi. et in lege. 13. titulo. 23. par. 3.

Item ex serie eiusdem legis patet, q̄ non admittitur appellatio respectu executionis sententiæ in possessorio: si tamen iudex condēnat in fructibus, in isto casu non prohibetur appellatio, imo omnino eam admittendam putarem ex doctrina Bal. in. l. vna. C. si de momenta. possess. quem sequitur Matthæus de afflict. in decisione Neapolitana. 77.

Item

Titulus cōcilij. Iteꝫ, quādo a reo conuento ostenditur titulus, puta donatio facta a concilio sine regia licentia, interim q̄ disputatur de validitate tituli, etiam si proferatur sententia contra possessorem, secundū formam dictæ. l. Toleti, tamen admittenda est appellatio. Secꝰ vero si exhibeatur titulus sine licētia regia post latum capitulum nonū in curiis de Valladolid. anno. 1542. nam isto casu, non obstante exhibitione huiusmodi tituli, minime deferendū est appellationi, imo non obstante appellatione sentētia debet exequi. & ita nouissime declaratum est in curiis maioriti. c. 3. in celebratis. anno. 1552.

Item est aduertendum, dictam legem Toleti loqui, vt pronuncietur sentētia super possessione, quādo facta est probatio intra terminum ad id expressum. quod colligitur ex illis verbis. E fecha la tal pesquisa y prouança dentro del termino.

Restitutio in possessorio. Nam si lapsus est terminus, poterit a concilio tanquam læso peti in integrum restitutio & q̄ de nouo fiat probatio: quia licet in iudiciis possessoriis non admittatur appellatio, tamen admittitur in integrum restitutio. notat Bal. in. c. cū non liceat. de præscri.

17 In integrū restitutio non videtur sublata. Et quanquā tollatur remedium appellandi, nihilominus admittenda est in integrum restitutio: quia hæc non videtur sublata secūdum Paulum in. l. si finita. §. postea autem. ff. de damno infecto. Et ideo, restitutiones bānitorum per viam restitutionis in integrum nunquā videntur excluſæ ab statuto, secundum Bal. in. l. 2. C. si pendente appella. & notat Soci. in consili. 299. col. fi. & sic, in casu dictæ. l. Toleti non esse negādam sicut nec minoribus, ita vniuersitatibus ciuitatū, aut villarum restitutionem in integrum ad probandum de nouo, si petatur, arbitror.

Limitum probatio. Modus autem probandorum limitum potest esse, vel per sententiā finium directiuam, quia quod intra limites positum est, sic retinetur & demonstratur. vt in. l. in finalibus. ff. finiū regūdo. & notat Bal. in rub. C. de cōtra. emp. q. 22. et loquendo de finibus castrorum, notat Innocē. & Bal. & Feli. in. c. cum causam. de proba.

Item, ex tenore priuilegij regalis potest de limitibus constare, nam ibi significatur vbi sit finis territorij. vt colligitur melius quam alibi in. §. dictum. instit. quibus modis ius patriæ potestat. solui. Et ad significandos fines fundorum dicit ponendos esse limites. tex in. l. si. titu. 15. par. 6. & notat Ange. in. l. 1. §. cloacæ. ff. de cloacis. & Cornius in. 1. volu. cōsi. 158. & priuilegium limitum non probatur testibus. secundum Bald. in. l. fi. C. de execu. rei iudica.

Recta via attendēda in limitib⁹ Et continuatio limitum attento iure cōmuni, & omissa prouinciæ consuetudine, debet fieri recta via, & non indirecta. vt in. l. adeo. §. insula. ff. de adqui. rerum domi. cum quo concordat. l. 26. ti. 28. par. 3. & nominatim notat Socin. in. 1. parte. consi. 181. col. 3.

Si vero de limitibus non cōstat per priuilegia, vel sententiam, debent probari testibus deponētibus de actibus concludentibus probationem terminorum, iure proprio ciuitatis, intra certos limites versus ciuitatem, vel villam.

Et decem modos concludentes probationem terminorum, notat

Universidad de Deusto
Biblioteca

Guido Papæ in decisione. 193.

Et octo modos eiusdem probationis terminorum notat Casane. in consue. Burgun. rubri. 1. §. 1. in glo. ou territore. ver. multa.

Et quia limites terminorũ solét apparere per montes aut lapides, aut ex vallibus, vel fluminibus, vt notat Ioan. Andr. in. c. cũ causam. de proba.

Ideo per oculorũ inspectionẽ solet probatio esse notoria: nam hæc, omne genus probationis vincit. vt l. si irruptione. §. ad officinam. ff. finium regundo. & notat Bald. in. l. contra negãtem. C. ad legẽ Aqui. & glo. in. c. inter memoratos. 16. q. 1. & per Abb. & Feli. in. c. quia iudicante. de præscri.

Et ob id, iudices debẽt propriis oculis visitare terminos & limites eorum, senes antiquos in testes sibi associando, nã in finalibus quæstionibus antiquior probatio tam testium q̃ instrumentorum debet præualere. vt notat Albe. in. d. l. in finalibus. ff. finium regũ.

Semiplena probatio sufficit.

Imo, ob antiquitatem aliis stantibus adminiculis, etiá ex semiplenis probationibus fertur sententia. vt notat Cardi. in clemẽ. 1. de pba. aliter tamen in limitibus sæcularibus notat Fel. in. c. cum causam. de testibus. nume. 12.

Qualis q̃lis pbatio.

Tamen q̃ sufficiat qualis qualis probatio, notat per plura Socinus in prima parte. consi. 86. ex glo. in. l. atqui natura. §. cum me absente. ff. de nego. gestis. vbi in antiquis per famam probatur dominium. (stantibus tamen aliis adminiculis) vt concludit Angelus in. l. Titius. ff. quibus modis pignus vel hypotheca soluitur. de quo per Felinum in. c. cum Bertholdus. de rei iudi. numero. 25. & dictam glo. in §. cum me absente, notat Alexan. in. 2. volum. consi. 4. col. 7. & in. 6. volumi. cõsilio. 90. & plura cumulat in materia probãdi dominium per famam Hipoli. in rubri. C. de proba. foli. 24.

Et q̃ in probandis limitibus ad minicula sufficiant, notat glo. in. c si papa. de prui. li. 6. & plura cumulat Philippus Decius in prima parte. consilio. 42. numero. 8. & Soci. dicto consilio. 86. & 127. in prima parte. & per Felinum in. c. de quarta. de præscri. nu. 27. & per Matth. in decisione. 177. Adminicula.

Et inter alios modos pascuatio libera, aratio terrarum, & plãtatio vinearũ, & ædificatio, est modus quilibet de per se satis significatiuus possessionis terminorũ. vt per Baldũ in. l. sicut. §. primo. ff. quod cuiusq̃ vniuersi. nomi. quẽ sequitur loquendo de pastu Matthe. de afflic. in decisione. 376.

Quod procedit, quando limitatiue vicini illius ciuitatis, aut villæ tantummodo vtebantur illis commoditatibus intra terminos: nam si vicini alterius ciuitatis aut villæ, promiscue & simul vterentur eisdẽ terminis, præsumitur ex hoc communio terminorum. vt probat elegãtissime Socinus in. 1. parte. consilio. 86. col. 3. Cõmunio terminorũ

Et in tali cõmunione ex tẽporis diuturnitate præsumere q̃ intervenerit superioris autoritas. vt pbat Romanus consi. 273. quem sequitur Matth. de afflictis in decisione Neapo. 168.

In qua cõmunione populi stare non cõpellũtur, quia termini commodá diuisionẽ patiũtur. & ob id debẽt diuidi. vt in. l. fi. C. cõmuni diuidun. & in. l. inter omnes. C. de prædiis mino. & in. l. si nõ sortem. §. si

circa materia pascuo &c. vt dixi machin. vi. f. fol. 77. 78

§. si cẽtum. ff. de condi. inde. & notat Bal. loquendo de curti. in. c. 1. § si quis demanso. de controuer. inuesti. in vsi. feu. & quod notat Bar. in. l. quod cõclaue. ff. de dãno infecto. & Barto. Cepola in tracta. serui. rusti. prædi. c. de curte.

19 Conuẽtio de ppetua communione terminorum, an valeat.

Imo non valet conuentio inter particulares, vel cõcilia ciuitatum, aut villarum, per quam perpetuo duretur in communione, & q̃ nõ possit peti diuisio, quasi impediatur liberum arbitrium. tex. est in. l. in hoc iudicio. §. si conueniat. ff. cõmuni diuidun. & in. l. nulla societas. ff. pro socio. & in. l. tãdiu. ff. coti. quod extendendũ est, etiã si ista cõmunio roboretur iuramento: nã eo non obstante potest societas & cõmunio perpetua dissolui. vt per plura iura probat Curtius senior. in consi. 68. nume. 15.

segura

De qua materia p lassi. in. l. si nõ sortem. §. si centũ. ff. de cõdi. inde. & per Didacũ de Segura in. l. vnũ ex familia. §. sed si fundũ. ff. delega. 2. foli. 56. col. 4.

Et istud quotidie habetur in practica: nam multæ ciuitates & villæ huius regni habent inter se cõmunionẽ terminorũ, quas vulgus appellat comparaciones o ygulas de terminos. & multi ex illis inituntur & pro viribus procurant, vt durẽt perpetuo, quod de iure est impossibile, ex supradictis, nisi interueniat regalis licentia, vel cõmunio sit particularis, & non omnium terminorũ, vel iam lata sit sententia de communione perpetua.

Quo remedio dissoluatur communio terminorum.

Imo plus dicerem. q̃ etiam temporales cõmuniones ante finitum tempus possunt dissolui, si alter ex populis creuit in vicinis, & sic adsit iusta causa de nouo: nam potest dicere alter ex populis, ne forte vobis & nobis non sufficiat. & sic potest a societate sine metu pœnæ discedere. Et ita eleganter notat Abbas in capitulo. dilecti. de arbitris. nam dicit, q̃ etiam si ius scindendi ligna, vel pascẽdi cum animalibus in alieno territorio, sit inductũ consuetudine, quæ est pactum ciuium, si ligna vel pascua non sufficiant, præferendus est dominus territorij, & extraneus nõ est admittẽdus ad consuetudinẽ pascendi, & idem notat Imol. ibi. quẽ sequitur & corroborat Matth. de afflict. in deci. Neapo. decisione. 296. & Casan. in consuetu. Burgun. rubri. 13. §. 2. numero. 17. & §. 5. numero primo & secundo. & Rochus de curte in cap. finali. de consuetu. folio paruo. 46 & glo. Mõtal. in. l. 7. ti. 2. li. 2. foro. ll. & Cepo. in tracta. de seruitu. rustico. prædi. ti. de serui. iuris pascẽ. & Didacus de Couarru. in libro. 1. resolu. c. 17. nume. 11. Quõ pascua nõ sufficiunt.

Sed in cõtractibus per quos initur ista communio, excepta in integrũ restitutione quæ intra quadriennium põt peti ab vniuersitate, pbata læsione in dando vtilitatẽ suorũ terminorũ aliis vicinis exteris contra dispositionem tex. in. l. 4. titu. 28. par. 3.

Si non hoc remedio sed iure læsionis vellet a cõmunione discedere, magnum damnũ societatis debet considerari: nam eo probato, licebit ante tempus discedere a communione. vt notat Vldaricus Zazius in. l. serui electione. §. finali. ff. de delegatis primo.

Et sic putarem debere intelligi, quæ ipsemet notat in suis singularibus responsis. capit. 15. & nisi dissolutio huiusmodi cõmunionis, quæ incipit esse damnosa, non permitteretur esse occasio magnæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

inæqualitatis, vt notat Matthe. de afflict. in consti. regni Sicilię. rub. 37. c. 1. nu. 10. lib. 3. & ideo, liquidissime probandũ promiscuum vsum pascendi nõ sufficere omnibus, cõsulit Didacus de Couarruuias in d. c. 17. nu. 11. ver. his vero.

Et ex superioribus patet, q̃ ius herbagii potest adquiri in alieno territorio: nam si ex voluntate expressa vicinorum potest adquiri, vt in. l. 4. ti. 28. par. 3. ibi, contra voluntad y desendimiento delos que i morassen. eodẽmodo potest adquiri præscriptione, nã & ibi adest consensus tacitus. vt in. l. alienationis. ff. de regu. iur. & in quo consistat vtilitas pascuorũ, videatur Ioan. de Ripa, in suis responsis. titu. de legibus. c. 22.

Et semel adquisito iure isto pasturãdi, vel ligna scindendi in alieno territorio, non potest ius pasturę mutari inuito eo, qui ius habet. vt in. l. in concedendo. ff. de aqua. pluui. arcen. & notat Roma. in cõsi. 47. imo etiam re communi non licet vti, nisi ad vsum destinatũ cũ præiudicio tertij. vt probat ex. in. l. Sabinus. ff. cõmu. diuidun. & per plura probat Couarru. in. d. c. 17. nu. 11. versi. sed & quoties. vbi plures allegat. & in ver. sic rector.

In præiudicium nõ bilium nõ fiũt defensæ.

Quod facit, vt homines vulgo dicti pecheros in præiudicium vicinorum habẽtium ius pasturandi in suo territorio, nõ possint defensas temporales facere quas vulgus quoq; atajados appellat: vt ex locatione herbæ soluantur regia tributa. & in clericis videndum est. quod notat Abb. in. 1. volu. consi. 6.

Et sic habentes communionem terminorum, si discordãt in eo, q̃ aliqui volũt vno modo eis vti, alij alio modo, inuicem se impediunt. & iura quæ possẽ referre notat Socinus in. 4. parte. consi. 58. & p Ludo. gomez in gl. regulæ chancella. de iure quæsito non tollen.

Quõ non constat de cõpromisso.

Item nota, q̃ si diceptatum fuit inter duos populos super iure terminorum, si ostendatur sententia arbitraria antiqua, etiam si de compromisso populorum non constet, nihilominus propter temporis diuturnitatem præsumitur q̃ præcessit, & ita notat post Paulũ de Cast. quẽ ibi allegat Feli. in. c. sicut olim. de re iudi. nu. 32. et Anto. Capu. in decisione. 16.

Speciale in materia terminorũ

Item limites positi virtute talis arbitrariæ sententiæ, præsumũtur positi & approbati ab his, qui nominãtur procuratores conciliorũ. & q̃ habebant mandatũ, licet hoc etiam ex cursu mille annorum non præsumatur. secundum Bal. in. l. 2. C. si ex falsis instru. nihilominus in ista causa terminorum præsumitur, vt notat Alciat. & ibi apostill. in tracta. præsumptionum. in parte. 2. in regu. 2. in præsũptione. 13.

20

De vsu terminorum.

Terminorum autem vsus ad habitatores loci tãtum pertinet. itaq̃ solummodo demorantes gaudere debent, & non originarij, si aliunde domiciliũ habent: quia ista qualitas, q̃ sint demorantes in loco, vt frui possint dictis cõmoditatibus exigitur a lege. vt probatur in. l. 4. ti. 28. par. 3. ibi. Catodo homeque fuere i morador, puede vsar de todas estas cosas sobredichas. Morador autem accipitur isto casu, pro eo quod latine dicitur habitator. nam habitatio, de qua in titulo de vsu & habitatione. ff. sermone Hispano dicitur morada. vt in. l. fi. ti. 31. par. 3.

Moradot.

Et sic realiter debet domicilium habere, vt in. l. domicilium. ff. ad muni.

muni. nec sufficit formã habere ratione originis, vel quia habẽtur ac si esset vicinus: nã hoc operabitur alios effectus. de quibus in. l. pe. ff. de senato. & in. l. assumptio. §. pe. ff. ad munici. & sic veniũt intelligẽda quæ notat Alexan. in. 2. volu. consi. 357. nu. 14. & Matthæus de Afflictis in dẽci. neapoli. 384.

Dñs vassallorum absens an fruatur termi nis.

Ex quo dicebã in practica, quod dominus vassallorũ, nisi habitet in eodem loco, nõ potest frui pastucũ animalibus suis in terminis suorum locorum, nam habitatoribus tantum conceditur dicta facultas, quod tamen domini egreferunt.

Fallit tamen, si depopuletur populus diructis ædificiis vicinorũ, nam tunc ius pastus pertinet ad habentem iurisdictionem. ex notatis per Paul. & Albe. in. l. sicut municipij. §. 1. ff. q̃ cuiusque vniuersi. nomi. & per Bart. in. l. fina. in fi. ff. de colle. illicitis.

Excessiuę greges fũt moderãdę

Imo etiam, si dominus habitet in loco, non debet excessiuas greges habere, nam ita vteretur immoderate & depopularetur pastus, & ideo arbitrio iudicis solet quãtitas moderari: & aliquando ex statutis locorum. & ita notat Albe in. l. imperatores. ff. de serui. rusti. prædio. & in. l. in tantum. §. vniuersitatis. ff. de rerum diui.

Et facit doctrina Bal. in. l. si manifeste. C. de seruitu. vbi dicit, q̃ vtens assidue vsu publico taliter, q̃ consumit vsum aliorum vicinorũ, potest a iudice cogi, vt vtatur prorata, & seruetur moderata æqualitas inter socios & vicinos illius loci. & id probatur in. l. in summa. §. fina. & ibi Paul. ff. de aqua pluui. arcen.

Istud autem quod dixi de rata, intelligitur pro indigentia cuiusq̃ vicini, taliter quõd vsus cõmunis sit pauperi, vt pauperi & diniti, vt diuiti: & ita probatur in. d. l. 4. titul. 28. part. 3 ibi, tambien alos pobres como alos ricos. & ita colligitur ex Alberico in dict. l. in tantum. §. vniuersitatis. & notat Ioan de Ripa in suis responsis, titulo de legibus. & consue. respon. 22. & notat Casaneus in consue. Burgund. rubri. 13. §. 2. nume. 26. & elegantissime, per Stephan. Betrand. in. 3. parte. consi. 1. sub nu. 12 & ibi plures allegat.

Clerici q̃li ter fruãtur terminis.

Et sicut vicini laici tenentur pro hac rata vti commoditate terminorum, ita quoque clerici habitantes in eisdem locis vti tenẽtur: nam statuta laicorum in modo fruendi, & in conseruandis terminis tenentur obseruare, secundum Abb. in cap. q̃ clericus de foro compe. & Feli. et omnes doc. in. c. ecclesia sanctæ Mariæ de constit. et nominatim notat Oldrad. consilio 32. et Didacus del Castillo. in. l. 70. in ll. de Toro. et facit quod de contributione pastus notat Paulus, et Iass. in. l. placet. in fine. C. de sacro. san. ecclesiis, et quod notat Lucas de Penna. in. l. 2. C. de naui. non excusa. lib. 11.

Et quia sæpissime inter conuicinos oriuntur quæstiones terminorum: tria præ maxime sunt attendenda.

21

Primum, q̃ cõsuetudo, vel præscriptio quæ viguit inter eosdẽ populos, illa eadem debet obseruari ad vnguẽ. quia est natura propria tam cõsuetudinis, quã præscriptionis. vt latissime notatur, in. c. auditis de præscriptio. et nominatim notat Iass. et Ripa. in. l. quominus. ff. de flumi. nu. 43. et Feli. in. d. cap. auditis, numero. 15.

et in

In cõsuetudinibus nõ fit extẽsio de similib9 ad similia.

Et in consuetudinibus, non fit extensio de similibus ad similia, etiam si sit eadẽ ratio. vt notat Bal. in.l.nõ dubiũ.col.8.C. de legibus quem sequitur Las.in.l.quãuis.ff. de iuius vocan.nam sicut pacta nõ extenduntur: vt in.l.si vnus.§.ante omnia.ff.de pactis.ita,neq; cõsuetudo quæ pacto equiparatur vt est glo. in.l. domini prædiorum. C. de agri.& censi.lib. 11.

Et ista est vndecima fallentia in argumento a simili, de qua nõ meminit in decem fallencus quas notabit Nicol.euerar. in loco decimo in sua centuaria.

Secundum notatu dignũ est, q̃ si cum ocupatione terminorũ euellantur limites, contra propellantes terminos habet locum pœna criminalis.l.agrariæ.de qua in.l.1. &.2. ff.de termi.amo. de qua pœna meminit Feli.in. capi. quia indicante de præscriptio.

Et iure regni est text. in. l. fina. in fine. titu.14.par.7.

Probatio cõtra euellentes terminos.

Et quia crimen hoc euellentium limites, solet occultissime & in locis campestribus committi minor probatio sufficit. Iuxta notata per Bar. in.l.siquis ex argentariis.§. an vero.ff.de eden.& per Tho. Grãma. vbi plura refert in voto.3.nu.3.

Et in occultis criminib9 præsumptiones in casibus expresis a iure, habentur sicut,& cõiecturæ habentur pro vera probatione. vt in.l. 4. titu.7.par.5.& in.l.8.ti.14.par.3.

Terminidẽ fenduntur vi armata.

Tertium notatu dignum est, q̃ si agatur de conseruãdis terminis, homines ciuitatis, aut villæ possunt terminos suos liquidos & certos defendere: etiam vi & manu armata. nam ratio armatur cum ad tuẽda iura certa arma sumuntur secundũ Bald.in.l.1.C. vnde vi.& loquendo nominatim in defensione terminorum notat Casane. in consuetu Burgũ.rubri.13.§.5.ver. aduerte.& est doctrina Inno. in.c. venerabili de censi.& loquendo in defensione iurisdictiõis notat Bal. in sua margarita ad Inno. in parte cõgregare.& in parte iudex potest, & loquendo in defensione immunitatis ecclesiasticæ notat Abb. in c.1. de immuni eccleſia.& facit doctrina Ange.in.l.1.ff.si quis ius dicen. non ob tempe.& quod notat Bal.in.l.2.C.de serui.&qua.nu.69 & quod notat Lucas de Penna. in l.1.C. vt armorum vsus. lib. 11. & in Corroborationem huius doctrinæ,est tex.in.c. autoritatẽ. 15. q. 6. & plura quæ allegat Iacobus Vaineri in inquiridione.iudi. ecclesiasti. singulari. 189.

Et q̃ ius terminorũ debeat esse certũ, vt armis vtatur quis ad defensionem notat Stepha. Auferri. in clemen.1. de officio ordin. in regula.1. fallen.in ver.15.nu.23.

Et pro defensione propriarũ rerum etiam manu armata est text. in.l.24.ti.26.parti.2. si tamen iniuste egerint interse, inuicem sibi iniurias inferentes: illud conciliũ qui iniuste egit punief,& vicini eius secũdũ Bal.in.c.1.§. iniuria.ver.quæro si partiales de pace iura. firman.

Ius pastus dactum intelligitur si superabũdet.

Item non est prætereundũ aliud scitu dignissimum, q̃ si ex præscriptione, vel priuilegio competat ius pascendi in alieno territorio, hoc debet intelligi, si super abundat pastus, vel si concederetur ius hauriẽdi aquam: intelligi debet: si illa super abundet in proprio territorio, & ita probatur ex sentẽtia tex. in. l. siquis diutinã. C. de aquæ ductu. lib. 11. & ibi notat Lucas de Pẽna & in.l. diligenter, co. titu. & idem notat Ioan. Franciscus de Ripa in tractatu de peste, vltima parte. numero. 24.

22

Et quia quotidie nascũtur noua letigia, & quæstiones inter homines vicinorũ conciliorum, nonnũquam ob arbores siluestres incisas & asportatas, & aliquando ob dãna data pastu obium in terminis alienis: non ab re erit de duobus quærere. primum est, an isti damnum dantes teneantur in foro conscientiæ. alterum an asportantes arbores dicantur furtum committere, vt agi possit criminaliter contra eos.

Cõtra scindentes arbores.

In prima quæstione tenendum est, nisi aliter statutum sit inter populos, quod clam scindẽtes ligna, vel pasturantes non capti a custodibus ad nihilum teneãtur, quod vulgo dicitur, que le vala huy da. cessante huiusmodi.l. conuentionali & societatis cui standum est, vt in.l. 2. C. de noxa. quod in foro conscietiæ taliter damnum dantes peccant mortaliter: & tenentur ad restitutionem damnorum: tam pasturæ, quam pastus, concilio, vel domino cuius erant ligna vel pastus. & ita cõcludit frater Alphonsus de Castro in libro de Lege pœnali primo libro, cap.10.fo.81. vsq; ad folio. 84.

In secunda quæstione, regula est, quod scindẽs arbores fructiferas, vt sunt vites, oliuæ, pomarij, de quibus in.l. vitem.ff. aruo furtim cæsa. & in.l. vitem. ff. quod vi aut clam. & in.l. si seruus seruũ. §. si oliuam. ff. ad. l. Aqui. in huiusmodi arboribus fructiferis, scindens punitur. vt latro. vt in.l. 28. titu. 15. parti. 7. & in. l. 2. ff. arbo. furtim cæsa. & hoc in vitibus propter fructus nobilitatem: nam vinũ lætificat cor hominis: & ideo pœna contra scindentes vites non extenditur ad scindentes alias arbores. secundum Bald. in. l. 1. C. de interdictis.

In aliis vero arboribus, punitur duplo æstimationis damni. vt in dicta.l.28. ibi es tenudo alo pechar doblado. & concordat text. in.l. furtim. §. finali. ff. arborum furtim cæsa. & de huius dãni æstimatione, loquitur text. in.l. faciendа. eo. titu.

Arborum asportacio

Prædicta regula locum habet, quando arbores tantũ modo scinduntur: secus vero si postquam sciſæ fuerint asportentur: nam committitur furtum in asportatione harum arborum. vt in.l siseruus seruum. §. si oliuam. ff. ad legẽ Aquiliam. & probat glo. in parte pedius in. l. furtim. ff. arbo. furtim cæsa. & in.l.24.titu.15.par.7.

Si vero quis scinderit arbores etiam non fructiferas, causa vindictæ, & solum animo damnificandi, etiam si non asportet propter huiusmodi iniuriam puniri debet criminaliter, & ita per bona iura probat Yserna in sua peregrinaci. titu. de maleficiis clandesti. in constitu. regni Siciliæ, sub nume. 13. & hoc modo potest intelligi, quod notat Bonifatius de vita. in tutulo de damno dato. num. 62.

Quomodo arbores sunt siluestres.

Si vero huiusmodi arbores non fructiferas, sed siluestres quis scinderit, iure communi etiam si asportet, putabant aliqui quod deberet tantummodo teneri lege aquilia: & non semper criminaliter, vt notat Fab. in rubrica. & in. §. liberum. insti. ad legem Aqui. & in hoc casu huiusmodi scindens, & asportans æstimatione damni condemnabatur, ex textu. in.l. si seruus

Universidad de Deusto Biblioteca

seruus seruũ. §. si olibam. ver. idem & in silua cædua. ff. ad l. aqui.

Elegans opinio.

Sed mihi aliter videtur esse distinguendũ. nam facta distinctione terminorum, arbores quæ nascũtur in alieno territorio cuius est terminus, tanquam arbores natæ in proprio solo, acquirũtur & sunt in proprio dominio illi9 ciuitatis, aut villæ ad cõmunem vicinorum vtilitatem: & cum detur proprium dominium, furãtes huiusmodi arbores in vito domino committunt furtum, ex regula eius, quæ dicit quod est contractatio rei alienæ in vito domino. & obid, huiusmodi fures teneri ad restitutionẽ asserit frater Alfonsus de Castro in loco supra allega. quod est intelligendum, quãdo exterus a populo hæc ligna furatur. Nã vbi non licet vtiturmonte vt appent nobis. d. l. 4. titu. 28. par. 3.

Si vero sit vicinus loci qui vtitur lignis, scindendo ea & conuertendo illam rem cõmunem in propriã ipsius vtilitatem, isto casu, propter cõmunionem quam in re videtur habere iure meræ facultatis vt notat Paul. in. l. sicut municipij. §. 1. ff. quod cuiusq9 vniuersi. nomine. in tali casu excusatur a crimine furti. vt in. l. merito. ff. pro socio.

Et hæc est ratio differẽtiæ in casu, quo asportat ligna exterus, ab eo, quãdo asportat non extraneus sed vicinus, nam iste est velut filius ciuitatis. vt in. l. 1. §. per hanc. ff. de rei vẽ. et inter patrem et filiũ nõ dat furti actio. vt. l. serui aut filij. ff. de furtis. & q9 ciuis habetur loco filij patet. nam ciuis non vocat vniuersitatem in ius sine venia. secundũ Ange. in. l. quãuis. ff. de iniust. vocan. quẽ sequitur Thomas Grãma, in voto. 4. cum ergo ciuis contractat quod cõmune est, ideo furti non cõuenietur, sed ad dãnum. exterius vero, cõtractat & asportat quod est omnino alienum. & obid potest criminaliter tãquam fur puniri, licet nõ asportet quam plures quercus, aut pinos. vt nõnulli autumant, dicentes eo casu, propter pluralitatem esse tale: nam etiam si quercus vna, ex alieno territorio furetur, potest asportator accusante procuratore concilij conueniri criminaliter. quia etiam pro re parua cõmittitur furtum. vt est glo. in. §. gallinæ in fi. ti. de rerum diui. & etiã actio legis aquiliæ intentatur criminaliter, si damnum cõmittitur ex faciẽdo, & non ex omittẽdo. vt per plura probat Robertus in Specu. aureo. in. 4. parte iudi. 1. distin. nume. 71. & glo. in. l. fina. ff. de priua. delictis.

Verum hoc casu, propter paruitatem arborũ, etiã quia sunt siluestres & non fructifere, & quia pœna furti est infamatoria nimis, & paruum nocumentum reipublicę, non damnarem huiusmodi fures pœna ordinaria: sed alia extraordinaria criminali. nã parnitas rei semper debet haberi in consideratione in præiuditium tertij. vt in. l. scio ff. de in integrũ resti. per Hipoli. in singu. 182. & plura iura ad hoc possem referre maxime, tex. in. l. si quis domum. ff. loca. tamen istam meã opinionem loquendo in furto paruæ rei, amplectitur et bene iuditio meo, noster senator Regius Didacus de Couarruu. in lib. 1. resolu. cap. 3. sub nu. 12. si vero esset tale, et enorme damnũ, vt fures eos puniremus, quanquã pro leui crimine, pœnam corporis, vel infamiæ non infligerem, secundũ Bald. in. l. qui cunq9. C. de seruis fugiti. col. 2.

paruitas rei semper est habenda in consideratione.

Si vero

Si vero imposita est pœna particularis cõtra vicinos, vel etiã forenses scindẽtes ligna, illa specialis pœna seruanda est. vt in. d. l. 2. C. de noxa. & si aliqua pars applicetur fisco, in tali casu iuditium erit criminale, tam respectu ciuium, quã forensium, & posset ob id criminaliter contra scindentes arbores non fructiferas, siue fructiferas procedi quia quãdo aliqua pœna pecuniaria applicatur fisco causa dicitur criminalis. vt notat Bart. & ibi Alexã. in. l. prætor ait in princi. ff. de sepulchro vio. & in. l. licitatio. in princi. ff. de publica. & vectiga. & Aretius in rubri. de iudicis. & istam esse cõmunem opinionem. notat Robertus Marant. in Specu. aureo in. 4. parte distin. 1. sub nu 2. & ideo, vt agatur criminaliter contra damnificantes mõtes publicos, cautũ est pœnã statuti, vel in toto vel in parte fisco applicari: siue ponatur contra vicinos siue contra forenses.

Sed si non applicatur fisco, sed iudici de causa cognoscẽti, & in ea sententiam proferenti: ex statuto ciuitatis a rege, vel cõsuetudine confirmato, adhuc isto casu appellarẽ. Causam esse criminalem: quia eo solo casu, appellatur ciuilis, quãdo integra pœna partiapplicatur. Hic vero iudici, fiscum, & locum regis representanti applicatur pœna: nã iudex vicem regis tenet: & subrogatio ista facit, vt pœna ei applicata faciat censeri causam esse criminalẽ, sicut quando directe applicatur fisco. Nam iure communi nõ potest iudex sibi applicare partem pœnarum. vt dixi supra.

Et cum applicat ex beneficio legũ regni a fisco regio aufertur, q9 eius erat proprium & iudici datur: & ex parte dãtis & iudicis recipientis pœna est: & non soluente condemnato, posset commutari pœna iudici applicata, & adhuc parti in corporalem. vt in capitu. finem litibus & ibi notat Abbas sub num. 5. de dolo & contuma. qua de causa, cum corporalis pœna posset euenire causa huiusmodi, quando non datur loco interesse pecuniarij parti, non video cur non debeat criminalis censeri. proquo facit Bart. doctrina in. l. 1. ff. de custo. & exhibi. reorum. nume. 2.

Causa dicitur criminalis quando pœna iudici applicatur.

Et cum ista genio meo sit vera opinio: puto ex ea asserendũ in practica, q9 quando ex statutis ciuitatum, aut villarum pro damnis mõtium, & pastuum, aut vinearũ imponitur pœna cuius pars applicatur custodibus, vel denũciatoribus & pars ciuitatis, aut villæ concilio, & pars iudici sentẽtiam pronunciãti: ista causa est criminalis, & a sententia non potest appellari ad concilũ ciuitatis, aut villæ, vt ibi disputentur iudices in causa appellationis: quia causarum criminalium cognitio in causa appellationis etiã minimæ condẽnationis nõ potest competere conciliis. & istud est cõmẽdandũ in practica, nã ex abusu aliter fit. & pro dolor. satis inique & aliquando quæsito colore, ad extorquẽdas pecunias subditorum.

Item in proposito damni dati in montibus, etiam si ab animalibus clericorũ & monasteriorũ fiat, dico q9 non solum ligna scindẽtes & asportãtes possunt cõueniri pœnis criminaliter de q9 supra dixi, sed potest agi contra ipsos custodes, si negligẽter custodiunt: & pro pastu potest agi cõtra dominos ouiũ noxali actione, & contra ipsos pastores dominũ ouium, soluentes pœnas habent actiones. et hæc omnia

Quomodo animalia clericorũ damnũ dederint.

notat

Universidad de Deusto
Biblioteca

notat, & per plura iura & doctrinas comprobat Thomas Grāmaticus in suis consiliis ciuilibus consilio.102.

Sed quæro, aliquis captus est a custodibus montium, vel terminorum, scindens ligna, vel depascens cum animalibus, ouibus, vel bouibus, aut aliis pecoribus, & capiuntur pignora viuentia, quæ consumunt se expensis alimentorum. vt per Bar. in l. 2. ff. de re iudi. captus allegat ius pasturæ, vel commoditatis lignorum, vel ex priuilegio, vel ex præscriptione quæritur: an interim debeat soluere pœnam antequam relaxētur animalia? praxis admisit, vt substituantur pignora mortua: idq; apud Neapolim quoque admissum videtur ex his quæ notat Caputius in decisione. 45. Et pignoribus substitutis cognoscetur de causa principali.

An ius pastus cum vno vicino ventile tur,

Item quæro, an ius pastus, vel ius proprietatis terminorum, tanquam sit actio popularis, moueri possit ab vno vicino tantum, & id præiudicet vniuersitati? in quo respō. q; si bona fide egit, valet quod actum est, cum sit popularis actio. de qua in l. eum qui. §. in popularibus. ff. de iureiuran. & ita notat Matthæus de afflictis in constitu. regni Sici. rubri. 37. numero. 12. & ad istud potest induci textus in. l. 10. titu. 11. par. 3.

Quō dñs loci occupat termi nos.

Item nota, q; si populus vel vniuersitas vult petere terminos occupatos a domino, vel ab aliis, & dominus loci prohibet ne petat, ob id nunquam cōtra vniuersitatem currit præscriptio terminorum, & semper potest quod vsurpatum est, petere. vt in l. 10. titu. 29. par. 2. quod facit in fauorem vniuersitatū, quibus rex scripsit, ne aliquos terminos peterēt a dominis, vel ab aliis curialibus.

Item est notandum, q; remediū dictæ legis de Toledo est generale in remedio possessorio cōtra occupantes terminos villarum & ciuitatum, aut locorum huius regni: nō facta distinctione an sint regiæ coronæ, vel aliorū particularium dominorum. vt ex serie eiusdem legis apertissime patet.

Speciale in terminis locorū regis.

Tamen in ciuitatibus, aut villis regiæ coronæ est aliud speciale, q; potest in limine processus impetrari mandatum regium contra occupantes terminos illarum ciuitatū, aut villarum, vt statim restituant. quod si facere neglexerint post monitionem, potest contra eos criminaliter procedi, tanquam cōtra raptores. de quo est tex. in l. 3. tit. 16. li. 8. ordina. & in l. 10. ti. 13. li. 3. ordina. & in isto casu non solum iudicium ciuile, sed etiam criminale potest competere.

24. Libellus impropriatur,

In quo nota vnum, quod sæpissime vidi in practica, q; si agatur criminaliter cōtra occupatores terminorum, petendo eos puniri propter violētiam occupationis, quia requisiti noluerunt terminos restituere, & petatur simul condemnari eos ad restitutionem possessionis: non per hoc videtur intentari simul iudicium criminale & ciuile, sed saluatur libellus, vt censeatur agere principaliter ad pœnam, & incidenter ad restitutionem possessionis terminorum. vt notat Bar. in l. interdum. §. qui furem. in fin. ff. de furtis. Et sic verba libelli impropriantur vt saluetur libellus. vt notat Barto. & doctores. in l. sed si possessori. §. item si iurauero. ff. de iureiuran. & istam doctrinam Bartoli tanquam notabilem sequitur Rober.

Rober. in speculo aureo. in. 4. parte. distin. 1. nume. 22.

Prados acotados.

Itē nota, q; facillime debet dominus Rex cōcedere iudices ad inquirendū de occupatione terminorū. vt. l. 5. ti. 17. par. 3. maxime cōtra faciētes defensas, aut prata, quæ vulgo dicūtur prados acotados: ná sine in pascuis publicis totius termini, siue in terris aratis, nō licet hoc facere: nā sublato fructu, licet depascere in terris alienis, quorū fructꝰ naturales omniū sunt. vt notat Ioan. Fab. in prin. insti. de lege fusia cani. tollē. quē sequitur Casane. in cōsue. Burgū. in gl. quelque. nu. 2. in. §. 2. & q; vtilitas huius pastus sublato fructu sit communis in terris, quæ vallatæ nō sunt pro vinea, vel oliuetis, notat loquendo in terris Roderi. Sua. in allega. 15.

Et ideo, nō licet etiā in propriis fundis facere defensas, quas vulgo prados acotados appellamꝰ. vt notat Matthæus in constituti. regni Siciliæ, libro primo. rubri. 85. nu. 8. loquendo in dominis vassallorū facientibus defensas inuitis subditis. & iure huiꝰ regni est tex. in pragma. Granatæ. folio antiquioris impressionis. 148.

Itē remediū dictæ. l. Toleti non solū contra occupātes terminos & vicos, & alia expressa in. d. l. locum habet, sed etiā quæcūq; alia bona, etiam quæ nō sunt in vsu cōmuni, puta, officios de concejo, alhondigas, boticas, & alia. de quibus in. l. fi. ti. 14. lib. 3. ordi.

Cōtra rectores.

Et specialis pœna potuit cōtra rectores hæc occupantes. vt in pragmatica vallis Oleti. folio. 62.

25 Thesauri cui applicentur,

Et qa inter alias quæstiones quæ quotidie vertūtur est illa, ad quem pertineat thesaurus q; inuenit intra terminos & territoriū ciuitatis, & villæ, & placuit eam elucidare per conclusiones sequentes.

Prima cōclusio est, q; thesaurus in dubio pertinet ad eū, qui primo inuenit, licet nō occupet, sed tantū modo inueniat. vt est tex. & ibi gl. in l. nunquā nuda. §. 1. ff. de adquiren. rerū domi. quod procedit quā do thesaurus in proprio fundo inuenitur. vt in. §. thesauros. insti. de rerum diuisi. et iure regni est tex. in l. 44. titu. 28. par. 3.

Secunda conclusio est, q; nō solum quādo quis in proprio fundo inuenerit thesaurū, facit eum suū, sed etiā si in loco sacro aut religioso inuenerit, sit inuētoris. vt in dicto §. thesauros.

Quod procedit, si fortuito casu & non ex præcedente inuestigatione facta est inuētio thesauri. quod iure communi verum erat.

Ius regni.

Sed iure regio hoc corrigitur, imo quidqd in fundo eccl'iæ inuenitur, ad eccleſiā, cuius est fundus, pertinet vt notat Ioan. Fab. in. d. § thesauros. licet Platea aliter notet in l. vna. C. de thesau. li. 10. dicēdo, medietatem thesauri applicandam eccleſiæ, & eius fisco.

Tertia cōclusio est, quod si quis arte magica thesaurum inuenerit, fisco regio applicatur ille thesaurus, & inuentor priuatur eo, tanquam indignus. vt in. l. 1. ff. de iure fisci. & in. d. l. vna. C. de thesauris. quod iure regni probatur in. l. 44. ti. 28. par. 3.

Quarta cōclusio est, q; in alieno territorio data opera, nō licet quærere thesaurū, etiā volēte domino fundi: & si de facto quæritur, & inuenitur, totū id adquiritur domino soli, & inuenies punitur extra ordinē. vt in. d. l. vna. C. de thesau. & ibi Platea, col. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quinta conclusio est, quod licet dominus fundi in quo dicitur esse thesaurus, nõ possit dare licentiã, vt fodiatur & alteri adquiratur, si tamẽ ipse fodit per operarios suos adhoc condutos, adquiritur sibi thesaurus, ac si propriis manibus ipse fodisset. vt in. l. ita autem. §. gessisse. ff. de admi. tuto. & notat loã. de Platea in. d. l. vna.

Sexta conclusio est, ꝙ si quis fortuito casu in alieno fundo inuenerit thesaurum, in loco publico vel priuato regis Castellæ, vel ciuitatis, aut villę, media pars pertinet ad inuentorem, alia dimidia pertinet domino soli. vt in. d. §. thesauros. & in. d. l. vna.

Et iure regni probatur in. d. l. 44. titu. 28. parti. 3.

Septima conclusio est, ꝙ denũcians iudicibus alicuius loci, vel territorij in quo ipse demoratur, ꝙ in loco vel fundo regis sit aliquis thesaurus, & ad regem pertineat secundum formam tex. in. d. l. 44. si verum denũciat, habebit in præmiũ quartam partem thesauri inuenti. vt in. l. 7. ti. 12. lib. 6. ordi. cuius dispositio non habet locum in eo, qui iam inuenit thesaurũ & appræhendit in dicto fundo regio quia tunc dimidiam partẽ habebit dicti thesauri. vt in. d. l. 44. sed loquitur in eo, qui denunciat tantũ modo esse thesaurũ: vt a iudicibus appræhendatur & detur regi. & sic loquitur ante realẽ appræhensionẽ & actualẽ. & sic in casu in quo tantũ est sciẽtia loci & thesauri ibi reconditi.

Si autẽ iam appræhendisset thesaurum: deberetur dimidia pars inuentori. vt per glo. in dicta. l. non nunquam. §. 1. & in dict. l. vna de thesauris.

Licet secundũ cõmunem omniũ doctorum, etiam sine appræhensione per solam inuentionem, ex solo visu, dicitur inuentus thesaurus. vt notat Christophorus Porca. in. d. §. thesauros. & moderniores in. l. 3 §. neratius. ff. de adqui. posse.

Item dicta. l. 7. ti. 12. lib. 6. ordi. non loquitur, quãdo quis denunciat esse thesaurum extra terminos loci vbi ipse demoratur. vt probant illa verba legis ibi do morare, quia in territorio & terminis loci vbi nõ moratur, nõ potest fodere terram. vt in. d l. 4. titu. 28. par. 3. Nec illa lex loquitur in thesauris regi non pertinentibus. vt probãt illa verba a nos pertenescientes. itaq; vbicũque ratione fundi vbi inuenitur thesaurus, vel ex alia causa non pertinet ad regem, in illo casu. d. l. ordina. locum non habet. vt ex eius serie apertissime patet.

Octaua conclusio est, ꝙ thesaurus inuentus in cera, vel alio modo in remobili absc̃odita, non dicitur thesaurus, & sic non pertinet ad inuẽtorem. vt cõcludit Iass. post alios doct. in. d. §. neratius. num. 7. ff. de adquirend. possessio. et per docto. in. l. a tutore. ff. de reiuendi. et per Ysernam in tit. quæ sint regalia in parte et dimidia.

Nona conclusio est, ꝙ pecunia recondita in muro domus venditæ, non pertinet ad emptorem. nõ tat Iass. in. dict. §. neratius. col. 3. et Ioã. de Platea. in. d. l. vna. nisi esset proprie thesaurus. et sic ex eius antiquitate et forma posset colligi. vt cõcludit Vlda. Zasius in. d. §. Neratius. quem videas.

Ex his conclusionibus videri meo resultat notissima et clara doctrina, quando thesaurus inuentus intra terminos ciuitatis ad eam pertineat, vel vicinos eius.

Item

Item nota, ꝙ mare intra centum miliaria attribuitur illi territorio, cui mare appꝓpinquat. secundũ Ange. in. l. insulæ. ff. de iudic. de quo per Feli. in. c. Rodulphꝰ. de resc̃ri. nu. 7. & ꝓ Cepo. in tracta. de seruitutib. prædi. c. de mare. & ad huius quoq; territorij maris conseruationem, tenetur corrector.

26 Multi ex episcopis, q̃ plures ecclesię huiꝰ regni & monasteria possident villas, & loca, terminosq; quos appellãt Rotũdos, & quæ dicta sunt de vsu terminorũ aliorum locorũ huiꝰ regni, quę subdita sũt dñis secularibꝰ, eadẽ quoq; seruanda sũt in his terminis locorũ quos vulgo abadẽgos appellamus: nam in his quoq; locis, iura et consuetudines gñales regni seruandæ sunt. vt in. l. 5. ti. 4. li. 1. ordina.

Expositio extrauagãtis Pauli Veneti.

Et quia frequẽs est alienatio horũ terminorũ, & bonorũ eccl'iæ, placuit hic sub breuibus de intellectu extrauagãtis Pauli veneti disserere, quę sub ti. de reb9 eccle. nõ alie. in extrauagã. situaꝫ. & vt rectiꝰ eiꝰ intellectus appareat, diuido materiam per conclusiones sequentes.

Requisita ad alienationem rei ecclesiasticæ.

Prima cõclusio est, ꝙ ad validitatẽ rei immobilis ecclesiasticæ tria req̃runt. tractatꝰ, quo confertur ab alienãtibus an expediat, necne alienatio, & vnicus sufficit. vt in. c. 1. et ibi gl. de rebus eccle. alie. vel nõ. li. 6. & in. c. sine exceptione. 12. q. 2. & gl. in clemẽ. 1. de rebus eccle. & notat Abb. in. c. 1. de his quæ fiunt. & propria significatio verbi, tractare, hoc significat, vt cõferatur, an expediat, vel nõ. & per plura iura probat Ioan. de Ripa in. c. decernimꝰ. de iudicis. nume. 6. & quod veritas causæ, & solẽnitas formæ requiratur, est communis opinio secundũ Barba. in. 1. volu. consi. 40.

Secũdo requiritꝫ capituli cõsensus, cuius appellatione maior pars continetur. vt in. c. cũ in cunctis. de his quæ fiunt a maio. par. capi.

Nam singulorũ consensus tunc requiritur, cũ singulariter ius competit pluribus: nam quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari. & glo. in. c. cum omnes. de constitu. quæ aliter sentit, reprobatur secundum Abb. & doc. ibi. Cõsensus.

Tertio requiritꝫ autoritas superioris. dicitꝫ autẽ superior Episcopus, cuius proprium est huiusmodi autoritatẽ interponere. vt in. c. abbatibus. & in. c. sequẽs. 12. q. 2. & in. c. in vẽditionibus. 17. q. 4. & si sunt bona monasteriorũ dicitꝫ superior, qui cõuentui præsidet, vt prouinciales prædicatorũ, vel ministri minorũ. & ita colligitꝫ ex glo. in clem. 1. de re. eccle. nõ alie. Et ita eã exemplificat summa Siluestrina in parte, alienatio. sub nu. 2. nã huiusmodi prouinciales & ministri episcopali priuilegio gaudẽt: & sunt immediati summo põtifici: & ideo eorũ autoritas loco episcopi sufficit. vt notant communiter doc. in. c. cum contingat. de foro compe. & sicut episcopus iura canonica tenetur seruare, ita & isti, prouinciales tenẽtur, qui nec contra iura, nec institutionem ordinis possunt in aliquo dispensare. de quo per Stepha. Betrã. in. 3. parte. consi. 16. ex quo consilio semel impugnauit testamentum cuiusdam monachæ, quæ fecerat testamentum & donationes ex licentia magni magistri Rodij: nam licet papa possit hanc licentiam præstare, non tamen magister ordinis sancti Ioannis, nec similes prælati, quia tenentur iura seruare. Prouinciales.

Itẽ superior potest appellari prior, vel prælatus qui subest alij: si ta Superior.

Universidad de Deusto
Biblioteca

men iste inferior habeat conuẽtum & capitulum ad alienationem faciendam. vt patet in dicta clemen. 1. quæ prohibet alienationem omnem præsidẽtibus, nisi necessitas, vel vtilitas monasterij, prioratus, vel ecclesiæ, vel administrationis huiusmodi, hoc exposcat: & ad id cõuentus sui, aut si conuentũ non habet, prælati proprij assensu ad hoc nihilominus accedente.

Nec audienda est gl. quáquá sit magnæ autoritatis quippe lo. An. cũ qua ibi concordant, & transeũt Cardina. & Imo. sensum enim clemen. peruertit, dicens, verbũ illud esse ad euadendá pœnã clemen. sed non ad validationẽ alienationis, ad quã semp exigitur autoritas cõsensusq; supremi illius superioris, siue episcopus sit, siue alius, vt iura antiqua volũt. & ita dicit cõiter teneri in monasteriis exemptis Conarru. in li. 1. resolu c. 3. nu. 9.

Quoniã & si iura antiqua hoc vellent, hoc ius antiquum moderandum est, prout moderatur ex dicta clemenți. & forte corrigitur. vt in. c. 1. de consti. li. 6. non enim tantum pœnalis, sed & dispositiua est dicta clemẽ. ait enim, perpetuo prohibemus edicto, nequis religiosus monasterio prioratui ecclesiæ, seu administrationi præsidẽs, iura &c. cõcedat. si quis autẽ contra fecerit, pœnã suspẽsionis ab officio eo ipso incurrat, nec ex concessione ipsius, recipienti ius aliquod adquiratur.

Ecce igitur quomodo velit, nolit, non tantum de pœna, sed de validitate alienationis disponit.

Ergo seruatis, q̃ litera clemẽ. disponit seruãda, valida est alienatio.

Neq; aliis iuribus probat gl. qđ intendit, non enim. c. abbatib⁹. 12. q. 1. &, c. in venditionibus. 17, q. 4 nã his iuribus, solis abbatibus non adiunctis conuentibus, alienatio prohibetur, sine cõsensu episcopi, cui tũc tẽporis erant subiecti. Quare iura ista cõsonant, nedũ cõtradicunt clemẽtinæ. Itẽ dicta capitula sunt synodorũ prouincialiũ, quæ nõ habẽt vim extra prouinciã, cum a papa nõ sint extẽsa ad vniuersalẽ ecclesiam: & si quá autoritatẽ haberent, non vsq; quaq; vt summi pontificis constitutionẽ, qualis est clemẽ, limitarẽt, etiam si illã sequerentur, quantominus cũ præcedant.

Neq; obstat. c. primum de rebus eccle, nõ alie. lib. 6. nam alienatio, de qua loquitur, solius immediati superioris autoritate, sine capitulo vel conuentu facta, etiam non ob hoc nulla dicitur, sed q; sine causa legitima sine tractatu, & in præiudicium tertij facta sit. vt notat Abbas in. c. nulli. de rebus eccle. non alienan. & in. c. 1. de his quæ fiunt a præ. sine consen. quanquá obscure in hanc sententiam descendat.

Et hanc opinionẽ contra gl. in. d. clemen. tenerem, nisi aliter se haberet consuetudo, quæ potẽs est augere solennitatem seruãdam, vltra ius canonicũ. vt notat Abb. in dicto. c. nulli. & sic intelligerem quæ notat summa Siluestrina. in parte, alienatio. sub nume. 4.

Si tamen errore potius quã consuetudine introduceretur, nõ esset consuetudo. vt innuit glo. in cap. quanto. de consuetu. & in cap. frustra. 8. distin.

His igitur præcedentibus tribus, valebit alienatio in casu a iure permisso, scilicet ex causa necessitatis, vel incommoditatis, vel vtilitatis, vel pietatis. de quibus per glo. in summa. 12. q. 2. & per doctores. in dicto. c. nulli.

Pietati

Bonum nomen. Pietati autem conuenit, bonum nomen religionis, & quies religiosorum. vt notat Caietanus. 22. q. 43. arti. 7. &. q. 87. arti. 1. ad quintum. imitatus forsan beatum Gregorium libro. 1. registri. in dictione. 9. epistola. 67. in fine.

Neq; ab vtilitate causa gratitudinis abest, quæ in bonũ cedit nomen. et glo. in. c. sine exceptione. 12 q. 2. reducit ad casum indẽnitatis, cui iura consulere volunt. prouidẽt enim ne alienationibus damnum ecclesiæ patiantur, nõ q; semper lucrum consequantur.

In pmutationibus. Secunda cõclusio est, q; licet in vẽditionibus & alienationibus rerum ecclesiæ locũ habeant supradicta: in pmutationibus tñ, solũmodo exigit subscriptio eorũ, quorũ cõsensus expectat. vt in. c. 1. de reb⁹ eccle. nõ alien. & in. c. 1. & ibi Abb. probat de his quę fiũt a pręla. & id magis est in testimoniũ pmutationis: quia id significat subscriptio aliorũ, licet ex subscriptione consensus regulariter arguatur. vt in. l. fideiussor. §. 1. ff. de pigno. & notat in. l. Caius. ff. de pigno. acti. & per docto. in. l. si ita stipulatus. §. Grisogonus. ff. de verbo. obliga.

Mobilia pretiosa. Tertia conclusio est, q; bonorũ ecclesiasticorũ immobilũ, alienatio tantũmodo phibetur, nisi mobilia sint precios̃issima, vt gẽma a rege donata maximi valoris: nam quoad prohibitionẽ alienationis propter rei excellentiã, equiparatur immobili. argu. tex. in. l. lex quę tutores. C. de admi. tut. et gl. in. c. epis q; mãcipiũ. 12. q. 2. & notat Siluest. vbi supra. q. 10. & idẽ est in re, voto vel iuramẽto, vel legato ad immobilia emenda deputata. secundum Abb. in. c. nulli. de rebus eccle. non alienan.

Quarta conclusio est, q; immobilium appellatione, ius et actio ad rem immobilẽ cõtinetur. vt in. l. ad resoluendã. C. de prædiis mino. & est gl. & ibi Bar. & doc. in. l. 1. C. si aduersus trãsa. & in. l. potest. ff. de auto. tuto. Itẽ & anni redditus etiã redimibiles. vt in clementi. exibi. in ver. annui reddit⁹. de verbo. signi. & plura alia quæ de immobilibus possem referre, congerit Siluestrina vbi supra. num. 9. & melius quá alibi per Andre. Tiraquellum. li. 1. retractus. §. 1. in glo. 6.

Quinta conclusio est, q; pœna alienantis ea quæ sunt prohibita, hæc est, vt ipso facto ab officio suspendatur, quod intelligitur quantum ad celebrationem & administrationem simul. vt in clemen. 1. & ibi glo. de rebus eccle. non alienan. facit. c. 1. de senten. et re iudi. lib. 6. in. §. vltimo. et in. cap. si celebrat. de clerico excommu. mi. et in. cap. 1. §. finali. de senten. excommuni. lib. sexto. quibus locis suspẽsus ab officio, significatur & suspensus a celebratione, et est excõmunicandus. vt notat gl. in. c. nulli. de reb⁹ eccle. nõ alie. et ibi Ab. et in. c. monem⁹. vbi ponit pœna Leonina. 12. q. 2. Pœna alienantis.

Quod est verum, nisi celeri satisfactione ecclesiam reddat indẽnem omnis ex his qui venit excommunicandus, primo venit monendus antequam excommunicetur: non monetur quidẽ de cõmisso, sed de commissi correctione. vt in. c. 1. et ibi notatur de senten. excõ. lib. 6. et in. c. sacro. et in. c. statuimus. et in. c. constitutionem. eo. titu.

Hodie vero in pœnis infligendis aliter est, puisum ex nouissima extrauagãti Pauli Veneti, quæ incipit, ambitiose. de cuius vero intellectu, et in quo reperiatur specialis

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad iura antiq̃ placuit hic differere.

Primũ est, q̃ secundũ antiqua iura, solus prælat⁹ libere posset absq; capituli cõsensu bona immobilia locare atq; cõducere, & alias mobilia pretiosa deo dedicata alienare, dũmodo huiusmodi alienatio longum tẽpus (hoc est decẽnium) non excederet. vt in clemen. 1. de rebus eccle. non alienan.

Paulina tamẽ constitutio dictũ decẽniũ ad trienniũ limitat: quod tempus prælatus, vel alius administrationẽ habens transgrediendo, pœnas incurrit in ea constitutione contẽtas, antiquorũ iuriũ pœnas non euadens, & nihilominus alienatio ab eo facta non tenet.

Secundum inuenitur specialis, quoniã pretiosa mobilia deo dedicata explicãtur videlicet, quæ seruãdo seruari possũt: & cætera, de quibus in iurib⁹ antiquis erat dubiũ, an noĩe immobiliũ venirẽbãt, & an possint sine solẽnitate alienari, explicãtur in dicta Paulina: & nõ aliẽnãda exp̃mit mobilia quæ seruando seruari nõ possunt. vt est triticũ, nisi pro temporis exigentia.

Tertium, in quo dicta Paulina ius nouũ est, q̃ res ab antiquo in emphyteosim concedi solita, poterat sine vlla solẽnitate rursus in emphyteosim a solo prælato concedi. vt in. c. fi. de feudis.

Tamẽ in. d. extraua. addit, vt nõ fiat dicta noua concessio ab eo, vel ab alio administrationẽ habẽte, sine euidenti vtilitate, quæ ante non exigebatur. & sic inducitur hodie quædã limitatio ad. c. fi. de feudis. nã absq; euidẽti vtilitate, & alienatio irrita est, & pœnę subsequũtur.

Quartum est quia locationi, de qua clemẽ. 1. de rebus eccle. nõ alie. addit conduction

Quintũ est, q̃ alienans in cõsulto Romano pontifice, vel contra Paulinæ tenorem, incurrit eius pœnas grauissimas, & a pœnis aliorũ canonum nõ eximitur: & talis alienatio est ipso iure nulla.

Quid operetur licentia Romani pontificis.

Et est aduertendũ, q̃ Romani pontificis licẽtia id operatur, vt valeat alienatio sine iuris solennitate, & in casu etiã a iure non permisso, nisi in papæ licentia aliter sit expressum: alioquin nõ maiori frueretur potestate, quam inferiores prælati. & ita concludit elegantissime Anto. Caputius in decisione. 16.

Si vero papa nõ consulatur eius quia assensus habeatur, hui⁹ Paulinæ tenor debet seruari, et tenor ex eius verbis elicitur.

Et in ea nullũ verbũ est, vel tractatum, vel consensum capituli, vel superioris infra summi pontificis autoritatem, aut decretum exprimit: vel quoquo modo etiam explicite significat.

Alienatio ergo his non seruatis, in casibus tamẽ a iure permissis facta ex vi huius Paulinę tenet, et valet, & alienans pœnas in ea contentas non incurrit.

Dixi autẽ ex vi huius cõstitutionis, nam ex vi antiquorũ iurium, non tenet, & pœnæ eorũ incurruntur. vt in. d. clemen. 1.

Item si hæc constitutio exigeret ex se, & includeret solẽnitates aliorum canonum, non opus erat antiqua iura roborare, atq; innouare, vt facit: imo superfluerent antiqua illa iura.

Item, si in casibus a iure permissis alienare, opus esset cõsulere Romanum pontificem, non vtilis, sed dãnosa esset hæc Pauli cõstitutio, propter varios casus cõtingentes, nõ solum in cõductione vtili vltra triennium,

triennium, sed in cõtractu emphyteutico, & de rebus nõ ab antiquo in emphyteosim concedi solitis.

Item quis ferat opus esse consulere Romanum pontificem ad alienanda bona mobilia, non secundũ instantis tẽporis exigentiam.

Rursus, mens huius dispositionis Paulinæ, quæ ex præfactione colligitur. vt. l. fi. ff. de hæredi. instituen. & in. c. ex multa. de voto. sed in præfactione dicit velle se obuiare profanis vsibus, & bonorum ecclesiasticorum detrimentis. & in casibus a iure permisis his omnibus obuiatur: ergo in eis hæc Paulina constitutio locum non habet.

Quod potest ex eo confirmari, q̃ mens legis, & eius finis, est ipsa met lex. vt. l. scire leges. ff. de legib⁹ Sed ipse Romanus pontifex prohibet omnem alienationem, præterquam (inquit) in casibus a iure permissis, ac de rebus, ac bonis in emphyteosim ab antiquo concedi solitis, & tunc ecclesiarum euidenti vtilitate, ac de fructibus & bonis quæ seruando seruari nõ possunt pro instantis temporis exigentia.

His ergo casibus, & si non consulatur Romanus põtifex, locum non habet dicta Paulina constitutio. His enim seruatis, eius tenor obseruatur in emphyteosi euidens vtilitas in fructibus &c. pro tẽporis exigentia. in reliquis casus aliquis expressus a iure: alioquin non haberet hæc clausula vim exceptionis. vnde in litera textus sequitur, Siquis autem cõtra huius nostræ prohibitionis seriem &c.

Quibus verbis autor alienationum significatur, & non conuentus vel capitulum, sine quo solennitas iuris non seruatur.

Ergo solum ad prælatos & ad alios ibidem nominatos, hæc cõstitutio dirigitur, quibus non seruantibus tenorem eius, alienatio (inquit) est nulla.

Interpretãda igitur est hæc constitutio, q̃ locum habet, nõ solum quando de pœnis agitur, sed cum de nullitate alienationis. quo casu personę tantum particulares nominantur.

Non seruãtes autem antiqui iuris solennitates, pœnas eius incurrunt: & vbi exigitur solẽnitas, alienatio est nulla.

Et ista constitutio secundum iura antiqua est interpretãda, his exceptis, quæ expresse superaddit, scilicet tempus triennale in cõductionibus.

Quibus si adsit casus a iure expressus, permissus cũ lõgiori tẽpore, & alienationis nullitas & pœna enaditur, in emphyteosi euidens vtilitas, in fructibus temporis exigentia.

Vnde doctores hanc constitutionem in modicis rebus, sicut nec antiqua iura non habere locũ asserunt. vt in. c. terrulas. 12. q. 2.

Sextum, in quo dicta Paulina est singularis, patet in impositione pœnarum: quoniam si contra faciens episcopi vel abbatis præfulgeat dignitate, interdicitur illi ingressus ecclesiæ: qui si intra tres mẽses immediate sequentes, ecclesiam indemnem reddendo non resipuerit, ipso facto est suspensus officio, tam in temporalibus, quam in spiritualibus. 27

Si autem minoris fuerit dignitatis, ipso iure est suspẽsus sine alia sentẽtia, vel declaratione: & est excommunicatus tam alienans, quã alienata recipiens, cuiusuis dignitatis, vel status fuerit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Verum, ſicut pœnæ grauiores ſunt, ita moderatius inflingũtur. ait enim litera Paulinæ, ſi quis præſumpſerit: quo verbo temeritas ſignatur contrauenientis. vt notat Archidia. in.c. Romana. de appella. li. 6. col. 4. & per Feli. in.c. Iudęi. de teſti. & in.c. 2. de iudic. & in authen. de nuptiis. §. ſic itaq;. col. 4. vnde non niſi ſcienter contra conſtitutionem Paulinã agentes, eius pœnas incurrunt. Pœna vero clementinæ primę de rebus eccle. non alienandis, etiam ignorantes afficit, etiam ſi ignorantia craſſa eſſet: nã vbi requiritur dolus, ignorãtia lata non æquiparatur dolo. iuxta late notata poſt gl. ibi. in. l. in actionibus. ff. de in litem iuran. ſi ergo alienans non præſumit, alienatio ex vi dictæ Paulinę conſtitutionis nulla non eſt.

Septimum, quod ex dicta Paulina colligitur, eſt, quod caſus permiſſus ad alienationem ſine alia ſolennitate ſufficit ad euadendas pœnas, quanquam exigatur ad validitatem contractus. Alia enim iura vult in ſuo robore manere: alioqn ex ſola diſpoſitione Paulinæ in illis permiſsis caſibus, alienatio eſſet validitate munita ſine ſolennitate. Pœnæ vero clementi. 1. de rebus eccleſi. quocunq; deficiente incurruntur.

Ex ſupradictis infertur & patet, ex Paulina non eſſe nullam alienationem ſine ſolennitate factam in caſibus permiſsis: cum enim eam dicat nullam, niſi in caſibus permiſsis, ergo in eis non eſt virtute eius nulla, ſed ex clemẽtina prima. & ſi ſumus in caſu alienationis ab antiquo facta, præſumitur q̃ præceſſit ſolennitas: quod per multa probat Caputius deciſione, 16.

Qualiter pœnæ vigent.

Secundo infertur, qñod agens cum ſolennitate iuris antiqui, etiã extra caſus permiſſos, & in conſulto Romano pontifice, non incurrit pœnas eius: tum quia iam proprie ille non alienat, ſed conuentus cum eo: & pœnæ ſunt reſtringendæ ad eos. ergo tantum verba directa intelligi debent, qui per ſe agunt.

Tum etiam, quod conſulendo, tractãdo cum capitulo & eius conſilio & aſſenſu alienando, non præſumit, & ſic non agit temere aut malitioſe: & cum res agatur ſine præſumptione, non habent locum pœnæ extrauagantis: quia in pœnalibus ſtricte eſt procedẽdum. vt in capitulo. odia. de regulis iuris libro ſexto. & in lege. cum quidam. ff. de liberis & poſthumis. & quia verba debent ſimpliciter intelligi, & non ſecundum quid. vt in. l. hoc legatum. ff. delega. 3.

Tertio infertur euidentiſsime, quod in caſibus a iure pmiſsis non eſt opus cõſulere Romanum pontificem, ſicut etiam cum iura antiqua ſeruantur: non enim vno verbo niſi manifeſte dicatur, intelligi debet aliis iuribus derogatum. vt in capitu. eccleſia veſtra. de electione. & in capitu. cum expediat. codẽ titulo. lib 6.

Et ad hoc ponderanda ſunt illa verba tex. qui contra huius tenorẽ in conſulto Romano põtifice &c. & in tenorẽ eius in caſibus permiſsis alienatio facta eſt excepta, & iura antiqua confirmantur. qui ergo extra caſus permiſſos vult alienare, & ſine cõſenſu capituli ſi habet, vel ſuperioris ſi non habet, neceſſe eſt conſulat Romanum pontificem, ad pœnas euadendas, et validationem alienationis.

Et iſte

Conſuetudo contra Paulinam, an valeat.

Et iſte eſt planũs ſenſus eiuſdem Paulinæ, & practicãdus, licet nonnulli inaduertenter innuant valere conſuetudinem contra diſpoſitionem dictæ Paulinæ, eamque non eſſe conſuetudine receptam, cum quotidie emanent literæ apoſtolicæ, de ea mentionem facientes, & ad eius obſeruantiam monentes: & ob id ceſſat, quod notat Silueſtrina. in parte, alienatio. §. 15. & Caietanus in ſumma, in parte, excommunicatio. c. 75. et Rochus de Curte. in. c. fi. de cõſue. foli. paruo. 51. & noſter Didacus de Couarru. in lib. 2. reſolu. c. 16. nume. 6. & Albertus in tracta. de vero clerico. c. 50. in lib. 2. ſub nu. 9.

Et cum dicta Paulina ſit in obſeruantia, neceſſe fuit, vt dominus papa Leo decimus ei derogaſſet in bulla conceſſa generali, ac vniuerſis prouincialibus, & miniſtris ordinis minorum obſeruantiæ: qua perpetuo cautũ eſt, moniales ſanctæ Claræ, & beati Franciſci tertij, nuncupati de pœnitẽtia, poſſe vendere, & alienare, & permutare quæ libet bona immobilia de conſenſu duarum partium conuentuum, & habita diligenti informatione a duobus, vel tribus bonis viris, in locis quibus bona cõſiſtunt id eſſe in euidentem vtilitatem monaſteriorum: & alienata coram vicario epiſcopi cõfirmare. & ex huiuſmodi Leonis conſtitutione, quã ego habeo, derogatur dicta Paulina, quæ ſi non eſſet admiſſa, non eſſet neceſſe derogare. vt in. l. decem. ff. de verbo. obliga. & in. c. ad diſſoluendum. de ſponſa. impube.

Euidens vtilitas,

Et quia dicta extrauagans Paulina excipit caſus a iure permiſſos, inter eos nota, quod quãdo prælatus cũ capitulo alienat, eo ipſo probata eſt præſumptiue eccleſiæ vtilitas. ſecundum Baldum in capitulo primo. §. primo. de his qui feudũ dare poſſunt in vſi. feudo.

Et euidens vtilitas appellatur, ſi pro contractu tẽporali daretur cenſus perpetuus eccleſiæ, vt notat Anchar. conſi. 122.

Et licet quando procedit decretum prælati, & tractatus atq; cõſenſus capituli præſumatur vtilitas. vt in. l. in pupillo. & ibi gl. ff. de ſolu. quam notat Tho. Gráma. in conſi. 28. in princi.

Tamen ſi integralis formæ congruitas non fuerit ſeruata, nõ præſumitur vtilitas eccleſiæ, imo damnoſitas. vt notat Bal. in. l. quicũq;. C. de bonis quæ libe.

Cuius dictum intelligo eſſe verum in dubio, ſi tamen euidẽtiſsime & non euidenter conſtaſſet de vtilitate eccleſiæ in alienatione facta, ita q̃ illa vtilitas tráſiſſet in notorium, quia in notoriis relaxatur ordo iuris, & in certis non eſt locus coniecturis: in iſto caſu valeret alienatio ſine alia iuris canonici ſolennitate. & in iſta notoria & euidẽtiſsima vtilitate procedit gloſa in lege. cum hi. §. eam. ff. de tranſact. & quod ibi notat Baldus. & in lege. contra iuris. ff. de pactis. & ita opinatur elegãtiſsime Anchar. in conſilio. 197. col. 2. quem nominatim ſequitur Thomas Grammaticus in conſilio. 28. & ibi citat verba extrauagantis ambitioſę cupiditatis.

Quõ prælatus iurat nõ alienare.

Item eſt notandum, q̃ ſi prælatus in ſtallatione ſuæ prælatiæ iurauit nõ alienare bona ſuarũ eccleſiarũ vel monaſterij incõſulto Romano põtifice: in iſto caſu obſtãte iuramẽto non põt etiam in caſibus licitis alienare incõſulto Romano pontifice,

pontifice, nisi in casu necessitatis, vel euidentissimæ vtilitatis: nã ista æquiparantur, vel nisi res alienanda sit modica: nam ista omnia sub iuramẽto de non alienando videntur excepta. ex notatis per Abb. in. c. vt super. de rebus eccle. nõ alienã. & reassumit Siluestri. in parte, alienatio. numero. 16. & Socinus in. 1. volu. consili. consi. 29. nume. 19. & per Barto. de Casaneo in cõsuetu. Burgun. rubri. 9. §. 9. nume. 26.

Item si statutum ordinis, cuius monasterium vult alienare, prohibet alienationem, nõ seruata certa forma ab statuto introducta, eius omissio viciat alienationem. vt cõcludit Soci. in. d. consi. 29.

Item vtilitas non solum de præsenti debet spectari, sed in futurum quoq; taliter q̃ si in fundo quem vult ecclesia alienare, posset molendinũ ædificari, illa quoq; vtilitas debet haberi in consideratione. ex notatis per Federi. de senis. in consi. 210. & in. l. spem. C. de dona.

Item bona quę solita sunt infeudari vel alienari, licet licentius possint alienari. ex. c. fi. de feudis. & ex dicta Paulina tamẽ illud est verũ, nisi postquã redierint ad ecclesiam, longa possessione manserunt immensa, quia non possunt alienari, nisi prout alienãtur alia bona non solita alienari. secundum Bal. in. c. 1. de clerico qui innestitu. fecit.

Solitum quõ dicat.

Et quando dicatur q̃ res sit solita alienari, videatur Alexan. in. 3. volu. consi. 9. & per Rochũ de curte in. c. fi. de consue. q. 5. & per Bar. in. l. 2. C. de imponen. lucra. discretio. lib. 10.

29 Qua actione petãtur bona alienata,

Item aduertendum q̃ facta alienatione contra formam iuris antiqui, & dictam Paulinã, potest contra possessorem intẽtari directa rei vendicatio bonorum ecclesię: nam tacite videtur petitum, vt alienatio declaretur nulla. argu. text. in. l. illud. ff. de adqui. here. & loquendo in minore qui petit rem quam alienauit. ita notat Anto. in. c. constitutus. de reli. domi. & Alexan. in. 5. volu. consi. 177. & Matth. de affli. in dec. 255. in ver. dicebat. & apostill. ad Paul. in. l. qui proprio. §. itẽ quæritur. ff. de procu. & Iaff. & docto. in. l. nam & postea. §. si minor. ff. de iureiuran.

An iudex ecclesiæ cognoscat cõtra laicũ.

Et quia talis possessor rei ecclesiasticæ dicitur raptor, vt notat Abbas in. c. 2. de rebus eccle. non alie. non esset absonum asserere q̃ reus potest cõueniri, quanuis sit laicus, cõram iudice ecclesiæ, quia dicitur rem ecclesiæ violenter retinere: quo casu conuenitur coram iudice ecclesiastico. iuxta notata per Innocen. & doc. in. c. cum sit generale. de foro compe. & q̃ possit agi coram ecclesiastico, colligitur ex Alexan. in quinto volumi. consi. 103. in fine. tutius tamẽ est agere contra habentem titulum, licet inualidum, corã sæculari iudice.

Agens tamen ad repetendã rem ecclesiæ alienatam, asserendo ecclesiam deceptam, legat prius quæ notat Lucas de Pen. in. l. 2. C. de præd. naui. & omnibus rebus. libro. 11.

Ex officio iudicis repetũtur alienata.

Et si prælatus vel alius nõ agat petendo rem ecclesiæ male alienatam, iudex ex suo officio repetet. vt in. c. si quis presbyterorũ. de rebus eccle. non alienã. & procedet ad inquisitionem tãquam in causa pia. & plura iura quę possem referre cumulat Augustinus in apostill. ad Ange. de malefi. in parte, hæc est quædam. in apostill. incipienti. tu autem in hac.

Quæ

De bonis fraternitatum.

Quæ supradicta sunt de prohibitione alienationis non habent locum in bonis hospitalium priuatorum, neque confraternitatum, et similium collegiorum. vt notat Fel. in. c. de quarta de præscri. col. 2

Neq; in alienationibus bonorum quæ alienatur a fratribus sancti Francisci qui cum nihil possidere possunt nisi pro vino, & hostiis ad consecrandum: vt in extraua. ex ibi & nominatim notat de vino & hostia apostill. ad Abb. in. c. nulli de rebus eccles. non alienan. si alienant sibi legata pro alimentis non requiritur dicta solẽnitas. vt notat Bald. in authen. ingressi. C. de sacro. eccle. & Petr. de Rauenas in al lega. cõsue. fo. 18. & Hipo. sing. 132.

Item quæ supradicta sunt locũ habent in alienatione rerum ecclesiæ vltra triennium, non autem loquũtur iura supradicta, in locatione fructuũ beneficiorũ, nam locari possunt vltra triẽnium, vt in. c. quærelam, & ibi docto ne prælati vices suas, & per Bald. in. c. 1. de his qui feudare poss. col. 5.

Et extrauagans ambiciose loquitur de bonis ad ecclesiam pertinentibus non ad clericos, vt probant illa verba bonorum ecclesiasticorũ iuncto tex. ibi ecclesiarum euidenti vtilitate beneficia autẽ licet sint in ecclesia: non tamẽ sunt bona ecclesiastica & beneficiũ intitulatũ confertur, & nõ alienatur nec diuidi potest, vt in. c. maioribus de præbẽ. & dominiũ beneficiorũ dicitur esse apud deum nõ apud ecclesiã, secundũ Abb. in. c. cum secundũ de præbẽ. & clericus curatus nõ dicitur minister eccliæ, sed rector ministri. n. sunt minoris cõditionis de quibus loquitur text. in cle. 1. §. ad hæc de statu, mona, & ideo de bonis ecclesiarũ pro his ministris nõ loqũitur extrauagans ambiciose, & ideo intrepide est dicẽdum beneficiorum fructus posse vltra triẽnium locari & ita notat Federi. de Senis. consi. 123. & nominatim notat Couarruuias. in. l. 2. resolu. c. 16. sub nume. 6. licet aliter & male videri meo notet Nicola. Boerius in decis. 224.

Et ad quod tẽpus locari possint res ecclesiæ & dari in emphiteosim per Didacum de Couarruui. in. d. cap. 16. & 17. & 18. in lib. 2. reso. Et cum his manet aliquãtulum ornatus & elucidatus intellectus dicte extrauagantis ambiciose cupiditatis, vt intelligant prælati habentes terminos qualiter possint eos alienare.

30 An visitacio terminorum per alium impleatur.

Redeundo igitur ad materiam limitum & terminorum de qua est sermo huius capitis, dico q̃ inspectionem & visitationẽ terminorũ semel in anno debet corrector personaliter facere, vt probãt illa verba. en persona vna vez en el año, ex quo probatur q̃ iste actus est personalissimus per ipsum correctorẽ implendus: nam ista verba en persona, idest per te ipsum astringũt ad personaliter exercendum, vt in. l. fideicõmissa. §. fina. ff. delegatis. 3. & in. l. 3. §. fina. ff. qui petant tuto. & idem iniungitur correctori, vt per se ipsum latrocinia vel illicita comittentes inquirat, vt in authen. de collatori. §. iubemus ibi per se. collatio. 9.

Ex quo infertur q̃ ista visitacio terminorum per solum vicegerentem, aut locum tenentem fieri non potest: nam ista verba per te ipsum important, vt nõ possit ponere substitutum, vt in capitu. fina. de officio delega. et notatur in. c. cum dilecta. de rescrip.

Et idem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et idē notatur de tabellione qui debet officiū exercere, vt notat Bal. in.l.vna.§.non autem.C.de cadu. tollen.& per Alexan.in.2.vol.con si.217.& notat Iaſ.in.l.1.§.1.ff. de adqui.poſſ.& in.l.1. colla. 7. ff.de offi.eius cui manda eſt iuris,& no cat Zaſius.in.d.§.1.

Idem eſt in viſitatione termino rum vt videat præſens an ſint ſarta tecta nam nō excuſatur ſi ea viſſat per locum tenētem ſicut nec tutor excuſatur vt eſt gloſſ. & ibi Lucas de Pēna, qui ponit rationem cōtra præſides in.l. Cum ad quamlibet. C.de condi.in publi.horre.lib. 10.

Executor teſtamēti.

Idem eſt in executore teſtamēti vbicunq; ſue perſonæ induſtria requiritur, vel aliquid eius arbitrio, vel conſcientia gerendum eſt nam per ſe & non per alium eſt illud implendum, & pluribus quæ cumulat Lucas de Pēna in.l.per hāc. C. de eroga.mili.annone.lib.12.& ex notatis in.l.inter artifices.ff.de ſolu.& loquēdo de illo cui comititur executio facti notat Plate.in.l.agē tes. C.de Curio.lib.12.& multa in ſimilibus quæ poſſem allegare, notat Feli.& poſt eum ſcribē.in.c.fi. §. is autem.de offi. delega.

Et idem eſt quotienſcunq; iura exigūt aliquid fieri propria manu vel perſona: nam per alium id face re minime licet, vt in.l. hac conſultiſſima.in princi.& in authē.quod ſine,& in.l. cum antiquitas. §. pe. C.de teſta.& in.l.fi.§.ſimiliq; modo.C.de iure delibe.& notatur in cap.tua.qui matri acuſa.poſſ.& in c.ſuper quæſtionū. §. intencionis. de offi.delega.et in.c.cū redēptor. 22.q.2.ibi propria manu.et in.c.2. de hæreti.lib.6. et idē probatur in cap.vniuerſitatis de ſenten. excom mu.et in.c.ſi vero. eo titu. et in. c. cum parati. de appella. et in his iuri bus aliquid explicādum in propria perſona ſtatuitur.

Nimirum ergo ſi in noſtro quo que caſu viſitatio terminorū ſit explicanda in propria perſona correctoris: quia cum hoc negotium ſit graue perſona correctoris exigitur et non locum tenētis, vt notat Bal. in.l.aliquando.ff. de offi. procon. in.3.oppo.et quando agitur de publica vtilitate. vt eſt in iſta viſitatione terminorum a perſona nominata, ad id exequēdū non debet reſcedi: vt notat ſingulari. Bal.in.c.quoniam apoſtolica.de officio delega.

Quod ego corroboro ex notabili tex.in.l.15.qui ex cauſa.ff. de manumiſſ.teſta.vbi propter qualitatē perſonæ non poteſt comiti alicui manumiſsio ſerui ne alius ſit patronus liberti manumiſſi.

Et fulciuntur ſupradicta, nam ſi comparatio literarum vel exēplatio inſtrumentorum non poteſt iudex aliſ comitere ſed pſe ipſum debet inſpicere. vt probat Bal. in authē.ſed nouo iure. C. ſi certū peta.

Quanto fortius viſitatio terminorum non debet comiti, quia ſenſus viſus eſt inſeparabilis a ſubiecto ipſorum terminorum, vt in.l.ſi irruptione. §. ad officium. ff. fini regundo.

Et quæ ſupradicta ſunt poſſunt fulciri ex pluribus doctrinis et allegationibus cōgeſtis per Paridē de Puteo in tracta. ſindi. in parte ſubſtitutus, et ibi poſt Guiller. de Cuno dicit q; mandatum factum correctori nō poteſt impleri per locum tenentem, niſi aliter ſit in mandatis expreſſum, et facit glo. in authen. de tabellionibus. §. 1. col. 4. in parte per ſe.

Et ex ſupradictis infertur in practica,

Pœna non viſitādi terminos locū non habet contra alcaldes ordinarios,

ctica, q; in locis vbi ſunt iudices quos vulgus alcaldes ordinarios appellat non poſſunt cōueniri pœna iſtius capitis ſi non viſitauerint terminos, quia hoc ſpecialiter eſt iniunctū correctoribus in propria perſona,& nō iudicib9 inferioribus & ſpecialia ſunt ſpectanda. vt.l.ſancio legū. ff. depēnis, & cōtroquos lex pœnā nō imponit, nec nos debemus imponere. vt in.l. at ſi quis. §. diu9. ff. de religio.& ſumpti. fune. & eſt glo.in.c.fi.& ibi docto. de iure patro.& per Deciū in.§.in pœnalibus. ff. de regu. iur.& negligentia non nocet in non valētibus viſitare terminos, & vbi diligencia non ſuficeret. vt in. l. 2. ff. quis ordo in bono poſſ. ſeruetur: et ſic iſtis iudicibus ordinariis, ſed neque rectoribus locorum non poterit imputari, quod non viſitauerint terminos, cū ſoli correctori eſt iniunctum & ceteris videtur inhibitum. vt in. l. Cum pretor. ff. de iudicis. & intereſt reipublicæ, vt nobilis, vel honorabilior perſona. vt eſt iſte corrector viſitet terminos, & non aliſ iudices inferiores, vt in ſimili notat Innocen. in cap. quod in dubiis. de renuncia.

Et quamuis corrector ab aduanncia populi vel ab aliis nō requiratur, vt viſitet terminos ab iſta lege eſt monitus, & niſi oſtendat viſitaſſe terminos poterit in ſindicatu puniri ex notatis per Lapum, in allegatio. 51. in fine. Imo ſi iudex inuenerit aliquid ex terminis occupatum, & nō reſtituit ciuitati videtur in vſurpatione conſentire, vt notat Ioan. de Platea in. l. vſus aque. C. de fundis rei priua. lib. 11.

Item corrector durante viſitatione terminorum non debet negocia ciuilia audire, ſed viſitatio debet totum hominem occupare, alias punitur, vt in cap. 69. in curiis habitis apud ciuitatem Segouia.

De viſitatione vicorum.

Qnæ ſupradicta ſunt quod locum tenens, non viſitauit terminos procedūt tantum modo in viſitatione terminoru, ſecus eſt in viſitatione locorū ſuæ iuriſdictionis nam locū tenēs poteſt eam facere. vt in. c. 4. in curiis habitis, apud Toletū, anno. 1539.& quod ibi nō mutatur circa viſitationē terminorum ſtare cenſetur. vt in. l. præcipimus. §. fi. C. de tempo. appella.

Item ex eo quod aliquid eſt gerendum in propria perſona infertur practicabilis intellectus ad. l. 6. titu. 29. parti. 7. dum dicit, que el carcelero cierre las puertas dela carcel por ſu mano meſma, y guardar muy bien las llaues. Nam in tantum eſt verum, hoc quod non excuſatur ſi per alium hoc fecerit niſi vel præſens ipſe ſit vel ex aliqua neceſsitate, quia tunc nō poteſt dici negligens, vt in ſimili notat Angel. in authen. vt clerici apud proprios epiſco. collatio. 6.

ad l 6 ff 29 p 7.

Cuius ſpē ſis fiat viſitatio terminorum.

Viſitatio autem terminorū propriis expenſis debet a correctore fieri vt probat litera tex. ibi a ſu coſta, ergo nec vecturas nec aliméta ſpenſis reipublicæ recipiet, ſed neque hoſpicia, nam regulariter corrector priuata hoſpicia, vel domos occupare non debet, quia grauātur ſubditi huiuſmodi hoſpiciis cōtra notata per Plateam in. l. præſidibus. C. decurſu publico, lib. 12. & in. l. fina. C. de canone largicio. titu. libro. 10. & in. l. 1. C. de palaciis, & domi. domini lib. 11. & ibi notat Lucas de Penna. ſuis ergo ſpenſis debet corrector terminos circuire & viſitare. vt in authen. vt nulli iudi. §. nulli. colla. 9.

Et in

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et inquantum Platea in.d.l.1. dicit q̃ expensa publica debet conduci domus quã iudex inhabitet cum sit persona publica.

Illud hodie corrigitur, vt in.c. 7.infra in istis mandatis.

Imo si contra voluntatem subditorũ corrector occupet hospicia vel sibi vel aliis incurrit pœnã, de qua in.l.1.in fi.ti.21.lib.2.ordi.

Alias autem spensas factas in visitatione terminorum si quas corrector fecit habebit a cõmuni cuius negotia gesit nam corrector suis nõ debet militare expensis, & sicut tutor aut curator sumptus factos in rebus minorum recuperat nõ tamen quos fecit in propria persona, vt est tex.in.l.a tutoribus.§. principalibus.ff.de admi.tuto. ibi in tutella non qui in ipsos tutores fiunt ratio haberi solet, & loquendo de legato misso a ciuitate probat text. in.l.legat9.§.siquis.ff. de legatio.

Salarium pro visitatone.

Salarium tamen pro labore impenso in visitatione terminorum peti non potest, nam cum istud sit a lege ista in positũ correctori, vt munus tale munus debet esse gratuitum. vt est tex.& ibi glo. & Bar.& Sali.in.l.1.ff.manda.& qui gratis tenetur aliquid facere turpiter pro eo salarium petit, vt in.l.3.& ibi docto.ff. de condi. ob tur.

6 Tutor an habeat salarium.

Imo fortius dico, q̃ non solum corrector salarium pro visitatione terminorum habere nõ debet sicut nec tutor ac curator nõ habent prouidendis aut curandis rebus minorum, vt supra dixi,& notat Petrus Iacobi in sua prati. titu. de contraria máda. actione, nisi ex legitima causa in minorum euidentem vtilitatẽ fuerit a iudice eis assignatum, vt notat Bar.in.d.l.a tutoribus. §. fi,& in.l.1. §, si pupillis, ff, de tutell, & ratio distraen.& per Anani.in.c. qualiter & quando. §. licet. de accusa.& per Paul.in.l.fi. §. in computatione. C. de iure deliberan. vel nisi ex cõsuetudine aliquid soleat prestari de fructibus minorum. vt notat Paul. in consi.364. & Rochus de curte in.c.fina.de consue.in. 12. q. & in.l.2. titu. 7. lib.3. foro. ll. & casu quo salarium debet tutori assignari illud debet esse in particulari negotio, vt notat Iass. in. l.item. C. de procura.

Imo neque rectores populorum si necesse fuerit eos ire ad dictã visitationem cum correctore non possunt habere salaria, imo gratis sine suo proprio dispendio tenentur ire & hæc & similia exercere, vt notat Guido Papæ in decisio. 68. quod male seruatur in practica.

Duplicato officio an & salariũ.

Sed quæro in pluribus locis huius regni sunt statuta confirmata regia autoritate quibus cauetur q̃ iudices ordinarij, quos alcaldes appellamus habeãt pro visitandis terminis ciuitatũ aut villarum tot argentos singulis diebus, postea superuenit corrector atque ideo suspensum est officio illorum iudicum ordinariorũ, quibus corrector succedit in officio: an ideo possit habere pro visitandis terminis eadem salaria: & quidam putabát correctorẽ debere habere hæc salaria regia autoritate confirmata, moti ex eo q̃ si capitaneo debetur certum salarium, & certum potestati & quilibet ipsorum tenetur certos familiares habere si postea dicta officia deueniunt ad vnũ ille debet cum onere familiæ illa integra salaria habere, vt notat Ange. in authen. vt de terminatus sit numer9 clerico. col. 1. & in authen. vt iudices sine quoquo supra. §.1. colu.2. & plura iura atq; doctrinas, quas possem in corroborationem citare, notat Puteus in tracta. sindic. in parte, salarium. capit. an si officialis. Si ergo onus visitandi terminos peruenit cum officio ad correctorem, cur non veniet quoq; salarium?

Secundo, ad idem facit textus in authenti. vt iudices sine quoquo suffragio. §. illud. col. 2. vbi dicitur, quod propter duplex officium vel plures sollicitudines quæ in persona vnius concurrunt, duplex debet percipere salarium. & idem probatur in.l.his scholaribus. C. de dignita. libro. 12. & in.l.binos. C. de aduoca. diuerso. iudi. & per Paul. in l. qui duobus. ff. de condi. & demõstra. Et alia in simili fundamenta refert Antonius Caputius in decisione. 27. numero. 20.

Tertio facit, nam quotiescunq; iura duorum concurrunt in persona vnius, tantum debet habere ille vnus, quantum duo haberent. vt in.l. si mihi & tibi. in prin. ff. delega. 1. & in.l. Titius. §. qui marco. ff de annuis lega. & per hæc iura, q̃ sit præstandum salarium propter duplex officium si concurrit in persona vnius, tenet Ioan. de Platea in.l. maior. C. de digni. libro. 12. & ibi dicit ita tenendum, nisi consuetudo sit in contrarium.

Quarto ad id videtur facere nã si corrector iste subrogatur in personas priorum iudicum, subrogatus sapit naturam eorum, in cuius locũ subrogatur. vt in. l. eum qui. §. qui iniuriarũ. ff. si quis cautio. & notatur in.l. parabolani. C. de episco. & cleri. & in. §. fuerat. insti. de actio. & intãtũ est hoc verũ q̃ subrogatio videtur velut prima officij creatio. secũdũ Bal. in.l. aliquæ. §. sin autẽ, C. de cura. furi. & hoc posset corroborari ex pluribus notatis per Iass. in.l. cohæredi. §. qui discretas. ff. de vulga. & pupilla.

Sed his nõ obstãtib9 verior pars videt, q̃ iste corrector nihil ex isto salario ab statuto deputato possit percipere.

Nam iste corrector non subrogat in locũ, delos alcaldes ordinarios, imo illa officia suspẽdunt, vt pbat. c. 7. in. eo. ibi. q̃ pues está en el suspẽdidos los officios. & sic nulla dat subrogatio, sed suspensio, quæ est officij taciturnitas & silentiũ. vt in. c. alma mater. de sen. excõ. & sic durat officium illorũ iudicum, sic sñia lata durat, licet p appellationẽ sit suspẽsa. vt notat in. l. furti. in pn. ff. de his q infami. & q̃is nõ esset suspẽsio officij, sed subrogatio, q̃ talis subrogatio in officio nõ fit ad effectũ, q̃ subrogat9 ferat onus & põdus officij, in tali casu subrogatus nõ sapit naturá ei9, in cui9 locũ subrogat: & ideo non debet in tali casu habere salarium. vt notat Bar. in. l. pater filium. in quarta col. ff. de inoffi. testa. numero. 19. quem refert & sequitur Ioannes de Ripa in tracta. de peste. in vltima parte. in ver. discussa. nu. 452.

Quo fit, vt cum iste corrector non exercet eadem officia per modum subrogationis, sed ingrediatur officium tanquam iudex maior, & plura officia iurisditionis iungantur in vnum correctorem, ob id dicitur vnum esse officium, & non plura. vt notat Iasson in lege. quominus. ff. de flumi. numero vigesimo.

Et ex his patet respõsum ad prior a fundamenta, & manet firma cõclusio, q̃ corrector etiam illud salarium statutum pro visitatione terminorum habere non debet.

Facta

Universidad de Deusto
Biblioteca

Qualiter reponẽtur limites amoti.

Facta autem terminorum visitatione, si corrector inuenerit limites amotos, habita prius legitima causæ cognitione, citatis citandis, reponet limites amotos in pristinã formam: nam sine causæ cognitione iudex nõ potest quidquam statuere. vt in.l. omnes. ff. de in integrum resti. & in.c.1. de causa poss. & proprie.

Et cum ad causæ cognitionem debeat citari persona, vel conciliũ, quod limites amouit, vel occupare fecit terminos: & facta citatione statim sequitur oppositio declinatoria iurisditionis contra correctorem, dicendo q̃ cognoscit de causa extra territoriũ, & a pronunciatione q̃ est iudex appellatur. vt notat glo. in authen. habita. C. ne filius pro patre. & sic nimis protelatur negocium, quando huiusmodi declinatoriæ exceptiones opponuntur.

Tutior praxis.

Ideo tutior practica est, q̃ idem concilium, cuius termini occupantur sine autoritate iudiciali, & sine causæ cognitione vim vi repellendo, reponat in suum locum terminos auulsos, & amoueat furtiuos & male positos, nam hoc licitũ est. vt in.l. quemadmodũ. in. §. si protectum. ff. ad.l. Aqui. & in.l. si vitem. §. qui ad ianuam. ff. quod vi aut clam. vbi dicitur, q̃ licitum est demolire, q̃ in solo a nobis possesso ab alio ædificatur vel ponitur. quod notat Ioan. Fab. in.l.1. C. de interdictis. & per Cepo. in tracta. de seruitu. vrba. prædio. c. de tigno iuncto. & per Oldra. consili. 82. & Pau. in.l. vna. C. vt nemo priua. per tex. in.l. fideicõmissa. §. si quis illicite. ff. delegatis. 3.

Dixi autem in solo a nobis possesso, nam si solum esset cõmune, & socius ædificasset in communi solo, non licebit illud propria autoritate demolire. vt per plura iura probat Philippus Decius in primo volu. consi. 221.

Et quanquam vniuersitas quæ vim patitur in mutatione horum limitum destrueret limites iniuste positos sua autoritate, & reponeret suos, etiam vi armata, non esset illicitum, nec̃ criminosum. vt dixi supra in isto cap. Et notat fere in proprio casu Pau. de Castro. in.l. vna. C. vt nemini liceat sine iudice.

Alia practica est agere criminaliter contra occupatores interdicto vti possidetis, quod potest criminaliter intentari. vt est gl. in.l. fi. C. fini. regundo. & per Bar. in.l. item apud labeonem. §. si quis bona. ff. de iniuriis. & per Pau. in.l. qui pendentem. ff. de actio. emp. & ven. 32 Practica criminalis.

Et in cognitione huius criminis incidenter constabit quis ad quem venerit possidentem. vt in.l. si quis ad se fundum. C. de vi. publi. & incidenter poterit peti a iudice, vt de possessione terminorum pronunciet, defendẽdo possessorem. argu. notatorum per Bar. & alios in.l. interdum. §. qui furem. ff. de furtis. & ibi per Alexan. in apostill. & per Pau. in.l. 4. §. hoc autẽ. ff. de damno infecto. & per Casa. in consue. Burgun. foli. 42. col. 1.

Et quanuis qui cognoscit incidenter de possessione ad punitionem criminis, non teneatur de necessario super incidenti pronunciare. vt est tex. & ibi Bald. in.l. prima. ff. fami. hercis.

Tamen quando incidens est talis naturæ q̃ impedit processum in principali, pronunciandum est super incidenti. vt notat Ioann. Fab. in.l. prima. C. de ordi. iudicio. & probatur

probatur in.l. 11 titulo. 3. parti. 3.

Et per modũ causæ semp potest de incidẽti possessione terminorũ etiã in causa criminaliter intentata super interdicto vti possidetis, vt puta, si iudex dicat, condẽno criminaliter molestatores depascẽtes in tali termino, vel ibi scindentes ligna: quia possessio eiusdem termini pertinet ad talem villam, vel populum accusantem: & sic per modum causæ constat incidenter de termino. Et hanc practicam ponit Baldus in authenti. ad hæc. C. de latina liberta. tollẽ. quem sequitur doctor Nauarro in cap. cum contingat. de rescriptis. in primo remedio. & ista est bona practica, & pronunciatio fit, cum incidẽs oriatur ex eodem facto, quo casu facilius super incidenti pronũciatur. vt notat Robertus in speculo aureo in. 2 distinctione iudicio. numero. 25. & in. 4. parte, in. 20. distin. numero octauo. & per Baldum, Paulũ, & doc. in.l.1. C. de ordi. iudi.

Et ne in isto quoque casu opponatur declinatoria, ego semper soleo practicare vt impetretur iudex regius specialis qui vel de causa cognoscat, vel adeant senatores regalium chancelariarum, coram quibus querela proponatur & ibi a cõcilio contra concilium & eius municipes, cognoscitur de crimine, & de possessione terminorũ, nec expenditur nummus & tempus si opposita dilatoria coram correctore loci occupantes terminos subterfugiunt iudicium, tanquam cognoscat iudex extra territorium contra textum in lege finali. ff. de iurisdic. omnium iudicum. & in capitulo finali de constitu. lib. 6.

Qualiter executurs sententiã

Practica autem exequendi sententiã in materia terminorũ exponi per Feli. in.c. qa indicãte. de pscri. tentia terminorum.

Et nõ dicitur executione impletam sententiam, nisi limitibus assignatis, & data reali possessione terminorum. vt notat Baldus in lege venditor. §. veniſſe. ff. de hæredi. vel actio. vendi.

Imo si positis limitibus virtute sentẽtiæ amouerentur, iterũ potest peti executio sententiæ contra turbãtes, etiam si sint vicini postea nati in populo condẽnato: nam idem est conciliũ secundũ Inno. in.c. abbate sancti siluani. de verbo. signi. de quo elegãtissime tractat Anto. Caputius in decisione prima.

Quod maxime verũ est in istis causis habentibus causam successiuam. iuxta notata in.l. inter Castellianum. ff. de arbitris. & in.l. si in lege. §. colonus. ff. loca. & per doc. in l. permisceri. §. species. ff. de adqui. poss. & in.l. fideiussor. §. fi. ff. delega. 1. & notat Matth. de afflict. in decisione. 341. & per Angelum in lege. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pactis.

Et vltra limites quæ solent ædificari secundum morem cuiusque prouinciæ, inter eos illud maximũ signum iurisdictionis & territorij est, imponere atque fixare furcas, nam istud est signum designans territorium. vt notat Baldus in. l. a procuratore. C. manda. quod notat Ioannes de Ripa in. c. cum ecclesia sutrina. de causa poss. & proprie numero. 63. & Casane. in consuetudi. Burgun. in principio. §. 2. in gl. ou territorie. nume. 14. & in principio. nume. 22. & ibi allegat Floria. in.l. arboribus. §. de illo. ff. de vsufruc. & latius per Casaneũ in dicta rubri. 1. §. octauo. 33 Limites q̃ les sint.

Et ibi dicit in numero. 8. q̃ si est contentio inter duas villas super

Universidad de Deusto
Biblioteca

Furcæ.

territorio, pendente lite non debẽt erigi furcæ.

Item si destruitur populus & ponuntur ibi furcæ, nõ currit præscriptio, quia non est ibi populus aduersus quem præscribatur: ideo oportet articulari de persona aduersus quam currat præscriptio.

Et dum stat furca erecta, saltim vltra annum & diem nõ debet alia vniuersitas amouere eam propria autoritate, quia esset turbare possessorem, & posset agi criminaliter & ciuiliter: & iste est alius modus turbationis terminorum et iurium. & alios notat eleganter Ioan. Fab. in §. retinendæ. insti. de interdict. nume. 16. & notat plures Bal. in. l. 2. C de serui. & aqua.

Quod testes exigãtur in probatione in ris pascẽdi

Finaliter pro complemento in ista materia terminorum est notandum, quod cum ciuitas intra territorium suum habeat fundatam intentionem de iure communi, tam in proprietate, quã in possessione, vt supra dixi. Si quis dicat habere ius pasculandi, vel scindendi ligna in alieno territorio, cũ ipse habeat contra se præsumptionem iuris, si vult probare cõtrarium, debet probare per tres testes idoneos, aut per duos multum excellentes. vt notat Specula. in tit. de proba. in. §. fi. in ver. vltimo. quẽ dicit stupẽde locutum Iass. in. l. sciendũ. ff. de verbo. obli. sub nu. 10. & Casane. in cõsuetu. Burgun. rub. 11. §. 2. nu. 29.

Sed quæro, an remedium huius legis de Toledo habeat locum in terris ducum, aut comitũ, vel aliorum dominorum inferiorum huius regni, ita vt ipsi vel eorum iudices possint procedere ad restitutionem terminorum, secũdum formã dictæ legis Toleti.

Et primo videtur quod nõ possit. ex. l. fi. in fi. ti. 14. lib. 3. ordi. vbi dicitur, quod remediũ legis de Toledo habet locum in locis & terris tantummodo patrimonij vel coronæ regalis: terrę vero dominorum inferiorum non sunt coronæ regalis, ergo dispositio locum non habet, quia cui non conueniunt verba legis, nec eius dispositio. vt in. l. quarta. §. totiens. ff. de dam. infec. et in. l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accusa. & l. 1. §. loquit. ff. de aq. quoti. & stib. & in. l. si seruũ quis. §. non dixit. ff. de adqui. hæredi. & in. l. ita autem. ff. de admi. tuto.

An lex Toleti locũ habeat in terris dominorum.

Hoc tamen non obstante crederem contrarium, imo quod dicta lex Toleti locum habeat, nõ solum in terminis locorũ regiæ coronæ, sed etiam in terminis locorum dominorũ huius regni: & quod ipsi possunt iudicibus suis committere, vt procedatur secundũ formam dictæ legis Toleti.

Nam certum est, quod illa lex Toleti est generalis, & non particularis: ergo obseruanda est vniuersaliter in toto regno a dominis inferioribus. vt est tex. in. l. §. tit. 4. lib. 2. ordina. regali.

Imo si bene cõsiderentur verba ipsiusmet legis de Toledo, ex ipsis colligitur probandam esse in terris dñorũ. vt probãt illa verba. E porq̃ somes informados q̃ muchas ciudades villas e lugares de nros reynos / especialmente de nra corona real estã mucho desappriadas &c. nam cũ dicat, especialmente, quod latine dicit maxime, de cuius natura est, q̃ implicet idẽ ius, sed p maiorẽ. vt est tex. & ibi glo. singularis in. l. illud. ff. ad. l. Aqui. & est gl. in l. q̃ si minor. §. restitutio. ff. de mino. & per Bar. in extrauagan. ad reprimendam, in verbo, maxime.

Ergo

Ergo q̃ ius statuitur in terminis locorum regiæ coronæ, idem seruandum est in terris dominorum, maxime cum sit fauorabile reipublicis, q fauor omnibus reipublicis debet esse communis.

Quod est verum in terminis locorum dominorum, quę sunt populata, & habent rempublicam: secus vero si sunt termini heremi dominorum: nam de his non loquitur dicta lex Toleti, imo ordo iudicialis ad querelam dominorũ seruandus est, & non dicta forma legis Toleti, quæ in reipublicis tantum loquitur, dum dicit, ordenamos y mandamos que quando algun concejo.

Neque obstat supradictis. d. l. fi. titulo. 14. libro tertio ordi. nam attenta. l. ad quam se refert, quæ est. l. 3. titulo. 16. lib. 8. ordina. nam illa addit vnum, quod occupans terminos in locis coronæ regalis, potest criminaliter vt raptor puniri vltra restitutionẽ possessionis bonorũ occupatorum, ad quã est introducta forma dictæ legis de Toledo. Et ista est vera & singularis cõcordia & practica harum legũ, quod crimen in terminis locorum dominorum non habet locum, imo occupãs eos terminos aliter conuenitur ex dispositione legum, & non crimine raptus.

Et quia frequens est practica circa iurisdictionem dominorum huius regni, nõ solum in materia terminorũ, sed in pluribus aliis: ideo vtile visum est per aliquot capita de hac iurisdictione dominorum in regno Castellæ deferere in sequentem ordinem.

CAPVT QVINtum. De iurisdictione dominorum inferiorum regni Castellæ in prima instantia.

ORDINARIVM est Merum imperium, vel iurisdictionẽ, aut mixtum imperium nemini competere, nisi cui a lege, vel senatusc̃osulto, vel principum constitutione est concessum, vt in l. qui neq;. ff. de iudi. Et merũ imperium non confusa, aut indeterminata verborum congerie, vel formula transfertur, sed speciali & expressa denominatione concedi necesse est, vt in. l. 1. §. fin. ff. de offi. eius. & in. l. item apud labeonem. §. ait prætor. ff. de iniur. vbi probat litera, q̃ ea quæ notabilia sunt, specialiter debẽt notari, nec sub generalibus verbis veniunt, argu. tex. in. l. obligatione generali. ff. de pig. & in. l. obligatione. ff. quæ res pigno. obligari possint. & hisce motus legibus ita ratiocinatur Bald. in. c. quanto, de iudi. Et licet attenta dispositione iuris communis crebior atq; communis sententia sit, q̃ concessa spõte & motu proprio iurisdictione, veniat merum imperium, vt probat Iasso. in. l. imperium, de iurisd. omni. iudi. quem ibi sequitur Longabalus in repetitione dictæ. l. in 4. parte, in princi.

1

2

Merũ imperium quibus verbis concedatur.

Tamen hodie iure nostri regni, prima opinio verior videtur, attenta elegantissima dispositione tex. in. l. 2. tit. de las donaciones. li. 5. ordi. ex qua colligitur, verba cõcessionis debere inspici, non attenta illa distinctione, quã Bar. adno

Ius regni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tat in.l.inter eos.ff. de acquirend. rerum domi.vbi distinxit, an transeat iurisdictio cum vniuersitate, quando conceditur locus: ponendo discrimen, an loco cohereat iurisdictio, an dignitati illius qui fecit cõcessionẽ. Quod sensit quoq; Ioan. Faber in auctẽ. statuimus. C. de episcopis & clericis.

Hodie autem indubio cessante priuilegio vel consuetudine, iurisdictio cohæret personæ regiæ, vt probaui supra cap. primo. & ideo quando rex Castellæ concesserit castrum, villam, aut quemlibet alium locum, an concessa videatur iurisdictio, & merum imperium, vel an redditus, & iura regalia: spectanda sunt verba concessionis, & standum est dispositioni dictæ legis regiæ, quæ est noua & elegãtissima decisio, plura dubia, quæ de iure communi erant, exterminans.

3 Suprema cognitio nunq̃ videtur concessa.

In cuius legis vera praxi addendum est semper, nullis etiam latissimis & amplissimis verbis comprehendi, vt suprema dictio vel recognitio Regi nostro Castellæ debita, concessa videatur: quia illa auelli & separari a persona regia non potest, vt probat Baldus in Auctentica. quas actiones. C. de sacrosanctis eccle. Et ideo Imperator non potest etiam expressa voluntate facere, quod aliquis in suo regno sit omnino exẽptus, & quodadmodo Acephalus, vt notat Baldus in prohe. feudorũ. & ista ratione quominus a iudicibus & dominis inferioribus appelletur ad regem Castellæ, vbique leges proclamant, & contrarium quod non appelletur, præscribi non valet, vt probat Abbas in capitulo, non liceat, de præscriptio. Et ideo quanuis in priuilegiis, quæ Reges nostri Castellæ quotidie concedunt, non esset expressum, quod suprema potestas maneat illesa, & reseruata regi Castellæ: tamen a iure ipso semper & vbique intelligitur excepta atque reseruata, quia non potest magis a Rege separari, q̃ radius solis ab ipso sole, secundũ Bald. in titu. de feud. marchie. in princi.

4 Nõ valet præscriptio q̃ nõ appelletur ad Regem.

Et licet suprema potestas a persona regia sit inseparabilis, primá tamen instantiá appellationis bene potest Rex concedere aliquibus dñis aut iudicibus aliquarum ciuitatum, vt ipsi loco regis audiant appellationes. Nam & idẽ potest priuilegio, vel consuetudine, aut præscriptione induci, vt notatur per textum ibi in. c. Romana. §. 1. de appella. libr. 6. & hac ratione concessum fuit dominis vassallorũ huius regni per legem conditam a domino Rege Ioanne primo apud ciuitatem de Guadalajara, & confirmatam a secundo apud Vallisoletum, quod audire possint appellationes interpositas a suis vassallis ex sententiis a iudicibus ordinariis latis. de qua lege mẽtionem fecit Peregrina. & ibi glossa in parte, appellatio. quæstione sexta. & Montalb. in secunda copilatione fori, in parte, appellatio. & in regno Franciæ idem concessum esse testatur Ioan. Faber in princ. Insti. de Atiliano tutore, & in pluribus locis.

Instantia appellationis conceditur a Rege.

Sed quáuis dicta cõcessio facta fuerat

Ne appelletur ad inferiores potest præscribi.

fuerat, vt ad dominos vassallorum valeat appellari: præscribi tamen potest contrariũ cõtra eosdẽ dños, quia hoc nõ est de suprema iurisdictione, cũ ad inferiores pertineat, vt probat Philip. Franc. in c. dilecti. col. 3. de appella. & Balb. in tracta. præscriptionũ, in. 2. parte. 5. partis. q. 2. & Felin. in. c. cum non liceat. col. 3. de præscri.

Et ex eadem radice procedit dispositio tex. in. l. 6. titu. de las appella. libr. 3. ordina. vbi iudicibus deputatis a conciliis locorum data est potestas cognoscendi in secunda instãtia per appellationem emissam in causis trium millium morapetinorum. Nam cum esset ad regios iudices appellandum, ne obtentu causæ paruæ quantitatis fatigentur litigantes laboribus & expẽsis, data est illa instantia loco Regis: multa enim ob paruitatem causæ debent attendi, vt in lege. mediterranæ. & in lege. pro locis. C. de amonis & tributis libro decimo.

Verba priuilegiorũ attẽdenda.

Redeundo igitur ad incœpta, vt intelligi possit, q̃ genus iurisdictionis competat dominis locorum in prima instantia, verba priuilegiorũ vsusq̃ longeuus attendi debet. Nam & præscribi a dñis & vniuersitatibus iurisdictionem regiá supra. c. 1. probaui, & in ea solum temporis lapsus a lege regia expressus exigi debet, vt ibi dixi. Nec exquiri debere bonam fidem in præscribente iurisdictionem. Nã in dubio bona fides præsumitur in possidente, vel quasi possidente iura incorporalia, & iurisdictiones, nisi ex denunciatione, vel testatione, vel interruptione contrarium probetur, vt enumerat Bar. in. l. Celsus. ff. de vsu eap. & quod ob id in dubio bona fides præsumatur, probat Longaba. in repeti. l. imperiũ. de iurisd. omni. iudi. in. 4. par. vers. quartũ.

Bona fides præsumitur in possidẽte iurisdictionem.

Item, an concessa iurisdictione dominis vassallorum huius regni duret cõcessio, & an eá amiserint per cessationem inspici quoq; debet. Nam si dominus vassallorũ sua iurisdictione vsus non fuerit, aliusq; eam possederit longo tempore, acquirit eam, vt probaui in c. 1. sub nu. 15. Imo plus dicerem, q̃ si dñs cum posit, non exercuerit iurisdictionẽ, & ita deprehenderetur deses & negligens, cognita negligẽtia a dño Rege, posset desidiam supplere, & adhuc eum priuare iurisdictione, si arbitrio suo eum desidẽ inuenerit, argu. glo. & ibi notant dd. in. l. mancipia. C. de seruis fug. et in. l. siquos C. de offi. præfec. præto. orien. vt per plura probat Ias. in. l. eum qui res. C. de procura. & q̃ negligentia digna sit, vt suppleatur a dño rege in defectu inferiorũ, vltra expressa in priuilegiis dñis vassallorum cõcessis: per bona iura loquẽdo in iudicibus, tutoribus, & medicis, p plura iura, pbat Aymon Crab. in cõs. 132. nu. 3. & q̃ ibi plura iura atq; doctrinæ referuntur. Ideo non oportet transcribere.

Qualiter amittatur iurisdictio per non vsum.

Negligentia perditur iurisdictio ab inferioribus

Item, territoria designata dominis vassallorũ a rege in suis priuilegiis, vel immemorabili cõsuetudine limitata, inspicienda sunt, ne vltra exerceát iurisdictionem. Nam extra territorium non pa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

retur impugne, vt in.l.fin. de iurisdi. omni. iudicum. & in.c.fina. de constitu. lib.6.

7 In alieno territorio domi nus non iudicat.

Quinimo dominus vassallorũ etiam de consensu suorum subditorum non potest in territorio alterius Baronis cognoscere: quia si contrarium fecerit, sententia est ipso iure nulla, & omissa distinctione Pau. Cast. aliter tenẽtis in l.dedi.§.fi.ff. de condi. ob caus. id tenendum assero ex.l.7.tit.4. partita tertia, vbi est lex clara.

Si tamẽ dominus vassallorum plura loca possidet, & quæ sint diuersarum dignitatũ, puta Marchionatum, & Comitatum, quæ habeant inter se diuisam & separatam iurisdictionem, tunc consentiẽtibus vassallis potest in alio ex locis huius separate iurisdictionis eos audire. & ita notat eleganter Bal.in.l.testamẽta.C. de testamentis. & notatur in.l. si vt proponis. C. quomodo & quando iud. & in.c.cum episcopus, de offi.ordi.libro.6.

8 Dñs nõ citat vassallum extra iurisdictionem ad loca remota.

Aduertant tamen domini vassallorum, q̃ quando vassallus demoratur in alio territorio diuiso, atq; diuerso ab eo, in quo dominus demoratur, nõ potest citare, vel vocare vassallũ extra iurisdictionem, q̃ si contrarium dñs fecerit, grauat vassallum, vocando eũ ad loca remota, & eo casu non ligat citatio, vel mandatum domini. & ita per bona iura probat Matthæus de afflictis in constitut onibus regni Siciliæ, in rubrica. 50.c.iustitiarij.col.3.in lib.1. in cuius corroborationem conducunt plura, quæ allegat Oldra. cõs.88.

Item, quanquã isti domini vassallorũ dicantur vicarij regis Castellæ, vt probat tex.in.l.12. tit.1. part.2.ibi, e tuuiessen sus lugares en aquellas cosas que ellos ouiessen de ver: & appellantur ob id vicarij regis, vt in.l.13.eo.ti.& iure cõmuni comes dicitur assimilari principi, secundũ Bal.in.l.receptia.C.de cõst.pecu.& in.l.exẽplo. q.pen.C.de pbatio. & Ias.in.l.stipulationũ.nu.10.ff.de verb.obli. tamẽ cũ sint inferiores a rege, nõ possũt quicq̃ statuere cõtra leges regni, vt in.c.cũ inferior, de maio ri.& obedi.& in clem. ne Romani, de electio. de quo p Abb.in.c. cũ accessissent. de constitu.& iure regni pbatur in.l.5.ti.4.li.1.ordi. vbi præceptũ est dñis vassallorũ ll. regni in suis dñiis seruare, nec ab carũ forma posse discedere. & ita vigilãtissime ab his seruari deberi consulo, nõ obstãtibus quæ in contrariũ notat Thoma. Grãma. loquẽdo in dñis regni Neapolis in cõsi.103.& Andr.de Iser. in ti.quæ sint regalia. col. 2. & licet nõnulli extorquere legẽ in cõtrariũ, scilicet.l.12.ti.1.parti.2.ibi, ni fazer ley ni fuero nueuo sin otorgamiento del pueblo. Nam a contrario sensu videtur dicere, q̃ volẽte populo possit leges cõdere. Nam.d.l.part. minime hoc, pbat: nõ enim debet sumi argumentum a cõtrario sensu, quoties sequeretur absurdũ, vel correctio legũ, vt notat gl.in.l. cõuenticulã C.de episcopis & clericis. & in.c. significasti, de foro compe. & per plura probat Tiraquel.de vtroq̃ retractu.lib.1.§.86.in glo.1.

9 Dñi vassallorum nõ possunt statuere contra leges regni.

Quinimo

Quinimo si recte legantur verba dictæ legis parti. absolute prohibet dominis vassallorũ, ne possint leges condere. & istud continet illa prima sententia legis, ibi, No puedan legitimar, ni hazer ley. & poni debet collum. Nam hic quiescit sententia legis, posito ibi puncto.

10 An domini faciãt foros.

Quod vero vltra procedit, Ni fuero nueuo sin otorgamiẽto del pueblo, est alia diuersa sententia. Nam forum, quod legi assimilatur, potest facere volẽte populo, vt in lege secunda & quarta, titulo secundo, partita prima. dummodo non cõtrarietur vel aduersetur legibus regni directe, vel indirecte: nam leges vel foros legibus aduersantes soli reges condere debent, vt in lege octaua, titulo primo, partita prima.

Et ex supradictis infertur, quod cum huiusmodi domini vassallorum teneantur ad vnguem leges regias seruare, non possunt suis iudicibus committere cognitionem causarum, summarie & simpliciter procedendo, aut quod cognoscant de plano, cum id tantummodo sit permissum iudicibus summi prætorii, atque regii consilii senatoribus, vt in lege vigesimaquinta, titulo tertio, libro secundo ordina. Et ex hoc corrigitur, quod de iure communi aliter notabat Ioannes de Ripa in lege. nemo potest. numero decimoseptimo.ff. de legatis primo. vbi asserebat, comites & barones hoc posse committere.

An dñi vassallorũ committãt quòd procedatur summariè.

11 Apud nos tamen bene possunt committere, vt procedatur sola veritate inspecta: idque valet ex dispositione textus in lege vndecima, titulo primo, libro tertio ordina. quod quanti sit effectus scripsi latius infra in meis responsis responso primo. & Robert. Marant in speculo aureo in nona distinctione iudiciorum, in quarta part. & per Pari. de Puteo in tractatu sindicatus, in parte, sententia. c. est tamen.

Item, infertur ex supradictis, quod cum domini vassallorum in procedendo teneantur leges regias seruare, non possunt inter subditos, vel alios causas committere, dicendo sic facias, vel sic iudices. Nam licet Rex noster Castellæ hoc posset, inferiores tamen a rege non possunt, secundum Baldum in capitulo primo, si de inuestitura lis oriatur inter dominum & vassallum, columna secunda. & ob id isti nostri domini vassallorum debent respondere, dicendo quod fiat iustitia, vt notat Las. de hac clausula ponens effectus in lege. iustitia. ff. de iustitia & iure.

12 An dñi cognoscant in propria iniuria.

Item, ex eo, quod domini vassallorum cognoscũt in prima instantia, habebunt hanc cognitionem, etiam si patiantur iniuriam, respectu sui officii, aut præeminẽtiæ iurisdictionalis. Nam in talibus casibus si pœna certa sit posse iudices iniurias proprias vindicare, iuridice procedendo, omnis caterua doctorum fatetur, per textum in capitulo primo de pœnis, libro sexto. & notat Lucas de Pena in lege. si coloni. C. quibus causis coloni. lib. vndecimo. & Math. in constitutio. regni Sicilię, rubri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ca trigesimasecunda, capitulo secundo, libro tertio. & Antonius de Trimolis in practica de exceptio.bona.Cursi. in titulo de recusatio.in parte, non recusatur. & Antonius Capitius in decisione. 124. & Puteus in tractatu sindicatus, in parte, iniuria officialis. & per eundem Antonium Capitiũ in decisio.130.numero.12.

Et non solum in criminali causa propria posset cognoscere, vt supra dixi, sed propria quoque autoritate potest a vassallis percipere iustos redditus, & notorie debitos, vt colligitur ex doctrina Speculatoris in titulo de feud. §. quoniam.versiculo decimooctauo.& notat Casaneus in consuetudinibus Burgundiæ, Rubrica prima.§.quarto.numero.15.

Pro iniuria autem municipibus & vassallis dominorum facta, an dominus agere possit, notat Oldra.consilio.206.in causa Carnocensi, columna prima. & Aymon Crabet.consilio.35.

13 An quæstio terminorum cum vassallis nocceat dño.

Et an ratione iurisdictionis, quã dominus vassallorũ habet in subditos, si agatur quæstio terminorum, periudicet domino sententia, vel econtra, distinguendũ fore putaui hoc modo. Nam si agatur contra dominum super iurisdictione, debet populus citari, cuius interest dominum non mutare, argumen.gloss. in lege.inuictus. ff. de fideicommissa. liberta. Et licet per illam glossam nonnulli auctument dominium vassallorum non posse inuictos vassallos vendere, tamẽ non intelligas in hoc glossam illam de vassallis Castellanis, sed de gleue astrictis, secundum Baldum in. l. si plures. columna secunda.C. de condi.insert. & sic videtur debere intelligi quod notat Capella Tholosana, quæstione. 485. & Casaneus in consuetudinibus Burgundię, folio.112. colũmna secunda. & Baldus in cõsilio. 135.volumine quinto.Et quia inter dominos & vassallos non minima est cõiunctio, vt in toto titulo de los vassallos, partita quarta, nimirum si cũ agatur cum domino de iurisdictione, debeat citari vassallus: aliter sententia domino data forte vassallis non præiudicat, secundum Baldum in lege.si hi qui. C. de liberali cau. Si vero agatur contra populum super terminis ab eo possessis, quibus cohæret iurisdictio terminorum.& in lege.si pupillus §. territorium.ff.de verborum signification. debet citari dominus vassallorum. Nam aliter sententia lata super terminis, domino non præiudicat in sua iurisdictione, quia iurisdictio diuersa nimis est a dominio terminorum, secundum Baldum in lege. a procuratore. C. mandati. & tanquã quid diuersum termini pertinent habitatoribus, vt in lege quarta, titulo vigesimooctauo, partita tertia. Ideo quia sententia in terminis lata domino nocere non debet in iurisdictione: iuxta late notata per Alexandrum & doctores in lege. sæpe. ff. de re iudicata. maxime hoc significatur data dicta diuersitate terminorum, & iurisdictionis: nam terminis translatis non semper transit, nec videtur con

Iurisdictio differt à dominio.

tur concessa iurisdictio, vt dixi in principio huius capitis, vt probat Iasso in lege prima, ad finem. ff. de iurisdi.omnium iudi.

Et ideo quando ageretur ratione terminorum, & ob id simul de iurisdictione si citatur dominus, & agit causam simul cum concilio sui populi, debet contribuere pro expensis latis, tanquam in negotio communi quod geritur, in l.si pupilli.§.si quis ita.ff. de negoges. & probat text.in lege quarta.§. primo.ff.finium regundo.& notat gloss.in.l.si irruptione.§. finali, eodem titulo. & per Bartolum in.l.si postulauerit. ff. de adulte. & notat Puteus in tracta. sindicatus.in parte, salarium, capitulo an sindicatores. & Iasso in lege.peto.§.etiam.ff. de eden. & facit doctrina Baldi in lege secũda. C.de seruis qui ex cau.reipublicæ liberta. pro præmio meruerunt. & plura refert Matthæus in constitutio.regni Siciliæ, rubrica. 50. capitulo primo, numero.14.

Dñs qñ contribuat in lite termino-

Item, licet dominis vassallorũ competat iurisdictio in prima instantia, populus tamen posset vel ex priuilegio, vel consuetudine præscripta habere quoque iurisdictionem, quæ in dubio erit accumulatiua, iuxta notata per Bartolum in lege prima. & ibi Bald. C.de offi.præsid.& per Abbatem & Felinum in.c. cæterum, de iudi. & in.c.cum contingat. de foro competen.& melius per Thomasium Gramma.voto.28.

Populus habet iurisdictionem.

Quod limito, nisi in certis generibus causarum competeret iurisdictio, puta in causis messium, & damnorum, vel aquarũ diuidendarum, vel carnis, aut panis, quæ venditur, vel in certa parte, vico, vel quarterio ciuitatis. Nam huiusmodi iurisdictio semper competit priuatiue ad aliam vniuersalem.& ita notat Abbas & Felinus in dicto. c. cæterum. alias intelligitur accumulatiua, quia interest reipublicæ plures habere iudices, secundum Angelũ melius quam alibi in lege.testamenta.C. de testamentis.

Et in casu tamẽ, quo iurisdictio competit accumulatiue, si antequam alius prẽueniat, concurreret dominus loci, aut eius iudex, vulgo nuncupatus Alcalde mayor:& ordinarius, vulgo nuncupatus Alcalde ordinario del pueblo, crederem dominum & eius iudicem prẽferendum, quia videtur tribunal suum honorabilem & maioris prærogatiuę, maxime quando dominus confirmat illos alcaldes ordinarios. & propter hanc prærogatiuã præfertur dominus, aut eius iudex, & nõ se intromittit ordinarius iudex, argu. in.c.si a sede apostolica, de præbẽ. libro sexto. vbi legatus propter ampliorem prærogatiuam domini, inquantum Regem nostrum representat, nõ videtur quicquã concessum, argumento textus in c. quia periculosum, de sententia excommunicatio. libro sexto. & facit quod notat Ioannes Andr. in additio. ad Speculato. in titulo de offi.ordi.in additione, quæ incipit, Prætermissis, & quæ bene congesit Antonius Capitius in decisio.2.numero.23.

14 Quõ cõcurrit dñi iudex cũ ordinario

nota istud mira

Si vero

15 Dominus nō aduocat cau sas.

Si vero dicti iudices non concurrerent simul, sed dictus iudex alcalde ordinario appellatus prę-
nenit causam, habet ius quæsitū ex præuentione: & vbi cœpta est instantia, ibi debet finiri, nec posset dominus loci, aut eius locum tenens eam aduocare, secundum Paulum in.l. nemo. C. de iurisdictio.omni.iudi. & in.l. nulli. C. de iudi. & per plura probat Ioannes de Ripa in.c.cum.M. de constitu. penultima colūna. Nam sicut dominus loci sine causa non potest priuare hos iudices iurisdictione: ita nec causas aduocare. Nam sic posset deueniri ad totius officii suspensionem, vt notat Paulus in l.iudicium soluitur.ff.de iudi.

Solus enim papa aut episcopus aduocat causam, vt in. c. vt nostrum. & ibi Abbas & doctores de appella. & non semper id debet facere, sed exigente causa publicæ vtilitatis, vt notat Paulus in Auctenti. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi oporteat. quod in dubio nunquam præsumitur velle aduocare, vt elegantissime notat Bellamera in decisione. 45.

16 Iudices tamen domini vassallorum possent monere illos iudices qui præuenerunt in causa, ne sint negligentes, & quod administrēt iustitiæ complementum, & data negligentia notabili posset dominus loci supplere, ex notatis per Felinum in.c.cæterum, de iudi.columna prima. & Puteus notat in tractatu sindicatus, in principio. c.sindicantur. & in.c.si aliquis opprimatur. folio paruo. 38. & ex notatis per Iacobum de Bellouiso. in repetitione capitu. Romana. §. contrahentes. de foro compet. libro sexto. folio decimo.

Et eodem modo ipsi domini vassallorum sunt debitores in administranda iustitia, qui si negligentes reperiantur, posset dominus Rex cognoscere & supplere in prima instantia extra casus curiæ regalis, vt in lege prima, titulo primo, libro tertio ordina. & in lege sexta, titulo tertio, eo libro. & in lege secunda, titulo nono, libro quinto. & in lege quinta, titulo.15. partita secunda.

Rex concurrit cū omnibus ordinariis.

Dixi autem extra casus curiæ. Nam dominus Rex hanc sibi legem imposuit, vt cognosceret in locis dominorum in illis casibus, & extra illos non vult cognoscere, nisi data negligencia dominorum: & sic procedit, quāquam regulariter dominus Rex concurrat in iurisdictione cum omnibus dñis inferioribus, vt notat Specula. in titulo de appella. §. nunc tractemus, in princi. & notat noster Ioannes Lupinus de Palacios ruuios, vbi plura allegat in Rubric. de donatione inter virum & vxorem, in introductione col. 3. nu. 7.

17 Incitātur domini.

Negligētia autem dominorum percipitur, si moniti per literas, vulgo appellatas incitatiuas, tertio incitati neglexerint iustitiam ministrare, vt colligitur ex Puteo in tracta. sindica. c. de excessi. Baronum. numero. 25. & in. c. sindicantur officiales. folio. 38. & ante hanc monitionem non debēt priuari iurisdictione, vt notat Bald. in.c.primo de pace tenen. in parte, publici latrones. & per Thomasi.

Gramma.

Gramma. voto. 28. & ista negligentia arbitrio dominorum regij consilij committitur, argu. gloss. in.c.negligentiam, de prēben. lib. sexto. & per Abbatem in.c. capitulum, de rescrip.

Ius sindicandi cui nō cōpetat.

Sindicatio autē qualiter sit exercenda intra dominia horum dominorum inferiorum, crederem ante omnia standum consuetudini legitimæ præscriptæ, secūdum Baldū in lege prima. C. de emancip. libe. qua cessante standum est dispositioni. textus in lege sexta, titulo. 4. parti. 3. & in lege. 4. titulo. 15. libro secundo ordina. & de iure communi videatur Curtius in consilio. 2. & quod notat Bal. in. l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. procon. & Puteus in tractat. sindica. c. an sindicatores. fol. paruo. 228. & doctores in. l. pars literarum. ff. de iudi.

CAPVT SEXTVM.
De iurisdictione dominorū inferiorum in secunda instantia.

1 SVPERIORI capite deseruimus instātiam appellationis soli Regi competere, vel quibus ipse concesserit: & in istis inferioribus solet referri quædam lex condita per dominū Regē Ioannem primum, apud ciuitatem de Guadalajara, de qua mentionem fecit Montalb. in secunda copila. fori. in parte, appellatio. & Bonifa. in sua Peregrina. in parte, appellatio. quæstione sexta. Et eius intellectum tangit Ioannus Lupinus de Palacios ruuios in tracta. de iusti. & iur. obtentiones regni Nauarræ in secunda par. §. 4. vbi dicit a iudicibus particularibus in terris dominorum posse virtute illius legis ad dominos locorum appellari. Et idem esse in Francia asserit Ioannes Faber in princip. instit. de pupilla. substi.

2 An domini cognoscant in instātia appellationis.

Et nisi esset apud Castellanos datum beneficium secundæ instātiæ istis dominis temporalibus, non posset ad eos appellari, nec prorogari aliqua instantia, etiam ex consensu vassallorū. Nam prorogatio iurisdictionis non habet locum in gradu appellationis, vt notat Baldus in titu. de pace constan. versi. secundum mores ciuitatis. quem sequitur Felinus in. c. cum P. & G. columna quarta. de offi. delegat. & notat Specula. in titulo de appellat. §. nunc tractemus. versi. quid si de facto. & Alexan. in Apostill. ad Barto. in. l. 2. ff. de iudi. & Robertus Maranta in speculo aureo, in quarta parte, in. 12. distin. iudiciorum, num. 16. & Ancha. consi. 345.

Et ideo nisi per legitimam deuolutionem non potest iudex appellationis habere iurisdictionē, etiā si millies se pronunciet iudicem. Nam non ex hoc erit iudex, notat Rota in nouis, decisio. 86. & Felin. in. c. significantibus, de offi. delega. & Baldus in. l. cum eorū. C. de senten. & interlocutio. omni. iudi. in auctē. ei qui. C. de temporibus appellatio. & notat Nicolaus Boërius in decisio. 257.

3 Qui cognoscit de appellatiōe, an cognoscat de nullitate.

Et ideo vbicunque implicite per viam appellationis non deoluitur causa ad dominum vassallorum, vt notatur in. l. si expressim. ff. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

ff. de appella. ibi principaliter per viam nullitatis adiri non potest, quia dato priuilegio vt quis cognoscere possit de appellationibus, nõ videtur priuilegiatus, vt cognoscere possit de nullitate, vt notat Petrus Iacobinus in titulo de conditio. ex lege. versi. itẽ cum appelletur. & Alberi. & Florian. in. l. si quis diuturna. ff. si seruitus vendicetur. & ibi concludũt oẽs, quod præscripta instantia appellationis, nõ videtur prescriptum, vt possit cognoscere simplicem querelam, vt notat Balbus in tracta. præscriptio. in secunda parte principali. numero. 24. folio. 16. & plura notat Felinus in. c. auditis, de præscrip.

Ad. l. 6. ti. 16 lib. 3. ordi.

Et ex hoc potest colligi intellectus ad legem sextam, titulo. 16. libro tertio ordina. qua conciliis populorũ datum est priuilegium in corpore iuris nostri Castellani inclusum, vt de causis trium millium morapetinorum possint iudices diputare, qui in secunda instantia cum iudicibus a quo possint cognoscere. Nam si non sit ad eos appellatum taliter q̃ implicite deuoluatur causa appellationis cum nullitate, si principaliter fuerint aditi, tanquam possint vt superiores iudices cognoscere de nullitate sententiæ a iudicibus latæ, dicti iudices del ayuntamiento nullam habẽt iurisdictionem, vt de huiusmodi nullitate cognoscant: quia ex dispositione dictæ legis sextæ data est iurisdictio, quãdo tantummodo appellatur: & sic virtute appellationis, non tamen datur iurisdictio per viã querelæ vel nullitatis. Et sic in huiusmodi casibus nec concilia possunt deputare iudices, qui de nullitate cognoscant, nec per iudices deputatos potest ferri sentetia, si semel lata est in causa appellatiõis, imo iudex a quo debet adiri, vt de executione suæ sententię cognoscat: & incidẽter coram eo causa nullitatis tractabitur, ex doctrina Bartoli in lege. si sub conditione. §. primo. ff. de condi. institutio.

Et casu quo dicti iudices del ayũtamiento deputati fuerint ex legitima appellatione, debẽt esse tanti, vt intra decem dies post tempus, quo in causa concludendum est, proferant sententiam, nulla spectata requisitione partis, quia terminus datus huic instantię, finitur lapsis dictis decem diebus, vt probant verba dictæ legis sextæ, ibi, dentro de diez dias primeros siguientes: quibus elapsis, ex forma legis, quæ in dubio inducitur, nulla manet instãtia, vt possint iudices pronuntiare. Imo deinde tenetur ad interesse parti, & incurrũt pœnam duorũ millium morapetinorum, vt in curiis Maioriti disponitur: quod latius explicaui in dubiis meis. c. 2.

4 Appellationi deferendũ

Item in casibus, quibus domini vassallorum, aut eorũ iudices ad hoc deputati possint cognoscere in instãtia appellationis semper habere præ oculis debẽt quod in dubio quando ab eis ad summos regios prętores appellatur, debeant appellationi deferre, vt est glossa in lege. qui restituere. ff. de rei vendi. & ibi omnium doctorum communis schola & iura regni

ra regni est textus expressus in lege decimatertia, titulo vigesimo tertio, partita tertia: quæ lex in quolibet negocio, non excepto etiam possessorio, dicit appellandum, & appellationi deferẽdum. Quod habere debet locum, nisi in casibus a legibus huius regni expressis, quos vtilitatis causa placuit hic referre.

Quando proceditur non obstante appellatione.

Primus casus est, quando appellatur a sententia interlocutoria, cuius grauamen potest reparari. Nam appellationi non defertur.

Secundus casus est, quãdo partes cõueniunt, ne appelletur a sententia ferenda.

Tertius casus est, in condemnatione debiti fiscalis.

Quartus casus est, quando dominus Rex committit causam cognoscendam appellatione remota. Hos quatuor casus ponit textus in lege decimatertia, titu. 23. partita tertia.

Septem casus ponit textus in lege decimasexta, decimo titulo, & exempla ponuntur in publicis latronibus & seditiosis, & raptores, & qui per vim cognoscunt mulieres virgines, aut viduas honestas, aut religiosas, & falsificatores auri & argenti, & sigilla regia adulterantes & mutantes, & qui veneno, vel proditorie interficiunt homines.

Alios etiam tres casus ponit lex decimaseptima in sententia regis, vel prefecti vulgo nũcupati Adelantado.

Alium casum ponit lex quinta, titulo decimosexto, libro tertio ordi. 5. quando iubetur sepeliri defunctum, vel quãdo agitur super rebus tẽpore perituris, vel vt colligantur messes, aut vẽdemis: vel si agatur super alimentis pupillo prestandis. quod latius alibi exposuimus qualiter procedat.

Item alium casum, vt non obstãte appellatione procedatur ad executionem sententiæ, vel contractus guarentitij ponitur in lege quinta, titu. octauo, libro tertio ordina. & in lege sexagesima quarta de Toro.

Alium casum ponit lex finalis in ordinationibus de Madrid, de executione sententiæ arbitrariæ.

Alium casum super possessione bonorum maioratus ponitur in pragmatica apud Maioritum, anno. 1543.

Item, tutor nominatus ad tutelam, non appellat, nisi seruata forma, textus in lege octaua, titulo. 23. partita. 3.

Alium casum ponit textus in lege trigesima, in dictis legibus de Madrid.

Item, in cõdemnationibus quæ fiunt contra iudices in sindicatu, seruanda est forma literarum regalium, quæ dicitur Carta acordada.

Hisce casibus & aliis quos expertiores in praxi legum Regni poterunt inuenire, proceditur nõ obstante appellatione. Si tamen interponitur expresse, non est deneganda. Nam supremi iudices videbunt, an operetur effectum deuolutiuum.

De iure autem communi, quibus casibus vltra supra expressos posit

Universidad de Deusto
Biblioteca

posit appellationi deferri: sed proceditur non obstãte appellatione, ponit Hypolitus vbi plura reficit in l. vna. C. de raptu virgi.

6 Iudices de la Hermandad.

Item, in casibus quibus domini vassallorum possint causas appellationis audire, tamen in appellationibus interpositis a sententiis latis per iudices de la Hermãdad, non se debẽt intromittere, vt probat lex in Quaterno legum de la hermandad, quæ incipit, Otrosi mãdamos, que si los nuestros alcaldes, ibi, Ni conoscer dello a pedimiento de parte ni de officio.

Regij tamen correctores & iudices del Adelantamiento bene possunt cognoscere in causis sex millium morapetinorum, quando hanc summã non excedit, condemnatio facta a iudicibus de la Hermandad, vt in capitulo. 54. in curiis apud Toletum, anno. 1525.

Si ergo vltra hanc sententiam grauant iudices dela hermandad, recurrendũ est ad regẽ, nec pñt eis resistere iudices ordinarij sua ꝓpa autoritate, licet iudices ordinarij cõtra alios iudices sua officia vsurpantes possint vti accusatione, & procedere ad pœnas, quas cumulat Matthæus de afflictis in constitutio. regni Sicilię. libro primo, rubri. de cultu pacis. fol. 37.

Item in casibus quibus iudices, quos vulgus appellat de mestas, y cañadas, exercent suam iurisdictionem, secundum formam eis datam, cum simul debeant procedere sotiati cum iudicibus ordinariis, vt in capitulo quinquagesimotertio, in curiis habitis apud ciuitatem Segouiensem, anno millesimo quingentesimo trigesimo secundo, a sententiis, quas isti iudices proferunt in locis dominorum, non ad dominos locorũ, sed ad regem est appellandũ: quia dignior pars iudicis regis consideranda est, vt in. c. contingit, de arbitris. & in simili notant doctores in. l. si sotietatem. §. arbitrorũ. ff. de arbitr. & sic superior dicti iudicis de mestas y cañadas debet considerari.

Et idem est decisum en los Aldaldes de sacas, vt. l. 21. titulo. 15. li. 3 nouæ recop. bro. 2. ordi. rega.

7

Et cum domini vassallorũ extra casus supra numeratos faciles se debeant præbere in deferendis appellationibus, si contrarium fecerint, grauissimę imminent pœnæ: & inde cõtra eos oritur iusta metus præsumptio, vt per totũ. C. de his qui propter metum iudi. nõ appella. & in. c. si iustus metus, de appella. & contra male tractantes vassallos inuehit glo. in. l. 21. titulo decimotertio. partita secunda. & quod notat eleganter Matthęus de afflictis in constitu. regni Siciliæ, rubrica. 50. & Stephanus Auferri. in clementina. 1. de officio ordi. & Pariſ. de Puteo in tractatu sindicatus. in parte, negligentia. c. iudex. Deferat ergo appellationi dominus vassallorũ ex superioris reuerentia, vt docet textus in capitulo primo de appella. libro sexto: laudabile quippe est reuerentiam superioribus deferre, vt in capitu. sciant. 2. quę-stione. 7. & notatur in capitulo secundo, de offi. delega. lib. 6.

Naturale quippe & humanum est velle

est velle debere, q̃ si dominus vassallorum, aut eius iudex, malam vel iniquam sententiam protulerit, vt superior eam reformet, iuxta illud non pudeat errores vr̃os corrigere, & de consuetudine regni Francorum etiam in casibus, quibus appellatio non recipitur, de quibus supra dixi. Si tamen inferiores a supremis iudicibus condẽnauerint, recipitur appellatio: & ex causa suspendi debet executio, vt attestatur Rebufius verus practicus in constitutionibus regni Franciæ, in tracta. de appella. arti. 7. in glo. 2. nume. 12.

8 Quando denegatur audientia.

In ciuilibus tamen causis, quibus denegatur audientia litigantibus, vt est in causa executionis instrumenti guarenticij, & similibus, quibus lex dicit. Y si otras excepciones allegare, no sea oydo, in huiusmodi casu nec in secunda instantia appellationis debet audiri, imo suspẽditur audientia vt soluat: quia si secus esset, audiretur appellando, vt notat Specula. in titu. de appella. in. §. in quibus. versi. 32. & facit tex. in. c. rursus. 11. q. 3. & in. c. in nomine domini. 23. distin.

In criminalibus autem causis non denegatur audientia regulariter, nisi in casibus, de quibus in l. si quis filio exhæredato. §. ij qui. ff. de iniusto rupto irrito fa. testa. & in. cap. Romana. §. 1. de appella. Imo super defensione debent audiri condemnati, maxime a principe, vt in. l. diui fratres. ff. de pœnis. & notat per plura Hypolitus in l. vnius. §. cogniturum. ff. de quæstionibus.

Sed an instantia appellationis, sicut alia quælibet iurisdictio prę-scribi valeat, atque consuetudine acquiri, leges nostri regni nõ negant, imo seruandam fore cõsuetudinem dicunt, prę maxime si illa sit immemorialis. Nam quamlibet iurisdictionẽ & merum imperium adquiri posse supra capite primo probauimus: de iure cõmuni iurisdictionem instar seruitutis, quam discontinuam dicũt, tempore posse acquiri, quod hominum memoriam transcendat, omnes doctores cõcludunt in. d. l. imperium. ff. de iurisdi. omni. iudi. & in. l. seruitutes. la. 3. ff. de seruitutibus. & in. l. 2. C. de seruitut. & aqua. & modum probandi immemorialem explicant tex. in. l. si arbiter. ff. de proba.

Et quia non solum in præscriptione iurisdictionis, sed in exactione portagiorum & similium rerum frequens & quotidiana est huius consuetudinis immemorialis probatio, maxime inter dominos & vassallos, quo casu omnes exactiones regulariter præsumũtur prohibitæ, nisi a iure permittantur, vt in. c. quia cognouimus. 10. q. 3. vel nisi legitima consuetudine confirmetur, vt in. c. cõquestus. 9. q. 3. & idem esset si statuto a non recognoscentibus superiorem, secundum Innocen. in. c. 1. de excessi. præla. Quia recognoscentes nõ possunt vectigalia imponere, vt l. vectigalia. C. de vectiga lib. quod facit contra barones & dños tẽporales huius regni, secũdum Ioan. Fab. in. l. 1. C. eod. ti. & Bal. in. l. pe. C. de nautico fœnere.

Exactiones inter dñm & vassallũ prohibitæ.

Solus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Solus enim rex vectigal imponit. vt in.c.super quibusdã. §.1.de verbo.sign.& notat Bar.& cõmunis schola.dd.in.c.1. quæ sint regalia, & id sine legitima causa facere nõ potest, aliter error esset, secũdum Hostiẽ.in tit. de immunita. eccle. §.a quibus, in sua summa & inter potiores causas est vel necessitas, vel vtilitas publica, secundũ Hostien.in.d.loco.quẽ Ioan.Fab.sequitur in.d.l.1. C. noua vectigalia institui nõ posse. Nam cessante causa vera, cessare quoq; debet portagium, vel exactio, secũdum Bal.in rubric. de consuetudine, fi. col.de quo late per Tiraquel.in.c. cum cessante, de appella.& notat Puteus in tract.sindi.c. de regum & principũ excesi. in.c.excedunt quoq; dum filias. & notat Iserna in titulo, quę sint regalia.in versiculo, fluminum.

10 Qualiter ꝓbetur immemorialis.

Igitur in probãda immemoriali consuetudine requiruntur quæ infra subiicio.

Primũ, ꝙ testes deponentes dẽ visu, illud saltim viderint per spacium quadraginta annorũ, vt.l.8 &.10.ti.1.li.7.ordi. & in maioriæ probatione. idem probatur in. l. Taurina.41.

Et iure cõmuni idẽ probãt Anto.post alios in.c.veniẽs, de testi. &.dd.post Inno.in.c. veniens, de verbo.significa.& Alex.in Apostill.ad Bar. in. l. proprietatis dominium. C.de probatio.

Secundũ debet probari, nõ solũ ꝙ ipsi testes viderint per spacium quadraginta annorũ, sed ꝙ eadẽ audierint a maioribus suis, vt notat glo.in.c.1.de præscri.libr.6. & illud semper viderint. De quibus in illa glo. coarctatum est ad spacium quadraginta annorum.

Et ex hoc sequitur hodie, ꝙ nõ solũ forma & alia adminicula ad probationẽ immemorialis cõsuetudinis debẽt cõcurrere, sed probatio de visu spacio quadraginta annorũ.& ita intelliguntur hodie notata per Ioan. Andre.& Abb. & Fel.in.c.licet ex quadã, de testi. & quod notat Bar.in.l. si arbiter. ff. de ꝓbatio. & in.l.2. ff. de aqua plu.arcẽ.et in.l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quoti.& esti.

Tertiũ quod probandũ est, ꝙ testes audierũt a maioribus deponentibus, ꝙ maiores ipsi sic viderunt & audierunt a superioribus suis maioribus. Nã ob antiquitatem tẽporis & negocij difficultatem admittitur testimoniũ de auditu auditus, ex ratione tex.in.c. licet ex quadam, de testib.& notat Specula.in titulo, de teste.§.1. ver. Itẽ quod non ꝓhibet. & glo. in.d.l.si arbiter.ff.de proba.

Quartũ a testibus iurandũ est, ꝙ ipsi testes nunquam viderunt vel audierunt dici contrarium, & sic non solũ de affirmatiua, vt supra dixi, sed de negatiua, ꝙ nõ audierunt dici contrariũ, debẽt deponere. Et ita deponendum fore notat glo.in.c.1. de præscrip. li.6. & iure Regio est tex.in.l.29. titu. 16.parti.3.

Et in huiusmodi casu testis etiã nõ interrogatus tenetur sui dicti rationẽ reddere.& per multa probat Iass.in.l.cũ hi.§.vult. ff.de trãsa.in.6.&.10.limitationibus.

Nec requiritur quod probetur actus, sed memoriam non stare, ꝙ aliter sit actus gestus, vt ꝓbat Rochus de Curte in.c. fi. de consuetu.7.requisi.

11 In antiquis ꝓbat famã.

Quintum a teste iurandum est, ꝙ de illa immemoriali, super qua deponit, est publica vox & fama, vt est glo.in.d.c.1. de præscrip.lib. 6.& iure regni probatur in. d.l.6. ti.de las prescrip.lib.3.ordi.& in.l. 29.ti.16.par.3.

Et licet iure communi in factis antiquissimis excedẽtibus memoriam hominum sufficit probatio per famam, vt notat Innocẽ.in.c. quid per nouale. & in.c.veniens, de verbo.significa. & Bal.in.l.con uenticulam.col.pe.C.de episco.& cleri. & in. l. proprietatis dñium. C.de probatio.& gloss.in.l.atqui natura.§.cum me absente.ff.de nego.gestis. & ista est cõmunis opinio teste Felino in.c. veniens. in.5. col.de testi.& Alex.in.2.volu.con si.4.& in.6.volu.consi.90.& Alexan.& Iass.in.l.cum aliquis.C.de iure deliberan.& Iass.in.l. admonendi.ff. de iureiuran. nu. 242. & Feli.in.c.veniens, de testi.& Areti.in consi. 15. & Corn. in cõsi.48. col.2.& Deti.in.c.cum causam.in 2.notabi.de proba.& in.c.1. col.3. de appella. Tamẽ hodie in probãda immemoriali sola fama nõ sufficit, sed cum ea copulatiue debẽt probari quæ supra dicta sunt.

Et vltra additur de cõmuni opinione, quia ista fama debet transitum facere velut in notorio, secundũ Angel.in.d.l. proprietatis dñium. & nisi testes deponerẽt ex presse in probanda immemoriali, ꝙ sit cõmunis opinio eius, quod deponunt, non cõcluderet, neq; est probata immemorialis cõsuetudo, vt elegãtissime probat Alexan.in.2.volu.in consi.136. col.6. quem sequitur Casaneus in consuetudi.Burgundię.rubri.1.§.2.in glo.e la prend.nume.9.

Sextum quod requiritur in testibus deponentibus de immemoriali consuetudine, est, quod sint maiores ætate quinquaginta & quatuor annorum, & sic quod attigerint ãnos quinquagintaquinque. Et in probanda ætate ista sen sit Bal.in.l.de tutela.C. de in integrum restit. & nominatim notat Ioan. miles in suo reportorio, in parte, testes.& glo.in cõsue.Burgun.loco supra allega.& Gometius in glo.l.41.de Toro.

12 An bona fama testis debeat probari

Imo in casu quando probatur maioratus & præscriptio iurisdictionis, debet extrinsece probari, ꝙ testes deponẽtes sunt bonę famæ. Nam licet quis præsumatur bonus, vt in.c.fi.de præsumptio. non tamen præsumitur bonæ famæ: nam fama consistit in facto probãdo, iuxta formam text.in.l. de minore.§.plurium.vbi Bart.ff. de quæstionibus. Et ideo ista qualitas bonæ famæ, quæ in testibus exigitur in.d.l.41.de Toro articulari & ꝓbari debet, ex notatis per Ange.post Bart.ibi in.l.2.§.diem. ff.quemadmo.testa.ape. & notat Deti.consi.321.nu.11. & Apostill. ad Bald.in. l. cum precibus. C. de proba. & plures alios refert Carrerius Regin. in sua prati.crimi.in princip. nu.162. ex quorum dictis colligitur, probationẽ huius qualitatis requiri, quando in superla-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiuo gradu bona fama exigitur. Et istud sequerer.

Et omnia supra dicta copulatiue requiruntur pro forma in probanda immemoriali consuetudine, & nisi probentur, tota probatio corruit: & cum sit extraordinarius modus probandi a forma legis recedi non debet. & ꝙ sit forma probatur in.l.29.ti.16.parti.3. dum loquitur per Gerundiū, conditionaliter, & dicit, Seyendo prouado en esta manera.

Et iure cōmuni sentit glo.in.c.1. de præscrip.lib.6.& Ioan.Ferrari. in sua prati.in forma actionis confesso super seruitu.colū.5.& notat Matth.de affli. in cōsti. regni Sici. li.3.c.incipienti, Quadragenalem.

Et vt plenius virtus huius consuetudinis immemorialis percipiatur, placuit eius potiora diuidere per conclusiones sequentes.

Requiritur capacitas.

Prima conclusio est, ꝙ data incapacitate persone, quę possidet, immemorialis possessio nihil proficit, vt eius virtute possit acquiri.notat Ioan.An.in.c.2.de prębē. li.6.& Abb.& ibi Roch.de Curt. in.c.fi.de cōsue.in.7.requisi.vbi asserit hāc esse communem. & ideo laici beneficia conferre, vel prælatos eligere etiam ex immemoriali consuetudine non possunt.

De speciali pręeminētia

Secunda conclusio est, ꝙ reseruata Principi in signum specialis præeminentiæ possunt immemoriali cōsuetudine acquiri, secundū Bal.in.l.rescripta.C.de preci.impera.offe. post glo.in.c.ꝙ trāslationem.de offi. lega. & notat Iass.& Iacobi.de sancto Geor.in.l.imperiū.ff.de iurisdi.omni. iudi.& Felinus in.c.cum nobis, de præscript.

Tertia cōclusio est, ꝙ sine actibus probandis, ex quibus tacitus cōsensus populi possit colligi precedit ꝓbatio immemorialis cōsuetudinis. Et ista est cōis opinio teste Rocho de Cur.in.d.c.fi.de consuetudi.folio paruo.38.

13 Quando consuetudo est onerosa.

Quarta cōclusio est, ꝙ licet regulariter consuetud ecclīis onerosa nō valeat, vt in.c.1.de cōsue.tū in consuetudine immemoriali istud nō ꝓcedit:nā valet, etiā si ecclesiis sit onerosa.secundū Bal.in.c.1.qui feud.dare possī.& Roch.vbi supra fol.51.& Feli.in.c. causam quæ. ad f.de præscrip. & Stepha.Auferri. in clemen.1.de offi.ordi.in regula. 4.fallen.nume.50.

Quinta conclusio est, ꝙ reprobata cōsuetudine a lege, censetur immemorialis reꝓbata:nā omnis cōsuetudo cēsetur excluſa, secundum Abb.in c.cū ex officij.de prę scrip.& Roch.vbi supra, fol.53.& Feli.in.c.accedentes, de præscript.

14 Quæ dicatur rōnabilis cō suetudo.

Sexta cōclusio est, ꝙ licet in aliis cōsuetudinibus, quę sit rationabilis, relinquatur iudicis arbitrio:tū cōsuetudo immemorialis semper prēsumīt iusta & rōnabilis, etiā si esset cōtra dispositionē legis anterioris.vt notat Alexādri.in.c.quo iure.alias in.c.frustra.8.dist.& Rochus vbi supra, fol.55.

Septima cōclusio est, ꝙ licet regulariter in aliis prēscriptionibus requiratur sciētia & patiētia eius, cōtra quē præscribit: si tū ꝓbetur immemorialis, hoc non requirit, vt notat gl.in.l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff. de aqua quotidiana & æstiua. & Iasso in.l.imperium.ff. de iu

de iurisdictione omnium iudicū.

Octaua cōclusio est, ꝙ licet valeat, vt scripturę ꝓuatę deē fides, vt in.c.cū dilectus, de fide instru. Tamē cū talis consuetudo dispo nat super reseruatis Principi, a cuius ptāte pēdet, vt deē fides voci mortuæ, nō quælibet cōsuetudo sufficit, sed immemorialis vt instrumentis ꝓuatis deē fides. & ita notat Ab.Fel.&.dd.in.d.c.cū dilectus.& Bal.in.l.1.C.ad Velleia.

Nona cōclusio est, ꝙ licet regulariter præsumptiones sunt allegādæ, vt in. l. si adulteriū cū incestu.§.idem polioni.ff. de adult.& ideo bona fides nō præsumīt si nō allegeē, vt notat Ang.in.l.eū qui §.fi.ff.de publi.& notat & extendit p bona iura Matth. de affli. in cōsti.regni Sici.c.incipienti, Iustitiariis.fol.109. col.4. Tamē in cō suetudine immemoriali bona fides præsumitur, etsi nō allegetur. De quo per Felinum in.c.cum nobis, de præscriptionibus.

Decima cōclusio est, ꝙ licet immemorialis cōsuetudo sit potentissima, vt supra dico, non tū pōt facere, vt qui nō est tabellio, sit tabellio, licet facere possit, ꝙ suis scripturis credaē, tanꝙ tabelliōis. & sic licet nō faciat tale, facere pōt vt habeaē ꝓ tali. & sic potest dici quodāmodo alqui- ista.de quo p Feli.in.d.c. cum a nobis. & facere quoq; potest vt præsumatur titulus vbi non est, vt notat Feli.in.c. ex parte, de testi.

His decem cōclusionibus breui giro colligunt quæ p diuersa volumina doctorū vbiq; sūt sparsa.

Et p supdicta patebit de forma probādæ cōsuetudinis immemorialis his, quibus in acquisitiōe iurisdictionis tā in prima q̄ in secunda instātia opus fuerit eā ꝓbare, quod erit cōducibile ad materiam tex.in.l.6.titu. de las prescripciones.li.3. ordi. & ad materiā impositionū:de qua loquit tex.in.c.40 in curiis apud Maioritum, anno. 1528.in quibus omnibus, si doctis iurisperitis nō omnino satisfaciā, saltim in magnis negotiis me aliquid tentasse, humiliter obsecro ne despiciant.

CAPVT SEPTIMum.De potestate dnorū Castellæ in percipiendis aut remittendis pœnis delictorum.

1 Pœnæ & calumniæ competunt dnis vassallorum.

QVIA dni vassallorū sunt loco regis intra sua loca, possūt habere sibi condēnationes homicidiorū & calumniarū, in quibus ob delicta cōdemnantur vassalli. Et hoc probatur iure regni.l.5.ti. 4.lib.1.ordi.ibi, segū que los nos auemos en los lugares de nra corona real.& apertius patet in.l.fi. ti.5.lib.4.foro.ll.mandamos que las penas, y las calūnias las ayan aquellos que tuuieren vezes del rey en los lugares. Et ex dispositione harum.ll. probatur, ꝙ iure cōmuni est statutū, ꝙ comites & barones habētes iurisdictionē in dnium, possunt sibi pœnas applicare, secundum Ange.in authen. vt nulli iudicum.§.fi.coll.9.

Et idem est in episcopis, secundum Abb.&.dd.in.c.dilectus.de offi.ordi.Seruatis tū moderationibus, quæ Feli.tradit in.c.irrefragabili

Universidad de Deusto
Biblioteca

gabili. §. cæterum, de officio ordi.

2 Ius cõfiscandi competit baronibus.

Et quod iure communi competat baronibus ius cõfiscandi, cum sit de mero imperio, notat Platea in l. 1. C. de bonis vacã. lib. 10. quẽ sequitur Cassaneus in consuetudi. Burgun. rubrica. 2. §. 1. in gloss. & aparcient.

3 Calũnia quæ dicatur.

Et quia posset esse dubium, an appellatione pœnarũ veniret calumnia, vel ius homicidij, ideo lata est dicta lex ordinationũ regalium, quæ præstat dominis calũniarum pœnas & iura homicidij; nam ista nõ sunt propriæ pœnæ, cum ius homicidij imponatur ante cõdemnationẽ ad mortem propter cõtumaciam delinquentis in non veniendo, vt probat. l. 9. titulo. 2. li. 3. ord. & probat in pragmatica de Alcala cõtra absentes lata: & pœna proprie sumpta est illa, quæ imponitur pro ipso crimine. vt in. l. 1. titulo. 31. parti. 7. ibi, por los yerros que fizieron.

4 Pœna quãdo imponitur.

Item pœna imponitur pro crimine actualiter ꝓbato ex factis, vt in. d. l. 1. dum dicit, que fizierõ. Calumnię vero pœna imponitur pro crimine coniecturato, nã calumnia consistit in animo, nec potest vere probari, nisi ex cõfessione calumniatoris, vel præsumpte ex cõiecturis, vt notat Abb. in. c. calũniam, de pœnis. Et cum ista pœna calumniæ & ius homicidij essent quodãmodo diuersa a pœnis, poterat dubitari, an propter aliquam diuersitatẽ esset facienda illatio de vno ad aliud. vt in. l. inter stipulantẽ. §. sacrã. ibi. sed hæc dissimilia sunt. ff. de verbo. oblig.

Ideo lata est dicta lex, vt non solum dominis tẽporalibus tanquã habentibus iura imperatorum & regum pertineant pœnæ fiscales, sed etiam iura homicidiorũ & calumniarũ, licet originaliter differant a pœna. In effectu tamẽ pœnæ sunt & fructus iurisdictionis, & per consequẽs debent ad dominos pertinere, secũdum Bal. in. l. fi. ff. de officio præsidis. & doct. in l. pe. ff. soluto matri.

5 Ementes vel locãtes pedagia, habent pœnas.

Imo dñi vassallorũ non solum has pœnas ratione iurisdictionis debẽt habere, sed emẽtes pedagiũ debẽt habere pœnas transgressorum, licet emptor non sit dñs, sed locator tẽporalis. & ita notat Bal dus in. c. 1. §. sciendum. de feudi cogni. & probat text. in. l. si quis. C. de vectigal. & commiss. & notat Alex. in Apostill. ad Bar. in. l. creditor. ff. de actio. emp. & ven.

Ex supradictis infertur, quod ad hoc vt dominus possit percipere, debet esse in effectu, vel pœna, vel calũnia, vel ius homicidij: nec sufficit ꝙ cameræ regiæ sit applicatum, nisi habeat dictam essentiam: nam cessante legitima consuetudine dominorum, in contrarium dicta lex. 5. titu. 4. lib. 1. ordina. & dicta lex fori non tribuit nisi quæ sit pœna, vel calumnia, aut ius homicidij. Ex quo dico, quod quanuis los postrencos, de quibus in. l. 1. titulo. 12. libro. 6. ordina. applicantur cameræ regali, vt in. l. 16. titulo fina. libro. 8. ordina. tamen in locis dominorum non percipientur a dominis, sed debẽtur cameræ regali, etiam in foro conscientiæ, nisi ex priuilegio aliter appareat, vel ex cõsuetudine, de qua

6 Los mostrencos cui competunt.

de qua in lege. 12. titulo primo. partita secunda.

7 Priuilegia fratruũ trinitatis, qui ter intelligantur.

Secundo infertur ꝙ priuilegia data fratribꝰ sanctæ Vllulaliæ, vel trinitatis, vel alterius ordinis, vt percipiant legata in certa pertinentia cameræ regali, de quibꝰ fit mentio. in. l. 7. & 8. titulo. 12. lib. 3. ordinamento. debent seruari, & effectum sortiri, etiam in terris dominorum huius regni, quia contenta in dictis priuilegiis, nec sunt pœnæ, neque calumniæ, nec iura homicidiorum.

Extra dictos casus & alios similes, vbicunq; lata sententia pœna pertinet ad dominos vassallorum, nam sine sententia non potest pœna percipi, etiam a dominis vassallorum, vt notat Oldrad. in consili. 7. & comprobatur in iudicibus temporalibus. ex. l. 49. titu. fina. lib. 8. ordina. & in. l. 11. & 12. & ibi late dixi in ista lectura delos capitulos de corregidores.

8 Quomõ remittat pœnas dominus vassallorum.

In huiusmodi casibus possunt domini vassallorũ pœnas remittere, & ita nominatim notat Bar. in. l. acta. in ver. de ampliãda. ff. de reiudi. & Paris de Puteo. in tracta. sindica. in parte pœna.

Et vt iuxta sit donatio a dominis de his pœnis facta iuxta & nõ vitiosa debet præcedere de pœna applicanda sentẽtia, vt notat Paris de Puteo in tracta. sindi. in. c. de excessi baro. nam qui non potest dispẽsare cõmutat vel remittit pœnas secundum Innocen. in cap. licet. de pœnis. & Caputium decisione. 27. nume. 14.

9 Dñi vassallorum, ne fraudẽtur pœnis ponendis possunt assistẽ

Et sicut domini temporales volunt, ne sui iudices sint gratiosi in pœnis imponendis, & obid ne domini fraudentur in pœnis imponendis & exigendis possunt ponere personas qui assistant cum iudicibus: & videant qualiter faciunt condemnationes, vt elegantissime notat Petrus Iacobi in sua practica. tit. de confessoria. fol. 25. ita quoque dominii in remissione pœnarũ debẽt aduertere, ne fiat præiuditium tertio remittendo pœnas, nam posset quis precio dato domino in casibus quibus licet, de quibus dixi alibi pœnas has percipere. vt notat Baldus in. l. 1. C. de fructibus & litis spensis. & Phili. Decius, primo volumi. consil. 4. nam in præiuditium huius non potest pœnas remittere aliter esset in foro conscientiæ obligatus, sicut & ipse met iudex qui debitam pœnã non imponit obligatur in eodem foro restituere domino, cui illa pœna debetur, vt eleganter decidit frater Alphonsus de Castro in libro secundo de Lege Poenali. capitu. 12. & 13.

10 Iudices in debite pœnas remittẽtes tenẽtur in foro cõsciẽtiæ.

tes ponere.

Quod limita, nisi remissio fieret ex causa paupertatis, nam tunc lex remittit & non solus iudex, cũ propter paupertatem quilibet iudex habeat facultatẽ pœnas remittendi, quam remissionem non solum multarum: sed etiam cuiuslibet pœne facere possit, vt probatur in. l. 3. titu. 22. parti. 3. nam cum lex ista loquatur de pœna intelligitur de necessario, de illa quæ pro delicto a lege imponitur, vt dixi supra, in principio istius capitis, & ideo eiꝰ valet remissio ex causa paupertatis dum modo non præiudicetur tertio, vt notat Ioan. Fab. in §. 1. insti. de publicis iudiciis, & dicta lex tertia in tali casu loquitur quãdo scilicet cameræ regali venit pœna applicanda, & non alij tertio, vt probãt illa verba eiusdem legis, que pechasse ala corte del rey,

11 Pœna remittit ꝓpter paupertatem.

& sic

Universidad de Deusto

& sic ius tertij lata sentẽtia non potest tolli, quáuis iure istius regni, aut saltim stilo quádo mera pœna aut calumnia aplicatur parti & mera pœna cameræ regali, potius ius habet fiscũ, quá pars quæ accusabat. vt in. l. 105. in legib⁹ del estilo.

Tamen in remittẽda pœna hoc non procedit, quia præiudicaretur tertio, quod solus rex potest facere, & illud cũ modica lesione, vt in. l. quotiẽs. & in. l. vniuersa. C. de præcibus impera. offeren.

Itaq; ex istis concluditur dominos tẽporales posse subditis remittere pœnas pecũniarias, cum aliis non præiudicatur.

12 Pœna publice imponenda.

Si vero pœna esset ad cõmodũ tertij, vt est pœna corporis afflictiua, quæ publicæ debet imponi, vt in. l. fina. titu. 31. parti. 7. & in. l. iubemus. C. de defensio. ciuita. & iudices, qui nõ publice pœnas imponunt male agunt, vt per plura comprobat Guiller. Benedicti. in. c. rainuncius. de testamen. in parte mortuo. el primero. num. 106. fol. 393. nam in isto casu dominus vassallorum, nõ potest huiusmodi pœnas remittere: etiam si esset pœna tantum relegationis; vt in. l. relegati. in fine. ff. de pœnis. & probatur iure regio. in. l. 1. in fin. tit. 32. part. 7. & notat Iaſ. in. l. 1. §. & post operis. ff. de noui. opc. nutia. & Ioan. Faber. in. l. pœnam. C. de Pœnis. vbi dicit, q̃ domini & barones temporales non possunt bannitos reuocare: & notat Bal. & ibi Iacobinus in l. imperium. ff. de iurisdi. omni. iudicum & facit text. expressus. de pace tenenda. §. si ministeriales in vsibus. feudo.

13 Dñi vassallorum non remittunt pœnas relegatorũ.

Intellect⁹ ad. l. 2. titu. 32. par. 7.

Et licet dicta lex. 2. titu. 32. parti. 7. in sui principio videatur dicere, q̃ rex & quilibet domin⁹ terræ possit remissionem dilectorum facere: quia tamen in fine legis dicit q̃ solus rex hanc remissionẽ facere possit ne sibi verba in vicem repugnẽt quod in. l. minime est dicendum. Ita debet lex illa intelligi, q̃ in sui principio loquitur: nõ de remissione facienda: sed q̃ ponat difinitionem remissionis, vt promiserat dicere in principio illius tituli: itaq; illa verba legis quæ dicunt, quando el rey o señor dela tierra perdonan, intelliguntur de vere & proprie domino qui ille tãtum est qui superiorem minime recognoscit, vt est tex. in. l. 1. titu. 25. parti. 4. iuntis. quæ de iure cõmuni notat Casane. in consuetu. Burgũ. rubri. 13. §. 2. in glo. señier, nam iste talis dominus non recognoscens superiorem potest pœnas remittere. vt notat Bart. & Alex. in dicta. l. acta. in ver. de amplianda. ff. de re iudi. & ne fiat iuris correctio, secundum subiectam materiam: ita intelligo nomen señor.

Et cũ in nostro regno Castellæ non sint tales domini, imo omnes recognoscunt regem in superiorẽ, ideo isti non possunt facere remissionẽ delicti, sed rex solus, & ideo in. d. l. partitæ, quádo tractatur de potestate remittendorũ delictorũ, dicit illa lex, q̃ solus rex possit remittere, quibus verbis omnes alij domini sunt excluſi, saltim quando domini remitterent pœnas delictorum enormiũ, nam si non sunt enormia facilius admittitur, q̃ fiat remissio, vt. l. diuus. ff. ad silẽnia. per quem notat Iaco. de Bellouiso, in sua practi. crimi. titu. de sententia. crimina. num. 12.

Supradicta procedunt de iure, si tamen dominus vassallorum inferior a rege est in possessione faciendi tales remissiones criminum suis subditis, etiã de pœnis corporalibus valet talis remissio, & est seruanda talis cõsuetudo, vt in propriis, vt aiunt terminis per multa iura concludit Casaneus in consuetudi. Burgundiæ. rubri. 1. §. 5. in glo. du prence. nume. 12. & licet dicat q̃ talis consuetudo debeat esse aprobata satis videtur apud nos aprobata, tum ex tollerantia regum Castellæ, qui sciunt inferiores has remissiones in suis terris facere quã ex. l. 12. titu. 1. partita. 2. ibi, o segun la antigua costũbre que guardaron de luengo tiempo, nam & salua guardia de cõsuetudine a dominis dari potest, vt concludit dictus Casaneus in dicta. 1. rubri. in princi. in glo. & drois, nume. 46. fol. 38. col. 1.

14 In remittẽdis pœnis seruãda cõsuetudo.

Et licet illa lex loquatur in consuetudine antiqua, circa ea quæ adquiri possunt: tamen idem crederem in remissione delictorum facienda, cum etiam ius puniendi cẽtum annorũ spacio præscribi possit, vt in. l. 6. titu. 13. lib. 3. ordina. ergo idem crederem in iure remittendi, vel moderandi cum sit fauorabilius, vt in. l. arrian⁹. ff. de actio. & obliga. & sic praticarem, quæ notat Ioan. Fab. in. l. & si seuerior. C. de his qui notam. infa.

15 Consuetudo valet vt cõdenati a nobilibus liberẽtur.

Et in huius consuetudinis corroborationem, & q̃ domini inferiores a rege possint pœnas criminales remittere facit notabile dictũ Andre. de Yserna in titu. quæ sint regalia, in parte, & bona. in ver. si vero esset priuilegium, vbi dicit q̃ valet consuetudo, q̃ cum aliquis ducitur fustigatus per vias & plateas pnblicas eripi possit, & liberari ab aliquibus nobilibus, & id vigere audio in aliquib⁹ partibus regni de Aragonia, & de cardinalibus Romæ obuiãtibus illi qui ducitur ad mortem attestatur Barba. in tracta. de præstantia cardinaliũ.

Si ergo ista talis consuetudo, etiam in terris regi subiectis valet, patet posse quoque valere, vt domini, ex iuxta suo arbitrio causa possint facere remissionem delictorũ, saltim in non atrocioribus, vt eleganter concludit Iacobus de Belloniso, sua practica crimi. c. de sententia. criminalibus. num. 9.

16 Tutius est a rege imo petrare remissionem pœnarum.

Tamen licet dicta consuetudo possit admitti in istis casibus, ali qui asserunt esse irrationabilem, nec admittendam, eo quia non habet formam in remissionibus homicidiorum adibẽdam, quam ponit lex. 3. & 4. titu. 11. lib. 1. ordina. quæ leges cum generaliter loquantur de omni genere remissionum, & non de sola regia remissione in omnibus remissionibus locum habere debet, nec est credendum in remissionibus a rege faciendis debere inter venire maiorem solemnitatem, quam in faciendis ab inferioribus, cum minor solemnitas in rege deberet sufficere iuxta notata in l. omnium. C. de testament. ideo semper crederem esse tutius a rege, quam ab istis dominis inferioribus veniam impetrare saltim in criminibus, pro quibus corporalis pœna imponitur, licet consuetudinem non increpet Bal. in. l. seruos. C. ad. l. Iuli. de vi. publica.

Si vero pœna pecũniaria, vel relegationis est imposita tollerabil⁹ crederem, in hac admitti posse. q̃ domini temporales possint illã remittere, quæ remissio non dicitur donatio, sed indulgentia. vt notat Bald. in cap. 1. quid iuris sit, si post aliena in vsi. feudo, nisi esset pœna conuen-

conuẽcionalis, vt. l. si mulier. ff. de legatis. 3.

17 Pœnas pecuniarias remittit dominus.

Quandocunq; tamen dominis temporlibus pœnæ pecũniariæ applicãtur non debent eas impropriũ patrimonium cõuertere, quod doctores dicũt imbursare: sed in pias aut publicas causas, nam si aliter facerent oriretur contra dominos præsumptio, quod imponunt pœnas magis ob questum quã vt delicta puniantur: & ita per bonas autoritates loquendo in ecclesiasticis iudicibus cõcludit Stepha. Auferri, in elementi. 1. de officio ordi. in ver. querunt hic in super doctores. folio paruo. 22. vi Feli. in. c. irrefragabili. §. ceterum. de offi. ordi.

18 Dñi inferiores possunt percipere dictas pœnas, in distinte possunt dicere in suis mandatis, so tal pena para mi camara y fisco: nam licet videatur q̃ non sit nisi vnus fiscus. vt in. l. 1. C. de bonis vacan. lib. 10. atamen quilibet habens merum imperium habet fiscũ ex quadam consequentia quãtum ad confiscationem, & annotationem bonorum, vel ex sententia cõtra criminosos lata vel alio modo, & sic intelligitur authẽ. bona damnatorum. C. de bonis proscriptorũ. & in. l. vna. C. ne sine iussu principis, & in. l. 1. ff. de iure fisci, & sic quilibet habens merum imperium confiscat, & sic habent in consuetudine domini vassallorum, quę pro lege seruatur, vt in. l. de quibus. ff. de legibus, & hoc notat Petrus Iacobi in sua practica, in forma libelli. de condi. ex. l. colu. 3. fol. 124. Aduertant tamẽ dicti domini vassallorum, q̃ si ex consuetudine, vel statuto populi veniat vniuersitati aliqua pœna applicanda, & illa sit liquida dominus in præiuditium vniuersitatis non potest remittere, sed neq; ipsa vniuersitas potest pœnas liquidas remittere, vt not. Bal. in. l. præsens. C, de transa. quem nominatim hoc casu, sequitur Curia Pisana. cap. 20.

19 Dñi inferiores non habent hypothecam.

Item quanquã ad dominos vassallorũ pertineat hoc ius percipiendi dictas pœnas, ob id tamen non habent in bonis condemnatorum tacitam hypothecã, nam hæc & similia priuilegia solo regio fisco cõpetunt, & ita cõcludit per bona iura dictus Petr9 Iacobi in dicta sua practica, titu. de condi. ex. l. col. 3.

CAPVT OCTAVVM,
an consuetudo, vel statutum possit introduci inscio domino loci, cui pertinet, prima instantia.

1 Statuere est iurisdictionis.

AB omnibus doctoribus, sine vllo discrimine admissum est q̃ statuere sit iurisdictionis, vt notãt in. l. omnes populi. ff. de iustitia, & iure, & per Bald. in. l. decernimus. C. de sacrosanctis ecclesiis, & iure regni probatur, ex. l. 5. titu. 2. parti. 1. nam si consuetudinẽ, non potest populus introducere sine volũtate saltim tacita dominorum, vt probant verba. l. ibi, sabiendo el señor dela tierra, y no lo contradizie do. Eodem modo, nec statutũ potest facere: quia hoc magis, quam consuetudinẽ introducere videtur a iurisdictione pendere, secũdum docto. in. d. l. omnes populi. nam consuetudo & statutum non differunt, nisi vt tacitum & expressum, secundum Ancha. in. c. 1. de consti. coll. 35. & Abb. in. c. 1. de consue. et sic in nihilo differunt, nisi respectu modi, et formæ, secundũ Bal. in. l. 2. C. quæ sit longa consue. et Alex. in. 2.

2 Consuetudo & statutum, an differant.

in. 2. volumi. consi. 189. ex quo patet q̃ si consuetudo quæ est maioris autoritatis, quã statutum non potest sine scientia domini loci introducti, ergo nec statutum fieri, nam quod minus sit statutũ, quã consuetudo probat per multa iura Matth. de Affli. in præludiis constitu. regni Siciliæ. q. 8.

3 Sciẽtia regis in consuetudine nõ exigit.

Scientia aut regis in introducẽda consuetũdine iam hodie nõ exigitur, quia si rationacionabilis est consuetudo seruanda est & iam habet voluntatẽ & aprobationem regũ Castellæ, eo ipso q̃ est rationabilis, nã eam seruari præcipit ex voluntate regum Castellæ posita in. l. 11. titu. 1. lib. 7. ordina. & licet ibi lex dicat, como fueron guardados por los reyes antecessores illa relatio nihil nocet in rege, vel lege qui de nouo potest concedere, nam sine eo, q̃ constet videtur aprobatũ argu. glo. in cap. si Romanorum. 19. distin. & per Feli. in. c. ex parte. ff. de rescriptis, & sic omnes consuetudines videntur hodie aprobatæ a rege, & de eius scientia, nam sufficit quod talis scientia, vel voluntas habeatur in genere, nec requiritur in specie de qualibet consuetudine, secundum Bald. in. c. 1. col. 2. quæ sint regalia.

Item ideo dixit dicta lex. 5. titu. 1. parti. 1. q̃ vsus, vt sit consuetudo debeat esse de diez, o veynte años, ad significandum, q̃ minor summa decem. s. annorum sufficeret vt introducatur consuetudo, & hoc modo decisionis ad id probandũ vtitur iurisconsultus in. l. si ita relictum. §. fi. ff. delegatis. 2.

ad. l. 5. titu. 1. parti. l.

Item inquantum dicta lex partitæ dicit vt valeat consuetudo, q̃ bina iuditia debent præcedere non intelligas, q̃ sine duabus sentẽtiis præcedentibus, non sit consuetũdo, sed intellige q̃ adhoc, vt consuetudo habeat maiorem vim quã simplicis consuetudinis, & sic habeat vigorem legis requiruntur vltra tempus decem vel viginti annorum, q̃ præcesserint duo iudicia: & ita probant verba. l. 6. titu. 2. par. prima. ibi: y ansi a fuerça de ley, iunctis verbis superioribus ibi, assi como dixiemos, dixerat autem in. l. 5. supra eodem titu. si en este tiempo fueren dados dos juyzios por ella, si autem duo iudicia non præcesserint lapsus tẽporis cum paciencia populi inducit consuetudinem, & illa seruãda est pro consuetudine, non tamen pro lege, quod est maius cum virtus legis maior sit quam consuetudinis, ex notatis per Bartu. & doctor. in lege de quibus. ff. de legibus, & sicut lex obligat ad perpetuam obseruantiam: ita & huiusmodi consuetudo, per duas sententias aprobata, & ideo tali casu dicta lex quinta, loquitur per verbum debet, quod est præcisum. & id patet ex littera, dum dicit, deue ser tenida y guardada, & cum præcedit sententia, cum illa præsumatur, quod sit veritas dicta consuetudo probatur rationabilis, aut saltim tollerabilis, quod sufficit, secundum Baldum, in capitulo primo. de feudi. cogni.

4 Populi Castellæ an possint statuere.

Redeundo igitur ad materiam statuti dicendum est non posse populos Castellæ statuta facere, sine voluntate, & aprobatione dominorum, nisi populus, cum iudicibus vellet statuere super tassa victualium, vel super conseruatione rerum ciuitatis, vel in similibus negotiis, quibus possunt temporalia statuta acõmodari sine vlla confirmatione

Universidad de Deusto
Biblioteca

firmatione dominorum, de quo latissime scripsi in ista lectura mea delos capitulos de corregidores, in cap. 10. sub num. 3.

Siquis autem ex populis dominorum, extra eius volũtatem, & sine sua confirmatione faceret statuta, posset a domino puniri tanquã occupans iurisdictionem dominorum. & ita notat Bart. in l. omnes populi. ff. de iustitia & iure, & ibi Iasson. nu. 55. imo domini possunt statutis derogare, secundum Ioan. de Ripa in suis responsis. titu. de legibus. c. 2. in fine.

Et ideo confirmatio statutorũ, non a rege tantum venit impetranda in locis dominorũ, sed ab ipso domino quoq; aliter dominus offenderetur in præeminentia suæ primæ instãtiæ, & quæ in comprobationem huius conclusionis possem referre, notat Matthæ. in præludiis constitu. regni Siciliæ. quæstione. 3. col. 2.

CAPVT NONVM, q̃ reuisio rationum bonorũ vniuersitatis pertineat ad dominos locorum & eorum vicem gerentes.

SI domini locorũ possunt prohibere suis vassallis, ne reb9 suis male vtantur, vt dixi supra, in capite tercio, quãto maiori vrgente causa, id facere debet ne bonis cõmunibus reipublicæ, quis male vtatur, cũ publica vtilitas priuatæ debeat præferri, vt in l. vna. in fi. C. de caducis tollen. & ideo cautius debet in hoc negotio dominus procedere vt vnusquisq; reddat rationẽ vilicationis suæ.

1 Reuisio rationis bonorum publicorum dominis eorum, & non aliis ex pluribus probatur.

Primo, quia ad regem pertinet videre, qualiter bona illa cõsumũtur. vt in l. 9. ti. 19. parti. 3. ibi. Porq̃ si el rey quisiere demandar cuenta, se la den. & facit. l. 25. ti. 9. parti. 2. & vt exigat has rationes, commissum est hodie iudicibus regiis, qui dicuntur corregidores, vt in eorũ capitibus regni patet.

Cum ergo reuidere rationes sit officium regis, et domini locorum sint positi iñ sujs locis loco & vice regum, bene sequitur q̃ ad eos & non ad alios pertinet has rationes videre. vt in l. 12. ti. 1. parti. 2.

2 Dominí debent sindicare.

Quod præmaxime verum est, quando domini locorum sindicãt officiales reipublicæ: nam cum fidem bonorum acceptorum a republica, & ab ipsis datorum debeant videre. vt in l. 2. §. quod de frumẽtaria. ff. de administra. rerum ad ciuita. pertinen. ideo debitores reipublicæ sunt sindicandi a dominis, & nisi eis præstiterint rationes, nihil valet ratio aliis præstita, nisi dominus ad hoc comtmissionem & mandatum dederit, nisi forte ratio reddita sit ei, qui est in possessione. argumento eorum quę notat Bal. in l. 2. nu. 75. C. de serui. & aqua.

3 Ratio non datur bis.

Semel enim bene præstita ratione et apocha, reliqui ab administratore recepta, iterum dari nõ debet. vt in l. semel. & ibi Bart. & Ange. C. de apochis publicis. lib. 10.

Et maxime hoc verum est, si per modũ sindicationis reddita ratio fuerit: nam lapso termino sindicationis, non debẽt officiales iterum sindicari. vt in l. vna. C. vt oẽs causæ. & notat Put. in tract. sindic. in c. & modo. & per Ange. & ibi apostil. in l. filius familias. ff. de iudic.

Quod

4 Error calculi quãto tẽpore duret,

Quod limita, nisi respublica ageret de errore calculi contra officiale, & intra viginti annos. vt in. l. in omnibus. ff. de diuersis & tẽporali præscri. nam posset agere cõuenien do eum in patria sua. vt per glo. in. l. 2. ff. ad. l. Iuli. repetũda. & per Paridem in tracta. sindi. in verbo, officialis. Et ista quæstio tractari debet cum eo, qui pecuniam consumpsit. vt in. l. calculi error. ff. de admi. rerum ad ciuita. pertinen. Bar. in. l. 2. C. de iure fisci. lib. 10.

5 Cõpotus sententiã sine citatione,

Ratio autem visis libris acceptorum & datorum sine vlla citatione potest sententiari. secundũ Bar. in. d. §. quod de frumentaria. quẽ sequitur Iass. in. l. ne quicq̃. ff. de officio procõsu. nu. 45. & notat Platea in. l. fi. C. de priuile. schola. li. 12. Et generalis regula est, q̃ quando res data est in scriptis, potest sine citatione ad diffinitiuã procedi. secundum Iass. in. l. si quis arbitratu. ff. de verbo. obliga. nu. 23. & facit gl. in. l. 2. C. de contra iudi. tutelæ. & per Abb. in. c. cum nõ ab homine. col. penul. de iudicis.

Item licet iure cõmuni aliter esset statutum, vt notat Bar. in. l. 2. ff. ad municipa. & Lucas de Penna in. l. fi. C. de quibus muneri. li. 10. q. 7. tamen consumptionem publicarũ pecuniarũ non debent iudices admittere, nisi mandatum & iudicis & rectorum ostendatur. vt in. l. 29. enlos capitulos de corregidores. In erogãdis autem pecunis publicis nõ possunt se immiscere iudices vel rectores reipublicæ. vt in authẽ. de collato. §. iubemus. colla. 9. in ver. sed neq̃. & ex ratione hui9 tex. probatur decisio in. c. 33. enlos capitulos de corregidores.

6 Quo loco exigiẽ pu,

Locus autem, in quo ratio ista sumenda est, nõ debet esse domus priuata, etiam si sit domus eiusde domini, sed in locis publicis reipublicæ ratio talis sumenda est: nam ibidem fieri debent reformationes populi. vt notat Bald. in. l. cum sententiam. C. de senten. & interlocu. omnium iudi. Et ita vidi decisum per dominos concilij regalis in causa contra commẽdatorem villæ de Peñaluer. blica ratio.

CAPVT DECIMVM, de potestate dominorum regni Castellæ ad creandos tabelliones, et quę instrumenta conficiant regij notarij in terris dominorum.

1 Tabelliones creare ad quẽ per tinet.

CREARE tabelliones vt eorum instrumenta extra iudicũ fidem faciant, ad regiam pertinet magestatem. vt notat Baldus & doctores in. l. 1. C. de emancipa. libero. & in. c. cum. p. tabellio. de fidei instru. Et notat per plura Ioan. de Palacios ruuios in rubri. de donatio. inter virum & vxorem. in introductione. in versi. item videtur mihi. numero. 20. & per Iassonem in. l. imperium. num. 27. ff. de iurisdi. omnium iudicum.

Quod iure regni probatur in. l. 3. titu. 19. parti. 3.

2 Dñi inferiores creant tabelliones.

Tamẽ duces, comites, & alij domini temporales vassallorum, qui habent merum & mixtum imperium in prima instantia, & loco sui possunt creare vice gerẽtes, eodem modo possunt creare notarios. vt notat glo. & ibi Innocen. & doc. in d. c. cum. p. tabellio. & ibi Hosti. & in summa. de fidei instru. §. quib9. & ibi notat idem esse in episcopo.

Et iure regni probatur in dicta lege. 3. ibi. Pero dezimos que aquellos que puedẽ poner juzgadores.

1 & licet

& licet ista lex det facultatem ad creandos notarios tantum in causis iudicialibus, tamẽ etiam ad conficienda acta extraiudicialia dicũt eandem facultatem præscripsisse, cum hoc sit de ramo de señorio. vt dicunt verba dictæ legis. 3. quod potest a dominis vassallorum Castellæ indistincte adquiri. vt in lege. 12. titulo primo. partita secũda. Et quod hoc possit præscribi, nominatim notat Oldradus, vbi plura allegat in consi. 75. & iure regni est textus in lege prima. titulo. 18. libro. 2. ordina. & consuetudinem ponendi tabelliones approbat tex. in. l. 7. titu. 1. lib. 7. ordina. & illa dicit obseruandam consuetudinem vel priuilegia exequenda, quæ ciuitates & alia loca habent ad ponendos tabelliones. & idem probat textus in. l. 23. titulo. 2. li. 7. ordi. & in. l. 8. eiusdẽ tituli, licet de locis regi subiectis tantũ loquatur. Et ibi dicit, quod in isto casu, vt cõpetat ius creandi hos tabelliones, consuetudo debet esse immemorialis, quia ista æquiparatur priuilegio. vt in. c. super quibusdam. §. præterea. de verborum significatio. & per Felinum in. c. cum a nobis. de præscri. & in. c. cum accessissent. de constit. coll. 14. postea tamẽ in. l. 10. eiusdẽ tituli declaratur, q̃ licet in ponẽdis rectoribus et fidelibus populorum debeat semper esse consuetudo immemorialis, tamen ad ponendos tabelliones sufficit quod sit consuetudo quadraginta annorum: & istud sufficit, sicut in præscribenda iurisdictione ciuili. vt in lege sexta. titulo. 13. libro tertio ordina. & ad hoc sunt signanda verba illius legis, quæ dicunt, o han tenido los officios por espacio de quarenta años le sean guardados, & in lege nona eiusdẽ tituli declaratur, quod non requiritur omnium de consilio loci consensus ad nominandos tabelliones, sed sufficit maior pars. vt in. l. quod maior. ff. ad munici.

3 Consuetudo quadraginaria sufficit ad nominandos tabelliões.

Et nisi dicta lex regia decideret quod sufficerent quadraginta anni ad ponendos tabelliones, cum tale ius sit de reseruatis principi, insignũ supremæ potestatis videbatur hoc nõ posse præscribi, nisi per tẽpus immemoriale. ex notatis per Abba. in. c. cum nobis. de præscriptio. & in. c. cum contingat. de foro competen. & concludit Balbus in tracta. præscri. in. 2. parte quintæ partis principalis. q. 4. Et ista forte ratione ante dictam legem decimã hoc erat statutum per legẽ octauã, vt deberet esse immemorialis, & non minor consuetudo.

4 Vniuersitatibus quõ cõpetat ponere tabelliões.

Et cũ vniuersitatibus quæ sunt persona repræsentata, hoc ius competere possit ex consuetudine quadraginta annorum, idẽ est in personis veris dominorum, vt per dictũ tempus hoc ius possint adquirere, cũ & iure nostro regio hoc ius possit delegari. vt in. l. 3. titu. 19. partita tertia. O otro aquien alguno dellos otorgasse poderio nombradamente de lo fazer.

Licet iure ciuili hoc non possit alteri committi aut delegari. vt notat Baldus in rubrica de officio delegati. sub numero decimoquarto. quem sequitur Iaff. in. l. imperium ff. de iurisdict. omnium iudicum. numero. 30. Si ergo ex priuilegio baronibus hoc ius potest competere, idem & consuetudine dicẽdum est. Et quod hoc iure possit dominis istud ius ponendi tabelliones cõpetere, notat Nicolaus Boerius in. 2. parte. decisione. 242.

Et cum ius istud competat dominis

minis, non debet talis præeminentia tolli, aut minorari, permittendo regios notarios vti suo officio intra dominia ducũ aut marchionum, vel aliorum dominorum: quia per talem admissionem aliorum, sua diminuitur potestas, sicut in simili notatur de eo qui vult habere vocem cum aliis in capitulo. vt notat Abbas in capitulo. scriptum. de electione. col. secunda. & Felinus in capitulo. cum omnes. de constitu. 12. coll. & notatur in Inquiridione iudicum ecclesiasticorum notabili. 60.

5 Regij notarij non possunt vti in terris dominorũ

6 Augeri numerus notariorũ an possit.

Imo non solum in terris dominorum, sed neq; in propriis ciuitatibus, aut villis, non debet rex antiqua officia augere extra antiquũ numerum. vt notat Albericus per textum. ibi. in lege prima. C. de officio præfecti vrbis. quem sequitur Casaneus in consuetudi. Burgun. rubrica prima. in principio. in glo. droiten. numero. 104. foli. 21. col. 1 imo quandocunq; auget officia, illud facere debet sine præiudicio tertij. vt ibi notat Casane. allegando Rebuffium in. l. comperimus. C. de proximis sacro scrinio. lib. 12 Esset autem præiudicium & non leue, si contra voluntatem dominorum essent in suis terris notarij regij.

7 Facta semel deputatione alius tabellionẽ se intromittet.

Cum igitur domini locorum, aut alij ex eius mandato deputauerint tabelliones ad causas iudiciales ex concessione dictę legis tertiæ. titulo. 9. parti. 3. facta semel deputatione non potest alius tabellio se immiscere illi causæ. vt colligitur ex Baldo in. l. prima. C. de sportulis. & in. l. 2. C. quomodo & quãdo iudex.

Et hoc casu neque notarij regij ad illa acta possunt adiungi, imo si se intromitterent, acta coram eis facta nullam fidem facerent, quia talis locus ad tribunal iudicis deputatus, alios tabelliones excludit. secũdum Bartolum in lege. in prouinciis. C. de numera. libro duodecimo. & quanquam pars nõ opponat, iudex potest ex suo officio opponere. vt notat Bellame. in decisione. 540.

Itaq; patet ex his quod si acta iudicialia non fiunt coram notariis de numero ad hoc deputatis, nullam fidem faciunt. secundum Baldum in. l. imperator. ff. de statu. homi. & notat Alexan. in. 4. volumi. consi. 1. & Bal. & ibi doc. in. l. testamenta. C. de testamentis. & sic in huiusmodi casu de actibus iudicialibus notissimũ est tabelliones regios nullã debere facere fidem ad bancum iudicis.

Si vero loquamur in negociis, quæ inter partes fiunt, & sine calore iudiciali, & sic in contractibus, vel etiam in testamentis: in hoc casu maius dubium est, an notarij regij possint conficere, quia vt creditur voci mortuæ, est res grauissimi præiudicij. vt notat de iure cõmuni Oldradus in consilio. 75. & iure regni probatur in dicta lege. 3. titulo. 19. parti. 3.

Et cum istud sit tanti momenti, videtur quod ad regem tãtum debeat pertinere homines eligere, qui tales contractus vel testamẽta conficiãt. vt in pprio casu notat Guillermus Benedicti in capitulo. Raiuntius. de testamentis. in verbo, & vxorem nomine. in. 2. decisione sub numero. 319.

Et dato casu quod hoc cõcederetur dominis temporalibus in priuilegiis, vel competeret ex consuetudine, videtur hoc esse intelligen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum accumulatiue ad potestatem regiam, & nõ priuatiue. Et ex hoc nonnulli voluerunt asserere, posse regios tabelliones in terris dominorum etiam contractus vel testamenta conficere, quia sunt ad omnia electi tabelliones a rege, cuius hoc est proprium vt supra dixi.

8 Intellect9 ad.l.4. tit. 18.li.2. or.

Quia tamen hoc esset in derogationem præeminentiæ dominorum, ideo lata est. l. 4. titulo. 18. libro secundo ordina. Ex cuius principio patet, quod est generalis decisio in toto regno, & perpetua, licet de hoc dubitet, & satis inaduertenter iudicio meo noster Rodericus Suarez in lege. post rem. ff. de re iudi. foli. 143.

Nam dicit illa lex in sui proœmio (cui standum est. vt in lege finali. ff. de hæredi. instituẽ) La confusion que hay por razõ delos muchos escriuanos por todas las partes de nuestros reynos.

Et ista ratio legis condendæ hodie quoque viget, & hoc sufficit vt lex sit perpetua, & generalis, cũ ratio sit anima vitam legibus præstans. Et vt euitetur excessibus numerus tabellionum regalium, ponitur in principio legis forma creandorum tabellionum. & hoc addit ad legem secundam & tertiam. titulo decimonono. partita tertia. & dicta prima pars durat vsque ad illa verba legis, quæ dicunt. E quãto alos escriuanos que fasta aqui fueron criados.

Et ab istis verbis durat vsque ad ver. E en quanto alos otros escriuanos publicos que estan / o estuuieren fuera dela nuestra corte. Et in hoc dicta lex fuit temporalis, dans formam pro tabellionibus, tunc temporis in curia duraturis.

Et a dicto ver. E en quanto, vsque in finem, est lex generalis, & ideo non superflue incorporata in volumine legum regni. Et ex eius decisione duo colliguntur circa numerum tabellionum huius regni.

Primum quod in locis vbi tempore illius legis non erat numerus deputatus tabellionum, quod concilium populi maioris deputet numerum personarum, vt sint tabelliones intra nonaginta dies a tempore legis conditæ, & sic non creandorum tabellionum, sed declarandi numeri data est potestas conciliis, & etiam transactis illis primis nonaginta diebus a tempore legis conditę. Nihilominus etiam hodie durat illa facultas numeri declarandi: nam tempus datum ad vtilitatem reipublicæ, sine præiudicio tertij, maxime quando assignatur ad euitandam negligentiam, & fauore illius, cuius causa assignatur. vt in lege. si ita relictũ. paragrapho. pegasus. digestis. de legatis secundo. Etiam transacto tempore durat illa potestas, maxime in isto casu, vbi potestas datur per legem, quæ semper loquitur. vt in lege. nulla iuris ratio. ff. de legibus. de quo est doctrina Bartoli ad hoc bene accommodata. vt in lege. eum qui ita. paragrapho. qui ita stipulatur. digestis. de verborum obligationibus. de quo loquitur eleganter & copiose Tiraquellus de retractu conuentionali. paragrapho primo in glosa prima. numero. 40.

9 Tempore transacto an duret potestas.

Itaq; etiam hodie declarante concilio maioris loci numerum personarum pro tabellionibus, illi tantum & non alij debent vti officio tabellionatus, & non alij. Et ita dicũt verba illius legis, ibi. eaq̃llos vsen del dicho officio y no otros algunos.

Alterum quod dicta lex quarta præcipit, est abinde, è enlas ciudades e villas e lugares dóde ay escriuanos publicos de numero / o de concejo. quod vbi sunt tabelliones habentes huiusmodi qualitates, ij tantummodo vtantur officio tabellionatus.

De numero autem dicũtur vel antiquo ante conditam dictam legem apud Toletum, vel quando a populo declaratum fuit postea circa numerum personarum, quæ necessariæ sunt ad exercendum officium tabellionatus, quibus dominus rex vel inferior prẽstat titulum vt supra dixi.

10 Tabellio de cõcejo.

De concejo autem est tabellio, quando populus cum præposuit: nam eo ipso quod præponit eum concilium in casu quo potest. secũdum formam textus in. l. 6. & 7. & 8. titulo. 2. libro. 7. ordina. eo ipso est tabellio de concejo, vt ipse vtatur & nõ alius: & qui sedet ad bancum iudicis, dicitur de concejo. vt. l. 7. titu. 11. par. 5.

Vbicunq; ergo sunt tabelliones huius qualitatis, ipsi tãtum vti debent. & id sonant verba dictę legis ibi. mandamos que estos solos, scilicet, estos, de quibus proximis superioribus verbis lex loquitur, qui sunt de numero declarato, & electi ad officium ex creatis per regẽ tempore illius legis conditæ, quibus rex voluit subuenire, cum iam ab eo essent approbati. vel, estos, qui sunt recepti vel recipiendi in numero antiquo ante illam legem deputato, vicini ex ciuitatibus vel locis quibus debent tabelliones deputari. &, estos, scilicet qui nominantur a conciliis, vbi non est designatus numer9 tabellionum. Omnes scilicet isti tres tabelliones debent vti officio tabellionatus: & sic ad omnia verba superiora sunt referẽda illa verba legis quæ dicunt, E que por ante estos o qualquier dellos passen los contractos de entre partes, y las obligaciones y testamentos, y no ante otros: y que si ante otros passaren, que las tales escripturas no hagan fe ni prueua. Et pondera, quod fidem scripturarum annullat, & non ipsam obligationẽ: ideo poterit testibus probari. secundum Iassonem in lege. seruum filij. §. eum qui. ff. delegatis primo.

Ita hæc lex coarctat potestatem tabellionum regalium, vt non possint acta iudicialia conficere sed neque contractus vel testamẽta: hoc tamen verum est, si adsit numerus tabellionũ in tali loco vel antiquus ante legem illam conditam, vel factus post dictam legem vel sint positi tabelliones a concilio: nam ipso facto quo conciliũ deputat tabelliones videtur numerũ declarare, licet verbo nõ dicat, quia non minus loquitur quis facto q̃ verbo: imo pl9 facta quã verba significant. vt in. l. non figura. ff. de actio. & obliga. & in l. reprehendenda. C. de insti. & substi. & facit. l. 1. §. magistrũ. ff. de exercito. & ibi Pau.

At vbi non esset numerus tabellionum, vel creatio notariorum positorum vel deputatorum a conciliis, sed tabelliones essent positi vel a solo domino, vel a iudicibus loci: in tali casu non loquitur dicta lex Toleti, quia hoc casu dicta lex Toleti non prohibet quod notarij regij quocunque loco, siue regio, siue dominorum inferiorum possint conficere instrumenta contractus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctus, siue testamenta, & alia acta iudicialia, siue extraiudicialia: nam vbi non est limitata potestas notariorum extra limitationem inductam per dictam legem quartam. titulo. 18. libro. 2. ordina. quia in tali casu manet integra potestas notariis regiis ad instrumenta conficienda, tam iudicialia, quam extra iudicialia. & ita probant illa verba legis. Pero todos los otros escriuanos que fueren habiles y de buena fama puedan dar fe de todos los actos judiciales y extrajudiciales sin pena alguna.

11 Acta quæ dicantur.

Et ponderandum quod lex illa dicit actos, nam acta potest conficere talis notarius, & non contractus vel testamenta, & actorum appellatione veniunt proprie illa, quę fiunt coram iudice & notario, non solum in iudicio contentioso, sed in voluntario. & ita probatur in. c. quoniam contra falsam. de probatio. & per Innocen. in. c. 1. col. 1. de proba. & declarat Robertus in speculo aureo. in parte, sexta. in decimo actu. folio. 216. & notat glo. in lege. acta. ff. de re iudi. & verbum, acta, generale est. vt in. l. labeo. ff. de verbo. significa. & quando loquimur in his quæ extra iudicium fiunt, hoc verbum, acta, extricte accipitur. vt in. l. cum actum. ff. de nego. gestis. et ideo vt dubium quod hoc casu posset euenire, addidit dicta lex quarta illa verba, iudiciales, y extrajudiciales: nam si hoc non esset additum, ex potiori significatu intelligeretur solùmodo de actibus iudicialibus: nihilominus tamen ex dictis verbis legis, etiã acta extraiudicialia, quæ non sint contractus vel testaméta, possunt conficere. argu. tex. in. l. verba cótraxerunt. ff. de verbo. signi. proprie tamen acta sunt quæ fiũt in iudicio. vt. l. 112. ti. 18. par. 3.

Ideo vt duces barones, & alij domini inferiores huius regni possint exterminare a terris suis hos tabelliones regios, ne conficiant contractus vel testamẽta, debent vel ex consensu vel ordinatione conciliorum populi ordinare numerũ ordinarium tabellionũ, vel cum singulis annis creant tabelliones debent eos facere præsentari in concilio, vt illi admittant pro illo anno, & sic erunt tabelliones de concejo.

Cum vero tabelliones regij, quibus prohibitũ est, dictus cótractus vel testamenta cõficere nolunt desistere, sed conficere in terris dominorũ, possunt domini eos capere, & incarcerare. & condemnare in dimidia parte suorum bonorum, & in relegatione a curia regia p quinque annos: & ista est pœna posita in dicta lege quarta, ad quam pœnam sunt referenda verba legis. ibi so las dichas pœnas.

Quod extẽde, etiam si tabelliones de numero requisiti noluerint officiũ impartire. & ita probatur ex petitione & decisione. l. 156. in curiis de Madrid. anno. 1528.

12 Tempore pestis.

Quod limitarem, nisi esset tempore pestis: nam tunc isti tabelliones regij poterunt conficere testaméta, si de numero non inueniuntur, aut noluit ire. Et ita colligo ex notatis in tracta. de peste. in prima parte. sub nu. 130.

Et nimirum, nam vbi non reperitur tabellio publicus, sufficiunt etiam extra tempus pestis tres testes, vt valeat testamentũ, & in causis piis, & inter liberos: & in aliis casibus specialibus etiam duo tantum testes sufficerent. & hoc sonant verba illa generalia, posita in fine

intellectus ad. l. 1. ti. de los testamẽtos. lib. 5. ordina.

in fine legis primæ. titulo. delos testamentos. lib. 5. ordi. dum dicũt, valga el testamento fecho con buenas testimonias. nam & in casibus quibus duo testes sufficiunt, possunt intelligi ista verba, & non in casibus de quibus expresse erat prouisum in superioribus verbis eiusdem legis. Et licet aliqui dicant illa verba esse superflua, tamen hoc casu possunt saluari.

CAPVT VNDEcimum, de saluaguardia cessa vassallis cõtra dños, & qualiter domini cognoscant in causa propria.

1 Vassallus vocat in ius dñm.

QVANQVAM de iure possit vassallus vocare dominum in ius sine venia. vt in. c. 1. & ibi gl. de milite vassallo qui cõtumax est. & per bona iura ita concludit Nicolaus Boerius in suis decisionib⁹ quæstione. 271.

Tamen iure regni statutum est, nõ posse vassallos in ius vocare dominos suos sine expressa regis licẽtia ad hoc præcedente. vt in. l. 6. tit. 2. libro. 3. ordina.

2 Licentia quæ dicatur.

Et non sufficeret tacita, sed expressa debet esse licẽtia: nam istud comprehenditur de natu. a & vigore huius vocabuli, licentia. vt in. c. abbatem. de electione. lib. 6. & notat Cursetus in suis singularibus, in verbo, licentia.

3 Rex cõcedit saluaguardiam

Tamen licet vassallus litem mouere sine regia licentia non possit, tamẽ vassalli dominorum possunt regem adire vt cõcedat saluaguardiam, quod nos seguro real appellamus, ne de facto dominus offendat personam vassallorum: nam si quilibet iudex potest etiam sine libello adiri vt tueatur possessorem in possessione bonorum. vt notat Pau. & doctores in. l. si pacto quo pœná. C. de pactis. & in. l. si seruus. C. quod cum eo. & notatur in. l. 3. C. de cesio, bono. & quod notat Cardi. in clemen. 1. in fine. de celebra. miss. vbi dicit, q⁹ quãdo iudex procedit de facto, censetur priuata persona. quem sequitur Feli. in. c. ecclesiæ sanctæ Mariæ. de constit. coll. 13. & facit quod notat Puteus in tracta. sindica. in parte, resistencia. folio. 220. & quod de prælato delinquente extra officium notant doc. in. l. iubemus nauem. C. de sacrosan. ecclesiis. & potest hoc quoque comprobari ex ratione tex. in. l. is qui domum. ff. de iniuriis. ibi. quãuis cum in ius vocat. & in. l. fi. in fine. titu. 13. lib. 8. ordina. & in. l. magistratibus. ff. de iniuriis. & in. l. 16. ti. 9. parti. 7. & quod notat Ange. in. l. iniuriarũ. § si quis. de honoribus. ff. de iniuriis. & quod de resistentibus iudici notatur in. l. prohibitum. C. de iure fisci.

Si ergo contra procedentes de facto in bonis vel eorum possessione iudex potest auxilium impartire, multo iustius dicendũ est posse regem condere saluaguardiam in tutamen personarum & libertatis, quæ maior est omni commodo pecuniario. Et ideo cum a rege Franciæ petitur saluaguardia, statim eã concedit. vt concludit Guillier. Benedicti in. c. Rainuntius. de testamen. in parte, succesio ab intestato, & vxorem nomine. nume. 951. folio. 148. Et ideo istam saluaguardiã impetrare a rege Castellæ nulli poterit grauosum aut iniuriosum videri. Et ideo quotidie video dominum regem istas saluaguardias petentibus statim concedere. Si vero non agitur de saluaguardia impetranda,

4 Iudex præstat auxilium ne de facto procedatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

petranda, sed vassallus vult contra dominũ litem mouere, proponere petitionẽ omnino & absq; vlla pœna licet. vt in.l. amplius non peti, ff rem ratam haberi.

5 Dominus vassallorũ nõ citatur sine regio mandato.

Data autem petitione a vassallis contra dominum, non debent domini iudices regij discernere citationem contra dominũ sine regio mandato. & hoc est priuilegium in prærogatiuam dominorum. vt in.l.6.ti.2.li.3.ordi.

Nam quando debeat in curia negocium tractari cõtra dominũ, cum nõ sit alius iudex coram quo valeat conueniri, ex regia debet voluntate procedere. vt in.l.5. titulo. 4. parti 3.

6 Fractio salua guardiæ est de casibus curiæ

Concessa autem saluaguardia regia vassallis, si illa frangitur & nõ obseruetur a dominis de facto, & non iuridice procedẽtibus, tota causa deuoluitur ad regem, vt ipse cognoscat. & ita notat Casane. in consuetu. Burgun. in rubr. prima. in princi. in ver. secundus est. foli. 21. Et cum hoc delictum sit calificatum, & ob id imponatur pœna mortis. vt in.l.3.ti.16.part.2.& medietate quoq; bonorum inobediẽtes puniantur. vt in.l.3.titu.finali. li.8. ordina. facilius cõtra tales debet rex moueri ad cognoscendum de tali negocio. vt.l.14. titu.2.lib. tertio ordina. & notat Guiller. in dicto capitu. Rainuntius, de testa. in parte, et vxorem. in.2. decisione. nume. 437. folio. 94.

7 Quõ frangitur saluaguardia.

Frangi aut vel nõ obseruari saluaguardia a dominis, vel ex eo patet, q; de facto & non de iure procedunt: quia similes literæ ne fiat nouitas. ne fiat malum, intelligitur de facto. secundũ Bal. in.l. si clericus. C. de episcopa. audi. in.4. col. si vero vt iudices recte procedunt, iuris executio caret iniuria, & nihil obstat saluaguardia, quæ in iudiciũ iuris publici & eius executionis nũ quã intelligit cõcessa. et ita adnotat Feli. in.c. olim. in fi. de accusatio.

Si vero iudex aut dominus loci eo colore quod procedit vt iudex, & non de facto iuris ordine prætermisso cognoscit de causa sua propria, & sic in ea vexat vassallum, ad huc dicitur venire cõtra saluaguardiam, quia dominus in causa propria iudex esse non potest, etiã inter se & subditos. vt in.l. vna. & ibi Ioannes Fab. C. ne quis in sua causa. & in lege. qui iurisdictioni. ff. de iurisdic. omnium iudi. & in lege decima. titulo. 4. parti 3. Et notat Abb. intelligendo glosam in lege secunda. C. de senten. quæ sine certa quanti. proferuntur. in capit. nouit. de iudicis. & Felinus in. c. cũ venissent. de iudicis. & per Casanum in consuetudine Burgun. §.4. in rubrica. 1. in glo. & surses. folio. 38. col. 1.

8 Consuetudo iudicãdi in causa propria valet.

Nisi in casu quo dominus haberet ex cõsuetudine facultatẽ in propria causa cognoscendi, quia talis cõsuetudo valet. vt notat Bal. in.l. 2. C. de sentẽ. quæ sine certa quãti. & notat Alex. in apostil. ad Bar. in l. alius. in. §. bellissime. ff. quod vi aut clã. & per Anto. de Tremo. in practica de exceptionib⁹. titu. quibus modis examen iudicis declinetur. in parte. in causa ppria. Et quia de hac consuetudine iudicandi in causa propria dominorũ regi non cõstat, ideo semper datur index delegatus a rege ad petitionẽ vassallorum, qui de talibus causis cognoscat, quo casu et similibus quando mittuntur ad terras istorũ dominorum Castellæ iudices delegati, pœnæ et mulctæ nõ ad ipsos dños, sed

sed ad regẽ pertinent, quia nec hoc vnquam fuit in consuetudine. Et vltra hoc cũ rex aduocat causæ cognitionẽ, omnia accessoria, vt est pœnæ impositio & perceptio, pertinet ad regem, nec applicatur pœna domino territorij. vt nominatim notat Casaneus in consuetu. Burgun. rubri. 1. §. 5. in versicu. & quoniam. nu. 395.

9 Condẽnationes hæreticorum

Et eadem ratione condemnationes vassallorum hæreticorum non ad dominum loci, sed ad regẽ pertinent. vt notat Guido papæ in decisione. 76. & ita declarat text. in. c. cum secũdum leges. in. §. fi. de hæreticis lib. 6.

attendy

Et eadem quoq; ratione quando causa criminalis per appellationem deuoluitur ad curiã regiam, domini vassallorum non cõsueuerunt percipere condẽnationes. et ita notat Ioan. Fab. in auth. bona dãnatorũ. C. de bonis dãnato.

Patet ergo ex supradictis, q; dominus Rex sine vlla iniuria ponit manum in terris dominorum, circa concedendas saluaguardias & præcipiendo ne domini cognoscãt in causa propria.

10 Mandatũ regium de capiendo valet sine informatione,

Eodẽ quoq; modo possunt decernere mandata ad capiendas aliquas personas, & tenentur domini vassallorum & eorum iudices statim exequi mandatum absque vlla informatione missum, & capere personas in eo nominatas, & ad regẽ mittere, vel eius supremos iudices, a quibus mandatum emanauit. & ita notat Iasson in.l. magistratibus. ff. de iurisdi. omnium iudicum.

Et licet dicat Baldus in. c. 1. §. si iudex. de pace iuramen. firman. in vsi. feudo. quod domini vassallorum non debeant eos tradere, vel esse vicarios suorum vassallorum, tamen hoc fallit, quãdo tale regiũ præceptum præcedit: in cæteris vero seruandum est quod notat Guido papæ in decisione. 202.

Si vero rex non dirigit mandatum de capiẽdis personis ad dños locorum vel eorum iudices, qui de iure sunt executores, habentium supremam iurisdictionem. vt notat Bal. in authenti. quas actiones. C. de sacrosanct. eccles. & notat Barba. in primo volum. consi. primo. ille talis specialis regius executor potest sua authoritate loca dominorum & exequi mandata, nec tenetur notificare hoc dominis, aut eorum iudicibus. secundum Casaneum in consuetu. Burgun. 1. rub. folio. 21. licet videri meo ad vitanda scandala securius est dare notitiam iudici ordinario, si id sine incommodo negocij fieri posset. vt idem Casaneus notat in. §. 7. in gl. de simple. sub nu. 29. foli. 77.

11 Regius iudex an notificet mãdatum.

Et quãdo isti nuncij vel alij iudices delegati, vulgo dicti, pesquisidores regij, delinquunt extra suũ officium in locis terminorum, licet sibi videatur esse posse iudices de delictis ab istis commisso intra suum territoriũ. vt in authen. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi oporte. tamen abstinere debent a cognitione delictorum cõmissorum ab huiusmodi officialibus, quia cognitio pertinet ad regem qui eos misit, nam regula est, quod iudex cognoscit de quocunq; delicto a suo officiali cõmisso. vt notat Alberi. in.l. si quos. C. de offi. præfec. pto. orientis. & inferior debet tale delictum notificare iudici superiori, & remittere officiale vt puniat. vt tenet glo. in.l. in officiales. C. de officio rectoris prouin. & ideo cũ oẽs barones

12 Iudices regij delinquẽtes extra officiũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

barones & domini regni Castellæ subsint regi Hispaniæ, & eius supremis iudicib⁹, si periculum esset in mora, possunt regium officiale extra suum officium delinquẽtem non punire, sed capere. argu. tex. in l. senatus. de officio præsi. & in. l. si adulterium. §. fi. ff. de adulteriis. & facta captura debet hoc regi notifi cari, qui si petat ad se remitti suum iudicem vel officialem extra officiũ delinquentem, fiet remissio: nam cognitio illius criminis ad regem pertinet, nec ex hoc fit iniuria in iurisdictione domino vassallorũ. ex notatis per Casane. in consue. Burgun. §. 7. in gl. del semple reconse. in ver. quarta. nume. 42. foli. 78.

Si tamẽ iste officialis delinquẽs extra officium esset alterius domini inferioris, hoc nõ procedit, imo ipse dominus, in cuius territorio deliquit, debet punire. vt notat ibidem Casaneus in. 7. conclusione.

Cætera de cognitione dominorum in propria causa dixi supra in. c. 6. in ver. quod non solum.

CAPVT DVODECIMVM, an domini vassallorum possint facere defensas in terminis locorum suorũ, vel prohibere venationem & vsum piscandi subditis suis.

1 Vsus montium cuius sit.

VSVS montium & terminorum est cõmunis omnium habitatorũ populi, quod iure nostro regio satis notum est in. l. 4. ti. 28. parti. 3. & in dubio vniuersitas terrarum intra territorium debet deputari primis habitatoribus, & eorum hæredibus, etiam si sit insula in mari nata. vt in. l. 28. eo ti. itaque postquã dominus rex designauerit terminos alicui⁹ prouinciæ aut ciuitatis, vel populi, cuius propriũ regis est istam designationẽ facere & nõ alterius. vt in. l. 2. tit. 1. par. 2. omnia quæ sunt intra territorium tale designatum, sunt ad cõmodũ incolarum. saltim in vniuersum. vt per bona iura & allegationes concludit Paul. in. l. 1. ff. de adquiren. poss. & per Iass. in. l. remq; nobis. ff eo ti. & melius quam alibi per Susci. in. 1. parte. consi. 86. & cõsi. 127. & per Casa in consue. Burgun. rubri. 9. §. 4. in glo. vn meix.

2 Possessor an præsumatur dñs cõtra vniuersitatẽ.

Et licet his locis doctores cõcludant, q̃ ea quæ non sunt particularium personarum, in possessione præsumantur vniuersitatis, & non dominorum territorij, nisi quoad iurisdictionẽ. Tamẽ hodie ea quæ possidentur a particularibus intra territoria populorum, quibus pastus communis, vel alius quilibet vsus impeditur, non præsumũtur omnino esse possessorum, populo contra eum agente, licet possessor talis præsumatur dominus respectu alterius tertij: nam quãtum ad tertium non cogitur ostendere titulum possessionis. vt in. l. cogi. C de adqui. hæredi. tamẽ cum populus, cui concessum est territorium, habeat ius antiquius, et sic ex dicta lege quarta & ex aliis infra citãdis, habeat iure communi intẽtionem suam fundatam, iure regio si res concilij intra territorium reperitur occupata, nisi intra dies triginta ostendat possessor titulum, cogitur tradere possessionẽ rei ipsi vniuersitati & concilio ex dispositione legis Toleti, quæ est sexta. titu. 3. lib. 7. ordina. Et quod alio & nõ agente vniuersitate sit tuẽdus possessor. facit in simili quod notat Rota in antiquis. decisione. 40.

Et per supradicta cessat hodie quod

3 Territoriũ an præsumatur.

quod nonnulli volebant notare ex doctrina Inno. in. c. cũ ad sedem. de resti. spolia. vbi dicit q̃ castra nihil habent a iure deputatum, nisi quod consuetudine, vel statuto est assignatũ quod debet in territorio vel dote esse, quod dictũ sequitur Bal. in. l. 1. C. de emancipa. libero. 4. col & Ancha. consil. 142. & Abbas in cap. ex literis. de iure patro. nume. 10. nam allegans territoriũ probare debet illud, secũdum Bal. in. l. 1. §. in initio. ff. de officio præfec. vrbis. col. 2.

Nam quantum ad assignationem territorij ex hominum statuto, hoc dictum non procedit cum enim hoc ad regem pertineat cuius proprium est dare & assignare territoria, vt in dicta. l. 2. tit. 1. parti. 2. & notant doct. in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iure.

4 Quis possit terminos assignare.

Et assignatio terminorum pertinet ad eum cuius est iurisdictio, vt concludit Susci. in. 1. parte. cõs. 86. & cum istã iurisdictionẽ minime habeãt populi regni Castellæ, vt dixi supra in capite primo, nimirum si nõ possint super corũ territorio, vel limitibus quicquã statuere.

Si vero probatur consuetudo immemorialis designans limites territoriorum adhuc locum habet quod notat Innocen. in dicto cap. cum ad sedem.

Constito igitur de limitibus territorij, vel per priuilegium regis, vel ex consuetudine immemoriali, quod ante omnia est probandum cum allegans territorium probare debet illud, quia consistit in facto, secũdũ Bal. in. l. 1. §. in initio. ff. de officio prefecti. vrbis. col. 2. omnia quæ intra territoriũ sunt querelãte concilio populi sunt populo restituenda, nisi a possessore legitimis titulus ostendatur.

Qualis autem titulus sufficiat, vt possessor in possessione tueatur contra concilium querelantem est necessarium discutere, nam in hoc pendet vis, & intellectus illius legis de Toledo. Ideo vt aperti⁹ hoc intelligatur diuido hoc per conclusiones sequentes.

5 Possessor ex immemoriali cõsuetudine tuẽdus est.

Prima conclusio est, q̃ possidẽs aliquid intra territorium ciuitatis tuendus est in possessione, & adhuc improprietate si probat se, & antecessores rem illam possedisse per tantum tempus, cuius in contrarium nõ est memoria, nam probatio huius temporis habetur pro veritate & hoc modo possessor probat se esse verum dominum & possessorem, vt in. c. super quibusdã. §. 1. de verbo. signi. & in. l. 1. ff. de niq. ff. de aqua. pluuia. arcẽ. & per glo. in. l. 1. C. de seruitu. & aqua. & per Feli. in. c. a nobis. de præscri. & per Iaſ. & Ripam, in l. quominus. ff. de flumini. num. 41.

Et immemorialis cõsuetudo probat directum dominium, secundum Bal. in. l. traditionibus. C. de pactis. & per Iaſ. in. §. omnium institu. de actioni.

6 Immemorialis probat dominium.

Secunda conclusio est q̃ possessio immemorialis non solum probat dominiũ rei possessæ intra terminos zerbidos quæ vulgo dicuntur baldios, sed etiam intra illud, quod vulgo dicitur plaça, o exido, o dehesa: nam licet ista impræscriptibilia tempore, vt in. l. 7. titu. 29. partita. 3. & in. l. viam publicam. ff. de vi. publi.

Nec in talibus bonis possit cõstitui seruitus perpetua, vt in. l. 13. titu. 31. eadem. 3. parti. & sic talia bona, nõ possint pro censu obligari, sed neque pro censu vniuersitatis vendi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vendi, secundum Alex. in l. cómodis. ff. de reiudi. quẽ sequitur Robertus in suo specu. aureo. fo. 199.

Tamen si intra hæc loca, aliquis possideat aliquam partẽ sicut platea, vel plaça, aut exitus sunt publica: ita quod est intra limites præsumitur publicum, vt notat Bald. in rubrica. C. de contrahen. emptio. quem sequitur & corroborat Susci. in. 1. parte. consi. 227.

7 quõ cessat immemorialis.

Tamen ista præsumptio excluditur, per probationem possessionis immemorialis: imo illa pars intra tales limites possessa nõ probatur, quod sit defensa, vel exitus, aut platea, imo priuata esse præsumitur, & non publica. Ná si quoquo modo constasset fuisse publicam, iam eo ipso cessasset probatio immemorialis, vt in. l. si arbiter, & ibi glo. ff. de probatio. & notat Feli. allegando Pau. de Castro, & alios in. cap. sicut olim. de re iudica. & sic quandiu constat ꝙ ista bona sunt pars, de platea, vel de exitu, vel defensa, sunt impræscriptibilia, si de tota re integra agit præsupposito pro indubitato, ꝙ sit talis, & tam ampla platea, vel defensa, aut exitus, ná constito de qualitate ex ipsa rei natura res ipsa, est in præscriptibilis. Si vero agitur de parte quæ est intra defensam, vel plateá, tũc probata immemoriali possessor præsumitur dominus, & ꝙ illa res vel quátitas a se possessa semper fuerit priuata, & non publica.

Et quáuis præsumeremus eam esse publicam propter antiquitatẽ & diuturnitatem temporis cessaret ista præsumptio, & præsumeretur, ꝙ ad illam rem obtinendã præcesserit priuilegiũ, vel legitima concessio si illa allegaretur, nam cũ ex priuilegio etiam ista publica possint competere priuatis personis, eo allegato, cum statim præsumatur cessat dispositio dictæ. l. 7. titulo. 29. parti. 3. quia loquitur in sola præscriptione, nam licet sola præscriptione talia bona nõ possint adquiri tamen virtute præsumpti priuilegij, aut concessionis sunt talia bona adquisibilia, & ita arguit Ioan. de ripa. in. l. quominus. ff. de flumini. nu. 41. & nu. 102.

8 intellectus ad. l. 7. tit. 29. part. 3.

Et ex hoc patet verus & singularis intellectus. ad. l. 23. tit. 32. par. 3. nam illa loquitur quãdo ad defensionem ẽ dificiorum de quibus lex loquitur solummodo allegaretur præscriptio, & non allegaretur aliquis titulus, & simul cum eo probaretur cõsuetudo immemorialis, nam si ista legitime probatur præsumitur titulus allegatus, & possessor harum rerum tuendus est, nec dicta lex partitæ, hunc casum excludit sed meram temporis allegationẽ, vt probant illa verba, no se puede defender razonando que lo ha ganado por tiempo, ideo necessaria est omnimodo tituli allegatio, vt præsumatur ex immemoriali, secundũ cõmuniter doct. in. l. cũ de in rẽ verso. ff. de vsuris. & in. l. si filius. C. de petitio. heredi. & notat Ioã. de Ripa in loco supra allega.

Tertia conclusio est ꝙ etiam in istis bonis publicis quæ dicuntur dehesas, vel exidos, ex sola præscriptione adquiritur ius, quãdo talia bona non reddeunt in potestatem priuatorum, sed manẽt semper publica, vt est videre in dehesa, quæ sit communis duobus vniuersitatibus: nam per prohibitionẽ vnius vniuersitatis contra homines alterius vniuersitatis adquiritur ius, vt illa defensa quæ erat cõmunis maneat apud vnam vniuersitatẽ tantũmodo

9 In defensis quõ præscribitur.

tũmodo altera vniuersitate a iure suo exclusa. & ita per plures allegationes concludit Petrus Iacobi in sua practi. titulo de seruitute pecoris. de præsi. & sic. d. l. 7. titu. 29. parti. 3. loquitur tantum quando quis nititur per præscriptionem bona talia quę sunt publica facere particularia, idq; aperte denotat titul⁹ & rubrica sub qua lex illa situatur.

10 Ius pascendi in alieno territorio adquiritur

Si tamen illa bona maneãt semper publica ex præscriptione, illud non vetat lex illa, nam si volẽte populo homines alterius populi possunt ex voluntate eorũ expressa habere cõmoda sui termini & territorij, & sic pascere herbas & scindere ligna intra terminos dicti loci, vt probat text. in. l. 4. in fine. titu. 28. parti. 3. si hoc possunt homines voluntate expressa concedere, idem quoq; possunt ex præscriptione, nã ibi quoq; adest voluntas tacita admissa ex consensu populi, vt colligitur ex citatis per Balbum in tracta. præscri. in. 4. parte quintæ partis in ver. sexto. nu. 10. & per Lucã de Pẽna. in. l. diligẽtes. C. de aquæ ducta. lib. 11. cõmunis tamen opinio habet ꝙ regulariter ius pascendi immemoriali præscriptione adquiratur vt resoluit Couarru. in. libro. 1. resolu. c. 17. nu. 11.

11 Quomodo præsumatur aliquid pro pastura.

Et præ maxime hoc verum esset si talis populi consensus tacitus corroboratur ex alio actu, puta si homines vnius populi præstant alteri vniuersitati vnũ numũ pro quolibet capite, vt singulis mẽsibus pascantur oues: & ita notat Petrus Iacobi in dicta practica, titu. de seruitute pecoris de præsi. imo isto casu ad ius adquirendum, nisi probaretur contractus volũtarius, dicit ꝙ sufficeret lapsus decem annorũ, tutius tamẽ credere dicendum ꝙ sufficiant cũ titulo quadrãginta annis ad adquisitionẽ istius iuris pascendi. vt probatur in. d. l. 7. ti. 29. par. 3 & exceptis quatuor casibus, idẽ probatur in. l. fi. C. de sacrosan. eccle. & notat Couarruuias, vbi supra.

Et eadem præscriptio sufficeret, vt vnus populus excludatur a communione vnius defensæ: nam ibi non mutatur rei qualitas ex publica in priuatam: sed ius adquiritur in ea per exclusionẽ populi consortis, & istud ius excipiendi ad hunc effectũ etiam in dictis bonis publicis potest adquiri, & ad alios quoque effectus, de quib⁹ notat las. in l. quominus. ff. de flumi. nu. 100.

21

Et secũdũ ista quæ in hac tertia cõclusione adnotãtur sunt intelligẽda, quæ de hac materia cumulat Feli. in rub. de præscr. & Balb. in trac. præscri. in. 5. parte principali. q. 9.

Et ex his asserõ ꝙ in aduertenter locutus est Rodericus Suarez in allega. 15. vbi contrarium nulla ratione motus asseruit.

12 me prehendisse Rodericum Suarez

Ex supradictis põt adnotari ꝙ manente silua vel defensa publica põt adquiri præscriptione ꝙ ius venandi in illa pertineat ad certos homines aliis exclusis, nam hoc ius est præscriptibile propter prohibitionem, vt notat Faber in. §. flumina. insti. de rerum. diui. & latius dixi in tracta. meo de iure venãdi, & cum ista præscriptio non sit ad totã proprietatẽ defensæ, sed de iure eius præscriptibile est, vt supra dixi.

13 Ius venandi præscribitur. de bonition

Quarta cõclusio est ꝙ probans consuetudinẽ circa ius piscãdi prætendens, ꝙ ipse solus piscauerit, & antecessores sui prohibẽdo omnes alios apiscatione atẽpore immemoriali in aliqua parte flũminis ipse sol⁹ debet piscare, & nõ alius tãquã adquisierit iuste hoc ius piscandi

14 Ius piscãdi præscribitur.

in

Universidad de Deusto
Biblioteca

in fluminibus quæ non sunt nauigabilia, vel faciunt alia nauigabilia: nam quanuis istud ius piscandi omnibus sit commune in fluminibus, vt in. §. flumina. instit. de rerum diuisione. & in. l. 12. titu. 28. parti. 3. & totum flumen ex hoc nõ possit præscribi. vt in. l. 7. titu. 28. parti. 3.

Tamen pars aliqua fluminis ex immemoriali consuetudine bene potest prescribi, & adquiritur vt sit defensa pro vtilitate illorum, qui sunt in consuetudine prohibendi alios a piscatione: & iste talis ad piscandum potest habere retia, & cañales, & alia instrumenta. de quo est bonum consilium Betrandi in. 3. volu. consi. 69.

Nam si ad vsum molendinorũ ista aqua fluminis potest occupari ex sola expressa cõcessione populorum, idé potest fieri ex tacita voluntate, & sic ex præscriptione. Et ita colligitur ex. l. 18. ti. 32. parti. 3.

15 Flumẽ nauigabile nõ cõceditur.

Si autem flumen esset nauigabile, concessio populi non sufficeret: quia in huiusmodi fluminib9 quæ sunt de regalibus, vt per plura probat Ioan. de Ripa in. l. quominus. ff. de flumi. nume. 36. nõ possunt talia flumina hisce ædificiis vel similibus occupari, nisi hoc prę stet priuilegium, aut consuetudo immemorialis. & ita probat tex. in l. 32. ti. fi. li. 8. ordina.

Et iure cõmuni idem notat Casaneus in consuetu. Burgun. rubr. 13. §. 2. in gl. 1. & ibi dicitur, quod istud ius piscandi vendi potest a rege vel a republica.

Istudq; ius solet per priuilegiũ a rege concedi, facta prius notificatione populis, vt agant de præiudicio. & ita notat Andre. de Yser. in titu. quæ sint regalia, in princi.

16 Pars fluminis nõ nauigabilis præscribitur.

In aliis autem fluminibus, quæ sunt sine nauigatione, vt fere sunt quasi in toto regno Castellæ, in his sola voluntas populi sufficit, vt ex hoc pars fluminis prohibeatur: & valet præscriptio, secundum Ioannem de Ripa in dicta. l. quominus. Et hoc iure multi ex dominis & monasteriis huius regni habẽt piscarias, quæ vulgo dicuntur, tablas de rios: in quibus vt competat ipsis solis ius piscandi, debent esse in possessione præoccupationis in illo loco. Et ita declarat eleganter Roderi. Sua. in allega. 16.

17 Ripa cuius sit.

Quinta conclusio est, q̃ possidentes ripas fluminis quæ prædiis suis adhærẽt, eo ipso quod de proprietate prædij adhærentis, nõ dubitatur, est probatum dominium ripæ, quæ est intra territorium ciuitatis, & sic pertinet ad eum, cuius prædio adhæret: & sic ratione adhærentiæ vnũ dominium coniungitur alij. vt in. l. riparum. ff. de adquiren. rerum domi. & in. §. riparum. instit. de rerum diuisio. & in l. 12. titulo. 28. parti. 3. Et facit ratio tex. in. l. si conuenerit. §. si nuda. ff. de pigno. actio. & in. l. quod in rerum. §. 1. ff. delega. 1.

Sed est aduertendũ, quod hæc iura loquũtur in casu, quo prædia sunt coniuncta, & adhærent ripæ fluminis, & sic nulla est facta limitatio: nam si limes esset positus propter limitationem, non præsumitur nisi q̃ sit dñs prædij limitati, & non ripæ adhærẽtis limitibus prædij. vt est tex. in. l. 1. §. item si insula. ff. de flumi. & sic limitata causa limitatum parit effectum. vt in. l. in agris. ff. de adq. rer. domi. & quod de limitatione tẽporis notatur in. l statu liberũ. §. 1. ff. de delega. 2. & notat Tiraquel. de vtroq; retractu.

Item

18 Arbores ripæ cuius sint.

Item aliud est aduertendum, q̃ dicta iura loquuntur tantũmodo de ipsa ripa fluminis, ná ista & arbores ibi nascentes sunt dñi prædij adhærentis. vt in. d. l. 12. & in. l. 2. ti. 28. par. 3. Sed si esset prædia quæ nõ ripa, sed arenales appellam9, ista sunt bona populi. vt in. l. 4. eiusdẽ tituli, & nõ habentiũ prædia. & sic arbores ibi nati, quos vulg9 appellat sotos, sunt populorum in cuius territorio sunt dicti arenales tanquam arbores nati in solo dominorum, quia eius esse debent, cuius in prædiis radices egerint.

19 Arenalia cuius sint.

Et cũ habẽtes prædia iuxta istos arenales nõ subiaceant periculo corrosionis, ideo non pertinẽt ad eos ista arenalia, sicut ripa fluminis & arbores ibi nati. Et ista ratione dicta arenalia sunt populorum. & istam rationem in proprio casu assignat Ioannes de Ripa in dicta. l. quominus. nume. 70.

20 Ripa quæ dicatur.

Quæ autem sit ripa, & quæ sint arenalia iuxta ripá fluminis ex ipsa inspectione poterit apparere, et prout vulgus hoc intelligit: ná ista probatio omne gen9 probationis vincit. vt in. l. si irruptione. §. ad officium. ff. finium regundo. & in. l. contra negantem. & ibi Bal. C. ad legẽ Aqui. & in. c. quia indicãte. & ibi Feli. de præscriptio.

In mari autẽ est ripa, quatenus hibernus fluctus excurrit. quod apertissime declarat lex huius regni in. l. 10. ti. 28. par. 3. dum dicit, aquel lugar es dicho ribera, quanto se cubre el agua della. Et est multo animo pensandũ, inquantũ dicitur, del agua della: nam si nõ sola aqua maris, sed aqua alicuius magni fluminis, iũcta simul cum dicta aqua maris, cooperiret & inundasset terram, illa non est ripa maris: quia a non sola aqua marina cooperitur: imo est ripa fluminis, & de arenalibus illius fluminis. Et per consequens talia arenalia sunt illius populi, in cuius territorio est flumen. vt in. d. l. 4. ti. 28. par. 3.

21 intellect9 ad l. 10. ti. 28. par. 3.

Item, insistendum quoq; est in illis verbis quæ dicta lex decima dicit, de todo el año. ná loquitur de cõtinuo cursu fluctuum maris per totum tempus anni, & non de ascensione aquarum maris in certis oris meridianis vel aliis, siue in hyeme, siue æstate, quibus aqua maris ascendit per aquam fluminis, & sic ampliatur flumen: nam illa ampliatio ex aqua tam maris quã fluminis in simul non causat littus maris, imo fluminis tantum aqua consideratur, cuius est illo loco naturalis & continuus decursus. & ex hoc causatur ripa. & nõ deber considerari quod est accidẽtale per ascensum aquæ marinæ. argu. tex. in l. 3. ff. de tutelis. vbi naturalis causa potius quam accidentalis est considerandа: & in mixtis aquis originalis aqua spectatur, nec potest dici aqua maris, quæ cum fluminis aqua decurrit: & sic non est omnino fluctus maris, ná ex fluctu causatur ripa maris. vt dicit tex. quatenus hibernus fluct9 excurrit: & sic fluctuum excursus consideratur, & quod habet duplicem mixturã, non cadit sub simplici. vt est textus in lege. legatis seruis. ff. delegatis secundo. Et pro ista conclusione considerãdum est quod notat Baldus in lege. vna. C. de confessis. nume. 88. & in. l. nec ei. ff. de adoptio.

Nam si aliud forte quis asseret, necessario esset ab eo fatẽdum quod prope Hispalim in flumine de Guadalquiuir, per quod ascendit aqua maritima, & crescit aqua illius

Universidad de Deusto
Biblioteca

illius fluminis q̃ ibi in Hiſpali, & longius eſſet litus maris: & non ripa fluminis quod eſſet ridiculoſum aſſerere. vt notat Cepola in tracta. de ſerui. c. de ripis. nu. 3.

Et iſtud facit contra villam de Santander, qui cõtrarium nititur aſſerere contra villam de Santillana, & alia loca maritima, & licet iura non ita clare hoc nobis ſignificarent hoc prout ſignificant, ſi tamen communis vſus attendatur loquendi, cui ſtandum eſt etiam contra propriam ſignificationem vocabuli. vt in. l. librorum. §. caſius. ff. de fundo. inſtructo. & per Feli. in proœmio Gregoriano, nunquam talem decurſum aquarum per aſcẽſionem fluminis, etiam ſi aquatur betur, ſolet vulgus appellare litus maris, ſed flumen.

22 Reſtitutis ciuitati bonis publicis qualiter poſſideatur.

Sexta concluſio eſt q̃ ſi facta eſt occupatio alicuius partis in platea, ſiue exitu aut callibus loci, aut in publicis viis: & ex querela populi facta eſt reſtitutio horum bonorũ, & ipſemet populus retinet huiuſmodi bona, non in forma plateārũ vel in forma exitus vel viæ, ſed retinet ſibi illa ædifitia, vel plantas, & vtitur eiſdem velut bonis particularibus populi, & non in vſu cõmunis facultatis, in huiuſmodi caſu: quia rediguntur ad bona communia in redditum ſolius vniverſitatis, & non in vſum omnium tali caſu, ſi quis huiuſmodi bona ſic redacta poſſederit per ſpatium quadraginta annorum, præſcribet ea. vt in lege ſeptima, titulo. 29. parti. tertia, ibi, eſto es porque maguer ſean de todos comunalmente, no vſan comunalmẽte de ellas todos, & cum vniverſitati tantum & in cõmuni burſa ſint bona iſta in cõmodo, ideo quadraginta annis præſcribuntur, & mutant naturam primeuam mutato vſu poſſeſsionis, vt in. l. 23. titu. 32. parti. 3. ibi, deuen vſar dellas, aſſi como delas otras rẽtas cõmunales q̃ ouieren, ſi ergo ſic vti debent ergo & ſic præſcribi poſſunt, cum ceſſet prima cauſa ex qua atributum eſt q̃ platea, vel exitus, vel via non ſunt præſcriptibilia, ſcilicet vſus rei cõmunis, et cum hoc ceſſet, non habet locum priuilegiũ de non præſcribendo huiuſmodi bonis attributum. vt notant doct. maxime Zaſius in. l. maritum. ff. ſolut. matrimo.

Ex hoc infertur q̃ ſi defenſa quæ debet eſſe in vſu, tãtum pro beſtiis agriculturæ, et ius paſcendi debet eſſe prohis beſtiis, et non pro aliis quam defenſam vulgus ſolet dehe ſa boyalaje appellare, ſi talis defenſa mutatur ab vniverſitate, et aratur vt fructificet frumẽta et ordea, in redditum populi ad ſoluẽda vectigalia regia, vt puta ſeruitia, vel ſimilia, et ſic in redditum populi, vel forte quotanis venditur herba, ad ſoluenda dicta onera, in tali caſu lapſo decẽnio quo conſuetudo, et vſus et voluntas populi hoc approbantis colligitur in tali caſu dicta defenſa quæ non eſt in commodo publico ab antiquo fauore publico agriculturæ deputata poterit ſicut alia bona quæ ſunt in redditu vniverſitatis præſcribi ex ſpatio dictorum quadraginta annorum, vt ex ratione. d. l. 7. titu. 29. parti. 3. colligitur.

25 Quomõ mutatur vſus defenſe.

Ex iſtis patet intellectus ad pragmaticam Burgis cõditam anno. 1496. folio mihi. 62. nam bona. de quibus in dicta pragmatica populis reſtituta quæ debent in redditu populi remanere, & non in communi vſu poſſunt præſcribi, etiam ſi ſint

ſi ſint plãtata in dictis defẽſis ſpatio quadraginta annorum, ex ratione ſupra ſcripta.

24 Aedificia, quæ impediunt plateas.

Si vero ſint ædificia in plateis, vel in viis, quæ ædificia impediũt eas, iſto caſu talia ædificia impeditiua, & turbantia decorem dictorũ locorum publicorũ, omnino ſunt demolienda, nec ſunt retinenda, vt inde populus commodum vel redditum percipiat. & ita probant verba dictæ pragmaticæ, dum dicunt. Pero enquanto alos poyos y aximezes, y eſquinas, y otras coſas ſemejantes que impiden las plaças y calles, no es nueſtra intencion de impedir por eſta nueſtra carta la execucion que ſe puede y deue hazer de lo ſuſo dicho. Itaq; iſta talia impedimenta in callibus vel in plateis omnino ſunt tollenda, vt probat illud verbũ, deue, quod induxit neceſsitatem: & hoc declamat totus titulus. ff. ne quid in loco publico, et quod notat laſ. in. l. de quibus. ff. de legibus. nume. 21.

25 Iudex tollit ædificia locorũ publicorum.

Et talis demolitio huiuſmodi ædificiorũ quæ ſunt in loco publico, poteſt a iudicibus ſæcularibus ſemp fieri, etiã ſi ædificiũ factũ ſit ab eccleſia. & ita probatur in. l. præſcriptio. C. de operi. publicis. & notat Ang. in. l. quanquã. ff. de aqua pluuia. arcen.

Intellect9 ad. l. 3. titu. 28. par. 3.

Itẽ ex ſupradictis rationibus patet intellectus ad. l. 3. tit. 28. parti. 3. quæ lex præcipit, q̃ opera etiã antiqua facta in fluminibus nauigabilibus debeãt demoliri, ſi in vſu nauigationis nocent in dictis fluminibus: & ponit rationẽ in illis verbis. ca no ſeria coſa guiſada q̃ el procomunalmẽte de todos los hõbres ſe eſtoruaſſe por la pro de algũos.

Si tamẽ ſupradicta ædificia non nocent in viis, vel plateis, poſita ſaltim grauiter ornatui populorum: hoc caſu omnibus in publico concilio ſingulatim volentibus & conſentientibus, non debent talia ædificia demoliri. & ita probatur in. l. 23. ti. 32. parti. 3.

Quod ſi ædificia occupẽt exitus locorũ, etiam cõſentiente populo, iudex poſſet præcipere, ne auaritiæ & lucri cauſa in damnũ commune retineantur a populo, quia non debet populus reſua male vti, imo iudex debet talibus obuiare, q̃ eſt reipublicę procurator. vt in. l. ſtatuas. ff. de adquiren. rerum domi. & in id alludunt & irrident illa verba. c. 17. en los capitulos de Corregidores. ibi. que las ſalidas de los lugares eſten aſſi miſmo limpias y deſocupadas.

26 Tierras baldias.

Septima concluſio eſt, q̃ poſſidentes alias terras, quæ ſunt extra defenſas vel exitus populorũ, quæ vulgo dicuntur baldias, in tali caſu ſic diſtinguendum eſt.

Nam ſi anteq̃ ciuitati aut alteri loco ſit aſsignatus proprius terminus a rege, vel ab alio ſuo mãdato, cuius eſt proprium aſsignare terminos, & diuidere prouincias, puta, quãdo de nouo adquiritur regnũ, vel aliqua prouincia, vt cõtingit in regno Granatæ, vel hodie apud Indos: nam tali caſu ante donationem & aſsignationem a rege populis factam, ſi datur terminus rotundus, vel aliqua alia pars terræ militibus vel aliis, quibus ob ſeruitia licet donare. vt in. l. 51. tit. 18. parti. 3. & notatur in. l. item ſi verberatum. §. 1. ff. de rei vendi. & notat Mõtal. in. 2. copill. fori. in parte, rex Alphõſus. & dixi ſupra. in. c. 4.

27 Rex an donet terras publicas.

In tali caſu ſola donatio regis habetur pro ſufficienti & legitimo titulo, vt in. l. 234. in. ll. del ſtylo, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

per eam aperitur intellectus ad legē quartam.tit.28.partit.3.quæ dicit, q̄ montes & similia bona pertinēt ad populos, in quorum sunt territorio: nā illa loquit̄, put ex eius verbis patet, post assignationē terminorum a rege vel ex immemoriali consuetudine factam, vt aludūt illa verba legis, q̄ son otorgados y estableſcidos para pro comunal de cada ciudad. & sic loquitur post assignationē. Et ex eius tenore pōt cōprehēdi, q̄ terræ heremæ vltra mōtes & defensas ptinēt quoq; ad populos, vel ex cōsuetudine immemoriali. Et his cessantib⁹ aliæ terræ vltra mōtes plaças, exidos, dehesas, præsumūtur illius, qui est dñs. vt plura notat Ioā. de Rip. in.l. remq; nobis ff. de adqui. poss. nu. 37. Et licet aliter videatur notare Stepha. Betrā. in.3. parte. consi.1. nu.4. eius dictum iure regni non procedit.

Et sic ante assignationem terminorum factam in fauorem populorum, tota terra est domini Regis, qui eam eruit a faucibus inimicorum: & ipse solus potest dotare de tanto vel quanto territorio omnes ciuitates vel loca regni sui. secundū Innocen. in.c. cum ad sedem. de restitutione spolia. & per Bal. in.l. 1. C. de emancipa. libe. colū. 4. & per Ancha. consi. 142.

Et ante assignationem sicut vni populo potest eas terras assignare, et diuisionē terminorum facere, ita est vni personæ vel familiæ, potest rex donare. vt in.l. iuris gentium. § adeo. ff. de pactis. & iste est omnino bonus & legitimus titulus. vt in.l. fi. C. de fundis patrimonia. li. 11. idq; potest facere antequam intervenimus terræ diuidātur post assignationem terminorum, vt in. l. 234. in. ll. del estylo.

Post assignationem vero terminorum populis factam, & a populo acceptatam, nō videtur posse dominum regem eius assignationis terras alteri donare, quia esset reuocare donationem primo factā dicto populo, quod non licet, cum rata debeat esse pfecta donatio, & priuilegium regis deceat esse māsurū. & ita probat in.l. 4. ti. 9. li. 5. or. & notat Aret. in cōs. 15. col. 2. & nō licet vni tollere & alteri dare, nisi ex causa publica. vt in. d.l. itē si verberatū. §. 1. ff. de rei vēdi. & in. l. luti 9. ff. depositi. & per Bar. in proœmio ff. vete. & in. l. venditor. §. constat. ff. cōmunia prædio. & per doc. in. c. quæ in ecclesiarum. de constitu. & in. l. 2. titu. 1. part. 2. & per Detiū in. 1. volumi. consi. 191. si tamen ex certa scientia scribat, vt dentur istæ terræ derogando legibus & priuilegiis, obtemperandum est. secundum Baldum in capitulo. cū adeo. de rescrip.

28 Populus citatur ante quā terræ dentur a rege.

Et in tali casu durāte populo & non diructo, nō pōt donationē illius agri facere, nisi cū derogatione supra dicta. & id dicit. d.l. 234. del estylo. Si vero rex velet aliquarum terrarū facere donationē, idq; prius notificatur populo, et populus vel assentit, vel non cōtradicit, hoc casu propter assēsum valet donatio. ex notatis per Yſernam in titulo, quæ sint regalia. in principi. quod est notabile verbum et quotidianū ad praxim, maxime cum modica læsione quod consideratur. vt lege sed et ades. §. penultimo. ff. locati.

Et sicut rex nō potest inuito populo post assignationem terminorū huiusmodi agros et terras aliis assignare, quia potior est conditio priorum, quibus ius est quæsitum, maxime iā facta traditione. vt

probatur

probatur in.l. quotiēs. C. de rei vendi. & ibi per Iassonem. Nec præsumitur regem velle vnum altare cooperire altero nudato. vt in. l. assiduis. C. qui potio. in pigno. ha.

29 Intellect⁹ ad. c. 9. in curiis de Valladolid

Eodem modo prohibitum quoque est administratoribus ciuitatum dare, vēdere, aut quoquo modo alienare huiusmodi terras sine expressa præcedēte legis licētia, de quo est noua decisio, tam ad terras iā alienatas, q̄ alienādas. in. c. 9. in curiis de Valladolid. anno. 1543.

Iure autē cōmuni statutū erat in l. fi. C. de vendēdis reb. ciuita. li. 11. q̄ in vtraq; Roma ist⁹ terræ ciuitatis nō possunt sine licētia imperiali alienari: in aliis autē prouinciis sine præsidis decreto: soli autē populo nunq̄ licet alienare, sicut nec minoribus immobilia sine decreto iudicis vt per totū. ff. de rebus eorū.

30 l. fin. C. de vendē. rebus ciuita. non est in vsu.

Hodie autē licet aliqui sentiant q̄ de consuetudine non sit in vsu dicta. l. fin. tamen casu quo debeat seruari, locum debet habere, quando omnes de populo congregati, adhibita forma & solēnitate illius legis, vellent alienare: nam valebit alienatio. & cum iudicum decreto, de quo per Bar. in. l. 1. C. de seruis reipub. manu mit. quē sequitur Anto. Capu. in decisi. 4. nume. 9.

Si vero solummodo alienatio fieret per proceres ciuitatis, puta, iusticia y regidores, talis alienatio ab istis & non a toto populo facta, nō valet sine regia licentia. Et in isto tantummodo casu loquitur dictū capitulū de Valladolid, vt ex eius serie patet.

31 Actio ad terminos an alienetur.

Et licet loquatur de terris, & sic de bonis immobilibus populorū, tamen idem dicendū est de actionibus ad terminos vel terras: nam populus sine regia licētia, sicut nec minor, sine decreto nō potest ista alienare. Et ita plures allegando cōcludit Tiraquel. de vtroq; retractu. §. 1. in glo. 7. nu. 2. in. 1. tracta.

Item aduertendum est, q̄ illud capitulum de Valladolid loquitur quando conceduntur terræ simpliciter in proprietatē illorū, quib⁹ donātur: si vero alienarētur ad plantationē hortorū, vel vinearū, vel ædificādū ædificia publica, & illa sunt iam plantata, vel ædificata.

Propter talem plantationem vel ædificationem debet durare alienatio, quæ sola conciliorum licentia præcesserit, etiam sine decreto præsidis. vt in dicta lege fina. C. de vendendis rebus ciuita. nec hūc casum comprehendit dictum capitulum nonum de Valladolid.

32 Pragmatica de Iaen

Nec per eius decisionē corrigitur dicta pragmatica lata apud Iaen. anno. 1489. & sic de terris heremis, quas vulgus caluas appellat, & nō de plantatis, intelligitur dictum capitulum de Valladolid: nam appellatione terræ vel agri nō venit terra vineata vel plātata. vt in. l. nulla. & ibi p Bal. & apostil. C. de adq. poss. Et cū hoc casu nō militet eadem ratio, sicut quādo terræ sunt heremæ aut zerbidæ, & ne præiudicet agriculturæ. & ne inducatur legū correctio, ita necesse est intelligi. & q̄ appellatione fundi non veniat vinea, facit gl. 3. in. l. 4. ff. de lega. 1. & tex. in. l. 2. C. si aliena res pigno. da. fit. vbi hort⁹ et pdiū ponūt vt diuersa.

Et illa pragmatica non solū pro bonis, quæ tunc fuerūt plātata, debet intelligi, sed etiā quæ postea a populis concederētur ad plantationem. vt probāt illa verba pragmaticæ. Lo qual mandamos que assi se guarde e cumpla para adelante. saltim vbi de hoc viget consuetudo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ex quo cõcluditur, quod in huiusmodi bonis plantatis & ædificatis sola licentia populi & ipsa plãtatio oculis patens erit legitimus titulus: quia cũ dicta pragmatica permittente hoc fiat, iã dicitur q̃ præcedit regia licentia, & adhuc inclusa in corpore iuris, ponderando siue animum applicando ad illa verba. Y con esto se queden alos q̃ tuvieren los dichos edificios y plantas. Et sic solummodo imponetur sõlarium, de quo olim erat incertũ. in.l.1.C. de diuersis prædiis. lib. 11. & in.l. si legatum. §. fi. ff. de operi. publicis. & in.l.1. §. ne quis nemine. ff. ne quid in loco publi. & in.l. præscriptio. C de operib. publicis. Hodie vero est certum dictum sõlariũ, scilicet, cinco marauedis por cada aranҫada, nisi in casibus, de quibus per Alex. in.l.1 §. nunc videamus. ff. de noui ope. nuncia.

Et tãtus fauor debetur ædificiis iam factis, vel vineis & arboribus iam plantatis, q̃ nullo modo possunt ædificia vel plantæ demoliri, etiam si fuerint plantata vel ædificata sine licentia populorum, in cuius sunt territorio, vel sine regia licentia: imo talia debent conseruari in vtilitatem redditus communis. vt probat anterior pragmatica Burgis condita, dum dicit, los conserueys para el bien y pro comun dellas, y no los taleys, ni decepeys, ni corteys, ni detroҫys los dichos edificios sin nra licencia y mãdado.

35 Plãtata nõ possunt euelli.

Quod intelligerẽ, etiã si ædificãtes vel plãtantes voluerint cõsentire & diruere, & asportare arbores, vel ruderia ædificiorũ, ga non possunt tanq̃ sint aliena, et in alieno solo plãtata & ædificata. & ita notatim notat Pau. in.l. apud Trebatiũ §. aquæ. ff. de aqua pluuia, arcen.

Item dictum capitulum de Valladolid requirens ad alienationẽ, regiam licentiam, non procedit in hoc de licentia in terris et dominiis baronum & aliorum dominorũ: nam ibi sufficit licentia dñorum, qui loco regis in hoc casu habẽtur, nam dicta licẽtia dari solebat a præsidibus prouinciarũ. vt in.d.l.f. C de vẽden. reb. ciui. & domini terrarum non solũ in proprietate terrarum suarũ fundant eandẽ intentionem, quã rex fundat in suo regno, vt supra dixi: sed etiam loco præsidis habentur. vt notant Bar. l. ass. & doc. in.l. stipulationum. §. fi. ff. de verbo. obliga. ideo eorum licentia tanquã sit data a præside, sufficit, maxime quia loca publica iuris gentiũ dicũtur in dñio illius, cuius est imperiũ. secundũ Bar. in tracta. de Albeo. col. 4.

34 Dñi vassallorum præstant licentiam alienationib9.

Præmaxime si domini sunt in consuetudine sic faciendi: nã eorũ debet valere licẽtia, acsi esset regia. vt in.l.12. titu.1. parti.2. Et in eodẽ c. de Valladolid hoc ꝓbatur, attẽta eius petitione: nã loquit̃ tantũ de illis populis, in quorũ terminis ipse rex solebat gratias terrarum facere, quod non potest intelligi intra territoria data dñis vassallorũ: nã ibi rex nõ solet sed neq̃ potest dare terras, nolente dño inferiori, a rege & eius concilio vel populo, cui cõcessum est territoriũ ex regio priuilegio: nam tale priuilegium minutatim non debet reuocari, imo decet esse mãsurum. vt in.l. quod semel. ff. de decretis ab ordi. facien.

Item dictum capitulum nonum de Valladolid nihil dixit de alienatione platearũ, vel viarũ, aut fluminũ quæ sũt nauigabilia: nã illa nullo modo pũt a populis alienari nisi a solo rege, & adhuc cũ priuilegio habente

35 Platea a solo rege alienatur.

habente formam, de qua in.l.27. et in.l.32. ti. fi. li. 8. ordina.

Ex supradictis infertur, q̃ facta alienatione exitus populi ad ædificandum a solo concilio populi sine regia licẽtia aut dominorũ, nõ valet anteq̃ fiat in illo solo ædificium: post factam vero ædificationem tenet alienatio in posito solario per dictam pragmaticã cõditam apud Iaen. quod limita, nisi etiam post ædificationem tales solares nocerent vel plateis, vel viis publicis, vel vicinis, aut viatoribus, quia nullo modo possunt concedi.

Datas de madera.

Item infertur, q̃ concilium populi sine licentia regia vel dominorum loci non possunt dare facultates scindendi arbores montium ad vtilitatẽ vicinorũ, quod vulgo appellatur datas de maderas: nisi in tali possessione sint, vel ex priuilegio vel cõsuetudine immemoriali: imo tales montes in vtilitatẽ communẽ debent conseruari, secundũ formã dictæ pragmaticæ latæ Burgis.

36 Locatio pastus.

Item infertur non valere locationem aut arrẽdationem (vt ita dixerim) pastuum cõmunium in redditũ populi, si omnes habentes ius pascendi non assentiant. vt in. l. in concedendo. ff. de aqua pluuia. arcenda. nisi hoc fieret ex regia licentia, quæ solet cõcedi ad seruicia soluenda, quæ licentiæ per regem nostrum solent temporaliter ad breue tempus minus decennio concedi. Et cum istud sit res modicæ læsionis, bene potest a Rege fieri, ex notatis p Andre. de Yserna. in titu. quæ sint regalia. in princi. arg. tex. in clemẽ. 1. de rebus eccle. non alie.

Item licet præcedente regia licentia, & ex cõsensu iudicum & rectorum populorũ valere possit alienatio terrarũ publicarũ, etiã si totius populi adunacia non consentiat: quia istud aperte disponit dictum capitulũ de Valladolid: tamen ibi non negatur, quin cõsentiente maiore parte incolarũ populi, & datis sigillatim votis, & interposito præsidis decreto, non possit alienatio bonorũ ciuitatis fieri sine regia licentia, seruata forma dictæ. l. fi. C. de vendẽdis rebus ciuita. li. 11. quæ licet in venditione loquatur, tamẽ locũ habet in omni genere alienationis, vt p bonas autoritates cõcludit Alex. in. 4. volu. consi. 1. col. 4. & hunc casum minime corrigit dictum capitulũ de Valladolid: nam quod nõ mutatur, maxime in correctoriis stare cẽsetur, & iudicibus & rectoribus phibetur tantũ alienatio: ergo aliis cõcessa videtur, seruata forma dictæ. l. fin. vt in. l. cum prætor. ff. de iudicis. quia licet dicti iudices & rectores vniuersitatẽ repræsentent, eorum tamen potestas non est tam ampla, sicut totius populi adunati. vt patet ex notatis per Bartolum in lege. ambitiosa. ff. de decretis ab ordi. faciendis. & notat Felinus & alij in capitulo. cum omnes. de constitu.

37 Populꝰ totus alienat.

Facta tamen in vtroq̃ casu alienatiõe, siue ab omni populo & vniuersitate vicinorũ cum decreto iudicum, & iureiurando, et cũ forma dictæ. l. fi. siue etiam a iudicibus & rectoribus ciuitatis cum licentia regia, si ex alienatione respublica læsa fuerit, competit intra quadriennium adiescientiæ læsionis restitutio aduersus talem alienationem, quod quadriennium qualiter computetur vltra notata in clemen. 1. de in integrum restit. videatur Alex. in. d. 1. cons. li. 4. Et in casu quo iudices atq̃ rectores facerẽt alienationem dictarũ terrarũ, si nõ apparet

Universidad de Deusto
Biblioteca

de regis licentia expressa, illa nunquam præsumitur ex temporis diuturnitate: tum quia visis actis ex eorum tenore non apparet interuenisse, ergo cessat præsumptio. vt notat Paul. in consi. 48. & Feli. in. c. sicut olim. de re iudi. & Alex. in. d. cõs. 1. coll. 5. tum quia dictũ capitulũ de Valladolid requirit licentiam expressam: ergo non sufficeret tacita atq; præsumpta; nam appellatione licentiæ in qualibet dispositione intelligitur, q; illa debet esse expressa. vt notat Archi. & ibi Ioan. Andre. in. c. Abbatem. de electio. li. 6. cum quibus est cõmunis opinio, vt notat Curset. in singulari suo, in parte, licentia, & idẽ sequitur Deti. in. 1. volum. consi. 38. col. 3. & apostill. ad Abb. in. c. licet. de regula. & Petrus de Raue. in alphabe. aureo, in parte, autoritas.

38 Licẽtia debet esse expressa.

Cum ergo dicta lex requirat licentiam, & illa sui natura debeat esse expressa, nõ debet sufficere præsumpta, maxime in ista materia, quæ est correctoria, & quæ debet extricte intelligi, vt cõseruentur bona reipublicæ: pro quo conducunt quæ notat Iaſ. in. l. prætor. ff. de noui ope. nuncia. & per Matth. de afflict. in decisione. 44.

Item quæ supradicta sunt non referã ad alias terras siue terminos communes, quæ sunt extra defensas, aut plateas, vel exitus publicos: quia in talibus terris si nõ sunt plãtatæ cũ licentia conciliorũ, sunt restituẽda cũ plantis & ædificiis ipsis cõciliis locorũ, vt supra dixi: vt post dictam restitutionem sint in reddi tu communi, nisi vbi est consuetũ quod occupans facit suas, vt in littore maris. Et ita notat in expresso Betrandus in prima parte. consilio, 266.

Si vero cum licentia conciliorũ inueniuntur plantatæ, iuste possidentur, impositio tamen solario.

Quando vero nõ sunt plantatæ sed aratæ, & fructificãtes ordea & frumenta, in tali casu quia nõ omnino præscribitur, nec in totũ tollitur commoditas pastus; cum post fructum collectum possunt pasci fructus naturales: in tali casu si huiusmodi terræ possideãtur, per spacium quadraginta annorum, siue cũ titulo habito a conciliis, in quorum sunt territoriis, siue cum titulo hæreditario, vel aliis similibus titulis, in his casibus possunt præscribi spacio quadraginta annorũ. & loquẽdo de terris aratis seu cultinatis ita notat in expsso noster Roderi. Sua. in allegatione. 15.

39 De terris aratis.

Et sic mediante hac præscriptione si allegetur & probetur, debent huiusmodi terr̃e manere apud possessorem, & tuendus est.

Si tamẽ concilium populi petat aduersus præscriptionẽ, in integrũ restitutionem danda est intra quadriennium post prescriptionem. & ita notat Sua. in dicta allega. 15. & dixi supra in ver. facta.

Et inquantũ Roderi. Sua. in dicto loco dicit nõ destruendũ quod est plãtatũ, si p quadraginta annos fuit possessum cũ tali titulo, q; legitima sit præscriptio cõpleta, supplẽdũ est in ista determinatione, maxime in plãtatis: nã etiã in non plãtatis sed aratis sufficit dicta præscriptio cum titulo, si terræ possidẽtur extra dehesas vel exidos.

40 Suplectio ad Roderi. Suarez.

In plãtatis est hoc vnũ plus quã in aratis, q; post factam plantationem si terræ sunt habitæ ex licentia cõciliorũ, perpetuo durabũt apud possessores, etiam si possederint minori tẽpore quadraginta annorũ.

Et istud

Et istud operatur licentia populi, & bona fides causata ex titulo: et tales possessores plantarum in posito solario siue censu de cinco marauedis por aranҫada lo han de gozar para siempre. Et istud disponit dicta pragmatica de Iaen.

Nã si vltra quadraginta annos dicta bona plantata sic fuerint possessa, in tali casu libere præscribi possunt sine vllo solario. vt notat Roderi. Suarez. vbi supra.

41 Cẽsus imponendus p publico.

Ex quo sequitur bona limitatio & intellectus ad dictam pragmaticam de Iaen, quæ dicit censum imponẽdum in plantatis de cinco marauedis por aráçada, nam illa non loquitur in bonis cũ titulo possessis per spatium plus quam quadraginta annis: nam tali casu nihil solarij nomine est imponendum. & ita bene consideranti probant verba dictæ pragmaticæ, dum dicũt, non imponendum solarium, nisi in bonis plantatis a viginti annis citra a tempore conditæ dictæ pragmaticæ: & de anteriori tẽpore nihil solarij nomine ponendum disponit, nam si quadraginta annis terræ plantatæ sunt possessæ, cum titulo præscribuntur liberæ, & sine vllo censu vel solario.

Ad l. regiã

Per supradicta patet intellectus ad legem. 3. titu. 3. lib. 7. ordi. nam illa generaliter disponit, q; omnia plantata vel ẽdificata in montibus publicis demoliantur: nam hæc nõ procedunt in his, quæ per spatium quadraginta annorum cum quolibet titulo possederunt.

Sed neq; procedit in possidentibus cum titulo conciliorum: nam facta semel plantatione debent terras in posito solario possidere.

Item non procedit dicta. l. tertia, si termini plantati vel ædificati restituuntur conciliis, quia non docuit possessor de possesione quadraginta annorum, vel de licentia concilij illius populi: quia in tali casu plantata debent cõseruari in reddito populorum, nec auferũtur a possessoribus, vel deuastabuntur sine noua regis licẽtia. Et istud disponit in dicta pragmatica de Burgos: & sic dicta lex tertia in omnibus his casibus est immutata.

Et dicta lex tertia in suis verbis Hispano sermone demonstrat, q; aliud est montes, & aliud est termi nos delos pueblos, licet aliquando aliud pro alio indistincte dicatur, quod cõducit ad legem quartam. titu. 28. parti. 3.

Et non omittam vnum satis notatu dignũ, q; licet termini & montes publici non debeant arari, vt in dicta. l. 3. ibi. no los puedan labrar, vẽder, ni enajenar. quod istud procedit autoritate propria.

Si tamen creuit populus, & necessaria est agricultura pro frumentis colligendis adeundus est rex, et ipse præstabit licentiam arandi, sine magno incõmodo pastorum. Et istud ius arandi debet concedi ex dicta publica necessitate.

42 Ius pascendi dimutatur ex causa publica.

Quod procedit etiam si intra limites illorum terminorum vicini alterius populi habeant ius vel seruitutem pascẽdi: nam propter propriam vicinorum necessitatem datur hoc ius & facultas arandi in talibus terminis. vt in. l. præsens. C. de seruitu. & aqua. & notat Rodericus Sua. in dicta allega. 15. in finalibus verbis. & est singulare verbũ, maxime quando non læditur graui ter ius pascendi. Et ita notat Cepola in tracta. de seruitu. in. c. de seruitute iuris pascen. & Casaneus in consuetu. Burgun. rubri. 13. §. 2. in

Universidad de Deusto
Biblioteca

glo. vsay je de bos. quod venit corroborandũ ex notatis per Detiũ. 2. volu. cons. 244. quod facit in fauorem del real de Mançanares contra villam de Madrid.

43 Extimus an probet dominiũ.

Item vltra titulos supradictos vt tueatur quis in possessione rei quę vt publica vel cõmunis petitur, ille quoq; titulus potissimus habebitur, si res quæ petit, fuit in extimo publico posita, & alibrata, vt illius a quo petitur: nam quantum ad ipsum commune & populum qui agit alio non possidente probatur dominium. vt notat Paulus in lege. si pater. C. de actio. emp. & vendi. & notat Susci. prima parte. cons. 90. col. 4.

44 Diuisio.

Item diuisio facta inter heredes est titulus, & illa cum perceptione fructuum per tantum tempus, quo res possit præscribi, probat dominium, propter dictã fructuum perceptionem, & ita notat Abb. in. c. cum contingat. de decimis.

Alios modos numero decẽ addidi post legem decimã. ti. 14. par. 3. & ibidẽ possunt videri. & ex his omnibus patet, quibus se debeat titulis tueri ille contra quẽ agitur. ex lege. 6. titu. 5. lib. 7. ordina.

Redeundo igitur ad propriam materiam promissam in principio huius capitis, dico q̃ domini vassallorũ nec suos fundos nec terminos rotundos (vt sic dicã) possunt facere defensas. & hoc colligitur ex pragmatica huius regni cõdita en el real dela Vega anno. 1503. & in ciuitate Cordubensi folio mihi pragmaticarum. 63. & ibidem reprobatur quędã ordinatio ciuitatis Abulensis in contrarium facta.

Sed an ex voluntate & consensu vniuersitatis hoc facere possint domini, & sic terminos populi in li qua parte defendere, & sic commoda pastura vel lignorum prohibere: nam etiam ad tempus non possunt, quia carent potestate, vt supra dixi, & hoc quãdo soli rectores vniuersitatis cum dominis consentiũt: quia pastus communis nõ potest prohiberi. vt ex plurib9 probat Betran. in. 3. parte. cons. 1.

45 Pacto omnium ciuium fit defensa.

Si tamen omnes ciues & habitatores populi voluerint singulatim consentiendo defensare aliquã partem terminorum, & sponte renunciare iuri suo, & obligare se & suos hæredes per pactum ad obseruantiam huiusmodi defensæ hoc bene possunt facere: quia quilibet potest iuri suo & facultati propriæ renunciare. vt in. l. si quis in conscribendo. C. de pactis. & per modum statuti in vim pacti possunt se ad inuicẽ ligare. vt notat Bal. in. c. venientes. de iureiuran. & valebit quoad se. vt in. l. si is qui. ff. de pignori. & ibi Angel.

Et mediante huiusmodi vicinorum omniũ spontaneo cõsensu, potest defensari aliqua pars termini.

Tamen in posterũ illi qui nõ probantur hæredes eorũ qui talẽ adhibuerũt consensum, nõ tenẽtur huiusmodi defensam seruare, quia pactum istud tantũ obligat hæredes & non alios. et in propriis terminis ita notat Matth. de afflic. in cõstit. regni Sici. rub. 85. libro. 1.

46 Rex quõ faciat defensas.

Et nedũ dñs loci nõ põt, vt supra dixi, sine cõsensu habitatorũ populi huiusmodi defensas facere, sed neque ipsemet dñs rex Castellę hoc facere indistincte & passim debet: qa sicut rem priuati sine causa publica tollere nõ debet, ita neq; põt ea quę sunt cõia, phibere, nec tollere q̃ sunt omniũ. vt notat Yser. in ti. quę sint regalia. in verbo, portus. in. 2. col.

Ex

Ex hoc dico, q̃ si omnium, qui ius habent in termino, non accesserit consensus, vt in. l. in concedẽdo. ff. de aqua pluuia. arcen. istæ defensæ quæ probantur autoritate iudicum, qui dicuntur alcaldes de mestas y cañadas, nihil valent, tanq̃ a dictis iudicibus factæ: tamẽ si omnes de populo cõsenserint, vt fieret talis defensa, ille cõsensus valet, & ligat cõsentiẽtes in vim pacti. arg. glo. in. l. 2. C. cõia vtriusq; iudicij.

47 Defẽsæ autoritate iudicũ de mestas nihil valent.

Alij autẽ qui non sunt hæredes, sed vicini, vel de nouo, vel ab antiquo ibi demorãtes, nõ tenẽnt stare tali defensæ, & ideo nouo cõsensu opus est.

48 Titulus invalidus nõ exhibẽd9.

Et ideo semper consulerẽ, vt huiusmodi tituli inualidi nõ ostẽderẽtur in iudicio, ne cõstãdo de initio inualidet ius defensæ: idq; iure fori videtur salubre commodo pecuniario, non tñ iure poli, cui magis debet bonus aduocatus inhærere: nã quid prodest homini si totũ mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentũ patiatur? ideo vbicũq; nõ est læsa cõscientia, melius est ex cõsuetudine immemoriali probare intentionem, quia ista præsupponit omnia retroacta iusta & rationabilia. ex notatis per Feli. in. c. cũ a nobis. de præscriptio. & istud consiliũ de probãda immemoriali, & de nõ ostendendo titulo docet Ripa. in. l. quominus. ff. de flumini.

Et idẽ cõsuleré his q̃ habẽt impositiones cõtra vassallos, q̃ debuerũt ostendere titulos intra nonaginta dies, de qbus dicit in pragmatica delos stãcos lata apud Vallisoletũ. foli. mihi. 65. nã si habẽt titulos, nõ tñ registratos, put illa lex præcipit: tutius est pbare consuetudinẽ immemorialẽ q̃ inualidos ostẽdere titulos, quibus dicta pragmatica & ius cõmune resistit. de quo p Gui. Pap. in decisio. 407. & per Susci. in. 2. volumi. consi. 272.

CAPVT DECIMVMTERTIVM, an contra depascẽtes in alieno territorio possit imponi pœna quintæ partis animalium, & quæ pœna exigi debeat.

MVLTI ex dominis huius regni, & adhuc concilia suorũ populorũ nituntur facere statuta, quibus imponitur pœna, vt animalia exterorum vicinorum intra sua territoria depascẽtia, soluant quintam partem nomine pœnæ, idq; in tuitionẽ pastus sui territorij dicunt iuste fieri posse. ex notatis per Lucam de Penna, & Iaco. Rebuffi. in l. 2. C. de pascuis publicis. li. 11. vbi ita decidunt in fauorem dominorum: quos refert & sequitur Casaneus in consuetu. Burgun. rub. 13. §. 5. in fine vltimæ glosæ.

Sed quia ista materia habet quotidie in pallaciis, & varie practicat, fraternizatq; cum his quæ dixim9 in capite supra pximo: ideo eam diuido per conclusiones sequentes.

Prima cõclusio est, q̃ dominus vassallorũ cum cõsensu populi potest cõdere statuta pœnas imponentia pro conseruatione terminorum atq; defensarũ populi: & si forte imponatur in statuto maior pœna q̃ quę legibus est expressa, de qua infra subiiciam, tale statutũ valet in vim pacti, & quoad ipsos statuentes seruari debet: non tamẽ in præiudicium exterorum, cum quibus ius regni & iura communia seruãda sunt. Et ita potest colligi ex notatis per Bal. in. c. venẽites. de iureiuran. & per Iass. & alios in. l. cunctos

Universidad de Deusto

ctos populos. C. de summa trini. & fide catholi. & per Ange. in. l. si is qui. ff. de pigno.

1 Pœna contra animalia depascentia in alio territorio.

Secunda cõclusio est, q̃ vbi nõ est data propria lex a rege vel ab immemoriali consuetudine de quantitate pœnæ exigendæ contra animalia forensium depascentia in pascuis publicis alieni territorij, siue in defensis & saltibus, quæ lex ante omnia est attendenda. vt in. l. 2. C. de noxa. & cõsuetudo in talibus debet inspici et seruari. vt notat Baldus in titulo de pace constantię. in §. nos Romanorum. in vsi. feudo. & in. l. 1. §. denique. ff. de aqua pluuia. arcen.

In tali casu cessante lege particulari de iure regni in defensis publicis, quæ dicuntur boyalajes, pœna est quinq; morapetinorũ pro quolibet capite animalis. vt in. l. 4. titu. 12. lib. 5. ordina.

2 Quãdo fit damnũ a sabiendas.

In pratis autem, aut exitibus, vel vineis, aut messibus, debet solui æstimatio damni cum duplo nomine pœnæ, quando a pensate, quod vulgo dicitur a sabiendas, datum fuit damnum. Si vero non a pensate, sed forte oues oberrãtes damnum dederunt, ambulantes sine fida custodia, damni æstimatio simplex debet solui. vt in. l. 24. titu. 15. parti. 7. Iure autem communi durius punitur damnum a pensate factum: vt in. l. qui seruandarum. ff. de præscriptis verbis. vide Casane. in consue. Burgun. rubri. 1. §. 6. in glo. en mesu. nume. 17. In aliis autem terminis publicis extra defensas & vineas, vel messes, idẽ & multo magis quam in hæreditatibus priuatorum dicendum est, vt damnum æstimetur, & sic soluatur. Et ita declaratur in priuilegiis del concejo dela mesta,

Et quia in herba pastus communis difficilis solet esse discretio æstimandi damnum, solet per particularia statuta esse prouisum, vel ex antiquis cõsuetudinibus formam pœnæ introducentibus, et qualiter possint animalia includi, & credatur de damno dato per Caputium in decisione. 45.

Et per dictam. l. 24. corrigitur aliquorum iudicum abusus, qui statim quod denunciatur oues exterrorum captas in territorio depascentes, illico auidissimo cupiditatis animo, condemnat in quinta parte nomine pœnæ: quod nullo modo licet, nisi ex antiquissima cõsuetudine & immemoriali hoc sit introductum inter habitatores illorũ territoriorũ, & probata scientia vniuersitatum, prout docet probandam Betrandus in prima parte. consi. 24.

3 Pœna qui nõ debetur de iure

Et intantum hoc verum esse debet, quod licet iudex vni⁹ territorij hoc faciat, vel consiliarij illius loci hoc iure iniquo vtantur aduersus alios vicinos alterius territorij, tamen tale ius iniquum nõ debet nocere alijs vicinis illius territorij, vt illorum oues captæ in alieno territorio condemnentur in quinta parte. & ita notat Iass. plures allegãdo in. l. 1. col. pe. ff. quod quisq; iuris.

Ius iniquũ in pœnis non nocet aliis.

Quod facit contra los que dizẽ, haſe de quintar el ganado de sus vezinos, pues empieçan a quintar los nuestros. Nam ista pœna suos tantum debet habere autores.

4 Oues oberrantes nõ condẽnantur in pœna,

Tertia conclusio est, q̃ licet oues oberrantes sine fida custodia & pastore debeant soluere damni æstimationem, tamẽ in nullo casu possunt pœna aliqua condemnari. & sic dicta. l. 24. titu. 15. parti. 7. solũmodo damni æstimationẽ soluere iubet, non tamẽ pœnam. & iure cõmuni ita notat Luc. de Pen. in. l. 2. C. de pascuis publicis. lib. 11.

Si tamen oues captæ fuerint, & reclusæ, & custoditæ, interim q̃ dominus earum inuenitur, non solũ damni æstimatio, sed expensa custodiæ & pastutæ ante omnia soluenda est. vt in. l. si res. ff. de rei vendi. & in. l. hoc amplius. §. de his. ff. de damno infecto. & notat Bonifacius de Vitalinis in titu. de damno dato. nu. 27. & nume. 64.

5 Pœna saltus particularis q̃nta sit.

Quarta conclusio est, q̃ in saltibus & defensis aliquorũ dominorum, vbi ex priuilegio vel antiqua consuetudine, nõ constat de quãtitate pœnæ, quæ debet exigi: illa tamen debet exigi quæ in aliis defensis publicis est statuta, & in hoc bona publica & priuatorũ æquiparãtur. & ita notat Lucas de Pen. in. l. 2. C. de pascuis publicis. li. 11. quẽ sequitur Casane. in consue. Burg. rubri. 13. §. 5.

6 Pœna cuius sit,

Sexta cõclusio est, q̃ in casibus, quibus a lege vel cõsuetudine non est aliter prouisum & statutum de modo diuidendi pœnam, aut eam applicandi, tamẽ in dubio pertinet ad eos, cuius est defensa, & cuius est damnũ, & cui fit iniuria. & ita notat Ioã. de Platea in. l. 1. C. de pascuis publicis. lib. 11.

7 Pœna mõtium & saltuum ligat clericos,

Septima conclusio est, q̃ statuta vel consuetudines circa conseruationem huiusmodi pasturarũ, non solũ laicos vicinos populi, sed etiã clericos & religiosos ligant: & illi propter conseruationem boni publici tenentur obseruare. secũdum cõmuniter doc. in. c. quod clericis. de foro cõpe. & plures allegat Casane. in loco supra allega. foli. 331. Et custodes positi ad custodiã bonorũ publicorũ, non solũ in sua denũciatione fidẽ faciũt cõtra laicos, sed etiã cõtra clericos. vt notat Gandi. in tit. quomodo de crimi. per viam denuncia. cognoscatur.

8 Herba naturalis ab omnib⁹ pascenda.

Octaua cõclusio est, q̃ herba nascens naturaliter in terra iã collectis fructibus industrialibus, est & debet esse in pastu cõmuni, nec potest dñs terræ defendere alios vicinos immittentes animalia sua ad pasturandũ talem herbã temporibus cõsuetis. & ita notat Ioan. Fab. in rubri. de lege fusia canina tollẽ. & notat Casane. in dictis consuetu. Burgun. rubri. 13. §. 2. in fine. vi. tamen Alexan. in. 4. volu. consi. 35.

Si tamen in certis temporibus esset licitum hoc facere, & non in aliis, ex consuetudine vel statuto, vt in tempore prohibito possit pœna exigi, punctualiter debet probari, q̃ tempore prohibito, puta, sin sol, vel in mẽsibus Aprilis vel Maij ex consuetudine prohibitis, capta sunt animalia, vt pœna locum habeat. quod per plura iura comprobat Casane. vbi supra. & Iass. post Bar. in. l. nõ solum. §. sed vt probari. ff. de noui ope. nuncia.

Et quando ius pasturandi habetur hoc modo vt possit præscribi, requiritur immemorialis consuetudo, nam est seruitus discõtinua. vt in. l. seruitutes. la grande. ff. de seruitu. & notat Calaneus vbi supra. & Petrus Iacobi in sua practica sub forma pecoris depressi. folio 26. & per Betrandum in dicto consilio. 24.

9 Cõtra ius pascẽdi nõ introduci tur cũsuetudo.

Et in præiudicium antiquæ consuetudinis pascendi, nec dominus nec populus potest noua vsagia introducere. secũdum Casane. dicto loco. in glo. non par. in. §. 5.

Nona cõclusio est, q̃ dominus vassallorũ pro cõseruatione & æq̃li distribu

Universidad de Deusto
Biblioteca

10 Certa tassa ponitur in pastura animaliũ.

distributione pastus cõmunis potest statuere, ne quis vltra certũ numerum ouium vel boum aut porcorum, vel aliorum animalium, habeat intra territorium, nec ipse solus consumat & deuastet pasturã, quę debet singulorum commodis deseruire: & istud æquissimum statutum ligabit nõ solum vassallos, sed etiam forẽles, ius habentes vel communitatem pascẽdi intra illud territorium: debent tamen domini cauere, ne id fraudulenter faciant, nam fraudibus est obuiandum. & ita in proprio casu colligitur ex Albe. in. l. imperatores. ff. de serui. rustico. prædio.

Nam cum ius resistat, ne vicinus in termino, quo habet liberam facultatem pastus, non arceatur a pastura, si dominus contrarium statuerit, bonas debet exprimere atq; rationabiles causas.

Et ex ista ratione sunt assignata certa loca, & mẽsurata por cañadas do passen los ganados dela mesta: quia aliter omnes pasturæ publicæ deuastarentur.

11 Dãna debẽtur in foro cõscientiæ.

Decima conclusio est, q̃ depascẽtes suis animalibus aliena pascua, non solum ad pœnam, sed ad damna quoque tenentur, etiam in foro conscientiæ, nisi de consuetudine vel statuto aliter sit in vsu. & ita cõcludit frater Alphonsus de Castro in libro de lege pœnali, libro primo capitulo decimo.

12 Custos publicus quõ sine sentẽtia pœnã percipiat.

Vndecima conclusio est, q̃ custos publicus, qui & in iudicio pro damno et pœna potest agere, secundum notata per Bal. in. l. 1. C. locati, potest nõ solum pignus pro pœna, sed etiam ipsam pœnam maxime modicam absq; sententia recipere ab sponte dante, si vel lege, vel consuetudine aut statuto sit liquida. Et ita colligitur ex Bal. in. c. ad nostram. 2. de iureiuran. per tex. in l. pe. §. nauem. ff. locati. & hoc non dissentit. l. 4. tit. 12. lib. 5. ordina. in ver. Pero si algunos no quisierẽ pagar. Itaq; probat, q̃ a volentibus bene licet accipere sine sententia, & si denunciatur iudici, ipse quoque procedit executiue ad exactionem pœnæ. vt probat illa lex El juez execute por ella. quod intelligo, etiam si pars bene applicetur reipublicæ: nam custos tenetur illã dare, ex cuius persona respublica defendit pasturas, & est in earum consuetudine continua. vt notat Bal. in. c. tuanos. de iureiuran. & ad istam solutionem recipiẽdam videtur a republica præpositus.

ibi onoscitura rem prendi nr

15 Tota ciuitas turbatur si vnus ciuis prohibetur.

Duodecima conclusio est, quod eo ipso quod in aliqua parte terminorum depasta est herba ab ouibus & animalibus exterorum, videtur tota respublica, cuius pastus est, turbata: nam oues exterorum videntur eo loco, quo depascunt, impedire, ne vicini eodem pastu vtantur. vt est textus & ibi glosa in lege. duos separatim. ff. de vsu & vsu fruct. lega. & de turbatione rei publicæ propter vnum ciuem notatur in lege prima, §. municipes. ff. de adquirend. possess. & notat in expresso Baldus in lege. si plures Codice de condi. insertis. columna quarta. & Oldradus in consilio. 66. in fine.

Et sicut plures ciues vtentes pastu videtur suæ vniuersitati adquirere, vt notat Cepola in tractatu rusticorum prædiorum. numero viagesimoquinto. eodẽ modo si turbantur, ipsa respublica turbata videtur, & ex hoc habet actionem. vt per Oldradum in dicto cõsilio sexagesimosexto.

CAP.

CAPVT DECIMUMQUARTÜ, an domini vassallorũ possint statuere circa moderationẽ dotiũ & expẽsarũ cõiuij nuptiarũ, & fũerũ.

1 Forma legis seruanda.

SVPERFLVVM videtur circa supradicta in titulo huius capitis statuta facere, cũ per leges regias sit ample prouisum quarum forma cũ sit omnino exequenda a dñis & ab aliis iudicibus, recessus ab ea, siue ampliãdo, siue restringẽdo est in culpa. vt p amplissimas allegationes probat Tiraq̃ll. de vtroq; retractu. §. 1. in gl. 21. nu. 11. & p Feli. in. c. cum dilecta. de rescript. & notat in. l. diligẽter. ff. mãda. et in. l. 3. §. executor. ff. de negot. gest. & in. l. certa forma. C. quãdo prouoca. non est necess. & in. l. cum hi. §. prætor. ff. de transa.

2 Reddona.

Omissis igitur diuersis statutis dñorũ circa psonas vocãdas ad nuptias, & circa modũ erogationis, et circa reddona, quæ corrupto vocabulo appellatur redoma, seruandũ est quod statuitur in pragmatica condita apud Granatã anno. 1501

3 Ad. c. 101. in curiis Maioriti.

Itẽ circa dotes cõstituendas seruandũ est quod fuit statutũ in curiis de Madrid. anno. 1534. ideoq; aliam formã dare dñis vassallorum non licet, imo seruatur. c. 101. de curiis intellectu quia multi non bene percipiũt mentẽ illius tex. ideo pro vero eius intellectu libuit nonnulla hic addere.

Et præmitto, q̃ rex per suam generalẽ legẽ potest dare formam, ne eius subditi male rebus suis vel prodigaliter vtantur in vitiũ. vt in. l. 2. & ibi notat. ff. de his q̃ sunt sui vel alie. iu. & ista rõne dat curator, p dig. vt in. l. is cui bonis. ff. de verb. obli. & mulieri luxuriosæ. vt in. l. & mulieri. ff. de cura. furi. vel aliis dã. idq; est ne rebus suis male vtantur.

4 Cõtra excedentes.

Et ex ista ratione sequit, q̃ ille q excedit modũ in vtẽdo rebus suis, nõ habet in tali vsu quid honestũ. vt in. l. cum supra. C. de re milita. libro. 12. & hoc est quando aliorum oculi ex tali actu infestãtur & murmurant: & ex ista aliquando infestatione solet scandalũ oriri, quod vitandum est. vt in. c. nihil. de præscrip. et res mali exempli durius punitur. vt in. l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœnis.

Itẽ ex eadẽ ratione sequitur, q̃ ea quę sunt excessiua, debẽt a regibus vitari, tanq̃ reipublicæ nociua. Et ita colligit ex sentẽtia tex. in authẽ. de referendariis. coll. 2. et in. l. exemplo. C. de probatio.

5 Vestes excessiuæ prohibentur.

Ex quo dicit Bald. in proœmio Gregoria. in parte, rex pacific9. sub nu. 34. q̃ valet statutum episcopi, ne mulieres vtantur vestibus excessiuis et superfluis: nam immoderata lædunt rempublicam.

Pro quo facit singularis disputatio Ioannis And. in. c. ea quæ fiũt. de regu. iu. lib. 6. et Alberi. de Rosatis in. l. factũ. ff. eo tit. et in. 2. parte. statutorũ. q. 197. vbi dicit, q̃ tam ratione peccatiq̃ scandali potest statutum fieri, q̃ mulieres non vtantur perlis, et fucatis vestibus, et in modum excessiuis. Et dicit Alberi. hoc non solũ debere statui in perlis et vestibus veris et pretiosis, sed etiam in fictis: nam etiam fictæ perlæ, licet non comprehendantur appellatione verium, tamẽ infestant oculos videntium. Et sic limitatur et intelligitur doctrina Bartoli in. l. prima ff. de fonte. Et sic refert et sequitur Boerius in apostill. ad dignum. in. c. certum est, de regu. iuris libro sexto.

Item

Universidad de Deusto
Biblioteca

Item reprobando excessiuas vestes dicit Bal. in. c. iurauit. de probatio. in fine. q̃ prodigalia vestimẽta modern⁹ abusus introduxit; ideo talia excessiua ad honestã moderãtiam sunt reducẽda. vt in. l. 1. ff. vbi pupillus educa. debe. & notat Bal. in dicto proœmio Grego. in parte, rex pacificus. nume. 24.

Ad idem potest cõducere quod notat Ioannes Rebufi. per tex. ibi. in. l. fortissimis. 1. notabi. in ver. debet esse. C. demilita. veste. li. 12. vbi dicit, q̃ etiam si non sit statutum, nihilomin⁹ vestes excessiuæ de iure portari non debẽt. & idem notat Flori. in. l. sed & si quid. §. mancipium. ff. de vsufruct.

Item vestes excessiuæ & immoderatæ non solum in aduocatis reprobantur, vt notat Speculator in titulo. de aduocat. §. sequitur per totum capitulum, sed generaliter tam in clericis, quam in laicis reprobandæ sunt, & tanquam quid excessiuum debent a iudicibus, tam ecclesiasticis quam sæcularibus, vitari: nam est casus mixti fori. vt notat glo. in clement. 2. de vita & honesta. clericorum.

Et his rationibus & aliis plurimis motus noster imperator Carolus quintus Maximus sua pragmatica vestes excessiuas prohibuit, vt habetur in pragmatica & declaratione apud Vallisoletũ. anno. 1537

Et ex his quoq̃ supplentur quæ de iure cõmuni sunt prohibita per totum titulum de vestibus oloueriis. & in titu. nulli licere in frænis. libro vndecimo.

6 Excessiua tendunt in noxam.

Patet ergo ex supradictis, q̃ excessiua tendunt in noxam reipublicæ: nam istud nomen excessiuum, quidmustũ significat, & dicimus excedere, & excessus. vt in. c. irrefragabili. §. excessus. de officio ordin. & in. c. statutum. §. notarios. & ibi glo. in verbo excedunt. de rescript. lib. 6. & in. c. quoniam frequenter. §. sunt & alij. vt lite non contest. & ideo quod est vltra debitum, id dicitur excessiuum. vt in. c. fi. de sepulturis. & in. c. olim. de rescrip. & in c. 2. de calũnia & in. §. & hoc ideo. de pœniten. distinc. 1. & in. c. illud. de clerico excom. minist.

Et de verbo, excedere, meminit Iurisc̃ōsultus in. l. 2. ff. de excu. tut.

Cum ergo excessiuum regulariter in malam partem sumatur. ideo omnia iura vetant atque prohibẽt quæ sunt excessiua, & superflua, vt est videre in exemplis infrascriptis.

Primo, dum prohibetur donatio omnium bonorum propter excessum cõtra bonos mores dandi. vt in. l. stipulatio hoc modo. ff. de verbo. obliga. & ibi doct. & in. l. 69 in. ll. de Toro.

Secundo, dum iura præcipiunt, quod donatio vltra quingentos solidos insinuetur. vt in. l. sancimus. C. de dona.

Tertio, quia fit taxatio merciũ, ne pretium excessiuum petatur, vt notatur per Abb. & doct. in. c. 1. de emptio. & vendi.

Quarto, dum vicinis locorum prohibetur, ne excessiua grex pascat terminos communes: & ideo modificatur secundum Albericum in lege. imperatores. ff. de seruitut. vrba. prædio. dixi in tractatu meo de venatione.

Quinto, dum excessiua ædificia, vt sunt las casas fuertes, prohibentur in vsum particularium ædificari. vt in. l. 8. tit. 7. li. 4. ordina. & in. l. 46. in. ll. de Toro.

Sexto, item vt euitentur fraudes in fatigandis aduersariis taxantur dietæ. vt in. c. nonnulli. de rescript. & in. c. statutum. §. cum vero. eo titulo. libro. 6.

Septimo, excessiuus numerus iudicũ & tabellionũ modificat. vt in auth. de iudicibus. §. vet⁹. coll. 6

Octauo, ne fiat excessus taxantus expẽse iudicũ in sportulis, et tabellionũ in scripturis. vt in. d. aut. de iudicibus. §. nullo. & ibi gl. coll. 6. & in aranzelio nostri regni.

Nono gradus prohibitionis matrimonij inter consanguineos & affines moderatur. vt in. c. non debet. de consangui. & affini.

Decimo, excessiua familia nocturna siue diurna etiam sola ense armata moderatur, & vltra prohibetur. vt in. c. 55. in curiis apud Toletum. anno. 1525.

Vndecimo, qui non vtitur more solito, dicitur excedere. vt p Abba. in. c. fi. de secresta. poss. & fruct.

Duodecimo, numerus clericorum & decanorum in Constantinopolitana ciuitate moderatur. vt in lege. non plures. C. de sacrosan. eccle. & in authen. vt determina. sit nume. clerico.

Decimotertio, dilationes in causis moderantur. vt in lege finali. ff. de feriis. & in. c. vltra quartam. de testibus.

Decimoquarto, multitudo testium moderatur vsq̃ ad numerũ triginta testium in quolibet articulo, vt in pragmatica de Alcala, de iudiciario ordine lata.

Decimoquinto, excessiuus modus legatorum moderatur vsque ad quintam partem bonorum, pro anima vel fauore extraneorum, vel vltra tertiam partem inter liberos. vt in lege quinta. titulo, delas mandas. foro, ll. lib. 3.

Decimosexto, salariũm laboratorum taxatur, vt excessiua petitio euitetur. vt in lege. 2. titulo quinto libro. 7. ordina.

Decimoseptimo, arbitramenta reformantur vt euitetur læsio & excessiua autoritas arbitrorum. vt notatur in lege. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. & in. c. quinta vallis. de iureiuran. & moderatorum arbitramenta quoq̃ retaxantur. vt in lege. ab arbitro. ff. qui satisda. cogan.

Decimooctauo, ordo datur in sedendo & loquendo vt excessiua ambitio moderetur, quod p exempla probat Robertus in speculo aureo. in princi.

Decimonono, vt euitetur confusio & excessus, taxatur numer⁹ defensorum ad numerum octo personarum. vt notat glo. in authen. de defenso. ciuita. §. 1. coll. 3.

Vigesimo, item sicut expensæ taxantur, ne quid immoderatum petatur a litigatoribus, vt notatur in lege. sancimus. C. de iudicis. ita & taxa ponitur vsque ad quam iuretur per iuramentum in litem. vt in. l. in omnibus. & per totum. ff. de in litem iuran.

Vigesimoprimo, sicut priuilegia reuocãtur si tendũt ad noxã. vt in. c. suggestum. de decimis. eodẽ modo moderãtur et restringuntur. argu. de tota re ad partẽ. et notat in. l. perfecta. C. de reuocan. dona.

Vigesimosecundo, voluntas regis modificatur a iudice. vt in. l. si vindicarij. C. de pœnis.

Vigesimotertio, verba regum excessiua sunt vitanda. vt. l. 2. titu. 4. parti. 2.

Vigesimoquarto, verba aduocatorũ debẽt esse moderata, et non excessiua. vt in. l. q̃s. §. 1. C. de postulan,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtulan.& docet Specula.in titu. de aduocato per totum.

Vigeſimoquinto, iudex punit immoderate & exceſsiue loquẽtes & vociferantes coram iudice.vt notat Puteus in tracta.ſindica.in parte,index.& per Bar.in.l.ſi librarius ff.de regu.iuris.

Vigeſimoſexto, item aliquãdo exceſſus in defenſione punitur vt culpa.vt in l.ſi adulterium cum inceſtu.§.imperatores.ff.de adulte.

Vigeſimoſeptimo,exceſsiua cõpenſatio dotis in compenſam nobilitatis aut iuuẽtutis mulieris, nõ admittitur, ſecundum Bal.nouellum in tractat.de dote.parte.10.in princi.nume.9.

Vigeſimooctauo,multitudo in præbendis ſonat in vitium. c. cum iam dudum. de præben. & ibi per Innocentium.

Et ſic in iſtis,& in aliis pluribus iuris articulis omnia exceſsiua ſunt vitanda, & quod nimium eſt moderãdum: nam eſt modus in rebus ſunt certi deniq; fines.

Et ſicut iura proclamant moderationem faciendam in dictis caſibus,& quæ ſunt in exceſſu vitãda, ita neceſſarium fuit in conſtituendis quoq; dotibus eſſe admittendam moderationem,& vitanda ea quæ ſunt exceſsiua. argu. tex. in.l. tam dementis.C. de epiſco.audi.

Et ideo apud nos lata eſt dicta lex in.c.101. in dictis curiis de Madrid, ad euitãdas immoderatas dotes:& ibi ponitur taſſa & quãtitas, vltra quam dos dicatur exceſsiua. quod probatur ex verbis illius legis, que dicunt. Atenta vueſtra ſuplicacion,y la deſordẽy daños que ſomos informados que ſe han recreſcido y recreſcẽ delas dichas dotes exceſsiuas.

Et ſic cauſa vitandarum dotium quæ eſſent exceſsiuæ, eſt fundamẽtum illius deciſionis.& id probant verba ſequentia eiuſdem legis. ibi. que de aqui adeláte enel dar y prometer delas dichas dotes ſe tuuieſſe la manera y orden ſiguiente. põderandum ſiue ſiſtẽdum eſt, dum lex dicit, dichas dotes: nam loquitur lex de dotibus exceſsiuis, dequibus ſupra ſermo erat: nam ex legis procemio ſiue primordio colligitur voluntas diſponentis.vt in.l.fi. ff.de hæredi.inſtituen. cum cõcordantibus.quas allegat Alexã.in.2. volumi.conſi.7.

Et omnis cauſa, qua lex mouetur, præſumitur finalis,& non impulſiua.vt notat glo.in.l.cum tale. §.legato falſam.ff.de condi.& demonſtra.

Nec ex huiuſmodi moderatione, de qua in dicto.c.101.poteſt dici, q̃ lex ſit impeditiua matrimonij, vt teſtatur in proprio caſu noſter Didacus de Couarruuias.in lectura libri quarti decre.§.9. foli.39

Et cum iſta lex non ſit ſuper ſubſtantialibus matrimonij, ſed ſuper accidentalibus, id eſt, ſuper dote, iuſtiſſime potuit fieri a iudice ſæculari. ex notatis per Abba.in.c.eccleſia ſanctæ Mariæ.de cõſtitu.in ver. ſextus caſus.

7 Inaduertẽtia doctoris de Couarruuias

Sed inquantum dictus doctor de Couarrubias dixit in dicto loco dictum capitulum.101.loqui generaliter de dotibus a parẽtibus filiis dandis, iudicio meo non aduertenter loquitur: nam ſolummodo loquitur lex de parentibus dantibus dotes exceſsiuas. Et vt intelligatur quando ſit dos exceſsiua, ſignificatur in taſſa a.d.l.expreſſa.

Item lex illa nõ loquitur de omnibus parentibus, ſed tantũ de habentibus

bentibus dozientas mill marauedis de renta,y dende arriba, o menos.vt probãt illa verba legis, que qualquier cauallero, o perſona. Et inquantũ dicit, perſona, loquitur quandoq; de fœmina matre habẽte vltra ducẽta millia in redditib9, qui redditus dicuntur, vt notat Ioan.fab.in.l.ſi quis argentum.§.1. C. de donatio. & per Tiraquel. de vtroq; retractu.in.§.1.in glo.6.in extraneis antẽ perſonis vltra parentes non videtur locum habere iſta prohibitio & taſſa legis, vt probatur ibi, a ſus hijas.

Qualitas probãda.

Itaq; vt inſpiciatur an dos ſit exceſsiua, ante omnia inſpici debet, an pater, vel mater, vel quælibet perſona, qui non ſit extraneus qui præſtat dotem, habeat vltra vel intra ducẽta millia in redditibus tempore quo promittit dotẽ:& ſi qualitas iſta de habente has diuitias conſtat; de qua debet cõſtare cum ſit fundamẽtum diſpoſitionis. vt notat Bart.in.l.1.§.1.ff. nequid in flumi.publi.& Tiraquel.latiſsime de vtroq; retract.§.8.glo.7. In tali caſu locũ habet dictæ legis prohibitio, & loquitur ponendo exemplum de cauallero, nam loquitur a communiter accidẽtibus, cum iſti plus habeant in redditibus, quam alij: iſtud tamẽ exemplum non arctat regulam.& ſic qui dotat, cum nõ habeat quicquam intra ducẽta millia in redditib9, de eo nõ loquitur. d.l. 101.quæ in ſuo tantum caſu practicanda eſt.vt in.l.ſi vero.§. de viro. ff.ſolu.mat.& in iſto proprio caſu de cõſtituẽda dote ex diſpoſitione ſtatuti, ita decidit Bald. in.l.ſi plures.C. de condi. inſer. & cũ habẽtibus redditus taſſa ponat, in nõ habẽtib9 redditũ ſed alia bona iura antiqua manẽt incorrecta.

Vltima ergo legis iſtius poſita taſſa ad cõſtitutionem dotis, ſiue ab habente ducenta millia in redditibus, ſiue a ditiſsimo in redditibus, eſt de doze cuentos: vltra quã ſummam, tam ex verbis legis, quã ex eius ſententia, non valeret dotis cõſtitutio. Et cum lex iſta ſit fauorabilis reipublicæ, habet in ea locum extenſio ex idẽtitate rationis. vt in.l.his ſolis.C.de reuocan. donatio. & notat Iaſſ.in.l. iuris gentium.§.ſed cum nulla.coll.6.ff. de pactis.& in.l.a Titio.ff. de verbo. obliga.& in.l. cætera.§.ſed ſi quis ad opus.ff.delegatis.1.et per Ioan. de Ripa. in tractat. de peſte. folio paruo.89.col.2. Vltima dotis taſſa.

Item, licet ex omnibus legibus huius regni, tam fori, quam cõditis apud ciuitatem de Toro ſit permiſſum tacite & expreſſe meliorare filias in tertio & quinto, ſi talis diſpoſitio in caſu iſto de dote conſtituenda non moderaretur, cũ ſit ſpecifice a legibus ſupradictis admiſſum, vt fiat melioratio ſupradicta, quia poſſet ex huiuſmodi melioratione tertij & quinti reſultare conſtitutio dotis exceſsiuæ, vltra taſſam & ſummã in iſta lege comprehenſam, ne quis arbitretur illam facultatem meliorandi, etiam in cauſa dotali eſſe permiſſam, tanquã quod non mutatur, ſtare cenſeatur: & ex generali correctione vel diſpoſitione legis non tolli, q̃d fauore dotis alia lege eſt pmiſſum. vt in.l.fi.C. de iure dotium. & ibi Saly.& per Iaſſonem in.l.1.ff. ſolu.mat.& quod expreſſe cõtra taſſam nõ poteſt dari, ergo nec tacite. vt.l.lutius.§.fi.ff.ad munici. 8 An liceat ex cauſa dotis meliorare.

Ideo, ne quod vna via prohibetur, alia permiſſum eſſe videatur, vbi vtroq; caſu dotis conſtitutio poſſet

Universidad de Deusto
Biblioteca

posset esse excessiua: ideo dicta lex 101. hunc quoq; casum excluſit, ne dictę scilicet personæ habẽtes vltra vel intra ducenta millia in redditibus possent ex causa dotis meliorare, in casu, quo ex tali melioratione dotis cõstitutio excessiua resultet. & ita probant illa verba legis, e mãdamos que ninguno pueda dar, ni prometer por via de dote ni casamiento de hija tercio ni quinto de sus bienes.

Et illud nomen, ninguno, intelligitur de superioribus personis de quibus lex venit disponendo: nam lex loquitur supra, de qualquier cauallero / o persona que tuuiere mas / o menos de dozientas mill marauedis de renta: nam de aliis personis non habentibus istã qualitatem redditus, lex ista non disponit. quod iure quoq; probatur, nam dispositio legis debet referri ad propositionem in ea qualificatam supra positam, scilicet de dictis personis, quorum attentis facultatibus posset resultare dos inofficiosa, de quibus fuit propositio. vt in. §. præterea. instit. de inutil. stipula. & in lege. si defensor. §. primo. ff. de interroga. actio. &. l. vna. C. de imponen. lucra. discre. libro. 10. & notat Anchar. in. c. alma mater. de senten. excommuni. libro. 6.

Nam ex forma supplicationis declaratur intellectus priuilegij. secundũ Bal. in. c. inter dilectos. col. pe. de fidei instru. & Iaſſ. in. l. iustitia. ff. de iustitia & iure.

Et exceptio semper intelligitur, prout regula est proposita. vt in. l. nã quod liquide. §. fi. ff. de penu. lega. & verba generalia referuntur ad remota, de quibus nõ est prouisum, notat Bar. in consi. 54.

Cum ergo de personis habentibus in redditib⁹ vltra vel infra ducenta millia loquat̃ lex ista, de aliis non habẽtibus quidquã in redditibus nõ debet intelligi. quod apertius declaratur in eadẽ lege, in illis verbis, so pena q̃ todo lo q̃ demas de lo aqui cõtenido diere, o prometiere (segũ dicho es) lo aya pdido. igit̃ ex his verbis patet, q̃ lo aq cõtenido es tassa in habẽtibus in redditib⁹ intra vel vltra ducẽta millia. Y segũ dicho es, scilicet vt isti tales nõ possint meliorare vltra tassam, nam de hoc dictum est, & non de alia minori melioratione.

Igitur omnibus aliis non habẽtibus tot in redditibus, adhuc pro dote constituenda licitum est meliorare, siue tacite, siue expresse in tertio & quinto: & istud nullo modo vetãt verba illius legis recte intelligentibus, nam & verba & mẽs istius legis prohibẽt dotes excessiuas, & nõ minores. & intra tassam huius legis meliorare in tertio & quinto nullo modo prohibetur, imo permissum est.

Et illa verba legis, quæ dicunt, que ninguno, cũ sint generalia, nõ cõprehendũt casum q̃ sit odiosus. vt in. l. lucius. § lucius ff. delega. 2. esset autem odium, non posse meliorare. & quando verba possunt referri sine læsione iuris cõmunis, sunt referẽda ad casum, in quo nõ lædant, & sic ad casum quo dos esset excessiua. & ita per plura probat Cornius in consili. 5. Et notat Robertus in suo speculo aureo. in nona distinctione iudiciorũ. nu. 7. et talia verba secũdũ tassam precedentẽ debent intelligi. vt probat Bal. in consi. 265. in. 1. parte.

Et inquantũ nõnulli autumãt dictum cap. 101, loqui generaliter in omnibus

in omnibus parentibus, & quod hodie causa dotis nõ possint filias meliorare, sed assignare eis in dote tantummodo legitimam, non recte intelligunt illam legem, quia (vt supra dixi) loquitur eo tantum casu, quo ex assignatione resultaret dos excessiua & immoderata, vltra tassam illius legis: nam si solummodo esset danda sola legitima in dotem filiæ, nunquam ex constitutione solius legitimæ potest oriri casus, in quo dos sit excessiua: nam vsque ad legitimam constituere filiæ dotem, neque est prohibitũ, neq; est quid excessiuum. vt notant cõmuniter doc. in auth. resq̃. C. cõia. delegatis. & per multa iura & autoritates ita pbat Alexan. in. 2. volu. consi. 7. Quod cũ hoc sit verisimũ, sequitur ex eo q̃ si non vltra legitimã liceret dotare filiam, eo ipso esset frustra tassa, de qua in ista lege: q̃ in legitima non daretur excessus, sed neq; in tertio bonorũ: nam est legitima respectu extraneorũ, secundũ Rode. Sua. in. l. quoniã. fo. 17. C. de inof. test.

9 Ex legitima non resultat dos excessiua.

Tamen hodie etiam in legitima sua dotata diceretur dotem excessiuam recipere, si recipit vltra summam tassatam: si autẽ non excedit̃ tassa, de qua in ista lege bene potest filiæ dari dos, etiam vltra legitimã: nec illud dicitur excessus, attenta qualitate personarum, & viribus dotãtis. vt colligitur ex doctrina Alex. vbi supra. & sic in tali casu non dato excessu, bene licet filiã in tertio & quinto ex causa dotis meliorare: neque hoc prohibet dicta lex. 101.

10 Cõtra Hugonẽ Celsum.

Neq; est vllo modo dicendum, aut credendũ regẽ voluisse prohibere meliorationes tertij & quinti, amore filiorũ masculini generis, prout ineptissime dixit Celsus in suo reportorio ad leges regias, in parte, dotes. nam hoc nec ex verbis neque ex sententia dictę legis. 101. colligitur.

Neq; quod posset esse causa potissima tradẽdi nuptui puellas, scilicet, cõgrua dos, attento patrimonio dotãtis. vt in. l. quæro. ff. de iure dotium. & in. l. si sic. ff. de legat. 3. credendũ esset per generalia verba dictæ. l. 101. esse sublatum, & qđ in fauorẽ reipublicæ est statutum, scilicet, vt excessiuæ dotes vitẽtur, in eiusdẽ reipublicæ damnũ retorqueretur: nã difficile et sæpe impossibile esset, q̃ sola legitima puellis debita possent maritos inuenire, & maxime hoc tẽpore, cuius penuria facit, vt sit graue sustinere onera matrimonij: non ergo fauor reipublicæ datus retorquẽdus est in eius damnũ. vt in. l. quod vero. ff. de legibus. et vitium maximũ esset inducere talem fauorem vt filij possint in tertio & quinto meliorari, & non eorum sorores: quia fœminæ, quibus æqualis vt filiis fauor debetur. vt in lege. maximum vitium. C. de suis & legitimis hæredibus. & in proprio casu de tali statuto iniurioso ita notat Alexand. in dicto secundo volumine, consilio septimo.

Conclusio tenenda.

Tenendum est igitur intrepide non esse prohibitum per dictam legem. 101. meliorare filias ex causa dotis, dummodo melioratio non fiat a personis habentibus tantum in redditibus, quantum in dicta lege est expressum & tassatũ, quia extra casum, in quo non resultet dos excessiua, nõ loquitur illa lex.

Quod præmaxime ex verbis eiusdem legis probatur, nam illa solummodo fuit condita ad modo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

randas dotes excessiuas. vt probãt illa verba. y porq̃ los q̃ se casan y desposan suelẽ al tiẽpo q̃ se desposan o casan dar a sus mugeres joyas e vestidos excessiuos, sequitur lex, et in hoc facit, y es cosa necessaria, q̃ ansi mismo se modere y ordene. põdera cũ dicit, ansi mismo: nã est implicatiuum eius, quod supra dixerant de dote constituenda.

Nam sicut in vestibus excessiuis & aliis donis a marito dandis, datur ordo, & ponitur tassa vsque ad octauam partem dotis, ita & in dotibus excessiuis: quod supra dictũ est, disponitur & tassatur, & nõ in aliis dotibus, quæ non sunt excessiuæ. & vbi tam clara verba de hoc sunt in dicta. l. 101. non est necessaria alia coniectura vel interpretatio. vt in lege. ille aut ille. §. primo. ff. delegatis. 3.

Et cum verba illius. l. 101. exempla & formam ponant, ex quibus constitutio dotis possit excessiua dici vltra formam non expressam, locum non habet prohibitio, maxime in quibus non resultat eadem ratio dotis excessiuæ. vt in lege prima. §. is qui nauem. ff. de exercito. & notat Oldradus consilio. 107. col. 4.

Et quanquã ex dicto. c. 101. verba prohibentia melioratiõné tertij & quinti sonare videantur, per cõtractum inter viuos, tamen idẽ crederem etiã ex vltima voluntate esse prohibitã constitutiõné dotis excessiuæ: nam eadẽ viget causa prohibitionis, & quando datur paritas rationis prohibitũ in contractibus, videtur quoq; prohibitum ex vltima voluntate. vt notatur in. l. filiusfamilias. §. diui. ff. delegatis. primo. & valet argumentũ de contractibus ad vltimas voluntates. vt in lege. seruum filij. §. eum qui cyrographum. ff. delegatis primo. & in testamentõ fit contractus. vt notat glo. in. l. hæredes palam. §. fi. ff. de testa.

In iocalibus autem & vestibus, quæ mariti dare solẽt sponsis ante nuptias, et tẽpore nuptiarũ dicta. l. 101. generaliter loquitur, non solũ de habẽtibus redditus vltra ducenta millia, & prout ibidem declaratur, sed etiam in quocunque alio qui non sit in tãtum diues, & vult vxori supra dicta donare. & ita pbatur in verbis geminatis eiusdem legis. ibi. ningũo ni alguno. nam generaliter prohibendo loquitur, & generaliter debet intelligi, de quo decisiue dicam capite sequenti.

CAPVT DECIMVMQVINTVM, an vestes & iocalia sponsis & vxoribus a maritis data eis adquirãtur.

PRIMA conclusio est, q̃ ante nuptias siue tempore nuptiarum, nõ licet maritis, quos vulgus esposos appellat, dare sponsis in iocalibus vel vestibus, nisi vsque ad octauam dotis datæ. istud decidit aperte dicta. l. 101. in ver. e porq̃ los que se desposan, o casan.

Quod limitarẽ dupliciter, primo quãdo ille qui donauit, est ipsemet maritus. vt dicit litera. los q̃ se desposan. secꝰ est si quid dõnat socer, vel extraneus, quia valet vltra octauam partẽ. ita colligo ex notatis p Ioan. Lupi. de Pala. ruui. in rubri. de dona. inter vir. et vxo. §. 6. nu. 3.

Secundo limito, nisi quando donatio dictarũ vestium et iocalium fieret, esset ante sponsalia hac mente et voluntate, vt nullo casu reuertantur ad donãtem: quia licet postea sequatur matrimoniũ, lex ista non habet locũ. vt notat Ioannes Lupi. in dicta rubr. §. 3. in ver. contractis. nume. 4.

2 Dos debet recipi vt consideret octaua pro vestibus.

Secunda cõclusio est, quod ad hoc vt mulier lucretur dicta iocalia & vestes vsque ad dictam summam octauæ partis dotis, non sufficit dotis quãtitatem esse promissam, nisi probetur quoque esse realiter datam: nam id sonant illa verba eiusdem legis, de lo que cõ ella recibiere. Et sic isto casu vera dotis numeratio exigitur, nec sufficit cõfessio, ex notatis per glo. in. l. assiduis. C. qui potio. in pigno. habean. Et cum debeat probari vera numeratio, sequitur quod si dote promissa sub certo die, ante diem soluitur matrimonium, quod mulier isto casu non lucrabitur talia iocalia aut vestes, quia vt lucretur non debet haberi ratio ad dotem promissam, sed ad dotẽ solutã. quod colligo sic esse asserendum ex notatis per Matthæum de afflictis in decisione. 333.

3 Quando dos nos exigitur.

Quod ego sublimitarẽ, nisi adueniente die maritus noluerit dotem promissam exigere cũ posset: nam talis dos habetur pro soluta, & tunc debet haberi respectus ad dictam octauam partẽ. vt in. l. meuia. ff. solut. matri. & p glo. in. l. cũ hi. §. si certam. ff. de transa. et facit. l. promittẽdo. §. 1. & in. l. vir ab eo. ff. de iure dotium. & ita colligo ex dicto Bald. in. l. fi. C. de dotis promiss. in. 1. col. in fine.

Tertia cõclusio est, q̃ in casibus, quibus mulier accepta est a viro sine vlla dote constituta, vt rustici faciunt apud nos, in tali casu non loquitur lex ista, quia ab eius verbis cum sit correctoria, nõ licet recedere: & quia cum eius dispositio prohibitiua loquatur habito respectu ad certam quantitatem dotis, si nõ reperitur respectus aut mẽsura dotis, ad quam fiat relatio, esset impossibilis mensura, quia non posset adesse certitudo quantitatis. vt in. l. asse toto. ff. de hæredib. instituen. & melior textus in. l. si quis fundum. ff. de cõtra. emptio. nam vbi deficit substãtia, ad cuius mensuram res demonstretur, deficit quoque res demonstrata. vt in lege. in testamento. ff. de conditi. & demonstra. & notat Bart. in. l. demonstratio. col. 3. ff. eo titu.

Et quod ista prohibitio legis locum non habeat, vbi nõ reperitur respectus quantitatiuus, de quo verba legis faciunt tassam, facit glo. in lege finali. C. si sine censu, vel reliquis. et quod in simili notat Bal. in. l. neque mater. in fine. C. de iure dotium.

4 Qñ nulla dos est data quæ iocalia & vestes dẽtur.

Quarta conclusio est, quod in casibus, quibus nulla dos accepta a viro probatur, etiã hodie seruanda est in iocalibus lucrandis, aut aliis vestibus a marito vxori datis. distinctio tex. in. l. 52. in. ll. de Toro. Cuius legis distinctio non solum locum habet in muliere, sed etiam in viro. vt notat ibi glo. Didaci del Castillo, in parte, lo que el esposo. Et vltra eum hoc est verũ, quia vir & vxor sunt correlatiua, & dispositum in vxore locum habet in viro, ex notatis per Iass. in. l. fi. C. de in dicta vidui. tollen.

Et licet in hoc notet aliter Ioan. de Palacios ruuios in rubri. de donatio. inter virum & vxo. §. tertio. vers. contractis. in fine. tamen eius dictum procedit, quando solum modo interuenit osculum. Si vero interuenisset copula, sicut sponsa

Universidad de Deusto
Biblioteca

lucratur quod ſponſus dedit, ita ſponſus quod dedit ſponſa. Et ita adnotat idem Ioan. Lupi. in. §. 4. ſequenti. in principio.

5 Inter ſponſos ante velationē valet donatio veſtium.

Quinta concluſio eſt, q̄ ante velationem viri & ſponſæ, quæ ſolet fieri, cū coniuges benedicuntur in eccleſia, licet ante iſtas publicas benedictiones dicantur vere vxor & vir: valet tamen inter eos donatio veſtium & iocalium, vſq; ad octauam partem dotis, & non vltra. & ſic ex his legibus regni corrigitur, quod aliter notabat Bar. in. l. ſi donate. §. 1. ff. de dona. int. vir. & vx.

Et vt valeat iſta donatio, ſolūmodo eſt in conſideratione q̄ fiat ante velationes. vt probant illa verba. l. 52. de Toro, dum dicunt, lo q̄ ſeyendo deſpoſados le ouo el eſpoſo dado.

6 Sponſati quī dicantur.

Sponſati autē dicūtur in regnis Caſtellæ etiā ſponſati per verba de præſenti ante velationes. vt notat decanus Segobienſis in tracta. de matri. & legitima. col. 3. & ſic lex illa ex ſuis verbis quæ debent intelligi prout vulgus intelligit, de donatis ante velationes loquitur: & dū vlterius dicit, ante de cōſumido el mrimonio, nō ſunt illa verba referēda ad id qd inferius dicit. d. lex, ſed ad diſtinctionē medietatis datorū.

Nam ſi ſolum modo interuenit oſculum, lucratur ſpōſa medietatē datorū: ſi vero conſummatum eſt matrimonium, lucratur totū, & in hoc habetur conſummationis copulæ cōſideratio: nam facta donatione ante velationes, valet in totū talis donatio ſine diſtinctione, an quod donatur ſit pretioſum, vel non, dummodo non excedat octauam partē reſpectiue ad dotem datam. & iſta eſt veritas, quæ ex. d. l. 52. colligitur, omiſſo quod in contrarium dixit ibi Didacus del Caſtillo, dum dicit, datum poſt copulam ſponſæ non valere, nam male loquitur, cum ſolum debeat eſſe in conſideratione an ſit datum ante velationes, vel non. & ſic debet intelligi quod notat Ioan. Lupi. in dicta rubri. de donatio. inter virū & vxorem. §. 4.

Cōtra doctorem Caſtillo.

7 Veſtes de excuſa.

Sexta concluſio eſt, q̄ iocalia & veſtes ſuperfluæ, quæ ſunt vulgo dictæ de excuſa, quas maritus vxori dat poſt velaciones, nō lucratur vxor, imo iudicatur de eis velut de lo mejorado. vt eſt tex. in. l. 23. ti. 11 parti. 4. & notat Mōtal. in. l. 6. titu. delas herencias. foro. ll. li. 3.

Si vero ſint talis qualitatis, quas ſine rubore nō valet maritus omittere quin eas det, attenta conſuetudine loci, & qualitate perſonarum & dotis fructibus, & ſtatu vxoris, quæ ſecundū morē patriæ nō poſſet ſine illis veſtibus ſaltim feſtiuis diebus cōparere, iſta talia lucratur vxor, nam tales veſtes æquiparantur quotidianis, quas ſine dubio lucratur vxor. ex notatis per Bal. in l. pēnul. ff. ſoluto matrimo. & in. c. iurauit. in fine. de probatio. & notat glo. in. d. l. 6.

Et ſoleo ad hoc citare tex. in. l. is qui puteū. §. ſi quis. de ſepulchro. ff. quod vi aut clam. vbi dicitur, q̄ veſtes quę ſunt de ornatu perſonę ſunt propriæ ipſius perſonæ.

Et ea quæ ſecundum morem ſolent dari, ſine repetitione videntur donata. & ſic lucrat & vxor & ſponſa. vt notat Ioan. Lupi. in dicta rubrica. §. 6. & melius in. §. 11. vbi totam iſtam materiam diuidit, quæ trāſcribere non curo. Et quod conſuetudo faciat præſumi donationem, notat Baldus in lege ſecūda. C. de iure dotium.

CAP.

CAPVT DECIMumſextum, an domini vaſſallorum vel alij iudices poſt terminos a legibus datos ad probandas exceptiones poſſint admittere, p̄bare volētes.

IN pluribus legibus huius regni aſsignatur terminus ad probandum. vt eſt videre in reo, qui opponit exceptiones contra contractum publicum, vel ſententiam, cui dantur decem dies. ex. l. 4. & 5. ti. 8. li. 3. ordina. ibi. ſaluo ſi haſta diez dias moſtraren la paga, o legitima excepcion. & in. l. 54. in. ll. de Toro, nā ex verbis & ſentēcia harum legum colligitur, q̄ lapſis decem diebus, ſtatim fit venditio bonorum, & fit ſolutio creditori nihil alio expectato: idq; ex natura iudicij executiui colligitur, & ex pluribus verbis illarum legum, dum dicunt, que tēga aparejada execucion. & ibi. el juez proceda a execuciones del tal cōtracto o ſentencia, e lieue la a deuido effecto. & in. l. 5. ibi. que las juſticias las cumplan e lieuen a deuida execucion. & ibi. que pague luego al mercadero. Itaq; mox & ſtatim præcipiunt verba huius legis fieri ſolutionem debiti nihil alio expectato: nam iſta dictio luego, quod latino ſermone ſignificatur per dictionem mox, vel, ſtatim, aut, illico, id ſignificat, vt nullo alio actu etiam momētaneo interpoſito, debeat actus celebrari. vt probat tex. & ibi glo. in. l. ſi pater captus. ff. de vulga. & pupilla. Et plura alia quæ poſſem referre cumulat Alberic. in ſuo dictionario, in parte, mox, & ſic lapſis decē diebus datis ad probandum exceptionem, ſtatim fieri debet ſolutio, etſi velit debitor exceptionem probare, nam & dictio, mox, vt ſummarie & ſine ſtrepitu id agatur, aperte ſignificat. vt per glo. in. l. momentanee. C. vnde vi. & per Plate. in. l. 1. C. de his qui ſe deferunt. lib. 10.

1 Luego qd ſignificat.

Et licet tam aperta ſint verba dictarum legum hoc diſponentia, & in dicta. l. 64. in. ll. de Toro nihilominus nonnulli domini & iudices admittunt probationem exceptionis, lapſis dictis decem diebus: & quanuis iſta probatio nō ſit excluſa, lapſis decem diebus tamen cum fideiuſſoria cautione prius debet fieri ſolutio ex forma dictarū legū

2 Cōtra Roderi. Sua.

Et licet Rodericus Suarez Hiſpanus noſter aſſerat, q̄ lapſis decē diebus creditor cōpellatur iurare, tamen eius determinatio loquitur quando lis defertur in iuramētum creditoris, & ſic nihil vltra expectatur quam iurare: nam iſtud iuramentum litis deciſiuum nō poteſt creditor refutare. vt in. l. manifeſte. ff. de iureiurand. & hoc genus litis dirimendæ & ſententiæ, non excludit dicta lex de Toledo. & ſi bene inſpiciantur verba domini Roderici Suarez, in hoc caſu loquuntur in. l. poſt rem. ff. de re iudica. verſi. ſed pulchrum. foli. 146. 150.

Si vero debitor vellet vt creditor, ſubeat iuramētum calumniæ, vel ſimile, & ſic nō deſiſtit a cauſa, ſed vult probare exceptionem, tali caſu prius debet ſatisfieri creditoribus, nec cogitur creditor antea iurare: & in tali caſu nō loquitur Rodericus, nam eſſet contra expreſſa verba & mentem illius legis quintæ, quæ vt impediatur executio, & bonorum vēditio elapſis dictis decem diebus, conditionaliter requirit probationem eſſe factam etiam per cōfeſsionem intra decem dies, vt probant illa verba. ſaluo ſi mo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 Probatio quę debet fieri intra certũ tempus.

ſtraren haſta diez dias. & quando cõditionaliter probatio fieri debet intra certum tempus præfixum a lege, non ſufficit poſtea facere probationem. & ita per plura iura cõprobat Tiraquellus in tracta. de retractu conuentionali. §. 1. in gloſa. 1. numero. 45.

Cum igitur intra dictos decem dies debitor non ſatisfecerit legi, probando exceptiones, iuſte creditor petit ſibi ſatisfieri per ſolutionẽ, quia debitor qui vult vti lege pro ſe, debet quoq; eam accipere cõtra ſe, & cum ſuis qualitatibus. argu. tex. in. l. cum qui. ff. de iureiuran. et quia quæ poſt decem dies nõ ſunt proponibilia, non ſunt probabilia. vt notat Angel. in. l. 2. §. quod obſeruari. C. de iura. calũ. nõ ergo tenetur actor confiteri. & ita notat Caputius in deciſione. 15.

Neq; obſtat quod Rodericus pro ſe allegat, dũ dicit, q; cõfeſsio non eſt probatio: nam licet quis plane cõfiteretur confeſsionẽ non eſſe probationẽ, tamẽ non negabit eſſe maioris potentiæ & efficaciæ, quã probationẽ teſtium vel inſtrumentorum, & ſic verã obtinet vim probationis. vt notat Ange. in. l. ſed et ſi. §. ex quibus. ff. de iudicis. quod per plura comprobat Robertus in ſpeculo aureo. in titu. de confeſsione. ſub nume. 21.

4 Prohibito quod minus eſt prohibet magis.

Et tunc ſuccedit alia regula ſatis in iure nota. q; prohibitio eo q; eſt minus, prohibetur id quod eſt magis, vel æquipollẽs: nam in his quę ſunt paris potentiæ, par eſſe debet eius effectus. vt in. l. ſi ſocer. in fine ff. ſolu. matri. & notat Bal. in. l. conuenticulam. C. de epiſco. & cleri. & cum iſta probatio per cõfeſsionem æquipolleat alteri modo & generi probandi, inter æquipollentia idẽ eſt iudicandum. vt in. l. ſi mater. C de inſtitutio. & ſubſtitutio.

Et id potiſsime verum eſt, etiã ſi confeſsionem non appellaremus probationem, ſed reuelationem ipſius, cum tamen omnino intrepide apud nos ſit probatio. & ita appellat eam tex. in. l. 8. titu. 14. par. 3. & in iſta quoque. l. 5. probatur. ibi. o por confeſsion dela parte. nã probatio notoria dicitur, quæ ex confeſsione oritur. vt notat Cornius conſi. 44. volu. 4.

5 Confeſsio eſt probatio.

Neq; obſtat glo. in. l. 1. C. de nõ nume. pecu. quæ dicit q; etiam ſi debitor teneatur probare negatiuam, & ſic ſit ab exceptione excluſus, nihilominus admitti debet ad probandum per confeſsionem creditoris. Nã in caſu noſtro, de quo loquimur, hoc non poteſt locũ habere: nam probatio etiam per confeſsionem debet fieri intra certum tẽpus decẽ dierũ quod eſt a lege ſtatutũ: & ideo poſt p confeſsionẽ, vt retardet executio, nõ debet admitti probatio. vt in. l. in contractibus. §. illo. C. de non nume. pecu.

Imo eſt alia regula, q; qñ aliquis admittitur ad probãdũ ſimpliciter intra certũ tempus, lapſo tẽpore poteſt admitti ad probandũ per confeſsionẽ: tamẽ quãdo admittit ad probandũ per omne genus probationis, vt admittitur in caſu dictæ. l. quintæ. vbi dicitur, q; probatio fiat per teſtes vel inſtrumenta, vel confeſsionem, nam elapſis decem diebus ad hoc datis, non debet ante ſolutionem factam creditori admitti probatio exceptionis, etiam per confeſsionem, ex pluribus doctrinis ad hoc citatis per laſſo. vbi dicit, iſtam eſſe cõmunem opinionem in. l. admonendi. numero. 119 ff. de iureiuran.

6 Admiſſus ad probandum per omne genus probationis.

Neq;

Neq; obſtat quoq; doctrina Bal. in auth. ſed nouo iure. C. ſi certum peta. vbi dicit, q; qui debet p inſtrumentũ probare, nihilominus poteſt deferre iuramentũ aduerſario, vt probet: nam cõfeſsio eſt tanti vigoris ſicut inſtrumentũ. ex doctrina Baldi in. l. fin. C. de edicto diui Adria. tollen. colũ. 4. nam licet iſta doctrina Bal. ſit vera, tamen loquitur quando probare volens nõ eſt excluſus ratione temporis, ſcilicet, per lapſum decem dierum, vt eſt in noſtro caſu, quia non facta dicta probatione, vt excludatur creditor ſtatim debet fieri ſolutio debiti, præſtita cautione, nec poteſt creditor vltra in iudicium progredi: & qui nõ compellitur progredi, non compellitur iurare. vt eſt textus in lege. ſed & ſi. §. ex quibus. ff. de iudicis. & notat Robertus ſMarant. in dicto titulo de confeſsione. numero. 16.

Et ex hoc excluditur alia doctrina Baldi & aliorum, in authen. ſed iam neceſſe. C. de donat. ante nuptias, quia licet contra ſententiam poſſet admitti cõfeſsio partis, non tamen in iſto caſu cogitur creditor iurare vel confiteri, ſi non vult, lapſis dictis decem diebus ad probãdas exceptiones a lege datis. & ita notat Paulus in rubrica. Codice. de proba. & Anto. in capitulo. licet cauſam. de proba.

Et ſic intrepide teneri, non obſtantibus doctrinis ibi p Rodericũ adductis nõ retardari executionẽ, etiam ſi reus vellit vt creditor confiteatur, lapſis decem diebus ad probandas exceptiones datis.

Quinimo plus dicerem, q; ſi exceptiones, quæ opponuntur, non ſint de expreſsis & contentis in dicta. l. 4. titulo. 8. libro. 3. ordinamẽ. ſuper aliis exceptionibus, etiam ſi ſint a iure ciuili cognitæ, nõ debet debitor audiri, nec valet proceſſus ſuper eis factus, vt probant illa verba, e ſi otra qualquier excepcion ſe allegare, no ſea recebida, ni el que la oppuſiere, ſea oydo, imo tunc non datur inſtantia in executiuis. ſecundum Robertum in ſpecu. aureo. 4. parte. in. 9. diſtin. nu. 59.

Et licet dñs Rodericus Suarez contrarium aſſerat in dicta. l. poſtrem. in ver. venio ad ſecũdam partem. ff. de re iudica. folio. 139. tamẽ eius doctrina eſt contra mentem et expreſſa verba eiuſdem legis, quã commentat.

Nam lex quarta pro regula ponit, q; nulla exceptio vel defenſio admittatur contra inſtrumentum guarentitium, vel ſententiam. Et iſta regula probatur per illa verba, ninguna ni alguna excepcion ni defenſion.

Et ad iſtam regulam eadem lex ponit fallentiam in verſi. ſaluo paga del deudo/o promiſsion.

7 Dictio, q̃lquier, omne genus probandi excludit.

Et poſtea ſubdit, e ſi otra qualquier excepciõ ſe allegare. nã iſtud, qualeſquier, excludit omne genus exceptionis, ſiue ſint legitimæ, ſiue non legitimæ: & ſic quidquid poſſet excogitari cõtra inſtrumentum, præter exceptiones in eadem lege admiſſas, videtur excluſum. ex pluribus & elegantiſsimis doctrinis, quas refert Hippolitus de Marſilis. in. l. vnius. §. cogniturũ. numero. 23. ff. de quæſtionibus. & Tiraquel. de vtroq; retractu. li. 1. §. 1. in glo. 7. nume. 23.

Si ergo vltra exceptiones in lege quarta comprehenſas aliquid allegetur, etiã ſi ſit defenſio vel aliquid aliud, quod officio iudicis fiat, nõ poteſt ſuper eo cauſari proceſſus contra

contra instrumentum publicum, nam dicta lex quarta non solũ exceptiones sed etiam iudicis officium excludit, dum dicit, ninguna ni alguna excepcion ni defension. nam iudicis officium appellatur defensio. secundum Bart. in. l. 1. §. parui refert. ff. ꝙ vi aut clam. & in. l. plane. vbi Ange. ff. de peti. hære. & si admitteretur processus vltra exceptiones in lege comprehensas, esset nullus, quia denegatur audientia in illis verbis, el que la opusiere no sea oydo. & ibi. no sea admitida ni recebida. nam ista verba sunt prohibitiua, & diriguntur ad iudicẽ, abnegando eius potestatem: ideo actus in contrarium factus est nullus. ex notatis p Bal. in. c. 1. in prin. de pace iuramen. firman. in col. 4. in ver. sed pone iudex. & notat Aretius in. c. in causis. de testibus. & facit doctrina Bar. in. l. 1. C. de petitis bonorum subla. lib. 10. et Bal. in. l. in contractibus. in princi. C. de nõ nume. pecu. & Alexan. in. 2. volu. consi. 37. & notat Matth. de affilic. in decisione. 354.

8 Iudicis officium est defensio,

Et cum expresse a dicta lege excludatur omnis alia exceptio vel defensio, sequitur ꝙ omnes aliæ exceptiones quæ nõ sunt expressæ, etiã habentes eandem rationem, non debent admitti. & licet contrarium notet Susci. in. 1. parte. consi. 38. in. 2. & penul. col. per glo. in. l. 1. C. de condi. indebi. tamen illa doctrina posset esse vera, nisi omnes aliæ essent expresse prohibitæ, nam standum esset verbis legis. vt in. l. prospexit. ff. qui & a qui. & quãdo nõ admittitur oppositio, sola facti solutio spectatur. ex doctrina Abba. in. c. episcopus. de rebus eccle. non alienan.

Neqꝫ obstant verba eiusdem legis quintæ, quæ videtur disponere, ꝙ omnes legitimæ exceptiones admittantur. ibi. no seyendo legitimas las excepciones. & ibi. la tal paga / o legitima excepcion. nam lex quinta non corrigit legem quartã, sed declarat & ponit terminum decem dierũ, ad probandas exceptiones. & in. l. 5. de defensione admittenda nullum est verbum. Et quãuis loqueretur tam de exceptione, quam de defensione, tamen legitimæ exceptiones in casu illius legis quartæ dicuntur a lege cognitæ, & sic de cõtentis in lege quarta debẽt intelligi verba legis quintæ: nam legitimas in Castellano sermone dicuntur a lege cognitæ: lex autẽ non debet esse de iure communi Romanorum, sed de legibus Castellanorum, nam iuris appellatione istud venit apud nos, & sic ius regni. vt notat Ioan. Lupi. de Palacios rubios in introductione rubricæ. col. 3. de dona. inter vir. & vxor. & per Bal. in. c. 1. de feudi cognitione. & de hoc iure naturali et a nobis cognito debent intelligi illa verba. argu. tex. in. l. fin. C. de his qui veni. ætatis impetra. Et cũ leges nostræ Hispanæ non cognoscant iura cõmunia, de incognitis non videtur loqui dicta lex quinta. argu. tex. in l. si cum tutoribus. ff. de transa. Et iudicandum est iure regni, et non alio. vt in. l. 6. titu. 4. parti. 3. ibi. por las leyes deste nuestro libro, e no por otras. et in. l. 2. in. ll. de Toro. illa ergo verba legis quintæ de legitimis exceptionibus probandis, de necessario sunt intelligẽda de contentis in. l. 4. supra, eo titu. in quibus seruandis extricte debet procedi. de quo latius dixi in tract. meo apostillarum, quæ addidi ad lecturam Roderi. in. d. l. post rem.

9 Legitimæ exceptiones quę dicantur.

Ex hoc

Exceptio non numeratæ pecuniæ an opponatur.

Ex hoc quoque infero exceptionem nõ numeratæ pecunniæ non posse opponi contra contractum publicum, quia ista dicitur defensio, vt in. l. 9. titulo. 1. partit. 5. nisi quando agenti creditori facta sosolum allegatione de non numerata pecunia, incumbit probatio: nã tunc exceptio quæ ipso iure ex natura contractus ineſt non videtur excluſa: quia ista talis non est contra contractum vel sententiam, de quibus loquitur dicta lex. 4. dum dicit. Mandamos que contra las obligaciones, imo est secũdum naturã obligationis, vt talis iuris exceptio admittatur, et in tali casu, cõtra contractum admittitur exceptio nõ numeratæ pecuniæ, & dotis, vt notat Math. de Afflictis in consti. regni Sicilię in lib. 1. rubri. 4. & per ista debent intelligi & supleriꝫ notat Roder. Suarez in. d. l. post rem. in versicu. sed pro euidẽcia. fo. 139. & quæ notat loquendo de exceptionib9 q̃ a iure insunt quas allegare sufficit in fol. 144.

Per supradicta concludo ꝙ nec domini vassallorum, nec alij iudices possunt admittere alias exceptiones, vel probare volentes cum advnguem leges regni seruare teneantur, vt supra pluribus capitibus dixi, neque iuris ordinem possunt peruertere in regno Castellæ licet in regno Neapolis, aliter posse fieri asserat Thoma. Gráma. in suis consilis ciuilibus. consi. 103.

CAPVT DECIMVMseptimum, in. l. 10. horũ mandatorũ de corregidores de executoribus & eorum sportulis.

1 CORRECTOR cuiuslibet ciuitatis duos adminus debet habere executores quos Hispano sermone Alguaziles appellamus, per quos mandata sua exequantur, vt in auth. de defenso. ciuitatũ. §. deinde. col. 3. & in authẽ. de iudicib9. §. his qui causas coll. 6.

Quod iure regni probatur in. l. 7. tit. 4. par. 3. ibi, deue auer consigo homes señalados q̃ prendan.

Et huiusmodi iura loquuntur in ordinariis iudicibus non indelegatis, nam isti licet possint nuncios creare non tamen alguazelos vt colligitur ex notatis per Bal. in. c. significasti de officio dele. & per Boerium in decisi. 227.

Et executorum plura sunt genera, de quibus fit mentio in. l. executorem. C. de execu. rei iudi. & in. §. tripli. insti. de actionibus, & in auth. de sanctiss. episc. §. sportularum. coll. 9. & ex his sunt q causam præparátes appellant, vt in auth. de iudicib9. §. his qui. coll. 6. aliquando officiales appellãt, vt in auth. de defenso. ciuita. §. ex ꝙinciali. coll. 9.

Executores.

Et his executoribus iure cõmuni sportularum nomine duo solidi pro citando ad litem dabantur. vt in. l. cũ clericis. §. statuimus. C. de episco. & clericis cum correctione siliquarum & solidorũ, de qua in authen. sed hodie eo titu. & semis dabatur aliquãdo in casu. tex. in. l. omnes qui. §. executoribus. eo titu. & omnes iste expensæ ante litem contestatam præstabantur, vt notat glo. in parte reus. in. §. tripli. insti. de actioni.

Et omnia ista salaria ad rationẽ tot denariorum promiliari, & ita pro labore executorũ soluuntur, secũdũ Bal. in auth. offeratur. C. de litis contesta. & not. Ange. Fab. & Platea. & Iaſ. in. d. §. tripli.

Salaria executorũ

Pro executione vero sententiarum, vel contractum guarenticiorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

an sint iure cõmuni.

rũ ego non inuenio sportulas, vel salaria executorib⁹ assignata & ea videri meo erat ratio, quia iudex qui protulit sententiã tenetur eam executioni mandare cum executio sit pars a sententia dependens: & idem quando in confessum iubet exequi cõtractum guarenticium, vt in.l.vna.C.de confessio. Nam parum esset ferre sententiam si iudex eam non exequeretur, vt notat glo.in rubri.ff.de excep.rei iudi.& ideo iudex ex officio suo mercenario tenetur exequi quod iudicabit: vt notat Paul.in.l.4.§.prætor ait. ff. de re iudi. quia sicut istud officium deseruit actioni, vt per Bart. in.l.1. ff. de iurisdi. omnium iudi. ita debet deseruire sentẽtiæ latæ super executione: & ita notat Andre. de Yserna in consti.regni Siciliæ, rubri. 17. lib. 2.

Et idẽ est quando ex officio nobili fieret executio, vt notat Bar. in d. §.prætor ait, & Ange.in dict. l. qui restituere.ff.de rei vendi.

Si ergo iudex tenetur ad dictã sententiam exequendam siue contractũ turpiter faceret si a partibus pro executione necessaria aliquid acciperet, vt notatur in.l.3.ff. de cõdi. ob turpem cau. Et ideo iudex sine dispendio, & spensis partium tenetur dare executorem, secũdum Bal. in.l.executorem. C. de executio rei iudi.

Multa enim inducit necessitas præcedẽtis actus, vt in.l.eum actũ. ff.de nego.gestis. & in.l.3. §. scio. ff. de mino. & notat glo. in cap. per tuas. de dona.

Fiscus soluebat salaria executorum.

Ideo olim a fisco & nõ a partibus soluebãtur expensæ executorũ, vt notat Bart.in auth. de iudicib⁹. §. nullo.coll.6. & vltra salarium executor habebat expensas & sportulas, vt in.d.auth.§.ne autem.& ibi Bart.vel saltim exprobentibus officij fiebant expẽsæ. vt in simili probat glo.in parte expensæ.in clemẽ. statutum. de electione.

Hodie tamen iure huius regni aliter est statutum.nam in executoribus curiæ regalis sancitum est, vt pro q̃libet executione decima pars detur executori. Extra curiam vero in aliis locis huius regni seruanda.est cõsuetudo. vt illa detur sportula, quam cõsuetudo induxit dũmodo minor sit decima, & hoc in debitis priuatis in regiis vero debitis dari debent triginta morapetini, vsquam ad quinq̃ millia summæ executionis, vt hæc omnia probat tex.in.l.21.titu.14. lib.2. ordi. & in.l.3. titu.fina.lib.5. ordina. & probãt verba huius capitis decimi, ibi, y donde no ouiere ordenança se guarde la costũbre antigua, tanto q̃ no exceda la quantia dela ley: itaq̃ deducitur ex hoc primo inspiciedam ordinationem, vel statutũ de inde consuetudinem quam forum appellat capitu. que los derechos delos escriuanos in pragmaticis de Alcala, ibi segun el fuero.

Ius regni.

Imo illa plus addit, q̃ non quælibet consuetudo sufficiat, sed illa quæ sit immemorialis, vt probant illa verba.costumbre immemorial de cada lugar.

Et nisi de immemoriali fieret mẽcio quælibet alia cõmunis consuetudo legitime præscripta deberet sufficere, vt notat glo.in.c.1.de cõsue. lib.6. & notat Bald. in. c. cum omnes. de constitutio.

Cum igitur ex immemoriali cõsuetudine locorũ ista decima executionũ, vel minus debeat exigi hodie sequuntur ex hoc plura scitu necessaria & vtilissima in praxim.

Primo

2 Consuetudo super sportulis,

Primo deducitur quod si dubitatur de consuetudine exigendarum harum sportularum & probatur consuetudo exigendi in vicis, & aliis locis extra ciuitatem, vel probatur quod solet exigi in executione sententiarum non poterit virtute huiusmodi consuetudinis exigi intra ciuitatem, vbi non est tantus labor in exequendo, neque ex contractus guaréticij executione, cum tantum ex sententiæ executione sit probatum. Nam consuetudo extricte est seruanda, necexten ditur de similibus ad similia, sicut nec pactum, vt in lege si vnus. §. ante omnia. ff. de pactis, nam & consuetudo pactum est ciuium. vt notat Bald. in capitulo primo. de feudi. cogni. in fine. Et ideo extrictissime seruanda est ista consuetudo in exigendis sportulis, hoc est enim proprium consuetudinis, vt arguit Susci. in. 2. volumi. consi. 165. & per plura probat Feli. in capitulo auditis. de præscri. num. 15. & Petrus de Rauenas in allegationibus cõsuetu. & per Iass. in auth. quas actiones. C. de sacrosan. ecclesiis. col. 5. & 6.

Crebrior cõsuetudo

Secundo deducitur quod nisi prouetur certa & immemorialis cõsuetudo exigendę decimæ pro executione, aut minus cum qualitatibus quibus immemorialis consuetudo venit probanda, vt alibi dixi mus si diuersitas oriatur in consuetudine probata: quia vnus probat de quod quinque pro milliario exe cutionis soleant exigi, & alius probat q̃ octo & vterque habet testes quibus probat suam consuetudinem, non spectatur crebrior consuetudo, vt in. l. vna. ff. de officio questo. & per Felinum in capitulo cum causam. de proba. colu. 3. & Detius in prima parte. consi. 11. & per Mathæ. de Afflictis. quæstio. 282. & per Rocum de Curte, in cap. fina. de consue. folio. paruo. 41. & fol. 60.

Imo cum immemorialis consuetudo quæ debet esse certissima sit probanda, vt in isto cap. si non probatur redditur ad ius cõmune, vt nihil exigatur ex doctrina Bart. in .l.2. ff. solu. matri. in fine. princi.

Iudex põt percipere decimam,

Tertio deducitur q̃ si probatur immemorialis cõsuetudo q̃ minister siue alguazelus iudicis solet habere decimã bonorum in quibus fit executio illa seruanda, est etiam in casu quo ipsemet corrector per propriã personam exequatur, nam quãdo per alguazelum exequitur ipsemet iudex propriæ dicitur exequi, vt in. l. certe. §. 1. ff. de præca. & in capit. qui per alium. de regul. iuris. lib. 6. maxime in regno Castellæ, in quo alguazelus capitur fere pro eodem iudice, & sic est illi coniunctissimus, vt in.l.1.titu.14. lib.2.ordina.& in.l.20. titu.9.par. 2. Et ideo sicut alguazelo exequente decima percipitur, eodem modo percipiẽda est si iudex ipse exequatur prout exequi potest, vt in.l. 1. titu. 27. par. 3.

3 De peruertione ordinis in exequendo.

Multum tamen interest quãdo ipsemet iudex exequitur vel ei⁹ minister, vel alguazelus, nã si iudex in exequẽdo peruertit ordinem, de qua in.l.a diuo pio. §. in vẽditiõe. ff. de re iudi. executio, nõ est ipso iure nulla: sed debet apellatio interponi ad superiorẽ secundũ Bar. in.d. §. in venditione. & notat Bal. in authẽ. sed hodie. C. de actio. & oblig. & Abb. notat in.c. quo ad cõsultationẽ. de re iudi. & Anto. in. c. quoniã frequẽter, vt lite non contest. & ibi Ioan. Andre. in nouella.

Si

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si vero alguazel⁹ excedit fines mandati, & peruertit formam, de qua in.d.§.in venditione, exequutio est ipso iure nulla, & sine appellatione retractabitur. vt notant doctores vbi supra. & Vincentius ab Herculanis in.d.§.in venditione. col.fi. & notat Feli. & ibi apostill. in.c. quoad consultationem. de re iudi. & notat Matth. in decisi. 358.

Propria opinio.

Ego vero in vtroq; casu dicerē executionem nullam, si ordo dicti §. in venditione. peruertitur, siue cum iudex, siue cū alguazelus exequitur. quod probo ex.l.3.titu.27. parti.3. vbi conditionaliter ex verbis illius legis requiritur, vt nō deueniatur ad venditionem immobilium, nisi mobilia non possint inueniri. vt probat litera. ibi. esi el mueble no abondasse. itaq; lex illa in executione facienda conditionaliter loquitur, antequam vendantur immobilia, deberi vendi prius mobilia, & peruersio formæ legis inducit nullitatem. vt in.l.cum hi. §.prætor.ff.de transa. & per Felin. in.c.cum dilecta.de reseri. in tract. de forma. & præcisam necessitatē seruandi illam formam inducunt verba dictæ legis tertię. ibi. se deue mandar complir.

Et quod sit nulla talis executio quando peruertitur ordo dictæ legis. notat in expresso Robert. Maran. in speculo. aureo. in titu. de executione. nume. 9. & Nicolaus Euerat. in sua cētenaria loco primo folio. 12. & Matth. de afflict. in dicta decisione, 358. & Casaneus in consue. Burgun. rubri. 11. §. 6. in glo. contre. nume. 7. & in rubrica quinta. §. 2. nume. 19.

Secundo interest, quādo iudex exequitur, vel alguazelus, nam exceptio notoria nullitatis allegata coram iudice, executionem impedit, & iudex debet supersedere. vt in.l.si cum nulla. ff. de re iudi. sed quando minister exequitur, hoc non habet locum, imo iudex facta executione ab alguazelo, cognoscet de nullitate notoria. vt notat Ange. in.l.4.§.condemnatum. ff de re iudi. & Innocen. & docto. in cap. de cætero. eo tit. in decreta.

Tertio interest, nā si iudex exequendo inuenerit resistentes, potest manu armata etiam congregatis hominib⁹ executionem facere, donec illa sortiatur effectum. vt in l. qui restituere. ff. de rei vendi. & in.l.2.titu.27. par.3.

Hoc tamen locum non habet in alguazelo, siue executore. vt notat nominatim Ioan. fab. in.l.1.C. de offi. milita. iudi. & in.l.fi.C. de execu. rei iudi. & per Innocen. in.c. cum olim. de priui. & per Felin. in. d.c. de cætero.

Quarto interest in modo recuperandi, q̄ iudex soluit ex iniqua sententia, vel alguazelus ex negligenti executione. secundum Bald. in.c.1.§. iudices. in versi. & probat. de pace iura. fir.

Statutū cōtrarium cō suetudini.

Quarto deducitur ex eo quod ex immemoriali consuetudine soluatur decima, quod cum illa induca fauorem tam populi, vbi viget, quam iudicum & executorū, non potest per contrariū statutum tolli vel minorari, non cōsentiētibus omnibus, quorum interest. Et vt colligitur ex Barto. in.l. omnes populi. in.3.q.ff. de iusti. & iure. in.3. q. & Abb. in.c. cum accessissent. de cōsti. & Bal. & ibi apostill. in.l. ex placito. C. de rerum permuta.

4

Decima executorū qualiter exigenda.

Vt tū iuste & sine vlla reprehēsiōe vel pœna, decima ista possit exigi, plura exigunt a legib⁹ huius regni.

Primum

Primum est, quod exigatur ratione quātitatis debitæ, vt probāt illa verba, por deuda. non ergo debetur decima, quando executio fit in actione reali, quādo res capitur, & creditori traditur, quia debitor fuit condemnatus in ipsa re: secus si pecunia daretur ex subastatione rei, aut pignus datur in solutū. iuxta formam text. in.l. a diuo pio. §. si pignora. ff. de re iudic. aliud est enim debitum quantitatis, aliud vero res ipsa debita. vt notat Balcius in. l. cum necessitatem. C. de fidei commiss. & notatur in principio. insti. de actio.

Cū ergo pecunia non soluitur, decima ista minime petitur: & ob id dicendum est, q̄ si debitor, quia bona nō habet, incarceratur, & postea cedit bonis, ista decima nō dabitur alguazelo. ex late notatis per Pari. de Puteo. in tractat. sindica. in parte, expensæ.

Secundū quod requiriť est, vt fiat executio in causa quātitatiua, & nō in causa crimininali: nā pro illa cruēta executione dātur vestes berruario vel spiculatori. vt in.l. diuus. & ibi Bar. ff. de bonis dāna. et in.l.29.tit.14.lib.2.ordina.

Tertiū requiriť, q̄ sit facta solutio debiti creditori vere vel ficte: vere, quādo solutione eius quod debetur, tollitur obligatio. vt in.l. solutam. ff. de pigno. actio.

Ficte, quādo per acceptilationē vel cōpensationē debitor a debito liberatur: nā ista omnia sunt fictæ solutiones. secundum Bar. & Paul. & doc. in.l. solutam. & in.l. solutionis. ff. de compensa.

Et q̄ sufficiat ficta solutio vt debeat ista decima, probāt illa verba, se diere por contento. et ibi. hasta q̄ sea pagado dla deuda: nā quælibet solutio, vel quæ sit loco solutionis sufficit. secundū Bar. in.d.l. solutionis. & est tex. in.l. Iulianus. ff. de cō di. & demō. & in.l.4.§. condemnatum. in ver. soluisse. ff. de re iudi.

Cōpensatio est solutio.

Cōpensatio vero vbi nō interponitur iuramentū de solnendo pro vera et naturali solutione habetur. vt notat Abb. & ibi apostil. allegat concordātes in.c.2. de ordi. cogni. in parte, compensare.

Et iure regni probatur in.l.20. titu.14.par.5. & in.l.2. eo titu. ibi. ō por compensacion.

Item, ficta solutio erit, si reddat creditor debitori instrumentū cancellatum. vt in.l. labeo. ff. de pactis & in.l.9.ti.14.parti.5.

Imo si dolosē redditur instrumētum in fraudē executoris, nō solū decima exigetur, sed arbitrarie punietur creditor, qui voluit fraudare alguazelū. vt in.l. in vendendo. §.1.ff. de contra. emp. & in.l.1. §. si duobus. ff. de colla. bono.

Quādo q̄ per creditorem stat quominus fiat sum stat.

Item pro vera solutione erit, si per creditorem stat quominus fiat ei solutio: nam facto deposito ab executore, habebit decimā. vt in.l. acceptā. C. de vsuris. et solutio habetur pro facta. vt in.l. iure ciuili. ff. de condi. et demonstra. et probatur ex.l. hæc venditio. in princi. ff. de contrahen. emp. & in.l. opus. ff. loca. et facit gl. in.c. statutū. §. accessorem. in verbo, cōmuniter. de rescrip. li.6. et quod notat Iass. in.l. si quis Titio. ff. delegatis.1. et facit.l. obsignatione. C. de solu. et in.l. si priusquā. C. de distra. pigno.

Iteṁ pro solutione erit, si facta executione ab alguazelo veniat creditor, petens ne vltra procedatur, q̄a prorogauit terminū debitori: nam hoc ipso impedit creditor, ne fiat sibi solutio, et habetur debitum

pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro soluto argu.text. in.l.Iulianus ait.ff. de cond.& demostra. & probatur fere in propriis (vt aiunt) terminis in.l.4.§. proinde.ff. de manumissi.omnibus vbi dicitur q̃ facta prorogatiõe solutionis statim competit libertas a lege ei qui tenebatur vere soluere, nam illa prorogatio habetur pro solutione.

Ná licet prorogatio solutionis non sit nouus contractus, vt in.l. sed & si manente.ff. de præca.& notatur in.l.si cum hermes. C.loca.& notãt docto.moderni in.l.si vnus. §.1.ff. de pactis.& doct.in.c.constitutus. de fideiuss. & Bar. in.l.Lutius.§. paulus.ff. de admi.tuto.

Istud est verum, quantum ad ipsos contrahẽtes non respectu tertij: nam contractus prorogatus nouus contractus est respectu tertij, vt notat Bald. in. l. Emilius.ff. de mino. quem sequitur Filippus Detius in.1. parte.consi. 93.

5 Quãdo resultat effectus respectu tertij.

Et quando ex cõtractu inito cũ tertio resultat effectus respectu alterius tertij non est in potestate contrahẽtium tollere illud ius: & ideo vendita recensuali adquiritur ius domino, etiam si venditio anulletur notat Ioan. Fab. in. §. 1. insti. de emp.& vend.& Bar.in.l. si ame tibi.ff.ad.l. falci. & docto. in.l. ab emptiõe.ff. de pactis.& notat Guido Pape in decis.162.& Bal.in.l.1. §.si rem. ff. de positi, & loquendo in gabellario idem notat Bal. in.l. si constante in vers. exceptis.C. de dona.ante nuptias, & doct.in.l. si in insulã.§.fi.ff.solut. matri.& per gl. & ibi Bar in.l.gallus.§. & quidi tãtum.ff. de libe.& posthu.& facit tex.in.l.fi.C. de repudian.here. ubi ius tertio quisitum semper manet illesum,& probatur in.l. habere licere.ff, de euictio, facit glo. in ll.61. titu.5.par. 5.& in corroborationem huius cõclusionis possem referre plures doctrinas, de quibus per Bar.& alios in.l.qui Romæ.§. Flauius hermes. ff. de verbo. obli. vbi ius quæsitum tertio non tollitur facto partium argu. text. in. l. post mortem.§. fina.ff. de contra. tabu. vbi aperta semel via illa non potest renunciari in præiuditium tertij,& facit text.in.c.1.quid iuris si post aliena feu. & per Bald. in. l. cum a socero. C. de iure doti. et per Iass.in.l.fi.ff. de pactis.

Et hoc iure regni aperte decidi-
tur in capitibus delos juezes de resi
dencia.c. otrosi que no lleuen. ibi.
hasta q̃ la parte este pagado, o con-
tento, o las partes se cõcertarẽ, qui-
bus verbis patet q̃ si partes conue-
niunt in danda noua dilatione ad
soluendum q̃ executor potest sta-
tim habere suam decimam, et aper
tius id probatur in aranzel delos
derechos delos alguaziles, ibi, y q̃
si se hiziere la execució vna, o mas
vezes, e se sobreseyere. nam si su-
perseditur statim exigitur decima.

Et cũ qualitas obligationis illa sit, vt facta executione statim executori debeatur decima. Sequitur ex hoc q̃ prorogatio partium intelligitur actaf cum suis qualitatibus actus prorogati, secundũ Inno. in. c. præterea. de appella. et per docto. in.l.1.§. et post operis. ff. de noui. oper. nũtia. et notant communiter docto. in.l. lecta. ff. si certũ peta.

Prorogatio cũ suis qualitatibus.

Et cum istud ius exigendi decimã habeat de per se causam et rationem propriam in remunerationẽ laboris quẽ executor impendit cessante causa in principali obligatione nõ cessat in accessorio, vt est tex. in.l. explacito. C. de rerum permuta, et notat Ypoli. in singu. 17.

Et

Et sicut facta transactione litis aduocatus percipit suũ salarium, idem erit in executore facta transactione inter creditorem & debitorem. argu. tex. in. l. fi. ff. manda.

Neque obstat, si quis opponat quomodo potest debito non soluto exigi decima ab executore, cum a lege regni conditionaliter requiratur, quod fiat prius solutio creditori, quæ forma legis non debet omitti. ibi. seyendo primeramente pagada la parte principal. Et sic tam creditor debiti, quam ipse executor, qui creditor quoq̃ appellatur, vno post alium debẽt exigere, alter debitum, alter vero decimã.

Et exigit primo creditor principalis, quia eius debitũ est antiqus, nimirũ si prius soluatur. vt in.l. potior. ff. qui potiores in pigno.

Datum loco pecuniæ,

Nam huic obiectioni facilis est responsio, paria enim sunt dare pecuniam, vel aliud loco pecuniæ & satisfactionis. vt in.l. solutam. § omnis. ff. de pigno. actio. & paria sunt aliquid esse, vel aliquid eius loco, argumento tex. in. l. pretij. C. de contrahẽ. emp. & est glo. in. c. 1. de feu. cogni. & in. c. 1. de cõsue. recti feudi. & qui dicit se esse cõtẽtũ, videtur recedere a iudicio executiuo. vt in. l. qui volebat. ff. de hæredibus instituendis.

Ex hoc patet, quocunq̃ euentu debitũ postea exigatur vel non, ex remissione creditoris, vel ex eius pigritia atque segnitie, nihilominus tamẽ facta semel executiõe, statim debetur decima executori, qui prorium impendit laborem.

Ius ad decimam.

Ex quo sequitur, quod cum executor statim habeat ius de præsenti ad istam decimam, & nõ in spe, tale ius habetur inter bona propria executoris, et trãsmittit ad hæredes sicut cętera bona hereditaria. vt in l. in denarij. in pn. ff. ad. l. Aqui.

Secundo sequitur ex hoc, q̃ ratione huius iuris potest statim executor pignus capere pro dicta decima executionis, & deponere apud tertiũ. vt notat Pau. in authẽ. offerat. C. de litis cõtest. & notat Ioã. fab. in. §. quadrupli. insti. de acti.

Et probatur iure regni in. l. 3. ti. fi. li. 5. ordi. ibi. e q̃ a este tal dexẽ asi mismo las prẽdas que sacaren por sus derechos.

Tertio sequitur, quod si partes supersedeant in exactione debiti principalis, & debeat reus absolui ab illa instantia executionis, nisi actum sit in contrariũ. vt notat Ioã. Fab. in. §. fi. insti. de perpe. & tempo. actio. quẽ sequitur capella Tholo. quæstione quinta. tamen decima quæ debetur alguazelo, & alig expensæ statim debentur, licet pendente instãtia executiua exigi non posset: quia obstat exceptio non soluti debiti, vt notatur in simili in lege. centesimis. ff. de verborum obligatio. & in lege. item quia. §. primo. ff. de pactis. & in lege. certi conditio. & ibi glo. in verbo, agere. ff. si certum peta. & in. l. ita stipulatus. & ibi Bar. in tertia quæstione. ff. de verbo. obliga.

Quarto sequitur, q̃ facta semel executione per vnum executorẽ, si ille moriatur vel remoueatur ab officio, nihilominus tamẽ executor qui eius loco ponitur, nõ debet habere decimas, sed expensas tantum finiendæ executionis, imo decima danda est primo executori, qui nõ tenetur cõmunicare cũ successore. argu. tex. in. l. verũ. §. si seruo cõi. ff pro socio. dũ litera dicit. nec oportet id cõmunicari quod quis non propter societatẽ, sed propter suam

M partem

Universidad de Deusto
Biblioteca

partē adquisiuit, quia primus executor iuste recondidit fructus: & q̃uis postea colligat̃ ista decima, nihilominus effectus retrotrahit̃, & videtur inesse tẽpore causæ. vt in. l. huic scripturæ. §. 1. ff. ad. l. Aquili.

Et facit. l. at vbi. ff. de peti. hære. quo casu bonæ fidei possessor hæreditatis nõ cogitur restituere pœnam, quã exegit ob iniuriam suæ personæ illatã, licet in causa & negocio hæreditario, qa illud obuenit ratione personæ sic decimam, quam alguazelus fuit consecutus propter suam diligentiam personalem, capiendo bona & forte personam debitoris, id non debet restituere cum officio, & considerandа est in his fructibus industrialibus magis persona executoris, quã adiumentum officij. vt notat Bal. in. l. ancillæ. col. penul. C. de furtis.

6 Prima radix,

Et cum prima causa & radix debeat considerari, quare debeatur decima. vt in lege finali. C. de duobus reis. & in lege penultima. ff. de condi. ob turpem causam: ideo primo executori, & non ei qui successit & perficit executionem, danda est decima. Et licet nonnulli ex doctoribus velint has opiniones concordare, & more rusticano autument diuidendam hanc decimam inter primum & secundum executorem: tamen quod debeatur primo executori, etiam si detur officium ex causa onerosa. Est cõmunis opinio, quam per plures doctores tenet Pari. de Puteo. in tracta. sindi. in parte, prouentus. & Guil. Benedic. in. c. Rainũtius. de testa. in parte, cætera bona. nu. 38. folio mihi. 279. & Casa. in consue. Burgun. in rubri. 1. §. 7. in glo. lamen de. & Iaff. in. l. more. ff. de iurisdic. omni. iudic. & Boerius in. 1. parte. deci. 5. & Montal. in. l. 4. tit. de los homezillos. foro. ll. lib. 4.

Non negarem tamẽ expensam aliquã ob laborẽ impẽsum dandã secundo executori, qui perfecit executionẽ. vt in. l. si operas. ff. de vsufruc. & notat Bal. in. l. pe. ff. de officio consu. col. penul.

Et nouus executor virtute primi mãdati dati antecessori, potest exequi sine nouo mandato. vt notat Ange. in auth. vt nulli iudicum. §. & hos. coll. 9. & Feli. in. c. cum contingat. de foro compe. & faciũt nota. per doc. in. l. fundi. in princi. ff. de adqui. possess. Successor exequitur virtute primi mãdati

Et cum decima ista detur alguazelo ob mediocrẽ solutionẽ sui laboris, de prima vice & de prima solutione debet intelligi. vt nominatim tenet Baldus in. l. inuitus. ad finem. C. de procurat. quẽ sequitur Detius in prima parte. consilio. 23. & cõsilio. 77. Et plures doctrinas cumulat Felinus in. c. innouamus. de tregua & pace. Et ideo lex ista dicit, que por vna deuda no lleuen mas de vna vez derechos de execucion. Et vna dicitur obligatio, licet sint plures causæ debendi. vt in. l. & an eadem. §. actiones. ff. de excep. rei iudi. & vnum debitum dicitur, licet plures intercueniant debitores. vt in. §. ex huiusmodi. insti. de duobus reis. & in. l. 3. §. finali. ff. eodem titulo. Et fideiussoris atq; principalis vnum dicitur debitum. vt in dicto. §. finali. Et testatoris atq; hæredis vnum est debitum. vt in. l. 2. §. ex his. ff. de verb. obligat: & notatur in. l. postulãte. ff. ad Trebellia.

Quæ dicta sunt de exigenda decima ab executore, locum habent, quando executio sortita est effectum, vel sortiri potuit: nam si executio

si executio pronuncietur nulla ex inualiditate contractus, non debetur decima. nam cessante causa cessat effect9, & argumẽto eorũ quæ de gabella dicimus, quæ nõ debetur ex contractu nullo. secundum Baldum in. l. 2. C. de eunuchis. & in. l. non dubium. C. de legibus. & per doctores in. l. ab emptione. ff. de pactis. quos refert et sequitur Hipoli. in rubri. ff. de fideiuss. nu. 107. & per Ioan. Fab. in. l. 1. C. quãdo lice. ab emp. disce. & in. l. fin. in fi. C. communia delega.

Si vero pronũcietur nulla ex defectu ordinis, de qua in. §. in vẽditiõe, vt dixi supra. Isto casu si fit ordinate, nihilomin9 debet decima.

Quando vero executio petitur nonnulliter sed iniuste, puta quia iam erat debitum solutum, & vult creditor iterum exigere cum bona fides non patiatur, vt bis idem exigatur, in isto casu qui iniuste petit executionem, soluet decimam executori. & in hoc casu intelligo verba textus, quæ dicunt, y el que injustamente pidiere la execucion, q̃ pague los derechos al alguazil, y no el otro.

De eo qđ soluitur dãda est decima,

Vnum tamen pro vera resolutione huius materiæ sciedum est, q̃ si debitor non habet tantum in bonis, q̃ possit solutio fieri, tãdebiti principalis, quã decimæ, nihilomin9 iuxtã id quod soluitur, debet executor habere decimã, quia non dicitur esse in bonis debitoris nisi quod supereſt, deductis expensis faciendis ad consequendũ debitum. secundum Bar. in. l. quotiens & in. l. quantitas. ff. ad. l. Falcid. & Pau. in. l. sed si. §. 1. ff. de condi. & demõst. & p Iaff. in. l. nõ amplius. ff. delega. 1. & in. §. tripli. instit. de actioni. & in. l. cum quædã puella. §. fi. ff. de iurisd. omniũ iudi. & est tex. in. l. qđ priuilegiũ. ff. depositi.

Itẽ vt iuste alguazel9 exigat decimã, non sufficit debitũ principale esse iam in pecunia numerata in potestate executoris, imo realiter debet iam fuisse solutum creditori. vt probãt illa verba. seyendo primeramente pagada la parte principal. Itaq; licet receptis nummis ab executore liberetur debitor a debito. vt in. l. quæsitum. ff. de distrac. pignor. & per Ioan. Fab. in. l. si eo tempore. C. eo titu.

Tamen nondum facta reali solutione creditori, vt supra dictum est, nõ potest executor iura sua percipere, imo si percipit, videtur animo depredandi accessisse. secundũ tex. in. l. si pupilli. §. sed & si quis. ff. de nego. gestis.

Et quanq̃ vendãtur bona stabilia, quæ sunt in alia iurisdictione, vbi nõ viget cõsuetudo, q̃ exigat decima: si tamẽ solet exigi in foro iudicis, qui iubet exequi, soluenda est decima: nam huiusmodi cõsuetudo spectatur. vt in. l. missi opinatores. C. de exacto tributo. li. 10. & per Bal. in. l. 1. C. de execu. rei iudi. & notant cõmuniter doc. in. l. 1. C. de summa trinita. & fide catho. & per Hipoli. in. l. fi. ff. de iurisdict. omnium iudi.

Ius regni.

Nota etiã, q̃ licet iure cõmuni contra exigentẽ plus, decima executionis ponebatur pœna quadrupli vt per Ioã. fab. in. §. quadrupli. insti. de acti. hodie vero ponitur pœna septupli. vt probant illa verba. que lo pague con las setenas, imo iudex qui talem exactionem dissimulasset, non seruando consuetudines cuiuslibet fori, faceret litem suam. secundum Bal. in. c. cũ omnes, de constitu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPVT DECIMVMOCTAVVM, de exactione pœnarũ a iudicibus sine sententia non facienda, & de expositione legis vndecimæ & duodecimæ, & decimæquartæ, & quindecimæ.

1 Pœna extraiudicialiter nõ exigitur.

PRAEMITTO pœnam a iudicibus extraiudicialiter & sine sententia nõ essẽ exigendam, secundũ Abb. in. c. licet. de pœnis. quem sequitur Feli. in. c. irrefragabili. §. cæterum. de offi. ordi. notat Stepha. auferri in repe. clemẽ. 1. de offi. ordi. in ver. quærũt hic. fo. 22.

Et cum sint in iure statuti modi ad exigendas pœnas, si extraiudicialiter procedat iudex, non præsumitur pro eo. vt in. l. 1. & ibi glo. de fidei instru. & iure hastæ fisca. li. 10. & per doc. in. l. iuste possidet. ff. de adqui. poss.

Imo etiam præcedente sentẽtia non potest iudex sibi pœnã vel partem applicare. glo. in clemẽ. nolentes. in parte, eccleſiæ. de hæreticis. & in clemen. statutũ. in parte, ex iurisdictione. de electio. per Ange. in auth. vt nulli iudi. §. quoniã vero. coll. 9. & per Bar. & Plate. in. l. 1. C. de excusa. mune. lib. 10.

Quod iure regni probatur in. l. 48. titu. fi. lib. 8. ordi.

Index perpetuus applicat sibi pœnas.

Quod procedit in iudicibus tẽporalibus, secus in perpetuis. vt in comitibus, ducibus, & similibus. secundũ Ange. in auth. vt nulli iudi. §. vbi autem. coll. 9. & notãt docto. in. d. c. dilectus. de offi ordi. & quia habent isti domini ius confiscandi, notat sic Platea. in. l. prima. C. de bonis vacan. li. 10. quẽ sequitur Casa. in consue. Burgun. rub. 2. §. 1. in glo. & aparcient. Et iure regni attenta consuetudine dominorum ita probatur in. l. 12. titu. 1. par. 2. ibi. o segun la antigua costũbre que vsaron.

Et in calũniis & in re homicidiorum statutum est in. l. 5. titu. 5. li. 1. ordi. & in aliis pœnis. in. l. fi. tit. 5. lib. 4. foro. ll.

Et semper est intelligendum q̃ licet domini sibi possint pœnas & mulctas applicare & percipere, semper tamẽ sententia præcedente. secundum Oldra. consi. 7.

Ista tamẽ doctrina, q̃ dñi vassallorũ percipiãt pœnas intra sua dominia, fallit in casibus sequẽtibus

2 Q̃ dñi non habeant pœnas.

Primo, nõ habent domini vassallorum huius regni condemnationes, quas intra sua dominia, p̃ferunt iudices, vulgo appellati pesquisidores: nam has pœnas isti delegati applicãt cameræ regiæ, nam postquam rex manũ apposuit ad causam, omnia causæ accessoria, inter quę est pœnarũ impositio, ad regẽ pertinent, nec vnquã auditũ est harũ pœnarum perceptionẽ ad dominos pertinere, neq; eos præscripsisse. & ita nominatim notat Casaneus in consuetud. Burgun. rubri. prima. §. 5. ver. & quoniam. nume. 395. & ita in hoc regno Castellæ viget in practica, quod domini inferiores ægre ferunt.

Secũdo, isti dñi nõ habẽt bona & condẽnationes hæreticorũ, quãdo confiscatio aduersus hæreticos imponit. vt in. c. cũ secundũ leges. §. fi. de hæreticis. lib. 6. & ita notat Guido Pap. in decisione. 76.

Q̃ appellatur a sententia.

Tertio, si a sentẽtia lata per iudices dominorum appelletur ad iudices & regios prætores, licet executio pœnæ corporalis remittẽda sit ad locũ delicti, & exequenda sit sententia per iudicem, a quo vt notat Bal. in authenti. si quis litigantium. C. de episco. audi. & interim detinetur reus in carceribus iudicis, a quo. vt in. l. eos. §. 1. C. de appella. Pœnarum tamen pecuniarũ exactio fit a camera regia, & eius custos & procurator exigit, quod etiam quando ex negligentia devoluitur iurisdictio ad superiorẽ, sic debere practicari notat Ioannes Faber in authenti. bona damnatorum. C. de bonis damna.

Iudices q̃s pœnas p̃cipiant,

Cæteri autem iudices, qui non sunt perpetui sed tẽporales, vt correctores vel similes iudices possũt habere sibi multas exprætecitationis, & alias pœnas expressas in legibus huius regni. vt in litera nostri textus expresse dicitur. ibi. no lleuen penas algunas delas que disponen. &c̃. cum enim a lege dentur huiusmodi pœnæ, non videtur iudex eas sibi applicare, cum sit tantum declarator. vt in. l. 1. §. nam siquidem. ff. ad turpilia. & notat Bal. in. l. 1. coll. 5. C. de confess. & huiusmodi pœnæ magis beneficio legis videntur datæ, quã ministerio iudicis: nam qui declarat, nihil de nouo agit. vt in. l. hæredes palam. §. sed si notam. ff. de testamen. & cum legis beneficio hoc fiat, non videtur ex radice cupiditatis eas percipere. Et isto argumento vtitur Felinus in capitulo. irrefragabili. §. cæterum. col. 2. de offi. ordi.

Nec videtur iudex in causa propria, vt dicit glo. in. l. penul. ff. ad municipa. quia illa glo. non loquitur quando lex vel consuetudo applicat partem pœnæ ipsi iudici. vt notat Bar. in. l. 1. col. 2. ff. si quis in ius voca. non ierit. & in. l. si quis ex aliena. ff. de iudicis. & facit textus in. c. cum ab omni. de vita & honesta. clerico.

Nec ratione commodi iurisdictionis non videtur iudex suspectus, sicut habetur ratione contractus. vt notat Bald. in. c. 1. an apud iudicem vel curiam domi. in vsi. feudo. de quo per Iaſſ. in. d. l. 1. in. 4. col. ff. si quis in ius voca. & per glo. in. c. 1. de pœnis. lib. 6.

3 Sententia requiritur

In casibus tamen, quibus iudex potest pœnas percipere, nõ erit nisi lata sententia, vt exprimit lex nostra: lata tamen sententia, & appellatione suspẽsa, bene põt iudex super parte sua cũ parte condẽnata transigere, nec illud est genus criminis ex pluribus causis.

Prima causa est, quia sufficit latam esse sententiam, pro qua præsumitur. vt notãt communiter doctores in. l. furti. in prin. ff. de his qui notan. infami. & per Abbatẽ, Felinum, & Philippum in rubri. de appella. & trãsactio quæ fit præcedente sententia, non reprobatur ab ista lege, sed exactio pœnarum vel concordia super his, quãdo sententia non præcedit: quod omnino non conuenit, quando præcessit sentẽtia, licet illa sit appellata suspensa: nam licet ante sententiam, quia non cogatur litis expẽsas vel alimenta aduersario ministrare, si tamen lata est sententia, licet illa sit appellatione suspensa propter præsumptionem quæ ex ea oritur, pro eo in cuius fauorem lata est, debẽt alimenta præstari. vt in. l. si instituta. §. de inofficioso. ff. de inofficio. testamen. eodem modo lata sententia pro iudice vel ministro, cũ quo fit transactio super pœna, tolleratur ob præsumptionẽ, quæ est pro iudice vel ministro.

Secunda causa est, quia eo ipso q̃ agitur de concordia, & assentit condẽnatus concordiæ, & vult soluere,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiere, videtur consentire condēnationi aduersus eum factæ: & sicut soluendo totam cōdemnationem virtute sententiæ iudex est tutus, eodēmodo si mediante concordia soluitur pars condēnationis, vt est tex. in. l. ad solutionē. C. de re iudi.

Tertia causa est, quia si lata semel sententia permittitur condemnato assentire, & soluere condēnationem, eodem modo permittitur tractatus concordiæ, per quem peruenitur ad assensum. argu. text. in. l. oratio. ff. de sponsa. nam ex tractatu solēt negocia perfici. vt in lege. sciendum. §. dictum. ff. de edilitio edic. & in lege. si voluntate. C. de rescin. vendi.

Lata sentētia fit transactio sup pœnis.

Et ex his rationibus concludē, q̄p in casu huius tex. &. l. 47. in. eo valebit trāsactio sup exactione pœnarū, lata semel sentētia, sicut et cōpositio pœnarū admittitur in casibus, de quibus late p Pari. de Pute. in tract. sind. in parte, cōpositio.

Quod fallit, nisi condemnatio fiat super condemnatione pœnæ septupli, nam ibi nec lata sententia, nec post eam admittitur concordia vel remissio, vt in pragmatica huius regni lata apud Hispalim. foli. antiquioris impressionis. 41. col. 2.

Ité quod lex ista præcipit nō exigendā pœnā a iudice, nō præcedente sentētia, supplēdū est, vel nō præcedēte præcepto, puta si iudex multat turbantē curiam in pœna, quę ex statuto applicat̄ & iudici & parti iniuriatæ: nam si iudex hoc casu condēnat illud notorium habetur p sententia, & sufficit. vt in. c. Deus omnipotens. 2. q. 1. & ibi gl. & Alberi. in. l. cos. C de modo mulcta. & Pari. de Puteo in tracta. sindic. in parte, præceptum.

Et pœnæ exprætecitationis præcedente præcepto exiguntur a iudicibus, & has obuentiones prohibet locari. l. 15. in. isto titulo. ibi. no arrendara los plazos.

Remittere autem pœnas quando liceat dominis late dixi supra in capite septimo, vbi videas. Et nota semper, quod pro dominis vassallorum in remittendis pœnis notat Andreas de Yserna. in titulo, quæ sint regalia. in verbo, & bona. & Baldus in capitulo primo. quid iuris sit si pro aliena. in vsib. feudo.

Et nota, quod pinguius ius habet dominus in calumniis, quam pars in debito. vt in lege. 105. in legibus del stylo. Quid autem in fisco, videatur Ioannes de Platea. in lege prima. pœnis fisca. credi. præferri. libro. 10. sed contra dictam. l. styli videtur tex. in. l. 2. titu. 10. lib. 4. ordina. in fine.

Pœnam autem septupli nullo casu potest iudex habere, etiam ex consuetudine. vt in lege duodecima. infra eo. ibi. aun q̄ digan que estan en vso y costumbre de las leuar. quam pœnam septupli iudex prudenter infligat, nam est apud nos nimis infamatoria: de qua fit mentio in. l. 6. titu. 5. foro legum. libro. 4. & in. l. 1. titu. 12. li. 6. ordi. & in. l. 4. titu. 4. lib. 7. ordin. & in dicta pragma. foli. 41.

Et facta semel condemnatione non potest de ea iudex plus disponere q̄ de cæteris redditibus, vel patrimonio regis. vt notat Bal. in. l. 2. C. de episco. audi.

Et quando in defectum pœnæ septupli corporalis pœna veniret infligenda, si vnus nummus deficeret, integra pœna corporalis venit infligenda. vt notat Paulus in. l.

Quãdo deficit vnus nummus.

in. l. 4. §. cato. ff. de verb. obli. quia conditio soluendi septuplum non potest diuidi. vt in. l. cui fundus. ff de condi. & demonstra. & per Baldum in. l. quandiu. ff. de distrac. pigno.

Et in vniuersalibus si aliquid deficiat, tota oratio reperitur falsa. vt in. l. si is qui. §. si centum. ff. de rebus dubiis. Cum ergo septuplum non sit integre solutum, pœna corporalis imponetur. secundum Baldum in. l. cum sit. C. de sepulchro viola. & facit quod Baldus notat in rubri. C. de contrahen. emptio. quæstione decima. vbi in emphyteosi si vnus nummus deficiat, tota res incidit in commissum. & facit glo. in. l. communi diuidundo. ff. communi diuidun. de quo per Bar. in. l. fraudati. ff. de publica. & vectiga.

Pro quo in simili potest adduci quod notat Angelus in lege. execution. §. fina. ff. de verborū obligatio. vbi dicit, quod si bannitus in capite debet rebanniri, si reipublicæ centum soluerit, si vnus tantum nūmus deficiat, non debet rebanniri: nam non dicitur actum, si aliquid restat agendum. vt in. l. ædificium. ff. de verborum significatio. & notat Baldus in lege penulti. C. de his quibus vt indig. & facit glo. in. l. res bona fide. ff. de contrahen. empti. & textus in. l. si seruus. §. fi. ff. si qs cautio. & quod notat Alex. in. d. l. in executione. § fi. & istam partem puto veram.

Leuis abusio.

Quam limito, si condemnatio pœnæ exigeretur pro leui abusione: nam si qus condemnaretur in tali casu ad soluendum centum, & his non solutis flagelletur, vt est exemplum in eo, qui furatur paruas vuas, vel lusit ad azardum bis, nam si non habet vnde integre soluat pœnam, tunc non flagellabitur, neque imponetur pœna corporalis. & ita Baldus in lege quicunque. col. tertia. C. de seruis fugiti. & sic intelligo ea quæ contra hoc dictum Baldi notat Iasson. in. §. pœnales. insti. de actioni. numero 50. & in. l. si quis id quod. numero 28. ff. de iurisdi. omnium iudi.

Si autem nihil soluat ex pœna condemnatus, licet in bonis non habeat vnde soluat, vt est in casu textus in. l. 6. titulo. 5. libro quarto. foro. ll. ibi. e si no ouiere de que lo pechar. isto casu si aliquis soluat p eo, liberatur cōdemnatus a corporali pœna. vt in exponenda dicta. l regia adnotat Roderic. Sua. in lectura de fideiussore in causa crimina. fo. 103. col. 2.

Verba legis seruanda in impositione pœnæ.

Item in modo infligendæ pœnæ in causa criminali si lex vtitur verbis infamatoriis, iudex per eadem verba debet pœnam imponere, nec sufficeret sine qualitate verbi infamatorij tantundem pœnæ imponere, vt puta, si lex dicat, peche las setenas / o el quatro tanto: nam sic debet exprimi in sententia, nec sufficeret condemnare in eadem quātitate valoris, quæ sunt las setenas. detracta enim qualitate minus videtur solutum, & non iudicis arbitrio, sed legis vigore pœna est imponenda. vt in lege prima. §. nam si quidem. ff. ad silennia. & a verbis legis non est recedendum. argumento textus in lege. non aliter. ff. delegatis tertio. & forma legis non est omittenda. vt in. l. cum hi. §. prætor. ff. de trāsac. cum ista forma verborum, quę in lege exprimuntur, censeatur substantialis. secundum Baldum in lege, comparationes. C. de fidei

Universidad de Deusto
Biblioteca

instrumen. & digressio formæ in aliam formam totũ actum vitiat, argumento textus in. l. Iulianus, §. sed & si quis. ff. ad exhiben. & in forma legis vtile per inutile vitiatur. vt colligitur ex doctrina Bartoli in lege. Græce. §. illud. ff. de fideiusso. & quãdo aliquid iubetur a lege dari, eo ipso inducitur forma, vt sic detur. de quo allegat bona iura Iaff. in lege. si mater. C. de institu. & substitu. sub conditi. fac. nec debet naturalis illa qualitas condemnationis septupli legalis omitti, & suppleri alia forma supposita, quia nomen, setenas, est qualitas infamans, sicut in vsurario notat Baldus in rubri. C. de vsuris. & argumen. textus. & quæ ibi notantur in lege. si ita quis. §. finali. ff. delegatis secũdo. si enim lex vult vt in ignominiam cõdemnati cõstet qualiter propter vnum nummum condemnatus soluit septem, & sic clare & specifice hoc debet exprimi, non sufficit, si per relationem ad acta velato & fucato modo implicite idẽ dicatur: nam ex hoc non inducitur clara dispositio. argumento eorum quæ in simili arguit Bald. in. l. minoribus. C. de his quibus vt indignis. quẽ sequitur Iaff. in. l. gallus. §. et quid si tantum. ver. idem credendum. ff de liberis & posthu. nu. 16. Et cum ista non sit clara condemnatio gerere actum præter formam legis, par est acsi contra fieret. vt notat Abb. in. c. prudentiam. in. 4. nota. de officio delega. & non potest iudex vitare infamiam. in. l. non potest. ff. de furtis.

Quando aliquid debet præcedere,

Quibus accedit, nam est regula, q̃ quando aliquid debet præcedere vt inde aliquid sequatur, nisi illud præcedat quod sequitur non valet: & ideo non valet dictum testis, si iuramentum non præcedat. vt notat Bal. in rubri. de offi. iudicis. non enim potest iuramentum sequi. vt notat Abb. in. c. de testibus. ad fi. extra. de testibus, quem sequitur Feli. in. c. cum dilecta. ver si. primum signum. de rescriptis.

Cum ergo ad cõdemnationem septupli vel quadrupli debeat præcedere condemnatio & æstimatio simpli, si iudex id non exprimat in sententia, illa nullo modo potest esse certa. vt in. §. curare. insti. de actio. & ideo nõ satisfit legis voluntati: oportet ergo vt supra dicta cessent, septupli condemnationẽ vel quadrupli specifice & expresse in sententia exprimi.

Calũnia.

Item ad vnum aduertãt iudices ex quo elucidatur intellectus legis decimæquintæ horum mandatorum regalium, q̃ vltra pœnas per leges partitarũ & aliarum legum huius regni impositas introductũ est iure fori Hispanico & cõsuetudinario, vt homicida condemnetur in quingentis solidis. & istud appellatur caloña dl homezillo. vt in. l. 4. ti. 17. li. 4. foro. il. ibi. tomẽ quinientos sueldos de sus bienes. quæ moneta solui debet in vsuali. vt in. c. olim. de censi. valor tamen horum solidorũ licet sit expressus in. l. 11. & in. l. 19. ti. 11. li. 4. ordi. tamen in pœna homicidij mutatus est in tassa, de qua in lege. 141. del estylo. ibi. trezientos y quarenta marauedis que han vsado lleuar. Et istud quoque iure nouissimo mutatum est, & pro homicidij pœna sexcentum morapetini exigũtur, vt in aranzelio regali continetur, in capitulo quod incipit del homezillo. dummodo consuetudo probetur, quod tanta quantitas

tas soleat exigi, nam totum hoc a consuetudine & nõ a iure pendet, & talis consuetudo & stylus curiæ per eiusdem tabeliones & procuratores solet probari. vt notat Barto. in. l. lege Iulia. ff. de testibus.

Ius homicidij.

Probato igitur stylo & consuetudine, fiet huiusmodi exactio calumniæ pro homicidio in quantitate consueta: & quando super crimine homicidij proceditur in absentia contra aliquem: & constito q̃ dignus est condemnatione capitali, & facta prius condemnatione, vt in pragmatica de Alcala. ibi. seyendo primeramente juzgado, y no antes. & ibi. si el delicto fuere tal, en que merezca pena de muerte, sea condenado en la pena del homezillo. & facit. l. 69. in. ll. del stylo. itaque ex eventu condemnationis apparebit, an̄ delictum sit morte dignum. argumẽto textus in. l. iure nostro. §. finali. ff. de testa. tute. & in. l. quædam. ff. de rebus dubiis: & ideo quamuis dato secundo præconio contra absentem exigi possit ista calumnia homicidij, semper tamen considerandum est a iudice exigente, quod euenire potest. vt in. §. illud. institu. de rerum diuisio. & in lege. si idem cum eodem. §. finali. ff. de iurisd. omnium iudicum. & in lege. sed si restituatur. §. finali. digestis de iudicis.

Et solum exigitur istud homicidij ius in casibus quãdo de morte hominis vel mulieris agitur. vt probant verba huius legis quindecimæ. ibi. en caso de muerte de hombre / o de muger. Secus vero esset si ageretur propter animal occisum etiam contra contumacem: nam calumnia homicidij contra dantem noxam non exigitur, vt in lege decima. in fine. titulo. 12. libro sexto ordina. & ibi reprobatur contraria consuetudo: & quod in casibus tantum quãdo agitur contra absentes, & non contra præsentes, debeat exigi istud ius homicidij, & præcedente præconio & condemnatione, saltim per interlocutoriam, probatur in legibus supra citatis. & in lege nona. titulo secũdo. libro tertio ordina. quod fallit, quando ageretur pro homicidio culposo, quia etiam si agatur contra præsentem, potest exigi. vt in. l. 15. titu. 13. lib. 8. ordina.

Et in curia regali hæc homicidij calumnia ad alguazelos regios pertinet. vt in. l. 29. titulo. 14. lib. 2. ordi. Alibi vero seruatur consuetudo cuiusq̃ fori.

Aliqui tamen casus possunt notari, quibus ista calumnia homicidij non exigitur.

6 Quãdonõ exigatur ius homicidij.

Primus est, si iudex qui de causa cognoscit, est omnino incompetens, puta si iudex dela hermãdad format processum in absentia contra eum, qui non commisit crimẽ. de quo in lege prima del quaderno dela hermandad: nam si citat reum absentem, non habita prius informatione de delicto qualificato de hermandad: talis citatio notorie iniusta nõ arctat citatum ad comparendum. vt in capit. placita. 15. quæstione. 4. & cum reus citatus non sit contumax. vt notat Felinus & Detius, et communiter docto. in. c. si duobus. de appel. & Hipoli. in sua pract. crimi. §. postquã folio paruo. 22. & in rubri. de proba. folio. 26. & notat Bal. in. l. cum fratrem. col. pen. C. de his quib. vt indignis. nec in iudicẽ qui non sit competens non videtur prorogata iurisdictio, secundũ Pau. in. l. 2. in prin

Universidad de Deusto
Biblioteca

in princi. & in. §. sed si dubitetur. ff. de iudicis. ex his non data vera contumacia in absente nõ debetur calũnia homicidij quæ contra absentes & contumaces, & non aliter ponitur. Secundus casus est si forma pragmaticę contra absentes nõ fuit ad ynguem seruata in modo procedẽdi prout debet seruari iuxta, ea quæ late dixi in dubiis meis in primo dubio. Et quando non seruatur forma licite potest absens appellare a citatione per editũ, vt colligitur ex Bar. in extrauan. ad reprimendam in verbo per editum, & notat plures citando Carrerius Reginus in. l. obseruare. C. quorũ appella. non recipiã. in prin. nu. 92.

Quãdonõ seruatur forma contra absentes.

Imo reus fugiens non habetur in absentia pro cõfesso si citatur invalide, vel quia iudex non est competens, vel quia nõ seruatur forma pragmaticæ cõtra absentes, vt per plura cõcludit Carrerius Reginus vbi supra nu. 78. &. 93. & per Hipoli. in sua prati. crimi. §. diligenter. num. 46. &. 52.

Itaq; si nõ seruatur in procedendo dicta forma, neq; processus valet, neq; reus potest dici cõtumax, neque habetur pro confesso, & per consequens calũnia dicti homicidij non potest exigi, vt colligitur, ex doctrina Bar. in. l. filius. 2. ff. de interroga. actio. quẽ sequit Hipoli. in dict. practi. §. postquam. & in. l. fina. ff. de iurisdi. omni. iudi. fo. 31. col. 1. & q̃ iste talis non debeat contumax reputari notat Ange. in l. fina. C. de canonis præsta. lib. 10. & Feli. in cap. quoniam. contra. de proba. num. 13.

Aduertant ergo iudices ne his casibus, vel similibus cupiditatis cæcitate errãtes istam pœnam, vel calũniam homicidij extorqueant, nam non solum in exteriori foro, sed etiam in foro conscientiæ ad restitutionem tenebuntur, nec dimittitur peccatũ, nisi restituatur ablatum. Quod est omne id quod iniuste percipitur, nam non dicitur quis posse, nisi quod recte potest. vt in cap. cum iuramẽto de homi. & in. l. filius familias. ff. de condi. institutionum.

CAPVT DECIMVM nonum in legẽ decimam septimam, de potestate populorum Castellæ in condendis statutis, & de anona, & mũdicia populorum & electione officiorum.

CONCLVSIMVS in capite primo, & aliis capitibus huius praxis iurisdictionem esse apud regem Castellæ, sicut aqua in fonte aqua fluit: nam etiã minima iurisdictio non potest alicui cõpetere, nisi ex regia volũtate, vt ista verba de imperatore citat Bald. in cap. ad hoc in. 3. &. 4. col. de pace iura. firman. in vsibus feudo.

Et si priuilegio, vel præscriptione ad aliquem cõpetit iurisdictio, hoc de iure cõmuni intelligebatur acumulatiue ad iurisdictionem regiam: non tamen priuatiue, vt notat Bar. in. l. 1. C. de offi. præfec. vrbis. & per Bald. in auth. habita. C. ne fi. propa. & per Felin. post antiquos in. c. cum contingat. de foro compe. & Thoma. in voto. 28.

Quod ius etiam hodie seruatur in terris regiis, prout licet videre in locis marchionatus de Villena, & similibus locis, vbi ponuntur ex præscriptione, vel priuilegio iudices ordinarij vltra regios correctores in terris vero comitũ, ducum, & marchionum, & similium dominorum

norũ nõ cognoscit rex, nisi in casibus curię, de q̃bus in. l. 14. ti. 2. li. 3. ordi. & sic in prima instãtia dñi habẽt iurisdictionẽ priuatiuam: non em̃ cognoscit in p̃ma instãtia rex, nisi data prius negligẽtia dñorũ, vt in. l. 6. in fi. ti. 13. lib. 3. ordina.

Quãdo exercetur iurisdictio loco limitato.

Et quandocunq; iurisdictio ex priuilegio vel præscriptione debet exerceri in certo & limitato territorio, vel loco, in illo tantũ debet exerceri, & apud superiorẽ locum non censetur esse iurisdictio. & ita p̃cedit doctrina Bal. in. d. c. adhoc. col. 2. de pace iura. fir. Si vero cõpeteret iurisdictio de iure cõi, & non respectu certi loci, & tribunalis: tũc vbiq; potest exerceri, vt in. c. cũ episcopus, de offi. ordi. in præscripta vero, vel priuilegiata competente iurisdictione secus est argu. late notatorũ per Bar. in. l. 1. §. si qs hoc interdicto. ff. de iti. actuque priua. & per Abb. in. c. cũ dilectus, de capell. monacho. etiã si hoc cõpeteret ex immemoriali cõsuetudine, nõ fieret extẽsio. ex notatis per Deti. in. 1. part. cõsi. 85. & per Feli. in. c. auditis, de præscri.

An liceat ẽ aduocare.

Et ex eo q̃ cõpetit iurisdictio accumulatiue, & nõ priuatiue, infertur, q̃ iudices in locis dñorũ, qui dicũtur correctores, non possunt aduocare causas, vel negocia quę pendẽt apud alios iudices, qui dicũtur alcaldes ordinarios. Nã cũ illi post præscriptionẽ vel priuilegiũ cognoscãt iure p̃prio, non debent iure suo priuari: sed neq; ipse dñs vassallorũ non posset facere, vt notat elegãter Paul. in. l. iudicium soluitur. ff. de iudicis. & in. l. nemo. C. de iurisdi. omni. iudi. & in. l. nulli. C. de iudicis.

Et q̃ inferior a rege non possit causas aduocare, notat Bal. in. l. 1. col. pe. ff. de offi. cõsu. & Matthæ. de afflict. in decisi. 361. nu. 18.

Si vero esset scandalũ, si nõ aduocasset, vel adesset similis causa: bene posset aduocare, ex notabili doctrina Paul. in auth. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi oport.

Rex aduocat

Rex vero in locis sibi subditis põt ad libitũ aduocare causas, vt in. c. vt nim. de appel. quod elegãter tractat Matth. in præludiis cõsti. regni Sici. & Thoma. Gráma. in voto. 28. & Ioan. de Ripa in. c. cum. M. de consti. col. pe.

Et est ratio nam datio iudicũ operatur aduocationem, vt eleganter notat Bal. in. c. studuisti. de offi. lega. et huiusmodi aduocationis duo sunt genera altera expressa altera vero tacita expressa, quãdo rex ponit verbũ euocamus, vt notat Abba. & Doct. in. c. vt nostrũ de appella. et notat Archi. in. c. ei autẽ. 3. q̃st. 3. sicut dicitur de reseruatione: quia requitur verbũ reseruamus, vt in. c. inter dilectos. et ibi Ioã. Andr. de excess. prela. et quãdo aliquid dicatur expressum ponit Iass. in. l. pretor in princi. ff. de noui operum nuntiatione.

Tacita vero aduocatio est eo ipso q̃ dñs rex incipit cognoscere de causa, nã tacite videtur ab aliis euocare, vt notat Innoc in. c. cũ. M. de cõsti. nã sicut verbo declaratur voluntas regis, ita & facto, vt ĩ. l. de quib⁹. ff. de legib⁹ & ĩ. l. nõ figura. ff. de acti. et obli. et ĩ. l. labeo. ff. de supelectili lega.

Et eo ipso q̃ pro recta suplicãtis petitione dñs rex dicat audiat talis & citet videtur se ad ptis petitionẽ referre, vt in. l. si defensor. ff. de interrog. actio. & sic videtur causam euocare, & ita notat Domi. in cõsi. 47. incipit suplicatur pape, & Pau. in. 1. volu. cõsi. 253. incipit, ad cõfirmationẽ, & notat Dec. cõsi. 137. et Rota. in nobis decisione. 67, incipit si petatur.

Ex quo infertur, q̃ si comisso delicto in terris dñorũ rex mittere decreuit iudicẽ cõmissariũ tacite aduocat causã, & dñs vel eorũ iudices vltra nõ possunt se intromittere, vt in. c. ceterũ, & ibi Docto. de rescriptis. et idẽ notatur in. c. pastoralis, & in. c. cum contingat eo titulo.

Hæc autẽ euocatio nota debet fieri iudici inferiori alias valeret q̃ interim facit ex notatis per Bar. in. l. multũ. ff. de cõdi. et demõstra. et p Card. in clem̃. quia cõtingit in. 3. oppo. de religi. domi. & notat Dec. cõsi. 29. euocatio autẽ ista, causę nõ indistincte, sed ex causa fieri solet a dño rege ex causa em̃, & non aliter princeps subuenire solet, vt in. l. 1. ff. ex quib. cau. maio. quia licet dñs rex supra oẽs iudices sit: tñ hãc sibi. l. imposuit: q̃ extra casus, quos dicim⁹ de corte, cãs non aduocet:

nam nec dñs directus ab vtili cãs aduocat, ſcdm Bal.in.l.1.q.43.ff.de rerũ di. ſic ne ptãs Bononię nõ aduocat a ptãte artis lanæ, teſte Ange.in.l. iudiciũ ſoluitur.ff.de iudicis. nimirũ ſi dñs nr̃ rex non indiſtinctẽ vel paſsim, ſed ex cauſa vellit cãs aduocare. de quo p Pau.in auct. qua in puincia. C.vbi d cri.agi opor.& p Ab.i.c.pe.d iura.calũ.

Itẽ ex eo q̃ apud populos Caſtellæ nulla natiua cõpetit iuriſdictio, ſequũtur plures concluſiones ad praxi vtiliſsimæ, vltradictas in.c.1.ſup eo.

3 Conſuetudines qualiter introducantur.

Prima cõcluſio eſt, q̃ cũ nõ poſſit introduci conſuetudo, niſi de ſciẽtia & volũtate eius qui habet in loco iuriſdictionẽ, vt in.l.5.ti.2 parti.1.vbi ſola ſciẽtia exigit̃ dñi, etiã ſi nõ hẽat ptãtẽ.l.cõdẽdę, put exigebat de iure cõi Inno. in rub. de cõſue. quẽ ſequebat̃ Ang.in.l. de qbus.ff.de legib.& corrigit̃ qd notabat Bal.& Iaſ.ibi ſub nu.30. & Ab.in.c.fi.d cõſue. & ibi Roc. de Cur. apud quos erat cõis opinio, q̃ nõ reqrebat̃ ſciẽtia dñorũ in introducẽda cõſuetudine: tũ hodie iure regio ſecus eſt, nec põt inſcio dño introduci conſuetudo: quã materiã ſub breuiſsimis concluſionibus reſolui in meo dictionario Hiſpano, in ẽte, coſtũbre.

Statutum rationabile facit ſolus populus.

Secunda cõcluſiõ eſt, q̃ ſicut hodie populi Caſtellę ſine ſcientia et autoritate regia poſſunt introducere conſuetudines: ita quoq̃ ſine licẽtia & autoritate regia poſſunt rationabilia, & iuxta ſtatuta condere: & ſic condita iudices regij tenẽtur illa ſeruare, & facere pro viribus, vt obſeruentur. de quo eſt text. exp̃ſſus in iſto.c.17. nã dicit, que vera las ordenanças de la dicha ciudad, villa, o lugar, o partido que ſuere a ſu cargo, y las que fuerẽ buenas las guardara y hara guardar. Nõ enim exigũt iſta verba, q̃ ſtatuta ſint cõfirmata, ſedq̃ ſint tantũmodo rationabilia: ſicut in conſuetudinibus ſupra conclu ſimus: nam ſtatutũ, & cõſuetudo non differũt, niſi vt tacitũ & expreſſum, ſecundũ Anchar.in.c.1. de conſt.coll.35.& Abb.in.c.1.de conſue. & ſolũ differunt reſpectu modi & formę, ſecundũ Bal.in.l. 2.C.quæ ſit longa conſue. & notat Alex.in.2.vol.conſi.189. & in 6.vol.conſ.52. & ibi ꝓbat, q̃ conſuetudo eſt maioris autoritatis q̃ ſtatutum. quod ſequitur Matth. de Afflictis in conſtitutio. regni Siciliæ.in præludiis.q.8.

Si ergo in rationabili cõſuetudine non requirit̃ hodie cõfirmatio regis, cũ ſit maioris autoritatis, quare debet exigi in rõnabili ſtatuto, qd eſt minoris q̃cõſuetudo: ſi vero ſũt irrationabilia, officio iudicis reſcindũtur, ſcdm Io.de Ripa in ſuis reſpon.titu.de leg.c. 11.

Quinimo ſi bene guſtẽtur verba huius.l. quãdo de nouo debẽt fieri ſtatuta præſẽte correctore, aut etiã mutari, non prohibet ea obſeruari, imo dicit mittẽda ſtatim ad regẽ, vt ipſe videat, & prouideat quid agendũ. Y las que aſſi ordenarẽ, o de nuevo hizierẽ, embien a nos el traslado dellas, para que nos las mãdemos ver, y proueer ſobrello. Itaq̃ de cõfirmatione verbũ nullum: ſed neq̃ de inibitione interim, q̃ fit prouiſio a rege, & ſic omiſſum debet haberi p omiſſo. vt in.l.ſi vero. §. de viro. ff.ſoluto matrimonio.

Sed neque ipſa ſtatuta iubet lex mitti ad regẽ, ſed copiam eorum: & interim non prohibet quod rationabilia non habeant executionem paratam, nec dicit confirmationem petendam a rege.

Et

Et reſpectu rationabilium ſtatutorũ ex iſta noſtra lege cõfirmatur cõis opinio doctorũ contra Bar.in l.omnes populi.ff.de iuſti.& iure. quã appellat verioré in puncto iuris Iaſſ.ibi.in lectura. nu.26. & in repetitione.in.3.&.8.coll.et ibi per omnes concluditur, poſſe populos condere ſtatuta, & illa valere ſine regia approbatione vel confirmatione. Et idem notat Paulus in.l. priuatorũ, C.de iuriſdic. omnium iudi. & Bal.& cõmuniter doc.in.c. cum omnes.de conſti. nu.22. imo ſi bene aduertantur verba Bar.in.l. ſi qui. ad extraordinariũ. C. de legatio.lib.10.ſolũ voluit poſſe practicari.l. omnes populi. in populis liberis qui non recognoſcunt ſuperiorem: in aliis vero populis ſemper exigit confirmationem. quod corroborat Matthæ. in præludiis regni Siciliæ.q.3.

Dicunt tamen doctores Itali ſupra allegati, & alij vltramontanei, non valere de generali conſuetudine ſtatuta, niſi confirmẽtur. quod aliter refert Alberi. in.l. formã. C. de offi.præfec.prætoris.

Ius regni.

Apud nos tamen etiam ſi populi Caſtellæ careant propria iuriſdictione, ceſſante conſuetudine vel priuilegio, & ſint populi non liberi, quos rex poſsidet tanquam res captas in bello, vt dixi ſupra.c.1.tamen poſſunt ſtatuta rationabilia condere, & illa valẽt ſine regia confirmatione, interim quod nõ præcipitur per regem, ne talia ſtatuta ſeruentur, donec ſint confirmata. quod facillime ſupremi noſtri prætores & ſenatores regij quotidie præcipiunt, & viſis poſtea ſtatutis confirmant: quæ confirmatio, etiam ſi non exprimatur, prout quotidie exprimitur, intelligitur ſine præiudicio confirmantis. ex notabili doctrina Baldi in. c. veniẽtes. de iureiuran.

4 De ſtatutis temporalibus.

Supradicta concluſio limitatur in caſu quotidiano: nam populus in rebus ſuis propriis vtẽdis & conſeruandis poſſunt ſine vlla dubitatione vel confirmatione ſtatuta condere, maxime ſi illa ſint temporalia ſuper victualibus vel ſimilibus negociis. vt notat Baldus in rubri. de conſue. col. quarta. & notat Ioannes de Platea in lege prima. C. de vſuris fiſcali. libro decimo. per textũ in lege finali. §. item epiſcopi. ff. de mune. & hono. Et plura refert Matthæus de afflictis. in conſtitutio. regni Siciliæ. quæſtione tertia. Et apud nos poteſt poni exemplum in caſu textus in lege. 2. titu. quinto. libro ſeptimo ordina. & in capitulo. 92. in curiis de Madrid. anno. 1534. & in lege. 2. titulo primo. libro ſeptimo ordina. & in lege quinta. eo. titulo. & iſta ſtatuta præmaxime eſſent ſeruanda, ſi eſſet periculum in mora petendæ confirmationis. vt in.l.tutor qui reportorium. ff. de admituto. & ſi ſequeretur grauis expenſa, vt in lege. pro locis. & in.l. mediterraneæ. C. de anno. & tribu. libro decimo. & per Iaſſo. & docto. in.l. de pupillo. §. ſi quis ipſi. ff. de noui ope. nuncia.

Quinimo dico, quod in caſibus, quibus vniuerſitates ſine confirmatione faciunt ſtatuta ſine regia confirmatione, poſſunt pro obſeruantia addicere pœnam: quia ſic eſt conſuetum fieri, & talis conſuetudo valet. ſecundum Ioan. de Platea. in.l.1. de vſuris fiſca. lib.10. & Alexã. in.l.1. coll.6. ff. ſi quis iusdi. non obtempe. & Iaſſ. in dicta.l. omnes populi. nu.35. & ſub nu.28

& iſtud

Universidad de Deusto
Biblioteca

& istud hodie viget in practica.

Secundo limitatur supradicta secunda conclusio, vt non possit vniuersitas facere statuta rege præsente, & sic in curia regia nulla statuta facere potest vniuersitas illius populi, & nisi confirmétur non valent notat Bal. in l. humanũ. in. 4. nota. C. de legib⁹. & in. l. priuatorũ, & in. l. fi. C. de iurisd. omni. iudi.

Tassatio victualiũ in curia regali.

Et inde oritur ratio ad. c. 36. in curiis de Madrid, anno. 1534. & ad. l. 14. titu. 21. lib. 2. ordin. vbi dicitur, q̃ tassatio victualiũ in regia curia fiat per regios prætores, & nõ ex ordinatione, vel statuto populorum: nam illud non valet nisi a rege qui præsens est confirmetur.

Tertio limitatur q̃ reformatio antiquorum statutorum, vel condere de nouo nõ pendet ex voluntate rectorum vniuersitatis, vel cõcilij, sed iudicis vel correctoris illi⁹ ciuitatis, vel villæ, ipsius enim arbitrio hoc cõmittitur ex dispositione nostræ legis, ibi. esi vieren que algunas ordenanças. Nam his verbis significatur, vt pendeat ex arbitrio solius correctoris, tanquã boni viri quando debeant statuta de nouo fieri, vel reformari, hoc enim important illa verba, videri tuo. vt in. l. fi. ff. de fideicõmissa liberta. & notat Bar. in. l. si sic. ff. de lega. 1. & in. l. creditor. §. Iutius. ff. manda. & facit. l. fideicommissa. §. quanquam. ff. de legatis. 3.

Arbitrabitur autẽ iudex tanquã bonus vir facienda esse, vel reformanda statuta ex causa publicæ vtilitatis vel necessitatis: nã in ista materia ad paria iudicantur. vt in. c. 1. de his quæ fiunt a maiori parte capituli, & per Cardi. in clemen. 1. de rerum permuta. & per Iass. in. l. maiorẽ. ff. de pactis. in. 7. limitatione.

Et si recte pensentur verba huius legis ibi. las sarã de nueuo, quę verba diriguntur ad iudicẽ, & ideo ex suo officio tenetur inspicere an statuta sint de nouo faciẽda, vel reformanda iuxta plures doctrinas citatas in. l. ea demum alias in. l. si soror. C. de colla. et nõ solũ totius vniuersitatis: sed quorũcunq; collegiorum statuta sunt reuidẽda ex iudicis officio. vt notat Barto. in. l. sub pro textu. ff. de extra ordi. crimi. et in. l. fi. ff. de colle. illicitis.

Autoritas & volũtas correctoris in condendis statutis.

Proposito autẽ a iudice q̃ fiant statuta modus et forma statutorũ condendorum copulatiue requiritur, q̃ cum autoritate correctoris, et rectorũ populi fiant: nam istud significant illa verba, con acuerdo. nam dicio cum, latine copulatiue sumittur. vt in. l. titiæ textores. §. nihil differt. ff. de legatis. 1. et in. l. si quis inquilino. et in. l. si quis legauerit. ff. de verb. signi. et in. l. triplici. et in. l. vbicunq; §. fi. ff. de ventre in poss. mittẽ. et in. l. si ita fuerit. ff. de manu. testa. et in. l. si quis. ff. de vsu fruc. acrecen. et notat Bal. in rubri. C. de instito. col. 3. et ibi probat q̃ ditio cũ significat si multa neitatem: et ideo si accordium concilij et autoritatis correctoris, non interuenerit nõ valet statutum de nouo factum aut reformatum, et de vigore dictionis cum per Lucã de Penna in. l. omnes. colla. 16. de decurio. lib. 10.

Non enim est leuis solemnitatis illa quæ posset, vel iudicem, vel rectores mouere ne sic statuant, vt in c. 2. de arbi. lib. 6. et plura iura, et doctrinas refert Feli. in cap. ex tuæ. de simo. et in. c. cum accessissent. de consti. in. 4. col.

Et ex hoc sequitur q̃ si rectores, et iudex dissentiunt super condendo, de nouo, vel reformando statuto consulẽdus est rex, quia cum hoc sit cõmissum duobus. s. iudici & rectoribus alter sine altero non procedit. vt in. c. si duo. de procura. lib. 6. & in. c. prudẽtiã. de officio de leg. & sic corrector & cõsiliũ dissordates, ad inuicẽ se impediunt.

Si vero ex rectoribus nonnulli volunt consencientes cum iudice, alij vero dissentiunt in hoc casu seruanda est forma tradita ab aliis statutis eiusdem ciuitatis: si vero non sunt statuta seruari debet ius cõmune. vt in. l. 5. & 9. ti. 1. li. 7. ordi.

6

Et in dubio preualeuit votũ maioris partis. vt in. l. quod maior. ff. ad munici. & eo tempore contradictio minoris partis nõ impedit ordinationẽ a maiore factam: si tamẽ appelletur si aparet q̃ ratio nabiliter fuit appellatũ propter iniquitatẽ statuti prout licet iuxta notata in. l. 1. in fine. ff. de doli. excep. cassabitur dispositũ a maiori parte, etiam si vnus solũ modo ex rectorib⁹ appellasset, secundũ Abb. in. c. cũ in cuntis. col. 1. de his quæ fiunt a maio. parte. capi. & facit gl. in. c. 1. 65. distin. in hoc tamen semper consulerem recurrẽdum ad distinctionem Lucæ de Pẽna. in. l. nominationũ. C. de decurio. li. 10. col. pe. in glo. & quod sanior pars præferatur vi, in inquiridione iudicum ecclesiasticorum notabi. 66. vbi per plura probat.

maior pars quæ dicatur,

Maior autẽ pars in isto casu considerabitur tãtum modo respectu ipsorum rectorum, & tantam partem in votãdo hoc casu habet ipse corrector quantam ipsi rectores, nam quando actus cõmittitur vni nomine collectiuo, vt puta cõcilio vel rectoribus, & alteri personæ simul, vt correctori illud collectiuũ est pro vna persona in dimidia parte, & altera persona tantumdem representat: & ita notat Ang. et Imo. in. l. liber homo. §. titius. ff. de hære. institu. & sequitur Iass. post Alexan. in. l. si pater. la. 1. ff. de vulga. et pupilla. vbi plura allegant.

Et ideo cum ad inuicẽ discordãt rex noster adeundus est, vt in. l. põponius. et in. l. duo. ff. de reiudi.

Quod verum crederẽ, nisi ista discordia inter correctore, et representantes populũ esset super aliquibus ordinationibus tẽporalib⁹, vt puta circa electionẽ medicorũ, nã præualere debẽt in hoc vota cõiliariorũ populi quibus hoc præcipue est cõmissum, vt est tex. et ibi Albe. in. l. 1. ff. de decretis ab ordi. facien. et idẽ esset in eligẽdis professorib⁹ et obstreticib⁹. vt p plura cõprobat Io. de Ripa. in tracta. de peste. in. 3. parte. in. 7. causa. folio. paruo. 106. et. foli. 128.

De temporalibus statutis.

Et idem est dicendum in electione economorum ciuitatis et custodum annonę quos vernaculo sermone appellamus mayordomos dela alhondiga. Nam præferũtur rectores et consiliarij ciuitatum voto correctorum. vt in. l. Item consi. §. decuriones. ff. quod cuiusq; vniuersita. et notat Platea in rubri. C. de admi. reipubli. lib. 11. et Ioan. de Rip. in dict. loco. et idẽ Ioã. de Platea. in. l. 1. C. de irrenearchis. li. 10. et in. l. 2. C. de decurio. eo. lib.

Economo⁹.

Quod est verũ nisi esset cõsuetudo in cõtrariũ: nã illa valere põt, vt in similib⁹ causis leuis præiudicij soli rectores aliquid faciãt sine iudice argu. tex. in. c. ea nosci tur. de his quæ fiũt a præla. sine cõsensu. capi.

Et ne quis hesitet in quibus expressum est a iure q̃ corrector seruare teneatur consuetudines locorum

7

Casus obseruãdarũ

cõsuetudinum.

corum quorũ est corrector, cumulat quinquaginta Lucas de Pẽna in. l. missi opinatores. C. de exacto tributo lib. 10. & ideo cum consuetudines, & statuta respiciant vtilitates populorum non debent introduci, vel mutari sine consilio eminentiorũ. i. rectorũ eorũdem populorum, vt idẽ Lucas notat in. l. si quos spontaneos. C. de decurio. libro. 10. & Paris de Puteo in tracta. sindica. in parte præceptum. in versicu. restat.

Et sicut corrector sine cõsiliariis non mutat, vel condit statuta ita nec soli rectores, vt supra dixi qui sine iudice non possunt se congregare ad statuendum. vt in. l. 3. §. si tamen. ff. quod vi. aut clam. & notat Alberi. in rubri. C. de seruis reipubli. manumi.

Imo si inuito correctore concilium congregetur iudex debet resistere, nec permittere, vt quicquã damnosum fiat alias ipse iudex negligens punietur, vt in. l. nemo. C. de operi. publi. & notat Alberi. in. l. de quibus. ff. de legibus. nu. 30.

Imo fortius probat ista lex nostra, q̃ non solum iudex debet obuiare, ne quid iniquum statuatur. Imo postquam statutum fuerit debet præcipere ne obseruetur, ibi: e si viere que algunas ordenanças se deuen desfazer. & de iure cõmuni notat Bal. in. l. nauculariorum. de naucula. lib. 11. & Paul. consi. 123. quos refert & sequitur Hipol. in sua pract. crimi. §. agredior. nu. 72.

Quod autem dixi nõ debere se cõgregare isti rectores sine iudicis præsentia procedit, nisi velint sindicum constituere, vt contra correctorem querelã proponat coram rege, nam tũc licite possunt soli rectores se congregare & statuere, vt notat Alberi. in. l. 1. §. fi. ff. de decretis ab ordi. faciẽ. & Paris de Puteo in tracta. sindi. in prin. c. pone q̃ vniuersitas. de qua materia eleganter scribit Casaneus. in consuet. Burgun. rubri. 15. §. 6. & Iacobus Vainerius in inquiri. iudi. ecclesiasticorũ singulari. 103. & quæ personæ debeãt ad cõcilium vocari per eundem in notabili. 48.

8 Rectores assistũt in carcere.

Item aduertẽdum est q̃ sicut supra concluſimus iudicẽ debere obuiare rectoribus, ne quid iniquũ, fiat ita quoq̃ rectores populorum debent instare coram correctore: vt liberet iniuste carceratos, vel diu detẽtos. vt in. l. iudices. C. de episco. audi. & notat Bal. in. l. 1. in. 2. lectura. ff. de offi. consu. & facit. l. in multis locis. ff. de libe. homi. exibẽ.

Et ex hoc corrobat practica quæ habet, por carta acordada que se da alos pueblos, para que vn regidor o dos assistan en la visita delos presos con el corregidor, ne capti vexentur in iuxta captura. vt in. l. vis eius. & ibi Bar. C. de proba.

Imo fortius dico q̃ iudex ecclesiasticus posset adiri, vt præcipiat correctori q̃ iniuste captum liberet a carcere quod notat Innocẽ. in. c. exposita de arbitris. & notat Luc. de Penna in. l. nemo carcerem. col. pe. C. de exacto tributo li. 10. quod dubito an posset obtinere in practica verisimum tamen est de iure.

Comites et duces cõdunt statuta.

Tertia conclusio circa materiam condendorum statutorum est q̃ apud nos comites duces marchiones, & alij domini temporales possunt confirmare statuta suorum locorum, & reuidere secundum formam nostræ legis, & valet ac si rex confirmasset, vt probat tex. in. l. 13. titu. 1. par. 2. ibi. ni fazer ley ni fuero nueuo sin otorgamiẽto del pueblo. Volente ergo populo possunt forũ introducere, qui forus & consuetudo æquiparatur statuto, vt supra dixi. & notat Yserna in rubri. quæ sint regalia. & in sua peregrina. in prin. col. 4.

Et ita viget in practica, licet aliter concludat Matth. in constitut. regni Sici. in præludiis. q. 3. & Ange. in. l. 1. ff. quod quisque iuris. & Alex. in. 4. volu. consi. 124.

Vici an stãt.

Quarta conclusio est, q̃ vici vulgo dicti las aldeas, nõ possunt statuta facere sine licẽtia ciuitatis, cui subsunt. notat Bart. in. l. si qd extraordinarium. C. de legatio. li. 10. & probat tex. in. l. 17. tit. 1. lib. 7. ordi. qui probat, q̃ etiam intra tria milia non possunt vici facere cõtribũtionẽ, nisi rectores ciuitatis cui subsunt, reuiderint rationes. & idẽ notat Bar. in. l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. q. 1. quod procedit, nisi vicus legitime præscripserit in cõtrariũ. vt notat Ioã. de Ri. in tract. de peste. in. 2. parte. nu. 468.

9 Cõfraternitates.

Quinta cõclusio est, q̃ cõfraternitates & collegia licita per modũ etiam pacti vel cõtractus, possunt statuta facere: quia respectu suorũ officiorũ habent etiam apud nos iurisdictionẽ, & deputant iudices. vt in. l. 2. ti. 4. par. 3. & ideo possũt in eadẽ ratione statuere. vt per plura probat Iass. in. d. l. omnes populi. nu. 35. & concludunt doc. in. l. 2. C. de cõsti. pecu. & in. l. fi. C. de iurisdi. omnium iudi. & in. l. 1. C. de monopo. et Feli. in. c. cum omnes. de consti. nu. 14. et Bal. in. c. venientes. de iureiu. & glo. in. l. et quia. ff. de iurisdi. omnium iudi.

Statuta ligant in foro cõscientiæ.

Sexta conclusio est, q̃ statuta licite facta non solũ in foro iudiciario seruãda sunt, sed etiã in foro conscientiæ. secundũ Bal. in. c. quæ in ecclesiarũ. de constit. quẽ sequitur Iass. in. l. post diuisionẽ. C. de iuris et fac. igno. & ideo sententia lata cõtra formam iusti statuti cũ non valeat, non obligat, sicut nec lata cõtra legem. vt in. c. 1. de sentẽ. et re iudi. Secus vero si statutum esset iniquũ, nam nec in foro indiciali vel conscientiæ nõ obligat. secundum Ysern. in ti. quæ sint regalia. col. 5. de quo melius q̃ alibi per And. Tiraquel. in tracta. de vtroq̃ retractu in præfac. nume. 75. foli. 11. & p doct. in. c. 1. de consti.

Iudex tamen alterius territorij, quo nõ viget statutũ, non tenetur exequi sententiam latã secundum formã statuti, si non vult etiam ad literas requisitorias iudicis, vbi viget statutum. Et ita per plura probat Hipoli. in singu. 138.

His sex cõclusionibus præstringitur materia condendorum statutorum, quam latissime examinat Anchar. et doc. in. c. 1. de constitu.

10 Statutanõ sint parcialia.

Inter alia quæ in ista. l. 17. præcipue cõmendantur, illud est, q̃ statuta circa electionẽ officialiũ sint æquissima, et absq̃ vlla parcialitate. Ex quo corroborat quod notat Bal. in. c. cum accessissent. de cõsti. nu. 11. q̃ populus nõ põt facere statuta quæ sapiãt diuisiones et æmulationes secretas in populo: quia talia statuta fiunt mala mente, et ad exterminandã concordiam et mutuam societatem ciuium: ideo lex ista dicit, para q̃ se elijan justamente e sin parcialidad.

Si vero statuta carent ista suspitione parcialitatis, et sunt rationabilia, seruanda sunt ad vnguẽ. vt in. l. non tantum. §. finali. ff. de decurio. et in. l. super creandis. C. de iure fisci. li. 10. et glo. in. c. cũ olim. de cleri. coniugatis.

Vt igitur electio vel nominatio psonarũ vt fiát rectores populorũ valeant, plura consideranda sunt, quibus omissis aut nulla esset electio, aut saltim posset periclitari.

De electione officialium publicorum.

Primo debẽt adesse personę, qui secundũ mores ciuitatis adesse solẽt, & cessante cõsuetudine vel statuto seruãda est forma. de qua in. l. nominationũ. C. de decuri. li. 10. & ibi notat Luc. de Pẽ. addẽs, ꝙ il la lex quæ de decurionibus loqtur, habebit hodie locũ in cõsiliariis ciuitatũ & locorũ nominádis vel eligendis: & si vnus ex vocádis non vocetur, ille solus potest agere de contemptu, & non valebit electio. vt notat Abb. in. c. quod sicut. de electio. quem sequitur & corroborat Inquiridion iudicum ecclesiasti. in notabili. 63.

Et non interest an agatur de nominatione, an de electione officialium. vt est tex. & ibi glo. in parte, nominationem. C. de decurio. lib. 10. Si vero nõ vocati nõ agunt de contẽptu, mero iure valet electio. vt probat Ioan. de Ripa. in suis responsis. titu. de rescriptis. c. 21.

Citatio,

Secundo debent inspici citationes, siue nominatim, siue ad sonũ tubæ vel cápanæ. vt in. d. l. obseruare. & an sint absentes vocati, & an adsint duæ partes ex trib⁹ omniũ, nam absentes vocandi sunt, quando nõ sunt saltim extra territoriũ, vel in longinco seruato de citatione absentiũ, quod statuto vel consuetudine introductum est. secundum Lucam in dicta lege. nominationum. & Ioan. de Ripa in dicto responso. 21.

Locus,

Tertio, viso ꝙ citatio & cõuocatio legitima precedat, inspici debet an sint cõgregati in loco solito ad nominationẽ vel electionem celebrandam. vt in. d. l. 2. C. de decuri.

Si tamẽ omnes votũ habentes sint cõgregati in loco solito & sine citatione solita, in his fieri nihilomin⁹ omissio citationis nõ viciat, nam præsentes non sunt citádi: & ideo actus nominatiõis vel electionis sic factus valet, & tenet. vt notat Bart. in. d. l. 2. quẽ sequitur Detius. 1. volu. consi. 199.

Tempus,

Quarto, inspici debet tempus, nam citatio facta ad certũ diem, si ex ea cõparet vel non cõparet, citatus viciat actũ, si alio tempore geratur. vt notat Bar. in. l. aut qui aliter §. fi. ff. quod vi aut clam. sic postꝙ introductum est a consuetudine, vel statuto, quo tempore debeat electio vel nominatio fieri, si fiat alio tempore nullo modo debet valere, quia actus geritur extra tẽpus præfixum. argu. tex. in. l. si eo tẽpore. C. de remiss. pigno.

Si vero non sit statutum, vel certa consuetudo in tempore faciendæ electionis, tunc illa celebranda est tribus mensibus, antequam finiatur tempus priorũ officialium. & ita probat Ioan. de Platea in. l. si ad magistratum. C. de decurioni. libro. 10.

Tẽpore feriato fit electio officiorum,

Tempus autem et dies debet obseruari vt in eo fiat electio vel nominatio, etiam si sit feriatus in honorem Dei: nam cum in hac electione tractetur de causa publica, & de prouidendis rectoribus locorum, habet in se quandam pietatem. Et ob id sicut feriatis diebus datur tutor, eodem modo potest fieri electio officialium, nam æquiparantur tutoribus. vt in lege. præsens. Codice. de transactioni. & minor & respublica æquiparantur. & rationibus supradictis ne vacet ecclesia, valet electio ecclesiastica in diebus

in diebus feriatis. vt notat Specul. in titu. de feriis. §. sequitur. in ver. porro. & in feriatis diebus etiã in honorem dei datur tutor pupillo. & eodẽ iure possunt dari rectores vniuersitatibus. vt est tex in. l. 35. titu. 2. parti. 3. et loquẽdo in simili casu circa iudicia quæ ꝓferũtur tempore nundinarũ, quæ celebrãtur in diebus feriatis, ita tenet nouissime Robert. Marant. in speculo aureo. in. 16. distin. iudiciali. in fine.

II Tractatus

Quarto, debet tractari de nominatione eligendorum, dicẽdo quilibet quod sibi videt, hoc enim importat tractatus. vt in. c. tua. de his quæ fiunt a prælato. propositionẽ autẽ faciet præsidẽs cõcilio petẽdo votũ ab aliis. & ita notat Specu. in ti. de locato. §. sequit. vers. & scias. Et ad votandũ debet præcedere iuramentum de recte eligendo, sicut iurat tutor: & sicut in electione tutorum regis. vt in. l. 3. ti. 15. par. 2.

Votum autem dabit prius qui dignior est. vt ꝓ plura probat Præpositus in. c. episcopos. 17. dist. & melius glo. in regulis Cancelariæ Iulij secundi. in. 6. parte primæ regulæ. foli. paruo. 81. & facit glo. in c. episcopus. 7. q. 1. & quando præcedit tractatus, cessat conspirationis suspitio. vt probat Ioan. de Ripa in li. 2. responso. c. 12. & 13.

Et nisi statutum vel cõsuetudo aliter disponat, seniores debẽt præcedere in votando. vt in. c. 1. de controuersi. feudi inter pares termi. & ibi notat Baldus & Lodoui. Roma. in singulari. 81.

Et quãuis ratione antiquitatis, & vt honor seruet, honor sit primá vocẽ & votũ præstare, tamẽ tale votum nõ ideo est maioris efficaciæ, ꝙ sit prima vox & votum. vt notat Pau. in. l. si qs ita. ff. de hære. insti.

Ordo sessionis.

Quinto, debet inspici ordo sessionis inter psonas quæ debẽt votare, ná ne quis loquatur ante anti quiorẽ, neue sedeat in altiori loco, iudex debet obuiare. vt in. l. 1. ff. de albo inscribendo. de quo plura refert Feli. in. c. statuimus. de maiori. & obe. & Ioan. de Leicer in tract. primogenituræ lib. 2. q. 3. & stylus Parisiensis in tracta. de autoritate magni consilij folio. 127.

Nam ius sedendi ante alios est priuilegium, quod decet esse manifestũ, & ordo cõfunderetur, si istud priuilegium priuilegiato non seruaretur. vt nominatim comprobat Feli. in. d. c. statuimus.

Ex quo infertur ꝙ si quis abutitur isto priuilegio, nitens occupare altiorẽ locũ alteri debitũ, non solum expelli debet a iudice, & resisti a parte etiam manu armata & violenter. vt per plura comprobat Casaneus in consuetudi. Burgun. in rubri. 6. §. 4. in. 1. glo. a. nu. 1. vsq; ad nume. 20. sed etiam occupator ius ppriæ sessionis perdere debet, atq; eo priuari, & poni in loco inferiori a proprio loco ad volũtatem iudicis. vt in. c. præcipim⁹. 63. dist. & notatur in. l. si qua loca. de spect. li. 11. & notat Roma. in singu. non debet minor.

Itaq; in modo sedendi inspiciat iudex consuetudinem, sicut inspici debet in modo procedendi, quando fiunt processiones. vt notat Baldus in. l. obseruare. §. antequá vero. ff. de offi. procon.

Et vbi non est datus alius ordo, melior est conditio possidentis. vt notat idem Bald. in. l. per agrum. C. de seruitu. et aqua. & sic primus occupator loci vel sessionis tuendus est.

Aetas,

Sexto, debet inspici ætas & habi

Universidad de Deusto
Biblioteca

litas eorum, qui debent votū præstare, nam votantes habentur loco testiū. vt notat Feli. in. c. causamq;. de testibus. & ideo impubes, qui non potest regulariter esse testis, quāuis possit habere officium rectoriæ ciuitatis, non tamen poterit votum præstare in huiusmodi electionib⁹. vt in. l. spurij. §. minores. & ibi Albe. ff. ad muni. & in. l. ad rempublicam. ff. de decurio. & notat Bal. in. l. si pater. C. quando prouoca. non est necesse. & Paulus in lege. in prouinciali. §. si in publico. ff. de noui oper. nuncia. & de officio rectoriæ an minori cōferri possit, & quando valeat dispensatio, allegat Rode. Sua. in alle. 12. & q̄ ex causa penuriæ possint minores eligi ad officia publica. est tex. in. l. non tantum. §. primo. ff. de decurio. & potissima causa est penuria. vt notat glo. in lege. ad rempublicam. supra allega.

Qualitas personarū

Septimo, debet considerari qualitas eligendorū. nam cōsideranda est nobilitas, prudētia, fidelitas, & bona cōscientia. cū mentis integritate proueniens, & rerū experiētia. vt in. §. sed cum sit necessarium. C. de nouo. C. componen. & solertia, & diligentia. vt in procemio institutionum. ver. cumq; Deo. itē morum probitas & peritia. vt in. l. 1. ff de decretis ab ordi. facien. & notat Ioan. de Platea. in. l. 1. C. de condi. in publi. horre. lib. 10.

Item, qualitas personarum non solū a iure spectata est, vt infra subijciam, sed etiam quæ inducta est a consuetudine: nam si consuetudo est, vt ex aliqua progenie, vt est apud ciuitatem de Soria, eligantur rectores, illa consuetudo qualificat personas, & est seruanda. vt notat glo. in lege. vt gradatim. ff. de mune. & hono. quod si non seruetur illi de progenie licite possunt appellare. vt in. l. 1. C. de potiori ad mune. non vocan. lib. 10.

12 Nobiliores & ditiores præferuntur.

Qualitas autē quæ a iure inuenitur expressa, vt ex nobilioribus et ditioribus vicinis ciuitatum sint eligendi officiales publici. vt in authē. de defensoribus ciuitatū. §. interim. colla. 3. & est tex. in. l. honores. §. si is qui. ff. de decurio. & in auth. præsides gentium. C. de episco. audi. de quo plures doctrinas citat Ioan. de Pala. ruui. in repeti. rubri. de dona. inter vi. & vxo. §. 9. nu. 8. & est ratio, nā ditiores & bonæ opinionis homines aliis preferri debēt. vt in auth. sed cū testator. C. ad. l. Falci. Et iura huius regni vicinis dicunt officia conferenda, vel originariis, vel saltim illis, qui volunt domicilium habere in loco vbi debet officiū exerceri. vt in. l. 8. iuncta. l. 23. titu. 2. lib. 7. ordina.

Pauperes autē et infimi, aut viles, nō sunt ad officia publica eligēdi. vt in. l. rescripto. §. 1. ff. de mun. & hono. et notat Platea in. l. ad subeunda. et in. l. si quis decurio. C. de decurio. li. 10. et in. l. ne quis. C. de digni. li. 12. et in auth. de defenso. ciuita. et gl. in parte, oscuri. col. 3. viles autē dicūtur, vt in dictionario meo, in parte, viles et sordidi. quod cōiter tales reputātur. vt notat Luc. in. l. maximarū. C. de excusa. mune. lib. 10.

Nobilitas autē et bona æstimatio in psonis eligēdorū est cōsiderāda. secūdū æstimationē huiꝰ sæculi. vt est gl. satis notāda in. d. auth. de defen. ciui. §. interim. col. 3. et cō suetudo regiōis spectāda ē in æstimatione nobilitatis, in hoc casu vt notat Io. An. in ad. ad Spe. in ti. de teste. §. 1. ℣. sed qd. alias autē quid sit nobilitas, & quis nobilis, de iure cōmuni late congessit Tiraquellus in tracta. de nobilitate. Et ego de iure nostro Castellano dixi in dictionario meo, in parte, caualle-ro. & in parte, hidalgo. & in parte, nobles. Imo in materia electiōis ad officia qs dicat nobilis, est arbitrarium. secundū Alex. in apostill. ad Bar. in. l. 3. ff. de testibus.

In impetrationibus vero beneficiorū quis dicatur nobilis, & quid iubet illa æstimatio, videatur per Lodoui. gomez. in regula cācelariæ. de annali possessore. q. 37.

Nobilitas. Nobilitas igitur cū debeat considerari secundum æstimationem loci, vbi eligēdus demoratur, non debet attendi, an illa æstimatio sit respectu potentiæ, nā potentes potius debent non admitti ad officia quā nominari ad ea: nam ita præcipit faciendū. l. 15. titu. 1. lib. 7. ordi. imo correctores potentes non sunt nominandi. vt in. l. 4. ti. 16. li. 2. ordina. & melius in. l. 5. eo titu.

potentes amē beant nominari

Dicitur autem potens persona. vt in. l. 6. ti. 1. li. 6. ordi. & illa est singularis decisio Castellana.

Et in tantū hæc populi æstimatio cōsiderāda est q̄ post q̄ qs ex electiōe præcedētis officij adquisiuit æstimationē illius gradus, ne generetur confusio, non debet illa æstimatione priuari et eligi ad inferius officium, puta, si fue alcalde no lo han' de baxar a ser alguazil. argumento tex. in. c. ad hoc. 89. distinc. nam sine causa præeminētia alicui adquisita non debet auferri. argu. tex. in. l. interdū. ff. de operis liberto. & est glo. in. c. nullus. el segundo. 2. quæstione. 2. & est tex. in. l. 2 C. quemadmo. ciuilia mune. indican. lib. 10. & ibi Platea.

Quasi possessiōe æstimatiōis nō est quis priuandus.

Imo semper ordo ascensionis et decensionis seruandus est. vt in. l. vt gradatim. & in. l. honor. §. gerē dorum. ff. de mune. & hono.

Et honores per vicos ciuitatis æqualiter secundū ætates & dignitates & gradus debēt iniūgi. vt est elegās tex. in. l. et q origine. §. pēns. puinciæ. ff. de mune. & ho. qd. ph dolor, hodie pessime seruatur.

Octauo debet inspici, q̄ non ex nobiliorib⁹, siue fidalguis, aut seu tiferis, debēt oēs officiales concilij eligi, sed partim ex his, partim ex plebeis, dūmodo nō sint pauperes, & viles, vt supra dixi, nam siue sit onus, siue sit honor, inter socios vnius reipublicæ debet æqualiter diuidi. argu. tex. in. l. si nō fuerint. ff. pro socio. Socij aut sunt triū statuum. s. militū, nobiliū, & scutiferorū, q̄ minores sunt militib⁹. vt in. l. 23. ti. 22. par. 2. et plebeyorū. & ex his trib⁹ debēt eligi officiales, licet status scutiferorū antiquatus est.

Communi catur electio.

Et q̄ æqliter sit celebrāda istæc nominatio officiorū, probat arg. tex. in. l. 2. ff. de origi. iu. §. eisdē temporibus. &. §. deinde cōpost. & ibi notat Alberi. imo addit plures eligēdos ex nobiliorib⁹, q̄ ex plebeis, nam per nobiles potius defensatur respublica, sicut de ecclesia notatur in. c. constitutus. de appella. & notat Lodoui. gomez in. d. regu. de annali posse. q. 37. et q̄ in cōmodis siue incōmodis sequent̄ respectu ad ministrationis publicæ nobiles cū plebeis notat Betrā. in. 1. pte. cō. 141

Et pōt addi alia ratio, nā in numero & in paritate psonarū semp debet pferri ille, q̄ est descēdēs a nobiliori sanguine. vt notat Bal. in. l. nulli. C. de aduo. diuer. iudi. & facit. l. si coarctalis. de coarcta. li. 12. & si nō solū æquari nobiles plebeis, sed præferri possunt: nā splēdor

publicꝰ ſpectatur. vt in.l.reſcripto. §.1.ff.de mune.& hono.

Vtiliſsimũ ergo eſt rempublicã regi pnobiliores ſanguine,& æſtimatione, ex quo dicerem eſſe irrationabilẽ, & in damnũ reipublicæ conſuetudinẽ illã, qua diſponitur, vt nobiles aut fidalgui excludãtur ab officiis reipublicæ: ideo nec priuilegiũ valere debet. vt notat Platea in.l.exẽplo.C.de decurio.li.10. & in.l. nec dãoſa. C. de precibus impera.deferen. Imo in preiudicis regis eſſet tale priuilegiũ,obqd valere nõ debet. vt in.l.29.ti.25.par.2 & cõtra rẽpublicã,cuius cã priuilegiãtur.vt probat Roma.cõſi.436.

Fidalgui.

Imo ſicut fidalgui & nobiles Hiſpani ideo gaudẽt prerogatiua nobiliũ, quia ſunt diputati in defenſam regni Caſtellę & ad oppugnãdum contra inimicos, eodẽ modo debent frui & deputari in ſeruicio reipublicæ particularis, & vt eã defendãt. & ad id poſſunt induci illa verba tex.in.l.5.ti.2 lib.4.ordi.dũ dicũt; denẽ ſer fauoreſcidos los fidalgos por los reyes, pues cõ ellos fazẽ ſus cõquiſtas, y dellos ſe ſirue en tiẽpo de paz y de guerra.et ſic tẽpore pacis equũ eſt hos nobiles eligi ad ſeruiẽdũ regi in adminiſtratione reipublicæ ſicut in electione beneficiorũ eccleſiaſticorũ,pbat Feli.in c.cũ adeo.de reſcrip.col.fi. Et ſemp in iure nõ nobiliter viuẽtes præferũtur negociatoribus & aliis inferioris cõditionis hominibus. vt per plura probat Guido Pap.in deci,196.& nobiliter viuentes dicũtur quoqꝫ ſcutiferi, nã Caſtellano ſermone,eſcudo, ſignificat defenſa.vt.l.23.ti.22.par.2. & ideo eſcuderos quiere dezir defenſores regis vel regni.

13 Imo adhuc inter ipſos nobiles eligẽdos daſ prælatio,ná nobilis q habitat in ciuitate præferẽ nobili q in rure habitat, nec debẽt eligi ad regendã ciuitatẽ ruri inhabitãtes. vt notat Ang. in auth.de defenſo, ciuita.in prin.col.3. de quo eſt elegans deciſio Nicol.Boeri.q.272. Prælatio inter ipſos nobiles.

Itẽ ſi ex nobilibus alter ſit antiquior & maioris æſtimationis, ratione antiquioris habitationis prę ferẽdus eſt.arg.notatorũ p Lodo. gomez.in.§. itẽ ſeruiana.inſtit.de actio.& notat Luc.in.l.qſquis cõductor.C.de oĩ agro deſer.li.11.et notaſ in tracta.de peſte.in.3.parte, ver.eſt autem publica.folio.105.

Itẽ ſi ex his nobilibus alter ſit tabellio,alter non,qui nõ eſt tabellio debet prę ferri,ná tabellio nõ debet eligi ad adminiſtrandũ officiũ reipublicæ.vt in.l.vniuerſos.& ibi Ioan.de Platea.C.de decurio.lib.10.

Itẽ inter ipſos naturales & origi Seniores. narios ſeniores ſunt præferendi iunioribus. vt notat glo.in.l.vt gradatim.ff.de mune.& honori.

Itẽ qui pluribus annis decuſſis non fuit electꝰ ad officiũ reipublicæ: præferẽ illi,qui proximis annis fuit officialis vt per circulũ omnes ciues benemeriti ytãtur officiis reipublicæ.vt in.l.honorum.§.de honoribus.ff.de mune.& honori.& in auth.de defenſo. ciuita. §. interim.ibi.per circulũ.et in fine.col.3. & in.l.1.C. de officio magiſtri officiorum: & in hoc ne ordo & circulus puertatur,omnis color fraudis debet vitari. ſecundũ Bal. in.l. nemini.C. de aduoca.diuer. iudi.

Itẽ,ſi alter ex nobilibus ſit legiti Legitimus mus,alter baſtardus, præfertur legitimus, nã baſtardus infamis habetur, vt pAzonẽ in ſumma de natura libe. & facit. l. generaliter, §. ſpurios.ff.de mune.& hono.

Item

Item ſi vnus exercet artem vtenſilicam, licet regulariter nõ debeat eligi ad officia publica, ſi tamen eligitur ſeruata forma textus in.l.eos qui vtenſilia.ff.de mune.& hono. & in.l.ſi coarctalis.C. de coarcta. lib.12.& alter non vtitur dicto officio, hic præferendus eſt.

Hæc quoqꝫ prælationes locum habere poſſunt, quando inter plebeyos contenditur ſuper electione officiorum publicorum.

14 De conuerſis. Item inter plebeyos oritur quotidie cõtemptio: nam quiddam genus hominũ, quos vulgus appellat Chriſtianos viejos, odio non mediocri abhorret aliud genus, quod vulgus appellat conuerſos, o marranos, tanquá diuiſos: nam marannatha hoc latine ſignificat. vt in.c.Guiliſarius.23. q. 4. & hic conuerſi in vulgi opinione pro infamibus habentur. Et quanuis ſit praua ſecta, ex qua multa mala orta ſunt, propter ſecretam diuiſionẽ chriſtianiſmi, & æmulationem, & chiſma. Et hæc differentia chriſtianiſmi apud nobiles, de quorũ numero nos quoqꝫ ſumus, ſoleat experiri: tamen diabolus quotidie inſtat in cordibus aliquorum, vt audeat duriſsimo aĩo aſſerere, chriſtianos deſcendentes de genere Iudæorum ad officia publica nõ eſſe admittendos: quibus obuiat & aduerſatur expreſſa lex huius regni. in.l.15. titu. delos Iudios. parti.7. quæ indiſtincte dicit ad officia publica admittendos. quod per plura iura comprobat Montal.in.l.2. ti. delas iniurias.foro ll.lib.4.et facit tex.in.l.libertorum.C. de digni.li. 12. quæ probat etiam nepotes ſeruorum ad clariſsimas dignitates eſſe admittendos. & facit tex.in.c. eam te.de reſcriptis,vbi ad eccleſiaſtica quoqꝫ officia & beneficia pñt admitti.& notat Rom.in ſin.672

Quod limitatur, niſi ipſemet fuerit olim Iudæus, aut maurus, nam facile non admittitur.vt in.c. conſtituit.17.q.4.& notat Anani. in.c. cum ſit de Iudæis, niſi cõuerſus eſſet perſona inſignis, & multum decorata. vt notat Felin.in.c. eam te. de reſcriptis.nu.12.ſeruato qꝫ non ſit filius ex perſonis, quæ prohibentur habere officia publica, de quibus in pragmatica Granatæ.folio.5.

Cæteri vero cõuerſi, de quibus dixi in dictionario meo, in parte, Iudios, admitti poſſunt ad officia publica tamen propter æſtimationem ſæculi, data paritate, ego prę ferrem iſtis conuerſis antiquiores chriſtianos, per ſupradicta, & per ea quę notat Ioan. de Ripa in conuerſo.in.c.eam te. de reſcri.nu.39.

Nono debet inſpici, qꝫ ceſſante conſuetudine aut præſcriptione in contrarium facta, matricula nominatorum præſentetur regi, aut cui ipſe commiſerit, & in locis dominorum, comitum, ducum, aut aliorum, præſentetur ipſi domino, vt eligant officiales, in quo poteſt reſpublica inſtare, non ipſi nominati: nam cum pendeat ex voluntate alterius, quis ſit nominandus propter huiuſmodi incertitudinem, nemo ius habet proſequendi. Et hæc concluſio poteſt probari ex notatis per Rot.in deci.492.& ex notatis per Ange.in auth.de collato. §.ad hoc prohibemus.coll.9. & ex notatis per Stepha.Betrand.in.5. parte.conſi.2.nume.4. Matricula

Facta autem electione perſonarum a domino rege, vel a domino loci, talis electus dicitur habere iuriſdictionem ab eligente, & non a

Universidad de Deusto
Biblioteca

concilio faciente matriculam, nam populus aut conciliũ nõ dat quod non habet: & sic ab eligẽte vel confirmãte dicitur haberi iurisdictio, secũdum Ange. in auth. de defenso. ciui. §. de cætero. col. 3. & facit. l. lege obuenire. ff. de ver. signi. & q̃ ista electio dicatur propria donatio dominorũ, probatur argu. gl. in. c. relatum. de præben.

Quod extenderem, etiam si nominatio siue electio ista fiat a rege vel domino loci per procuratorẽ, prout fieri potest ex notatis per gl. in. l. cum esset mihi. ff. de seruitu. rusti. prædio. & facit. l. certe. §. 1. ff. de preca. & q̃ per literas fiat electio probat tex. in. c. ea noscitur. de his quæ fiunt a præla.

Et aduertant dñi qui passi sunt etiam semel nominare concilia personas eligendorum ad officia publica, nam ex hoc constituitur vniuersitas in possessione nominãdi, a qua sine ordinario processu priuari non debet. vt notat Detius in primo volu. consi. 129.

De electione inhabilium. Item aduertere debentẽ eligtes, ne eligãt inhabiles, puta, alos que han resumido corona, vel alios. de quibus in. l. 17. tit. 3. li. 1. ordi. nam isti nõ sunt capaces officiorum publicorum, etiam si non fuerint per sententiam ab ecclesia liberati: solũ enim factũ resumẽdi priuilegium tonsuræ consideratur vt pœna legis locum habeat. argumẽ. doctrinæ Bal. in. l. 2. in fine. C. de episco. audi. & videtur expressa lex regni in. l. 3. ti. 4. lib. 6. ordi. Et in hoc casu, quo factum tantum consideratur, & non effectus, non loquitur Bal. in. l. si quis in suo. C. de inoffi. testa. quem sequitur Feli. in. c. 1. de præsumptio. in. 8. fallen.

Si ergo nominauerint in officiales futuros eos qui sunt incapaces officiorum publicorum, superior ex his non tenetur eligere, imo nominatores tanquã legi contrauenerint sunt arbitrarie puniendi. vt in. l. nemo martyres. & ibi Bal. C. de sacrosan.

Et de nouo præcipiet dominus electionem faciendam, nõ tamen priuabuntur nominantes pro illa vice iure nominandi, prout nonnulli doctores tenuerunt, contra quos probat hanc conclusionem Ioan. de Ripa in tractat. de peste. in tertia parte. sub nume. 424. Et idem notat Bal. in sua practi. titu: de cautelis & remediis. versi quintodecimo. & notabiliter Cinus in lege prima. in fine. ff. si quis in ius voca. non ierit. & Alberic. in. l. sextum decimum. §. quæsita. ff. de vaca. mune.

In vno nõ cadit electio. Decimo, aduertere debent isti nominatores, ne vnum tantum eligant, nam electio non datur, nisi inter plures. vt in lege. scifi. & in lege. si tibi electio. §. primo. ff. de opti. lega.

Et quod non nominent eligendos vt sint officiales in plures annos, quia in vnum tãtum annum sequentem, aut plus in biennium, & non vltra sunt officiales eligendi. vt est tex. in. l. neminẽ. C. de suscepto & archa. li. 10. et notat Abb. in. c. fi. col. 2. de iudicis. & Caputi? in deci. 121. sub nu. 4.

15 Quãdo cõtenditur super personis eligendorum.

Vndecimo, aduertere debent isti, qui certo tempore aut die limitato debent eligere, ne tempus labatur, & nequeat electio celebrari post lapsum temporis, si forte contenditur, an vnus vel plures debeant vota præstare, & allegetur contra aliquem, quod non potest nec valet votum præstare: et alter contendit

tendit quod potest, ne tempus in hoc labatur: quia forte probationes non sunt in continenti paratę, in tali casu non differtur nominatio, sed omnes personæ, quæ solẽt admitti, præstare debent vota, & admittetur votum illius, contra quem opponitur, si & inquantum de iure valeat, nec nocebit nominationi; si postea appareat non habuisse eum ius votandi. & ita notat Abb. in. c. cumana. de electio. quẽ sequitur Cepola in cautela. 232.

An liceat nominare successorẽ.

Duodecimo est aduertendum, quod in pluribus conciliis est de consuetudine, vt iudex vel rector illius anni nominet eligendum in sequentem annum: quæ consuetudo ne sit irrationabilis, sic est intelligenda, quod antecessor in illa adunantia concilij possit proponere personam eligendi pro anno sequenti, & inter omnes tractetur an habilis & admittendus sit: tũc enim si omnes vel maior pars conueniat, approbando eius personã, a toto concilio nominatus videtur in concordia, vel a maiori parte, si nonnulli reluctauerint.

Si vero ille, qui nominatur ab antecessore, omnino debet admitti vt ponatur in matricula, talis nominatio & consuetudo admittendi eam, est irrationabilis, & non valet: quia reprobatum est, ne quis sibi sui officij eligat successorem. vt in. c. apostolica. §. his omnibus. octaua quæstione. 1. Et sic nominans videtur se ipsum nominare, nam successor etiam in officiis sæcularibus videtur eadem persona cũ antecessore. vt nominatim notat Signorelus de homodeis. in consilio. 64.

Et experientia compertum est, sic nominantes ad suos amicos & consanguineos vota dirigere, in quo magis carnalis affectus, quã publica significatur vtilitas, quæ vigere debet: & ideo iudex huiusmodi nominationes pati non debet: nam licet pater pro filio, & filius pro patre possit in consilio vocem aut votum præstare, quia motus præsumitur ob bonum reipublicæ potius q̃ sanguinis affectione. vt notat Pau. per tex. ibi. in. l. illud. ff. q̃ cuiusq̃ vniuersi nomi.

Si tamẽ colligeretur, quod ista vota & nominationes præstantur vt ad inuicem colligentur in damnum reipublicæ, & vt inter se continuentur officia & honores, hoc iudex pati non debet. vt in. l. 1. Et ibi notat Bar. C. si propter inimici. lib. 10. & facit quod de amico illius qui habet litem cum republica notat Ioan. de Platea. in. l. diuum virum. C. de decurio. lib. 10.

Et hoc quotidie practicatur en pueblos do hay vandos, per quos respublica leditur. vt in. l. si quis in genuam. §. in ciuilibus. ff. de cauti. & post. o donde alguno tiene pleyto con el concejo, & nominatur eius amicus.

Quãdo negatur qualitas nobilitatis.

Decimotertio, debet inspici, nã si opponitur contra personas quæ nominantur, q̃ nõ possunt nominari, puta quia allegatur, non est fidalgus vel nobilis, ideo officium fidalgorum habere non potest: in isto casu si quidem est in possessione ante hanc obiectionem ea non obstante potest nominari, & vti hac quasi possessione. Si vero non fuerit in possessione huiusmodi præeminẽtiæ & reputationis, non potest admitti, donec probet se nobilem: & sic in primo casu, etiam pẽdẽte quæstione nobilitatis, põt admitti ad officia fidalgorum siue nobilium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nobilium. & ita probatur argum. tex. in.l.si vt proponis. C. quando prouoca. non est necesse. Et resolu-nit Didacus de Conarru. in lib. 1. resolu. c. 16. Et ad hoc potest induci tex. in. l. 6. titu. 2. lib. 4. ordina. & secundum istam distinctionē intelligo quæ notat Alberi. in. l. imperatores. §. idem rescripseris. ff. de decurio. & eorum filiis. & Cepola in cautela. 234. & Rochus de curte in tracta. iuris patron. in verbo, competens. nu. 54. in sua opinione. Sed qd si inhabilitas electi opponatur post electionem, videatur an debeat statim suspēdi ab administratione. quod notat Specu. in titu. de censibus. §. nunc dicendū. & quod notat apostill. in quæstionibus capellæ Tolos. q. 370.

16 Qualiter compellū tur electi,

Decimoquarto debet inspici, qꝫ facta electione personarum ad officia publica, si detractent officia acceptare, cogendi sunt eisdem coactionibus, quibus tutores cogi solent. vt in. l. si quis magistratus. ff. de mune. & hono. & probat Platea in. l. si ad magistratum. C. de decurio. li. 10. & ad hoc detrahitur de domo propria, vt sit officialis, & de facto procedi potest. vt notat idem Platea in. l. ex domibus. C. eo titu. de quo vi. Alexan. in apostill. ad Bar. in. l. munerum. §. iudicandi. ff. de mune. & hono.

Quod maxime procedit contra eum, qui detractat esse collector pecuniæ publicæ, quē mayordomo de concejo appellamus: nam talis compellitur omnino officium acceptare. vt notat Albe. in. l. munerum. ff. de mune. & hono.

Et in huiusmodi officij acceptatione nec ætas, vel dignitas, vel etiam infamia excusat. secundū Bar. to. in. l. 1. nu. 18. C. de mulie. & in quo loco. lib. 10. Et contra nolētes acceptare officia ponit pœnas text. in. l. si ad magistratum. & in. l. ex omnibus domibus. C. de decuri. lib. 10. quæ pœnæ locū habere possent, nisi iusta causa non acceptassent. vt est videre in casibus sequentibus.

Causæ recusandi officia publica.

Primus casus est, si nobilis eligeretur ad officium vile, puta, ad custodiam portarum, vel simile, nam non cogitur acceptare. vt in. l. fi. & ibi Bar. C. de suscepto. lib. 10.

Indignus.

Secundus est, si indignus ad officium eligeretur, nam non cogitur acceptare, cum acceptando incurreret in pœnā: posset enim extra ordinem puniri. vt notat singulariter Alberi. in. l. qui tum vno. §. qui ad bestias. ff. de re mili. & Abbas in. c. præterea. numero. 11. de testibus cogēdis. & Caputius in decisione. 178. nume. 3.

Infamis,

Quod fallit, nisi ad officiū honoris eligeretur infamis, nā illud officium, licet habeat annexū honorem, nō potest recusare infamis prætextu infamiæ, nam ex pœna præmium consequi non potest. vt in. l. relegatorum. §. fi. ff. de interdictis & relega. & notat in specie Innocen. in. c. scisitatus. de rescript. quem sequitur Ioan. de Plate. in. l. nec infames. C. de decurio. li. 10.

Sunt autē infames, de quibus in. c. infamibus. de regu. iuris li. 6. inter quos habebitur ille, qui publice verecundiā passus est. vt probat Detius in. 1. parte. consi. 90.

Tufirmus,

Tertius casus est in infirmo perpetuo morbo, vt per totum. C. qui morbo & qui ætate. & de maiore septuaginta annorum probat tex. et ibi glo. in. l. 2. §. fi. ff. de decurio. & in. l. sextum decimum. §. corporis. & ibi Alberi. ff. de vaca. mune.

sed

sed qualiter intelligatur ista senectus ad excusationem munerū videatur Ioan. de Platea in. l. 2. C. de his qui non impletis stipen. lib. 10. & in. l. cum decurionatus. C. de decurio. lib. 10. & in. l. si vltra. eo. titu.

Isti tamen non excusantur saltim senes, vt præstent consilium, quos vulgo deputados de concejo: nam isti non dicuntur habere officium, sed votum cum aliis, vt notat Bal. in. l. decernimus. C. de sacro. eccle. sub. nu. 2. vbi qui habet consilium cum aliis dicitur prēheminentiam habere nō dominium, vel officiū. Et qꝫ a consulendo reipublicæ, & ab assistendo in conciliis nemo excusatus videatur priuilegiatus est tex. in. l. si decurio fortunam. & ibi Plat. C. de decuri. li. 10. notat Martinus laudēsis. in tra. de fisco. q. 17.

Et hac ratione fulcit decisio tex. in. l. 9. ti. 3. li. 5. ordi. vbi permittitur his bona conciliorū locare: quia cū nō habeāt officiū nequeūt impressionē facere, nā isti deputati solum præstāt cōsiliū & appellatione officij nō venit cōsultor, imo prohibit? habere officiū pōt esse cōsultor Bal. in auth. ingref. C. de sacrof. eccle.

Cōfinat?,

Quartus casus est in confinato, vel relegato a ciuitate: nam tales cōfinati non possunt eligi ad officia publica, nec valet statutū in contrariū, vt notat Ioan. de Pla. in. l. ad tēpus. C. de his qꝫ in exiliū dati. l. 10.

Quod fallit nisi cōfinatio sit fraudulēter procurata. vt. l. quam vis. pro visum. & ibi Ioā. de Platea. C. de decurio. lib. 10. & in. l. expadonem. §. fi. ff. de excusa. tuto.

Alibi electus,

Quintus excusatur alibi electus etiā si electionem impugnet argu. tex. in. l. dixim?. ff. de excusa. tuto. ex quo probatur qꝫ pēdente impugnatione alicui? actus potest quis se iuuare ex illo actu impugnato cōtra tex. in. c. mulieri. de iureiu. qd quando procedat videat Feli. in. c. caplm. nu. 8. & in. c. sup literis. nu. 16. de rescriptis. & qꝫ alibi electus excusat a secūda electione notat Spe. in ti. de cēsi. §. nūc dicendū. versi. si vero. & Bal. in. l. si vt proponis. C. quando prouoca. nō est necess.

Sextus casus est in electo loco originis, & eodem tēpore loco domicilij, nā iuste nō aceptat electionē loci originis, vt probat Ioan. de Platea. in. l. exēplo. C. de decu. li. 10 & in. l. ciues. C. de incolis. eo. lib.

Continuatio honorum

Septimus casus est si filius nolit aceptare, & intrare officiū honorabile quod proximo superiori anno pater habuit, nam ista cōtinuatio officiorum est prohibita, vt in. l. 1. et ibi distinguit Ioan. de Platea de mune. et honori non conti, inter patrem. et fili. lib. 10.

Excōmunicatus,

Octan? casus est in excōicato: nā nō potest eligi ad officia etiā secularia. vt notat Belēzi. in apostill. ad Abb. in. c. si duob?. de appell. et per Ioa. de Ripa in singularibus respōsis, in titu. de rescriptis. cap. 21.

Debitor reipublicæ.

Nonus casus est in debitore reipublicæ, qui non dedit rationem, et reliqua soluit nō enim potest nominari, nec eligi ad officium eiusdem reipublicæ, vt in. l. rescripto. §. debitores. et ibi glo. quæ allegat cōcordantes. ff. de mune. et hono. et hoc est generale in omnib? officialibus qui nō sunt sindicati, et rationes redierint, vt probat Ioā. de Ripa. in tracta de peste. in. 3. parte. in ver. susceptores. sub. nu. 260.

Priuat? honoribus,

Decimus casus est in eo qui privatur ab honoribus futuris: nam si appellat ad noua officia aspirare nō pōt, vt in. l. re?. delat?. §. fi. ff. de mune. et hono. officiū tū qd habet exercebit

Universidad de Deusto
Biblioteca

exercebit pendente apellatione, nisi insindicato sit officio priuatus: nã non potest eum exercere pendente appellatione, & hoc casu sententia sindicatus habet executionem, vt in. c. 7. infra en los capitulos delos juezes de residencia. Et de ratione text. in. d. l. reus. §. fina. videatur Bar. in. l. qui a latronibus. §. 1. ff. de testamen. & Felin. in cap. omnipotens. de acusa.

Priuilegiatus.

Vndecimus casus est, in eo qui habet priuilegium a principe ne eligatur ad munera. vt in. l. senatus. ff. de offi. præsi. & notat Ioan. de Plat. in. l. 1. C. de primiciæ. lib. 12.

Habẽs duodecimũ liberos.

Duodecimus casus est, in eo qui habet duodecim liberos, nam etiã a decurionatus honore excusatur, a ceteris aũt muneribus publicis personalib⁹ numerus quinq; liberorum excusat, vt est tex. in. l. fina. C. qui numero liberorum, & notat Ioan. de Platea. in. l. in albo. & in. l. si vltra. C. de decurio. a realib⁹ vero muneribus, etiam iste numerus duodecim liberorũ hodie non excusat non obstante. l. si quis decurio, & q̃ ibi notat Bart. C. de decurio. nam apud nos illa lex nõ habetur pro lege, sed neq; pro ratione cum per leges nostras Hispanas omnes tenentur cõtribuere, nisi certe expræssi in legib⁹ nostri regni. vt in. l. 2. titu. 4. lib. 4. ordi. Et cũ habentes numerum duodecim liberorum duodecim liberorum nõ sint exempti per leges nostras Hispanas, non est indubio ista quæstio, nam tenẽtur ad omnes reales cõtributiones: & ista opinio seruatur quoq; in regno Franciæ, vt attestatur Guido Papæ. in decisio. dalphinatus. 401. & Guiller. Benedicti in. c. rainuncius. de testamẽ. in parte, si absq; liberis, & Casane. in consue. Burgun. in rubri. 1. §. 4. in glo. & sur. num. 55.

17

His casibus & aliis quam plurimis quos curiosus poterit inuenire nominatus habet excusationem ne eligatur ad munera personalia officiorum publicorum, ad quæ si nominatur, vel eligitur poterit appellare intra quinque dies, secundum formam tex. in. l. qui ad ciuilia, & in. l. nominationes. C. de appella. & in. c. nominationes. 2. q. 6. & per plura probat Ioã. de Platea. in. l. 2. sub nu. 5. C. de decuri. li. 10.

Instãtia tamen ad prosequendã huiusmodi appellationem non durat vltra duos menses, vt in. l. 1. C. de tempo. appella. & sic debet intelligi tex. permitẽs appellari a nominatione. in. l. 8. tit. 23. par. 3. & limitari tex. in. l. 3 tit. 16. lib. 3. ordin. & debet finiri causa excusationis citato concilio qui nominauit, vt in. l. de vno quoq; ff. de re iudi. & in. l. nam ita diuus. ff. de adoptio. & in isto casu notat Bar. in. l. vna. C. de sumptu. recupera. lib. 10.

Impugnatio autem electionis factæ de huiusmodi officiis, competit cuilibet de populo vt in. l. si reus delatus. §. fina. vbi notat glo. ff. de mune. & honori. & notat Abb. in c. dilecti. col. 2. de excepti. & Federicus de Senis. consi. 227. & glo. in cap. vt circa. in verbo, aliqui. de electio. lib. 6. quod limita. vt per Ioa. de Ripa in suis responsis. titu. de reseriptis. cap. 21.

Quilibet de populo impugnat electiones

Et instantia huiusmodi prosecutionis cuius expensis debeat prosequi notat Oldrad. in consi. 38. & Ioan. Lupi. de Palla. ru. in rubri. de dona. inter vi. & vxo. §. 39. in fi.

Decimoquinto debet inspici, vt facta electione horum officialium ante quam officium exerceant iurent de fideliter administrando, vt probaui supra capi. secũdo in prin. & per Abb. in. c. trãsmissam. de ele.

Iuramẽtũ electorũ,

Et facto iuramẽto si de consuetudine est introductũ, vt soluat aliquid erogandum in piam causam soluet priusquã administret: & ita per plura iura & exẽpla probat Ioã. de Ripa. in tracta. de peste. in. 3. parte. in versi. posset. nu. 30. & Archi. in. c. si quis. 42. distin.

Item licet quis sit nominatus & electus ad officium non habet ius in eo ante ingressum corporalem ipsius officij. vt in. l. post additam. C. de impube. & aliis substi. & in. l. priuatorum. & in. l. fina. C. de iuri sdi. omni. iudi. & in. l. recepticia. C. de consti. pecu. & per Abb. in. c. nihil. de electio. & per Oldrad. consi. 191. & per Bar. in. l. ex eo. ff. de testa. mili. & per Feli. in. c. fi. de iudicis. col. 1. & Paris de Puteo in tracta. sindi. in parte, electio. c. in officiis. pro quib⁹ est tex. in. l. publius. ff. de condi. & demostra. & ingredi debent officiales a principio mẽsis Iannarij, vt probat ista lex.

Et si forte agat elect⁹ interdicto restituẽde tanquã officio priuatus non solum possessionẽ per ingressum supradictũ debet prouare, sed suam electionẽ recte factam, alias minime poterit obtinere, vt notat Bellamera in decis. 17. & Matthæ. de Afflictis. in consti. regni Sicil. c. cum satis sub rubri. 48.

His quindecim considerationibus in electione officialium prẽhabitis rectæ & laudabiliter procedit electio quibus omissis posset forte periclitare.

18 Procedendo vlterius in expositione et interpretatione huius. l. 17 considerandæ sunt illa verba, quæ dicunt, e otros officiales que ysen de sus officios, bien y fielmente e sin fraude alguno.

Pro vero intellectu huius text. præmitto q̃ officiales, siue menestrales dicuntur, vt in. l. 5. titu. 20. par. 2. et per glo. in. l. 1. §. 1. ff. de tributo. et per glo. in. l. legatis. ff. de lega. 3. et ibi Bar. et alexan. et in. l. 1. de nauicu. lib. 11.

Sub quo vocabulo tã laici quam clerici officiales cõprehendũtur, et ideo si clericus officialis in officio suo cõmisit abusum punief statutis laicorũ, nã his quoq; ligãtur cũ respiciãt publicã vtilitatẽ, vt notat Innocen. et Abb. in. c. cum ab ecclesia rũ de offi. ordi. et in. c. fi. de vita et honesta. cleri. et per Bal. in sua margarita in parte clericus. ver. 19.

Falsos officiales pu niteccle sia sticus.

Et non solum iudex ecclesiasticus, sed secularis poterit punire argu. tex. in. c. 2. ne prælati vices suas quẽ comẽdat Casa. in cõsuet. Bur. rubr. 1. §. 5. nu. 71. et nu. 91. et Ste. au ferri. in clemẽ. 1. de officio ordi. in. 1. regu. fallentia. in ver. 16.

Itẽ contra officiales laicos practicanda est lex ista non solum viros, sed fœminas. vt. l. 1. §. 1. ff. de cõsti. pecunia, et notat Bart. in. l. iura. in fi. ff. de legibus. et per Alex. in. l. si constante. 9. fi. ff. solut. matri. præ maxime cum simus in materia fauorabili reipublicæ, quod animaduertit Deti⁹. in. l. fœminæ. nu. 112. ff. de regu. iuris. præ maxime considerata mente statuti, vt notat Ias. in. l. testãdi. C. de testamen. quod facit contra mulieres vtentes publice ministeriis.

Et eo q̃ officiales et menestrales nõ debẽt cõmittere abusum in suis ministeriis sequntur plura. ad praxim conducibilia.

Merces corruptas

Primum infero quod merces corruptas potest corrector de facto proiicere

Universidad de Deusto
Biblioteca

proiicere & perdere argu. text. in. l. cætera. §. mala. ff. fami. hercis. & in l. Item quæritur. §. si quis mensuras. ff. loca. & in. l. lectos. ff. de peri. & quomo. rei vẽdi. & in pluribus exemplis notat Pute. in tracta. sindic. in parte iudicis suprema potestas. & Ioan. de Ripa. in tracta. de peste. in. 3. parte. num. 41. & ista est ratio ad pragma. de Alcala. fo. 73.

Cõtra apotecarios. Secundo infertur q̃ merces apotecariorum, & aliorum potest publice concremare argu. text. in. l. damnato. C. de hæreticis. & in. l. quicũq;. in fi. eo tit. & in. l. nullius. C. de iudæis. & in. l. manicheos. C. de episco. audi. & per hæc iura, ita notat Iacobus de Belo viso. in practi. iudicia. titu. de iniuriis. in parte falsarium.

Tertio infertur q̃ nõ solum quãdo merces in totũ sunt corruptę debet fieri, quod supradictũ, sed quãdo est mixtũ corruptũ cum in corrupto, vt puta cera noua. Cum antiqua nam tota concremabitur, vel dabitur pauperibus, secũdum Angel. in. l. 1. C. de condi. in publicis horreis. lib. 10. & ista est ratio ad. c. octauũ enlas ordenanças delos cereros. folio. 72.

Triticum mixtum. Quarto infertur quod si in triti co miscetur abena, vel ordeum, aut in ordeo palea, vel puluis constito, q̃ de industria fuerit mixtum, vel si aqua in lana. vel iuxta lanam potest talia faciens extra ordinem puniri, secũdum Ange. in. l. annonã. ff. de extra ordi. crimi.

Remostado. Quinto infertur q̃ vendens vinum mixtum vulgo dictũ remostado, o adobado potest puniri, & adhuc vinum efudetur, cum sit nociuũ humanæ saluti, & ista potest esse ratio ad. c. 97. in curiis Maiori ti anno, 1532. & est text. in. l. 1. titu. 10. foro legum. libro. 3.

Ne colligatur vindemia. Sexto infertur q̃ ne fiat vinum acerbum, potest fieri statutũ ne colligarur vindemia, nisi certo tempore, vt concludit Bartholomeus Cæpola in tracta. de seruitu. rustico. prædio. c. de messæ & vindimia: nã omnis ocasio fraudis vitanda est a iudicibus, vt in. l. vna. §. sed ne. C. de latina liber. tollen.

Contra tabelliones. Septimo infertur q̃ potest fieri statutum puniens tabelliones scribentes literas, cum atramẽto albo, vel contra pictores, qui vtuntur fictis & adulterinis coloribus, & cõtra sutores, qui ex corruptis, vel malis pelibus faciunt calciamenta: & contra istos habet locum pœna stelionatus, secundum Bar. in. l. 2. C. de muri legu. lib. 10.

Cõtra piscatores. Octauo infertur q̃ piscatores qui in aqua fluuiorum proiiciunt taxum, vel alias herbas mortiferas ad capiendos pices puniri possunt, nã huiusmodi pices solent esse nociui & eorum pastu homines infirmãtur: & ita notat Andre. de Yserna in consti. regni Siciliæ. c. de venditore veneni. lib. 4. & ista est ratio ad nouam pragmaticam huius regni latam apud Maioritũ quæ habet isto anno. 1552. q̃ no se eche veleño ni toruisco para pescar en los rios.

Cõtra vindentes ligna. Nono infertur contra rusticos vendentes ligna in ciuitate, & vt maius apareat onus lignorum, vt vt carius vendantur, & plus præcij arte sua extorqueãt faciunt ex vno ligno duos scindendo per mediũ, nam per supradicta iura fraus ista extra ordinem punietur, & per statuta certa pœna est imponenda virtute huius legis dicentis, que los officiales vsen biẽ de sus officios, nam appellatione de menestrales veniunt

veniunt quoq; labradores. vt in. l. 5. titu. 20. part. 2.

Contra pistores. Decimo infertur posse iudicem iuste punire pistores quos vulgo panaderos appellamus, qui cũ aceto solent lauare manus, vt panis exhaletur, & maior appareat, & carnifices q̃ inflãt arietes mortuos, vt grossiores apparẽt specie carnis, quod vicium viget apud ciuitatẽ Valenciæ, vbi fui doctor creatus sub examine peritissimorum doctorum.

Item punire possunt caupones, siue tabernarios, qui vinũ album, aut sofisticum vendunt pro musca telo, & sartores qui ponunt lanam in toracibus loco bonbicis siue algodon, & eos qui vasa stanea, aut alterius materiæ conficiunt & causa, vt aiunt ornamenti faciunt inter lineaturas, vt citius corrumpantur, & eos quoque qui vendunt camisias fucatas aricalco, & dicunt esse auri veri.

Nam huiusmodi fraudatores, & similes potest iudex punire tanquam committentes fraudem de re ad rem, vt dicit Bald. in. l. non dubium. col. 5. C. de legibus, & notatur in viatorio iuris sub rubr. de collegiis illicitis, & monopo. & istud notatur cõtra officiales quos joyeros appellamus. apostilla. ad Angel. de maleficiis. in tracta. maleficio. in parte mendore, de malidadi. in principio.

19 Et vt apertius huiusmodi fraudes quæ in istis vtem silibus, & rebus quæ venduntur facilius appareant potest iudex, & ciuitas statuere, vt nisi in certa platea, vel loco deputato ad hoc non fiant venditiones rerum quas isti officiales vendunt, & quod alibi vendentes perdant mercimonia, & ita per

Quod vẽdatur certo loco. multa iura probat Lucas de Penna in. l. prima. C. ne rustica. ad vllum. opus. libro. 11. & istud singulare verbum, & quotidianum in practica.

Cõtra monopolia. Item contra monopolia officialium debent iudices multum advertere, vt in. l. vna. C. de monopo. et in. l. 2. titu. 7. parti. 5. & contra officiales inientes pacta. ne doceant aliis suum officium, vt notat Lucas de Penna in. l. fina. C. de legatio. lib. 10.

Taſſa. Et vt officiales vtantur rectæ et sine fraude suis officiis factæ sunt pragmaticę prohibentes mercimonia quædam. Item iubentes fieri tassam calciamentorum, et pannorum quod et de iure communi statutum erat. vt in. c. 1. et ibi docto. de emptio. et vendi. et notat Bart. et Platea, et docto. in. l. fortissim⁹. C. de eroga. milita. annonæ. lib. 12. vbi dicit q̃ potest cogi officiales ne vltra florenum habeat pro clamide.

Cõtra hospitantes. Et eadem tassa ponenda est in hospitibus publicis et in his quæ ibi venduntur et ministrantur: et ideo est in practica, vt ponatur tassa, quæ dicitur aranzel. cuius transgressores debent punire in pœnis ibi expræssis, et tanquam præcepti transgressores. vt notat Albericus in. l prima. §. cura. carnis. ff. de offi. præfecti vrbis.

Quãdo officialis est famosissimus. Item ne carius opera artificum vendantur si aliquis est famosissimus in suo officio puta. el cuchillero de Guadalajara, q̃ se dize Lancero, potest præcipere. vt ipse et nõ alius artifex vtatur suo signo, et punire contra facientes, vt notat Platea in. l. squemata. C. de fabri. libro vndecimo, et Baldus in. l. secunda. C. quæres vendi. nõ poss. et in

et in.l.1.et in.l.fi.C. pro socio. vbi dicit, q̃ in balis mercatorũ potest iudex præcipere ne vnus mercator vtatur signo alteri⁹ & potest puni re contrariũ facientem. & idẽ est in pastoribus, ne vnus in suis ouibus vtatur signo alterius, ne confusio generetur, & vt fraudes vitẽtur, sicut in simili dicitur de mutatione nominis. C. in.l.1.

Et huiusmodi causæ cõtra officiales fraudatores breuiter & summatim etiam diebus feriatis poterunt finiri. vt in.l.1. & ibi Platea. C. de pistori. lib.11.

20 Vlterius præcipit lex ista, que la tierra sea bien basteścida de carnes y pescados. quod iure cõmuni statutũ est in.l.1. §. cura carnis. ff. de officio præfec. vrbis. & in.l. munerum. §. item episcopi. ff. de mune. & hono.

Quãdo est caresti. Quod præmaxime aduertendũ est tẽpore caresti, quo tẽpore qui libet de populo cogitur ad vendendum subiectis, & adhuc moderato pretio: suadet enim hoc vtilitas reipublicæ. vt in.l. si pendentes. §. si quid cloacarij. & ibi Ange. ff. de vsufruc.

Cõpelluntur diuites mutuare. Imo hoc tempore si vniuersitas caret pecuniis, in cõmuni possunt vicini diuites cogi mutuare pecunias vt frumentum ematur, & postea pecuniæ reddantur: & si sponte non mutuauerint pecunias, cogunt̃ stare in carcere. vt notat Guiler. de Cuno in.l. neminem. C. de sacrosanc. eccle. & Platea in.l.1.C. de omni agro deser. li. 11. & Ioan. de Rip. in tracta. de peste. in.2. parte. ver. sextam. nume. 161. & Casane. in consuetu. Burgun. rubri. 1. § 4. nume. 48.

Quod procedit, etiam si isti diuites sint nobiles aut fidalgui, secundum Plateam in.l. vna. C. vt nemi. liceat. li. 10. & in ordinationibus antiquis est lex regis Alphõsi sexti apud Complutum.

Et compulsio ad mutuandum pro emendo debet esse generalis, & non particularis, contra vnum vel duos vicinos. vt notat Bar. in.l null⁹. C. de Iudæis. de quo in apostill. ad quæstiones capellæ Tholosa. q. 446.

Et vt constet quæ vbertas frumenti sit in ciuitate, concilium ciuitatis tempore necessitatis potest facere scrutationes, quas vulgo calas y catas del pan appellamus: in quo actu seruandus est ordo positus, per Ioan. de Ripa in tracta. de peste. §. sextam. in.2. parte. nu. 158.

Et vt sit vbertas, ciuitas cogere potest rusticos habentes frumenta & victualia, vt illa vendant in ciuitate, & non extra territorium. vt in l.2. ff. de nundinis. quibus ob hoc maior summa assignanda est quã ciuibus. vt in.l.1. C. de frumen. vrbis Alexan. nam satis fatigãtur itinere, & non sine incõmodo a propriis domibus auocantur. vt in.l. pro locis. C. de anno & tributis. libro. 10. & in.l. penul. ff. quẽadmo. testa. appe. 21 Rustici cõpelluntur vendere in ciuitate.

Non tamen debet multum crescere tassa pretij, quia in rure non tam facile inuenirent emptores sicut in ciuitate. vt animaduertit gl. in.c. clericus. 21.q.1.

Item est curandum, vt isti rustici vendant mercantias in grosso, & non minutatim, ne diu morantes in ciuitate, damnum sequatur agriculturæ. & ita notat Ioan. de Platea in.l. colonos. C. de agrico. & censi. li. 11. & sæpe in grosso permittitur, q̃ minutatim non esset tam vtile. vt notat glo. in lege. 2. C Vẽditio in grosso.

quando

quando & quibus quarta pars debea. lib. 10.

Panis cocti vendi tur ad tassam. Itẽ, stante penuria panis in ciuitate, iudex cũ priorib⁹ ciuitatis statuere debet quantũ panis cocti vẽdi debeat singulis diebus in ciuitate. secundũ Ioan. de Plat. in.l.1. C. de frumento vrbis Constanti. lib. 11. seruata semper in distributione æqualitate. argumen. tex. in.l. prouidendum. C. de postulan.

Contra regatarios. Et ob vbertatẽ & penuriã cõmodius regendã statui potest, ne forẽses & regatarij & dardanarij ciuitatis emant victualia, donec transeat hora certa: & interim ciues possint emere: nam cessantibus emptoribus vilescit pretium rerum, & pretio viliori res emitur in commodũ ciuium, quorum respublica portat onus regiminis, nimirũ si possint hoc commodo vti. ex notatis per Ioannem de Platea in.l. septem diebus. C. de erogatio. militaris anno. lib. 11.

Et præmaxime cõtra regatarios hoc faciendũ est, quorũ officium fordidũ & satis exosum est. vt concludit Lucas in.l. maximarum. C. de excusa. mune. lib. 10.

Cõtra obligatos reipublicæ. Inter alia est aduertendũ, q̃ si aliquis est reipublicæ obligat⁹, q̃ singulis dieb⁹ vẽdet in mercato apud vecariam certã quantitatem arietũ & boum, aut piscium, si superuenit multitudo hospitum, vel militum aut ex alia iusta causa cogitur non obstante cõtractu plures oues aut pisces vendere eodem die. & ita concludit Bartolus & Ioannes de Platea in. l. quoad præsens. C. de muri. legu. lib. 11.

Præuiso a iudic. vt si damnum patiatur obligatus ex tali venditione, crescat pretiũ carnis aut piscũ, vltra tassam obligationis. Et ita p bona iura concludit Ioan. de Rip. in tracta. de peste. in secunda parte. in versi. sed vlterius. numero. 177. folio. 74.

Cessante vera dicta superueniẽte necessitate, debet omnino contractus initus cum ciuitate seruari. vt in.l.1. ff. de pactis. & in.l.1. ff. de consti. pecu. etiam si offeratur adiectio. vt in.l. lutius. §. fi. ff. ad muni. & in.l. Antiochensium. ff. de priui. credi.

Et in seruandis contractibus et ordinationibus ciuitatis iudex debet esse diligens. vt notat Ioan. de Platea in.l.1. C. de pistori. lib. 11.

De becaria Et in memoria sit semp iudicib⁹ vt in becaria abundet caro arietũ, nam melior sanguis ad conseruationẽ vitæ generatur. secundũ Ioan. de Pla. in.l.1. C. de eroga. mili. anno. li. 12. Vbi vero ciuitas nõ habet publice obligatũ qui vẽdat carnes militibus principis superuenientibus & rustici ciuitatis sunt tenaces in præstãdis alimoniis, gualdana pricipis capit victualia sine pretio. vt notat Bald. in titu. de pace constan. in ver. nobis.

caro arietũ conseruat sanguinẽ.

22 Populi nomine venduntur carnes. Et apud nos pro vtilitate publica iam diu receptũ est ex cõsuetudine immemoriali, vt ex locatione concilij in publico præconio vnus tantum carnes, vel pisces, oleum, & aliquando vinum publice vendat, quæ consuetudo rationabilis est. & valet. secundum Innocen. & Abbatem, & omnes scribẽtes post eum in capitulo. significante. de appellatio.

Libertas vendẽdi infringitur. Et ratione publicæ vtilitatis potest infringi libertas vendendi. secundum Pari. de Puteo in tracta. sindica. c. de excess. baro. vers. excedũt. & allegat tex. in.l. lutius. ff. de euictio. & in.l. item si verberatum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ff. de rei vendi. Et eadem ratione publicæ vtilitatis posse infringi seruitutem, notat Iaff. in lege. quominus. numero. 32. & numero. 85. ff. de flumin. Et multa de publica vtilitate cumulat Hipolitus in sua practi. crimi. §. attingam. cuius ratione frumẽtum venditur, retrahitur pro tanto. vt in capitulo decimoquarto. in curiis de Madrid. anno. 1528.

Cõcessiones vt frumẽtum asportetur extra regnum.

Item, eadem ratione publicæ vtilitatis concessiones regis nostri Castellæ, quæ fiunt vt frumentũ asportetur in regna vel Aragoniæ, vel Portugaliæ limitari debent, prouiso prius vt supersit abundantia in regno Castellæ, cuius publicæ vtilitati prius cauendum est. vt notat Ioannes de Platea in lege. si quis per diuinam. C. de aquæ ductu. libro. 11.

Tuerdicio ne asportetur frumẽtum

Et per supra dicta venit limitanda lex tertia. titulo nono. libro sexto ordina. quia donec perusum fuerit, an ciuitas habeat abundantiam frumenti, potest interdici ne extrahatur de ciuitate vel territorio. Et ita per bona iura probat Ioannes de Ripa in tractatu de peste. in secunda parte. sub numero. 16. & numero. 189.

vendere etiã ciuitas an reuendat.

Item, eadem vtilitate publica inspecta, potest ciuitas emere frumentum, vt necessitatis tempore reuendat pro abundantia ciuitatis. Et idem possunt caupones & pistores, vt vel in minuto vendant ordeum, vel in pane cocto frumentum: & ista non est reuenditio vel genus dardanariæ prohibitũ per leges nostras regias: idque colligitur ex Angelo in dicta lege. annonam. ff. de extra. crimi.

Item, ex eadem vtilitate publica fauore agriculturæ curare debet iudex, vt rustici vendant mercantias in grosso potius quam minutatim, ne dũ in foro sedet agricola, agricultura negligatur. vt notat Ioannes de Platea in lege. colonos. C. de agricolis & censibus. libro vndecimo.

Pacis violatores dicuntur dar danarij.

Item, contra vendentes carius quam tassatum est, alimenta tempore caresti æ, debet iudex procedere velut contra pacis violatorem. vt notat Alberi. in lege. qui metu. §. miles. ff. de re milita. Et ita procuret frumentum publicum & alimonias dispensare, vt successor in officio inueniat, in quo ipse quoque incipiat dispensare. secundum eundem Albericum in lege. qui ordinariam. C. de officio præfec. prouin. & facit textus in authenti. de mandatis princi. §. sed pro vberta te. col. 2.

Tassa qua liter intelligatur.

Tassa autem victualium, quæ in foro venduntur, etiam si ex statuto vel consuetudine fiat a rectoribus ciuitatis, intelligitur accumulatiue ad correctorem vel iudicem ordinarium: nam ipse quoq; potest tassare & reuidere, maxime ad querelam vendentis, vel procuratoris populi. vt notat Baldus in lege. si in aliquam. ff. de officio proconsu. & statuta confirmata vt rectores tassent, intelligitur sine præiudicio iuris ordinarij iudicis. secũdum Baldum in lege sæpe audiui. ff. de officio præsidis. & sic iurisdictio rectoris in tassando cũ sit inferior, non extinguit iurisdictionem iudicis superioris. secundum Baldum in procemio Gregoria. in principio. Et tassa generalis quo tẽpore debeat fieri, vide Yser nam in capitulo primo. §. post natale. de pace iurament. firman. in vsi. feudo.

Subiungit

23 Subiũngit postea lex ista, calles & exitus ciuitatis debere esse sine vllo impedimento atque fœtore, quod iure quoque communi erat statutum. per textum in. l. ædiles. ff. de via publica.

Quãdo lædit publica vtilitas.

Et idẽo prohibitũ est, ne artes fœtidæ exerceantur iuxta vias publicas, ne malus odor infestet transeũtes. vt notat Albe. & Flori. in. l. æquissimũ. §. si tamen. ff. de vsufruc. & contra candelarum artem exercentes, et peliparios, & similes, notat Cepo. in tracta. de seruit. vrba. prædio. rubri. de aëre.

Aqua fœtida nõ ponẽda in via.

Et cõtra emittentes vrinam, vel vini feces, vel aquas fœtidas ex domibus in vias publicas, notat Ioan. de Ripa in tracta. de peste. in. 2 parte. in vers. transeo. numero. 64. Et plura exempla notat Platea. in lege. decernimus. C. de aquæ ductu. libro. 11.

casarazos

Item, prouidebit iudex, ne iuxta vias publicas sint casalmæ, quas vulgus appellat casarazos / o casas caydas, ex quibus putredo decurrit ad vias publicas, vel domos vicinorum, nam iudex cogit eas dereliqui vel reedificari, ne ciuitas sit ruinis deformata. & ita notat Bal. per textum. ibi. in. l. præsens. ff. de officio præsidis. & quando dominus cogatur vendere huiusmodi casalmas, notat Romanus in singulari. 777.

Quas domos liceat destruere.

Item, vt ciuitas pulchrior efficiatur, potest iudex de facto domos parui præiudicij destruere, soluto pretio dominis. vt in lege. ædificia C. de operi. publi. & notat Roma. in singulari. 710. & Hipoli. in sua practi. §. aggredior. numero. 68. et Alexan. in apostill. ad Bar. in. l. fi. ff. de damno infecto. & Feli. in. c. nonnulli. de rescriptis. vers. ad euitandos. & Angelus in lege secunda. §. si quis nemine. ff. ne quid in loco publico.

ley 23, tit. 32, lib. 3.

Et quando ædificium publicã lædit vtilitatem, propria autoritate potest a iudice demoliri, notat Bal. in. l. lapilli. ff. de rerum diuisi. & facit. l. proculus. §. fin. ff. de vsufruc. & l. præscriptio. C. de operib. publicis. quod iure regni videtur comprobatum in lege tertia. titu. 27. parti. 3.

Cõtra vallantes fundos proprios.

Et ne via publica vel exitus ciuitatum occupẽtur, potest iudex prohibere, ne quis proprium fundum vallet aut circundet, & etiam si fundus esset longe a ciuitate, si ex circundatione generaretur scandalũ. secundum Ioannem de Plate. in lege secunda. C. de fundis limitro. Et ita debent intelligi glo. & textus in lege. per prouincias. C. de ædificiis priua.

Imo vt latior sit via publica, fini. fund. pars potest auferri ex iudicis officio. vt in. l. si locus. §. 1. ff. quem admo. serui amitta:

Occupatio debet esse perpetua.

Et istam nostrã legẽ, quæ prohibet occupationes viarũ, & exitũ ciuitatũ et locorũ, limito et intelligo quando occupatio est perpetua, secus si esset tẽporalis, interea dũ aliquid ædificatur intra ciuitates, nã lapides & ruderia possunt poni in via ad tẽpus, & illa occupatio tẽporalis est a iudice toleranda: quia si ædificare licitũ est, omnia ad ædificãdum necessaria sunt permissa. vt nominatim notat Bal. in. l. præses. ff. de officio præsi. & Iaff. in lege. quominus. ff. de flumini. numero. 68.

Et hac ratione & ne damnũ patiantur transeuntes, viget in practica, que los retejadores ponen señal en la calle, y los que edificã los materiales

Universidad de Deusto
Biblioteca

teriales con que ocupan las calles, quod sine iudicis licentia posse fieri asserit Ioan.fab.in.§.item.insti. ad legem Aqui.

Pergulæ. Item limito secundo, nisi quando viæ publicę vel plateæ occupantur cum pergulis, quibus vẽdentes vtũtur vt se tueantur a vẽto & pluuiis. vt notat Bal.in.l.basilicam. C de operi.publi. nam has pergulas, quas vulgo tẽdejones appellam⁹, debet omnino iudex tolerare.

Itẽ, lex nostra principaliter contra occupantes vias publicas, siue exitus ciuitatum loquitur, sed contra occupantes eas vias, quæ sunt iuxta muros, loquitur textus in.l. 22.titu.fina.par.3.

Pœnã occupãtium vias. Pœna autem occupãtium vias de iure communi illa erat, scilicet, quinquaginta librarum auri. vt in lege. qui sine. C. de operi. publicis. licet alij dicant, quod pœna peculatus debent puniri. vt notat Casan. in consuetu. Burgun. rubri. 1. §. 1. numero. 35.

Iure vero nostri regni aliter distinguitur, nam contra occupãtes calles publicas habet locum pœna cẽtum morapetinorum, de quibus in.l.32.titulo.fi.libro.8. ordina. & ista lex loquitur de viis intra ciuitates vel loca.

Si vero extra ciuitates, si ex statuto certa pœna est imposita, illa seruanda est. vt in lege secunda. C. de noxa.

Si vero non est statutum vel certa consuetudo, locum habet pœna. de qua in.l.1.titulo.6. libro.4. foro legum.

Et vltra pœnam damnum resarcitur. vt in.l.fi. ff. de via publi. pro quo iudicis officium competit. secundum Paulum in.l. quibus diebus, ff. de condi. & demonstra,

CAPVT VIGESIMVM in legem decimãoctauam, de ædificatione domorum del ayũtamiento & carcerum.

OLIM iure cõmuni statutum est, fabricanda prætoria & domos publicas, vt sint in vsu publico, & quibus iudices inhabitent. vt.l.nulli. C. de offi. recto. & facta domo publica nõ licebat iudici alibi inhabitare in domibus priuatorum. secundũ Bar.in.l. Aquili⁹ regul⁹. ff. de dona. & de huiusmodi domibus iudicũ loquitur tex.in.l. prætoria. C. de operi. publicis. 1

Vt autẽ iudex cũ rectoribus & aliis personis publice deputatis cõsuleri possit vice populorũ. vt in.§ senatusconsultum. insti. de iustitia & iure. ne talia parlamenta fierent in ecclesiis. contra textum in. c. decet. in ver. cessent. de immuni. eccle si. lib. 6. necesse fuit vt domus ad huiusmodi ministerium ædificarentur. & id primo statutum fuit lege. 1. titulo. 1. lib. 7. ordi. quæ lex in locis, quibus iurisdictio exercetur, loquitur, & non in vicis, quas vulgo aldeas appellam⁹, in quib⁹ tantus splẽdor domus publicæ nõ requiritur, cũ vbiq; possint homines facilius congregari.

Aedificiũ domus publicæ quomodo fiat. Aedificium autẽ huius domus publicæ facienda est, si cõmode & sine maximo ciuiũ incõmodo fieri potest. vt notat Bal.in.l.singularium. C. de operibus publicis. data enim difficultate maxima ædificatio difficilis reputatur impossibilis. vt in.l. non dubium. in fi. ff. de lega. 3. & in.l. si alieni. ff. de solu. & est glo. in.l. fideicommissa. §. si seruo. ff. delegatis. 3. & notat Feli. in. c. ecclesiæ sanctæ Mariæ. colla. 34. de consti.

de consti. & in maxima difficultate idem citat noster frater Alphonsus de Castro in lib. 1. de lege pœnali. folio. 4.

Difficultas Difficultas autẽ nõ minima reputatur, si sunt ædificia publica refectione indigentia vel si sunt alia opera publica imperfecta, nã prius hæc sunt perficiẽda, quam alia inchoanda. vt in.l. penul. et ibi notat Bal. C. de operibus publicis. & in l. nemo iudicum. eo ti. vbi dicitur, q̃ prius labefacta ædificia sunt reparanda. & idem probatur in.l. fi. in prin. ff. de operi. publicis.

Fabrica. Fabrica autem huius domus de iure communi facienda est ex pecunia publica si otiosa est, alias faciẽda est ex prouentibus fundorũ publicorũ, quos nos proprios de concejo appellamus. vt notat Luc. de Pen. in.l. fi. C. de quibus mune. nemi. liceat. li. 10. in. q. 8.

Ius regni. Hodie vero iure nostri regni sine vllo dubio est, quod ex redditibus populorum hæc domus publica debet ædificari, & ad id sunt a lege reddi. tus deputati. vt in.l. 4. & 5. titu. 28. parti. 3.

Et faciendũ magis est istis ædificiis publicis, q̃ debitis publicis. vt notat Pau. per tex. ibi. in. l. cætera. §. senatus. ff. delegatis. 1. & per supra dicta debẽt intelligi verba huius. l. ibi. den ordẽ como se hagan. domo vero del ayũtamiento facta illa dicit caput populi, attẽta distinctione. quã Bal. notat in rub. ff. de rerũ diui. vers. sed hic quæritur.

Et sic quando possessio loci accipitur, sufficit q̃ in domo ista tanquã in capite ciuitatis accipiatur. vt dixi supra. & notat Bal. in.l. 1. ff. de officio præfecti augusta.

2 Et ad domum istam possunt rectores ciuitatis compelli vt veniãt, & congregentur ex causa publicæ vtilitatis. vt notat Abb. in. c. quia propter. in. 2. nota. de electio. et notatur in Inquisitione iudicum ecclesiæ. in nota. 64.

Mulctãtur rectores. Et qui moniti vel ab statuto vel ab homine nõ venerint ad dictam domũ, possunt a iudice mulctari, etiam si tot ex cõsiliariis venerint, q̃ eorũ sola præsentia possit actus expedire: nam nihilominus nõ obtemperantes sunt puniendi. vt elegãter notat Ioan. de Platea in.l. in filiis. C. de decurio. lib. 10.

Et postq̃ fuerint cõgregati vnusquisq; debet officiũ suum impẽdere, secundũ ordinẽ, vel ab statuto vel consilio, vel a iudice deputatũ. vt notat idem Platea in.l. fi. §. erit autem. C. de re mili. lib. 11.

Cõgregatio autẽ debet fieri certis tẽporib⁹, nec rectores debẽt semper cõgregari ad libitũ superioris. secundũ Abb. in. c. his quæ. col. 1. de maiori. & obe. & notat Francis. Patauí. in tracta. de auto. capi. sede vacan. §. & quod cœtus.

Dom⁹ del ayũtamiẽto non est de forma. Nec tamẽ quis putet domũ del ayũtamiento adeo pro forma esse necessariã, q̃ nisi intra eã fiat cõcilium, q̃ nõ valeat quod agitur: nã si oẽs qui debẽt ad proficiendum actum, etiam alibi cõgregentur nihilominus valet quod agitur. ita notat Bar. Pau. & doc. in.l. vniuersis. C. de pci. impe. offe. & idẽ Bar. in.l. 2. C. de decurio. lib. 10.

Dom⁹ enim publica cũ sit quid inanimatũ, nihil statuit, & p cõsequẽs nõ est de forma, iuxta doctrinã Bal. in. c. cũ in terra. de electio.

Et in dubio locus actus nõ præsumitur, q̃ sit de substãtia. vt in. c. non loca. & in. c. multi. 46. distin.

Et domus del ayũtamiento magis demostrãdi gratia fit ad cõgre

Universidad de Deusto
Biblioteca

gationem quam q̃ sit de substantia. argu. tex. in. l. qui in futurũ. §. 1. ff. de pactis. valere ergo debet actus, etiam si alibi congregentur, dummodo collegialiter & non singulatim, iuxta notata per Abb. & post eum Feli. in. c. omnes. de consti. coll. 16. & plura citantur in Inquiridione iudicum ecclesiasticorum. notabili. 65.

3 Carcer.

Carcer autem publicus, licet nõ nulli asserant quod sit fabricãdus expensis fisci, cum sit inuentus ad custodiam delinquentium & debitorum. vt in. l. aut damnum. §. solent. ff. de pœnis. & in. l. fi. C. de custo. & exhibi. reo. & in. c. cũ episcopus. de officio ordi. li. 6. & in. c. contra idolorum. 26. quæstione. 5. & in clementi. 1. de hæreticis. Et inde malefactores abducti iudicib9 præsentantur vt puniantur. vt. l. si quis ea culpa. C. de exhibi. reo. Et ista punitio cum sola regis autoritate fiat, eius quoque autoritate carcer esse debet. vt in. l. vna. C. de priua. carce. Et sic fabrica publici carceris pertinere debet ad fiscum, qui ad hoc habet de publico redditus deputatos, vt suis expensis ministret iustitiã. vt in. c. grandi. de supplen. negligen. præla. libro sexto. & notat sanctus Thomas in. 22. quæstione. 63. & probatur in. l. 6. titu. 28. parti. 3.

Malefactor cuius expẽsis custoditur.

Et eadem ratione iure cõmuni si partes non habent in bonis, malefactor capitur & custoditur expẽsis fisci. vt p bona iura probat Henricus in. c. ad aures. de simo. & capella Tholosa. q. 41. & Stepha. Auferri. in clemen. 1. de offi. ordi. q. 2. ad finem. de qua materia per Bart. in. l. lege Cornelia. ff. ad sillẽnia. & in. l. fi. C. de eroga. mili. anno. li. 11 et per Bal. in. c. nonnulli. de rescriptis. et in. c. hic finitur lex feudo. et in capella Tholo. q. 100. et in. l. 2. titu. 18. li. 8. ordi.

Item, quia carcerem habere est quid iurisdictionale, ideo eius fabricatio ad regem, cuius est iurisdictio, videtur pertinere. secũdum Cardi. in clemen. 1. §. sane. in vers. secundo quæro. de hære.

Tamen supra dictis non obstantibus fabrica dom9 carceris ad respublicas pertinere, custodia vero carceratorum ad regem et eius iudices, tam consuetudine interpretatum est, quam de iure probari videtur ex sequentibus.

Primo, quia in carceribus vinci malefactores interest reipublicæ, vt inde abducti publice puniãtur, vt in. l. licitatio. §. fin. ff. de publica. et vecti. et in. l. ita vulneratus. ff ad legem Aqui. quod iure regni probatur quoque in. l. 1. titu. 1. ver. e a gran pro. parti. 7. Et sicut in punitione criminis, qui est finis, publica interuenit vtilitas, ita quoq; in præambulo ad punitionẽ, quæ est carceratio. vt in lege. oratio. ff. de sponsa. Si ergo reipublicæ interest, respublica soluet expensas. vt notat Baldus per textum ibi. in. l. 2. C. quibus casi. serui. reipubli. pro liberta. præmi. merue. et facit lex munerum. §. hæc omnia. ff. de mune. et honori. ibi. neque a naue. vbi dicitur. q̃ nauis publica expensis subditorũ fabricatur: si ergo nauis, cur non et carcer?

Carcer dicitur depositum.

Nam domus carceris dicitur publica custodia, et depositum reipublicæ, et ideo carcerarius dicitur depositarius. secundũ Paul. cõsi. 42. et Pari. de Put. in tract. sind. in parte, carcer. c. an si plures. et facit. l. fi. ff. de custod. et exhibi. reo. et notat Bar. appellãdo custodiam publicã in. l.

in. l. 3. §. transfugas. ff. ad l. Corneli. de sicca. Si ergo depositi publici domus dicitur, facienda est reipublicæ expensis. argu. notatorũ per doc. contra glo. ibi. in. l. quoniam liberi. C. de testib9. & nominatim ita notat Pute. in. d. c. an si plures. sub nume. 15. & ista officio iudicis vt fiant, incumbunt.

4 Carceratur aliquis non ob solum delictum.

Nam vltra punitionẽ delinquẽtium ex aliis causis videtur, q̃ sit cõmune negotium tam regis, quã subditorum: nam debitores priuatorũ creditorũ incarcerãtur nõ datis bonis. vt p gl. in. l. 3. ff. de suspe. tuto. etiã ex pacto. vt in. l. 3. C. de pigno. & per Bar. et doc. in. l. Titio centum. §. Titio centum. ff. de condi. et demo. & notatur in. l. non est singulis. ff. de regu. iuris.

Itẽ aliquãdo capitur filius cũ pater deliquit, nec vult cõparere corã iudice, secũdũ Bal. in. l. fi. C. de cura. furi. quẽ sequitur Alex. in apostill. ad Bart. in. l. fi. ff. de quæstio. Itẽ medicus culposus carceratur. vt l. 9. ti. 15. par. 7. Itẽ condẽnatus præcise ad factũ siue ciuile, siue criminale, donec impleat, detinetur in carcere. vt est glo. in. l. stipulatio. §. operis. ff. de noui operis nuncia. & Bar. in. l. 2. §. diuus. ff. de iure fisc. & Puteus in tracta. sindi. in parte, captura. nume. 15.

Qui cõdẽnatur vt dicat mentitus sum.

Et in criminalibus condemnatus vt dicat mentitus sum secundũ formam tex. in. l. 2. titu. delas iniurias. libro. 8. ordina. si non vult sibi contradicere, cum condemnetur ad factum proprium, potest carceribus præcise detineri, donec sibi contradicat.

Quod procedit, etiam si condẽnatus sit nobilis, aut fidalgus, nã in pœna contradictionis nulla est distinctio in persona plebeya vel fidalga aut nobili: lex enim secũda supra allegata non distinguit, imo quilibet condẽnatus de illis sex iniuriis debet satisfacere parti sibiipsi contradicendo, in satisfactionem famæ læsæ contra iniuriatum.

Et quãdo agitur de satisfactione facienda parti læsæ, nõ fit distinctio personarum, an illæ sint nobiles vel plebeyæ. & ita notat eleganter Bal. in. l. nemo clericus. C. de sacrosan. eccle. & in. c. 1. de constitu. quem sic allegat & intelligit Bolo ni. in consi. 37.

Expositio l. 131. del stylo.

Neque obstat lex. 131. in legibus del stylo, quam nonnulli allegant in contrarium: quia illa loquitur respectu pœnæ imponendæ, quando iniuriam facit quis fidalgo: & sic quando fidalgus est reus, non tamen quãdo est accusator. vt probant illa verba. e si fuere fijo dalgo denostado, nam ex lege fori quando iniuriam patiebatur plebeyus, iniurians condemnatur in pœna contradictionis, & in trecentis solidis: si vero iniuriabatur fidalgus, pœna additur vsque ad quingentos solidos. & id interpretetur ex dicta lege styli, non tamen per illam tollitur in fidalgo iniuriante pœna contradictionis. & ita recte intelligentibus probat lex octuagesimaquinta. in legibus eiusdem styli. Et ista est vera interpretatio, licet aliqui dormitent in contrariũ somniantes.

Item arbitri discordãtes in præiudicium partium compromittentium incarcerantur donec concordent. vt lege vigesimanona. titulo quarto. parti. 3.

Item parer qui non præstat alimenta filio cum iussus fuerit a iudice, incarceratur. vt in. l. 2. titu. 19. parti. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Item mulier quæ non vult cohabitare viro suo, incarceratur, secundum Abba. in. c. literas. col. 8. de resti. spolia.

Item carceratus adhuc detinetur in carcere pro sua expensa. vt concludit Guido Pap. in decisio. dalphi. q. 448.

Et in pluribus aliis casibus, quibus non agitur de punitione meri criminis, incarceratio locum habet ad vtilitatem reipublicæ, & non solius regis.

Cum igitur vertatur commune negotium in vtilitatem tam fisci, quam ciuitatum, ideo diusa est expensa hoc modo, quod fabrica domus carceris pertineat ad ciuitates: custodia vero carceratorum ad regem & eius iudices.

Alguazel? custodit captos,

Nam alguazelus tenetur captos custodire. vt in. l. 20. titu. 6. parti. 2.

Et sicut dominus castri tenetur ad custodiã fortalicij, vt p lass. in. l. diuortio. §. impẽdia. ff. solu. matr. eodẽ modo rex, q est dñs carcerũ, tenetur pse & suos iudices atq; ministros ad custodiã dictorũ carcerum. vt notat Gerardus in singulari. 37. & subditi nec alimentare, nec captos tenentur custodire. vt probat Siepha. Betran. in. 1. parte. consilio. 17.

Cura carceris,

Cura ergo custodiæ carcerũ ad regem pertinet: fabrica vero ad vicinos populorum, & sic onera partiuntur ad inuicem: & cum sit negotium cõmune, cõmunibus geritur expẽsis, & vnusquisq; partẽ suã tuetur. iuxta notata in. l. quoniam liberi. C. de testibus, & in. l. si irruptione. §. finali. ff. de nego. gestis. & in. l. 3. §. 1. ff. si mensor falso. & p Bar. in. l. si postulauerit. ff. de adulte. & per Pari. de Puteo. in tracta. sindi. in parte, accessor.

Addit quoque lex nostra, vt sit cura iudicib9, vt intra carceres sint prisiones, & sicvt diuersa ponuntur domus carceris & vincula carcerum. Ex quo sequitur, quod positus atque detẽtus intra domum carceris, licet dicatur captus, secundum Angelum in lege. qui in carcerem. ff. quod metus causa. quem sequitur lass. in lege. si pecuniam. §. finali. ff. de condi. ob causam. & Antonius Caputius in decisione. 144. nume. 4.

Non tamen dicitur vinculatus, & sic positus en prisiones, nam est quid vltra capturam personæ, & eius incarcerationem.

Blasphemus quare carceretur.

Ex quo declaratur pragmatica huius regni, præcipiens vt blasphemans verba iniustorum iuramentorum, de quibus in illa lege sint per triginta dies en prisiones: nam non sufficeret esse intra carcerem, nam duo copulatiue requiruntur quod sit intra carcerem, y en prisiones, nam prisiones debent esse vincula, vel cathenæ, aut cipi: de quibus lex nostra loquitur, dum dicit, prisiones, in numero plurali. Si vero dixisset, prision, in singulari numero, intelligeretur de ipso carcere. vt probatur ex lege quarta. in fine. titulo. 29. parti. 7. & in. l. 6. eo titulo. & in. l. 11. & 13. & in. l. 8. titulo. 15. ea. parti.

Prisiones.

Et verbum, prisiones, sumitur naturaliter pro cipis, atque cathenis, vel similibus, nam & sic intelligit vulgus, & naturaliter sunt verba considerandа. vt in lege finali. C. de verborum significa. & sic verba ista naturaliter & non ciuiliter sumuntur. vt. l. fi. C. de his qui veniam ætatis impetra. & ibi doc. & notat Alexan. vbi allegat in. 4. volu. consi. 4.

Exquo

Ex quo infero, quod in casu dictæ pragmaticæ cõtra blasphemos non sufficeret condemnatum esse detẽtum intra carcerem per triginta dies, & etiam cũ fida custodia, quia debet omnino detineri en prisiones, scilicet, naturalibus & non ficticiis: nam veritas carcerationis consistit in facto, & non in ficto. secundum Baldum in proœmio Grego. colũna quarta. & in capit. primo. de constitu. coll. septima. & in capit. primo. de his qui feud. dare possun. & colligitur ex doctrina Bar. in. l. is qui pro emptore. versi. tertio principaliter. ff. de vsuca. pro empto. quod potest quoq; induci contra los que tienen presos con vna sola arropea.

CAPVT VIGESIMVMPRIMVM. In legem decimamnonam, de custodia instrumentorum reipublicæ, & eorum fide.

Clauiũ custodia.

OLIM de iure cõmuni fuit cõtentio, apud quem deberet esse custodia clauium alicuius reipublicæ & portarũ ciuitatis, nam nõnulli dicebant, q̃ apud solos iudices. argu. tex. in. l. officium. §. 1. ff. de remili. alij dicebant, q̃ apud cõsules ciuitatis. vt probat Guido Pap. in cons. 1. nu. 7. & notat Ioan. de Ri. in tract. de pest. in. 2. parte. nu. 415

Ius regni.

Hodie tamẽ ex lege nostra quãtum ad instrumenta & monumenta publica aperte deciditur in lege ista, quod clauium custodia, & instrumentorum publicorum pertinet ad iudicem, & ad alias psonas in hac lege cõprehensas sub tribus clauibus, quæ claues debẽt esse diuersæ. vt in clemen. vna. §. sane. de hæreticis, ibi erunt duo claues diuersæ, & non vniformes: & sic bona dicetur custodia, quod requirit lex ista. ibi. a buen recaudo.

Et data forma custodiæ, vt in ista lege locus iste non minoris autoritatis erit qnam camera episcopalis, vel cardinalis alicuius, vel camerarij papæ, de quibus loquitur Abb. in. c. ad audientiam. de præscri. & in. c. post cessionẽ. de proba.

Instrumenta posita in arca consilij fidem faciunt.

Cumque ex dispositione huius legis ista archa, vbi instrumẽta cõseruantur, sit custodia publica, instrumenta ibi posita, maxime libri stimorum, quos vulgo padrones appellamus, faciunt fidem, & per libros ibi positos probãtur census & redditus populorum. secũdum Baldum in. l. exemplo. C. de proba tio. per textũ in. l. census. ff. de proba. & notat Abb. & moderni in dicto. c. ad audientiam. de præscrip. & per Baldum in rubri. C. de fidei instru. & in. l. finali. C. si sine censu vel reli. & Plateam in lege finali. C. de conuenien. fisci debito. libro decimo. per Ioannem de Rip. in libro responso. titu. de legibus. c. 21. in fine. & Anto. Caputius in decisione. 107. nu. 12. Et iure regni est tex. in. l. 11. ti. 18. li. 2. ordi.

Quod extende etiam respectu tertij. vt est videre in exemplis citatis p Bar. in. l. nuda ratio. ff. de dona. & per Iass. & Ioannem de Ripa & doc. in. l. admonendi. ff. de iure iuran. nume. 132. & per Barto. in. l. quedam. §. nummularios. in fine. ff. de edendo.

Custodiẽda ergo erit ista archa diligenter, & ad vnguem seruãda huius legis forma, alioquin habẽtes claues puniri debent extra ordinem. vt notat Feli. in. c. cum. P. tabellio. col. 1. de fidei instrum. & per Bal. in. l. 1. C. de indic. vidui. tollẽ.

Quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quod addeo verum est, q̃ si huiusmodi instrumenta non sint in ista archa, continuo & perpetua recondita: sed alibi extrahantur, aut asportentur & ponantur in archa ad effectum, vt fidem faciant nullam fidem faciunt, vt nominatim notat Ange. in authen. de defenso. ciuita. in prin. col. 3. quod est notandum ad euitádas fraudes quæ in contrariũ quotidie attẽtantur.

CAPVT VIGESIMVMSECVNDVM, in legem vigesimam, de practica bullarũ Alexandri Papæ, de clericis coniugatis.

DVO præcipit lex ista curáda a correctoribus alterũ cum iuramento alterum diligentia notificandum.

Primum ne ipsi correctores procurent, vt iudices ecclesiastici promulgando censuras suæ obuient iurisdictioni.

Alterum q̃ si absq; vlla procuratione ecclesiastic⁹ se interponat quibus casibus non possit notificetur regi si non cesset.

1 Ratio primi est, quia procurata & afectata prodesse non debent iudici afectanti, de quo viginti doctrinas, citat Feli. in. c. fina. de testibus. & Cepola in cautella. 15. & Io. de Ripa. in. c. cũ. M. de cõsti. in. fi.

Et ne iudex secreto afectet iurare debet, vt postea culpabilis deprehensus puniatur, vt periurus quod ex plurib⁹ mediꝭ corroborat Ancha. consi. 408.

Negligencia iudicis dolus est. Et si secũdum neglexerit notificare regi, illa negligẽcia dolo comparatur. vt in. c. ab eo, & ibi glo. de apella. lib. 6. & notatur. in. l. mancipia. C. de. seruis. fugi. & in. l. eos. §. fina. C. de appella. & per Puteũ in tracta. sindi. in parte iudex negligens, imo contra iudicẽ statim obtemperantem censuris ecclesiasticorum iudicum, vt se inhibeant, & non appellantem, & regi notificantem, oritur grauis & sinistra suspicio, occultæ fraudis in derogationẽ regiæ iurisdictiõis. & ob id potest arbitrio iudicis puniri, vt nominatim probat Guiller. Benc. in. c. rainuntius. de testa. in parte vxorem nomine. nu. 443. et in procuratore non appellante in causa domini notat in. l. inuitus. C. de procura.

Quod procedit quando aperte promulgantur censuræ causa impediendi sæcularis iurisdictionis, et sic in casu illicito, vt probant illa verba, legis. para que se impida la nuestra iurisdicion real. Si vero ecclesiasticus procedat in casu a iure permisso, tunc sæcularis iudex obtemperare debet et bonam fidem agnoscere: nam in ecclesiasticis maior est iudex ecclesiasticus quã sæcularis, et ideo præcipit, et ei est obtemperandum. vt in. c. si iudex laicus. de senten. excõmu. lib. 6. et in cap. licet. de iureiuran. eo lib. et per hæc et alia iura: ita notat Ioan. de Ripa in suis responsi. titu. de legibus. cap. 13. num. 11.

2 Iudex sæcularis remittit clericum, sine monitione ecclesiastici.

Imo etiam si nihil præcipiat iudex ecclesiasticus, nihilominus sæcularis, iudex nemine petẽte debet negotium ad ecclesiasticum remittere. Puta si clericus primæ tonsuræ detentus est pro crimine læsi, et non atrocissimum, vel escandaloso, et ipse allegat, et probat se clericũ, et petit remissionẽ ad forum ecclesiæ isto casu iudex sæcularis nõ spectatis censuris debet remittere, vt probat Felin. in cap. exceptionem. col. 10. de exceptio.

Quod

Etiamlata sententia. Quod procedit etiã post latam sententiam a iudice sæculari, nam cum ista declinatoria fori, in hoc casu reddat iudiciũ retro nullum, quandocunque potest opponi, vt in cap. at si clerici. de iudicis. Et nominatim in isto casu per plura probat Stepha. auferri. in repe. clemẽ. prima. de officio ordi. in. 2. quæst. sub nume. 20. & dicta Feli. in. d. c. exceptionem. sequitur Casane. in consuetu. Burgund. rubri. 1. §. 5. foli. 49. & Susci. in primo volu. consi. 12.

Item si facta captura clerici infraganti delicto, vbi copia ecclesiastici haberi non potest quo casu sæcularis iudex capit clericum, vt concludit Abb. & ibi communiter docto. in cap. cum nõ ab homine. de iudicis. & Stepha. auferri. in dict. cle. 1. de offi. ordi. in. 2. q̃æsto casu. illico faciet remissionẽ non spectatis præceptis iudicis ecclesiastici.

Quãdo est dubia probatio. Item nõ solum in casibus certis debet iudex sæcularis optemperare præceptis ecclesiastici iudicis: sed etiam in casibus dubiæ probationis: vt est videre in casibus quotidie in practica cõtingentibus.

Nam vera conclusio est q̃ clericus primæ tonsuræ si commisit crimen scandalosum, vel damnabile, vel est inclusus in profundum malorum, quia multa delicta commisit enormia de quibus in. l. fi. titu. 11. par. 1. vel asasinij quo casu non debet gaudere priuilegio ecclesiæ, vel similia crimina. ob quæ habetur pro incorrigibili, vt notat Ancharra, in. consi. 128. & Cepola in consi. 11.

3 Clericus quãdo punit sine de gradatiõe. Si huiusmodi clericum capit sæcularis potest eum punire non spectata de gradatione ecclesiastici iudicis, quia illud crimen est adeo graue quod ecclesia non habet pœne impositione condignã. Et ideo statim punit sæcularis secundum Abba. in cap. at si clerici. de iudicis. colla. 16. quem sequitur plures citando Guiller. Benedicti in capi. rainuntius. de tẽstamẽt. in parte vxorem nomine, sub nume. 440. & Stepha. auferri. in clementi. prima, de officio ordi. in prima regula. fallen. versi. fallit. 19. & Casane. in consuetu. Burgund. rubrica. 1. §. 5. num. 66. & noster vere episcopus Calagurritanus Iuan diaz de luco. in practi. cano. in parte parracidæ foli. 78. & Carrerius Regi. dic. fothomev. ... alys vbi mirabiliter ... leg. ... nus in sua practica crimi. §. homicidium el quinto, nume. 11. folio parno. 186.

Vbi omnes concludunt posse istud ita practicari in istis clericis primæ tonsuræ non obstantibus, quæ in cõtrarium notet Detius in d. c. cum non ab homine. de iudicis: imo etiam in clerico beneficiato posset practicari concludit Antonius Caputius. in decisio. 112. quæ est aurea.

Tamen vt index sæcularis possit hoc facere debet crimen a deo vere & certissime esse probatum, quod nulla posset tergiuersatione celari, ista enim qualitas grauitatis criminis cõmissi ante omnia est probanda, vt possit iurisdictio in talem clericum competere iudici sæculari.

Quãdo delicto cõstat præsũptiue. Si vero præsumptiue cõstat de grauitate criminis, in hoc casu iudex sæcularis non posset contra talem clericum procedere sub colore grauitatis criminis, quod non vere, sed præsumpte probatum est puta, quia allegantur insidie, & non constat de insidiis, per confessionem, vel testes: sed quia visus est armatus quo casu de rixa

præsumitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

præsumitur cogitare, vt per glo. in l. licet, & ibi Ias. & doc. C. de pactis. Nam propter hanc præsumptam probationem, non dicitur constare de in sindicatione: nemo enim priuatur priuilegio clericali, nisi conuicatur per veras probationes, & non præsumptas, & ita concludit Aretius in dicto. c. cum non ab homine, de iudicis. quem sequitur Casaneus in consuet. Burgun. vbi supra in fine. per text. in. c. cum inter. & ibi glo. fi. de purga. cano.

Longe enim nimis distat an aliquid sit vere probatum an præsumpte, nã in adulterio præsumpto habet locum transatio, & non in vero, secũdum Ange. in l. si maritus. §. si negauerit. ff. de adulte.

Et ideo crimẽ lenocinij non cõmittitur præsumptam & suspectã vxorem adulterij retinere se vero esset in vera adultera, vt in. l. 2. C. de adulteriis.

Aurea doctrina.

Et plura iura atq; doctrinæ quibus hæc cõclusio posset fulciri possunt videri per Ancha. in cõsi. 408. cuius doctrinam appellat cedio digná Vlda. Zas. in. l. 2. ff. solu. matri. nu. 10. & notat Agusti. de Aremino in apostill. ad Angel. in tracta. maleficio. in parte q̃ fama. ver. quæro a vnum inditiũ, & in parte cheme adulterato. ver. visis capitulis, & de falsitate præsumpta. notat Feli. in. c. fraternitatis. de hæreticis. nu. 17. nisi essent præsumptiões iuris, & de iure, iuxta doctrinã Bald. in. l. si his qui adulterij. C. de adulte. & Hipo. sing. 116.

Et pro crimine vere probato vera pœna imponit̃ pro præsumpto vero extra ordinaria iuxta doctrinam Inno. & doct. in. c. quia vero simile. de præsum. & Bal. & docto. in. l. fina. C. de proba. de quo per Hipo. in. d. singulari. 15. & per Feli. in rubri. de proba.

4 Priuilegiũ non perditur præsũptis probationibus.

Et quando agitur de præiudicio tercij. vt esset in præsenti casu in quo iurisdictioni ecclesiæ fieret præiudicium, non potest tolli præuilegiũ, vel infringi dispositio ex præsumptis probationibus, sed ex veris & legitimis. Et ideo non sufficit contra præstantem opem probare delictum principalis ex præsumptionibus, sed vere, & non sufficit ficta confessio ex fuga, vel absencia, vt colligitur ex pluribus relatis per Feli. in. c. sicut dignum. de homi. & per Hipo. sua practica crimi. §. constãte. & per Bar. in. l. si is qui. §. si initium. ff. de furtis. & plura refert Carrerius Reginus in sua prati. crimi. §. homicidiũ. el. 4. nu. 57. cui addo Bald. in. l. quanuis. C. de fidei comiss. liberta. & vbi a iure vera confessio exigitur non sufficit ficta, secundũ Bal. in. l. cogi. in fi. C. de peti. hæredi.

De quodã sodomita primogenio.

Ex quo semel dicebam in practica, q̃ cum quidã miles acusaretur in absencia q̃ cõmiserit crimen sodomiæ dixi q̃ licet ipse posset puniri, & damnari absens tamen bona maioratus in præiudicium successorum non possunt confiscari, nisi de crimine constet per veras probationes secũdum formã pragmaticæ huius regni, de cuius declaratione latius dixim⁹ in dubiis nostris.

Si ergo in crimine qualificato cuius nõ habet veras probationes sæcularis vult procedere, & inhibetur ab ecclesiastico obtemperare debet, & omnino remittere ad forum ecclesiæ per supradicta.

Item et in alio casu etiam stantibus veris probationibus debet remittere, quando ille clericus attentauit delictum comittere, nec perfecit,

Quãdo attẽtatur crimen.

cit: nam licet alias regulariter a iudice omnino competente in atrocissimis delictis attentatus puniretur pœna ordinaria. vt notat Gandi. in tracta. male. in titulo de homicidio. versi. sed pone. Et concludit Angelus consili. 14. & Baldus in lege. si quis non dicam rapere. C. de episcopis & clericis. & Felinus in tracta. de conatu. & Casaneus in consuetudi. Burgun. rubr. 1. §. 5. nume. 10. & Philippus Deti. in. l. non vult hæres. ff. de regu. iuris. & in. c. 1. de homi. li. 6. & iure regni est tex. in. l. 2. ti. 31. par. 7.

Tamen priuilegium vel forum ecclesiæ propter solum attentatum amitti nõ debet. iuxta doctrinam Anani. in. c. primo. de homi. libro sexto. & doctores in. c. perpetue. de electio. libro sexto. Et in grauioribus delictis attẽtatus nõ punitur, nisi act⁹ attẽtationis sit quasi pars eius intrinseca. secundum Bal. in. l. si quis non dicam. col. 3. C. de episco. & cle. & Caputiũ. decisi. 126.

5 Fugiẽs ad ecclesiã an gaudeat immunitate.

Item ex supra dictis asserto tenẽdum in practica, q̃ in grauissimis delictis fugiens ad ecclesiam, non debeat gaudere eius immunitate. vt est videre per notata a Guidone Pap. in decisio. dalphi. q. 121. & per Ioan. Fab. in. §. item lex Cornelia. insti. de publi. iudi. & per Montal. in. l. fi. ti. 9. par. 1. & per Casane. in consuetu. Burgun. rubri. 1. §. 5. ver sicu. decimus sextus.

Et iudex secularis extrahit ab ecclesia non spectata declaratione iudicis ecclesiæ, secundũ Fabrũ in. §. sed hoc tẽpore. insti. de his qui sunt sui vel alie. iuris. & notat Stepha. Auferri. in clemẽ. 1. de offi. ordi. in fallentiarum regula. 4. nume. 22. versi. sed quis extrahet. contra Angelum in authen. si quis ei. C. de adulte. & cum Ioanne Fab. tenet Guiller. Benedicti in. c. Rainuntius. de testa. in parte, & vxorem. numero. 444.

Nam supradicta sunt intelligenda & practicanda, quando per veras probationes cõstat quod commiserit illud crimen, de quo impetitur: secus si præsumpte, eo tantum quod fugerit ad ecclesiã: quo casu præsumpte probatur crimen. vt in. l. 130. in legibus del stylo, vel in simili casu: nam omnino debet fugiens gaudere immunitate ecclesiæ, per supra dicta quæ sunt addenda ad bene congesta per vigilantissimum nostrũ Didacum de Couarruuias regium prętorem & senatorem in libro secundo resolutio. capitulo vigesimo. vbi elegantissime de materia ista disseruit.

In casib⁹ ergo fori ecclesiæ, quos cumulat Auferri. in. d. clementi. 1. de offi. ordi. cognoscat iudex ecclesia. & facta inhibitione sæcularis agnoscat omnino bonam fidem.

6 Inhibitio quãdo promulganda

Inhibitio autẽ extra causã quæstionis prę iudicialis, de qua loquitur Abb. in. c. tuam. de ordi. cogn. & Federi. in consi. 121. & Lapi. in allega. 61. & Stepha. Auferr. in. d. clemen. vna. de offi. ordi. in vltima parte. ver. nono.

Semper debet esse citata parte, & præcedente causæ cognitione, alias licite appellatur. vt concludit Alexan. in. 4. volu. consi. 9. præstãtissime. & in. 2. volu. consili. 91. & Celsus in apostill. ad Lamphrancum in. c. quoniam cõtra. in parte, confessiones. ver. quero aliquis accusatur. & Iass. in. l. ne quicq̃. ff. de offi. procõsu. nume. 30. et apostill. ad Bal. in authen. statuimus. C. de episco. et clericis.

Quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quod procedit, etiam quando sine accusatore & solo officio iudicis proceditur. secundum Baldū in margari. ad Innocen. in parte, iudex. & Cepolam in consili. 10. imo non solum citatio requiritur, sed cōparitio & persecutio, ne maneat circunducta. secundum Ioannē de Ripa in ti. de legibus. in responso quinto, quod est notabile.

De expositione Alexandrinæ

Item, antequam iudex secularis remittat causam ecclesiastico de cognitione criminis commissi a clerico primæ tonsuræ, plura prius debet prænidere.

Primum, q̄ clericus ille incederit tempore commissi delicti in habitu clericali.

Alterum, quod illud gestauerit quatuor mensibus ante commissum crimen.

Tertium, q̄ habitus & tonsura decens sit. Et ita probatur in extranagan. domini Alexan. papæ. folio pragma. 12.

Et ista tria ponuntur ibi copulatiue probanda pro forma, etiam si non negentur. vt est glo. in. l. cum de. l. ff. de proba. & in. l. eum actū. ff. de nego. gest. in. l. si vero. §. fin. ff. qui satisda. cogan.

Nam tam de iure cōmuni, quā ex dicta extrauagan. Alexandrina vt clericus possit gaudere priuilegio clericali, conditionaliter requiritur, q̄ tonsuram & vestes deferat clericales. vt in. c. 1. de clericis coniuga. li. 6. ibi. si tonsuram & vestes deferant clericales. & in extrauaganti Alexādrina dicitur, si tēpore commissi delicti, & per quatuor menses. Ex quibus verbis colligitur, q̄ duo copulatiue requiruntur, scilicet, vestium delatio, & q̄ illa fuerit certo & limitato tempore. Si ergo istæ conditiones potestatiue non fuerint impletæ, non debet gaudere clericus priuilegio clericali. ex doctrina Bal. in auth. matri & auiæ. C. quādo mulier tute. offi. fungi. & implementum conditionis legalis probandum est ab eo, qui agit. iuxta doctrinā Bart. in. l. eum qui ita. ff. de verbo. obliga. & in. §. omnium. insti. de actio. per Iassonem. Et facit. l. si ita fuerit. ff. de manu. testamen.

Et ideo q̄ clericus dicta duo debeat p̄bare vt gaudeat priuilegio, notat Rota in decisione. 202. imo non solum hoc, sed quod honeste clericaliter vixerit probandum est. secundum Alex. in. 1. volu. consili. 8. Et licet ibi dicat sufficere, q̄ tempore commissi delicti reperiatur in habitu clericali, vt est videre in. 8. coll. Hodie tamen duo copulatiue requiruntur, alterum quod tempore commissi delicti in vestibus & tonsura clericali incederit, & q̄ idem habitus cōtinuo decens fuerit. vt in clemen. 2. de vita & honesta. clerico. & q̄ per quatuor menses ante commissum delictum detulerit, & alterum sine altero non sufficit: & in limitatione quatuor mensium ista dispositio extrauagantis est noua.

An clericꝰ debeat habere vestes rēpore delicti.

Imo, si tempore commissi crimis clericus non probat clericales vestes deferre, non solum gaudere non debet priuilegio clericali, sed eum offendens non incidit in sententiam excommunicationis. secūdum Bartolum & Angelum in. l. item apud Iabeonem. §. si quis virgines. ff. de iniuriis. & in. l. si quis ignorans. ff. loca.

Et huius dicti argumento concluditur per Ioannem de Platea & alios in. l. prohibitum. C. de iure fisci. li. 10. q̄ resistens nuncio vel alguazelo

guazelo nō portanti signum constuctum, quod vulgo vara de iustitia dicimus non incidit in pœnam & sic limitatur text. in. l. 5. titu. 12. lib. 8. ordi. & ita concludit Puteus in tracta. sindi. in parte, nutius.

7 Receptio clericatus post delictum.

Et ex dicta extrauaganti alexandrina oritur hodie apud nos notissima conclusio quod receptio clericatus, & assumptio vestium post delictum cōmissum nihil proficit assumenti quin per iudicem sæcularē possit puniri, & de iure cōmuni ita concludebāt doct. post glo. ibi, in cap. 1. de obliga. ad ratioci. & per Barto. in. l. 1 ff. de pœnis. & plura refert capella. tholo. q. 144.

Imo fortius probatur hodie autoritate dictæ extrauagantis quod licet iure canonico susceptо ordine post delictum commissum non poterat iudex sæcularis tāgere personam iam tonsurati licet quo ad bona posset instantiam finire, vt est communis opinio quam plures allegando, ita concludit Stephanus Auferri in clementi. 1. de offi. ordi. in regula prima fallen. versi. vndecimo. fallit. nume. 19. tamen hodie iudex sæcularis non solum bona, sed persona capere, atq̄ punire potest. & in hoc est noua dispositio vltra ius canonicum & tenenda cum a papa lata fuerit.

Quid in clerico nō coniugato

Et vltra supradicta aliud quo nouum inducit dicta extrauagans quia in clerico coniugato duo copulatiue requirebantur, quod tonsuram deferret & vestes, in nō coniugato alterum sufficiebat, vt concludit Cardina. in capi. perpendimus. de senten. excōmuni. & Cepola in consi. 11. num. 42. hodie vero sit clericus coniugatus, siue non coniugatus, sine vlla distinctione coniugij, nisi vtrumq̄ deferat non potest gaudere priuilegio clericali si non sit beneficiatus, vt probatur ex verbis extrauagantis, ibi huiusmodi clerici primā dumtaxat tonsuram habentes nō beneficiati ista enim exceptio beneficiati firmat regulam in cōtrarium, vt. l. nā quod liquide. §. fi. ff. de penu. lega. & per Decium in. l. 1. ff. de regu. iur.

De vxore clerici coniugati.

Item ex dicta extrauagāti, aliud nouum inducitur, nam iure communi seruus clerici, et adhuc eius vxor ex persona clerici gaudebat priuilegio clericali, vt per Bald. in l. 2. C. de episco. et clericis. de quo per Abb. in cap. 2. de foro compe. et per Plate. in. l. mulieres. C. de digni. li. 12. hodie vero cū non possit vxor, vel seruus vestes deferre clericales in propria persona prout exigit dicta extrauagās nō videtur q̄ gaudere possint priuilegio clericali.

8 Publicatio alexandrinæ.

Vt autem a iudicibus sæcularibus possit practicari dicta extrauagans Alexādrina debet præcedere eius publicatio per modū monitionis: in tribus dominicis primis cuiuslibet quadragesimæ qua monitione cessante ius cōmune antiquū manet illæsum. Nam per non delationem habitus non perdit clericus priuilegium clericale, de iure diuino sibi competens, nisi sit prænonitꝰ, si vero factis legitimis monitionibus negligit deferre perdit priuilegium, vt concludit elegāter Bal. in. c. transmissam. de electio. de quo plura bona congerit Anto. Caputi. in decisio. 161.

Et ideo trina monitio exprimitur, q̄ fiat secundum formā dictæ extrauagātis: quia sine trina monitione, nō potest amitti priuilegiū clericale. vt in. c. in audientiam. de sent. excōmu. et per Abb. in. c. tuæ. de apostа. et per Fulgo. cons. 157.

Et

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et fieri debet diuersis temporibus, nam vnica pro tribus non sufficeret, vt notat glo. in clementina. 1. de vita & honesta. clericorum, et in cap. si vero. §. 1. de senten. excõmunicatio. & in cap. sine ornatu. 5. quæstio. 4. & notat Innocen. in cap. ex literis. de senten. excommunica. & Alexan. in primo volumine. consi. 8. & Suscinus in primo volu. consi. 12. & consi. 122. volumi. quarto. & per Hipo. consil. 67. & Thomasiu. Grammati. voto. 53.

Synodalis monitionõ sufficit.

Imo nec monitio per synodalem constitucionem non sufficeret, sed verbalis monitio requiritur illustrib⁹ primis dominicis quadragesimæ prout in dicta bulla alexandrina continetur: & ita notat nomina tim Hosti. in cap. 2. ne clerici, vel mona. & in cap. fina. de vita & honestate clericorum. & notat Matthæus de Afflictis in constitu. regni Siciliæ sub rubri. de aposta. nume. 12. & Casaneus in consuetu. Burgund. rubri. 1. §. 5. in glo. si la grace. num. 72.

Et monitio ista ab alio quam a iudice ecclesiastico facta non sufficeret: & ita exprimitur in dicta extrauan. alexandrina. & ita notat Abb. in cap. cum contingat. de foro competẽ. & Cepola in consil. 11. nume. 41.

Si postea deferat vestes an gaudeat.

Si tamen legitimis factis monitionibus secũdum formam dictæ bullæ Alexandrinæ clericus deliquit, & non inuento in habitu & tõsura punitus fuerit a sæculari iudice si iterum vellit reassumere habitum, & tonsurã, & de nouo deliquerit non tamẽ poterit gaudere priuilegio clericali, quod semel amisit, & sic non obstante q̃ postea vestes & tonsuram deferat poterit a sæculari iudice puniri, & ita colligitur ex doctrina Innocẽ. in cap. primo. de aposta. & in capit. 2. de noui ope. nũcia. & concludit Yserna, & post eum Matthæus de Afflictis in rubri. de apostat. nu. 15. & Casaneus vbi supra num. 57. & ita fuit declaratum per prælatos huius regni in declaratione quæ incipit don Ynigo Manrrique, ibi. e sean auidos por hombres mere legos, assi como si nunca fueran ordenados, & sic delatio vestium de nouo nihil iuuat cum perpetuo de beát haberi pro non clericis, & ista pars videtur verior licet cõtrarium, notat Montaluus. in. l. 25. titu. 9. parti. prima. & Caputius in decis. 161. num. 5.

9 Vestes decentes.

Vestes autem quas dicta extrauagans præcipit deferri debent esse decentes, vt in clementi. 2. de vita et honesta. clericorum, et ne possit modus in arbitrando excedi declaratum est in hoc regno quis habitus sit decẽs, et illa declaratio ponitur in pragmaticis huius regni post dictam extrauagãtem Alexandri. et incipit, don Ynigo Manrrique, et ibi refertur q̃ prælati ecclesiarum huius regni interuenerunt in faciẽda illa declaratione siue interprætatione, nam ad eos pertinet declarare quis habitus sit dicẽs, et illa declaratio, tã a sæculari, quã ab ecclesiastico iudice tenenda est, vt perbona fundamẽta probat Fulg. consi. 123. et Cepola consi. 11. nu. 30. quem sequitur Casane. in consuetu. Burgun. rubri. 1. §. 5. in parte sin la grace. nume. 58.

Consuetudo super vestibus.

Et vbi nõ esset facta declaratio ibidẽ standũ est cõsuetudini quis habitus dicatur decẽs dummodo sit distintus ab habitu laicorum, et ideo tunc sufficit de tali habitu distinto

stincto & consuetudinario probare. vt concludit Fulgo. vbi supra. Et facit quod in simili notat Innocentius in capitulo primo de apostatis. & apostill. ad Abbatem in capitulo, cum non ab homine. de iudicis. Et notat Baldus in lege. si qua per calumniam. C. de episcopis & clericis.

Probatio clericatus.

Probatio autem ordinis clericalis & delationis vestium cum agatur de præiudicio regalis iurisdictionis, debet esse integra, & non summaria. secundum Baldum in capitu. licet vniuersis. de testibus. & Bellamera in decisione nonagesimaprima, in simili casu & vel titulus exhibitus vel testes sufficiũt sicut in probando doctoratu, secundum Paulum in lege. si solennibus. C. de fidei instrumẽ. & per plura probat Matthæus de afflict. in constitutio. regni Siciliæ. in rubrica. de apostatibus. columna penultima. & Lodouicus Gomez in regu. de annali possessore. quæstio trigesimasexta. & Alexander in apostill. ad Bartolum in lege. herenius. ff. de senato.

10 Bigamus.

Et probato vere titulo clericatus, si cleric⁹ effectus est bigamus, vel se immiscuit seuis & enormibus, non gaudet priuilegio, imo capi potest & distringi a sæculari iudice. vt in capitulo. vnico. de bigamis. libro sexto. & in capitulo primo de vita & honestate clericorum. eodem libro. Et plura de hoc per Stephanum Auferri. in dicta clementina prima. de officio ordi. in prima fallẽtia. numero. 16.

Clericos quãdo capere liceat sæculari iudici.

Et quando liceat capere clericos & ad suos mittere episcopos, vel ad curiã ne fallat imperitorũ abusus, videatur Lucas de Penna in lege secunda. Codice de naui. non excusan. libro vndecimo. & per Puteum in tractatu sindicatus. in parte, clericus.

Ex supradictis eluceseet qualis qualis doctrina in expositione dictæ bullæ Alexandrinæ, & quando secularis in his debeat suam defendere iurisdictionem, cui onus impositum est ex ista lege, & dissimulare esset grauis culpa, sicut in aliis custodibus reperitur expressum per Ioannem de Platea in lege prima. Codice. de fundis & saltibus rei domi. libro vndecimo. & in lege. frumenta. Codice. de suscepto. & Archa. libro vndecimo. & in lege. placet. de excusa. mune. eodem libro.

FINIS PRIMI LIBRI, QVEM CORRECTIONI SANCTÆ MATRIS ECCLESIÆ IN OMNIBUS SUBIICIO.

SEQVVNTVR RESPONSA ALIQVOT IN regni Castellæ legum elucidationẽ, authore Petro Nunio de Auendano, iuris ciuilis doctore.

NOBILISSIMO ET EXCELLENTI VIRO LITERATISSIMO DOCTORI VELASCO, Cæsaris inter primos consiliario, & regni Castellæ Senatori maximo, Petrus Nunius de Auendano iuris ciuilis doctor Salutem & vitá æternam. d.

VT HVMANA SOCIETAS coniunctior & magis diuturna foret, fere omnes reipublicæ cultores instituta plurima formarunt ad bene beate q; viuendum: quod præmaxime catholici nostræ Hispaniæ reges præ cæteris facere curauerunt, & materno sermone populo Hispano rectas viuendi institutiones tradi fecerunt: quæ sicut sanctissimæ sunt, ita nobis omnibus super omnia vitæ commoda maxime sunt necessaria. Et quanquam omnes dilucidæ & ornatæ sint, nonnulli quotidie nouas inuenire interpretationes nituntur. Quibus cum in Cæsaris curia degens, accommodassem responsa, pro tenui facultate mea, petens ne dubia fingerent, vbi tam meridiana lux corruscat: ipsi tamẽ quotidie persistunt trepidantes vbi dubia non sunt, & quæ verbo protuli, scriptis vt mandem a me petiere. Quod præstare nullo modo ausim, nisi sub nomine tuæ dignitatis, & patrocinio tãto tuo munitus præbeam quod a me petitur: nam per se subsistere non potest, virtute tamen & gloria tua comprobatum, in lucem audebit apparere. Accipe igitur, humanissime, hæc responsa in legum nostri regni elucidationem elaborata, & tutare hoc munusculum, quod potui ego summum dare. Et ex integritate tua, si vtile reipublicæ huius regni esse putaueris, præsta regnicolis, cuius summam curam geris, & me tuo obsequio semper deuinctum habeto. VALE.

PRIMVM RESponsum.

AME QVAESItum fuit quis sit clarus intellectus, & veritati amicus legis vndecimę titulo primo, libro tertio ordinationum regalium: nam licet verba sint clara, sententia & mens legis non parum latere videtur, pro cuius enucleatione nõnulla sunt prę uidenda.

Præmitto q; in iure nostro quędam sunt de substantia iudiciorũ, quædá vero de ordine iudiciorũ.

De substantia sunt libelli oblatio, litis contestatio, & q; sentẽtia feratur in scriptis. glo. est in. c. de causis. de offi. delega. & de libelli oblatione Iass. cumulat concordãtes in. 5. tripli. nu. 35. insti. de actio. & de litis contest. est tex. in. c. cum cãm. de appel. & gl. in. c. dudũ eccle sia. in parte, irritum. de electione.

Et q; sententia debeat in scriptis ferri, est glo. in parte, illustrium. in fine. in. c. fi. de re iudica. li. 6. quod elegantissime prosequitur Antonius in apostillis practicæ de exceptio. in titulo de impedimẽtis executionum. in parte. alij.

Quę omnia iure nro regio probantur, nam in causis quæ nõ sunt modicæ & breuiores, debet libell9 offerri. vt in. l. 41. ti. 2. par. 3.

Et q; requiratur litis cõtestatio, probatur in. l. 7. ti. 3. parti. 3. & in. l. 2. ti. 16. eadẽ parti. & in. l. 8. &. 9. tit. 22. ea. parti. &. in. l. 1. ti. 4. li. 3. ordi. & in. l. 8. titu. 10. & in. l. 8. titulo. 26. eadem partita. 3.

Et q; sentẽtia debeat ferri in scriptis est tex. in. l. 4. &. 5. ti. 22. par. 3.

Item, de eadẽ substantia iudiciorũm sunt, vt quis post citationẽ habeat inducias ad respondendũ. vt in auth. offeratur. C. de litis cõtest.

Quod iure quoq; regni probatur in. l. 41. ti. 2. par. 3. ibi. que respõda a el con plazo de tres dias. & facit. l. 1. ti. 15. parti. 3.

Hodie tamen istud ius cõmune & partitarum per iura nouiora huius regni modificatum est, expresis temporibus, intra quæ sit respondendũ. vt in. l. 1. tit. 3. li. 3. ordina. rega. & in. l. 8. ordinationum Maioriti, quæ super ordine iudiciali latæ sunt.

Itẽ, de eadem substantia iudiciorum est iuramentũ calũniæ. vt notat gl. in. l. prolatã. & ibi doc. C. de sent. & interl. omn. iudi. qđ iure regni probatur in. l. 23. ti. 11. parti. 3.

Hodie tamen per alia regni iura statutum est, q; tunc temporis omissio iuramenti calumniæ causet nullitatem, quando non semel sed bis fuerit petitum quod præstetur. vt est textus in lege finali. ti. 4. lib. 3. ordina. ex qua decisione hæc nostra lex vndecima, de cuius interpretatione agimus, limitatur, dum dicit, juramẽto de calumnia maguer sea demandado: quia intelligitur de prima vice, quando semel fuit petitum, nam id sonant regulariter illa verba, demandado. vt. l. hoc sermone. §. bone. ff. de verbo. signi. Si vero bis fuerit petitũ, nec præstatur, tunc ex hoc solo causatur nullitas in processu.

Itẽ, de eadẽ substãtia iudiciorũ est, q; partes admittant ad probandũ allegata, & q; testes recipiãtur. vt probat glo. in summa. 2. q. 1. & in dicta. l. prolatam.

Quod iure regio nro probatur in. l. 2. ti. 15. parti. 3. ibi. deuẽ los juzgadores dar plazo. & in. l. 2. &. 3. titu. 16. ea. parti. & in. l. 1. in versi. è

fechas estas responsiones. titu. 4. lib. 3. ordi. & in. c. 6. in pragmaticis de Alcala. de ordine iudiciorum. & in. l. 15. in legib⁹ Maioriti super eodem ordine latis.

Quæ supradicta sunt, & táquá de substantia iudiciorum enumerata si omittantur, causatur nullitas in processu, vt ex legibus supra citatis colligitur.

4 Quędam vero sunt non de substantia iudiciorum, sed de ordine, vt est q̄ non prius pronũcietur de possessione quá de proprietate, & q̄ sentẽtia non feratur sub cõditione: si tamen ordo iste nõ seruetur, nihilominus tenet sententia, vt notat glo. in summa. 2. q. 1.

Item, publicatio attestationum, & q̄ detur copia processus publicati, est de ordine & non de substantia iudiciorũ, ita q̄ si nõ fiat, est iniustitia, nõ tamẽ causatur nullitas. & ista est cómunis opinio teste Antonio de tremo. in apostill. in practi. vberti. in tit. de impedimẽtis ex causa nullitatis. in parte. alij. versi. quid autẽ. & teste Matth. de afflic. in constitu. regni Siciliæ lib. 1. rubri. 8. nume. 44.

Quod iure regio cõprobat, vt si nõ fiat copia, processus publicati possit appellari. vt in. l. 4. ti. 16. li. 3. or.

Quod fallit in publicationibus faciendis in processu causato cõtra absentes, nam de necessitate requiritur publicatio attestationum, vt probatur in forma tradita per pragmaticam de Alcala.

Itẽ de ordine iudiciorũ est cõclusio in causa, nam ex quadá cõsuetudine requiritur cõclusio, quæ si omittatur, non viciat processum. & ista est veritas, teste Roberto Maran. in sua practica, in sexta parte, decimoquinto actu.

Iure tamen regni terminus dandus est ad cõcludendum, & faciendam esse conclusionem in processu, probat tex. in. l. 1. in vers. el qual termino passado. titu. 4. libro tertio ordina.

Et præmaxime hoc seruandum est, quando agitur cõtra absentes, vt in dicta pragmatica de Alcala. ibi. y esto assi fecho, sea hauido el pleyto por concluso para diffinitiua. Et formam inducit lex illa, q̄ si non seruetur, processus est nullus. vt notat Baldus in lege. iubemus. C. de iudicis. & notat Hipolitus sua practica crimi. §. postquá versi. 34.

Item, citatio est de ordine substantiali corroborata iure naturali, taliter quod nullo modo potest omitti, alias corruit processus. vt in clemẽ. pastoralis. de re iudi. nam si omittatur, videtur quoq; omissa causæ cognitio, quantumcunq; iudicium sit summariũ, vt restituendæ possessionis. vt per bona iura concludit Matthæus in præludiis cõstitutionum regni Siciliæ, quæstione. 9.

Quod procedit quando agitur ad diffinitiuam, nam ad interlocutoriam in modica læsione procedi tur sine citatione. vt probat Iasson in lege. opus. ff. de noui operis nũcia. & Alexan. in tertio volumine. consilio. 107.

Et quod ad diffinitiuam sentẽtiam requiratur citatio, probat textus in. l. fi. titu. 26. par. 3.

Nec valet consuetudo aut stylus in contrarium. vt per plura iura probat Socinus in prima parte. consi. 164. nu. 16. nisi in cõsistorio regio, nam ibi fertur sententia sine citatione. secũdum Baldum in. l. cessãte. C. quomodo et qñ iudex. & notat

& notat Rober. Maran. in sua practi. in. 6. parte. sub nume. 10.

6 Item, quod condemnatio fiat ex duorum testium aut ex æquiua lenti probatione, & quod non fiat præposteratio actus ad se ipsum, puta q̄ testes examinentur primo, & q̄ postea iurent: nam hoc est de substantia naturali ipsius actus, vt prius iurent. vt notat Baldus in rubri. de officio iudicis. coll. 5. versic. quid si statutum. & idem Baldus in. c. per inquisitionem. de electio. numero. 5. & in. c. fraternitatis. de testibus. nume. 4. & notat Dida. de Couarru. in libro. 2. resolu. c. 13. & Tiraquell. in tracta. de retractu conuentio. §. 1. in glo. 5. nume. 8.

Quod iure regni probatur in. l. 23. ti. 16. par. 3. & in. l. 3. eo titu.

Partibus autẽ consentientibus, q̄ credatur testibus sine iuraméto, & q̄ non dentur inducię ad deliberandũ super petitione, vel q̄ vni testi credatur, valebit quod agitur: quia de solius partis præiudicio tractat, quo casu partes possunt renunciare. vt notant doc. in. l. nemo potest. ff. delega. 1. & Matthæus. in præludiis consti. regni Siciliæ. q. 12. nume. 21. & q. 9. nume. 6.

His sic præmissis atq; prælibatis, verus intellectus istius legis vndecimæ est, q̄ in nostro regno Castellæ si omittantur in processu ea, quæ sunt ordinis substantialis iudiciorũ: si tñ ex actitatis in processu veritas appareat cõueniens, & respiciens ad id, quod actor petere voluit, debet secũdũ istá veritatẽ probatam iudicium dari, nec annullatur processus ex omissione dicti ordinis iudicialis.

Ex quo intellectu ne ex generalitate pariat quicquam obscurum, inferuntur pro clariori elucidatione conclusiones sequentes.

Prima conclusio est, quod licet 7
de substantia ordinis iudicialis sit q̄ offeratur libellus, vt supra dico, & probat in. l. 40. & 41. ti. 2. par. 3. Hodie tamẽ si non sit libellus formatus & oblatus de per se, si tamẽ appareat in processu scriptũ quid actor petere voluerit, valet processus.

Ista conclusio probatur ex verbis istius legis vndecimæ. ibi. que si la demanda que paresce escripta enel processo del pleyto, magüer no sea dada por escripto por la parte. &c. Itaque sufficit petitionem in scriptis redactam, vt super ea sententia proferatur, & quod scriptura requiratur, est satis rationi consonum: nam quanuis sit statutum quod in causa procedatur ex non scripto, tamen petitio qualis debet in scriptis redigi p tabellionẽ apud acta. vt notat Bal. in. l. 1. in fine. ff. de edendo. & Alexan. in. 1. volum. consi. 66. col. 3.

Et huius est ratio, quia q̄ petitio præcesserit, est de iure naturali, quod omitti non debet, vt nominatim in casu præsenti adnotat Lamphran. in clemen. sæpe. de verbo. signi. in verbo, libellus.

Ex supradictis infertur aliud, 8
quod licet iure communi sit statutum, deberi omnino libellum offerri de per se, si a parte petatur, & si tunc non offertur libellus, processus est nullus: & ista opinio habet æquitatem. vt notat Ioann. de Imola, & ibi Susci. in capitulo primo de libelli obla. Et est communis opinio de iure communi, teste Alexandro in. l. 1. col. 2. ff. de edendo. quem sequitur apostill. in practica vberti. quæ est de exceptionibus. in titulo de impedimẽ. execu. in parte, alij casus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tamen hodie iure regni ex ista. l.11. probatur, q̃ quáuis a parte petatur vt libellus offeratur, est tamẽ in iudicis arbitrio præcipere an debeat libellus offerri vel non, vt probant verba legis. ibi. pidiere que el demandador de su demanda por escripto q̃ esto finque en aluedrio del juzgador, de quo iudex in sindicatu non poterit impetiri. vt notat Paul. in. l. non quidquid. in fi. ff. de iudicis.

2 Secũdo, ex supradictis infertur q̃ licet de iure cõmuni rescriptũ a rege impetratum per actorem non habetur ex narratione pro libello, & sententia vigore illius lata sine noua petitione sit ipso iure nulla. vt notat Baldus in lege prima. C. quando libellus princi. datus.

Hodie vero ex ista lege erit in arbitrio iudicis an debeat nouus libellus offerri, quod si non petitur, sufficiet proferri sententiá, iuxta petitionẽ in libello cõprehensam, qui principi fuit oblatus: vel ex narratione rescripti, & valebit sententia: & ad id alludit dispositio tex. in. l. prima. in legibus del stylo.

Tertio, ex supra dictis infertur, quod licet solennitas libelli possit
8 ex partium conuentione remitti, vt notat glo. in clemẽ. sæpe. de verbo. signi. & in. c. de causis. de officio delega. & ista est cõmunis opinio, affirmãte Láphran. in. d. clemen. sæpe. in parte, libellus.

Hodie tamen non in voluntate aut cõuentione partium, sed in iudicis arbitrio debet sedere an debeat libellus offerri, vel an sufficiat qualis qualis petitio, idque probatur in ista. l. vndecima.

10 Secunda principalis conclusio, quæ ex ista. l. infertur est, q̃ licet in casibus quibus proceditur sola veritate inspecta, vt est in isto regnó Castellæ, attẽto iure cõmuni posset incipi processus ab articulis & positionibus. vt notat Oldra. cõsi. 124 & Rot. in nouis. decisi. 33. & Rober. in specul. aureo. in. 4. parte. in nona distinct. iudiciorum. nu. 18.

Hodie tamen attento iure nostro regio, omnino est incipiẽdus processus ab aliquali petitione in scriptis redacta, ex qua colligatur quid actor petere voluit, vt certa possit proferri sententia. vt probát illa verba legis. que si la demanda q̃ paresciere escripta en el processo. & ibi. conteniendo se toda via demanda en la cosa que el demandador entendio demádar. & sic non est incipiedum a positionibus, sed a petitione: imo post petitionẽ iubent leges regiæ dari positiones & articulos. vt est videre in. l. 1. in ver. contestado el pleyto. tit. 4. lib. 3. ordi. & in. c. 4. in ordinationibus de Alcala, super ordine iudiciario latis. Et ex hoc cessat quod in cõtrarium notabat Matthæus de afflic. in constitu. regni Siciliæ in prælud iis. q. 12. nume. 19.

Sed istud fallit, nisi agatur causa conciliorũ super terminis et aliis rebus, de quibus in. l. 10. ti. 10. li. 3. ordi. vbi dicit valere consuetudinẽ vt in his fiat inquisitio, & q̃ proceda sine petitione & contestatione.

Tertia principalis conclusio est, 11
q̃ licet de iure cõmuni omnis petitio debeat continere narrationẽ et conclusionem, tamen in causis quibus proceditur sola facti veritate inspecta, vt est in nostro regno Castellæ, sufficit narratio, ex qua possit colligi intentio potentis, vt in capitulo. afferte. de præsumptio. & est glo. in. l. 2. C. de sentẽ. ex pericu. recitan. & notat Láfrá. in clem. sæpe. in parte,

in parte, libellus. de verbo. signifi. & idem notat Robertus in speculo aureo. in. 4. parte. in. 9. distinct. iudiciorum. numero. 14. Et id probatur ex verbis huius legis vndecimæ. ibi. o menguare en la dicha demanda el pedimiento. Et siste, siue aduerte, q̃ litera dicit, mẽguare, & non dicit, faltare: nam talis qualis petitio debet poni etiam inepte composita, dummodo ex ea possit discerni quid actor petere voluit. vt notant doctores in locis supra allegatis. & Parisi. de Puteo in tracta. sindica. in versicu. sententia. & elegantissime Robertus Marant. in sua practica, titulo de sententia. sub numero. 65.

12 Quarta principalis cõclusio est, quod licet de iure communi admittatur libellus generalis, parte non opponente, vt notat Bart. in extranaganti ad reprimẽdam, in parte, & figura. & notat Alexan. loquendo de causis summariis in. 4. volumi. consilio. 32.

Hodie tamen iure huius regni, etiam parte non opponente, potest iudex ex suo officio repellere libellum generalem, vt ex ista lege vndecima probatur. ibi. conteniendo se toda via demanda en la cosa que el demandador entendio demandar. iunctis verbis ordinationis de Alcala, de ordine iudiciario late in capitulo tertio, & quinto. ibi. e si las dichas demandas. & ibi. que el juez ante quien. nam ex verbis istis, quæ diriguntur ad iudicem, probatur quod ipse ex suo officio debet repellere libellum generalem, atque præcipere quod certus ponatur.

13 Quinta principalis cõclusio est, quod licet admittatur talis qualis petitio, vt dico supra in secũda conclusione, probatio tamen ad decisionem, causa debet esse omnino integra, ex qua possit veritas constare. vt probant verba huius legis vndecimæ. ibi. seyendo hallada e prouada la verdad. nã ex hoc probatur, quod licet ordo concernens substantiam iudicij sit sublatus, tamen ordo naturalis, & sic vera probatio non tollitur, nec posset tolli. vt eleganter notat Bal. in rubri. de de officio iudicis. numero. 15. & sic factum causæ legitimæ probandũ est per cõfessionem, aut per testes, vel instrumenta. vt in simili notat Cardi. in clemen. dispẽdiosam. de iudicis. q. 44. quem sequitur Rober. in dicto ti. de sententia. nu. 11.

Et huius ratio potissima est nã quod ordo iudicij tollatur, id est modici præiudicij, & de iure positiuo. vt probat Rochus de Curte. in. c. fi. de consuetu. folio paruo. 60. quod vero non fiat probatio, aut euidens calumnia petẽtis, hoc non videtur exclud. vt notat Bal. in. l. 2. C. si contra ius vel vtili. publi. coll. 7. & id adnotat Par. de Puteo in tracta. sindi. in parte, sententia. c. vtrum. nume. 10.

Sexta principalis conclusio est, 14
quod licet de substantia ordinis processus sit litis contestatio, qua omissa processus debet pronunciari nullus. vt notat glo. & communis schola doctorum in. c. vno. de litis contesta. vbi notat Bal. q̃ contestatio est lapis angularis.

Hodie tamen sine contestatione valet processus, nec est necesse reum cogere vt lis contestetur. vt notat glo. in authen. qui semel. C. quomodo & quando iudex. & notat Bar. in. l. non videtur defendere. ff. de regu. iuris.

Imo reus habebitur pro cõfesso,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& sic posset condemnari sine con-
testatione, vt in l.1.ti.3.lib.3.ordi.
licet ista sola ficta confessio apud
superiora tribunalia non sufficiat
ad condemnandum, vt asserit no-
ster vigilantissimus Couarruuias
in libro primo resolu.capit.primo,
sub nume.8.

Item lis potest haberi pro con-
testata, vt in casu tex.in.l.vna. tit.9.
libro.3.ordi. & sic potest vltra pro-
cedi & constare de veritate causæ,
& secundum eam sententia profer
ri, vt illa lex probat. & c.5. in legib⁹
de Madrid. & facit quod notat Pu
teus in tracta. sindica. in parte, sen-
tentia c. vtrum. nume.6.

15 Septima principalis conclusio
est, q̃ licet de iure communi nõ re-
spondens petitioni ineptæ non ha
betur pro confesso vel contumaci.
vt notat Bar. in.l. filiusfamilias. ff.
de interroga. actio. & adnotat pro
limitatione legis regni noster Di-
dacus del Castillo in proœmio le-
gum Tauri, in parte, entẽdimiẽto.

Hodie tamen si petitio non est
obscura, sed talis qualis, ex qua col
ligi possit quid actor petere voluit
si non respondent, habebitur reus
pro confesso vel contumace. Et ita
notat Paul. in.l. fideiussor. in fine.
ff. de nego. gest. & in.l.1.C. de his
qui pœnæ nomi. & probat Puteus
vbi supra. c. an dictum.

16 Octaua cõclusio pro intellectu
istius legis vndecimæ est quæ licet
loquatur quando solẽnitates ordi
nis iudicialis omittuntur, non ta-
men supplet inhabilitatẽ personã-
rum: ideoq̃ quantumcunq̃ sit ho
die procedendũ veritate inspecta,
tamen persona in dicis, & actoris,
& procuratoris, debet legitimari,
quia hoc non excluditur ex dispo-
sitione huius legis. vt per plura iu-
ra probat Puteus in tracta. sindic.
in parte, sententia. c. vtrum. Et no-
tat Barto. in. l. 1. §. parui refert. ff.
quod vi aut clam. & Saly. in.l. ita
nobis pudor. C. de adulte. et notat
Ioan. Andre. in additio. ad Specu-
la. titulo. de sententiis. §. vt autem.
quem sequitur Iass. in lege prima.
§. nunciatio. ff. de noui ope. nun-
cia. & probant verba huius textus.
ibi. las partes.

Nona conclusio est, quod licet 17
ex dispositione huius legis debeat
sola veritate inspecta procedi, tamẽ
istud debet verum intelligi, quan-
do petitio fuit taliter formata, q̃
posset ad eam proportionari sentẽ-
tia, saltim secundum intentionem
petentis: idq̃ probatur ex illis ver-
bis legis. conteniendo se toda via
demanda en la cosa que entendio
el demandador demãdar, y seyen-
do fallada e prouada la verdad del
fecho por processo del pleyto sobre
que se pueda dar cierta sentencia.
Et id quoq̃ iure communi statu-
tum est, vt probat Puteus in tracta
tu sindica. in parte, sententia. c. an
dictum. numero. 8. & Robertus
in dicto titulo de sententia. nume-
ro. 65. & numero. 66.

Decima principalis cõclusio est, 18
quod licet in processu non conue-
niat probatio cũ causa petitionis,
puta quia petitur ex vna causa, &
probatur ex alia, nihilominus pro
pter causam probatam potest dari
sententia in re quæ petitur: nam
ista lex vndecima non considerat
causam agendi, sed rem quæ petitur, & an constet in veritate, quod
illa pertineat ad actorẽ. Et ita pro-
bant illa verba legis. ibi. contenien
do se toda via demanda en la cosa.
De causa autem petendi nihil di-
xit, sed tantum de re petita: non
enim

enim debet dari vna res diuersa, si
altera petitur. vt in.l.15. titulo. 22.
parti. 3. sed res petita bene dabitur,
si constat q̃ pertineat ad petentem,
etiam ex alia causa, quã illa, ex qua
agitur. & istud operantur illa ver-
ba, que se juzgue segun la verdad
que hallaren prouada, non autem
dicit, que hallarẽ pedida. Et ita no
minatim per bona iura probat Pa
ri. de Puteo vbi supra. sub numero
11. & Robertus Marant. in dicta.
4. parte. in distinctione. 9. iudicio-
rum. numero. 17. & in titu. de sen-
tentia. nu. 65. & 66. & notat Mon-
tal. in.l. 40. titu. 2. parti. 3.

Quam conclusionem extendo
vt procedat nõ solum in causa de-
ducta super negocio ciuili, sed su-
per criminali. vt notat Susci. in. 1.
parte. consili. 146. sub numero. 15.
& Carrerius Reginus in sua pra-
ctica criminali facie. 318.

Et istud premaxime & sine vllo
dubio procedit, quando in libello
ponitur illa clausula, super quibus
omnibus peto iustitiæ cõplemen-
tum nam ista clausula operatur, vt
super non petitis, si tamen ex eo-
dem fonte procedant, possit pro-
ferri sentẽtia, et iudex potest in hoc
impartire officium ad vtilitatẽ pri-
uatam. vt probat Antonius Capu
tius in suis decisionibus. in deci-
ma decisione. in fine.

Imo fortius dico, et istud est sum
me notandũ in practica, q̃ etiam
post cõclusionẽ in causa, si ex actis
processus cõstat aliquid, illud dici
tur notorie cõstare: nã acta faciunt
notorium, & tanquam super noto
rio potest iudex procedere, & im-
partire officium suum ad vtilitatẽ
priuatam. Et ita post Innocen. no-
tat Philippus Francus in, c. ex insi-
nuatione. de appella.

19 Vndecima conclusio pro intelle-
ctu huiꝰ legis sit, q̃ cum veritas sit
attendẽda, tam in iudicio crimina-
li q̃ ciuili, dispositio istius legis vt
probata veritate sequi debeat con-
dẽnatio, locũ habet tã in causis ciui
libus, q̃ in criminalibus, dummo-
do libellus accusatorius habeat lo-
cum & tempus, secũdum formam
nouam positam in.c.3. in pragma-
tica de Alcala. anno. 1503. nam illa
forma substãtialis inducta in decla
rationẽ legis libellorũ. ff. de accusa.
quia respicit probationes coarctan
do locũ & tẽpus, nõ censetur sub la
ta ex ista. l. vt p plura, pbat Rober.
Mar. in specu. au. in. 4. pte ordinis
iudicialis primæ distinct. nu. 76.

Et licet ista lex vndecima loqua
tur en la demanda, & non dicat ac-
cusacion, & indubio accusatio di-
catur respectu iudicij criminalis. se-
cundum Bal. & Alexan. in. l. viro
atque vxore. ff. solu. matri.

Tamẽ apud me sunt ordinatio-
nes antiquę huius regni manuscri
ptæ & fidelissimæ: & ista lex loqui
tur tam in criminalibus, quã in ci-
uilibus, & litera antiqua dicit, de-
manda e accusacion. & fuit minu-
te trãscripta. vt licet videre in dicto
libro antiquissimo. folio. 26. col. 3.
et istud est consonum dispositioni
iuris communis. vt notat Puteus
in tracta. sindica. c. an per dictũ, fo
lio paruo. 240.

20 Duodecima & principalis con-
clusio pro intellectu huius. l. vnde-
cimæ sit, quod cum hodie proce-
di debeat veritate inspecta restricta
circa rem petitam, vt probant illa
verba, conteniendo se toda via de-
manda en la cosa que entendio
el demandador demandar. Et
sic sententia debet esse conformis
intentioni & menti libelli, licet
non

non causæ, vt supradixi, & sic hodie locū habet. l. vt fundus. ff. communi diuidū. cuius contrarium de iure Ciciliæ notabat Robertus in dicta. 4. parte. in distinctio. 9.

21 Decimatertia conclusio est, q̄ si actio quæ intentatur est contraria suæ propriæ naturæ a iure inductę puta si non bene intentatur remedium. l. 2. C. de rescin. vendi. sed petitur contractum declarari nullum in huiusmodi casu non loquitur ista lex, imo non valet processus: quia in tali forma intētata certa nō potest proferri sententia, ideo non habet locum lex ista, cuius dispositio loquitur quādo certa potest dari sententia certa autem non datur nisi seruetur forma a iure in tali negotio data. vt in. c. cum causam. & in cap. cum dilecti. de emp. & vēdi. & in. l. 15. titu. 22. parti. 3. vbi disponitur, q̄ natura actionis intentatæ sit seruāda, quæsi non seruetur certa non potest proferri sententia. vt in. l. non possumus. ff. si pars hæredita petatur. & notat Bal. in. c. 1. §. si duo. de pace tenen. & eius viola. in. 2. col. & ideo ista lex in tali casu. non loquitur, vt notat Susci. in. 1. vol. consi. 146. sub nu. 13.

Et eodē modo potest poni exēplum quādo ageretur hippotheca ria cōtra tertium possessorem non facta excussiōe principalis. vt in authen. hoc si debitor. C. de pigno.

Vel quando ageretur ex causa fictæ, vel simulatæ trāsactiōis, vt ponit exemplum Detius in rubri. C. de transactio.

Itaq; actio si necessaria forma a iure dotata intētatur iuxta eius natutam proferenda est sententia, & quæ sunt necessaria ad proferendā est sentētiam ista lege non tollūtur vt concludit Robertus, vbi supra titulo de sentetia. numero. 16.

Decimaquarta & vltima conclu 22
sio pro intellectu huius legis est, q̄ ista clausula q̄ procedatur veritate inspecta operatur tantum quātum illa sine figura iudicij secundū las. in. l. iustitia. ff. de iustitia & iure, & notat Robertus vbi supra. nu. 32. & in titu. de sententia. nu. 62. & sic omnes causæ quantum ad eruendam veritatem censentur sumariæ tamen ista veritas debet esse probata. & sic testes infames, & non legitimi non admittentur. vt in. l. 1. tit. 4. lib. 3. ordi. per quod cessat quod notat Bart. in. l. filius familias. ff. de dona. & Abb. & Feli. in cap. dilecti. de iudicis.

Imo in causis quibus ad difinitiuam proceditur sine contestatione, vt in casu text. in. l. 1. titu. delos assentamientos. lib. 3. ordi. & in. l. 5. in legib⁹ de Madrid. vt patefiat veritas ipsemet iudex ex officio potest interponere se ad vtilitatem priuatam, & testes, et instrumēta tam in ciuilibus quam in criminalibus producere, et ita nominatim notat Robertus. in dicta. 6. par. nu. 184.

Et per supradicta patet verus intellectus dictæ legis vndecimæ, et qualiter debeat practicari, et finem damus huic primo responso.

SECVNDVM RESponsum.

QVAESITVM a me fuit de vero intellectu text. in. l. 2. ti. 16. lib. 3. ordin. regaliū, et quæ tempora dentur ad prosequendā appellationē et quando ex lapsu temporis maneat appellatio deserta, et vt clarius materia sedeat animis legētium diuido eam in conclusiones sequentes.

Prima

1 Prima conclusio est quod de iure communi ad prosecutionem, & executionem instantiæ appellationis datur annus, & ex causa biennium, & vltra vt in authen. de his qui ingrediuntur ad appellationē. §. 1. coll. 5. qui ann⁹ ad præsentatione & cōclusionē incipit a die interpositæ appellationis, vt in clemē. sicut. de appella. quod iure regio cōprobatū est in. l. 3. ti. 16. li. 3. ordi.

2 Secūda cōclusio est q̄ licet iure cōmuni causa deberet finiri intra annū prosecutio tamē appellatiōis nō incipit, nisi a die a iudice præfigendo quo elapso, nisi appellans doceat de prosecutione sententia aqua appellatū est trāsit in rē iudicatā, aut iudex a quo potest eam exequi, vt notat Abb. & cōiter docto. in. c. personas. de appella. & notat Rota in anti. decis. 155. incipit si certus. & sic probatur ex his iudicem a quo posse præfigere terminū ad prosecutionē appellationis, quod erit arbitrarium.

Et istud idem est iure regni cōprobatum. in. l. 23. tit. 23. & nu. l. 26. eiusdem tituli parti. 3.

3 Tertia conclusio est q̄ si non assignatur terminus ad prosecutionem appellationis statim succedit terminus legalis qui terminus de iure cōmuni durat per spatiū vnius anni & ex causa biennij, vt in dicta auth. de his qui ingrati. & in auth. ei qui. C. de tempo. appella.

Iure vero huius regni, ad ꝓsecutionem appellationis alia tempora dantur: nam si ad regē est appellandū, præsentatio fieri debet de iure partitarum intra duos mēses, vt in l. 23. titu. 23. parti. 3. Iure vero ordinationum hoc tempus cohartatur ad tempus quindecim & quadraginta dierum seruata distinctione portorum citra, vel vltra, vt in. l. 2. titu. 16. lib. 3. ordina.

Quarta conclusio est q̄ cum ter 4
minus ad præsentationem appellationis sit arbitrarius positq; a iudice præfixi, vt in. l. præsens, & ibi doct. C. de appella. si iudici visum fuerit, q̄ præsentatio fiat vltra terminum duorum mensium valebit præsentatio, nec appellatio erit deserta. Eo quia iudex potuit illā assignationē facere & terminus legalis nō succedat iudice alium terminum assignāte, cuius arbitrio ista dilatio cōmissa est, sicut & alię multæ de quibus in. l. fi. ff. de feriis. & in. l. 1. §. 1. ff. de iure. deliberan.

Quinta cōclusio est, q̄ si iudex 5
a quo iussit appellantē intra certum tempus facere præsentationem, de processu autem nihil dixit tunc iudex superior potest iuuere ad se deferri processum intra tēpus, quod sibi visum fuerit quo elapso, si non deferatur manet appellatio deserta. & in hoc nihil per ius cōmune aut per ius regni est immutatū, vt notat Mathæus de Afflictis in consti tu. regni Siciliæ. in. 2. lib. rubri. 45 in. 3. notabili.

Sexta conclusio est, q̄ cum præ 6
sentatio appellationis intra tempora difinita in ista lege secunda debeat esse cum ipso processu si notarius requisitus noluerit totū processum signatū dare non causatur desercio, & tunc sufficit coram superiore litteras testimoniales præsentare & cautum est semper protestationem facere contra notarium, vt cōstet de diligētia in prosequendo: & ita notat Matthæus de Afflictis in decisione. 79. quem sequitur Robertus Marant in speculo aureo in titulo de appellatione sub numero. 405.

Quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quod iure regni videtur proba
ri in.l.3.titu.17.lib.3. ordi. quæ lex
est notanda quanuis iu gradu sup
plicationis.

7 Septima conclusio est, ꝙ dicta
præfixio terminorũ ex quibus cau
satur desertio non prosecuta appel
latione locum habẽt non solum in
causis ciuilibus, sed etiam in crimi
nalib9, vt lapsis dictis terminis sen
tentia possit exequi, vt notat Bald.
in.l.fi.§.fi.col.1.C.de tempo.appel
la.licet supræmi iudices nõ obstan
te desertione in causa criminali de
causa cognoscunt, vt notat Couar
ruuias in lib. 1. resolutionum c. 1.
in fine. Et facta etiam desertione
appellationis in causa criminali po
test iudex ad quẽ ex officio suo in
quirere contra delinquẽtem, nam
& idem est statutum in causis be
neficialibus quibus criminales, vt
plurimum equiparantur. vt adno
tat Robertus in dicta practica vlti
ma parte nu.404.fo. paruo.294.

8 Octaua conclusio est ꝙ licet de
iure communi apostoli sunt ab ap
pellante cum instantia petendi, vt
in.l.vna. ff. de libellis. de misso. &
dãdi sunt infra triginta dies, vt in.
l. a iudicib9. C. de appella. & in cle
men.2. de appella.

Hodie tamen iure regni debent
simul peti cũ ipsa appellatione, etiã
si non dicatur instanter, vt proba
tur in.l.22.titu.22. par.3. & dandi
sunt infra tres dies post interposi
tam appellationem, vt in.l.26.eo ti
tulo, & debẽt præsentari intra tem
pora præfixa secundũ formã istius
legis secũdæ titu.16.lib.3.ordi.

9 Nona conclusio est, ꝙ licet iure
cõmuni apostoli deberẽt traddi ap
pellantibus aperti, vt notat glo. in
clemẽti.2. de appellatio. Hodie ve
ro iure regni debẽt traddi clausi, &
sigilati. vt in.l.26. titu.22. parti.3.

Decima conclusio est, ꝙ sicut in 10
stantia anni dati ad prosequendã
appellationem lapso anno sententia manet firma & exequi debet, vt
in.l.3.titu.16.libro.3.ordina. Eodẽ
modo in aliis causis quarũ instantia abreuiata est adminus tempus,
quam vni9 anni puta in causis sex
millium morapetinorũ, in quibus
appellatur ad concilium loci & cau
sa debet cõcludi intra triginta dies
& sententiari intra decem dies pri
mos & sequentes a die cõclusionis,
& non post quia terminus est præ
fixus huic breui instantiæ, nam la
psis his temporibus sentẽtia firma
manet & trãsit in rem iudicatam,
vt in.l.6.tit.16.lib.3.ordi. & omnis
instantia abreuiata habet eundem
effectum, quem habet instãtia an
ni ad causandam desertionem, ni
si sic fiat conclusio, vt notat Bal. in
l.eos.col.3.C. de appella. in ver. sed
quid dicemus.

Vndecima conclusio est, ꝙ in 11
concilio Neapolitano, & aliquan
do in nostris supræmis tribunali
bus est de stilo, vt etiam lapsis tem
poribus præsentãdi processum ad
prosequẽdam appellationem si in
uenitur præsentatus reuidetur, nõ
obstante desertione ista, & iudices
considerant, an bene, vel mala fue
rit lata sententia, & ita notat Mat
thæus de Afflictis in decisio. Nea
polis.q.243. Hoc tamen aliis iudi
cibus appellationum qui sunt infe
riores licere non debet, quia nec
possunt, nec apud eos est de stilo,
sed neꝙ valeret: quia etiam consen
su partium nõ prorrogatur instan
tia appellationis quæ deuoluta nõ
est vt notat Bald. de pace constan
tiæ, in versi. secundum mores ciui
tatis. & Ancha. consi.345. & Bald.
in authen.

in auth. & cõsequenter. col.3. C. de
sentẽ. & interlo. omni. iudi. & in.l.
eos. in fi. C. de appell. & in.l. cũ eo
rum. C. de sent. & inter. omni. iud.
& in auth. ei qui. C. de tẽpo. appel.
& per Boeriũ decisio. 257. & sic dic
tus stylus reuidẽdi processum, in
quo est desertio, debet tantũmodo
practicari in supremis iudicibus:
et quãdo desertio causatur ex lapsu
modici temporis, & non aliter. vt
notat idem Matthæus de afflictis
in decisione. 79.

12 Duodecima & vltima conclusio
est, ꝙ terminus ad prosequendam
appellationẽ, siue ab homine, siue
a iure sit præfixus, nõ currit duran
te compromisso. vt in clemen. quã
diu. de appella. quod an habeat lo
cum in arbitratoribus, videat Phi
lippus in.c. ex ratione. de appella. et
glo. in consti. regni Sici. titu. de di
lationibus. folio. 217. & ibi exponi
tur tex. in auth. si tamẽ. C. de tẽpo.
appel. videat Rot. i nouis. deci. 360

TRRTIM RE=
sponsum.

QVAESITVM fuit, an
mortuo correctore alicuius ci
uitatis sindicator a rege miss9 pos
sit cõtra eũ inquisitionẽ formare,
& audire querelas saltim cõtra hæ
redes vel fideiussores sindicatus,
& inquantum teneantur.

Pro cuius vera decisione libuit
formare cõclusiones sequentes.

1 Prima conclusio est, ꝙ si correc
tor mortuus dum viueret pretio
vel alio dono accepto corrupt9 nõ
fecerit iustitiæ cõplementũ, vel ma
le iudicauit, eo mortuo potest sin
dicator inquirere contra eũ, ex offi
cio, & procedere si adest accusator.
vt in.l. datur. & in.l. lege Iulia. ff.
ad.l. Iuliam repetunda. & in.l. iu
bemus. C. ad.l. Iuli. repetun. & pro
bat Thoma. Gráma. in voto. 25.
quod iure regni probatur in.l.8.
titu.1.parti.7.

Pœna autem infligenda contra
iudicẽ tale crimen committentẽ, si
quidẽ causa erat criminalis, nõ stã
tibus hæredibus punitur amissio
ne omnium bonorũ: stantibus ve
ro hæredibus punitur pœna septu
pli. Et isto casu loquitur dispositio
tex. in.l.24.ti.22.parti.5.

Si vero corruptus male iudica
uit in causa ciuili, siue ob non iudi
cãdum, plus minusue faciendum
in suo officio pecuniam accepit, ha
bet locũ restitutio damnorum, &
pœna, de qua in.l.23.titu.22. eadẽ
parti. Et ratio quare isto casu tene
tur hæres ad restitutionẽ pecuniæ,
quam accepit defunctus, etiam si
non peruenerit ad hæredem, est, li
cet nõ fuerit cum defuncto, lis con
testata propter criminis grauitatẽ.
vt in Asasino reperitur eadem ra
tione statutum. vt notat Ange. in.
l.1.§.fi. ff. de eo per quem fac. erit.
& notat Augusti. post Ang. in tra
cta. male. iu parte, sempronũ. ver.
& bene. nume.5.

Secunda conclusio est, quod in 2
crimine peculatus per iudicẽ, com
misso etiam si non iudicauit pecu
nia corruptus, vel in crimine repe
tundarum, potest post mortẽ hæ
res conueniri in capitibus, de qui
bus per totum titulum. ff. ad.l. Iu
li. repe. & hoc casu soluet hæres pœ
nam. vt in.l.2. ff. eo. titu. & notat
Puteus in tractatu sindica. in par
te. hæres. & in.c. sindicantur. folio
paruo. 33.

Tertia conclusio est, ꝙ in casib9 3
quibus post mortem potest iudex
sindicari, vt in duabus conclusio
nibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

nibus supra positis procedit, & est verum si agatur intra annum post mortē iudicis, vel contra hæredem a tempore additæ hæreditatis, vt est tex. & ibi glo. & Bar. in l. datur. ff. ad. l. iuliam repetun. & in l. 2. C. eo titulo.

4 Quarta conclusio est, q̄ non solum res, vel quantitas quæ ad iudicem peruenit potest ab eius hærede exigi, sicut posset ab eodem iudice, sed etiam pœna peculatus, vel conclusionis, vt probatur in. d. l. 2. C. ad. l. Iul. repetum dummodo intra annū fiat petitio: nam post annum, nec potest procedi, nec debet accusator audire, vt in. l. vnusquisque. C. eo. titu.

5 Quinta conclusio est, q̄ si contra correctorem mortuum publicatur sindicatus, & fit prēconium, vt volentes accusare veniāt intra dies triginta, quia iudex sindicator virtute huius prœconij potuit cohartare tempus dicti anni, si intra dictos triginta dies non veniat accusator non poterit agere postea, vt in. l. 1. C. vt omnes causæ, tam ciui, quam crimi. & notat Paris de Puteo in tracta. sindi. in. c. deinde. & in. c. de modo. folio paruo. 30. & facit quod notat Ang. & ibi apostil. in. l. filiusfamilias. ff. de iudicis, vbi dicit q̄ licet pro extortis in officio posit iudex perpetuo in sua patria conueniri, tamē istud fallit nisi proferat pro clama, vt iudex intra certum tempus accusetur quo elapso, nec̄ auditur in patria, nec̄ aliūde.

6 Sexta cōclusio est, q̄ licet in actione de dolo, & in actione q̄ metus causa, & de calūniatoribus hæres delinquentis non conueniatur, nisi in quantum ad eum peruenit, vt in. l. in hæredem. ff. de dolo cū concordātibus, quas allegat glo. in. l. sicuti. ff. de regu. iur. quod iure regui probatur in. l. 3. ti. 15. parti. 7. et in. l. 3. tiu. 16. eadem partita.

Et probatio q̄ peruenit ad hæredem sufficit q̄ fiat per cōiecturas, vt notat Bald. in. l. 1. C. si aduersus credi. & Ancha. consi. fina. & probatur in. l. in pupillo. ff. de solut. & in. l. fi. C. de vsuca. pro empto. 7

Tamen in casibus suprapositis quibus iudex potest sindicari post mortem tenētur eius hæredes pro re, & pœna non facta distinctione quantum peruenerit, vel non peruenerit ad hæredē, & istud est speciale in iudice propter odiū criminis: & ita notat Bar. post glo. ibi in. l. datur. ff. ad. l. Iuli. repetun. & notat Puteus in dicto tract. in parte hæres. Poterit tamen hæres iuuari beneficio inuentarij secundū Bal. in authen. sed cum testator. C. ad. l. Falci. et in. l. fi. in princi. C. de de iure de liberan. 8

Septima cōclusio est, q̄ si iudex deliquerit, vel faciēdo, vel negligēdo cōtra publicā vtilitatē in casib⁹, de quibus in. l. 4. §. hoc autem. ff. de dāno infect. et ibi Romanus, et notat Ange. in authen. scenicas in fi. coll. 5 in istis casibus vltra supra dictos potest corrector post mortē sindicari ob grauitatem criminis, et ita notat Puteus vbi supra in parte, hæres. 9

Octaua conclusio est q̄ si iudex durante officio crimen furti cōmisit in re sacra, vel religiosa sindicatur post mortem, nō solum pro re furata, vel stimatione, sed etiā pro pœna, et ad omne istud tenetur hęres eius, vt eleganter probatur in. l. 8. titu. 1. par. 7. 10

Nona conclusio est, q̄ si iudex cōmisit furtum, vel fecit rapinam, vel dolose iudicauit, et sic dolum malum

malū fecit hæres eius tenet̄ ad interesse pro eo tantū quod ad hæredē puenit, & nō vltra: et in hoc casu loquit̄ glo. post tex. ibi in. l. si filusfamilias. & in. l. Iulian⁹. ff. de iudicis. Et in quolibet p̄uato ita iure regni p̄bat̄ in. l. 25. ti. 1. pt. 7. & in. l. 20. ti. 14. ea. par. & in. l. 2. tit. 13. ea. parti.

11 Decima cōclusio est, q̄ in casib⁹ quib⁹ iudex durāte officio potest cōtractū facere, vt in. l. vna. C. de cōtracti. iudicū in omnibus illis si dolū cōmittat potest post mortem sindicari, & hæres eius ad interesse cōueniri, vt in. l. 3. titu. 16. parti. 7.

12 Vndecima cōclusio est q̄ iudex qui cōuenit̄ ex negligētia nō facit hæredes teneri, nisi lite cōtestata cōtra defuntū, & sic cū p̄pter negligētiā sit obligatus ex quasi maleficio nō tenetur hęres, nisi lite cōtestata. not. Ang. in aut. scenicas. in fi. colla. 5. & Put. in parte hæres. in fine.

13 Duodecima & vltima cōclusio est, q̄ extra casus supradictos corrector mortuus non potest sindicari, nec̄ hæres eius tenetur stare ad sindicatū. vt in. l. Iulianus. ff. de iudicis, & not. cōmu. doc. per tex. ibi in. l. vna. C. vt hæredib⁹, & ab hæredibus, & sic intelligo glo. in. l. in successione. C. de decurio. lib. 10.

QVARTVM RESPONSVM.

AN confessio minoris viginti quinq̄ annorū generet præiuditiū, & quando ipso iure seruetur illæsus, & quando sit opus in integrum restitutione.

1 Prima conclusio est præsuposita illa cōmuni omni doctorū opinione q̄ iuditiū inchoatū, cū minore, sine tutore, aut curatore est ipso iure nullū, vt notat glo. in. l. cū & minores. C. si aduersus rem iudi cā. cum qua est cōmunis opinio, secundū doct. in. l. si curatorē. C. de in integrū resti. et est tex. in. l. in vniuersis. C. qui dari tuto. poss. q̄d iure regni probat̄ in. l. 6. ti. 21. part. 3.

Quod si ad inchoandū iudiciū minor cōfitetur etiā cum iuramento talis cōfessio est ipso iure nulla, nec est opus restitutione, secūdum Bal. in auth. sacramēta puberū versi. credo, male. C. si aduersus. vēdi. quod per bona iura cōprobat Lanfran. in. c. quoniā. contra falsam. in parte cōfessiones. de proba. nu. 25. & notat Bal. mirabiliter in. l. vna. C. de cōfes. nu. 53. & 63. & Paul. in l. clarum. C. de autori. præstan. et Ioā. Fab. in. l. clarū. C. de auto. præstā. in ver. et ideo, et ibi notat Bal.

Quod iure regni p̄bari videt̄ in. l. 1. ti. 13. pti. 3. ibi. e puede̲ la fazer todo hōbre q̄ fuere dedad de. 25. años et in. l. 4. eo ti. ibi, e sō estas q̄ sea de edad cōplida el q̄ la faze. assi como de suso mostramos. iūctis illis verbis, muchas cosas a menester q̄ aya en si la conocēcia. nā in omib⁹ his verbis p̄bat̄ q̄ de substātia cōfessionis est q̄ fiat a maiore viginti q̄nq̄ annorū, et in dubio verba legis formā inducūt, vt in. l. certa forma. C. quādo p̄uoca. non est necē. quod late probat Feli. in. c. cum dilecta. de rescriptis. in tracta. de forma. 2

Secūda cōclusio est, q̄ licet sint vera cōtēta in ista p̄ma cōclusione, tñ in omnib⁹ casib⁹ in quib⁹ minor habet legitimā p̄sonā stādi in iuditio, puta in iudicio possessorio, et similib⁹. vt in. l. fi. C. q̄ leḡi p̄so. sicut alia acta valēt: ita et cōfessio minoris sine curatore facta, et ista est cōmunis opinio doc. in. d. l. fi. et not. Bal. in. l. vna. C. de cōfes. sub nu. 61 et cōprobat Antoni. de Tremolis in practica de exceptio. titu. quibus 5

modis

Universidad de Deusto
Biblioteca

modis suo nomine, in parte possessionis. & Faber in dicta.l. clarum. C. de auto. præstan.

4 Tertia conclusio est, q̃ si minor non habens curatorem vult litigare, sine curatore promittẽdo, cum iuramẽto se ratũ habiturũ, & nunquam contradicturum, quod in processu fuerit agitatum ista promissio consenciente aduersario minoris valet & tenet, & si iudex sic admiserit minorẽ valet processus & confessio: & quidquid in illa instantia factum fuerit, & ita debet intelligi glo. in authen. sacramenta puberum. C. si aduersus vendi. dum dixit q̃ ille text. locum habet in quasi cõtractibus, & in iudiciis quibus quasi contrahitur: & ista est cõmunis opinio, teste Iass. ibi, num. 76. reprobato Speculat. qui contrarium notat: & idem notat Barto. & Paul. in. l. minor. ff. de procurato.

Et idem est si ad prosequendam instãtiam constituit minor procuratorẽ cum iuramento de non contraueniendo instantiæ, neque his quæ per procuratorẽ acta fuerint: nam si talis procurator, cũm dicta promissione iurata, fuerit admissus valet processus, secũdum Bart. in. l. minor. si omissam. ff. de mino. quem sequitur Stepha. in quæstionibus capellæ Tholo. q. 45.

5 Quarta conclusio est, q̃ in his quę sunt personalissima explicãda per propriam minoris personam, vt est confiteri, de facto proprio veritatem, vt quando infligitur tortura minori: nam si dato curatore et legitimis iudiciis, et processu precedentibus iubeatur minor torqueri nõ debet quicquã dicere curator: vt sic vel sic confiteatur minor, sed ipsemet debet propriam conscientiam mundare, & veritatem confiteri, nec debet in propriæ explicatione cõfessionis assistere curator, vt notat Bal. in authen. sacramẽta puberum. C. si aduersus vẽdi. nu. 12. & ita seruari de consuetudine afirmat idem Bald. in. l. vna. C. de confess. num. 59. & in. §. item sacramenta. versi. modo quæro. de pace iura. firman. in vsi. feudo. & sic debet intelligi, quod refert Matthæ. de Afflictis in decisionibus Neapolis. q. 208. & ista es cõmunis opinio teste Hipo. in. l. de minore. ff. de quæstiombus. nu. 55.

Quod potest corroborari ex doctrina Bar. in. l. custodias. ff. de publi. iudi. vbi dicit q̃ examinationi reorũ hoc est disputationi, an sint examinãdi & torquẽdi bene interssũt aduocati, sed ipsemet examinationi, & quæstioni non debẽt interesse, neq̃ partẽ instruere qualiter debeat respõdere: ita in casu huius conclusionis, nam vt reus declaret veritatem in causa criminali in confessione quam iudex assumit a reo ex forma tex. in. l. 4. titu. 29. par. 7. & in. l. 10. titu. 2. lib. 3. ordina. debet assistere curator, quãdo minor præstat iuramentũ curator, tamen debet tacere quando minor declarat, quia in huiusmodi declaratione præsentia curatoris non requiritur: nam quando curator autoritatem præstat, vt minor iuret videtur implicite præstare, vt declaret. vt notat Bald. in. l. vna. C. de confess. nu. 63. & facit glo. in. l. 3. §. sed vtrũ in parte inuito. ff. de mino. Imo absente curatore posset a iudice minor examinari, ná quæ inuito curatore possunt fieri, fient quoq; eo absente. vt in. l. 2. §. voluntatem. ff. solu. ma. et notat Bal. in. d. l. clarũ. versi. quãdoq;. C. de auto. præstã.

Et

Et facit, nam in processu super tortura vsq; ad sentẽtiam condemnatoriam, assistet legitimus curator: in declaratione vero non debet assistere, & sine eius assistentia & præsentia valet cõfessio, de quo est doctrina Baldi in dicta lege. clarum. in versic. aduerte quod dicit. quem refert Hipolitus in. l. 1. ff. de quæstioni. in princi. nume. 17.

6 Quinta conclusio est, quod etiã in casibus quibus requiritur quod assistat curator minori, si stetit & confessus est cum iuramento: si tamen ex tali confessione læsus est, debet implorare in integrum restitutionẽ, quæ probata læsione concedenda est: nam cum in tali casu confessio valeat & teneat mero iure, nisi imploretur restitutio, non est concedenda: si tamen petitur, & læsio probatur, omnino conceditur. vt in. l. certum. §. in pupillo. versi. minorem. ff. de confess. & notat post alios doctores Iass. in. l. si is qui pro temporali. §. si minor. ff. de iureiu. & Hipol. vbi alios refert in. l. 1. §. fi. ff. de quæstionibus.

Quod iure regni probatur in. l. 1. ti. 13. par. 3. Et licet iura ista loquãtur de confessione minoris iudiciali sine iuramẽto, tamen q̃ detur restitutio, etiam si sit iurata, notat Iass. in authẽ. sacramenta puberũ. C. si aduersus vẽdi. nu. 77. & Bal. in. l. vna. C. de confess. nu. 55. & Feli. in. c. cum dilecti. de accusatio. nume. 4. & ibi allegat concordantes.

7 Sexta conclusio & in praxi satis ordinaria est, quod si minor vocatus coram iudice, et petitus ab acto re quod soluat certam quantitatẽ, sponte confessus est debitum cum sit adultus, licet non habeat curatorem, tenetur ex huiusmodi confessione, quæ cum non ordinetur ad processum, nec requiratur sententia, sed ipsamet confessio habetur pro sententia: in tali casu non requiritur assistentia curatoris. vt notat Paulus in. l. certum. §. in pupillo. ff. de confess.

Ex quo posset inferri, q̃ apoca producta contra minorem de debito, & ab eo recognita, etiã sine curatore possit mãdari executioni a iudice contra minorẽ, sicut & contractus Guarentitius. vt in. l. tã ex contractibus. ff. de iudicis.

Septima conclusio est, quod ad 8
hoc vt restitutio cõcedatur propter læsionẽ, maxime quando interuenit iuramentum, ob quod maior deliberatio præsumitur, debet probari læsio nõ modica: nam propter minimam læsionem ex confessione nõ datur restitutio. vt in. l. scio. ff. de in integrum restitu.

Ideoque lex regia prima. titulo. 13. partita tertia. dicit concedẽdam restitutionem por grã daño, quod damnum ex legitimis probationibus constare debet vel coram rege, vel coram iudice, & eo ipso quod minor dicerer se lęsum, etiam si verbis expressis non petat restitutionem, videtur eam implicite petere. vt notat Antonius in. c. constitutus. de religio. domi. quem sequitur & corroborat Iass. in dicta. l. si is qui. §. si minor. ff. de iureiuran. nume. 16. & Detius in. 1. volumi. consi. 146. & Felin. in. c. licet eli. de symonia. nume. 22.

Quod præmaxime seruandum 9
est coram rege vel eius supremis tribunalibus: nam ibi licet minor non se dicat læsum, neque petat in integrum restitutionem, si de læsione constat, potest rex ex suo officio concedere dictam restitutionẽ, vt notat Felinus, vbi allegat Romanum

Universidad de Deusto
Biblioteca

manū & alios in.c.inquisitionis.§ ad petitionem.de accusatio.nume. 14. Et in ista causa tanquam miserabilium personarum debēt rex & sui iudices supremi officiū impartire, secundum Baldum in.l. vna. C.de confess.nume.61.

Et inter alios modos probandi læsionem est & ille, q̄ si non stantibus aliis probationibus vel indiciis minor confitetur delictum, eo ipso videtur læsus, & venit restituendus.vt notat Ange.in.l.certum. §.in pupillo.ff.de confess.& notat Detius in.l.nihil.§. ius publicum. ff.de regu.iuris. & Iass'. in.l. error. C. de iuris & facti ignorantia. Et Matthæus de afflictis in decisio. Neapoli.q.208.

Octaua & vltima cōclusio est, quod sicut pupillus sine tutoris autoritate non potest iuramentū deferre, eodem modo neque adultus sine autoritate curatoris, quod si detulerit, delatio est ipso iure nulla. Et ista est cōis opinio doct. post gl.ibi.in.l.iusiurandū.quod ex cōuentione.§. pupillus. ff. de iureiu.

Quod iure regni probatur in.l. 5.titulo.11.parti.3.

Aduersarius tamen minoris si detulerit, & minor cōfitetur in sui cōmodū, valet dilatio & confessio. vt in.l.7.ti.11.par.3. & notāt cōiter doc.in.d.§.pupillus.& facit.l.non ideo minus.C.de procura.

Extra iudicium tamen bene defert adultus iuramentum, & valet delatio.vt per lassonem in.d.§. pupillus.numero.12.

QVINTVN RESponsum.

QVAESITVM fuit, bona stabilia cum onere dicēdorum anniuersariorum relicta sunt vel per viam maiorię, & morif̄ possessor pendētibus fructibus, & nouus successor in maioria, vel nouꝰ beneficiatus in capellania vult huiusmodi bona percipere, dubium fuit an possit. Quod præstringo sequentibus conclusionibus.

Prima conclusio est, quod quādo bona dātur alicui propter onus debet vti commodo & fructibus bonorū tanto tēpore quanto onera sustinuerint. vt in. l. diuortio. ff.solu.matri.& in.l.seyo.ff.de annuis lega. & sic.d.l. diuortio. practicāda est in matrimonio spirituali, quanq̄ loquatur in matrimonio carnali, vt clericus defunctus fruat fructibus beneficiorū pro rata temporis quo vixit. vt notat apostill. ad Abb.in.c. fi. de peculio clericorum.& glo. & ibi Bar.in.l. 1.C. de annonis ciuili.li.10.& Pute.in tracta.sindi.in parte, puentus. & Alexan.in.d.l.diuortio. & glo.in pragmaticis sanctio. titu. de annatis. in glo. adquisitos. Et facit textus & ibi glo.in.l.vna.§. sed & nouissimi.C.de rei vxo.actio. Et nominatim notat elegantissime Oldra. consilio.112.

Et quando fructus isti dantur capellanis ratiōe oneris missarū, & laboris, licet ipsi capellani suis manibus non percipiant fructus, sed per alios, tamē tales fructus dicuntur industriales. vt notat eleganter Ioannes Faber in. §. si quis a non domino instituta. de rerum diui. Et cum in tali perceptione horum fructuū a capellanis facienda cōsideretur onus annexū, & labor præterit9, & industria cōsumpta, ideo locum habet eorū diuisio pro rata temporis in ipsis fructibus vel pensionibus, quæ ratione fructuū præstantur. vt notat Ioan. Faber in. §. is vero, institu. de rerum diuisione. vbi allegat dictam legē diuortio. & in pensione consideratur ratio, quia pensiones loco fructuum succedūt. vt in.l.si nauis.ff.de rei vendi. & notat Bal.in.c.1.§. his consequenter. hic finitur lex in vsib.feudo.& allegat tex.in.l.defuncta. ff. de vsufructu. quem sequitur Iass. in dicta lege.diuortio. numero.9. dē quo per Casaneum in cōsuetu. Burgun.rub.4.§.17.in glo.& faire.in princi. & notat Yserna in dicto.§. his consequenter. Et cum in fructibus habeatur ratio oneris, vt pro rata quis vtatur, sequit̄ quod pro tempore, quo capellanus non inseruit capellaniæ non potest frui fructibus, nam cessante onere, cessat cōmodum oneris. vt in.l.secundum naturam.ff. de regu.iuris.& in.l. Titia. ff. de annuis lega. quod per plura dicta corroborat glo. in consue.Burgun.rubri.6.§.5.in gl. fi.sub nume.9.

Secunda conclusio est, quod si capellanus discedat fructibus industrialibus pendentibus, puta messibus & vineis, & oleribus, & aliis, de quibus notat Bald.in.l ancillæ. C. de furtis.nu.14. cum sint industriales videntur percipi eo tēpore, quo colūtur. vt in.l.diuortio.§. nō solum.ff.solu.matri. & pertinēt in totum integri ad capellani mortui hæredes. vt notat Yserna in dicto.§. his consequenter. col. penulti. Et loquendo in feudatario idem notat Socinus in.l.qui Rome.num. 21.ff.de verbo.obliga.

Tertia conclusio est, q̄ clericus renuncians capellaniæ vel præbendæ, in cuius dote & reddit9 sunt fructus pendentes, iste talis renuncians nihil habebit de huiusmodi fructibus: imo omnes transeunt in successorem. de quo plura iura in vtramque partem allegat Platea in.l.1.C. de annonis ciuilib9. libro vndecimo.

Quarta conclusio generalis est, quod in omnibus casibus, quibus fructus pendentes transeunt in successorem, vel in totum, vel pro parte, nec pertinēt ad eum qui rem habebat, in eisdē casibus si coluit fundos, vel vineas, & fecit expensas vt pro cultura fructus colligerentur, in eisdem debet habere & deducere expensas dictæ culturæ: nam nullus casus est qui huiusmodi deductionem impediat. vt in.l. fundus qui. ff. familiherciscun. Et notat Yserna & Aluarotus in dicto. §. his consequenter. & Baldus in lege. si pater. C. de vsufructu. & Tiraquellus de vtroque retractu in conuentionali. §. quarto. in glo. 4 numero. 7.

Quinta conclusio est, quod renuncians beneficio vel capellaniæ adeo transfert fructus in successorem, quod si dat rem beneficij vel capellaniæ in emphyteosim, vel forte vēdidit in casibus permissis, fructus pendentes pertinent ad successorem, non habita consideratione ad tempus præteritum, vel deductionem expensarum. vt in.l. Iulianus. §. fi fructibus. ff. de actio. empt. & vendi. & notat Baldus in lege prima. ff. de rerum diuisio. & Aluaro. in dicto. §. his consequenter. numero sexto. & Baldus in. c. primo. in fine. an filius vel agnat. in vsi. feudo. de quo per Bartolum in lege finali. §. triphonio. ff. de iure fisci.

Sexta conclusio est, quod mortuo possessore maioratus, qui interim dicitur dominus. vt in lege.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non ideo minus. ff. de rei vendi. & in lege. generaliter. §. finali. ff. qui & a quibus. Et notat Oldra. consilio. 203. & Angelus in lege. idem Iulianus. ff. de rei vendi. & Baldus in lege. extraneum. C. de hæredi. instituen. & ob id possessor maioratus plus iuris habeat quam vsufructuarius, eius hæres debet gaudere fructibus & reddi-
tibus maioratus, pro eo tempore, quo vixit maioriam habens, sicut maritus qui est interim dominus, fruitur fructibus dotis, quia sustinet onera matrimonij: & sic possessor maioratus sustinet onera domus, & splendorem familiæ: & sic pro eo tempore, quo adimpleuit conditiones & vincula maioratus, æquum & naturale est, quod fruatur fructibus, & cum restituat maioratum successori ex necessitate, & ipso iure transit possessio in successorem. vt in lege quadragesi masecunda de Toro, quando aliqua res ex necessitate restituitur, fructus & pensiones illius rei veniunt pro rata anni. Et loquendo nominatim de grauatis per fideicommissum ita notat Socinus in secunda parte. consilio. 42. in fine. Et sine his allegationibus notat noster studiosissimus Couarruui. in libro primo resolu. capitu. 15. & facit quod notat Ioannes Lupi. in rubri. de dona. inter vir. & vxor. §. 62. numero. 10.

Et si forte sunt debitores & coloni, licet in successorem ex maioratu transferatur possessio, non tamen lex trásfert actiones: & ideo non agit contra colonos sine cessione. vt notat Baldus in. c. primo. in fine. an agnatus domini in vsibus feudo.

Et eodem modo matrimonio soluto non agit vxor pro medietate lucrorum, quæ sunt communia inter eam, & hæredes viri, nisi fiat cessio, quia lex non transfert cessionem actionũ, licet alia remedia possessoria in dictis bonis vxor habeat. vt notat Ioannes Lupinus de Palacios rubios in rubri. de donatio. inter virum & vxorem. §. 62. numero. 4. & Segura in tracta. de bonis lucra. constan. matri. folio. 137. & Roderi. Sua. in titu. delàs ganancias. folio. 23.

7 Septima conclusio est, q̃ vsufructuarius non transmittit ad hæredes fructus, nisi illi sint percepti, quia ante perceptionem non facit suos. vt in. l. si fur. ff. de vsufructu. & in. l. defuncta. eo titu. & in. l. si vsufructuarius messem. ff. quemadmodum vsufruct. amitta. & in. §. is vero. institu. de rerum diui.

Sed si sunt bona locata, & colonus fructus percepisset, vel per eum stetit, quominus percipiat, licet moriatur vsufructuarius antequam dies soluendæ pensionis veniat: nihilominus illa pensio debetur hæredibus fructuarij. Et iste est intellectus legis. si defuncta. & notat Angelus in lege. si seruus cõmunis. §. finali. ff. de stipulatio. seruorum.

Ex ista cõclusione infero, quod mortuo filio in potestate patris cõstituto, dum iam pater trãsisset ad secunda vota, quo casu est tantum modo vsufructuarius bonorum filij mortui. vt in lege. fœminæ. §. illud. C. de secundis nuptiis. & in. l. 16. in legibus de Toro. si pater moritur ante perceptos fructus bonorum filij de mortui, quorũ proprietatem tenetur restituere filiis primi mrimonij: isto casu fructꝰ nõdũ pcepti dictorũ bonorũ ptinẽt ad eos quibus

quibus restituenda est proprietas, & nõ ad alios, etiã hæredes patris. vt in. l. cum oportet. §. sin autẽ res. C. de bonis qꝫ liberis. & in proprio casu notat Casa. in consue. Burgũ. rubri. 6. §. 7. in fine.

8 Idem est dicendum in bonis de trunco, in quibus secundũ diuersitatem fori succedit, quo ad vsufructum pater vel mater in vita tantũ, nam si mater vel pater decedit pendentibus fructibus, debẽt restitui illis de trũco, ad quos ipsa proprietas bonorum debet peruenire.

9 Quæ supra dicta sunt, procedũt & debent intelligi in vsufructuario: si vero nõ esset vsufructuarius, sed aliquis alius, cui aliquid quotãnis dum viueret, esset legatum, vel dum esset vidua, vel durasset in aliquo ministerio, taliter qꝫ frueretur fructibus talis fundi, licet iste non vixerit per totũ annum, sed aliquo tempore ipsius anni, debet integrũ legatum illorum fructuum consequi. vt est textus aureus in lege. a bonis. ff. de annuis lega. quem notat Iesson in lege. diuorcio. numero septimo. Digestis soluto matrimonio.

10 Annus autem quando incipiat, ponit melius quam alibi Yserna in dicto. §. his consequenter. vbi notat de messe, & de vindemia, & de oleo, cuius opinio vt plurimũ seruatur in praxi.

11 Octaua & vltima conclusio est, quod mortuo fundatario, fructus fundi debẽt diuidi, secundum formam textus in. c. 1. §. his cõsequenter. Hic finitur lex, & ibi Aluaro. ponit rationem diuersitatis inter hunc casum & supra proximos, & an vsufructarius locare possit vltra vitam, videatur lex tertia. titulo. 8. parti. 5.

SEXTVM RESponsum.

AN petita aliqua re, & illa per sententiã obtenta sine eo qꝫ iudex condẽnauerit in fructibus, an nouo processu possint fructus peti: in qua qꝫstione respõsum accõmodaui, diuidendo quæ sparsim scripta sunt p cõclusiones sequẽtes.

Prima cõclusio est, qꝫ si cum re fuerint fructus simul petiti, & iudex in re tantum fecerit condemnationem, & de fructibus nihil dixit, videtur a fructibus absoluisse. vt notat Innocentius in. c. grauis. & ibi Antonius de restitu. spoliat. & Pari. de Puteo in tractat. sindica. in parte iudices puras. nume. 7. & Guid. Pap. in decisio. 405. & Nicolaus Boerius in decisione. 18. in prima parte & in additionibus capellæ Tholo. q. 194.

Quod procedit quãdo fructus expresse fuerũt petiti, & cõdẽnatio eorũ venit ex iudicis officio mercenario: quia si omittitur condẽnatio eorũ, amplius peti nõ possunt, vt declarando Innocentiũ annotat Bal. in. l. cum proponas. nume. 4. C. si quis alteri vel sibi.

Et idem est, quãdo non petitis expresse fructibus iudex deberet cõdẽnare ex suo officio mercenario illi actioni deseruiẽti: nam si iudex omisit condẽnationẽ, amplius fructus peti non possunt, secundum Innocent. in dicto. c. grauis. argu. tex. in. l. 4. C. depositi. & in. l. eos. C. de vsuris. Et idem notat Abb. in dicto. c. grauis. nu. 20. Et est ratio, quia officium iudicis nullam præsupponit obligationem. vt in. l. qui per conclusionem. §. finali. ff. de actio. empti. & vendi. quod esset alter, si esset aliqua obligatio

de per se vel iudicis officium, quod loco actionis poneretur, quia tunc non obstante sentētia posset de nouo agi. vt in. l. 1. C. de iudicis. Et loquendo in alimentis notat Iass. in l. diuortio. coll. 6. ff. soluto matrimonio. Et facit glo. loquendo in expensis in. l. 3. §. fina. ff. delegat. 3. Et nominatim in nostro casu notat Specula. in titu. de disputationibus. §. satis. nume. 11.

Quod potest corroborari ex textu. & ibi notat Barto. & Paul. numero. 7. quod vsuræ quæ debētur officio iudicis mercenario, si iudex in eis non condemnat, non debentur amplius: secus si essent promissæ, & deberētur iure actionis, quia de nouo peti possunt. Et idem notat Angelus in. l. 1. C. de iudicis. col. 2. quod potest corroborari ex notatis per Felinum in. c. pe. col. penul. de excepti. & Bal. in. l. eos. col. 2. C. de vsuris. & Baldus in dicta. l. quarta. C. depositi. Et facit glo. & ibi Paulus in. l. si in iudicio. ff. de excep. rei iudi. Et loquendo de fructibus quæ iure actionis debētur, ita notat Baldus in dicto. c. grauis de restitu. spolia.

Iudex tamen coram quo saltim implicite fructus cum re fuerunt petiti, si non condemnat in fructibus, potest in sindicatu conueniri. vt probat Ioan. Andre. in additio. ad Specula. in titu. de disputationi. §. satis. Et notat Baldus in. l. properādum. §. sin autē alterutra. C. de iudicis.

3 Secūda cōclusio est, q̄ si fructus fuerint inepte petiti, & in sententia non fiat mētio de fructibus, vel lata sit absolutoria fructuum, dicta sententia non obstante, possunt in instantia appellationis vel supplicationis peti, vt est tex. & ibi notat Paulus in. l. si in iudicio. ff. de excep. rei iudi.

Tertia conclusio est, quod licet 4
iudex in fructibus petitis non pronunciauerit quāquam debeantur iudicis officio mercenario, potest ipsemet iudex post latā sententiam in principali condemnare in fructibus eodem die. vt in. l. Paulus. la primera. ff. de re iudica. nam licet illa loquatur in expensis, idem est in fructibus dicendum, & in qualibet accessione ciuili. vt notat Bal. in lege prima. C. de iudicis. col. 2. & in. l. properandum. §. sin autem alterutra. C. eo. titu.

Quarta conclusio est, q̄ omnes 5
fructus percepti ante litem cōtestatam debēt de necessitate peti, & nisi petantur, iudex non potest in eis condemnare: licet sit secus in his fructibus, quæ post litem contestatam percipiuntur. vt in. l. ædiles. §. item sciendum. ff. de ædili edicto. & notat Inno. & Bal. in. c. grauis. de resti. spolia. & Bar. in. l. ex diuerso. §. fi. ff. de rei vendi. & Alex. eleganter in. 2. volu. consi. 90. & Stephanus in additioni. capel. Tholo. quæstione. 194.

Quinta cōclusio est, q̄ exceptis 6
iudiciis & actionib⁹ vniuersalibus in quibus fructus veniunt tanquā partes rerū principalium, quæ debentur & peti possunt iure actionis: in omnibus aliis iudiciis particularibus, nisi fructus sint promissi vt sic iure actionis peti possint, nunquam veniunt nec debentur, nisi iudicis officio mercenario, ex quo deducitur, quod lata sententia super actione particulari, non facta mentione fructuum, non possunt amplius peti contra partem, quia cessat iudicis officium. Et hanc doctrinam tradit Alexan. in. l.

in lege. si marito. §. finali. ff. soluto matrimonio.

7 Sexta conclusio est, q̄ in omnibus interdictis ex ea parte q̄ sunt restitutoria, & in interdicto quoque vti possidetis, venit condemnatio omnium fructuum, licet nō petantur, secundū Innocentium et doctores in. d. c. grauis. Et vbicunque in sententia ponitur verbū, restituere, ibi de natura verbi implicite veniunt fructus. vt in. l. restituere. ff. de verbo. signific. & notat Bal. in rub. C. de fructi. & litis spē. et Iass. in. §. actionum. in fine. institu. de actio. Et idem est in verbo, relinquat. et in verbo, remaneat. vt in. l. cum in te. C. de donatio. ante nuptias. in verbo, dare. & fac. t. l. 10. titu. 33. parti. 7.

8 Septima conclusio est, quod si iudex condemnauit reum in rei restitutione, & nihil de fructibus dixit, et actor postea non de manu iudicis, sed de manu rei condemnati recipit rem, & illius præstat liberationem, non potest amplius agere ad fructus ex nouo libello, quia illi videntur remissi. vt per bona exempla probat Iass. in. l. fi. ff. de eo quod certo loco.

9 Octaua & vltima cōclusio sit, q̄ in ista materia appellatiōe fructuū veniunt omnia illa, quæ latissime congerit Nicolaus Boerius in. 2. parte. in decisione. 224. &. 212. & Casaneus in consuetu. Burgun. §. 18. rub. 1. Et a quo tempore veniāt fructus per eūdem Boerium in decisione. 45.

SEPTIMVM responsum.

QVAESITVM fuit qualis sit verus intellectus legis pri

mæ, titulo delos que yazen cōsus parientas. titu. 18. par. 7. & in. l. 7. titu. fina. lib. 8. ordina. & in. l. 5. titu. 15. eodē libro. quæ iura disponunt committi incœstum si quis accesserit ad eam, que es parienta dentro del quarto grado, o a cuñada: & qualiter intelligatur parienta, & qualiter intelligatur cuñada.

Cui dubio responsum accommodari ex cōclusionibus sequentibus.

Prima conclusio est, quod con- 1
sanguinitas proprie contrahitur. vt in. l. 1. titu. 6. part. 4. & affinitas. vt in. l. 5. eiusdē tituli. Et licet olim de iure communi affinitas proprie non habebat gradus, vt in. l. non facile. §. affines. ff. de gradib⁹. Hodie vero, cum ius nostrum regium sequatur in hoc ius canonicū, ista affinitas gradus habet. Ita quocūque modo illa consanguinitas vel affinitas proueniat, si quis huiusmodi cōsanguineam vel affinem cognouerit carnaliter intra quartū gradum, incurrit pœnas harum legum propter crimen incœstus, qd̄ committitur. vt in. c. lex illa. §. cum ergo. 36. q. 1. nisi figura matrimonij excusentur. vt per Alexandrum in apostill. ad Bar. in rub. C. de incœstis nuptiis.

Secunda conclusio est. quod su- 2
pradicta procedunt, non solū quādo ex matrimonio contrahitur affinitas, sed etiam quando ex illicito coitu, cum ex eo quoq; contrahatur affinitas. vt in. c. discretionē. de eo q cognouit consangui. vxo. vel spon. et in dicta lege quinta. ibi quier sean casados o non.

Ideoq; si quis cognoscat sororē illius, cui prius copulatus est illicite. siue aliam eius consanguineam intra quartum gradum poterit pu-

niri pœna incœstus, de qua in istis legibus regiis: nam verum est eum cognouisse affinem quam cuñada appellamus. Et ideo dicta pœna locum habet. vt est tex. expressus in. l.13.titulo.2.par.4. Et nominatim notat Bernardus Diaz de Luco, episcopus Calagurritanus in sua practica canonica.c.78.& Couarruui. in lectura quarti. in.2. parte. §.8.nume.4.foli.57.

Neque obstat huic conclusioni quod in contrarium notat Ancha. in cons.391. nam eius decisio loquitur attento iure ciuili antiquo, secũdum quod affinitas non erat sine matrimonio. vt in. d.l. non facile. §.affines.& in.§.sciendũ.ff.de gradi. Secus vero est hodie attento nostro iure regio, quo sine matrimonio contrahitur affinitas, quia in hoc sequitur ius canonicũ: & ideo violãs ista iura modernora incurrit pœnam incœstus, & habet locũ dicta pœna mortis & medietatis bonorum. Et ita concludit Detius in prima parte.consi.158.

Cum enim dictæ leges regiæ dicant cõmitti incœstũ cum cuñada, hoc nomẽ, cuñada, sumi debet prout est interpretatum de iure nostro regio, ex notabili doctrina Bal.in. l.si nondum. C.de furtis. Et sic illa cuñadez interpretãda est, etiá quãdo prouenit ex coitu illicitò, & ita ius videtur, licet praxis pœnam minorem admittat.

Tertia cõclusio est, q̃ si incœstus cõmittitur in figura matrimonij, excusatur delinquens sexu, & ætate, & pœnitẽtia. vt in. l.si adulteriũ cum incœstu. §. incœstũ. ff. de adulterijs. & si quidẽ mulier est, excusatur in totum ob errorem: masculus vero minor vigintiquinq; annorũ mitius punitur: & si errat in iure ciuili, excusatur in totũ. Et ita distinguit et cõcludit Ang.in.d.l.si adulteriũ. §. nonnunq̃.&. §. incœstum. Itẽ iustus error excusat, si ignorabatur cõsanguinea illa quæ meretrix est. vt probatur ex. l.si ea. C. de adulteriis. & notat Paul.in. l. raptores. C.de episco.& cle. & Matth.de afflictis in constitu. regni Siciliæ. libro.1.rub.13.nu.24. videatur. Caputi. decisione. 44.

OCTAVVM responsum.

QVAESITVM fuit a me an mulier possit petere, et vt ita dixerim, vendicare virum suum, cuius personam vult iudex tradere creditoribus propter debita vt seruiat cum manica ferrea, quam vulgus appellat argolla, & mulier prætendens se anteriorem creditricem, quam pro dote & arris, quam pro alimentis sibi debitis, petit virum vt ex operibus eius alimẽta capiat, prius quam creditores. Et pro vera decisione huius dubij respondi præmittendo sequentia.

Regula est, quod constante matrimonio mulier non potest agere pro repetitione dotis, nisi maritus vergat ad inopiá. vt in lege. si constante. ff. soluto matrimonio. & in lege. vbi adhuc. C. de iure dotium. & in lege. 29. titulo. 11. partita quarta. & in lege prima. tit. 9. partita tertia. Et isto remedio dos repetitur a viro, vt ex ea & vir & vxor atque liberi & familia alantur. Et eodem modo bona parafrenalia repetuntur. vt in dicta lege. adhuc. & in lege. mutuus. §. manente. ff. de iure dotium.

Quæ alimenta a viro debentur vxori, non solum quando marius dotẽ vel bona parafrenalia habuit ab vxore, sed etiam si nihil ex his habuit, quia alimenta ex debito coniugali debẽtur. vt in. l. quod si nulla. ff. de religio. & sumpti. fune. & notat Bartolus & doctores in dicta lege. si constante. §. si vir. & Innocen. in. c. per vestras. de dona. inter virum & vxorem. quæ alimenta non solum vxori, sed etiam famulis & seruitoribus vxoris debentur. vt notat glo. in authen. de non eligen. secundo nubentibus. col. 2. & Ioan. Lupi. in rub. de dona. inter vir. & vxo. §. 68.

Pro quibus alimentis bona mariti sunt tacite obligata sicut pro restitutione dotis. vt notat Paulus in lege. si cum dotem. §. sin autem in seuissimo. 2. col. ff. soluto matrimonio. & in lege. si constante. col. 2. eo. titulo.

His sic præmissis diuido materiam vt congruum valeat oriri responsum per conclusiones sequentes.

Prima conclusio sit, quod olim de iure communi creditores nullũ ius habebant contra personas debitorum. vt in lege finali. ff. de libero homi. exhiben. nam ibi dicitur, quod creditori non datur interdictum vt liber homo exhibeatur, quia ius nõ habet in persona debitoris, imo cedendo bonis liberatur. Et ista est communis opinio Bartoli & doctorum in lege. imo magis. eo titulo. & notat Innocentius in. c. dilectus. de appella. & Iass. in. §. finali. insti. de actio. per textum in. c.2. de fideiuss. & notant doct. in. l.1. C. qui bonis cede. poss. & in. l. obes. C. de actio. & obliga.

Hodie autem iure regni debitor qui caret bonis, facta bonorũ cessione carceratus traditur creditoribus cum ferrea manica, argolla vulgo dicta, vt seruiat creditori, & ex operarum æstimatione se liberet a debito. vt in. l. 5. & 6. titu. delas deudas. lib. 6. ordina. & in pragmaticis. foli. 191. & in. l. 2. titu. delos gouiernos. lib. 2. foro. ll. & ibi notat Roderi. Sua.

Ex quibus legibus & pro earũ ratione inferuntur multa.

Primum quod hodie in persona liberi hominis quoddam ius seruicij, taliter quod licet pro debito liber homo non possit pignori dari, neque priuato carcere perpetuo detineri. vt notatur in lege secũda. C. de patri. qui filios distraxe. & in lege. ob æs. & in authẽ. imo. C. de actio. & obliga. tamen autoritate publica legum huius regni constituitur quoddam ius seruicij, non ius seruitutis: quia debitor nõ efficitur seruus, sed datur vt seruiat. vt in simili notat gl. in. l. liber captus. C. de capti. & postli. reuer. & notat glo. fina. in lege prima. C. qui bonis cedere possi. Et iste talis debitor est hodie apud creditorem, velut in obsidio: nam libertas non aufertur, sed voluntas comprimitur. vt notat Ioannes de Platea in. l. nemo carcerem. C. de exacto tributo. libro. 10. sub numero. 23.

Secundo infertur, quod hodie in persona debitoris constituitur ius quoddam, quo persona est affecta vel conditionata certo seruitio per propriam personam explicando. vt notat Oldradus nominatim in nostro casu in consili. 54. Et ista appellatur detentatio quasi seruilis, secũdum Bald. in. l. ob æs. C. de actio. & obliga.

Tertio infertur, quod sicut olim de iure communi monachus debitis implicitus qui non habebat bona,

Universidad de Deusto
Biblioteca

bona, cogebatur ex operibus suis intra monasterium laborando adquirere vt soluat creditoribus. vt probat Abb. in. c. cum. I. & A. col. pen. de re iudi. & notatur in. l. pro hærede. § si quid. ff. de adqui. hæredi. Eodem modo hodie debitor cogitur laborare, vt ex pretio operarum soluat creditoribus, nec cogitur laborem impendere, nisi inusitatis operibus. vt est tex. in. l. locum. §. finge. ff. de vsufruct.

7 Quarto infertur declaratio & expositio notanda ad gl. in. l. fideicommissa. §. si rem. ff. delegatis. 3. quæ gl. dicit, quod debitor seruus est creditoris, nam illa glo. intelligitur, non quod sit seruus seruitute ciuili, sed quod sit quodammodo cliens creditoris. Et ita declarat illam glo. Pau. in. l. alia. §. elegãter ff. solu. matri. Hodie vero qualiter intelligatur quod sit seruus, apertius exponunt dictæ leges regni.

8 Secunda cõclusio est, q̃ pro debito dotali vel parafrenali, non potest persona mariti incarcerari. vt est glo. & ibi doct. in dicta. l. liber captus. C. de captiuis & postlimi. reuer. Et est communis opinio docto. in. l. alia. §. eleganter. ff. solut. matri. Et est pro regula, q̃ ille qui non potest conueniri vltra q̃ facere possit, non potest allegato priuilegio capi, aut incarcerari. vt notat Roderi. Sua. per bona iura in. l. 1. titu. de los gouiernos. foro legum. folio. 182. col. 3.

Et licet mulier teneatur de iure viro suo operas exhibere filando, atq; lectum sternendo, & alia huiusmodi opera faciẽdo. vt in. l. suo victu. ff. de operis liberto. & si mulier noluerit has impẽdere operas, potest eã maritus leuiter castigare. vt est glo. in. c. sicut alterius. 7. q. 1.

Econtra vero, vxor non potest compellere virum ad laborãdum, vt ex personalibus operibus viri ipsa alimenta percipiat: imo potest vir dicere, quia bona nõ habeo, nõ teneor vxori alimenta præstare. vt in. l. si quis a liberis. §. si quis ex his ff. de liberis agnoscen. & in. l. competens. C. de alendis liberis.

Et quanquam sit verum, quod 9
quando maritus conuenitur constante matrimonio, pro dote non debet haberi ratio, ne egeat: & sic videtur conueniri vltra quam facere potest. vt notat glo. in. l. vbi adhuc. C. de iure dotium. Cum qua est communis opinio, vt notat Ioan. de Pala. ruui. in. c. per vestras. de dona. inter vir. et vxo. §. 37. non tamẽ ex hoc sequitur, maritum incarcerandum, aut detinendum ad petitionem vxoris:

Quia licet non habeatur ratio, ne egeat, illud est, quia de fructibus dotis alendus est.

Vt tamen cogatur vxori seruire, hoc non reperitur expressum, imo licet ad petitionem creditorum debitor possit cum argolla detineri, tamẽ sub illo nomine creditorum non comprehenditur vxor, nam verba generalia non debent trahi vt turpia comprehendant, & quæ sunt contra omnem reuerentiam, & honestatẽ, et bonos mores. nam omnis lex generalis debet restringi, ne sequatur absurdum. vt notat Barto. in. l. furti. §. pactus. ff. de his qui notan. infami. & quæ contra honestatem essent, non dicũtur esse nec fieri posse. vt in. l. si quis a liberis. §. si vel parens. ff. de liberis agno. & in. l. filius. ff. de condi. institu. imo verba generalia de habilitate sunt restringenda. vt in. l. 1. §. 2. ff. delegatis præstã. & in. l. vt gradatim.

datim. §. 1. ff. de mune. & honori. et est gl. in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. & in. c. 1. de cõstitutio.

Nec leges huius regni præsumẽdum est cogitasse de casu a deo insolito, vt maritus ad petitionẽ vxoris debeat incarcerari in solita enim non videntur promissa. vt in. l. fistulas. §. fi. umẽta. ff. de contrahen. emptio. & in. l. seyo. §. medico. ff. de annuis lega. & per Feli. in. c. sedes. de rescriptis.

Et cum huiusmodi exceptio cõperat viro, ne carceretur ad instantiam vxoris, si ipse tacet, nec vult eam opponere, vt sic forte possit aliios creditores fraudare. Ipsimet creditores mariti poterunt dictam exceptionem opponere per text. in l. penultima. C. de non numera. pecunia. & in lege si post mortem. §. finali. ff. de bono poss. contra tabu. & in lege prima. C. de natura. liberis, & opposita huiusmodi exceptione efficatior erit actio creditorum contra maritum, quam vxoris.

10 Tertia conclusio est q̃ licet maritus tradatur creditoribus cum argolla, tamen taliter eis seruire tenetur, vt propter operas impendendas non fraudetur debitor spatio necessario ad curam corporis, vt est textus in. l. cum patronus. §. finali. ff. de operis aliber. præstan. & cum vir & vxor vnum sint corpus & vna persona respectu debiti coniugalis. vt in capitulo admonere. 33. quæstione. 2. Ideo dandum est tempus huiusmodi debitori ad curam huius corporis, & hoc casu arbitrio iudicis potest vir vti persona vxoris suæ in qua possessione vir qui possidet possidetur, & in præiudicium huius obligationis antiquioris non potuit vir operas suas creditoribus obligare, vt in. l. in operis. ff. locati, & in hoc casu loquitur singularis glo. de qua in c. perlatũ. 29. q. 2. & in. l. si ex causa. §. pamphilianus. ff. de mino. vbi probatur quod vir debitor operarum vxori potest vendicari ab ea.

Et cum vxor ad operas tantum coniugales habeat ius contra maritum in hoc tantum casu vendicabit eius personam, qua causa excepta creditores possunt ob debita ius habere in persona debitoris, vt ipse seruiat, & ex operibus dictum soluat datis debitori necessariis alimentis, vt notat gloss. in. l. fina. ff. de operis seruo. & probant verba lex regni ibi, delo que ganare mantengalo razonablemente. Pecunia vero adquisita, ex operibus viri nõ cadit sub hyppotheca quã mulier habet contra bona mariti, nam cũ opere viri nõ debeantur vxori, sed creditoribus quod inde nascitur sunt bona creditorum, et non vxoris, argumen. text. in. l. solum. ff. de rei vendica.

Quarta et vltima conclusio est, 11
quod si ex pacto inito tempore matrimonij contrahendi vxori tenetur vir, ex obligatione ad demorãdum in aliquo loco iuxta notata, per Abba. et Antonium in capitulo primo, qui matri. accusa. poss. isto casu si maritus discedat ab illo loco potest ab vxore vendicari, vt in loco promisso demoretur, vt per bona iura concludit Caputius in decisio. 135.

NONVM RESponsum.

QVAESITVM fuit a me aliquis antequam contraheret matrimoniũ habuit ex regali largitione

Universidad de Deusto
Biblioteca

tione officium rectoriæ, vel capitaneatus, & militiæ, vel tabellionatus, vel forte emit, nam & officia huiusmodi apud nos venduntur, & ista officia valebant decem millia ducatorum, moritur & vacant officia quæritur, an ex bonis superlucratis constante matrimonio debeat valor officij huiusmodi tanquam capitale persolui.

1 Ad huius quæstionis decisionẽ præmitto, q̃ officia publica administrationem iustitiæ habentia, vt est officium correctoris, vel similia officia vendi, aut æstimari nõ possunt, vt in authen. vt iudices sine quoquo suffragio. §. hæc autem. colla. 2. in cuius cõclusionis corroborationem possunt citari plura iura quæ cumulat Guillermus in. c. Rainuntius. de testamen. in parte, duas habens. nume. 52. & Petrus Iacobi in sua practi. in titu. de statu. curiarum. & per Suscinus. in prima parte. consi. 146. & per Casane. in consuetudini. Burgund. & Cayetanus in sua summa, in parte, officiorum venditio: & Barnabas a rosalibus in suo tracta. de varietate opinionum folio. 86. & in speculo conscientiæ, in parte arrendamientos, & notat Abb. in. c. tuã. de ætate, & quali. & doct. in. l. barbarius. ff. de officio prætoris, & adeo prohibita est ista venditio q̃ contra dantem pecuniam pro officio præsumitur omne malũ, secundum Bar. & Ioan. de Platea in. l. 2. C. de muri. legu. lib. 11. & nimirũ nam & officiũ tutellæ adquiri non potest præcio acedente, vt in. §. si quis tutor. insti. de suspec. tuto. & in. l. 1. §. Item solent. ff. de officio præfec. vrbis, sed neq̃ feudum potest præcio renuntiari. vt in cap. 1. §. callidis. de prohi. feudi. alienatione officium rectoriæ, vel capitaneatus, & militiæ, vel tabellionatus, vel forte emit, nam & officia huiusmodi apud nos venduntur, & ista officia valebant decem millia ducatorum, moritur & vacant officia quæritur, an ex bonis superlucratis constante matrimonio debeat valor officij huiusmodi tanquam capitale persolui.

1 Ad huius quæstionis decisionẽ præmitto, q̃ officia publica administrationem iustitiæ habentia, vt est officium correctoris, vel similia officia vendi, aut æstimari nõ possunt, vt in authen. vt iudices sine quoquo suffragio. §. hæc autem. colla. 2. in cuius cõclusionis corroborationem possunt citari plura iura quæ cumulat Guillermus in. c. Rainuntius. de testamen. in parte, duas habens. nume. 52. & Petrus Iacobi in sua practi. in titu. de statu. curiarum. & per Suscinus. in prima parte. consi. 146. & per Casane. in consuetudini. Burgund. & Cayetanus in sua summa, in parte, officiorum venditio: & Barnabas a rosalibus in suo tracta. de varietate opinionum folio. 86. & in speculo conscientiæ, in parte arrendamientos, & notat Abb. in. c. tuã. de ætate, & quali. & doct. in. l. barbarius. ff. de officio prætoris, & adeo prohibita est ista venditio q̃ contra dantem pecuniam pro officio præsumitur omne malũ, secundum Bar. & Ioan. de Platea in. l. 2. C. de muri. legu. lib. 11. & nimirũ nam & officiũ tutellæ adquiri non potest præcio acedente, vt in. §. si quis tutor. insti. de suspec. tuto. & in. l. 1. §. Item solent. ff. de officio præfec. vrbis, sed neq̃ feudum potest præcio renuntiari. vt in cap. 1. §. callidis. de prohi. feudi. alienatione officium rectoriæ, vel capitaneatus, & militiæ, vel tabellionatus, vel forte emit, nam & officia huiusmodi apud nos venduntur, & ista officia valebant decem millia ducatorum, moritur & vacant officia quæritur, an ex bonis superlucratis constante matrimonio debeat valor officij huiusmodi tanquam capitale persolui.

1 Ad huius quæstionis decisionẽ præmitto, q̃ officia publica administrationem iustitiæ habentia, vt est officium correctoris, vel similia officia vendi, aut æstimari nõ possunt, vt in authen. vt iudices sine quoquo suffragio. §. hæc autem. colla. 2. in cuius cõclusionis corroborationem possunt citari plura iura quæ cumulat Guillermus in. c. Rainuntius. de testamen. in parte, duas habens. nume. 52. & Petrus Iacobi in sua practi. in titu. de statu. curiarum. & per Suscinus. in prima parte. consi. 146. & per Casane. in consuetudini. Burgund. & Cayetanus in sua summa, in parte, officiorum venditio: & Barnabas a rosalibus in suo tracta. de varietate opinionum folio. 86. & in speculo conscientiæ, in parte arrendamientos, & notat Abb. in. c. tuã. de ætate, & quali. & doct. in. l. barbarius. ff. de officio prætoris, & adeo prohibita est ista venditio q̃ contra dantem pecuniam pro officio præsumitur omne malũ, secundum Bar. & Ioan. de Platea in. l. 2. C. de muri. legu. lib. 11. & nimirũ nam & officiũ tutellæ adquiri non potest præcio acedente, vt in. §. si quis tutor. insti. de suspec. tuto. & in. l. 1. §. Item solent. ff. de officio præfec. vrbis, sed neq̃ feudum potest præcio renuntiari. vt in cap. 1. §. callidis. de prohi. feudi. alie-

na. per Federi. & per Bald. in. l. fi. C. de suis. & legi. hæredi.

Sed neq̃ fidalguia, aut nobilitas, potest adquiri præcio accedente, vt in. l. 12. tit. 21. parti. 2.

Et ratio potissima inter alias plures propter quæ non possunt officia vendi est: quia ea quæ sunt publici iuris nõ possunt æstimari tanquam deficiat pars substãtialis vẽdicionis, vt notat Bal. in. c. 1. §. eadem lege de lege corradi in vsi. feudo. & in. c. 1. §. ad hæc. de pace iuramen. firmã. & obid videtur impossibilis. de iure horum officiorum venditio.

Nisi officia essent habentia nudum ministerium, nam & hæc vẽdi possunt secundum Abb. in. d. c. eante. & Salic. in. l. 1. C. ad. l. Iuliã. de ambitu, & facit glo. in. l. nuper ff. de dona. inter vir. et vx. nisi sint ecclesiastica: nem et hæc etiã si sint nudi ministerij vendi, nõ possunt secundum Abb. in. c. de multa. de præben. num. 53. esset enim turpis talis venditio licet non simoniaca, vt notat Innocen. in. c. 1. ne prælatus vices suas.

Ratio vero quare huiusmodi officia nudum ministeriũ habentia vendũtur illa est, quia tale non dicitur propriæ officium, sed quodammodo vsus. vt in. l. textoribus ff. de lega. 3.

Et licet venditio officiorum sit 2
prohibita. vt supra dixi iure tamen diuino non reperitur expressa ista prohibitio, vt notat Bald. in. l. barbarius. ff. de officio præto. ideo de facto maxime a papa, vel regibus quædam ex his officiis vendi solẽt vt sunt officia rectoriæ notariatus, aut grafariarum, et similia, vt notant docto. in locis supra allegatis, et Ioan. de Ripa, in. l. in quartã nu-

numero. 163. ff. ad legem falci.

Nam hæc officia potiꝰ sunt oneris, & seruitutis, quam iurisdictionis: & ita probat Oldra. consi. 75. & elegantissime Andreas de Yserna in titulo quæ sint regalia, in parte adiunctitiam expediendam, & tabelliones non esse iudices, nec iurisdictionẽ habere notat Innocen. in. c. cum a nobis. de testibus. & Feli. in cap. ex literis. in. 1. col. de fidei instrumen. & Bal. in. l. fina. col. pe. C. de edendo.

Et obid talia officia facilius venduntur: & cum huiusmodi officia sint velut militiæ, cui sunt redditus deputati possunt legari, & pignorari, vt in. l. fi. C. de pignori. & in. l. Iutius. ff. de lega. 2. & obid quoq̃ possunt vendi. secundum Ioan. de Ripa. in. d. l. in quartã. & post adquisita talia officia dicuntur in bonis, & veniunt appellatione bonorum, ex eo quia redditus habent, & ita notat Bar. in. l. 1. in fine. ff. de iurisdi. omni. iudi.

Et admissa & tollerata dicta cõsuetudine vendẽdi officia supradicta, si pater emit filio huiusmodi officia imputat dicto filio dictum pretiũ, in legitima, vt notat Paul. & doct. in. l. omnimodo. §. imputari. C. de inoffi. testamen. & Ioan. de Ripa in. l. in quartã. ff. ad l. falci. & faciũt notata per Bar. in. l. 1. §. neq̃ castrense. ff. de colla. bonorũ.

Et secundum hoc atento comercio vendendi, & renunciãdi dicta officia interueniẽte prætio æstimationem recipiunt licet sint officia personalissima, & adhærentia ipsi personæ, sicut notat Bal. in. l. vna. §. ne autem. col. 2. C. de caducis tol len. & in. l. vna. C. de priuile. dotis. & in simili per Inno. in. c. fi. de officio delega. & per Bar. in. l. qui libe-

ris. §. hæc verba. ff. de vulga. & pupilla. & per Bal. in. l. stipendia. C. executione rei iudi.

Si ergo sunt æstimabilia saltim de 6
facto videtur in dicto dubio asserendum, q̃ valor istorum officiorum ex bonis melioratis debeat resarciri viro: quia talia officia habuit tẽpore cõtracti matrimonij, quod ego admitterem, si constãte matrimonio venderet, vel renunciando transferret officium interueniente pretio, nam tantundẽ pretij debet habere vir, vel eorum hæredes, cũ sit capitale viri, & eius ocasione ad matrimonium peruenerit, & illud pretium locupleti fecerit patrimonium et ideo soluendũ est, vt probatur in. l. si ipsa res. ff. quod metus causa, et sic pretium subrogatũ loco officij soluendum est ex lucris habitis constante matrimonio. Si vero moritur vir, et vacat officiũ, in hoc casu non poterit constante matrimonio, sed post mortem viri in ipsa solutione matrimonij, vel post iam solutum, et reddit officiũ ad regem qui est fons dignitatũ, et iurisdictionum, vt notat Bal. in c. 1. quis dicatur dux aut marchio, et in isto casu cum officiũ non desierit esse, neq̃ perierit cõstante matrimonio non est quærendum, an illud capitale sit resarciendum ex lucris habitis matrimonio cõstante: nam illa damna tantum resarcienda sunt ex lucris quæ vel in ipso matrimonio, vel propter matrimoniũ obuenerunt, et nõ aliter, vt est tex. in. l. eum duobus. §. damna. et in §. quidam sagariam, et in. l. nuntius. ff. pro socio.

DECIMVM RESponsum.

Quæsitum

Universidad de Deusto
Biblioteca

QAESITVM fuit, an pœna l.3.titu.15.lib.8. ordinationum regalium, & aliæ leges huius regni ponentes pœnas contra vxoratos habentes concubinas publicas, & punientes ipsas concubinas locum habeãt in ea quæ reperitur, q̃ sit concubina alicuius qui habet sponsam per verba de præsenti, & an ille sponsatus dicatur propriæ casado, vt conueniant verba legũ huius regni ad pœnã imponendã.

In qua quæstione diuido respõsum per conclusiones sequentes.

1 Prima conclusio est, q̃ præstito consensu per verba de præsenti statim est effectum verum matrimonium, vt in.c. sufficiat.27.q.2.& in.c.cum locum.de sponsa.& in.c. vt debitum.de bigamis.

Et sicut vir offenditur ex adulterio vxoris cognitæ, etiam si mulier non sit ad domum traducta, vt notat glo.in.c. si vero. el.1. de senten. excõmu.& in.c quidam.de sponsa nit.27.q.2. ita offenditur quando sponsa de præsenti cõmisit adulterium, etiam si vir nondum eam cognouerit, vt per plura iura probat Didacus de Couarru.in lectura libri quarti decreta. in princi. fol. 2. quod iure regni probatur in. l. 2. titu.15.lib.8.ordi.

Et pro generali regula est habẽdum, q̃ quantum ad effectus ciuiles sufficit duxisse sponsam de præsenti, sine eo quod sit ad domũ traducta, vt notat gloss. & ibi probat Sustinus in.l.cui fuerit.ff. de condi.& demõstra. & obid sponsa de præsenti statim efficitur ciuis illius loci, vbi vir habet vicinitatẽ, vt notat glo.in.l.ea quæ.ff.ad munici.

Igitur offensa quæ ex concubinatu publico sequitur pariter concernit sponsam nõdum cognitam ac si iam esset cognita, & sine dubio offenditur ibidẽ matrimoniũ, & fides sacramentalis, quod probat Ioã. Lupi. de Pala. ruui. in rubri. de dona. inter vir. & vxo. §.55. & cum par ratio in vtroq̃ casu militet, ibi debet locũ habere par ius, vt in.l.illud.ff.ad.l.aqui.et est glo. in.c.2.in verbo electorum.de tran sla.episcopi, vel electi.

Secunda conclusio est, q̃ leges huius regni punientes concubinatum concordant, tam cum iure diuino, quã cum iure codicis quo iure concubinatus prohibetur, & iura hoc crimen prohibentia sunt fauorabilia: quia agitur de puniẽdis criminibus, alias prohibitis, et de medela animæ, quo casu iura non debent restrigi, sed ampliari, vt notat Ab.in.c.ex tenore, qui filij sunt legitimi, et Paul. in. l. bona fides. ff. de posi. et Bal. in. l. si quis seruo. col. 2. C. de furtis. 2

Et omne statutum puniens crimina, tanquam fauorabile reipublicæ debet extendi, vt per plura iura probat Rocus de curte in. c. fi. de consuetu. folio paruo. 35. 3

Tertia cõclusio est q̃ in materia fauorabili, et adhuc in materia indiferenti, vbi nominatur in lege, vel consuetudine vxor vel vir, vel hispano sermone casado, venit spõsus, vel spõsa de præsenti, vt est doctrina Abb. quam ibi sequitur Feli. sub nume. 4. in. c. tertio loco. de proba. et Ancha. in cõsi. 21. nu. 14. 4

Et licet latino sermone appellatione spõsæ veniat illa, quæ est de futuro, vt in. l. solet. §. ad virum. et in. l. si sponsa. ff. de iure dotium. et in. l. non sine. C. de bonisq̃ libe. et plura iura refert Feli. in. d. c. tertio loco, et in rubri. de sponsa, et in. l. si pater. ff. de parricidiis.

Nam

Nam ista iura loquũtur in spõsa de futuro, atenta propria significatione vocabuli, vt probatur quo q̃ iure regni in. l. 28. ti. 11. par. 4. secus vero est de propria significatione in vocabulo nostro hispano nã spõsati appellãtur quoq̃ casados, licet non dicãtur velados: & inter eos dicitur esse casamiẽto ante velationem, vt probat elegans. l. 2. in finalibus verbis, tit. 1. par. 4. & in. l. 26. titu. 11. eadem partita, & nominatim, notat Ioan. Lupi. decanus Segobiensis in tracta. de legitimatione & matrimonio. col. 2. et cum dependeat a iure quis dicatur casado, & non a cõsuetudine vulgi sufficit, q̃ sponsatus dicatur casado, per iura huius regni: nam & iure cõmuni mulier spõsata dicitur maritata, vt notat Guillermus Benei. in. c. Rainuntius. in verbo duas. 1. sub num. 161. de testamen.

5 Et atentamente legum huius regni non obstat quod notat Ancha in. c. 1. de consti. quem sequitur Hipo. in consi. 61. num. 4. vbi appellatione nuptæ, vel maritatæ nõ venit spõsa de præsenti, q̃ illud est attento sermone latino secus est in sermone hispano, & sic leges punientes concubinas de casados locum habẽt etiam si illi sint tantum sponsati per verba de præsenti, de quo apud nos ita esse iudicãdum attestatur. l. 82. in legibus del stilo, & nimirum quia cum sit par ratio fit legum extensio etiam in materia correctoria quanto magis in fauorabili ex notatis per text. in. l. his solis. C. de reuocan. dona. & lasso. in. l. iuris getium. §. sed cum nulla. ff. de pactis. & in. l. a Titio. ff. de verbor. obligatio.

6 Ex quibus cõcluderem, q̃ sicut concubina clerici, & religiosi, atq̃ vxorati punitur in pœna relegationis, & in argenti marcha eodem modo concubina sponsati, si cum ea relicta vxore non cohabitat: nam si cohabitasset locum habet pœna, de qua in. l. 8. titu. de las penas. lib. 8. ordina. de quo per Susci. in primo volu. consi. 225.

VNDECIMVM responsum.

QVAESITVM fuit an consensus condẽnati iniuste qui acquienit dictæ iniustæ sententiæ excludat eum in sindicatu iudicis, ne condemnato soluat, quod extorsit virtute condẽnationis iniustæ, & in hoc quotidiano dubio diuido decisiones per conclusiones, in sequentem ordinem.

Prima conclusio est, q̃ inter præ 1
tatibus cõsensus præstitus iniustæ sententiæ non appellando, aut nõ prosequendo appellationem, vt in cap. quo ad consultationem. de re indi. nõ excludit quid condemnatus agat ad interesse contra iudicem in sindicatu, secundum Innocen. in cap. sæpe. de appella. et Abb. in cap. pastoralis. §. quia vero. de officio delega. & notat Bart. & docto. in. l. 1. ff. quod quisq̃ iuris. & Ange. in. l. si filius. ff. de iudicis. & Bal. in. §. iudices. in fine. de pace iuramen. firman. & licet ibi videatur Bald. dicere, q̃ renuncians expresse appellationi nõ posit agere contra iudicẽ in sindicatu, tamen contra Baldum est communis opinio teste Feli. in. d. c. pastoralis. §. quia vero. & Socino in. 1. parte cõsi. 24. & Belenzinas. in apostil. ad Abb. in. d. capitu. pastoralis. & in rubri. de appellati. maxime si quando iudex exequitur sententiam iniustam protestatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

protestatur condemnatus de iure suo, secundum Paridem de Puteo in tracta. sindica. in parte, appellatio. c. an si statuto. in fine.

2 Secunda cõclusio est, quod consensus expressus præstitus sentẽtiæ excludit vt condemnatus nõ agat contra iudicem in sindicatu, quod posset duob⁹ modis euenire: nam si ante latam sententiã præstat quis consensum ferendæ sententiæ excluditur a sindicatu. vt notat Bar. in l. si conuenerit. ff. de re iudi.

Et idem est, si post latam sententiam cõdemnatus ei assentit: nam talis consensus excludit condẽnatum ne agat contra iudicem in sindicatu. vt notat Abbas & communiter doctores in. c. pastoralis. §. quia vero. de officio delega. & Feli. in rubri. de appella.

Et licet iniusta sentẽtia non tollat obligationem naturalẽ, tamen respectu iudicis operatur cõsensus ne conueniatur in sindicatu. vt notat Bar. & Paulus & communiter doc. in l. Iulianus. ff. de cõdi. indebi. & doc. in d. §. quia vero.

3 Si tamen mala fides vel dolus aut culpa iudicis arguatur in prolatione dictæ sententiæ, etiã si condemnatus præstet assensum, & esset maior vigintiquinq; annorũ, posset aduersus talem assensum restitui ex clausula generali, secundũ Bal. in l. 1. C. de condi. indebi. numero. 4. Et ex hoc posset oriri prima limitatio ad supradicta.

4 Secunda limitatio est, q̃ assensus præstitus iniustæ sententiæ ab eo qui iniuste detinetur intra carcerem, non excludit condemnatum a sindicatu pluribus de causis.

Primo, quia iniuste captus non videtur sponte confiteri vel assentire. vt probat Ancha. consi. 24.

Secũdo, quia taliter captus nulla promissione aut ex vllo cõsensu obligatur respectu iudicis. vt notat Oldra. in consi. 7. Notat Gui. Pap. in quæstionibus Dalphina. q. 253. & 326.

Tertio, quia in officiali iniuste procedente præsumitur semper error, vt notat Bal. in l. nouissime. ff. quod cum falso tuto.

Quarto, qa iniuste captus quodammodo dicitur esse in tortura, cum priuetur naturali libertate. vt in l. 3. C. de episco. audi & in l. nullus. C. de exhiben. reis. & in l. 1. C. de custo. & exhibitione reorum.

Quinto, quia captus iniuste dicitur in metu, ne compellatur persona: & ista potentia sufficit, sicut ipsemet actus, secundum Baldum in dicta. l. nouissime.

Sexto, quia in ipsa iniusta captũra dicitur iniuriam pati, & tanquã iniuriatus & oppressus atq; cõpulsus. vt per glo. in l. 2. ff. de excusat. tuto. non videtur vere consentire. vt in. c. cum locum. de sponsa. ibi. vbi metus vel coactio intercedit.

Septimo, quia si promissio redeundi ad carcerem iniustum non semper obligat, vt per glo. in clemẽti. pastoralis. de re iudi. quã sequitur & ornat Hipoli. in practi. crimi. §. attingam. num. 37. quod resoluit Couarru. in lib. 1. resolu. c. 1. quanto magis non debet implere promissionem de non petẽdo grauamen per sententiam iniustam illatum aqua licebat fugere sine pœna. vt in l. vis eius. & ibi Bar. C. de proba. & per Ange. in tracta. maleficio. in parte fama publica. & per Pute. in tracta. sindi. in parte captura. imo iniuste captus si ducitur ad supplicium impune aliquando eripitur a familia iudicis, secundum Bal.

Bal. in l. additos. C. de episco. audi. Et cum duret contra iniuste captum causa cõpulsionis & metus, ne in carcere detineatur & compellatur, consensus tunc præstitus iniustæ sententiæ valere non debet. argumento notatorum per Barto. loquendo de vxore compulsa in l. finali. ff. de condi. ob turpem causam. de quo plura refert Detius in. 2. volumine. consi. 219. & Iass. in. § quadrupli. insti. de actio. col. 2.

Quæ omnia vel ex eo possunt corroborari, q̃ iudex q̃ processit capiendo inordinate dicitur metũ inferre. vt in. c. cõquerẽte. de resti. spolia. & ibi notant doct. & Cardi. in clemen. 2. de celebra. missa.

Et ob id dispositio tex. in. l. q̃ in carcerẽ. ff. quod metus cau. locũ habet etiã in capto a iudice, quãdo iudex inordinate procedit. vt elegãter cõcludit Matth. de afflic. in decisi. Neapo. q. 149. & ibi allegatur Bal. in l. si quis in hoc genus. C. de episcopis & clericis.

Si ergo captus est in ipso metu coram vultu iudicis iniuste procedentis, quare debet sibi nocere confessio? nam confessio facta in carcere iniusto, præsumitur meticulosa: & ideo male captus metu præsumitur soluere. vt notat Baldus in lege. falsus. colũ. penulti. C. de furtis. & notat aliquid in rubri. de rescin. vendi.

Et istis rationibus confessio iniuste carcerati non iuuat vt ex ea valeat quis condemnari. vt per multa probat Augustinus in apostill. ad Ange. in tracta. malefi. in parte, fama publica. versi. aduertas tamen.

Qui igitur tanto iudicis timore iniuste acquieuit sententiæ, non video qua re sibi præiudicet, vt per totũ. C. de his qui propter metũ iudicis non appella. & in. c. si iustus. de appella. & notatur in. l. de pupillo. §. meminisse. ff. de noui operis nuncia.

Et quæ supra dicta sunt, præmaxime vera sunt & practicãda quando adhibitus fuit cõsensus in causa criminali, & imposita fuit corporalis pœna, cũ nemo sit dominus membrorum suorum, & solo consensu nemo possit se pœnæ corporali subdi. vt per glo. in. c. cum homo. 23. quæstione. 4. nec sint renũciandæ defensiones in causa criminali. iuxta notata per doctores in. l. cum inter. ff. de pactis. & iudex ex officio debeat eas supplere. vt in. l. & si non defendatur. ff. de pœnis. & facit ratio tex. in. l. non tantũ. ff. de appella. & in. l. 6. tit. 23. par. 3. Et plura possem referre quæ notat Detius in tracta. sindi. q. penul. & Detius in. l. nemo fraudare. ff. de regulis iu. vbi nulla pœna corporis afflictiua ex consensu condemnati est infligenda a iudice.

6 Tertia limitatio est, nisi is qui cõsensit sententiæ sit minor vigintiquinq; annorum, nam sicut contra contractum restituitur, eodem modo contra consensum præstitũ in iudicio iniusto: nam cõstito de læsione cõpetit restitutio. vt in. l. nã & postea. §. si minor. ff. de iureiur. præmaxime quia nisi ex aliis probationibus constet de crimine minoris, eo ipso quod crimẽ confitetur, videtur læsus, & competit restitutio aduersus huiusmodi confessionem. vt notat Ange. in. l. certum. § in pupillo. ff. de confess. quẽ sequitur Iass. in. l. error. C. de iuris et fac. ignoran. & Detius in. l. nihil. §. ius publicum. ff. de regulis iuris.

Quod procedit, etiam si minor confiteretur cũ iuramẽto: nã datur

Universidad de Deusto
Biblioteca

restitutio nõ obstãte auth. sacramẽ ta puberum. C. si aduersus vẽdi. & notat Bal. in l. vna. C. de cõfess. col. 14. ver. sed pone minor. & lass. in. d. aut. sacramẽta puberũ. in fi. col.

Licet aliter senserit Ioan. Fab. in l. clarum. C. de auto. præstan.

Tertia conclusio est, q̃ sindicator qui ex inquisitiõe inuenerit iudicẽ vel imperite vel malitiose iudicasse, poterit non solũ iudicem punire. vt in. l. si iudex. ff. de variis & extraordi. cogni. sed etiam iubebit interesse resarcire. vt in. l. filiusfamilias. ff. de iudicis. & notat Pau. in. l. quarta. §. in eum. ff. de damno infecto. Et qui assensit iniquæ sentẽtiæ, licet iure actionis contra propriam confessionem venire non possit, potest tamen iudicis officium implorare vt ei subueniat aduersus temerarium et illicitum consensum sententiæ, ne illicitæ extorsiones fiant. vt in lege. illicitas. in principio. ff. de offi. præsi. nam cui denegatur actio non tamen denegatur iudicis officium. vt in. l. plane. & ibi Bartolus & Angelus. ff. de peti. hæredi. & in lege prima. §. parui refert. ff. quod vi aut clam. Et per huiusmodi implorationem officij, vel forte ex clausula generali aduersus dolosam sententiã subueniet sindicator, & sic reddet pecunia parti læsæ. argumento notatorum per Puteum in tracta. sindi. in parte, iudex male iudicans.

Quod posset coadiuuari ex notabili ratione, nam quando agitur de honore iudicis superioris, inferior potest interponere officium suum ad vtilitatem priuatam. vt in lege. eos. in fine. & in lege. a iudicibus. C. de appellati. Et notant doctores in lege quarta. §. hoc autem ff. de damno infecto. sed in isto casu agitur de honore iudicis superioris, vel forte domini regis hunc iudicem nominantis, ne sit in culpa malæ electionis nominando iudices extorquentes illicita, contra quos ob id posset agi. vt pbat Abbas in rubri. de appella. nimirum si ex æquitate debeat subuenire, etiã si grauatus careat actione. argumẽto textus in. l. seruos. ff. de annuis legatis. & in. l. 3. ff. de his qui pro non scriptis haben.

Quod iure regni pbari videt in l. 5. & 6. en los capitulos de juezes de residencia. ibi. q̃ el juez sea cõdenado en el interesse dela parte damnificada de mas dela pena arbitraria que le ouiere de poner.

Quod corroboratur ex notabili doctrina Hosti. in. c. quinta vallis. de iureiuran. quẽ refert & sequitur Ancha. consi. 167. vbi dicit, quod licet per consensum aut pactum inter partes factum sit præclusa via agendi contra sententiam, vel aliã dispositionem, tamen iudex ex suo officio potest obuiare & tollere qd iniquum & illicitũ est: & sic quod iste iudex colore sententiæ extorsit, faciet sindicator ex suo officio tam quam illicitũ restituere, nam istud non solum est extorsio, sed concussio: nam iudex incarcerando condemnatum per concussionem habuit. vt in simili probat Puteus in tracta. sindica. in. c. sindicantur. Et in casibus, quibus iudex partem condemnationis sibi accipit, non apellare, vel vti exceptione, sed assentire iniquæ sententiæ, donatio est. argumẽto textus in lege. si quis delegauerit. ff. de noua. & in lege. & quacunq;. ff. de calumnia. quod genus donationis in fauorẽ iudicis non debet exerceri, vt per totum titulum. C. de contract. iudi. & ob id consensus

id consensus adhibitus sententiæ iniquæ in fauorem iudicis valere nullo modo debet.

DVODECIMVM responsum.

QVAESITVM fuit, an competat ius retrahẽdi pro tanto virtute clausulæ, quæ frequẽter ponitur in fructibus censualibus; quæ vulgo dicuntur alquitar: in qua dicitur, que podays sacar y hauer por el tanto la tal cosa quando se ouiere de vender, y que sea obligado a requerir antes que la vẽda si la queres por el tanto. Nam hæc verba & similia solent poni, quorũ vigore emptor redditus censualis vult habere pro tanto, & quod seruetur pactum ex dispositione. l. 68. in legibus de Toro.

Pro cuius dubij decisione præmitto, q̃ vẽdens huiusmodi reddi tũ alquitar, etiã si dicat q̃ vẽdit directum dñium rei, super qua cẽsus imponitur, nõ tamen contrahitur venditio dicti directi dominij.

Quia quod principaliter agitur inter cõtrahẽtes debet inspici, & nõ nomẽ impositũ cõtractui: & ideo iudicandũ est secundũ naturã illi⁹ contractus, cuius effectus positus est, & non secundum verba a contrahentibus posita. vt est tex. in. l. si insulã. ff. de præscri. verbis. & in. l. si cũ vno. ff. locati. & in. l. si olei. C. eo tit. & notat Bar. in. l. 2. ff. si certũ peta. & in. l. 2. C. cõmodati. & Bal. in rub. C. de iure emphyteo. & Feli. in. c. quę in ecclesiarũ. de cõstitu. nu. 51. & plures cõcordantes addit noster Didacus de Couarru. in libro. 2. resolu. c. 4. nume. 9.

Imo si nomẽ ponatur vltra substantiã de qua agitur, habetur pro non posito, etiam si in iudicio proponatur. vt notat Bal. in rub. C. de iure emphy. q. fi.

Ex quo infertur, q̃ omnes clausulæ positæ in dicto contractu debẽt regulari secundũ substantiam cõtractus, & nõ secundũ nomẽ ei impositũ: & sic vltra subiectã materiam nihil pl⁹ possunt operari, etiã ad cautelam, nam principalis intẽtio contrahentium debet spectari, & vltra nihil verba possunt operari. vt probat Detius, vbi plura cumulat in. 1. parte. cons. 160. & Ioan. de Pala. ruui. in rubri. de dona. inter virũ & vxor. §. 7. vbi plures doctrinas refert. 2

Secundo infertur, q̃ multiplicatio verborum aut clausularum nõ immutat naturam contractus, sed omnia restringuntur iuxta subiectam materiam. vt per plura iura probat Nicolaus in sua centuaria in loco. 46. 5

Tertio infertur, quod verba quã tumcunq; generalia intelliguntur in contractu posita, secundum naturam actus qui geritur. vt in. l. si ita stipulatus. ff. de vsuris. & facit quod Bar. notat in. l. quod dicitur. ff. de tutel. 4

Ex quo subinferẽ, q̃ si in cõtractu venditionis partes dicãt facere donationẽ eius, in quo decept⁹ est vnus ex cõtrahentibus, non ex hoc inducit donatio, sed põt agi remedio. l. 2. C. de rescin. vẽ. quia partes de vendẽdo agũt & nõ de donando. vt notat Bald. & Pau. in. d. l. 2. cuius veritatem resoluit noster Didacus de Couarruui. in libro. 2. resolutionum. c. 4.

Si autem quis dicat facere donationem causa mortis, sed in effectu addit & ponit clausulas quæ transeunt in vim contractus donatio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis inter viuos, illa est donatio irreuocabilis inter viuos, & non causa mortis. vt est tex. in. l. vbi ita donatur. ff. de dona. causa mortis. & notat Bar. & ibi Alexan. in apostil. in. l. si alienam. ff. eo titu. & notat Iaſſ. in. l. nō omnis. ff. si certū peta. & resoluit Boerius in decisio. 335. & sic potius natura cōtractus eius quod agitur, spectatur, quam verba. Et licet quod addit habeat naturā diuersam ab eo quod agitur, est spectanda principalis intentio contrahentium. argumento tex. in c. super eo. de præben. lib. 6. &. in. l. si non sint. §. fi. ff. de auro & argē. lega. & notat Bar. in. l. aristo. ff. de dona. & plura refert Ancha. in consilio. 72. pro quibus tex. in. l. sed & celsus. §. si fundus. versi. in emptis. ff. de contrahen. emptione.

5 Quarto, ex supra dictis infertur q̄ licet fundus qui datur marito in dotem æstimetur, & illa æstimatio in dubio faciat emptionem, tamē non soluetur gabella, vt de contractu emptionis, quia cōtractus dotis qui principaliter agitur, debet attendi, & non natura emptionis ex eo resultās. Et ita notat Ancha. in dicto consi. 72. quod posset corroborari ex notatis per Casa. in cōsue. Burgun. rubri. 11. in principio.

6 Quinto infertur, q̄ an sit cōtractus vēditionis in toto vel in parte, vel an sit cōtractus censualis, inspici debet quid partes principaliter agunt. vt notat Abb. in. c. ad quæstiones. 1. col. de rerum permuta. & in rubri. eo tit. & in rubri. de emp. & ven. & vtrobiq̄ p moderniores. Et q̄n interponit iuramentū vel homagiū circa cōtractū, quid debeat principaliter inspici, videatur Casaneus in consue. Burgun. rub. 3. §. 3 in gl. & homaje. nume. 14.

Imo plus dico extēdēdo omnia superiora, q̄ non solū ex substātia quæ resultat ex cōtractu, sed etiam ex verbis quæ præcesserūt, colligitur q̄ genus contractus partes inire voluerunt. vt notat Abb. in. c. ad nrām. de empt. & ven. & facit text. in. l. 4. §. si ab ignoto. ff. de manumiss. & notat Bald. in. l. si patruus. C. cōia vtriusq̄ iudi. et in. l. 2. C. ad velleia. & facit. l. Titia. §. idē rndit. ff. de verb. oblu. & quod notat Iaſſ. in. l. pacta nouissima. C. de pactis. & Detius in. 1. volu. consi. 167.

Quod præmaxime verū est, q̄n post præcedētia verba vel post loq̄lam primi cōtractus, vel in eodē instrumento actum est de vero contractu. vt notat Bal. in. l. cū allegas. in. 3. col. C. de vsuris.

Imo aliquādo multa in cōtractibus ponuntur magis ex cōsuetudine notariorū, q̄ ex volūtate partiū. vt in simili notat Bar. in. l. 1. q. 6. C de iure Codicillorum.

Ex supradictis patet, q̄ in venditione siue in positione census al quitar, non agitur inter partes de venditione proprietatis vel possessionis sed solūmodo de cōstitutione cēsus ex redditibus vel fructib⁹ rei acēsatæ, qui fructus si sunt separati, est quid diuersum ab ipsa re. vt in. l. fructus. ff. de rei vēdi. Et est in consideratione attenta mēte extrauagantium Martini & Calixti, q̄ bona ipsa in quibus census redimibilis constituitur, possint reddituum annuum tantū dare quantū venditus fuit, alias esset cōtractus vsurarius. vt notat Bartho. de Casa. in consue. Burgū. rubri. 11. §. 6. & in catha. glo. mundi in. 29. cōsideratiōe. in. 25. limitatiōe. Et apud nos idem notat doctor Nauarro post doctorem Medina in tract. de

7 constitu

constitutione census. Et idē sequitur licentiatus Piçarro in glo. quā fecit ad statutum de Guadalupe, cum quibus omnibus idē sentio.

Non igitur partes cōueniunt de vendēdo ipsam rem vel partē eius, sed solum de constitutione census in ipsa re. vt in. l. fundus ille. ff. de annuis lega. Ideoq̄ frequētissime in contractibus censualibus ponūtur illa verba, cargamos / imponemos e assentamos tantos marauedis de cēso perpetuo sobre tales y tales bienes rayzes. Et ex his verbis patet, q̄ res ipsa neq̄ pars eius non venditur, sed redditus redimibilis: & ideo istud genus cōtractus non est alienatio rei, sed quædā pignoratio p̄ securitate pēsionis. vt notat Specu. in ti. delocato. §. nūc aliqua ver. 86. &. 98. quē sequitur Didacus a Castello. in. l. 74. in. ll. de Toro.

Et q̄ res ipsa neq̄ pars eius non vendatur, vel illud est in consideratione, q̄ magna res nō solet vendi p̄ paruo pretio, et modicitas pretij, vbi alia coniectura contractus pōt sumi, facit vt nō præsumatur venditio ipsius rei, vel directi dominij, sed redditus annui tantū. vt notat gl. in. l. 1. ff. de superficiebus. in parte, agendo. & notat Bal. in. l. ex conuentione. C. de pactis. & Anto. de tremo. in practi. vberti. de excepti. in tit. de perempto. exceptio. in parte, cōtra legē. & facit qd notat Bal. in rub. C. de cōtra. emp. q. 4. & qd notat Hipol. sing. 105. & Bar. in disputatione publicanus. col. 4. et qd notat Bal. in. l. 1. C. q testa. fa. poss.

Quis enim asserat venditā esse rem valentē mille ducatos pro centum ducatis qui dantur in emptionem redditus alquitar? Et ridiculum esset etiam ad tempus velle vēdere directum dominium pro tam paruo pretio, cum sine venditione directi dominij possit cōsistere contractus censualis: nam quod verisimile non est, videtur a partibus, ne dum factum sed neq̄ cogitatū. vt in. l. generaliter. §. cum autem. C. de institu. & substi. sub condi. fac. & in. l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. & in. l. cum auus. ff. de condi. & demonstra. Et plura iura atque doctrinas refert ad hoc Nicolaus Euerat in loco. 5.

Non ergo credendū est in dicto 8
contractu cēsuali factā venditionē directi dominij. Et licet superflue in scriptura vendi dicatur illud nullum habet iuris ministerium. Plus enim valet quod in veritate agitur, quod est dicta venditio census redimibilis, quā quod simulate concipitur de venditione directi dominij, quæ venditio in veritate non agitur, sed simulatur: & clausulæ appositæ in simulata venditione 01
etiam si essent iuratæ, sunt ineffaces & inualidę. vt notat gl. in. l. emptione. C. plus valere quod agitur. quam dicit vnicam Bar. in. l. Seyus Augerius. ff. ad. l. Falci.

Simulata aūt vēditio directi dñij 9
in huiusmodi cōtractu vel ex eo, patebatur, qa partes principaliter agūt de vēditione reddit⁹ vt supra dixi. & ista causa pxima spectat. vt in. l. si pater. ff. delega. 3. Et cū nō vēdatur directū dñium, non fit eius traditio, quod requirit in dñij adquisitione. vt in. l. traditionibus. C. de pactis. imo ipsemet qui cēsum vendit, manet in possessione toti⁹ rei. et per consequens retinet dominiū directum apud se. Ex quo probatur, q̄ simulata est venditio directi dñij, vt est tex. & ibi doc. in. l. sicut. §. superuacuum. ff. quibus modis pignus vel hypothe. solui.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et hoc probatur esse verũ, etiam si clausula constituti poneretur in contractu huius dñij directi: nam cum principalis cõtractus non consistat in vẽditione dicti dñij, quæ sequuntur, locũ non habent. vt in. l. cum principalis. ff. de regu. iuris. & data nullitate cõtractus nõ trãsfertur possessio per constitutum, imo talis clausula habetur, ac si nõ esset posita, secundum Bal. in. l. ex testamento. C. de fideicõmiss. et in c. 2. de feudo dato in vicẽ legis cõmissoriæ. & notat Alexand. in. l. 1. §. si vir. ff. de adqui. possess. & Detius in. l. contractus. ff. de regu. iuris. sub numero. 18.

Et istud non solũ practicãdum est in contractu vere simulato, sed etiam in eo, de quo est simulationis suspitio. vt notat Bar. in. l. post contractũ. ff. de dona. col. 3. & notat Detius vbi supra. nume. 12.

10 Quæ supradicta sunt, cõfirmãtur alia cõsideratione, nã cum mẽs contrahentium debeat cõsiderari, & non vocabulum, vt supra dixi. Et probat Baldus in. l. edem. sub numero. 7. C. locati. Ideo veritas quæ agitur, & non opinio spectatur: & non solum in contractibus, sed in quasi contractibus, secundũ Bal. in. l. 1. in prin. ff. delega. 3.

Cum ergo in casu præsenti agatur tantũmodo de venditione census, si alius cõtractus superflue vel ex errore addatur, puta, translatio dominij directi quocunque modo error interueniat ex parte facientis, ob non necessarium contractum, non fit translatio dominij propter errorem dantis. de quo est textus in. l. 3. §. subtilius. ff. de conditi. ob causam. & notat Pau. in. l. si ego. in fi. ff. si certum petat. & facit. l. si procurator. ff. de rerũ diui. et quod notat Bal. in rub. C. de cõtra. emp. 14. q. & quod notatur in. l. regula. §. qui ignorat. ff. de iuris & facti ignorantia.

Non ergo censebitur factã venditionẽ directi dominij in casu præsenti, si per errorem de eo fiat mentio, cum de venditione census redimibilis al quitar agatur tantũmodo inter partes, & ad istã venditionem huiusmodi redditus correspõdeat pretium, & pro venditione directi dominij nullũ adsit pretium, & cum pretium sit de substãtia contractus venditionis. vt in. §. pretiũ. institu. de empti. & vendi. sine eo non potest dici venditum fuisse directum dominium, & sic nulla interuenit venditio: nam quæ carent effectu, carere debent & nomine. vt in lege. a nullo. C. de feriis. & in lege quarta. §. condemnatum. ff. de re iudi. 11

Quod inconuincibiliter probatur ex aliis verbis, quę in dictis cõtractibus addi solent, vt quando cunq; reddatur pretium quod datur pro redditu anuo bona in quibus redditus cõstituitur, maneant libera: nam si res aut dominium directum vẽditum esset, requireretur noua translatio & retraditio directi dominij. vt in. l. ab emptione. ff de pactis. & in. l. 2. C. de pactis inter emptorem & venditorem. & in l. 1. C. quando licet ab emp. disce. & omnis vẽditio perfecta per quascunq; causas nascitur, per easdem dissolui. vt in. c. 1. de regu. iuris. & ab effectu sequitur cognitio eius, quod præcesserit. vt notat glo. in. c. dudum. de decimis.

Non ergo dicitur fieri venditio directi dominij, quãuis in cõtractu censuali addantur illa verba, nos desapoderamos de la tenencia e possession,

possession y del directo dominio, y lo traspassamos en vos.

12 Sed neq; põt dici ex huiusmodi verbis formari cõtractũ emphyteoticũ, nam de natura emphyteosis est, q; dominus rei transferat in emphyteotã dominiũ vtile, retẽto dominio directo: & sic pẽsio vel cẽsus in isto casu soluit de re aliena. vt notat glo. cõmuniter approbata in. c. cõstitutus. de religio. domi. & notat Bar. in. l. 1. in ver. hic titulus. ff. de publi. & vectig. Et iure regni probatur in. l. 24. ti. 8. par. 5. & in. l. 3. titu. 14. parti. 1. Et in huiusmodi contractu nõ interuenit pretium, sed tantũmodo rei traditio facta a vero domino in emphyteotam, quo nõ soluente pensionem vltra triennium res incidit in commissum, & reuertitur ad dominum directum. vt in. l. 2. C. de iure emphyteo. & in. c. potuit. de loca.

At in cõtractu censuali, quo annuus redditus redimibilis emitur, interuenit pretiũ vt cẽsus soluatur ad rationẽ sortis, siue pretij, quod pro eo datur, puta, catorze mill al millar. & nõ datur ab emptore vlla res, sed a vendẽte cẽsum retinetur: & sic differt emphyteosis ab isto contractu cẽsus redimibilis, nec solo verbo partiũ posset effici contractus emphyteoticus, nisi prius simpliciter vẽdatur res: & postquã emptor effectus esset dñs & possessor, iterũ vendat vel det in emphyteosim priori vẽditori, quia hic nouus est contractus emphyteoticus: sed quãdo hoc nõ interuenit, sed contractus census al quitar appellatur emphyteosis, illa verba magis ex ignorãtia tabellionũ cẽsentur posita, q; volũtate partiũ: & ob id non nocent, secundum Bar. in. l. si libra rius. ff. de regu. iu. & in. l. fi. C. de fideiusso. & hunc modũ ponendi censum al quitar, exponit glo. Didaci del Castillo in. l. 74. de in glo. parte en ella. Et de errore tabellionum in ponendis clausulis notat plura Antonius Caputi. in decisione. 159. sub nume. 40.

Imo vt certius percipiatur error tabellionũ, quorũ manibus versatur hoc genus cõtractus al quitar, asserẽtes q; cõstituens cẽsum vẽdit quoq; directum dominium, vel ex hoc patet dictus error, q; in nostro iure nõ reperitur genus cõtractus, in quo retẽto vtili dominio & possessione trãsferatur solum directũ, cum ecõtra sex genera cõtractuum reperiantur, in quibus retẽto directo dominio vtile trãsfertur. vt est videre in cõtractu feudali, & in emphyteosi, & libellaria, & in superficiario, & in locatione ad longum tempus, & in cõtractu præcuriæ in genere fœminino: nam in his omnibus retinetur directũ dominiũ, & datur vtile. vt probat elegãter Nicolaus Euerat in sua centuaria in loco. 12. Et sic quãdo retẽto vtili dominio & possessione trãsfertur directum, hoc sine iure fieri videtur: ex quo apertius percipitur tabellionum error. 13

Sed neq; potest dici esse donationem directi dominij, cuius videtur velle fieri trãslatio, quia vẽditor reddit9, q; vrgẽte necessitate cõstituit cẽsum, nõ agit de donãdo, & in necessitatibus nemo liberalis existit: tũ etiã quia in dubio cõtractus præsumitur esse, prout sonat, & nõ debet sumi cõiectura donationis. vt in. l. si cũ aurũ. ff. de solutio. & in. l. cũ de indebito. ff. de probatio. & licet aliqs vteret verbo donationis vel cõcessionis totius iuris sibi cõpetẽtis pro vno aureo censu,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sus, & dicendo q̃ concedit in emphyteosim, non ob id erit contractus emphyteoticus, sed censualis. vt probat Imola in.c. ad audientiã col.2. de rebus eccle. non alie. col.2. quẽ sequitur Arias noster in. l.66. de Toro. sub nume.23.

Ex supradictis potest inferri notissima conclusio, q̃ non facta trãslatione directi dominij in emptorem annui redditus nõ habet partem in re obligata cẽsui soluẽdo, et cum non sit res cõis, saltim illis modis de quibus scribit Alberi. in suo dictionario. in parte, pats. Et probat in.l. si quis duas. §. si quis partem. ff. cõmunia prædio. nõ potest iste emptor annui redditus agere ad retractũ huius rei quæ vẽditur. ex.l.74. in legibus de Toro, neque ex lege partitæ, tanq̃ socius in dominio rei. & cum verba illarũ legũ non cõueniant, non cõuenit earũ dispositio. vt in.l. 4. §. toriens. ff. de damno infecto.

14 Quod præmaxime verũ est, eo qa in materia retractus verba legũ vel contractuũ permittentiũ retractum sunt odiosa. & extricte interpretanda. vt in.l. dudũ. C. de contra. empti. & in.c. constitutus. de integ. resti. & per Tiraquellum de retractu lega. in prin. ideoq̃ quando cõstituuntur census al quitar, nõ habet locũ retractus, neq̃ rei, neq̃ census. vt probat Dida. a Castel. in l.74. de Toro. in parte quæ incipit, parte en ella. ver. & si opponat.

Et sic in casu præsenti virtute dictæ.l.74. de Toro nõ habet locum retractus, non magis ac si vsufructuarius, vel alius, cui per specialẽ hypothecã res esset obligata, eam venderet: nam isti non habent ius retrahendi, ná vsufructus est quid diuiduum & separabile a re in qua constituitur. vt in.l. 1. §. si vsufructus legatus. ff. ad.l. Falcid. & cum nõ sit pars rei quotitativa, non habet locum retractus, nam dicta lex 74. loquitur del que tiene parte en la cosa. & sic de habente partem in ipsa re quod vsufructuario nõ conuenit, qui non habet partem in re. vt est glo. in.l. recte dicimus. ff. de verborum significa. & notat Alex. in.l. qui vsufructum. ff. de verbo. obligatio Et ob id vsufructuarius tanquã possideat immobilia, non liberatur a satisdando. vt in.l. sciendum. vers. cum vero. ff. qui satisda. cogan. & in.l. 1. §. qui seruum. ff. ad silẽnia. Et cum huiusmodi vsufructuarius dominus rei vel eius partis non sit, nullo modo potest habere ius retractus. vt concludit Tiraquellus in tractatu de retractu legali. §. 1 in glo. 7. nume. 54.

Et idem est in habẽte specialem hypothecam, quia neq̃ dominus, neq̃ possessor rei est. vt in dicta. l. sciendum. §. creditor. Et ibi notat Bal. post glo. Si ergo dominus nõ est, nõ potest habere ius retractus. Et idem est in emptore census al quitar, quia in re nullã dicitur habere proprietatem quę intelligitur de dominio tam vtili quã directo. vt in.l. 10. titu. 33. par. 7.

Excluso igitur emptore reddit9 15 al quitar a iure retrahendi, vigore & virtute legis, dubitatur an vigore pacti facti dicto emptori, vt habeat rem pro tanto, quandocunq̃ vẽdiderit, possit retrahere rem pro tanto ab alio, cui venditor census al quitar irrequisito emptore dicti census postea vendiderit proprietatem rei acensatæ.

Nam de pacto vt vendatur emptori census al quitar, potius quã alij, non dubitatur quin valeat. vt notat

notat Baldus in. l. 1. C. communi diuidundo. quem sequitur Iasson in.l. nemo. ff. de pactis. per textum in.l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de verbo. oblig. & probat Casa. in consue. Burgũ. in rub. 10. §. 1. & in probationẽ huius cõclusionis com posuit Tiraquell. tractatum de retractu conuentionali.

Et ista conuentio de vendendo rem pro tanto potius vni quã alteri est tantæ efficaciæ quod etiam si tutor nomine minoris promittat, valet cõuentio, & seruãda est quando minoris res venderetur. vt notat Iass. in.l. contra iuris. §. 1. ff. de pactis.

Cum igitur huiusmodi cõuentio valeat & sit vltro citroq̃ obligatoria, dubitandum non est, quin omnino sit seruanda. Et ita plane fateor quando ille, cuius fauore fit pactum, venit & petit rem pro tanto antequam venditor tradat emptori: nam tunc venditor cogitur tradere potiꝰ isti virtute pacti, quã ei cum quo vult contrahere.

Si vero venit ad retrahendum post perfectam venditionem, & postquam res tradita est emptori, in isto casu non habet locum retractus pluribus de causis.

Prima est, quia facta semel venditione vni, & postea alteri, præfertur secundus, cui facta est rei traditio. vt in.l. quotiẽs. C. de rei vendi. & in.l. 50. ti. 5. parti. 5. de qua loquitur eleganter noster Couarru. in libro. 2. resolu. c. 19. & per Alex. in. 6. volu. consili. 86. & per Socinũ consilio. 239. Si ergo secundus emptor, cui facta est traditio, præferatur primo, cui pariter res vendita fuit: multo potius debet præferri in casu, quo venditio facta nõ est, sed promissio de vendendo ei potius quam alteri: nam ista promissio de vendendo minus est quam venditio. vt per glo. in. l. in bonæ fidei. & ibi Iass. ff. de eo quod certo loco.

Secunda ratio est, ná promissio 16 & pactum de non alienando rem, non impedit translationem dominij etsi fiat contra pactũ. vt est communis opinio doc. in.l. si ita stipulatus. §. ea lege. ff. de verbo. obli. & istam dicit cõmunem Casa. in consuetu. Burgun. in rubri. 11. §. 1. sub nume. 19. & Couarruui. in lectura libri quarti Decreta. folio. 44. pro quibus tex. in.l. si sterilis. §. si tibi. ff. de actio. emp. & ven. & Casa. in dicta rub. sub nu. 20. dicit hoc locũ habere, etiam si aliquis promisit alteri vendere pro tanto, nam si euenerit casus, & vendidit alteri, & nõ ei, cui promisit, nihilominus valet venditio.

Et qui rupit pactũ, & venit contra eum, poterit conueniri, & condemnabitur ad interesse. vt per plura iura probat Alexan. in primo volumi. consili. 10. & Curtius Senior consilio. 12.

Et ex huiusmodi doctrinis manifeste patet, q̃ nõ obstãte pmissione facta ab eo qui cõstituit cẽsum al quitar de vendẽdo pro tãto emptori redditus, si postea alteri vẽdidit, & tradidit, valet venditio alteri facta, & non cõpetit ius retractus, licet ad interesse venditor redditus valeat conueniri. Et hãc puto meram veritatem in isto dubio.

DECIMVMTERtium responsum.

QVAESITVM fuit, an si vẽdit res ẽphyteotica ad petitionẽ creditorũ ẽphyteotæ, p aliquo debito

debito cõtracto post emphyteosim receptam, an debeatur laudaminiũ siue decima vel vigesima domino directo ea, quia dicta res emphyteotica venditur in publica subastatione de mandato iudicis.

Cui dubio respondi materiá diuidendo in sequẽtes conclusiones.

1 Prima cõclusio est, q̃ res emphyteotica potest capi pro executione rei iudicatæ, & adiudicari in solutũ creditori: vt not. gl. & Bar. & alij doct. in. l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de dãno infecto, & ista est cõmunis opinio, teste Iass. in. l. fi. C. de iure emphy. nu. 115. & notat Bar. in. l. quẽadmodum ad finem. C. de agrico. & censi. lib. 11. & Bal. & Albaro. in. c. imperialem. de prohi. feud. aliena, per Federi. quos refert & sequitur Ioan. de Ripa. in. l. 1. ff. de pigno. nume. 13.

2 Secunda cũclusio limitatiua primæ cõclusionis est q̃ si res emphyteotica data fuit & acepta pro se & filiis atq; hæredibus nõ potest vendi in præiuditiũ successorũ, ná primus emphyteota non potuit contrahere debita quorum causa possit proprietas emphiteotica alienari in præiudicium successorum solũmodo enim poterunt vẽdi fructus ad debitorẽ pertinẽtes quib9 pro vita sua vti possit, & eo mortuo proprietas emphyteosis trãsit in successorẽ, secundũ primeuam naturam emphyteosis cuius principiũ debet cõsiderari, & ad vnguem obseruari, vt per plura iura probat Nicola. Boeri. in decisione sua, &. q. 263. & sic in isto casu solũ potest vendi ius vsufructus, & non ipsa res emphyteotica, vt probat Albarotus in dicto cap. imperialem. nume. 16. et licet loquatur in feudo. idem dicendum est in emphyteosi, vt probat Nicolaus in sua cẽtuaria. loco. 12.

3 Tertia conclusio declaratiua, secundæ conclusionis est, q̃ in casu quo tantũmodo alienãtur fructus rei emphyteoticę, et sic illa fructuũ perceptio, quã ad suá vitam posset habere emphyteota, ex tali vẽditione non debetur decima, vel laudiminiũ: quia lex fi. C. de iure emphiteo. loquitur quãdo ipsamet res emphyteotica vẽditur, et non quãdo vendũtur fructus: et ita notat Mathæus de Afflictis in consti regni Siciliæ post Ysernam ibi, in. c. constitutionem. in titulo de reuocatione feudorũ. lib. 3. in nu. 13. ad Yser nam, et in peregrina eiusdem folio mihi paruo. 92.

4 Quarta conclusio est q̃ res emphyteotica, quæ in ipso contractu prohibetur alienari, vel obligari nõ potest vẽdi pro debito emphyteotæ, ná nec potest obligari, neq; in ea pignus constitui prætorium, vel iudiciale, vt notat Salice. in authent. ei qui. in versi. tertio videndum est. C. de bonis auto. iudicis possi, nam saluũ debet esse ius domino directo quæsitum, vt in. l. lex vectigalis. ff. de pigno. et notat Io. de Rip. in. d. l. 1. ff. de pigno. nu. 15 Quo fit, vt si visso contractu emphyteotico apparet, in eo posita illa clausula, que no podays vender ni enagenar, ni obligar la tal cosa. In hoc casu nullo modo valet fieri venditio, et per consequẽs non debetur laudiminium quia ex cõtractu nullo non debetur gabella, vt in. l. 2. C. de eunuchis.

5 Quinta cõclusio est, q̃ si res emphyteotica data est tantum modo ad vitam possessoris: prout fieri licet ex dispositione tex. in. l. pe. tit. 8. parti. 5. in huiusmodi casu adhuc nullo modo vẽdi potest: quia venditio

ditio est eius naturæ, q̃ dominiũ trãseat in emptorem tale quale fuit apud vẽditorem, vt in. l. exempto. ff. de actio. empti. & vendi.

Sed in huiusmodi casu solũmodo est apud emphyteotá vtile dominium ad suam vitam tãtum, ergo illud solũmodo potest a iudice vel ab ipsa parte vẽdi, siue sine subastatione pro debito, siue vendendo pro debito loco partis, vt in. l. si ob causam. C. de euictio. nam hoc quoq; casu saluo iure domini potest res emphyteotæ pro eius debito vendi, vt cõprobat Iaf. in. l. fi. C. de iure emphyteo. sub nu. 115.

6 Aduertendũ tamẽ in huiusmodi casu est, q̃ nouus emptor nõ potest possessionẽ rei emphyteotæ ingredi sine cõsensu dñi directi debet enim dñs directus requiri iuxta pactum scripturæ, an vellet rem pro tanto, & antea etiam si vẽdatur res in publica subastatione a iudice nõ debet rem venditam tradere, nam eadẽ pacta seruare tenetur, vt notat Alexá. in apostil. ad Barto. in. l. si finita. §. si de vectigalibus. in parte in feudatario. ff. de damno infect. & quando dominus noluerit pro tanto vendi potest, vel adiudicari creditori in solutum debiti, & tũc soluto laudiminio fiet recognitio domino directo, et soluendo canone eo tempore quo emphyteota tenebatur soluere, cuius vtile dominium fuit vẽditum. Et ista solutio laudiminij fit propter nouum ingressum noui emphyteotæ: & ita procedit tex. in. l. fi. C. de iure emphyteo. & in. l. fi. ti. 8. parti. 5.

Et obid nihil refert an pars vendat, vel iudex nomine partis, quia negligente debitore soluere debitũ si iudex se interponit, vt impleat quod ille facere neglexerit, id debet seruari quod seruaretur si pars ipsa principalis venderet, vel actum gereret, vt notat elegãs glo. in clemẽ. prima, de electione. in parte, eligatur, per tex. in. l. curatorem. ff. de tuto. et cura datis abbis. et notat Bal. in. l. si puelam. C. si máci. ita fuerit aliena. & sequitur Feli. in cap. cum accessissent. nu. 18. de consti.

Debet ergo iudex subrogat9 in 7
ista venditione loco partis soluere laudiminium domino directo, sicut ipsemet debitor solueret si venderet, nam subrogatus sapit naturam eius primeuã cuius loco subrogatur, vt in. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautioni, & sicut regi ex huiusmodi contractu soluitur gabella, siue alcauala: idem soluẽdum censeo in laudiminio, siue decima, siue vigesima, sit inter partes conuẽtum. Nam licet a lege sit tassatum, vt quinquagesima laudiminij nomine soluat, si tamen partes aliter conueniũt valet pactũ, & cõuentio. vt in. §. adeo institu. locati, vel seruãda erit loci consuetudo, vt cõcludit Casa. in consuetu. Bur. in rubri. 11. §. 1. & ibi refert qualiter laudimia debentur domino ratione alienationis vtilis dominij & ratione laboris quẽ assumit dominus directus pro inuestitura emphyteosis epromissione impossessionem eiusdẽ, cum omnis labor optet præmiũ, & id fieri debet quocunq; modo res vẽdatur, siue a iudice siue a parte, nam mora debitoris in non soluendo propter, quod venitur ad vẽditionem rei emphyteoticæ sibi tantum debet esse damnosa, & nõ domino directo, vt suo frandetur laudiminio, vt in. l. mora. ff. de regu. iuris.

Et sicut donãte emphyteota, rẽ emphyteoticam non potest donatarius

Universidad de Deusto
Biblioteca

tarius adquirere possessionem, nisi de manu, & possessione domini directi, & aliter res cadit in cõmissum, vt concludit Iaſ. in. l. fi. C. de iure emphy. nu. 212. & notat Gui. Pap. in deciſ. 46. & Caſa. in cõſue. Burgun. Rubri. 7. §. 1. in glo. ſaiſit ſub nu. 4. Eodẽmodo & ex eadem radice rationis, quando iudex alienat rem emphyteoticam, nõ potest emptor nouus ingredi possessionem, nisi volente domino directo cui iudex præcipiet, vt ſoluto laudimínio recipiat in emphyteotam & ad id aludunt verba text. in. l. fina. titu. 8. part. 5. ibi tenudo es el señor dela cosa de recibir enella a aquel a quien la vende, & ibi, e de otorgar gela faziendo le ende carta de nueuo. Itaq; de manu domini directi debet accipi possessio rei emphyteoticæ, & aliter caderet res in cõmissum ex facto debitoris, siue iudicis eius nomine male vẽdentis rẽ emphyteoticá, & in præiudicium domini directi: nam ex facto tertij incurritur pœna, secundum Bar. in. l. pater familias. ff. de hæredi inſtitu.

Neq; ſupradictis obſtat aliquo modo, quod dici ſolet, q; ex alienatione neceſſaria non debetur laudiminiũ, vt concludit Iaſſ. in. l. fi. C. de iure emphy. nu. 48. & ſic cũ res iſta alienetur cogente iudice, & ſic de neceſsitate videtur dicẽdum q; non debeatur laudiminium.

Nam cognito quæ dicatur alienatio neceſſaria patet ſolutio cõtrarij, quia in iure noſtro neceſsitas ſumitur dupliciter. Quædam enim eſt neceſsitas præciſa quæ de iure, vel de facto infertur cui reſiſti non poteſt, de qua loquitur text. in. c. 2. de teſtibus, ibi ex ineuitabili neceſsitate, & in. l. de diẽ. §. tutor. ff. qui ſatisda. cogan. & quando a iure cogitur quis ſatisdare, illud dicit neceſſaria ſatisdatio, vt notat gl. in. l. ſi fideiuſſor. §. ſi neceſſaria. ff. eo ti. Et de neceſsitate de facto loquitur tex. in. c. ſacris, q; metus cau. eſt ponitur exemplum, vt in. l. vis eſt. ff. q; metus cau. & huiuſmodi neceſsitas a iure inducta dicitur abſolute impedimentũ, vt in. l. quibus diebus. in prin. ff. de cõdi. & demoſt.

Quædam alia neceſsitas dicitur cauſaria ſeu potius voluntaria, in qua quis ſe ipſum ſponte poſuit, quo in genere ſunt omnes ineũtes cõtractus, nam a principio ſunt voluntarij poſtea vero efficiuntur neceſſarij, vt in. l. ſicut ab initio. C. de actio. & obliga. Imo quidquid fit ex conuentione licet poſtea dicatur neceſsarium: tamen eſt voluntaria neceſsitas, puta quia a lege non eſt inducta, & ita probat gloſ. in. d. §. neceſsaria, et notat Bald. in. l. fi. C. de ædiliciis actio. col. 3. et in. l. magis puto. §. pupillus el. 1. ff. de reb9 eo. et idẽ probatur in. l. 3. ff. quibus modis pign9, vel hypothe. ſolui iũcta doctri. Bar. in. l. vbi autẽ. §. ſed et marcell9. ff. de in diẽ adiectione, vbi dicitur q; quando præceſsit neceſsitas contractus non dicitur voluntaria venditio.

Et q; huiuſmodi diſtinctio ſit admittenda inter neceſsitates voluntarias, et neceſſarias notat glo. in. l. fi. ff. de ſeparatione bonorum.

Admiſſa igitur huiuſmodi diſtinctione ſi quis habet rẽ emphyteoticam cõmunem cum aliquo, et alter agit iudicio cõmuni diuidundo, et cogitur partem ſuã vendere ſocio quæ neceſsitas vendẽdi inducitur a lege, vt per titulũ. ff. cõmu. diui. et in. l. cõmuni. eo ti. et in. l. Iulianus. §. idem celſus. ff. de actio. empti. et vẽdi. et in. l. 2. §. fina. ff. finium

nium regũdo. & in. §. fi. inſtitu. de officio iudi. & in authẽ. præterea. C. vnde vir et vxor. et in. l. ſi pignori. verſi. non idem. ff. fami. hercis. in huiuſmodi caſibus, atq; ſimilib9, quia eſt neceſſario alienatio ſola diſpoſitone legis inducta, ſine initio, vel principio primeuæ, vel præambulæ voluntatis in iſtis caſibus ex alienatione neceſſaria non debetur laudiminiũ: ſed neq; prohibetur fieri de relitigioſa, vt in authẽ. diuiſionis. C. de litigioſis, ſed neq; ex ea debetur gabella, vt in. l. 32. in libello ſiue quaterno de las alcaualas. Magis enim dicitur pati qui ſic vẽdidit quã conſentire cõtractui, qui fit in alienatiõe partis.

Et in huiuſmodi caſibus alienationis præciſe loquũtur iura quib9 Iaſ. & docto. mouẽtur ad dicendũ q; ex alienatione neceſſaria nõ debetur gabella, neq; laudiminium, & ſic concludit fore iudicandum Caſane. in conſuetu. Burgun. rub. 10. §. 9. ſub num. 4.

9 Sed quãdo virtute contractus, aut ſententiæ cõtra aliquem late fit executio, & bona emphyteotæ vẽduntur iſta nõ dicitur alienatio neceſſaria, ſed coactio ad vendẽdum & ſoluendum creditori. Et iſtud proceſſit ex mera voluntate debitoris cui9 ſolutionis iudex eſt merus executor, vt in. l. qui erat. ff. fami. hercis. & in eo dicitur iudex gerere negotiũ creditoris, vt in. l. ſi pignora. ff. de euictio. & in. l. 3. ſi executor. ff. de nego. geſtis.

Et quãdo debitore debitum nõ ſoluente iudex vendit bona, & adiudicat ea, vel creditori, vel alteri emptori illa vẽditio dicitur voluntaria & volẽte debitore facta nam rẽ illã habere videtur pro derelicto ſicut de iure eſt in qualibet re cuius fit miſsio ex ſecũdo decreto, vt notat glo. in. l. prætoris. ff. de dãno in fe. quã notat Bal. in. l. in poſſeſsionem. C. de bonis autori. iudi. poſſ. & Ang. in. l. ſi is qui. §. 1. ff. de pig.

Et ito caſu quãdo res venditur in ſubaſtatione debitor ipſe ſua voluntate videtur rem dare, vt notat Bal. in. c. quoniã frequẽter. §. fi. vt lite non conteſta, vbi dicit q; debitor ipſe videtur vendidiſſe, vt in. l. ſi ob cauſam. C. de euictio. & facit tex. in. c. quicunq;. 12. q. 2. vbi non dicitur inuitus qui per voluntariã promiſsionem vigetur, & ad idem eſt glo. in. c. requiſiuit. de ſponſa.

Cum igitur adſit primeua voluntas debitoris, cum eius res venditur, vt inde fiat ſolutio creditori nõ poteſt alienatio dici neceſſaria, ſed voluntaria: et per conſequẽs debetur ex ea laudiminium, nam emptor quoq; eiuſdem rei nõ dicitur neceſſario emere, ſed ex voluntate, vt p plura probat Caſa. in. d. loco.

Quæ ſupradicta ſunt corrobo- 10
rantur ex alia potiſsima ratione, nã qui non appellat a ſententia condẽnatoria videtur eidem cõſentire lapſis diebus ad appellandum, vt in. c. quo ad conſultationem cum vulgatis. de re iudi.

Et obligans ſe per contractum ad ſoluendũ notiſsimũ eſt q; conſentit ad omnia quæ inde ſequi poſſunt argu. tex. in. l. legatũ. et in. l. ad rem mobilẽ. ff. de procura. cum ergo virtute ſentẽtiæ condẽnatoriæ, vel virtute contractus non ſoluente debitore ſit deueniendum ad bonorum venditionem ſeruato ordine de quo in. l. a diuo pio. §. in venditione. ff. de re iudi. et in. l. ſecũda titulo. 27. parti. tertia. quod ius nemo debet ignorare. Igitur conſenſus ſemel præſtitus in obligatione

vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel in sentẽtia, ob quá fit executio, operatur vt venditio quæ fit ad solutionem, dicatur voluntaria, procedens ex consensu præstito in contractu præcedenti, maxime in illis cõtractibus, quibus dicitur, e que para la paga dello se puedá tomar de mis bienes, y aquellos vender se en publica almoneda. Et quanquam hoc non esset dictum eo solo quod se obligauit vel promisit soluere, iste consẽsus extẽditur ad bonorum venditionẽ, quæ postea fit. & ita probat glo. in lege. 3. §. sed vtrum. in parte, inuito. ff. de mino. vbi consensus præstitus in prima causa durat in causa executionis. et idem notat Bar. in. l. Papinianus. §. sed neq. ff. de inoffi. testa. & facit. l. quotiens. in prin. ff. ad munici. & in. l. de accessionibus. ff. de diuersis & tempora. præscri. & notat Iass. in. l. 1. §. item adquirimus. ff. de adquiren. poss. & notat Matth. de afflictis in decisio. Neapoli. q. 285. in fine.

Cum ergo (vt ex supra dictis patet) ista venditio rei emphyteoticæ sit voluntaria, & procedens ex primeua voluntate debitoris, non conuenit illa decisio Iass. & docto. in. d. l. fi. C. de iure emphyte. q ex alienatione necessaria nõ debetur laudimiũ: nam ex ista, cũ in effectu sit voluntaria, licet vẽditio fiat in subastatione, debetur laudiminium. Et istam opinionem sequor in huiusmodi dubio.

DECIMVMQVARtum responsum.

QVAESITVM fuit, an testes omni casu debeant esse vicini in casu tex. legis primæ. titulo delos testamentos, libro. 5. ordina. & an aliter factum testamentũ nõ valeat, etiá si per testes non vicinos probetur conditum fuisse.

Pro huius dubij enucleatione præmitto, q olim de iure cõmuni pro solẽnitate testaméti nũcupatiui requirebátur septẽ testes. vt in. l. hac consultissima. §. per nuncupationem. C. de testamen. & in. l. hac consultissima. C. qui testamẽ. face. poss. & in. l. 1. ti. 1. par. 7. 1

Et huiusmodi iura solũ modo requirebát hunc numerũ testium ad audiendá voluntatẽ testatoris, neq erat pro solẽnitate q essent vicini eiusdẽ loci vbi testamentũ condebaẽ, nã ex tãto numero testiũ supplẽ casus, nec falsitas prẽsumaẽ. vt in. l. ob carmen. §. fi. ff. de testibus.

Postea vero hoc antiquũ ius ex faciliori causa cõdendi testamentũ immutatũ est siue declaratum hoc modo: nã illa iura loquũtur quando testamẽtum sine tabellione fiebat corá testibus, tunc enim requirebantur septem numero. 2

Hodie vero si testamentũ fit sine tabellione, quinque testes sufficiunt. Si vero fit sine præsentia tabellionis, debẽt esse quinq testes, & vtroq casu debent esse vicini ex loco: quia cum ista qualitate vicinitatis minoratur numerus septẽ testium, vt probant verba illius legis primæ, ibi. deuen ser presentes a lo yer otorgar tres testigos alomenos vezinos del lugar dõde el testamẽto se hiziere.

Itaq ex hũiusmodi verbis probatur, q qualitas vicinitatis præcise & de necessitate requiritur pluribus de causis.

Prima est, quia lex loquitur per verbum præcisum, quippe quæ dicit, deuen, quod inducit præcisam necessitatem. vt est glo. in authen. quod

quod relictũ. C. sine censu vel reliquis. & in. l. 3. §. 1. ff. ad exhiben. & plures cõcordantes cumulat And. Tiraql. de retractu legali. §. 1. in gl. 15. in prin. & est gl. in cle. attẽdẽtes. in verbo, debeát. de statu. monach.

Ex quibus sic citatis infertur, q vellens probare testamentũ nuncupatiuum, illud debet facere vel per septem testes siue vicinos, siue non vicinos. vt in dicto. §. per nuncupationem.

Si vero vult probare per tres testes, aut per quinq cum tabelliõe, siue sine tabellione, illud debet esse cum illa qualitate quod sint vicini, nam ista qualitas a lege requisita præcisam necessitatem inducit, iuxta ea quæ de qualitate late scribit Hipolitus in sua practica crimi. §. quoniam. nume. 52. vbi plura refert.

Secũda qualitatis istiꝰ de vicinitate, causa requirẽs eá est, quia vltra ea verba dictæ legis ordinationũ, dum dicũt vezinos. Post dictam legem ordinationum condita fuit lex tertia de Toro, addens q si non fuerit obseruata forma dictæ legis primæ delos testamentos, dicta testamenta aliter facta sint nulla, & in iudicio & extra iudicium nullá fidẽ faciant: & sic iunctis his duabus legibus ex eis inducitur forma huius actus testandi probatoria cum decreto annullatiuo, si solennitas non seruetur, cuius omissio facit vt instrumentum sit nullum, etiam ob defectum minimæ solennitatis. vt concludit eleganter Bal. & doc. in. l. 1. ff. de libe. & posthu. quẽ refert & sequitur Lodouicus Gomez in regula chancelariæ de idiomate. q. 8. & Ioan. Staphileus in tracta. de literis gratiæ, in præludio, sub numero, 15. I

Et vltra rationes per hos doctores relatas, potest alia quoq ad sua dicta addi, nam vbicunq ponitur clausula annullatiua actus, ibi inducitur forma. vt est glo. in clemẽ. 1. in verbo, inhibentes. de iure patrona. & notat Bald. & Salice. in. l. statutis. C. de senten. ex pericu. recitan. & notat Angelus in. l. quotiens. §. si quis nomen. ff. de hæredi. institu. & Ancha. in regula eaq de regu. iuris. col. 12. & Alexá. in. l. hac consultissima. C. de testamen. & per lassonem in. l. non dubium. C. de legibus.

Tertia principalis ratio est, quia licet forma probatoria possit imple ri per æquipollẽs, & per alium modum, quo mediante possit de veritate constare. vt concludit Socinus in dicta lege prima. ff. de liberis & posthumis. Tamen quando lex vel consuetudo coarctat formã probandi ad certũ genus testium, puta quod fiat per testes vicinos loci, non sufficit quod per alios constet de veritate illius negocij, nisi veritas appareat per illos testes qualificatos, ad quos se retulit lex vel consuetudo. Et ita concludit Philippus Decius in primo volumine. consilio. 94. quod conuenit dictæ legi primæ. titulo de los testamentos; quæ minuit numerũ testium, de quo in legibus antiquis, & vult quod illi testes sint vicini loci, vbi conditur testamentũ, & ob id non sufficit, quod per alios testes non habentes huiusmodi qualitatem, fiat probatio: & per consequens testamentum aliter factum non valet, neque probat. vt in dicta lege tertia de Toro. 3

Quarta principalis ratio est, nã qualitas personę a lege requisita in teste, debet semp in eius psona concurrere, 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

currere & deficiente qualitate deficit fides cum deficiat qualitas inductiua, vt credatur testibus quod debet articulari & probari, & nisi probetur deficit probatio, vt notat Ange. in. l. 2. §. diem. ff. quẽ admo. testa. aperian. vbi dicit q̃ si statutũ Bononiense ad probationẽ mortis alicuius dicit q̃ sufficiãt tres testes bonæ opinionis deponentes de fama non erit probata mors, nisi extrinsecus per alios testes probetur q̃ illi deponẽtes de morte sunt bonę opinionis, & hoc dictum sequitur Filip. Deci. 1. parte. consil. 105. col. 3. & notat apostill. ad Bal. in. l. cum præcibus. C. de proba. & id citatis pluribus autoribus cõprobat Carrerius Regin9 in. l. obseruare. C. quorum appella. non recipian. sub nu. 165. &. 165. & per Barba. in. 3. volu. consi. 54.

Quo fit vt in præsenti dubio cũ dicta lex. 1. requirat expresse q̃ probatio fiat per testes vicinos quãdo testamentum conficitur coram tabellione cum solis trib9 testibus ergo ista qualitas vicinitatis in dict. numero coartato ad tres testes probari debet alias nõ valet testamentum. Nam & vicini præsumuntur scire potius facta vicinorum & voluntates testantium, & notas habere eorum personas potius quã alij; & ideo sunt testes potiores: vt in. c. quosdam. de præsumptio. & notat Bar. & alij docto. in. l. prima. ff. si certum peta.

Et q̃ ista qualitas vicinitatis debeat in testibus cõcurrere, & quod aliter non valeat testamentum per multa iura probat Hipo. in sua practi. crimi. §. quoniam. sub nu. 52. & ibi sequitur Ange. in. d. §. diem. & idem probat Matth. de Affli. in consti. regni Siciliæ. lib. 1. rub. 27. num. 54. & Felinus in rub. de probatio. col. 2.

Et in dicta. l. 3. Taurina omnes glossatores dicũt requiri hanc qualitatẽ vicinitatis, & notat Abb. in. c. cum in iubẽte. de purga cano. & est regula q̃ qualitas a lege requisita in dubio est de forma substãtiali iuxta late tradita per Feli. in tract. de forma. in. c. cũ dilecta. de rescrip.

Et nisi quando esset testamentũ ad pias causas, vel ex causa necessitatis recederetur a forma non sufficeret implemẽtum formæ per equipolẽs, vel aliter quam in. d. l. regia exprimitur iuxta notata in. l. 1. C. de sacrosan. eccle. & per Bal. in. l. 1. C. vt quę desunt aduocatis, et in. l. pecuniæ. C. de solu. et istam puto meram veritatem.

DECIMVMQVINtum responsum.

QVAESITVM fuit, in quibus inmutentur iura cõmunia ex ordine, atque modo procedẽdi inducto cõtra absentes qui de criminibus impetũtur qui hodie etiã ad mortẽ possunt dãnari ex dispositione pragmaticæ latæ in loco de Alcala.

Et in huiusmodi dubio citabo potiores correctiones in sequẽtem ordinem.

Prima correctio est, nam iure cõ 1
muni absens non damnatur, vt in l. 1. ff. de requiren. reis. et in. l. absentẽ. ff. de pœnis, et istud est regulare, et iure regni probat text. in. l. 7. et. 8. titu. 8. par. 3.

Et ista procedebant nisi vbi erat statutum q̃ banniti possent absentes dãnari, quod statutũ Nelus, et alij in tractatu bannitorum recensent, et Bar. in. d. l. absentem, hodie

vero etiã sine statuto legitimo præcedente processu absentes possunt ad mortem damnari in quocunq̃ crimine, nedũ in exceptis, de quibus infra subiiciam.

2 Secunda correctio est, nam de iure cõi in casibus quibus absentes possũt dãnari ad mortẽ. vt est in. l. lex Cornelia. ver. & qui hoc crimine tenẽtur. ff. ad. l. Corne. de sicca. et in casu tex. in. l. nec diu. C. de pœnis. & in extrauag. quomodo proceda. in crimine læsæ magesta. in his casibus & similibus sufficit, q̃ citatio fiat legitime, siue per nuncium, siue per literas: nam legitima præcedente citatione potest procedi ad reliquum processus, & fit cõdemnatio in absentia.

Hodie vero iure regio non sufficit citatio per nũcium, sed per edicta expressa in dicta pragmatica de Alcala: sed nec citatio per illa tria edicta sufficeret, nisi prius ex relatione iudicis vel nuncij constet, q̃ reus, contra quem vult processus fieri, fuit personaliter perquisitus, vt caperetur: nam prius hoc liquere debet, antequam citationes per edicta proponantur. vt in. l. hoc antẽ. §. 1. ff. ex quibus causis in poss. eatur. & hoc probãt verba dictæ pragmaticæ. ibi. si no pudiere ser hauido para le prender.

Itaq̃ sicut in ciuilibus quãdo fit discussio bonorum creditur nũcio dicenti q̃ non inuenit bona debitorum, vt notatur in authen. hoc si debitor. C. de pigno. & in. l. exitus controuersiæ. ff. de adqui. poss. Et notat Ferrariensis in sua practica noua. forma libellorum. 44. in verbo, exceptionẽ. eodem modo in criminalibus antequã reus citetur per edicta, præcedere debet discussio in persona an inueniat, & creditur nuncio dicenti q̃ nõ inuenerit eũ. Et tunc sequi debet citatio per edicta, nec aliter valeret, quia esset pretermittere formã dictæ pragmaticæ, quæ ad vnguẽ seruari debet. vt notat Bal. in. l. iubemus. in fi. C. de iudicis. quẽ sequit̃ Paul. in. l. fi. C. de feriis. & idẽ Bal. in auth. qui semel. C. quomodo & quan. iudex.

Nam cum istud concernat citationẽ, data nullitate citationis processus corruit. vt est glo. in. l. accusatorib9. C. de accus. & paria sunt nõ interuenisse citationẽ, vel minus legitime interuenisse. vt notat Bal. in. l. cum fratrẽ. C. de his qui. vt indig. & facit. l. quotiens. ff. qui satisda. cogã. & nominatim in præsenti casu notat gl. in. l. 4. ti. 3. libro. 2. foro legum. in parte, diga lo.

Tertia correctio est, nã iure com 5
muni sufficit vna citatio p̃ edictũ, & tempus moderatur iudicis arbitrio. vt notat glo. in extraua. quomodo in crimi. læsæ magesta. proceda. in parte, per edictum.

Hodie vero iure regio tempus a lege ipsa tassatur quãdo est intra territorium nouẽ dies, & extra territorium viginti dies, & edicta nõ vnum, sed tria esse debẽt. vt in ista pragmatica. ibi. fagalo emplazar por tres plazos.

Quarta correctio est, nam iure 4
cõmuni quando reus contumax citatur, si non cõparet in termino, distinguitur an contumacia debeat incusari in termino: & fit distinctio an procedatur p̃ inquisitionẽ officio iudicis, an ad petitionẽ accusatoris. ex doctrina Bart. in. l. inter. ff. de publi. iudi. et glo. in dicta extrauagan. in parte, neglexerit.

Hodie tamẽ iure regni nulla facta distinctione in quolibet processu criminali si reus citatus non cõpa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ret in termino, debet contumacia accusari, vt in dicta pragmatica. ibi. seyendo accusada la rebeldia. iuncto ibi. a pedimiento de parte, o de officio.

5 Quinta correctio est, quia iure communi vt ponatur quis in banno, etiam si iudex non pronunciet eum esse contumacem, sufficit vt processus valeat secundū Baldum post glosam vnicam ibi. in.l. sancimus. C. ad Trebellia.

Hodie tamen duo copulatiue requiruntur, alterum quod cōstet in processu qualiter reus fuit perquisitus vt caperetur, nec capi potuit: alterum, quod antequam fiat condemnatio criminis, pronuncietur reus pro confesso, siue melius dixerim, habeatur factor criminis ex iudicis expressa pronūciatione. vt probāt illa verba, que le pronuncie por hechor. & deinde facta huiusmodi pronunciatione sequatur condēnatio ex processu præcedente, iuncta fuga & contumacia rei. Et nisi huiusmodi pronunciatio fiat, non seruatur forma huius pragmaticæ, & condemnatio est ipso iure nulla. vt nominatim notat Antoni. in. c. cū dilecti. de dolo & contuma. quem sequitur, & pluribus autoribus citatis corroborat Hipolitus de Marsi. in sua practi. crimi. §. postquam. in versi. 37.

6 Sexta correctio est, nam de iure communi valebat lex vel statutum particulare cuius dispositione reus posset ex sola contumacia ad mortem damnari sine alia probatione criminis. vt notat Bal. in. c. 1. §. iniuria. versi. quæro vtrum valeat statutum. in vsi. feudo.

Hodie tamē ex dispositione dictarum legum huius regni, & ista pragmatica sola fuga non sufficit ad condemnandum reum pœna mortis. vt probatur ex illis verbis, de mas dela fuga. imo exigitur vel pbatio plena delicti, vel saltim sufficiens ad torturam. quod satis est rationabile, nam ex sola contumacia non potest quis ad mortē damnari regulariter. vt notat glosa in summa. 4. quæstione. 1. & Baldus in rubri. C. commina. vel episto. & notat Felinus in. c. quæ in ecclesiarum. de constitu.

Septima correctio est, nam iure communi mulier aut minor si habentur pro confessis ex dispositione legis vel statuti tanquā sint contumaces, iuuantur aduersus dolum huiusmodi præsumptum beneficio minoris ætatis, vel in integrum restitutione. vt notat Paul. in. l. vbi. ff. de edendo. & per bona iura probat Hipoli. in sua practi. crimi. §. postquam. numero. 60.

Hodie tamen quando mulier vel minor habentur tanquā dicti perpetratores ex fuga, secundum formam dictę pragmaticæ non iuuantur restitutione, vel ex fragilitate minoris ætatis, tāquam ij qui cōmiserunt delictum in faciendo, quo casu minores non iuuantur. vt in. l. 1. & ibi Paul. C. si aduersus delictum. Et quia sola contumacia de per se delictum non est ex cōmuni opinione. secundū Feli. in. c. ex literis. col. fi. de constitutioni.

Octaua correctio est, nā in ferē dis sentētiis cōtra absentes cōtumaces in causis criminalibus, in alio quoque casu vltra supradictos licebat diffinitiuā sententiā proferre, & erat valida. s. vt absens innocens a crimine impetito absolueretur. & ita notat Anto. in. c. veniens. de accusa. quē refert & sequitur Deti. in. l. fauorabiliores. ff. de regu. iuris.

Hodie

Hodie vero indistincte potest ferri sententia diffinitiua in absentia, tam vt reus posset absolui, quā vt posset condēnari: & ob id lex regia præcipit, vt ex officio iudex inquirat de innocētia absentis. quod negligenter obseruāt nonnulli iudices contra tex. in. l. & si non defendantur. ff. de pœnis. nam & in causis ciuilibus si procedatur contra absentem, iudex potest ex officio suo supplere de facto. ex doctrina Pau. in. l. inter quos. §. fi. ff. de damno infec. quod æquius est fieri in causis criminalibus, in quibus maius vertitur periculum: ideoque ex officio se debet iudex informare de innocentia: quia non solum fugam debet aduertere, sed probationem criminis, nam alterum sine altero ad cōdemnationem non sufficeret, & ex vtroque debet condemnari.

Et non bene sensisse videtur Didacus a Castillo in. l. 4. de Toro. in prima glo. vbi notat in isto casu, qd dānatus in absentia, videtur damnari ex cōtumacia, & non ex crimine probato. quod procul est a veritate ex supradictis: præmaxime qa sola ficta confessio ex contumacia non est sufficiens ad condemnandum absentem: de cuius innocentia constat in dici ex informatione per eum habita. secundum Bartolum & ibi Alexandrum in apostil. in. l. absentem. ff. de pœnis.

9 Nona correctio esse videtur, nam iure communi habitus pro confesso, videtur fateri delictum, non tamen habetur pro confesso in qualitatibus delicti. vt est cōis opinio docto. in. l. si cui. §. 1. ff. dele ga. 1. Et istā esse verā opinionē testatur Alexan. in. l. si duo. §. si quis iurauerit. ff. de iureiuran.

Hodie tamē ex verbis dictæ pragmaticæ de Alcala in toto delicto atq; eius qualitatibus habetur pro cōfesso. vt probāt illa verba. quede por fechor del delicto de q̄ fue acusado. Itaq; ex forma accusationis debet colligi qualitas delicti, & in illa habetur pro cōfesso: & forte in hoc casu propter fugā habitus pro confesso non ob id validatur processus ex ficta confessione, sicut validaretur ex vera confessione. iuxta doctrinā Innocen. in. c. qualiter & quādo. 2. de accusa. Et q̄ ficta confessio nō validet processum, tenet nominatim Hipoli. in sua practi. crimi. §. postq̄. nu. 59. & Feli. in. c. quoniā contra. de proba. nume. 13.

Ex quo infertur, q̄ non seruata forma istius pragmaticæ, & sic data nullitate pcessus, vel ex defectu iurisdictionis, non potest ferri diffinitiua sententia. Et loquendo quando præcedit libellus ineptus ita notat Hipoli. in. d. §. postquā. nu. 56. & Alex. in apostil. ad Bar. in l. si filius. ff. de interroga. actio. Et notat Carrerius Reginus in. l. obseruare. C. quorum appella. non recipian. sub nume. 76. Et loquendo in iudice qui iurisdictione caret, facit glo. in. c. placita. 15. q. 4. nec ex absentia contumacis videtur iurisdictio prorogata. vt notat Paul. in lege. 2. ff. de iudicis. & notat Abb. & communiter doctores in. c. P. & G. de officio delega.

Decima correctio est, nā de iure 10 cōmuni si amicus vel cōiuncta persona cōparuerit pro absente, & allegauerit iustas causas absentię ipsi? citati, cōtra quē pceditur in absentia, tenetur iudex ipsas audire. secūdum Bar. et cōiter doc. in. l. seruum quoq;. in. §. publice. ff. de procura. & si excusator nō audiat̄ processus

Universidad de Deusto
Biblioteca

est ipso iure nullus. secundũ Bart. in extrauag. ad reprimendã. in verbo, neglexerit. Et ista est cõis opinio teste Thomasio Grãmatico, in consilio siue voto. 37. & Carrerio Regino in. l. obseruare. C. quorũ appella. nõ recipi. in princi. nu. 76.

11 Hodie tamẽ iure regni aliter distinguitur, nam si quidẽ intra prima præconia cõtra absentem apparuerit excusator, etiam si alleget & probare velit iustissimas causas absentiæ, non tamẽ auditur: nam per legem fori positam post pragmaticam de Alcala, & ex eadem approbatam, non possunt audiri huiusmodi excusatores, nisi accedẽs reus in propria persona eas allegauerit, vt probant illa verba legis fori. ibi. esi el por si no viniere de su grado, no sea oydo. Iunctis verbis superius positis. ibi. e quisiere mostrar algũ embargo derecho, assi como enfermedad luenga.

Si tamen iam factis tribus præconiis contra reum iudex voluerit procedere ad annotationem bonorum, quod hodie non est in vsu, in isto casu quando essemus in casu quo ageretur de huiusmodi annotatione, in qua speratur tantum modo amissio bonorum, quæ est pœna ciuilis & non criminalis personæ afflictiua: in hoc casu admittitur excusator ad elegãdas & proponendas causas excusationis. Et iste non debet esse vel amicus, vel coniuncta persona, sed procurator, habens ad hoc speciale mandatum. Et ita probat lex septima. titulo septimo. partita tertia. ibi. no viniere en su persona delãte del juzgador a estar a derecho, o no embiare a mostrar excusa derecha por que no pudo venir dende en adelante, deuen ser entrados sus bienes, que es como manera de assentamiento. Et clarius probatur hoc in dicta pragmatica de Alcala. ibi. y en quanto al perdimiento de bienes y pena pecuniaria, demas de lo suso dicho en que el tal rebelde acusado deue ser punido, por no hauer comparescido en persona, o embiado a mostrar excusa drecha por que no pudo venir. Itaque in hoc tantum casu leges regiæ admittũt procuratorem ipecialem ad probãdas excusationes pro absente, & aliter non admittitur, nisi ipse reus veniat. vt notat Gandinus in rubrica. an admittatur procurator in causa criminali. & Iasson. vbi aliter notabat in lege secunda. C. qui testament. facere possunt. numero septimo.

12 Vndecima correctio est, nam iure communi annotatio bonorũ erat punitiua contumaciæ. vt in toto titulo. ff. de requirendis reis. & in dicta lege septima. titulo septimo. partita tertia. in tantum quod facta annotatione cum causæ cognitione, non dabatur absenti in integrum restitutio. vt notat Faber in lege. quicunq;. C. de requirendis reis. Et ita intelligitur lex finalis. ff. de requirendis reis. Et quod in simili notabat Matthæus de afflictis in constitutione regni Siciliæ. rubrica tertia. titulo de foro bannitis. numero septimo. in libro secundo.

Hodie tamen ex lege fori posita post huiusmodi pragmaticã de Alcala, non punitur contumacia criminosi in bonorum annotatione, sed tantum in sexaginta mo rapetinis, quam pœnam lex appellat pena del desprex. Et sic loco annotationis bonorum subrogatur, & eius naturam sapit. Et sic viget

viget in practica ex dispositione dictæ legis del fuero.

13 Duodecima correctio est, nam de iure communi habitus pro confesso in crimine, quia non comparuit in termino citatiõis, nullo modo potest moram suam purgare. vt notat Angelus in. l. & si post tres. ff. si quis cautio. nume. 13.

Hodie vero si post sententiam diffinitiuam, in qua reus habetur pro confesso, veniat, & sespõte præsentet, purgatur mora, & auditur de nouo, ac si sentẽtia contra eum lata nõ esset. vt probant verba pragmaticæ. ibi. O si despues dela sentencia diffinitiua se presentare ala carcel, mandamos que el processo que hasta alli fuere hecho contra el sea valido, e si quisiere dezir alguna cosa para su descargo, sea oydo sobrello. Itaque processus manet firmus, non sententia: spontanea enim præsentatio rei absentis multum operatur. vt notat Bartolus in. l. quid sit fugitiuus. §. sicuti. ff. de edilicio edic. & probat Puteus in tracta. sindica. in parte, fuga. c. 2. & Carrerius Reginus in. l. obseruare. C. quorum appella. non recipian. numero. 117. & nnmero. 114. & Hipolitus in sua practi. crimi. §. diligenter.

Et in præsenti casu dicta spontanea præsentatio operatur effectũ vt sententia in absentem lata contra eum qui innocentiam purgare vult, nihil operetur siue in condẽnatione pecuniaria, siue corporali, nam valido manente processu, cessat sententia per spontaneam præsentationem.

Quod secus est, si reus non veniat sponte ad se purgãdum de innocentia coram iudice, sed captus est inuitus post latam sententiam: nam tali casu auditur super absolutione a pœnis corporalibus, non tamen auditur super absolutione a ciuilibus: nam in hoc sententia statim venit exequenda, non spectato lapsu vnius anni prout apud aliquos viget in practica, contra quam practicam sunt apertissima verba textus. ibi. O si despues dela sentencia diffinitiua fuere presos. iuncto ibi. que quanto alos dichos bienes la sentencia se execute como en ella se contiene. nam in huiusmodi casu quãdo reus capitur post sententiam, non habet locum purgatio more in condemnationibus ciuilibus. & in hoc approbatur dictum Angeli supra allegatum.

Decimatertia correctio est, nam iure communi quando contumax habetur pro confesso, non obstante huiusmodi confessione reus auditur, probando quod non fuit delictum quod cõmisit, vel quod est in eo innocens, quia forte occidit vel vulnerauit se defendendo: nam hæc probatio admittitur. Secus vero esset si haberetur pro confesso ex dispositione statuti, nam sententia debet exequi, nec auditur volens probare innocentiam. Et in hac opinione residet Iasson in lege secunda. C. qui testamen. face. poss. sub numero. 6.

Hodie tamen licet a lege regni reus habeatur pro confesso, & pro factore criminis, tamen auditur volens se excusare. Et quantũ ad pœnas criminales non practicabitur opinio Iassonis, licet practicetur in condemnationibus ciuilibus. Et sic hodie sententia lata non solum expressos, sed etiã tacitos effectus operatur contra reos fugitiuos. de quo per Baldum in lege finali. C. de hæredi. instituendis.

Ex quo infero, q̃ in casibus, in quibus in criminibus licet transigere, si lata iam sententia sit contra absentẽ, cum liceat ea non obstante ostendere innocentiam, licebit quoque transigere. secundum Baldum in. l. transigere. colũna quarta. C. de transa. & Alexan. in apostill. ad Bar. in. l. 3. §. hæc verba. ff. de nego. gestis.

14 Decimaquarta correctio est, nã iure communi annotatio bonorũ propter cõtumaciam & fugam delinquentium locum non habet, nisi in casibus, quibus pro crimine publicatio bonorum venit imponenda. secundum Angelum in. l. prima. C. de requiren. reis, licet iudices nostri temporis indistincte faciant bonorum annotationem. vt probat Casaneus in consuetudine Burgun. in rubri. 2. §. 1. sub nume. 11. & Montaluus in. l. 4. titu. 2. libro. 2. foro legum. in glo. in parte, o sobre cosa. vbi tenet, q̃ indistincte in quolibet crimine a relegatione vltra & infra dicit habere locum annotationem bonorum.

Hodie tamẽ loco annotationis bonorum imponitur pœna del desprex, vt supra dixi: nam ista est pœna primitiua contumaciæ. Et quãdo proceditur in casibus, quibus debet imponi pœna mortis, imponuntur nomine pœnæ sexcẽta morapetina quod appellamus la pena del homezillo: & non imponitur nisi quando pœna mortis venit infligenda contra reum, vt probat lex fori posita post dictam pragmaticam de Alcala. ibi. Si alguno fuere demandado sobre muerte de home, o sobre cosa que merezca muerte. Et istam legẽ fori approbat dicta pragmatica. ibi. Faga lo emplazar de nueue en nueue dias, como lo manda la ley del fuero. & quod pœna homicidij non veniat imponenda, nisi vbi mors debet infligi. est tex. pragmatica delos derechos que han de lleuar las justicias del reyno, in capitulo incipienti del homezillo enel caso. folio. 165. in antiquiori impressione. Casus autẽ in quibus venit imponenda pœna mortis copilat Baldus in lege. data opera. C. qui accusa. non poss. numero. 14.

Itaque hodie in quolibet crimine loco annotationis bonorũ poterit imponi pœna del desprex vsque ad quantitatem sexaginta morapetinorum, & vltra hoc possunt sexcenta morapetina exigi por homezillo, vbi in absentia venit reus ad mortem condemnandus, nam a condẽnato in presentia non exigitur istud ius homicidij. vt est tex. in. l. 9. ti. 2. lib. 3. ordina. de quo iure homicidij loquitur text. in. l. 141. & in. l. 69. in. ll. del stylo.

Et vt in materia dictæ pragmaticæ de Alcala est aduertendum, q̃ eius forma non solum seruãda est contra maiores, sed etiã contra minores delinquentes & absentes, & valet condemnatio, etiam non dato curatore. vt notat Bald. & Paul. in. l. cũ & minores. C. si aduersus rem iudi. & idem Bal. in. l. vna. versi. iuxta hoc quæro. C. de cõfessis. & notat Montal. in. l. 7. ti. 11. lib. 1. fori legum. in glo. penultima. 15

Item, dicta forma pragmaticæ seruanda est, quando reus absens nunquã fuit captus. vt probãt illa verba tex. no pudiere ser auido para le prẽder, nam si captus & incarceratus fugit a cõpedibus, statim habetur pro factore & condemnato. vt est tex. in. l. 33. titulo. delas penas, libro. 8. ordin. & statim potest condem

vi que ha de ser en principio de la respuesta

condemnari sine nouo processu secũdum Baldum, in lege prima. C. de aduoca. diuerso iudiciorum. colu. 2. & notat Montaluus in. l. 4. titulo tertio, foro legum. libro secundo. in parte, si alguno. versicu. dubitatur.

DECIMVMSEXtum responsum.

QVAESITVM fuit vtrum pragmatica domini regis Henrichi cõdita, apud Maioritum, para que los que tuuierẽ bienes en vn lugar pechen por ellos, aun que no viuan en aquel lugar, an habeat locum stante immemoriali consuetudine, in contrarium. Nam verba illius pragmaticæ excludũt omnẽ consuetudinẽ quæ sit incontrariũ.

1 Et videtur primum dicendum quod dispositio illius pragmaticæ non loquatur in casu quo probetur consuetudo immemorialis in contrarium.

Nam vbicũq; a lege vel statuto excluditur consuetudo, vel præscriptio, si potest dispositio in alia consuetudine verificari non intelligit exclusa immemorialis consuetudo vt probat Bal. in. l. 1. col. 2. C. de anna. exceptio. & Bald. in. c. 1. §. præterea. in fi. de capitu. corra. in vsi feudo. & Feli. in rubri. de præscri. col. fi. & plures alios docto. refert & sequitur Balbus in tracta. præscri. in quinta parte quintæ partis principalis. q. 9. & ibi asserit hãc esse communem opinionem, et idem notat in. 2. parte, tertiæ partis. nu. 21.

Sed sic est q̃ dispositio dictæ pragmaticæ regis Henrichi potest verum sumere in cõsuetudine decem vel viginti annorum, & vltra ergo non debet intelligi in casu quo probatur immemorialis consuetudo non soluendi collectã ratione possessionum: quia huiusmodi immemorialis cõsuetudo habet vim tituli & priuilegij. vt in. c. sup quibusdam. §. 1. de verborum signifi. et in. l. 1. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & stiua.

Et sicut princeps sine causa non tollit priuilegium. vt in. c. decet. de regulis iuris. & notatur in. l. 1. ff. de consti. princi. & per Baldum & modernos in. l. qui se patris. C. vnde libe. ita non debet tollere cõsuetudines immemoriales, cum in effectu sint priuilegia, & in eis præsumatur iusta & rationabilis causa: imo habeãtur pro veritate propter sui diuturnitatem. secundum Innocentium in capitulo secũdo. de in integrum restitu. colũna tertia. Et probat per plura Felinus in. c. cum a nobis. de præscrip. & corroborat Balbus in dicto tracta. in secunda parte tertiæ partis. quæstione sexta. numero. 14. 2

Et cum per huiusmodi consuetudinem immemorialem adquiratur ius tertio, non videtur rex per suam pragmaticam velle iuri tertij præiudicare. vt in lege secunda. §. si quis a principe. ff. ne quid in loco publi. imo istud ius inductũ in fauorẽ volẽtiũ se iuuare huiusmodi immemoriali consuetudine, videtur illæsum & saluum manere. vt in. c. super eo. de offi. delega.

Ex quibus asserendũ videtur q̃ illa verba, no embargante q̃lquier costũbre, nõ videtur intelligẽda de immemoriali consuetudine sed de minori. quod probat glo. in constitutionibus regni Siciliæ in præludiis. foli. 19. vbi plura refert Matthæus de afflictis.

Quod præmaxime verũ esse vi- 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

detur ex alia consideratione, nam licet illa pragmatica reprobetur cõsuetudo absolute illud est, vt de nouo alia consuetudo induci non possit, cessante noua causa. vt est glo. & ibi doctores in clemen. statutum. de electio. Et notat Iass. & moderni in. l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. delegatis primo. & Iass. in l. de quibus. numero. 55. ff. de legibus. & per Tiraquellum de retractu lega. in præfactione. numero. 18.

Sed in dicta pragmatica consuetudo quæ reprobatur est non solũ præterita, sed futura, ne de nouo inducatur, per quod videtur quod consuetudo immemorialis quæ vigebat tempore quo fuit condita dicta pragmatica, nõ reprobetur per verba generalia: nam si rex voluisset, expressisset. Et plura quæ possem allegare ne derogetur huiusmodi consuetudini ex verbis generalibus, notat Nicolaus Euerat in sua centuaria loco secundo.

Quod corroboratur, nam ciuitas quæ non posset collectas imponere non subditis, pro rebus quæ sunt intra territoriũ ciuitatis, pót tamẽ illud facere virtute priuilegij. vt. l. munerũ. §. patrimoniorũ. ff. de muneri. & honori. & quod posset priuilegio, poterit quoq; virtute immemorialis cõsuetudinis. vt in specie notat Bart. in rubri. C. de mune. & in quo loco. nume. 28.

Et licet Iass. in. l. de quibus. ff. de legibus. nu. 47. dicat sufficere ad imponendã collectã forensibus numerus decem annorum, hodie tamen in muneribꝰ personalibus nõ sufficeret, sed in realibus bona de iure sunt collectãda in locis vbi sũt sita, vt in dicta pragmatica.

4 Pro contraria parte, imo q̃ videatur derogatum consuetudini immemoriali facit, nam quando aliqua cõsuetudo specialiter reprobatur, intelligitur reprobata, licet sit immemorialis. vt est glosa in clementina secunda. in fine. de rebus ecclesiæ non alienandis. & ibi notat Cardinalis. & est glosa per textum ibi in capitulo. non putamus. de consuetu. libro sexto. Et notatur in authenti. nauigia. C. de furtis. & in authenti. omnes peregrini. C. communi. de succeſſ.

Sed sic est, q̃ in dicta pragmatica specialiter reprobatur consuetudo, & in relatione super qua fundatur decisio eiusdem pragmaticæ fit mentio, quod illa consuetudo erat immemorialis, & nihilomin9 ibidẽ reprobatur & annullatur. vt probãt illa verba. Ca yo por la presente lo anullo y reuoco todo. Ergo videtur, quod sub huiusmodi reprobatione comprehendatur immemorialis consuetudo. Et ita elegantissime per plura iura probat Casador. in suis decisionibus. titulo de restitutio. spoliatorum. decisione sexta. sub numero quarto & quinto.

Secundo ad idẽ facere videtur, 5
nam dicta pragmatica declarat aliã quamcunque consuetudinem esse irrationabilem: & cum sit a lege reprobata tanquam irrationabilis, non præsumitur iusta: quia in declaratis ab ipsa lege cessant coniecturæ. vt in lege. ille aut ille. §. primo. ff. delegatis tertio. & in. l. continus. §. illud. ff. de verborum obliga. Si ergo consuetudo est irrationabilis, & a lege reprobata, ergo non est seruanda. vt in. c. consuetudinem. 8. distinctione.

Tertio ad idem facere videtur, 6
nam in fine dictæ pragmaticæ dicitur, q̃ consuetudo cõtraria & aduersa

uersa contra formã dictæ pragmaticæ esset in damnum fisci, & redditum regalium. Si ergo est contra publicam vtilitatẽ sicut lex condita non valeret. vt in lege finali. C. si contra ius vel vtilitatem publicã. Eodem modo non potest valere consuetudo, quia eo ipso quod est contra vtilitatem publicam, est irrationabilis. secundum Abbatem in capitulo finali. de consuetu. columna penultima. Et notat Petrus de Rauenas in materia cõsuetudinis. & Iass. & doctores in. l. de quibus. ff. de legibus. Si ergo talis consuetudo est in damnũ fisci, quantumcunq; sit longeua, non debet valere, quia non debet vlla valere præscriptio. vt in. l. competit. in fi. C. de præscrip. triginta vel quadraginta annorum.

Supradictis tamen non obstantibus, iudicio meo ista dubitatio venit hoc modo decidenda, quod in præiudicium domini regis inducentis collectam, non valet consuetudo inducta contra formam dictæ pragmaticę: nam cum apud dominum regem sit fons iurisdictionis, in toto regno ipse potest iubere & collectare personas suorum subditorũ pro rebus vbicũq; positis, & quod soluatur collecta in locis, vbi bona sunt sita. secundum Bartolum & doctores in rubri. C. de mulieri. & in quo loco. numero. 33. Et id rationabile est vt facilius fiat collectarum exactio. et ne ad inuicem confundantur stationes. secundũ Bartolum per textum ibi in. l. prima. C. de cõpensa.

Et in huiusmodi casu materia ista est impræscriptibilis sui natura in præiudiciũ regis, quo casu etiã immemorialis consuetudo locum non habet. vt notat Casador, in dicta decisiõe sexta, numero quinto.

Præmaxime quia est rationabile satis quod collecta soluatur, vbi bona sunt sita. vt in. l. forma. §. si vero agrum. ff. decensi. & in. l. rescripto. §. fi. ff. de mune. & honori. 7

Si vero vna ciuitas contendit contra aliã, vel vnus pópulus contra alium, vt collecta quæ venit soluenda pro rebus sitis intra territorium alterius ciuitatis, soluatur ab illis habitatoribus illius ciuitatis, & nõ a dominis vel possessoribus bonorum: & sic cõtenditur, quod illi tam propria quã aliena subeant onera. In huiusmodi casu licet consuetudo vel præscriptio non valeat in præiudicium regis, qui potest suum tributum exigere secundum formam illius pragmaticæ, tamen valebit inter ipsos possessores bonorum, & sufficiet ordinaria præscriptio, vt vicini loci, vbi res sunt sitæ, soluant collectam pro dominis & possessoribꝰ. & ita notat Lapus in allegationibus suis allega. 30. in versi. octauo. quem sequitur Feli. allegãdo Ioannẽ de Liniano. in. c. accedẽtes. de præscrip. in octaua coll. & in. c. cũ ex officij. de præscri. & notat Ab. in. c. dilectus. col. penulti. de offi. ordina. & ibi Feli. vbi concludũt, q̃ valet præscriptio, quod ad onera communia non teneatur aliqua ecclesia, sed illa supportent aliæ ecclesiæ. quod declaratur in Inquiridione iudicum ecclesiasticorum in notabili. 174.

Et aduertendũ est, q̃ licet dicta pragmatica loquat̃ de bonis sitis intra ciuitates & loca, & nihil dicat de bonis sitis intra terminos, tamẽ idem est iudicandum de sitis in territorio, quod de sitis intra populos. ex late notatis per Feli. in. c. Rodulphus. de rescriptis.

DECIMVM SEptimum responsum.

AN bona quæ pater assignauit filio suo in titulũ patrimonij, vt possit ordinem clericalem adipisci, debeat conferre vt sibi computet in legitima, vel an censeatur melioratus in tertio & quinto ex dispositione textus in.l.26, in legibus de Toro.

1 In hoc dubio scribens Ioannes Fab. de iure communi in.l.si emancipati.C. de colla. & in.§.fi. instit. de inoffi.testa. dicit ꝙ huiusmodi donatio non debet in legitima imputari, qa non sunt bona quæ vendi possent, & quia datum causa dignitatis consequendæ non imputatur. Et sic his duabus rationibus motus Ioannes Faber dicit nõ imputandum in legitima.

Contra quem facit, nam patrimonium, ad cuius titulum fuit clericus ordinatus, bene potest ab eo vendi. vt concludit Abb. & doctores cõtra glo. ibi. in.c. tuis quæstionibus. de præbẽ. & sic posset imputari, quia & vendi valet. vt in.l. omnimodo. §. imputari. C. de inoffi. testa. & ibi notat Paul.

Cum igitur liberum ab omni onere tradatur hoc patrimonium, clerico non potest dici legitima cũ onere tradita, a qua grauamen tollitur ipso iure. vt in lege. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testa. Et ex hoc excluditur primum fundamentum Ioannis Fabri.

2 Item, secunda ratio ex qua mouetur Ioannes Faber, non videtur procedere posse, nam datum ad titulum patrimonij non videtur datum causa dignitatis cõsequendæ: nam licet clericus sit miles cælestis, vt per glosam in lege. nepos proculo. ff. de verborum significatio. & in.l. miles. ff. de re iudi.

Tamen clericatus de per se non est dignitas. vt in. c. statutum. de rescript. libro sexto. & quia clericus nullum exequitur officium, a qua executione dignitas appellatur. secundum Baldum in. c. cum accessissent. de consti. col. 2.

Et sic ratio Ioannis Fabri posset locum habere, quando a patre aliquid datur ad adipiscendam dignitatem sæcularem, vel ecclesiasticam: nam datum in huiusmodi causam videtur datum vt non conferatur. vt in lege finali. & ibi notat Paul. ff. de peti. hæredi. Et iure regni probatur in lege quinta. titulo. 15. partita sexta. & in lege tertia. titulo. 4. partita. 5.

Et ibidem probatur, ꝙ datum ad expẽdendũ in studio non computatur scholari in legitima. vt de iure cõmuni notat Bal. in. c. bone. el. 1. de postula. prælato. in fine. & quando filius profecit in studio. idem notat Ange. & Iass. in.l. filiæ licet. C. de colla. & idem Iass. in authen. quod locum. eo titu.

Computabitur tamẽ huic filio scholari in tertio & quinto, nam hæc donatio valet hodie inter patrem & filium. Et ita loquẽdo de scholari notat Gometius Arias in dicta lege Tauri. Et idẽ est in qualibet donatione facta filio, nam videtur melioratus in tertio & quinto. vt in. d.l. Taurina. & notat Roder. in.l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testa. folio. 90.

Istud tamẽ intellige quod videtur filio donatum id, quod in studio impẽderit, scilicet, quod est expẽsum, & excedit vltra id quod pater esset erogaturus in alimentis filio prestandis, prout tenetur per totum

tum titulum. ff. de libe. aguo. nam iuxta quantitatẽ alimẽtorum non videtur pater liberalitatem exercere quia soluit debitum: & in necessitatibus nemo liberalis existit. Et sic quod vltra hoc datur & expenditur in studio, hoc videtur donatum. vt in.l. sed & si. §. quod autẽ quis. ff. de peti. hære. ibi. vt si quid latius contemplatione hæreditatis impendit, in hoc non videatur locupletior. Et idẽ potest probari in. l. fi. §. quare. ff. de exerci. actio. vbi quod vltra necessitatẽ impẽditur, nõ gaudet nomine necessariæ erogationis, & sic quod vltra necessitatẽ alimentorũ datur filio in studio, non appellat solutio debitorũ alimẽtorũ, sed est donatio, & cõputabit in tertio & quinto: & si qd vltra datur, cõputabitur in legitima, attenta mente legum huius regni.

Quod limito, nisi pater habeat apud se bona filij, puta legitimam matris præmortuæ, nam ex illis videtur dare, secundũ Pau. in. d.l. fi. ff. de peti. hæredi.

3 Et ꝙ supra dictum est de expensis quæ fiunt in studio ꝙ videãtur filio donatæ, præmaxime pcedit, & id quoꝙ in qualibet alia donatione, qũ ille filius est primæ tonsuræ, nam datũ huiusmodi filio videtur datũ velut in castrẽse peculiũ & statim valet. vt probat Iass. in.l. filiæ licet. C. de colla.

Quod intelligerem, quãdo ille filius primæ tonsuræ esset in exercicio clericali seruiendo & militãdo in officio primæ tonsuræ: nam eo solo quod habeat primam tonsuram si ecclesiæ non inserviat, hoc non videtur procedere ex mẽte textus. Et ibi notat Ioannes Faber in authentica. presbyteros. C. de episcopis & clericis.

Redeũdo igitur ad dictum Ioannis Fab. supra citatum, contra eum videtur facere, nam pro regula est, quod omnis donatio quæ fit ob causam a patre in filium, debet imputari in legitima, & omnino conferri. vt est glo. & ibi communis doctorum opinio in authenti. ex testamento. & in lege. vt liberis. & per Alexandrum in lege. si donatione. C. de colla.

Quod iure regni probatur in.l. 26. de Toro. ibi. e las otras donaciones. nam intelligitur de similibus antea in eadem lege relatis. & sic de donationibus ob causam, quæ debent cõferri. Et ita Michael Cifontanus & alij glosatores intelligunt legem illã, & noster Roderi. Sua. in. l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testa. folio. 91. col. 3.

Ex quo infertur, quod huiusmodi donatio quę fit a patre filio, 4
vt sumat ordinem clericalem, est donatio ob causam necessariam, ad quã pater posset inuitus cogi.

Nam quando filia vult ingredi monasterium, pater iudicis officio cogitur inuitus dotem assignare. vt notat Baldus in lege finali. C. de dotis promiss. & Barto. in lege. 1. §. si parens. ff. si quis a parente fuerit manumiss. & ibi dicit Bartolus quod huiusmodi dos simulatur doti quam pater assignat filiæ vt nubat. Si ergo assimilatur sicut illa confertur. vt in lege. quoniam nouella. Codice. de inofficio. testa.

Eodem modo ista dos spiritualis computanda est in legitima, vt conferatur, nam & dos data filiæ, quæ alimentorũ nomine succedit, vt in.l. Pomponius Philadelphus ff. fami. hercis. confertur hodie. vt notat glo. ibi.

Eodem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eodemmodo ista dos spiritualis quæ datur alimentorum nomine clericis ne in vilipendium ordinis clericalis cogantur mendicare, vt in capitulo non liceat, & in capitulo episcopus. depræbendis est omnino conferenda, vsque ad legitimam, ad quē patet posset omnino cogi filio, assignare argumento text. in lege quæro. ff. de iure dotium. & in. l. filiæ. ff. de leg. 3.

Et sicut donatio propter nuptias vel ob causam dotis non reuocatur, vt in. l. 17. de Toro: eodemmodo, nec donatio datum filio in titulum patrimonij, & sic notat ibidem Michael Cifontanus, si igitur equiparantur, sicut vna confertur, ita & alia, præmaxime cum sit eadem ratio & per consequens eadem debet esse iuris dispositio. Et sic nó videtur locum habere, quod Ioan. Faber opinatur in locis supra allegatis, & licet eum sequatur Casaneus in consuetudini. Burgun. rubrica. 7. §. 5. folio. 246. colu. 1. tamen contra Fabrum ex aliis fundamentis tenet noster Didacus de Couarruuias in. c. Rainaldus. de testamentis. §. 2. numero. 7. cuius sententia verissima mihi videtur per supradicta.

DECIMVMNONVM

Iauuz. responsum.

QVAESITVM fuit circa intellectum. l. 4. titulo delas exceptiones y defensiones, an facta executione virtute contractus guarenticij, vel virtute sententiæ, & facta a reo oppositione, & lapsis iam decē diebus quibus nihil sufficienter est probatum an possit reus petere, vt super exceptionibus iuret actor de calumnia antequam sibi fiat solutio debiti pro quo facta est executio.

Et in isto dubio solet citari quod notat Rodericus Suarez in. l. post rem. in versi. sed pulchrum. ff. de re iudica. folio. 146. vbi dicit quod stante persona creditoris præsente post lapsum decem dierū cogitur iurare & positionibus respondere.

Ego tamen aliter teneo imo q̄ lapsis decem diebus datis ad probādas exceptiones quæ opponuntur a reo non cogitur creditor iurare, nec positionibus respondere do nec sibi sit solutum debitum, nam ex legibus huius regni, vt impedia tur vigor iudicij executiui probatio exceptionem fieri debet vsque ad decem dies, vt probant illa verba legis quartæ, ibi. saluo si hasta diez dias mostraren, & quādo aliquid fieri debet intra certum tempus non iuuat si postea fiat, vt in. l. si intra quinquēnium. ff. de statu. liberis. & in. l. statu. liberum. §. 1. ff. de lega. 2. & est tex. in. l. Item veniunt. §. aquo. ff. de peti. hæredi. & imputandum est reo, qui intra statutum tempus non egit, nam lapsus decem dierum excludit eum, vt in. l. fina. in fine. C. de his qui non manumi. Imo lapso tempore decem dierum videtur renunciatum ab eo qui tacuit, vt in. l. apud eum. C. de censito libro. 11. & in. l. si eo tempore. C. de remiss. pigno. & in. l. cum plures. §. locator. ff. loca. properare, ergo debet reus ad probandas exceptiones intra dies decem, vt in lege ob commissa. C. de adulte. nam vigilantibus iura subueniunt, vt in capitulo vigilanti. de præscri. Cum ergo reus fuerit in segnitie non probando intra decem dies ad hoc a lege datos, nimirum si prius debeat solui debitum

bitum virtute iudicij executiui antequam respondeat creditor positionibus.

2 Secundo in corroborationem huius partis facit, nā dispositio quæ loquitur conditionaliter debet impleri in forma specifica tam in re quam in tempore, vt in lege qui hęredi. ff. de conditio. & demostra. quo fit q̄ cum ex dicta lege regia, vt suspendatur executio debet probatio fieri intra decem dies, ergo eis elapsis nō seruatur forma legis in illis verbis quæ dicūt, saluo si hasta diez dias mostrarem. Cum igitur intra decem dies non constet sequitur quod eo momento quo labitur dies deficit conditio vltima die decem dierum, vt in lege illud. ff. de adquiren. hæreditate. Cum ergo oppositio non facit per probationem cessare debitum, potest deinceps continuari iudicium executiuum, quia paria sunt reum non fecisse oppositionem, vel non esse probatam, quia de quo non constat non videtur propositum, vt per glo. in. l. qui habeat. ff. de manumiss. testa.

3 Tertio ad idem faciunt verba .l. quintæ. titulo delas exceptio. eodem libro tertio ordinamentorū, dū litera textus, dicit. saluo si mostraren quæ verba non solum comprehendunt probationem quæ fit per testes, & instrumēta, sed etiam quæ fieri potest per confessionem nam nulla maior probatio, quam vera confessio, secūdum Innocen. in capit. cū contingat in versi. indigeat. de officio. delega. & in capitulo secundo. de proba. vbi confessio, plus est quam probatio, nam & habet vim notorij, & processus, & ideo nullæ sunt partes iudicis, nisi ad condemnandum, vt in lege vna. Codice de confessis. Cum ergo dicta verba legis absolute omne genus probationis comprehendant debet indistincte intelligi, quod loquatur etiam de probatione, quæ intra decem dies fieri debet, & sic exprimitur in verbis eiusdem legis, dum dicit, o por confesion de la parte iunctis dictis verbis, saluo si hasta diez dias. Itaque nisi confessio fiat intra decem dies, licet lapsis decem diebus reus petat, quod fiat confessionis probatio istud non impedit quin executio sortiatur effectum, & quia a lege est limitatus terminus decem dierum ad faciendam huiusmodi probationem valet dicta probatio facta per testes, etiam non citata parte, vt probat Hipolitus in lege de vno quoq. ff. de re iudi. nume. 119.

4 Quarto in hanc partem facit nam verba legis in dubio inducunt formam secundum Baldum in authenti. matri & auiæ. Codice quando mulier tutell. offi. fungi poss. & in lege comparationes. C. de fidei instrumento. & per Iassonem in lege secūda. ff. de vulga. & pupilla. sed verba dictæ legis regiæ dicūt, q̄ effectū sortiatur executio. y que las justicias no lo dexen de hazer por exception que se allegue, saluo si hasta diez dias no estuuiere prouada: sequitur ex hoc q̄ nisi huiusmodi forma obseruetur, qui aliter faceret contra legem faceret cuius transgressio nullitatem inducit in casibus, de quibus per Felin. in capitu. cum dilecta. de rescriptis. in tracta. de forma.

5 Quinto ad idem facit: nā quando certus & limitatus terminus est datus ad probandum a lege statutum, vt est in præsenti casu intra

idem

Universidad de Deusto
Biblioteca

idem tempus quo debent fieri probationes debet quoq; fieri positiones, & non postea. vt notat glo. in. cap. 1. de confess. libro. 6. & notat Ioan. de Ripa loquendo de termino legali, in voto. 8.

6 Sexto facit nam, quod efectum sortiatur iudicium executiuum lapsis decem diebus, & quod postea iudicium prosequatur datis fideiussoribus, de restituenda pecunia soluta in causam debiti si de vita non appareat, istud non est grauis præiudicij cum sit quid temporale & forte momentaneũ, & ideo tollerabile, vt notatur in lege vna. C. si de momenta. possessi. fuerit appella.

7 Septimo in corroborationem eorum quæ supradicta sunt facit doctrina Paul. in. l. in contractibus. §. illo. C. de non numera. pecun. vbi dicit q; si ad probãdum datus est terminus a lege eo elapso non potest aduersarius petere, vt quis respondeat positionibus, imo creditor lapsis decem dieb9 statim habet fundatam suam intentionem, & idem notat Bald. in dicta. l. in contractibus. in prin. & Paul. in. l. fina. col. 3. ff. de feriis.

Neq; obstat quod anotauit Rodericus Suarez in. d. l. post rem, nam licet eius doctrina in se vera sit non tamen loquitur quãdo a lege datur certum tempus conditionaliter ad probandum, vt est in casu dictæ legis regiæ, quæ assignat decem dies ad probandũ per testes & instrumenta, & per confessionẽ partis, ergo eis elapsis non admittitur probatio per cõfessionem, & ista est cõmunis opinio, secũdum Ias. in. l. admonendi. ff. de iure iur. in repe. num. 319.

8 Neq; obstat q; Rodericus prose allegat q; confessio non sit propriæ probatio, quia imo est vera probatio, vt in. l. 8. titu. 14. parti. 3. imo est maioris potentiæ & eficatię, quã sit probatio & obtinet vim probationis perfectissime secundũ Angelum in. l. sed & si. §. ex quib9. ff. de iudicis. & prohibita post decem dies minori probatione prohibetur illa quæ est maior vel equiualens, & in his quæ sunt paris potẽtiæ par debet esse effectus, vt in. l. si socer. in fine. ff. solut. matrimo. & notat Bald. in. l. conuẽticulam. C. de episco. & clericis, & inter equipolẽtia, idem est iudicium, vt in. l. si mater. C. de institutio. & substi. & sic excluditur istud fundamentum Roderici Suarez.

Reliqua vero fundamenta quibus mouetur Rodericus locũ haberent, nisi post decem dies ad probãdas exceptiones elapsos esset prohibita probatio per partis cõfessionem, vt excludit dict. l. 5. ibi, o por confesion dela parte. Et ita intrepide teneo q; solutio est facienda creditori lapsis decẽ diebus, nec cogitur iurare antequam sibi sit satisfactum, & plura quibus possem hanc conclusionem ornare cumulat Tiraquelus de retractu conuentionali. §. 1. in glo. 1. nu. 45.

Quæ supradicta sunt essent vera, nisi in casu quo deferretur in iuramentum decisorium, quia istud est sententia, & non probatio, et ita sentit Roderi. vbi supra.

DECIMVMNONVM responsum.

AN clerici curam animarũ habentes, vel præbendas sine administratione possint in vita contrahere superfructibus suorum beneficiorum

neficiorum, & an veniẽtes ad mortem habeant hæredes ex testamento, vel abintestato, & an vtroq; casu teneantur in vita, vel in morte aliquid in eleemosinas vel pias causas ex dictis fructibus beneficiorum erogare.

Ista quæstio est profunda & aliorum requirit indaginem, vt notat Filippus Decius in. c. reprehensibilis. de appella. sub nu. 26. Ego tamen pro tenui facultate mea diuido eam in conclusiones sequentes.

1 Prima conclusio est q; clerici nõ sunt proprie domini fructuũ suorum beneficiorum, sed neq; omnino vsufructuari, vel vsuarij, sed sunt fideles dispensatores eorum, qui supersunt neq; ad eos quicquã pertinet, nisi quod prouabili ratione iam consumauerunt, vt est text. in. c. res ecclesiæ. & in. c. expedit. & per totum. 12. quæstio. 1. & ista est verior, & magis cõmunis opinio Canonistarũ, atento iure primeuo & antiquo, & eam dicit cõmunem Albertus in tractat. de vero clerico in libro secũdo. c. 51. post Abba. in capitulo. cum esses. de testamẽtis. & in cap. fina. de peculio clerico. & iure huius regni ita comprobatur & materia ista resoluitur in. l. 7. tit. 28. parti. 3.

Et ex ista verissima conclusione possunt inferri illationes sequẽtes.

2 Primo q; clericus beneficiatus non habetur loco domini, nisi bene administret, si vero male habetur loco prędonis, vt cõcludit glo. in capi. fina. 12. q. 1.

3 Secũdo infertur quod perceptis his quæ sunt sibi necessaria, secundum decentiam status quæ supersunt vltra debet expendere in communes vsus pauperum & ecclesiæ, vt in. c. nulli. in fine. 12. q. 1.

Quod in tantũ est verũ q; pauperes possunt furari quod superest huiusmodi clericis, nec tenẽtur ad restitutionẽ, vt notat Ioan. in silua nuptiali, in pte monitoriæ. nu. 43.

Tertio infertur q; episcopus, aut alius qui bona ecclesiastica procurat si fructus ecclesiasticos in suas voluptates, & vsus conuertunt peccant mortaliter, & ad restitutionẽ tenentur, vt probat Sanctus Tho. in. 22. quæst. 185. in versi. ad septimum. & Feli. in. c. postulasti de rescriptis, nu. 6, & plura alia refert silua nuptialis, vbi supra.

Quarto infertur q; non solum 5
ipsi prælati tenentur ad restitutionem, sed etiã male & indebite recipientes, vt probat summa siluestri. in parte clericus. el. 4. in. 21. q. & Alb ericus in suo dictionario. in parte clericus. & ibi apostil.

Quinto infertur q; clericus habens patrimonium sufficiẽs vnde viuat licet possit cum sit ydoneus beneficium accipere, & inde suam sustẽtare personam, & sine vlla auaritia conseruare patrimonium pro suis hæredibus. Tamen quod superest ex redditibus sui beneficij debet in pios vsus, & largas eleæmosinas erogare, & hac intentione debet quilibet diues beneficium accipere, q; si alia intentione accipiat, vel hoc non impleat peccat mortaliter, & ita per bona iura concludit summa siluestrina in parte cleric9. el. 4. q. 16. & Feli. in. d. c. postulasti. & Sucinus in primo volumi. consilio. 32.

Sexto infertur quod isti clerici 7
diuites habentes aliunde, ex quo soluatur debitum contractum ratione patrimonij, vel ob delictum personæ nõ possunt soluere de redditibus ecclesiæ, sed illos redditus

ecclesiæ

ecclesiæ in pauperes conseruare debent: & ita debet intelligi textus in capitulo peruenit. de fideiusso. secus vero esset in debito cõtracto pro honesta substentatione personæ, quia huiusmodi debitũ ex bonis ecclesiæ posset solui: & ita probat Siluestrina vbi supra, quæst. 16 & Filipus Francus in .c. repræhensibilis. de appella.

8 Septimo infertur q̃ clericus potest modica tantummodo donare temperate, vt in capitulo cæterum. de donatio. & si consanguineus clerici indiget potest in studio necessaria subministrare, vt probat Siluest. vbi supra, in.q.3.&.15.

Et eadem ratione potest clericus ex redditibus ecclesiæ sustẽtare consanguineam, & dotare si sit pauper, & indigens, & dos detur secũdum cõditionem personæ, & non ad põpam fastidiositatis, & ita notat Abb. in capitulo peruenit. de arbitris: & notat Stepha. Auferri in in quæstionibus capella. Tholosa. quæstio. 289.

Imo non solum cõsanguineam sed propriam filiam expuriam posset clericus de bonis adquisitis intuitu ecclesiæ dotare honeste a tento statu. & conditione personæ, & ita per plura iura probat Ioan. Lupi. de Pala. ruui. in cap. per vestras. de donatio. inter virum et vxorem. §. 23. nume. 13. & noster vigilantissimus Couarruuias in lectura libri quarti Decreta. §. 6. fol. 106. & Felin. in dicto capitulo postulasti. de rescriptis.

9 Octauo infertur q̃ ista necessitas conuertẽdi, quod ex fructibus beneficiorum supereſt non solum obligat clericũ in pios vsus, vel in eleæmosinas conuertere, sed si necessitas offerret ipse ratione officij tenetur pauperes inquirere, & eis eleæmosinas necessarias ad rationem eminentis necessittias præstare, & ita concludit Abulensis super Matthæo. capitu. 6.

Nono & vltimo infertur q̃ cum 10
clericus sit procurator, & dispensator bonorum quæ habet intuitu ecclesiæ & beneficiorum si male dispensat, & in proprios, & non debitos vsus cõuertat licet alienatio horum fructuũ mero iure teneat cum modificatiõe de qua supra in quarta illatione, tamen ipse clericus tanquam male vtens, & dissipans poterit puniri propter abusum fructuum ecclesiasticorũ, & ita singulariter notat Cardina. in clementi. gratiæ. de rescriptis. col. fina. & est bonum verbum, neglectum tamen a prælatis.

Secũda principalis conclusio est 11
q̃ clericus habens bona patrimonialia, vel aliũ de adquisita, ex donatione, vel quo vis alio titulo ex quibus bonis percipit fructus, vel redditus potest, tam de bonis, quã de redditibus disponere, sicut quilibet alius laicus, quia in huiusmodi bonis nulla inuenitur prohibitio: etiam si illa bona habeat in titulum patrimonij, et ita probat Siluester, vbi supra. q. 18.

Tertia principalis conclusio est 12
q̃ in bonis adquisitis per clericũ ratione laboris personalis puta, quia cãtat capellaniam intitulatam, vel percipit ex cantatione aniuersariorũ in grossa vulgo dicta, del cabildo, vel quia est capellanus alicuius principis, qui ei multa donauit, vel quia est cõsiliarius, et habet stipendium, vel quia est docens aliquas artes, et sic ex suo labore personali multa adquisiuit in his adquisitis intuitu personæ disponere potest libere

libere, sicut quilibet laicus de bonis suis. Et ita concludit Siluester vbi supra. quæstione quarta. ad finem. Et si intelligas præbendam pro labore personali idem notat Baldus in. l. cum oportet. §. ne autem. C. de bonis q̃ libe.

Et idẽ intelligo de distributionibus quotidianis, vel de eo quod ipse clericus sine auaritia conseruat ex portiõe ecclesiastica sibi assignata vt persona sustentetur, & ille partius viuendo habet reliquum. Et ita colligo ex sancto Thoma in secunda secundæ, quæstione. 185. §. ad septimum. versicu. ad secundũ. Et loquendo in distributionibus notat glo. in pragmaticis sanctio. in titulo. quo tempore quis debet esse in choro. fõlio. 155. Et ista quoque conclusio probatur ex his quę notat Siluester vbi supra, in quæstione sexta.

13 Quarta principalis cõclusio est; quod de generali consuetudine clericus facit suos fructus, & bona intuitu ecclesiæ ex eis adquisita, & siue in vita siue in morte potest ex eis disponere ex dicta generali consuetudine, quam Papa scit & tollerat. vt notat glosa in capitulo præsenti. de offi. ordi. libro sexto. quam ibi omnes doctores sequuntur. & Siluester vbi supra. quæstione secũda. Et licet glosa in dicto capitulo finali distinguat inter clericos habentes administrationem, & non habentes, consuetudo tamen non distinguit, & simpliciter in omnibus clericis locum habet. Et ita concludit Guillermus Benedicti in capitulo. Rainuntius. de testament. in parte, & vxorem nomine. nume 10. 264. folio. 76. & glo. in pragmaticis Sanctioni. titu. de annatis. in parte, adquisitis. folio. 149. Et idẽ notat Philipp. Francus in tracta. de testamentis. q. 20. & Casaneus in consuetu. Burgun. rubri. 8. §. 5. sub nume. 30. & sub nume. 63.

Et in his locis concludunt omnes doctores, quod consanguinei clericorum etiam ex dicta consuetudine succedunt ab intestato. Ad quod alludit lex nostra Hispana in comitiis Maioriti. anno. 1534. c. 19. Et ista est communis opinio, vt testatur apostill. ad Abba. in. c. reprehensibilis. de appella.

Tẽperanda tamen est dicta con 14
suetudo multipliciter.

Primo, quod si eo quod omnia bona dantur ex testamento vel ab intestato hæredibus clericorũ, pateretur ecclesia vbi erat beneficiat? detrimentum, puta quia indiget refectione vel ornamentis pro celebrandis diuinis officiis, vel vrgeretur qualibet alia necessitate: tunc ipsa ecclesia se opponens huic successioni ab intestato, debet præferri hæredibus consanguineis, quia in huiusmodi præiudicium ecclesiæ non potuit consuetudo introduci, quæ sit ecclesiæ onerosa. Et in huiusmodi casu iura antiqua debent vigere, vt ecclesia succedat clerico in bonis intuitu ecclesiæ adquisitis. vt in capitulo finali de peculio clericorum. & in capitulo. relatum de testamen.

Et si non habet clericus consanguineos successores, debet ecclesia succedere. vt in lege quinquagesimatertia. titu. sexto. partita prima. nam & tali casu tutor succedit pupillo. vt in lege. quo tutela. ff. de regulis iuris.

Et quod quando ex huiusmodi successionibus resultat onus ecclesiæ. q̃ non valeat dicta cõsuetudo, si lesio non sit modica cõcludit 15
& probat

Universidad de Deusto
Biblioteca

& probat Philippus Francus vbi supra. & Siluester. q. 2. Et secundū hoc venit intelligendum quod notat Calderi. in rubrica. de testamē. consilio secundo. vbi dicit valere huiusmodi consuetudinem, quod succedant consanguinei in huiusmodi fructibus intuitu eccle siæ adquisitis, nam debet intelligi nisi sit onerosa ecclesiæ, nam si gra namē est magnum, succurritur ecclesiæ. vt in. c. 1. de consuetu. Et ibi notat Cardi. quod si de consuetudine solet dari agnus paschalis parochianis ab eorum parrocho, vel ab ipsa ecclesia debet dari, interim quod ecclesia non multum grauatur, alias secus. Et istud sequitur Petrus Rauena in allegatione consuetudinum. folio. 171. Et possunt hæc omnia corroborari ex his quę notat Ioannes de Ripa in suis respon. titulo de consuetudi. cap. 14. numero. 33.

Secundo venit temperanda dicta consuetudo, quod licet clerici possint ex dictis fructibus disponere tam in vita, quam in mortis articulo: tamen ista generalis consuetudo non excusat clericos a peccato, qui tēpore mortis omnes protientus, quos ab ecclesia habuerūt, vel relinquunt consanguineis diuitibus, vel aliis non egētibus, & nihil præstant vel ecclesiæ, vel pauperibus, vel in alios pios vsus. Et ita notat Hostiensis in capitulo finali. de peculio cleri. & archi. in summa. 12. quęstione. 3. & sequitur gl. in pragmaticis sancti. in titulo de annatis. folio. 149. & folio. 150. columna prima.

16 Tertio, temperāda est dicta consuetudo cum sit odiosa & correctoria iuris antiqui, quod non debet extendi vltra id, quod est in obser-

uantia: & sic non est sublata obligatio, qua clericus astringitur dū viuit erogare quod superest de reddit ibus ecclesiæ in pios vsus, imo tenetur sub pœna peccati mortalis, secundum omnes doctores supra citatos.

Nec tollitur successio ecclesię in casibus notabilis necessitatis, & quando aliter ecclesia pateretur notabile detrimentum, nam in hoc non debet consuetudo esse onerosa iuri ecclesiæ, vt supra dixi, quia licet fructus ecclesiastici sint in confuso, prælatus tamen propter dictā consuetudinem nō excusatur, quominus & ecclesiæ & pauperib⁹ prouideat. vt cōcludit Stephanus Auferri. in apostill. capellæ Tholosa. quæstione. 499.

17 Quarto tempera. in commendatariis & aliis qui habent ecclesias, & abbacias in titulum commēdæ, nam isti seruare debent sua priuilegia & statuta, & dum viuunt possunt sicut sæculares frui fructibus. vt notat Caputius in decisione tertia. Apud nos tamen isti commendatores habent monasteria, tam religiosorum, quam fœminarum, quibus præstāt alimoniam ex redditibus. vt est videre in conuentu Legionensi, & de Vcles, & de Alcantara, & Calatraua, & in monasterio monialiū sanctę Fidei apud Tolletum, vbi demoratur cognata mea domina Catherina de Aluarado, religiosissima & honestissima monacha, & summæ deuotionis fœmina, & habent quoq; plura hospitalia, quibus fructus dantur ex commendis, quod est laudabile, & iuri consonum.

Notandum tamē est, quod vbi viget ista consuetudo, quod clerici habeāt successores in fructibus intuitu

tuitu ecclesiæ adquisitis, si forte clericus occidatur, emenda clerici occisi debet applicari hæredibus clerici & nō ecclesiæ, vt probat noster vigilantissimus senator regius Conarruuias in libro secundo resolutio. capitulo nono. numero decimo.

Et notandum quoque, quod vbi viget dicta consuetudo de iure, tenētur clerici soluere decimam ex suis possessionibus, nisi consuetudine hoc sit sublatum: & ita colligo ex Siluestrina in parte decima in versiculo septimo.

Et ex supra dictis manet diluci data ista materia secundum mentem iuris canonici, quod latius extendere poterit Theologorū schola, quibus & iudicio sanctę matris ecclesiæ quæ supra dicta sunt humiliter subiiciuntur.

LAVS DEO.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PETRI NVNEZ DE AVENDANO IVRIS CIVILIS DOCTORIS DICTIONARIVM Hispanum, legibus partitarũ regni Castellæ probatum, & ad faciliorem intellectum mandatorum Regalium hic additum.

PROOEMIVM.

DORQVE LOS NOMBRES FVeron hallados para significar la propria naturaleza de las cosas y sus effectos, y muchas vezes enlas leyes y prouisiones reales, priuilegios, y sentencias, contractos, y vltimas voluntades, se ponen palabras compendiosas, y de varias significaciones: por lo qual suele nascer dubda y ambiguedad enlas dichas dispusiciones. Y algunos letrados van a buscar el verdadero entẽdimiento al derecho comun delos Romanos, comoquiera que los Castellanos deuẽyr alo saber delas leyes destos reynos, mayormente delas siete partidas, do esta la verdad dela justicia summada segun nuestra religion Christiana, pues los Christianissimos y muy Catholicos Reyes Castellanos las ordenaron, y mandaron guardar. Por lo qual considerando que la memoria delos hombres es deleznable, para ayudar algo a su flaqueza, paresscio me por vtilidad comũ hazer vn Dictionario de vocablos Castellanos, sin composicion de otros, allegando las leyes Reales, do estan declarados: porque con ello se tome verdadero entendimiento dela dubda que se ofresciere. Sobre lo qual pusse algunas digressiones para entender se vnas leyes por otras. Y tambien me mouí a hazer esto, imitando graues doctores que para el derecho comun lo compusieró: el qual tambien para mayor facilidad por las letras del. a. b. c. diuidí enla manera siguiente.

Nã in qua cunq; materia, etiã si sit odiosa, assumẽda est interpretatio a propria significatione vocabuli. vt in. l. cum lege. & ibi Aretius. ff. de testamẽ, & notat Calde. in cõsi. 2. de cõsanguí. & affi. & Deti. in. c. cum ordinem. de rescriptis. Consuetudo tamen sæpe mutat ꝓprias significationes verborum. vt l. nõ aliter. & ibi gl. ff. delega. 3.

A

Ab intestato. l. 1. titu. 15. part. 6. y segun esta se han de entender la. l. 6. y. 7. y. 9. y. 12 y. 22. y. 36. y. 54. enlas leyes de Toro. y la. l. 1. ti. 14. lib. 3. delas ordenanças Reales, y las otras leyes, do se hallare esta palabra, ab intestato y sin testamento para la. l. 1. titu. 8. lib. 1. ordí.

Abigeo. in. l. 19. ti. 14. par. 7.

Abreuiadura. l. 7. titu. 19. par. 3.

Abilidad de clerigo. l. 2. titu. 16. par. 1.

Auenidores. l. 23. titu. 4. par. 3.

Aluedriadores. l. 23. titu. 4. par. 3.

arbitradores

Sententia horũm arbitratorũ potest vsq; ad trigínta annos retractari. Et ista est communis opinio, teste Roberto Marant plura allegante in suio speculo aureo, in titulo de appellatione, sub numero. 112. & tacitur-nitas decem dierum non nocet, quin postea possit agi vsque ad triginta annos ad reductionem contra sentẽtiam arbitratoris, vt comprobat Alexander in.2. volumine. consilio. 95. Ideoque lex finalis titulo. 4. partita. 3. ibi. o si callassen fasta diez dias, debet intelligi ne aduersetur huic quod dico de iure communi, quod loquatur de sententia lata ab arbitro iuris, quem lex illa nominat auenidor, qui est arbiter iuris, vt exponit lex. 23. eo titulo in principio. Et cùm isti iudices sint diuersi, lex quæ loquitur de arbitros, non debet extẽdi ad arbitradores, nisi respectu executionis, nam sententia siue sit arbitratoris, siue arbitri iuris, habet executionem paratam, iuxta formam tex. in lege finali in legibus de Madrid. Et ita declaratum est per legem octauam in curiis de Madrid anno. 1542.

Vnum tamen ad praxim notandum censeo hoc in loco, quod licet arbiter iuris & arbitrator, in pluribus iuris partibus vt diuersi iudicentur, & ob id tam iure communi quam iure partitarum permissum erat iudicibus cognoscere de causis subditorum, quando hoc fiebat, tanquam ab arbitratoribus, & non tanquam a iuris arbitris, vt est glosa in. l. sed & si in seruum. §. si quis iudex. ff. de arbitris. & notat Bartolus & post eũ moderniores in lege. si qui ex consensu. C. de episco. audi. Et plures refert Antonius de Tremolis in apostill. ad practicam vberti. de bona curso. in titulo de executione compromissi. in fine. in apostill. in parte erat iudex. quod iure nostro comprobatur ex lege vigesima quarta. in versiculo. otrosi dezimos. titulo quarto. partita tertia.

Hodie tamen iudex ordinarius corrector non potest de causa cognoscere inter subditos, etiam tanquam arbitrator vel amicabilis compositor ex consensu partium. vt in lege nona en los capitulos de corregidores. ibi. ni reciban el ni sus officiales compromissos de ningunos pleytos. &c. nam dum prohibet ista litera acceptare compromissa, cõprehendit etiam arbitramenta, nam appellatione compromissi id venit Hispano nostro sermone. vt in lege vigesima. titulo quinto. partita prima. ibi. Compromisso quiere tanto dezir como prometimiento de auenencia. Ista autem auenencia y prometimiento non solum in arbitramento iuris, sed in arbitramento communium amicorum comprehenditur, & cum conueniant verba legis, conuenit eius dispositio. vt. l. 4. §. totiens. ff. de damno infecto. & verba generalia dictæ legis nonæ non distingunt leges, & ob id non sunt distinguenda, præmaxime quia eadem fere in vtroq; casu militat ratio, quia fraus præsumitur contra iudices, quod vellint se exonerare a iudicando, acceptando compromissa. vt notat Ioan. de Platea ex. l. 2. C. de cano. largitionum titulorum libro. 10. licet compromisso cessante concordare litigantes sit cõmendatissimum & laudabile opus iudicum. vt in capitulo primo de mutuis petitioni. seruata distinctione, quam peritissime citat Lodouicus Gomez in tracta. casuum negligentiæ iudicum. folio paruo ducentesimotertio. & per Felinum in rubrica. de tregua & pace.

Acechar

Acechar. l. fi. titu. 2. par. 3.
Accusaciones. vt in. l. 1. titu. 1. par. 7.
Acorralar. l. 4. titu. 15. par. 7.
Acreedor. l. 10. ti. 33. par. 7.
Acolito. l. 11. titu. 6. parti. 1.
Actos. l. 112. titu. 18. parti. 3.

Quia actorum appellatione proprie veniunt quę sunt iudicialia, vt in ista lege partitæ. & extra iudicium extricte hoc accipitur. vt in. l. eum actũ ff. de nego. gest. De iure tamen cõmuni actorum appellatione etiam acta extraiudicialia veniunt. vt in. c. quoniam cõtra. de proba. & per Innocen. in. c. 1. col. 1. eo titu. & notat gl. in. l. acta. ff. de re iudica. & in. l. labeo. ff. de verbo. signi. & resoluit Rober. Marant in specu. aureo. in. 6. parte iudicio rum in. 7. actu. foli. 216. Ideo vt hęc omnia comprehenderentur, dum lex permittit tabellionibus regiis vltra contractus & testamenta quæ soli de numero vel conciliorum conficiunt, addit. l. 4. titu. 18. libro. 2. ordina. q; dicti tabelliones regij possint conficere y dar fe de todos los actos judiciales y extraiudiciales sin pena alguna. & iste est intellectus illius literæ, de qua lege regia latius dixi in tracta. meo de expositiõe legali. c. 10. nu. 8.

Adeuinar. l. 1. titu. 23. par. 7.
Adelantar. l. 14. ti. 3. par. 6.
Adelantado. l. 5. ti. 5. parti. 5. &. l. 2. titulo. 14. parti. 4. &. l. 22. tit. 9. par. 2. &. l. 1. titu. 4. par. 3. &. l. 1. ti. 6. par. eadem.
Adopcion. l. 7. titu. 7. partita. 4. &. l. 1. titulo. 16. parti. 4.
Adelantado de corte. l. 19. titu. 9. par. 2.
Adalid. l. 1. ti. 22. par. 2.
Adulterio. l. 1. ti. 17. parti. 7.

Quia hic fit mentio adulterij, visum mihi fuit esse vtile referre vnum ad praxim conducibile in ista materia: nam cum hodie ex dispositione legis del fuero in. l. 1. titulo. 7. foro legum. lib. 4. comprobata per legem. 81 &. 82. In legibus de Toro adulter & adultera traduntur marito cũ eorum bonis, vt vel eos occidat, vel dimittat, & bona applicantur marito. Et per has leges est immutata pœna de iure communi, & de iure partitarum in l. 15. titulo. 17. parti. 7. Aliqui ex nostris doctoribus dicunt, quod ista bona non sunt applicanda marito, si mulier habeat filios, sed ea asserunt ad filios debere pertinere. per textum in authẽ. vt liceat matri & auiæ. §. quia vero plurimas. &. §. si vir. coll. 8. & per glo. in. c. 1. vt lite non contesta. & notat Nicolaus in apostill. ad Dinum. in regula non debet. de regulis iuris libro sexto. Et freti nostri doctores ita limitant dictam legem fori, inter quos est Didacus del Castillo in. l. 82. de Toro. & in. l. 81. in glo. fina. & Didacus de Couarruuias in lectura quarti decreta. foli. 83. & idem notat Michael Cifonta in dicta lege. 81. & ibi allegat Ioan. de Pala. ruuios.

A 2 & Montal.

& Montal. idem tenentes, maxime Ioan. de Palacios rtuios in rubri. de donatione inter virum & vxorem. §. 20. & allegant legem primam. titu. 7. libro. 4. foro legum. ibi. Pero si hijos derechos ouierē ambos, o el vno dellos, hereden sus bienes. Et in ista eadem opinione est Vldaricus Zazius in. l. 2. ff. soluto matrimonio. numero. 10. & Casaneus in consuetudi. Burgun. rubrica sexta. in principio. numero sexto. Sed ne ista doctrina sine distinctione relata fallat regnicolas nostros, debet intelligi quando maritus occidit adulteros, nam tunc cum vindictam sumat in personis, non debet habere adulterorum bona, sed manent apud filios, siue communes, siue alterius, ex adulteris occisis, nam eius filius vel filia habebit bona. & id sonant verba dictæ legis primæ. titu. 7. foro legum. lib. 4. dum dicunt, hereden sus bienes. nam donec adulteri sunt viuentes, nulla potest esse hæreditas. vt. l. hæreditas. & ibi Philippus Detius. ff. de regulis iuris. & in lege prima, titulo tertio, partita. 6. Si ergo ista lex vocat filios adulterorum ad eorum bona per modum successionis, & sic vt hæredes, de necessitate fatendum est legem fori loqui in casu, quo adulteri occiduntur, & sic mortem patiuntur naturalem.

Si ergo maritus non vult eos occidere, sed finit eos viuere, vel incarcerando, vel relegādo, vel similia faciendo, ex dispositione legis regiæ, que dicit, faga dellos lo que quisiere, y de quāto han. nam cum ista verba inducant meram voluntatem rationi omnino non subnixam, vt in. l. fidei commissa. §. vtrum. ff. delegatis. 3. maritus qui potest occidere adulteros, potest etiam minora facere. vt in. l. nec in ea lege. ff. de adulteriis. & notat Yserna in titu. quæ sint regalia. in parte, & bona committentium. col. 3. Si ergo maritus omnino viuere finit adulteros, eis viuentibus etiam si filios habeant, debet maritus habere eorum bona, & vti fructibus ad libitum, quia in isto casu dicta lex fori non vocat filios ad bona adulterorum, sed in casum mortis: interim ergo maritus frui debet bonis. Nam & olim de iure antiquo, secundum quod mulier adultera nō patiebatur mortem, sed includebatur monasterio, ea viuente maritus fruebatur bonis, & ea post mortem restituebat filiis. vt in. l. consensu. §. si vero filio. C de repudiis. & in authenti. vt liceat matri & auiæ. §. quia plurimas. coll. 8. & in lege. 24. titulo. 11. partita. 4. & in lege. 17. titulo. 15. partita. 7. Eodem modo debet hodie quoque frui, nam in hoc nihil est immutatum respectu bonorum mulieris viuentis. Et idem est censendum in bonis adulteri, cum hodie par pœna tam adultero quam adulteræ imponatur, & alter sine altero non possit occidi. vt in lege nonagesimatertia. in legibus del estylo. Et ita tenendum assero in practica, quod latius explicaui in dubiis meis, sub dubio decimooctauo.

Afrontar. l. 27. titu. 5. par. 5. & l. 36. titulo. 12. par. 5.
Aio. l. 4. titu. 7. par. 2.
Algarada. l. 29. titu. 23. par. 2.
Almirante. l. 3. titu. 24. parti. 2. & l. 24. titulo. 9. partita. 2.

Aluedrio

Aluedrio. l. 10. titu. 27. parti. 2.
Alfaqueque. l. 1. titu. 30. parti. 2.
Aleuoso l. 1. titu. 2. par. 7.
Alquimia. l. 9. titu. 7. parti. 7. & l. 4. tit. 4. par. 6. & l. 13. titu. 5. par. 2.
Almoxarife. l. 5. titu. 10. par. 7. & l. 7. titu. 14. ca. par. & l. 25. titu. 9. par. 2.
Almoganar. l. 1. titu. 14. par. 7.
Alimentos. l. 5. titu. 33. parti. 7. & l. 2. titu. 19. partita. 4.
Aliñar. l. 15. titu. 16. parti. 6.
Alhori. l. 29. titu. 5. par. 5.
Alferez. l. 11. titulo. 18. partita. 4. & l. 16. titulo. 9. parti. 2.
Alguazil. l. 20. ti. 9. par. 2.
Almoradanes. l. 5. ti. 22. par. 2.
Alçada. l. 1. ti. 23. par. 3.
Aluala. l. 5. ti. 14. par. 3.
Almoneda de menores. l. 60. ti. 18. par. 3.
Almoneda. l. 32. titu. 26. par. 2. & l. 52. titu. 5. par. 5. & l. 6. ti. 8. parti. 3. & l. fi. titu. 27. par. 3.

Destas leyes se collige, que el almoneda ha de hazer se en lugar publico concejeramente de dia, por manera que la cosa vendida, o que se pone para ello, se pueda ver, y ha se de pregonar. Y si son muchas las cosas que se venden, puede se comprar cada vna por si. Y do es costumbre guardar se los terminos dela ley del fuero, que es. l. primera. titu. 20. foro legum. lib 3. Prouada esta costumbre vale, secundum Bal. in. l. fi. in prin. C. de iure domi. impetran. & Alexan. in apostil. ad Bār. in. l. si conuenerit. 1. ff. de pigno. actio. Y do no ouiere costumbre cierta, si la deuda es de concejo, o de persona particular, de necessidad han de passar diez dias antes que se haga remate. vt in dicta. l. 52. ti. 5. par. 5. saluo si la cosa se vende por marauedis del rey, porque en tal caso lo mueble se ha de rematar dentro de tres dias, y los rayzes de nueue. vt in. l. 11. & in. l. 13. titu. 4. lib. 6. ordina. rega. Mas enla deuda de particulares, aunque de necessidad se ha de pregonar la cosa por diez dias. vt in dicta. l. 52. ti. 5. par. 5. Empero para hazer se el remate, de necessidad han de hauer passado veynte dias despues que se començo a almonedear. vt in. l. fi. titu. 27. parti. 3. Mas si el cōcejo o vniuersidad quando se vende su cosa quiere implorar el priuilegio del menor, en tal caso han se de guardar los terminos dela. l. 60. ti. 18. parti. 3. saluo en el remate del arrendamiento delos proprios de concejo, enel qual se han de guardar los terminos y forma dela. l. 10. titulo. 15. libro. 2. ordinatio. & in lege quarta. titulo tertio. libro septimo ordinationum. Enlas quales leyes se ha de aduertir que el señalamiento del dia del remate ha de hazer se por voz de pregonero. vt in dicta lege quarta. titulo tertio. libro septimo. Y

mo. Y esto añade aquella.l.ala.l.10.titulo.15.libro secundo. Et sic intelligo quæ notat Caputius in decisione.36.

Item vltra supra dicta est aduertendum, q̃ istæ leges loquuntur quando fit subastatio ad locãdos redditus populorum, nam si agetur de vendendis bonis mobilibus, puta, vinum, vel oleum, aut frumentum, sufficit quod vendatur publice, & præsente iudice, vt notat Baldus in lege prima. C. si propter publi. pensi. in fine.

Item in ista materia est aduertendũ vnum, de quo nonnulli practicantes quotidie hæsitant: nam licet bona debitoris capiantur vt pro debito vendãtur in publica subastatione secundũ formam supradictã, nihilominus capitur debitor & incarceratur, donec præstet executori fideiussorẽ, quem practica appellat de saneamiento, & id est satis iuri consonũ: nam licet sit verum q̃ in exequendo non sit incipiendũ a captura personæ, tamen potest nuntius vel executor incipere a captura, compellendo debitorem personaliter, vt indicet bona sua, in quibus erit facienda executio. Et ita notat Pari. de Puteo in tracta. sindica. in ver. executio. col. 3. per gl. in l. pe. ff. de cess. bono. & notat Feli. in. c. quo ad consultationẽ. de re iu. col. 7. & Casa. in cõsue. Burgũ. rub. 5. §. 2. nu. 31. Nam potest dicere executor, ego nescio an habeas bona propria, in quibus faciã executionẽ, exhibeas mihi illa, alias exequar in personam, eam incarcerando: tunc enim si debitor exhibet bona. & per legitimos testes citato creditore corã iudice probatur q̃ illa bona sunt propria debitoris, vel saltim q̃ ea possidet, non est opus alia cautela, & testes hoc asserẽtes sunt velut periculi nominatores, & fideiussores, & relaxatur debitor a carcere. Si vero hoc non facit præcise compellitur donec indicet bona, secundũ Puteum vbi supra. quem sequitur Robertus Marant. in suo speculo aureo, titulo de executione sententiæ. sub numero. 23. Et ne capiatur ab executore debitor, & detrudatur in carcere, inoleuit practica, vt statim detur fideiussor de saneamiento. Quod posset corroborari ex doctrina Bal. in l. 1. C. quando fiscus vel priuatus, vbi dicit, quod licet pro debito minoris bona tutoris non capiantur, si tamen non indicat & vendit tutor potest incarcerari ob contumaciam: & sic in casu nostro incarceratur debitor si non indicat bona propria, vt ab executore pro debito vendantur. Et ista cõsuetudo quod talis fideiussor de saneamiento debeat dari, approbatur per Didacum de Couarruuias in libro secundo Resolutio. c. 1. numero. 2. & approbatur a Bal. in l. fi. §. & si præfactã. C. de iure deliber. in. 2. col. vers. interim. & per supra dicta credere inaduertẽter dixisse Rodericũ Suarez in. l. 2. titu. de los emplaza. foro. ll. li. 2. in ver. vlterius. in fi. q̃ debitor captus pro executione, possit relaxari sub fideiussore dela haz, qa nõ põt per supra dicta.

Item in ista materia aliud euenit quotidie in dubium, videlicet quando fit executio in alia re quam in condẽnatione continetur, vt quia quis condẽnatur ad pecuniam, & fit executio in bonis per eundẽ iudicem, & contra ipsum condẽnatũ, nam pignora subuastantur & dantur emptori, & eo non reperto adiudicãtur creditori pro iusto pretio. vt in. l. ordo. C. de executione rei iudi. & in. l. 2. C. si in causam iudi. & in. l. a diuo Pio. §. si pignora. ff. de re iudica. & in lege finali. titulo. 27. partit. 3. quod declarat Suscl. consi. 37. col. 3. in. 4. volumi. & ad capienda ista pignora, & ad earum subastationem nõ fit, sed neq; requiritur citatio partis ex quo isti actus non sunt præiuditiales, sed reparabiles: sed quando iudex procedit ad vltimum actũ interponendo decretum super alienatione, vel adiudicatione, tũc debet debitor citari, quia tractatur de magno præiuditio, & de translatione dominij, & ita notat Albe. in. l. creditor. C. de distractione pigno. & notat Math. de Afflictis in decisio. Neapol. decisi. 358. & sequitur Robertus in specu. aureo. titu. de executione sententiæ sub nu. 19. & facit doctrina Barto. in lege alio. nume. 16. ff. de alimen. & ciba. lega.

Et q̃ requiratur ista citatio debitoris in vltimo actu vẽditionis pignorum est de iure istius regni tex. in. l. 2. tit. fi. lib. 5. ordina. cuius verba sunt ninguna entrega ni execuciõ se faga en bienes del deudor por carta ni sin ella fasta ser llamado el deudor. Nam ista executio, vel entrega intelligitur del remate delos bienes, nam captura pignorum, & subastatio nõ est executio, sed principiũ executionis, & a fine fit denominatio, & effectus consideratur, vt competat nomen, vt in. l. anullo. C. de feriis. & in. l. 4. §. condẽnatum. ff. de re iudi. & verba cum effectu sunt intelligẽda, & istud nomen entrega Hispano sermone significat apoderamiento corporal q̃ se haze a alguno, vt in. l. 1. titu. 14. parti. 6. & probatur in. l. prima titu. 13. partit. 5. & donec res quæ subastatur tradatur emptori non dicitur facta eius executio, vel entrega. Nam ista traditio est effectus sententiæ, vt notat Abb. in. c. suscitata de in integrum executione, & restitu. & notat Jas. in rubri. ff. de reiudica. & executio Hispano nostro sermone appellatur, el remate delos bienes, vt declaratur en la prematica de Alcala sobre los derechos de meajas anno. 1503. folio mihi. 165. Igitur ad istam executionẽ quæ appellatur el remate debet citari debitor antequã bona vendantur, & sic debet intelligi dictum Ange. in. l. si sic. §. primo. ff. de legatis secundo: licet aliter eum declarat Rodericus Suarez in lege post rem. ff. de reiudi. in. 12. limitatione, & iste est verus, & indubitatus intellectus illius legis secundæ, quod comprobat vsus practicus omnium iudicum, & ita sunt intelligenda quæ notat Montaluus in lege prima, titulo. 20. foro legum, libro tertio. in glo. 2., & Matthæ. in constitutionibus regni Siciliæ rubrica. 17. libro secundo, numero. 22.

Sed an sufficeret q̃ ista citatio fiat ad domũ, vel an debeat fieri in persona propria debitoris non est absq; dubio, nam quãdo contra cõtumacem interponitur secundum decretum, ex quo dominium transfertur sufficiebat q̃ citatio quæ requiritur interponatur in domo debitoris, vt est tex. in. l. 6. tit. 8. par. 3. & idẽ videtur in qualibet alia executione sententiæ, vel instrumenti cum sit par ratio, sed contrariũ est tenẽdum, quia citatio debet fieri in propria persona debitoris: nam dicta. l. 6. ti. 8. par. 3. corrigitur in eo de citatione ad domum ex notatis in verbis expressis. l. 1. in fine. ti. 9. lib. 3. ordina. in fina. verbis. vbi dicitur q̃ vt possit procedi ad difinitiuam contra contumacem, sine contestatione vel ad interponendum secundum decretum requiritur citatio personalis, ergo maiori ratione. Idem est dicendum quando venduntur bona debitoris, quia cum ab inuito auferatur dominium est res maximi præiuditij, ideo requiritur citatio

Universidad de Deusto
Biblioteca

tio personalis, nec sufficeret citare ad domũ iuxta doctrinã Pau. & do. in. l. 4. §. prætor. ff. de dãno infecto. & in. c. fi. de eo qui mitti in pos. cau. rei.

Supradicta procedunt quando facta notificatione ad domũ debitoris nullam facit oppositionẽ, si vero ipse, vel procurator se opponit & aliquam exceptionẽ allegauerit, cum talis oppositio præsupponat citationẽ ad vendenda bona qui certus est amplius non debet cerciorari, & lapsis decem diebus a die oppositionis factæ per se, vel per procuratorem possunt bona vendi, tanquam facta legitima citatione contra debitorem, & istud probat exclusa alia cauillatione. l. 64. in. ll. de Toro. Nã cum præcesserit cognitio causæ, an executio fieri deberet, & bona vendi atque distribui, & iudex inuenerit debere fieri venditionẽ non requiritur vltra alia citatio debitoris, nã anditus fuit & inuenitur exequẽdus, & tũc vlterior citatio nõ requiritur, vt in. l. 2. tit. fina. lib. 5. ordi. & a contrario sensu illa lex decidit istã cõclusionẽ, et cõprobatur ex illa doctrina quę habet qꝙ quãdo aduersarius debitor, etiã si esset præsens nõ posset venditionẽ impedire nõ debet citari, et valet actus sine vlla citatione, vt per plura comprobat Alex. in. l. recusare. in prin. ff. ad trebel. & Pau. in 2. vol. consi. 34. col pe. per textum in. l. 4. §. 1. ff. de fideicõmi. liber. & per Bal. in. l. ne quicquã. §. vbi decretum. ff. de officio proconsu. & ibi per Iass. in quarta colu.

Ex quibus concluderem sufficere citationem ad domum debitoris, para el remate. si ille vel eius procurator fecerit oppositionem, nec probauerit illam intra decem dies,

Alcahuete. l. 4. titulo sexto. parti. 7. & l. 1. titu. 22. ead. partit.
Alcauala. l. 2. & per plures leges illius titu. li in titu. 1. lib. 6. ordina. rega.

Multi ex nostris doctoribus hispanis inter quos doctor de Medina, et frater Alphonsus de Castro in libro secundo de Lege penali. cap. 11. asserunt istam alcaualam deberi in foro conscientiæ, quorũ opinio posset procedere si quis gabelario regis petẽti eam fraudem fecerit, ne possit eam consequi, si tamen regius gabelarius non petierit, quamuis venditor ita secreto modo vendat, vel commutationem faciat, vt contractus non veniat in notitiam gabellarij, non tamen tenetur gabellam, siue alcaualam offere non petẽti gabellario, etiam si ille percipiat alcaualam ex causa onerosa locationis, quia talis naturæ est huiusmodi alcaualæ impositio, vt non debeatur nisi petatur, itaqꝫ non est debitum, quia a lege iuste impositum, vel immemoriali consuetudine introductũ, sed ita debitum si fuerit petitum, et ideo si petitur non præscribitur obstante mala fide, si vero non petitur iuste retinetur, etiam in foro conscientiæ: nam et superioribus annis, ita solitum est percipi, et non dari in foro conscientiæ gabellario non petenti, et ita tenendũ contra dictam opinionem nostrorum doctorum concludo in libro meo de legali expositione. c. 3. nu. 16. qꝫ correctioni sanctæ matris ecclesiæ subiicio.

Amigo. l. 5. ti. 3. par. 7. et. l. 21. tit. 16. par. 3.

Ex istis

Ex istis duabus legibus probatur, quod amicus potest esse testis pro amico extra causam societatis communis. perquę cessat quod distinguit Bal. in. l. eos. C. de testibus. & Thoma. Grãma. in voto. 22. & Lanfran. in. c. quoniam contra. de proba. in parte, testium depositiones. sub num. 147. & Feli. in. c. quotiens. de testibus. Et lex nostra regni non dicit quicquam diminuendum de fide propter amicitiam, & sic est testis omni exceptione maior, vt probant illa verba, bien podra testiguar el vño por el otro, comoquier que sean compañeros y amigos. quod procedit maxime ad defensam, quæ etiam per inhabiles testes probatur, vt per plura concludit Carrerius Regnus in sua practi. sub numero. 165.

Amparança. l. 7. titulo. 10. partita. 7.

Ista lex probat, quod potest quis vti defensione quando probabiliter dubitat, quod aliquis vult eum offendere in persona vel bonis, pro quo verba. ibi. del mal o dela fuerça quel quieren hazer. Itaqꝫ voluntas aduersarij volentis offendere nõ per verba minatoria, sed per ipsum actum ceptum debet probari vt iusta sit propulsatio & defensio: & ideo quando iura huius regni permittunt impune occidere aggressorẽ, ponunt exemplum in aggressore habente iam in manibus arma ad offendendum personam, vel si violenter vult rapere bona, quando iam rapit ea. Et ita probatur in. l. 2. titulo. 8. par. 7. ibi. fueras ende si lo matasse en defendiendose, viniendo el otro contra el, trayendo en la mano cuchillo sacado, o espada, o piedra, o palo, o otra arma qualquier con que lo pudiesse matar. Et clarissime probatur in. l. 2. titulo. 16. partit. 2. ibi. mas este defendimiento se deue hazer sobre tal razon si el otro sacare el arma contra el para matarle, o le ouiesse primero herido.

Et de offendẽte rapiente bona qꝫ requiratur iam actus quo incipiat rapere, est tex. in. l. 3. ti. 8. par. 7. ibi. amparãdo sus cosas q̃ le tomaua por fuerça. & sic cũ cœpisset rapere bona, occisus fuit a dño rerũ quia sicut pro defensione personæ licet occidere aggressorem, eodem modo licet pro defensione rerũ. vt est cõis opinio, quam comprobat Iass. in. l. vt vim. coll. 5. ff. de iustitia & iure. quod comprobatur ex. l. 4. titulo. 13. libro. 8. ordina. & per Carrerium Regi. in sua practi. §. homicidium. numero. 29.

Et per has leges regni venit intelligenda doctrina Innocen. in. c. si vero. el. 1. de senten. excom. vbi dicit, qꝫ offendens eum de quo probabiliter dubitabat an vellet eum aggredi, & percutere, excusatur tanquã iuste occiderit aggressorẽ, de quo dubitabat an vellet offendere. Et istam doctrinam sequitur Ange. in tracta. male. in parte, & dictus Titius se defendendo. in ver. dixi qꝫ licita est. nume. 11. & ibi dicit Augusti. in apostill. qꝫ per coniecturas probatur defensio. Et idem sequitur Hipoli. in consi. 4. nume. 17. & Innocen. sequitur Montal. in. l. 2. titulo. 16. par. 2.

Item per has leges regias interpretatur alia doctrina Abba. in. c. olim. de resti. spolia. quem sequitur Augusti. in dictis apostil. sub numero. 26. vbi dicunt, qꝫ an quis debeat percutere aduersarium antequam percutiatur, relinquitur arbitrio iudicis.

Nam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nam hodie non relinquitur arbitrio iudicis, sed omnino licet percutere aggressorem, antequam ille percutiat, dummodo sit in potentia percutiendi, accepto in manu instrumento ad hoc habili. Et sic comprobatur quod de sola potentia percutiendi notabat Hipolitus in consilio. 12. numero. 42. & quod notat Antonius Cur. in suis singularibus. in parte, metus. Et eleganter per Carrerium Reginum referentem noua & vetera in sua practi. crimi. §. homicidiū. nu. 91. In clerico autē qualiter sit intelligenda defensio vt possit occidere, declaratur in. l. 16. ti. 6. par. 1.

Amor. l. fi. titu. 12. par. 7. & l. 1. titulo. 27. parti. 4. & l. 14. titulo. 13. partita. 2.
Amesnar. l. 9. titulo. 9. partita. 2.
Amigo de Dios. l. 35. titulo. 2. partita. 3.
Amistad. l. 1. titulo. 27. partita. 4.
Anathema. l. 27. titulo. 9. partita. 1.
Antojamiento. l. 8. titulo. 13. partita. 2.
Apellido. l. 24. titulo. 26. partita. 2.
Apostata. l. 5. titulo. 25. partita. 7.
Apartadamente. l. 33. titulo. 9. partita. 6.
Apreciamiento. l. 16. titulo. 11. partita. 4.
Apostolico. l. 2. & 3. titulo. 5. partita. 1.
Aposentadores. l. 15. titulo. 9. partita. 2.
Aparcero. l. 10. titulo. 5. partita. 3.
Apoderar. l. 45. titulo 28. partita. 3.
Armadijas. l. 7. titulo. 15. partita. 7. & l. 20 titulo. 28. partita. 3.
Arrendar. l. 1. titulo. 28. partita. 5.
Arras. l. 26. titu. 13. par. 5. & l. 1. ti. 11. par. 4.
Arrogacion. l. 7. titulo. 7. partita. 4.
Articulos. l. 1. titulo. 3. partita. 1.
Arçobispo. l. 15. titulo. 5. partita. 1.
Arcediano. l. 4. titulo. 6. partita. 1.
Arcipreste. l. 4. titulo. 6. partita. 1.
Artes. l. 1. titulo. 31. partita. 2.
Arbitradores. l. 23. titulo. 4. partita. 3.
Armas. l. 7. titulo. 33. partita. 7.
Armaduras. l. 5. titu. 20. parti. 2. & l. 4. tit. 21. ea. par. & l. 10. eo. ti. et. l. 8. ti. 23. par. 2

Segun esta differencia de armas y armaduras se ha de entender la. l. 33. titulo. 14. libro. 2. ordina. que dize, que en los lugares do se vedan traher armas, se entienden vedadas tambien las armaduras, que son las defensiuas. licet de iure communi aliter notabat Iaff. in. §. ex maleficiis. nu. 82. insti. de actio. vbi cōprobat ex autoritate Bar. q̄ si statutū prohibet arma portari, q̄ intelligitur de armis offendibilibus, nō de defensibilibus. Sed ista doctrina non est tenenda apud nos ex supra dicta, l. 33.

Vetatio

Vetatio autem armorum etiam extra casum, de quo in. c. 55. in cūriis Toletanis anno. 1525. non licet arma etiam ensem solum deferre, si prohibita est delatio a iure, quæ prohibitio fieri potest vbicunque est suspitio quod cum armis fiet aliquod malum, vel ratione personarum, vel locorum, vt probatur in. l. fi. C. de præposi. sacri cubi. li. 12. & notat Matth. de afflict. post Ysernam in constitu. regni Siciliæ. rubri. 9. lib. 10. sub nu. 38.

Et ista prohibitio iudicum sæcularium arctat quoq; clericos. ex notatis per Abba. in. c. cum non ab homine. de iudicis. & per Alex. in apostill. ad Bar. in. l. si quis in seruitute. ff. de furtis. & per Stepha. in clemen. 1. de officio ordi. folio paruo. 31. & per Montal. in. 2. copilla. fori. in parte, arma. & per Antonium de Tremolis in sua practica exceptionum. titu. quibus modis. in parte, sub iudicibus. in. 7. col. versicu. & similiter.

Assonada. l. 16. titulo. 26. partita. 2. & l. 2. titulo. 10. partita. 7.
Asseguranca. l. 1. titulo. 12. partita. 7.
Asabiendas. l. 24. titu. 15. partita. 7. & melius in. l. 4. titulo. 16. ea. par. & voluntas qualiter colligatur in. l. 14. tit. 6. part. 1.
Astronomia. l. 1. titulo. 23. partita. 7.
Asseſinos. l. 3. titulo. 27. partita. 7.
Assentamiento. l. 1. titulo. 8. partita. 3.
Atroces. l. 20. titulo. 9. partita. 7.

Quia in lege ista tractatur quæ dicatur iniuria leuis, volo hic vnū notare per quod immutatur ius cōmune, nā eo iure condēnatus actione in iuriarū leui, nō incurrit infamiā. vt in. l. diuus. ff. de iniuriis. & cōcludūt Canonistæ in. cū. T. ab. de re iudicata. Iure vero nostro regio damnatus pro crimine iniuriarū etiā leui, incurrit infamiā. vt probatur in. l. 5. tit. 6. par. 3. & idē probat. l. 5. tit. 6. par. 7. dū dicit, o de algun yerro que ouiesse fecho. & melius ibi, o de tuerto que ouiesse fecho. nam, tuerto, significat actionem iniuriarum. vt in. l. 1. titu. 9. par. 7. & ideo condemnatus ex leui iniuria incurrit infamiam. & secundum nostra iura regia cessat quod notat Antonius de Tremolis in practica vberti. de bona curso. titu. quibus modis. in parte, transactione. Et iuxta istam theoricam, scilicet, quod maneat infamis damnatus actione iniuriarum alludunt yerba tex. in. l. 3. in yer. e prouando lo. titulo. 9. partita. 7.

Atalayas. l. 10. titulo. 26. partita. 2.
Ayuntamiento malo. l. 2. titulo. 10. par. 7. y bueno. l. 33. titulo. 9. partita. 6.
Ayuda. l. 4. titulo. 14. partita. 7.
Aues. l. 5. titulo. 33. partita. 7.
Auentitia. l. 13. titulo. 6. partita. 6. & l. 2. titulo. 22. partita. 1. & l. 2. titulo. 11. partita. 4. & l. 5. titulo. 17. partita. 4.

Baldios

Universidad de Deusto
Biblioteca

B

BAldios.l.4.titu.20.parti.2.
Baldonada.l.9.tit.24.part.7.&.l.16.
titu.25.ea.parti.
Bannidos.l.4.titu.18.parti.4.
Barragana.l.8.titu.16.par.6.
Barruntes.l.11.titu.26.parti.2.
Batalla.l.27.titu.23.par.2.
Baratador.lex.29.titu.11.parti.4.
Beodez culpable.l.5.titu.8.parti.7.
Beso.l.fina.titu.12.parti.7.
Behetria.l.3.titu.25.parti.4.
Beneficios.l.2.titu.16.par.1.&.l.2.eo.tit.
&.l.12.titu.17.par.1.
Beuer.l.2.titu.5.parti.2.
Bedel.l.10.titu.31.parti.2.
Biuir.l.quinta.titu.33.parti.7.&.l.fina.
titu.14.partita secunda.

In isto proposito multi dubitant qual se diga viuir con otro, quod est necessarium inuestigare ad intellectum text. in.l.1.titu. delos adulteri. libro.8.ordi. Nam illa lex præcipit, vt corporaliter condẽnentur certæ personæ, de quibus ibi qui carnaliter cognoscunt personas, ibi compræhensas quando viuent con otros: nam illa lex in suis verbis inuit non sufficere, quod in domo cohabitet, nisi sit subditus domino, vel dominæ domus, ibi. y esto quelo pueda acusar el señor o la señora con quien viuiere. Nam intelligitur de familiaribus dominis ministrantibus, & capiferis, vt colligitur ex doctrina Bal. in.l.2.C. de testibus, & de iure huius regni est text. in.l.6. titu.33.parti.7.& latissime per Lodouicum Gomez in regula cancellariæ. de impetran. beneficio vacante.q.13.

Itaq; non sufficeret in domo cohabitare, nisi cohabitet, vt familiaris, & seruiens domino vel dominæ domus, vt in cap. fina. de verbo. signi. lib.6.& plura alia quæ possem allegare omitto, cum ea sint latissime copilata per Lodoui. Gomez in regu. Cancela. de impetra. beneficio vacan: per obitum. Cardina. quæstio.13.& per Cepolam in authenti. sed nouo iure. C. de seruis fugi. nume.54.

Bienes proprios.l.9.titu.33.parti.7.et.l.3.
titu.34.parti.7.
Bigamo.l.4.titu.1.parti.4.
Bien querencia.l.1.titu.27.part.4.
Bienes del comun.l.4.titu.28.par.3.
Bienes del procomunal.l.5.titu.28.par.3.
Boz de rey.l.4.titu.10.parti.7.
Boz viua in principio. titu.18. part.3.

Boz

Boz muerta in principio.tit.18.parti.3.
Bozero.l.1.titu.6.par.3.
Buena fe.l.9.titu.33.partit.7.
Buenas costumbres.l.4.titu.21.par.2.
Breuiloca.l.prima.titu.5.partita.6.

C

CAbeca.l.13.titulo.28.partita.3.
Cabildo.l.17.titu.7.parti. prima.
Cabecalero.l.1.titu.10.par.5.
Cabaña de ganado.l.35.titulo.5.parti.6.
Callar.l.23.titu.34.par.7.
Calendas.l.15.titu.11.parti.5.&.l.9.titu.
11.ead.parti.
Campo.l.8.titu 33.par.7.
Canciler.lex.7.titu.6.partita.1.&.l.4.titulo.9.parti.2.
Capital enemistad.l.2.titu.17.parti.6.
Cambio.l.1.titu.6.par.5.
Contratos innominatos.l.5.titu.6.par.5.
lex prima titu.8.par.5.
Cancelada.l.4.titu.13.parti.5.
Clandestino.l.1.titu.3.par.4.
Calices.l.56.titu.4.par.1.
Camarero.l.12.titu.9.parti.2.
Camino quebrantado.l.3.titu.17.part.3.
Camino de carretas.l.3.tit.31.parti.3.
Capellan.l.3.titu.9.par.2.
Capitan general.l.11.tit.18.parti.4.
Castrense.l.5.titu.15.par.6.&.l.3.titu.4.
parti.5.l.6.titu.11.parti.5.&.lex.7.titu.
17.partita quarta.

Aduerte circa intellectum harum legum q̃ licet non valeat donatio inter patrem & filium, tamen si pater donet filio libros, vt proficiat in aliqua scientia valet donatio, & idem est de armis & spensis, vt filius fiat miles regiæ militiæ quam solemus appellare Capitan / o cauallero delas guardas, o de sant Iuan de Rodas, o delas otras ordenes militares: nam talis donatio valet inter patrem & filium, dum tamen scholatis proficiat in studio, vt notat Ange. in.l.filiæ licet. C. de colla. & lasso. in authenti. quod locum eo. titu. & spensæ quæ fiunt vltra alimenta quæ filius esset erogaturus in domo patris videntur fieri nõ animo repetendi, sed vt consumantur causa proficiendi in studio, vt notat Bald. in capitulo bone. el.1. de postullatione præla. in fine. pro qua expensa quæ excedit alimenta potest in.l.sed & si.§.quod autem quis ff. de peti. hæredi. tamẽ ne ista doctrina fallat regnicolas nostros est aduertendũ q̃ licet valeat dicta donatio

natio

natio librorum & expensarum ad proficiendum in studio, vel cõsequendam militiam, illa debet computari in melioratione tertij vel quinti, taliter quod nõ potest illi vel alteri in morte vel in vita donare vltra dictum tertium vel quintum, in quo debet computari dicta expensa librorum, nec credat quis quod & libros donare, & aliam meliorationem tertij vel quinti posset facere, imo libri & expensæ studiorum & militiæ computabuntur. Et ita per bona iura & rationes comprobat Ferdinandus Arias in.l.26. de Toro, sub numero suæ glosæ in numero. 14. Et est verissima decisio consona dispositioni nostri iuris, tam communis quam regij. Et per hanc debent suppleri quæ notat de his expensis an conferantur Antonius Gomez in.l.29. de Toro. numero. 16

In vno tamen casu pater dando libros vel huiusmodi expensas, non videtur meliorationem facere quando pater habet bona filij, quæ forte habuit a matre: nam isto casu ex illis videtur dare, & non meliorare, vel donare. Et ita notat Pau.in.l.fi.ff.de petitione hæredi. Item quando dat clerico primæ tonsuræ, qui est in ecclesia seruiens in isto officio clericali. vt colligitur ex Ioan.Fab.in authen.presbyteros.C. de episco.& cleri. Et per hæc intelligo quæ notat Iaff.in.l.filiæ licet.C. de colla.

Castrados.l.4.titu.8.parti.4.
Castra.l.6.titulo.17.partita.4.
Capiscol.l.5.titulo.6.par.1.
Cathedratico.l.24.titu.12.par.1.
Casa de religion.l.1.titu.12.par.1.
Catanes.l.13.titulo.1.parti.2.
Cacurras.l.2.titulo.4.par.2.
Caridad.l.7.titulo.5.partita.2.&.l.6.titu. 12.eadem partita.
Canceler.l.13.titu.18.par.3.
Carrera.l.3.titulo.31.partita.3.
Cartas.l.5.titulo.33.partita.7.
Castigo.l.1.titu.28.par.2.&.l.18.titu.18. partita.4.
Casti dad in principio.titu.19.par.7.
Casuales.l.7.titu.4.par.6.
Carcel.l.11.ti.29.par.7.&.l.4.ti.31.ea.par
Caso fortuito.l.11.titu.33.par.7.
Causa.l.21.ti.9.par.6.&.l.2.ti.4.par.4.
Cautiuo.l.1.ti.29.par.2.
Caudillos.l.4.ti.23.par.2.
Cauallero.l.fi.ti.9.par.2.& per totum titulo finali.par.2.

Hoc in loco non erit absq; vtilitate notare an milites nostri temporis gaudeant priuilegiis militaribus, ac si essent creati ea solẽnitate qua olim creabantur. de qua in glo.l.pe.ff. ex quibus caus.maio. & de iure nostro in.l.

in.l.14.titũ.21.par.2.& omissis multis quæ de iure cõmuni notat Ioan. de Ripa post moderniores in.l.centurio.ff.de vulga.& pupi. & per Matthæum de Afflictis, vbi plures citat in constitutionibus regni Siciliæ rubrica nona, in libro primo num.28.& in lib.2. rubrica.31.nu.28. putarem, sine vllo dubio tenendum, q; milites sancti Ioannis, qui olim erant apud Rodium, & nunc sunt in insula Maltensi, isti gaudent priuilegiis militaribus: & ita post alios doctores concludit Vldaricus Zasius, in tracta. substitutionum. col. mihi. 630.

Item milites qui vacant cum equis & armis, siue sint equites, siue pedestres in defensione regni, vt sunt illi qui estant in regno Granatæ, & in regno Nauarræ, vel apud Neapolis regnum, in apulia isti, quia sunt in ipso actu militiæ, & parati sucumbere pro defensione reipublicæ gaudent priuilegiis militaribus, & ita ponẽdo exemplum de militibus apuliæ, notat Vldaricus in dicto loco, & confirmatur iure nostro regio ex.l. 29. titulo. 14. parti. 5. ibi. que viuiesse con cauallo e armas en seruicio del rey o dela tierra, & idẽ dicerem in aliis militibus qui sunt circa curiam regiam, quos appellamus continos de don Aluaro. & quod milites pedestres gaudeãt dictis priuilegiis, notat Matthæus de Afflictis in dicta rubrica nona, de armis, sub nume.33.

Si autem essent soldati conducti pretio qui castra sequuntur propter pretium, etiam aliquando in bellis iniustis, isti tales non gaudent priuilegio militari, & ita notat in expresso Vlda. Zasius in dictis locis.

Item milites qui non sunt in expeditione belli, sed sunt de genere militari, & sequuntur curiam non gaudent priuilegiis militaribus, nisi seruiant regi in aliquo officio, nam isti tales officiales regij gaudent priuilegio militari, & non alij etiam si sint curiales, vt probatur in l.6. titu.5. par.3.& in.l.31.titu.14.par.5.& de his intelligerẽ.l.4.titu.1.parti.5.

Item milites, qui non sunt in expeditione belli, vel regio seruicio, q; non gaudeant priuilegiis militaribus est textus in lege decimaquinta. titulo primo partita prima, & in dicta lege quinta & sexta, titulo quinto partita tertia, inter quos erunt quoq; iudices, & tabelliones, de quibus in lege secunda, titulo secundo, partita tertia.

Item milites armati, vt eximantur a muneribus debent esse armati & viuere prout in pluribus legibus istius regni continetur præmaxime in titulo delos caualleros. libro quarto ordina.

Item sunt alij milites quos fidalgos appellamus, et isti atque eorum descendentes gaudent nobilitate, et sunt a muneribus exempti, vt in toto titulo delos hidalgos. lib.4. ordina.

Nisi munera sint de quibus in lege decimaquinta titulo quarto libro quarto ordinamentorum, et in lege vigesima, titulo trigesima secunda, partita tertia, et in lege prima titulo tertio libro primo ordinamentorum. Nam in his, et similibus vbi commune bonum vertitur non sunt isti fidalgui exempti a contributionibus, quod iure communi concludunt doct. in lege ad refectionem. C. de sacrosanctis ecclesiis. et in.l.iubemus. et ibi Paul.eo.ti. et per Albe.in.l.emãcipatum.ff.de sena. et in.l.omnes. et ibi Ioã.Fab.C. de operi.publi. et per Casa. in cõsue. Burgũ. foli.38. col.4. et melius

Universidad de Deusto
Biblioteca

& melius per Angelum in lege. si fundus. ff. de pigno.

Et q̃ dicti nobiles fidalgui debeant gaudere dicta nobilitate, procedit etiam si sint rustici & agricolæ. vt notat Gui. Pap. in decisi. 41.

Et inter alia libuit hic ponere nonnulla priuilegia quæ fidalguis, siue istis militibus competunt de iure huius regni.

Primum est in exemptione a contributione, vt supra dico.

Secundum est, quia pro debito non incarceratur persona, nec capiuntur arma, & equi, vel mulæ, aut domus. vt in. l. 4. &. 3. titulo. 2. libro. 4. ordina. & in. l. 79. de Toro.

Quod priuilegium nonnulli intelligunt procedere, etiá si non habeat fidalgus alia bona vnde debitum soluat, quia leges sine vlla distinctione loquuntur: tamen leges communes distingunt. vt. l. stipendia. C. de execu. rei iudi. & per Rober. in specu. aureo. titu. de executione. nume. 55.

Neq; obstat. l. 3. titu. 27. par. 3. quæ dicit contrarium illius primæ opinionis: nam illa & pragmatica apud Tolletũ super prohibitione ne quis sellam mulis imponat, loquuntur en caualleros, y no en hidalgos. quod dicunt multum distare, vt ex supra dictis patet. Et eodem modo sunt intelligenda priuilegia concessa militibus huius regni, de quibus in. l. 23. titu. 22. par. 2. & in. l. 24. eo. titu. & in. l. 32. titu. 26. eadem parti. tamen dum videtur vt priuilegium fidalgorum operetur magis quam ius commune militũ vel scholariũ. vt per gl. in. l. nepos proculo. ff. de verb. signi.

Tertium priuilegium est, ne incarcerentur pro debito priuato, nisi vel descendat ex delicto, vel nisi fuerit locator regius, vel recuperauerit bona regis: nam isti tantum casus excipiuntur, quæ exceptio debet esse de regula, & firmat eam in contrarium. Et ita debet intelligi. l. 4. titu. 2. libro. 4. ordina. & l. 79. de Toro.

Si vero extra causam fiscalẽ nobilis fidalgus exerceat officium locandi, vt arrendator in propria persona, vel exerceat mercantiam quod multum leges ponderant. vt probatur in. l. 25. titu. 22. parti. 2. adhuc gaudet fidalgus priuilegio ne incarceretur, quia in sola locatione fiscali, vel debito fiscali, de quo loquitur. l. 12. titu. 1. lib. 4. ordin. immutatum reperitur. & per dictam. l. 4. & quod non mutatur, stare censetur: nam decet priuilegium regis esse mansurum, & maxime quod lege tribuitur, cui per generalia verba non videtur mutatum. vt per glo. in authen. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi oporte. & priuilegia bonorum fiscalium ad priuata debita etiam ex locationibus non sunt trahẽda contra ius commune. vt in. l. non simile. ff. ad munici. & in. l. Antiochensiũ. ff. de priuile. credi.

Neq; obstat. l. 9. titu. 1. lib. 4. ordi. vbi exercentes vilia officia, de quibus ibi non gaudent militia, tanquam exercentes vilem artem. Et sic fidalgus qui non viuit nobiliter, non videtur quod debeat gaudere nobilitate. vt in. l. si quis consortium. C. de fabricensi. lib. 11. & per Ioannem Fab. in. l. 2. C. de diuersis rescriptis. & in. l. cum ex eo. ff. ad. l. Iuli. pecu. & per Guidonem Pap. in decisione Dalphinatus. 196.

Nam ad hoc respondetur, q̃ nobilitas fidalgorũ non habetur a persona fidalgui, sed a genere & a primo nobile nominato, & electo ad militiam, vel ex causa, de qua in. l. 6. ti. 27. par. 2. & in. l. 2. ti. 21. par. 2.

Si ergo

Si ergo primus vixit nobiliter, attento initio cõcessæ nobilitatis, illud sufficit, & quando causa sortitur semel effectum, nunquã cessat effectus, licet cesset causa. vt per Bar. in. l. Titia. §. imperator. ff. delega. 2. & notant doc. in. c. cum cessante. de appella. Effectus autẽ nobilitatis primeue deriuatur in descendẽtes tanq̃ a fonte, & ille primus videtur semper dare nobilitatem. vt in. l. vnũ ex familia. §. 1. ff. delegatis. 2. & in. l. 3. ff. de inter. & relega. & in. l. emancipatum. §. fi. ff. de sena. Et ideo fidalguia est hæreditas proauorum. vt in dicta lege secunda. in fine. titulo. 21. partita secũda. & in lege prima. titulo. 11. partita. 7.

Et cum dicta lex. 9. ti. 1. li. 4. ordi. loquatur de milite armato, cuius sola persona consideratur, & non genus, illa lex non potest loqui de fidalguis, quorum priuilegia sunt diuersa ab aliis militibus, & non sunt personalia, sed hæreditaria, ná fidalguia es nobleza q̃ viene alos homes por linaje, y el linaje faze que los homes la ayan assi como herencia. vt in lege. 3. titulo. 21. partita. 2. Et ideo milites qui appellantur caualleros, possunt fieri nobiles propter virtutes proprias, vel scientiam eminentem, sicut fiunt quoque doctores qui sunt milites, quos nos caualleros appellamus. vt in. l. 8. titulo. 31. par. 2. & licet sint nobiles, non tamen sunt fidalgui. vt in. l. 2. ti. 21. par. 2. ibi. e son por ello llamados nobles. Itaq; appellatione fidalguiæ cõprehenditur nobilitas naturalis, sed appellatione nobilitatis non cõprehenditur fidalguia per dictã. l. 2. nam nobiles aliena nobilitate illustrantur: & ideo qui non est nobilis, nõ potest creare nobiles. vt in. l. 11. tiulo. 21. partita. 2. Fidalgos autem tempus & genus creat, vt ex serie dictæ legis secundæ colligitur: & vt essent milites, creabantur antiquitus ex electione, & postquã essent electi, gaudere possunt duplici priuilegio, altero quod per priuilegia concessum est fidalguis, altero quod per leges concessum est militibus: nam tanquam sint diuersa, ponuntur in titulis diuersis, & per nomina diuersa, & sic differunt substantia. vt in. l. fi. C. de Codicillis. Statutũ igitur per leges huius regni vt milites exercentes vilia officia non gaudeant priuilegiis militaribus, nõ debet extendi ad fidalgos, cum nõ sit par ratio vtrorumq;, imo satis diuersa, tam origine & creatione, quam exercitio militari. Et istud tenerem, licet contrarium asserat Michael de Cifuentes in. l. 79. de Toro. col. 2.

Quod fallit, nisi expressum reperiatur contrarium. vt est videre in. l. 12. ti. 1. li. 4. ordina. nam cum leges præstãtes in hoc regno priuilegia nobilibus sint priuilegiatiue contra ius commune, non debent extẽdi etiam ex paritate rationis, nisi legislator extendat. vt notat Abb. in. c. canonica. de senten. excommunica.

Sit ergo conclusio, quod pro debito fiscali possit fidalgus incarcerari, vel quando est collector vel locator redditus fisci: nam tacite videtur contrauenire libertati. vt sonant verba dictæ legis quartæ. titu. 2. lib. 4. ordi. ibi. porque en tal caso el mismo quebranta su libertad. Ex quibus verbis probatur, q̃ tacite potest fidalgus præiudicare sibi in priuilegio suę libertatis contrahendo debita fiscalia, licet expresse non possit suis priuilegiis renunciare. vt cõcludit Michael de Cifuentes in. l. 79. in. ll. de Toro. Nam multa possunt tacite fieri, quæ non possunt expresse, vt in. l. 2. C. de iura.

Universidad de Deusto
Biblioteca

calum. & priuilegia fidalgorum sunt concessa propter vtilitatem publicam. vt l. 5. titulo. 2. libro. 4. ordina. ibi. pues con ellos fazen sus conquistas. & vtilitas ista est causa priuilegij. vt per Thoma. in voto. 1. col. 2. nec debet renunciari. vt in. c. si diligenti. de præscri. sed nec valet consuetudo in contrarium. vt notat Carrerius in sua practi. crimi. nume. 180. in prin.

Quartum priuilegium est, quod fidalgus etiam stantibus legitimis indiciis non potest torqueri. vt in. l. 4. &. 5. ti. 2. li. 4. ordi. & sicut non potest torqueri, ita nec terreri ad torturam, quia territio est genus torturę. vt notatur in. l. nouissime. ff. de excusa. tuto. & excusatus a tortura, videtur ab æquipollenti excusatus. argu. tex. in. l. sed & si restituat. §. 1. ff. de iudi.

Dicta tamen lex quarta dicit posse torqueri fidalgos in casibus a iure expressis, & in hoc est tota difficultas, qui sint isti casus, quorum septem casus ponit Michael de Cifuentes in. l. 79. in. ll. de Toro. & notant doct. in. l. proditores. ff. de re milita. & per Lucam de Pen. in. l. penul. C. de vectera. lib. 12. vbi dicit, quod miles periurus torquetur. & videatur Platea in. l. omnes iudices. C. de decurio. & per Matthæum de afflictis in constitu. regni Siciliæ. lib. 1. rubri. 5. in fine. & in decisio. Neapoli. decisione. 15. & per Thoma. in voto. 25. & de militibus videatur. l. 24. ti. 21. par. 2. & in his & aliis pluribus locis colligũtur casus, quibus milites torquẽtur, atq; fidalgui, quibus exceptis seruanda est regula vt non torqueantur, nec valet consuetudo in contrarium. secundum Bar. in. l. omnes. C. de decurio. lib. 10. de quo per Carrerium Reginum in sua practi. crimi. nume. 180.

Quintum priuilegium ponitur in. l. 1. ti. 15. lib. 8. ordi.

Sextum priuilegium potest colligi ex. l. fi. titu. 20. par. 7.

Septimũ colligitur ex pragmatica prima cõtra blasphemantes Deum.

Octauum ponitur in. l. 2. titu. 30. par. 7.

Nonum colligitur ex. l. 8. ti. 31. par. 7.

Decimum ponitur in. l. 15. ti. 8. par. 7.

Vndecimum ponitur in. l. 131. in. ll. del estylo.

Duodecimum priuilegium ponitur in. l. 6. ti. 29. par. 7.

Decimum tertium priuilegium est in. l. 21. ti. 14. par. 7.

Decimum quartum est in. l. 8. titu. 31. parti. 7.

Et vltra hæc priuilegia & alia quæ sunt inclusa in pluribus legibus huius regni, æque & æqualiter debet puniri fidalgus sicut plebeyus, nec admittitur exceptio personarum. vt in. l. nemo clericus. & ibi Bal. C. de sacro sanct. eccle. quod subintellige, quando agitur de applicanda pœna parti: secus si agatur de puniẽdo delicto, & sic respectu fisci vel reipublicæ: nam tunc aliter punitur fidalgus & nobilis, & aliter plebeyus. secundum Bal. in. c. 1. de constitu. & tenet Lodoni. Boloninus in consi. 37. quod conducit ad intellectum tex. in. l. 36. titu. 9. lib. 6. ordina.

Caualleria. l. 1. ti. 21. par. 2.
Cauallos. l. 10. ti. 21. par. 2.
Caualgada. l. 28. ti. 23. par. 2.
Celada. l. 30. ti. 23. par. 2.
Censo. l. 28. ti. 8. par. 5. &. l. 8. ti. 23. par. 1.

Cerco y cerca. l. 23. titulo. 23. partita. 2.
Cerca para oyr. l. 7. titulo. 30. partita. 7.
Cerca tres fornadas. l. 36. titulo. 18. parti. 3.
Ciudad. l. 6. titulo. 33. partita. 7.
Cimenterio. l. 4. titulo. 13. partita prima.
Cobijera. l. fi. titulo. 14. partita. 2.
Codicillo. l. 7. titulo. 3. partita. 6. & l. 1. titulo. 12. eadem partita.
Cobdicia. l. 4. titulo. 3. partita. 2.
Cofadria. l. 2. titulo. 7. partita. 5.
Cofadres. l. 7. titulo. 13. partita. 1.
Colmenas. l. 6. titulo. 21. partita prima.
Colores. l. 18. titulo. 21. partita. 2.
Comitres. l. 4. titulo. 24. partita. 2.
Como padre. l. 5. titulo. 14. partita. 7.
Concordia. l. 1. titulo. 27. partita. 2.
Concejeramente. l. 32. titulo. 27. partit. 2. l. 17. titu. 18. par. 4. &. l. 5. ti. 27. par. 3.
Concusion. l. 10. titulo. 17. partita. 1.
Consuno. l. 2. titulo. 1. partita. 7.
Conde. l. 11. titulo. 1. partita. 2.
Compromisso. l. 20. titulo. 5. partita. 1.
Conoscimiento. l. 13. titulo. 13. partita. 2.
Conducho. l. 1. titulo. 23. partita prima.
Condicion. l. 1. ti. 4. part. 6. l. 1. ti. 4. par. 4.
Conoscencia. l. 1. titulo. 13. partita. 3.

Qualitates vt confessio noceat in criminalibus, videantur per Carrerium Reginum sua practi. numero. 169.

Compendiosa. l. 1. titulo. 5. partita. 6.
Conoscido enemigo por sentencia. l. 17. titulo. 26. partita. 2.
Compañia. l. 1. titulo. 10. partita. 5.
Compadrazgo. l. 1. titulo. 7. partita. 4.
Compensacion. l. 1. titulo. 3. partita. 5. &. l. 2. titulo. 14. eadem partita.
Consolador. l. 2. titulo. 26. partita. 7.
Consejo malo. l. 3. titulo. 31. partita. 7.
Consejero de Rey. l. 17. titulo. 18. parti. 4.
Consejo. l. 1. titulo. 21. partita. 3.
Cosas quales se dizẽ, y el derecho q̃ se ptẽ de no es cosa corporal. vt in. l. 15. ti. 9. p. 6.
Cosas vedadas. l. 10. ti. 20. par. 3.
Cosas comunales. l. 10. ti. 11. par. 3.
Costumbre. l. 4. ti. 2. par. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hoc quoq; in loco placuit resoluere quę circa naturam consuetudinis sunt latissime de iure communi disputata, tam per Bar. & moderniores in.l. de quibus.ff. de legibus, quā per Rochū de Curte in repeti. c. fina. de consue. & in pluribus iuris partibus tam per Petrum de Rauenas, quam per alios est latissime ista materia decorata: tamen Castellani nostri iuris periti facilius possunt præstringere nonnulla quæ potiora & contingibilia sunt in ista materia per conclusiones sequentes.

Prima conclusio est, quod populi Castellæ nullam a se habeant iurisdictionem, nisi vel concessam a rege, vel præscriptam, vt scripsi late in tracta. meo de expositione legali. c. 1. non possunt introducere consuetudinem circa iurisdictionalia, quia esset legem condere, nisi volente & consentiente rege Castellæ, cuius est iurisdictio, vel cōsentientibus dominis, quibus rex iurisdictionē concesserit. & istud probat. l. 5. ti. 2. par. 1. ibi. sabiendolo el señor dela tierra, y no lo cōtradiziendo, puede lo fazer. Et ex ista. l. colligitur, q; illa doctrina doc. cōmunis, de qua in. l. de quibus. quę habet, q; solus populus potest introducere consuetudinē, locum habet in populis nō recognoscentib⁹ superiorē: secus est in populis regni Castellæ.

Secunda conclusio, quæ infertur ex prima ista est, q; licet regulariter contra legem derogantem consuetudini non possit noua cōsuetudo introduci, secundū Abb. & cōmuniter doc. in. c. fi. de consue. & in clemen. statutum. post glo. de electione. & notant oēs in. l. de quibus. ff. de legi.

Tamen hodie in regno Castellæ cum noua consuetudo cōtra veterem non valeat introduci sine sciētia regis & domini loci, potest de nouo alia consuetudo introduci contra legem quia consentiente in tali consuetudine domino Rege, videtur lex prohibitiua abrogata: & sic viget consuetudo nouiter introducta. Et id colligo ex doctrina Antonij in capitulo finali. de consuetu. & ibi Rochus de Curte. folio. 53.

Tertia conclusio est, q; ista scientia regis vel domini locorum vt valeat consuetudo, sufficit q; præstetur in genere, licet non in specie, probando scientiam regis in qualibet consuetudine. Et ita dicit notabiliter Bal. in. c. 1. in col. 2. quæ sint regalia.

Et hodie apud nos nesit necesse de qualibet consuetudine probare regis scientiam, nostri reges Castellæ per suam legem approbauerunt omnes consuetudines rationabiles huius regni Castellæ, acsi sua voluntate & scientia essent introductæ. Et sic hodie in qualibet consuetudine populorum regni Castellæ concurrit voluntas regis. & ob id lata est. l. 11. titu. 1. lib. 7. ordina. vbi lex illa præcipit obseruari omnes consuetudines rationabiles locorum, de quo & populi solent impetrare approbationem per priuilegia, quod frustra est: nam & de iure communi omnes rationabiles consuetudines ipso iure videntur a rege confirmatæ. ex eleganti doctrina Baldi in titu. de pace constan. in verbo, criminalibus. col. 3. Et facit l. 26. titu. 7. par. 1. & l. 24. titu. 28. par. 3.

Quarta conclusio est, quod regulariter quælibet consuetudo in regno Castellæ introducitur spacio decem annorum, & maius tempus non requiritur, sed decennium sufficit. vt probatur in dicta lege quinta. ibi. Si ysaren diez, o veynte años, Nam cum alternatiue disponat

sponat, sufficit alterum impleri, & cum sufficiant decem anni, additur, vel viginti, ad significandum quod maius tempus decēnio sit vtile, non tamen necessarium. Et est modus ita loquendi, ad significandum quod minus tempus expressum sufficiat. Et ita probatur in. l. 3. titu. 17. parti. 7. & de iure communi in. l. si ita relictum. §. fi. ff. de legatis. 2. Et dū ista lex quinta approbat, q; decem anni sufficiant ad introducendam consuetudinem, confirmatur communis opinio Bar. & doct. in. d. l. de quibus.

Ista conclusio fallit in probatione consuetudinum immemorialium, de quibus in. c. 1. & ibi glo. de præscri. li. 6. Et cum tractatur de probanda consuetudine in successione maioratuum, de qua in. l. 41. in legibus de Toro, quia ad minus debet esse consuetudo vltra quadraginta annos, & successio deberet continuari per plures quam vnum, vel saltim duos successores: quia successio vnius quanuis continuata non sufficeret. Et id probant verba dictæ. l. 41. de Toro. ibi. que concluyan los passados auer tenido. ergo plures debent præcessisse. Et id quoque probat Detius in. 2. parte. consi. 222. & in consi. 275. in fine. & ideo dicta. l. 41. pluribus in partibus loquendo de ista successione maioratus, dicit in plurali numero, hijos mayores e sus descendientes. & ibi. los hijos. Et sic plurium successio requiritur. vt. l. vbi numerus. ff. de testi.

Item aliud probatur in dicta. l. 41. de Toro, quod est cōmune cuiuslibet probandæ consuetudinis, quod ille qui deponit vt testis ad probandam consuetudinem succedendi, debet specificare personas & actus succedendi, nec sufficeret deponere ita esse consuetudinem, nisi probentur & specificentur actus. Et ita concludit eleganter Philippus Detius in secundo volumine. consilio. 215. & Alexander in tertio volumine. consilio 104. Et ad id alludunt verba legis quartæ. titulo secundo. partita prima. ibi. enlas cosas y enlas razones sobre que lo vsaron.

Item aliud elegantissimum & practicabile debet aduerti in materia illius legis. 41. q; testes deponentes de probāda illa successione maioratus, debent esse ad minus tres testes omni exceptione maiores, nec duo testes sufficerent, nisi essent notabiles viri, quia cum quælibet res præsumatur libera, & non subiecta restitutioni, vt. l. altius. C. de serui. & aqua. testes qui deponunt rem esse alterius qualitatis, quam de iure præsumitur, debent esse ad minus tres, vel duæ notabiles personæ, & communes etiam integri homines non sufficerent. vt cōcludit allegando Specula. & alios Iass. in. l. sciendum. col. 4. ff. de verbo. oblig. & Philip. Detius in. 1. parte. consi. 150. & Casaneus in consue. Burgun. foli. 349. col. 3.

Item aliud non solum vtile, sed necessarium debet aduerti pro intellectu dictæ legis. 41. de Toro, quod testes deponentes in casu illius textus ad probandam consuetudinem & ordinem succedendi in maioratu, debent esse bonæ famæ: nam licet quis a iure præsumatur bonus, tamen in isto casu, vt illi testes faciant fidem, debet eorum fama articulari, & probari, cum ista qualitas pro forma ab illa lege requiratur: quod si hoc defecerit, probatio erit nullius momēti. Et ita notat Angelus in lege secunda. §. diem. ff. quemadmodum testamen. aperia. & apostill. ad Baldum in lege. cum precibus. C. de probatio. Et plura alia quæ ego possem re-

ferre, notat Carrerius Reginus in sua practica. sub numero. 164. &. 165. vbi elegantissime refert & loquitur.

Quinta conclusio est in materia consuetudinis, quod ad hoc vt consuetudo rationabilis sit de necessitate seruanda & sequenda, & habeat vim legis, & per consequens sit immutabilis, vt lex est, donec abrogetur debet esse bino iudicio confirmata. & id sonant verba dictæ legis quintæ, iuncta lege sexta. titulo. 2. partita. 1. ibi. e deue ser tenida y guardada por costumbre si en este tiempo fueren dados dos juyzios por ella. & in. l. 6. ibi. quando es puesta con razon assi como diximos, e assi a fuerça de ley. Itaq; vt talis consuetudo sit necessario sequēda, & obtemperāda sicut lex, debet esse corroborata illo bino iudicio: q; si bina sententia non apparuerit, est nihilominus consuetudo, sed non omnino necessaria sicut lex: nam secundum communem opinionē doc. in. d. l. de quibus. & Roc. de Curte. in. d. c. fi. de consuetu. folio paruo. 37. non requiritur binum iudicium vt valeat consuetudo, & habeat esse simplicis consuetudinis, sed vt habeat vim legis, omnino requiritur istud binum iudicium. & ita colligitur ex mente legum regni, ne corrigant ius commune.

Vt autem consuetudo iudicetur rationabilis, sufficit quod sit tolerabilis. & ita notat Baldus in. c. 1. de feudi cogni. de quo loquitur eleganter Rochus de Curte vbi supra. foli. 25.

Corrompimiento. l. 5. ti. 2. par. 1.
Contrastar. l. 13. ti. 6. par. 6.
Contestacion. l. 7. titulo. 3. par. 3. &. l. 3. tit. 10. partita. 3.
Coto. l. 2. ti. 7. par. 5.
Contumacia. l. 10. ti. 9. par. 1.
Contra derecho natural. l. 31. ti. 18. par. 3.
Criado. l. 2. titulo. 9. partita. 7. &. l. 6. titulo. 2. partita. 3.
Criar. l. 2. titulo. 20. partita. 4.
Christiano. l. 15. titulo. 4. par. 1.
Criminal. l. 9. ti. 4. par. 3. &. l. 9. ti. 16. par. 3. &. l. 24. ti. 4. eadem partita.

Desta manera de causa criminal se ha de entender el. c. 83. enlas cortes de Madrid del año de quarenta y quatro, & non intelligitur apud Castellanos causa criminalis illa, in qua quis cōdemnatur in pœna pecuniaria fisco applicanda, quia non est de expressis in istis legibus, sed nec est de mero imperio. vt in lege. 18. titu. 4. partita tertia. Et ideo debet hodie omitti doctrina Bartoli & Alexandri. ibi in apostill. in lege. prætor ait. in principio. ff. de sepulchro violato. quam dicit communem Areti. in rubrica. de iudicis. & Robertus in speculo aureo, in quarta parte iudiciorum. sub numero secundo. vbi dicit, quod quotiens pœna applicatur fisco, dicitur causa criminalis, quia non sufficit esse condemnationem pecuniariam, nisi habeat qualitates, de quibus in legibus nostri regni,

imo ante rem iudicatam dicetur causa super crimine: post iudicatam vero dicetur causa fiscalis, quia iam commodum fisci tātum agitur, & ideo reus appellans a tali condemnatione pecuniaria, & non corporali, posset relaxari fideiussoribus secundum formam dicti. c. 83.

Quinimo credunt aliqui quod tunc relegatio sit causa criminalis quā do relegatur non temporaliter ad arbitrium, quantum iudex voluerit, sed quando relegatur perpetuo, vel ad certum tempus, & in certo loco. Secus si relegatus ab hoc loco non poneretur in certo loco, nam non diceretur iste relegatus. vt in. l. 3. titulo. 18. partita. 4. sed diceretur expulsus a loco habitationis, aquien dezimos echado dela tierra. videatur. l. 4. tit. 1. par. 7. & in. l. 4. ti. 28. par. 7 & q; in relegatione requiratur deputatio certi loci vbi demoretur relegatus, est tex. in. l. 4. in ver. la tercera. ti. 31. parti. 7. & q; echado de tierra sit diuersa pœna a relegatione, est tex. in. l. 10. tit. 31. par. 7. Sed hoc quod isti opinantur non obstante, credo q; siue pœna sit relegationis, siue expulsionis a loco, causa dicatur criminalis, vt locū habet dispositio illius. c. 83.

Corredores. l. 33. ti. 27. par. 2.
Corromper. l. 29. ti. 14. par. 7.
Corrientes. l. 13. ti. 15. par. 7.
Cortijo. l. 30. ti. 5. par. 5.
Cruelmente. l. 18. ti. 18. par. 4.
Cuernos. l. 6. ti. 9. par. 7.
Cuñadez. l. fi. titulo. 1. partita. 4. &. l. 5. titulo. 6. partita. 4.
Corte. l. 27. titulo. 9. partita. 2. &. l. 1. titulo 4. partita. 3.
Corteses. l. 27. ti. 9. par. 2.
Carta de prisoneria. l. 14. ti. 5. par. 3.
Carta forera. l. 35. ti. 18. par. 3.
Coto. l. 2. ti. 7. par. 5.
Cosarios. l. 18. ti. 14. par. 7.
Cozinero. l. 11. ti. 9. par. 2.

D

Adiua grande. l. 3. titulo. 17. par. 1.
Daño. l. 1. titulo. 15. partita. 7. &. l. 1. titulo. 18. partita. 1.
Dañado ayuntamiento. l. 4. ti. 3. par. 6. &. l. 11. ti. 13. par. 6.
Dar. l. 13. ti. 11 par. 4.
Datino. l. 12. ti. 16. par. 6.
Deudos. l. 2. ti. 9. par. 7.
Dubdosa. l. 5. ti. 4. par. 6.
Defension. l. 7. titulo. 16. partita. 3. &. l. 9. titulo. 1. partita. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hic notandum, quod in.l.4.titulo.8.libro.3.ordina. prohibetur contra instrumentum publicum admitti defensionem, & sic videtur excludi iudicis officium, quod est defensio, iuxta notata per Angelum in. l. plane. ff. de peti. hæredi. & per Bartolum in.l.1.§. parui refert. ff. quod vi aut clam. sed istud procedit, quando defensio concerneret ipsum instrumentum, nam dicta.l.4. dicit contra las obligaciones. Secus est in defensione quæ concernit personam iudicis, & non ipsum instrumẽtum, de quo petitur executio, puta quod iudex sit incompetens ratione fori, vel quia est publice excommunicatus: nam talis defensio non est exclusa per dictam legem quartam. Et ideo cum recusatio sit defensio cõtra personam iudicis, vt in dicta lege septima. titulo. 16. partita tertia. Iudex qui exequitur contractum guarentitium, contra quem fit oppositio, & sic vertitur causæ cognitio, potest recusari. Secus est si esset merus executor alicuius sententiæ: nam merus executor non potest recusari. vt notat glosa & doctores in capitu. nouit. de appella. & notat Bartolus in.l.si quis. §.1.ff. de pœnis. de quo latius distinxi in lectura mea delos capitulos de corregidores, capitulo, 44.

Declaracion.l.1.ti.33.par.7.
Deudor.l.10.ti.33.par.7.
Deliberar.l.1.ti.6.par.6.
Delegacion.l.15.ti.11.par.5.

Et ista lex decimaquinta probat vnum satis notatu dignum, nam est magna contentio de iure communi inter doctores in.l.singularia quædam. ff. si certum petatur. & ibi concludebant in communem opinionem q̃ per delegationem debitoris inducebatur nouatio, etiam si expresse nõ ageretur de nouando. & sic.l.fi. C. de nouatio. non habebat locum in delegationem. Et istam esse communem opinionem asserit Iaff.

Hodie tamen iure nostro Regio requiritur quod agatur expresse de nouando, etiam in delegatione, aliter non inducitur nouatio primæ obligationis per delegationem debitoris. & ita probat dicta lex. 15. ibi. diziendo abiertamente el deudor que lo fazie con voluntad que el primero fuesse desatado. Et sic iure nostro Regio nisi agatur expresse, non fit nouatio per delegationem. & cõprobatur ex hoc glo. in.l.2. C. de noua. & quæ late notat Anto. de Tremo. in apostill. ad practi. vberti. de bona curso. in titu. de impedi. executionis ex causa nulli.

Imo plus probatur in dicta.l.15. quod siue sit debitor debitoris qui delegatur, siue alia persona, fit tamen nouatio si expresse agatur. quod facit ad ea quæ late notat Matthæus de afflictis in decisionibus Neapoli. decisione, 353.

Delegados.l.1.ti.4.&.l.19.eo.ti.par.3.
Dean.l.3.ti.6.par.1.
Decreto.l.27.ti.5.par.1.
Degradados.l.61.ti.6.par.1.

De hecho.l.10.ti.16.par.1.
Dehesa.l.8.ti.33.par.7.
Demostracion.l.2.ti.4.par.4.
Demas.l.4.ti.2.par.2.
Demandador.l.1.ti.2.par.3.
Denostar.l.1.&.3.&.4.&.9.titulo. 9. partita.7. & in prin. titu. 28. eadem partita.
Denuesto contra natura.l.4.titu.4.par.2
Deposito.l.1.ti.3.par.5.
Deportado.l.2.ti.18.par.4.
Derechos de traspasso.l.fi.ti 8 par.5.
Derecho de honestidad.l.4.ti.1.par.4.
Derecho natural.l.2.titu.1.par.1.
Derecho delas gentes.l.2.ti.1.par.1.
Desperado.l.24.titulo.1. partita.7. &.l.1. titulo.27.partita.7.

Hic nota, quod exterminandum abusum quorundam dominorum huius regni, qui si vassallus seipsum occidat, statim rapiunt sibi bona, & pro se allegant tex. in.l.18. in titu. delas penas. lib.8. ordi. que dize todo home o muger que se matare, pierde todos sus bienes para la nuestra camara: quia lex illa limitatur dupliciter per alias leges regni. Prima limitatio est, nisi se occidens habeat hæredes descendentes. vt in. l.9. titulo.13. libro.8. ordina. Secunda limitatio est. quando tædio vitæ, & non metu criminis se occidit: nam si metu criminis, tunc applicantur bona fisco regio. vt in lege. 24. titulo primo. partita septima. Et secundũ istam distinctionem per alias leges huius regni debet intelligi & distingui dicta lex. 18. & id videtur sequi Montal. in glo. legis primæ. titulo. 27. partita. 7. & sic procedit ius commune. vt per glo. in.l.fin. C. de iure fis.li.10. & in.l.2. qui testa. face. poss. & Albe. in rubri. ff. de his qui sibi mortem conciue. & melius quã alibi per Philippum Detium in. 2. parte. consi. 438.

Desmemoriado.l.fi.titu.2.parti.7.&.l.13. titulo.1.partita.6.
Desmentir.l.4.titu.3.par.7.&.l.25.tit.18. parti.2. Y aqui se nota por que palabras se ha de entender desmentido.
Deshonra.l.1.titu.9.par.7.
Desafio.l.1.titu.11.par.7.
Despensero.l.14.titu.14.par.7.
Despensas.l.10. titulo.33.parti.7.&.l.43. titulo.28.parti.3.
Desterrado por siempre.l.4.titu.3. par.6. &.l.10.ti.10.par.5.
Desheredar.l.11.ti.7.par.6.
Desgastador.l.1.ti.4.par.5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Desconociente.l.10.titulo.4.par.5.
Descaminados.l.6.titu.7.par.5.
Destajos.l.16.titu.8.par.5.
Desnaturar.l.fina.titu.24.parti.4.
Desamparado.l.30.titu.12.par.5.
Desamparamiẽto de bienes.l.3.ti.15.pa.5.
Despoſorio.l.1.ti.1.part.4.&.l.2.eo.titu.
& deſpenſero.l.13.titu.9.parti.2.
De ſo vno.l.15.titu.16.par.3.&.l.16.eo.ti.
Deuiſa.l.3.titu.25.part.4.
Dientes.l.2.titu.25.par.2.

Por eſta ley ſe ha de entender la ley.3.titu.12.lib.4. foro.ll.en quanto diſpone que el teſtigo que confeſſare auer depueſto falſamente, y fuere conuencido dello por pruena le han de quitar los dientes que ora la letra diga quintar, ora diga quitar ſe ha de entender delos ocho dientes quatro dela parte de arriba, y quatro dela parte inferior dela boca: de manera que eſtos dientes ſon los que ſe han de quitar, o quintar.

Diſpenſacion.l 63.titu.5.parti.5.
Diſſamia.l.1.titu.6.parti.7.
Difinitorio.lex.5.titu.23.par.1.
Dineros.lex quinta.titulo.33.parti.7.
Diacono.lex decima.titulo.6.parti.1.
Dia incierto.l.12.titu.11.par.5.
Dignidad realenga.lex.6.titu.26.par.4.
Diezmos.l.1.titu.21.par.1.
Dinorcio.l.1.titu.10.par.4.
Dicipulo.lex nona.titu.31.parti.2.
Difinitiua.l.2.titu.22.par.3.
Dilatorias.l.9.titu.3.parti.3.
Domeſticos.lex ſexta.titu.33.parti.7.
Donacion.l.1.titu.4.part.5.
Donació propter nuptias.l.1.tit.11.par.4
Donadio de eſpoſo.l.2.titulo.11.parti.4.
Donas.l.26.titu.13.par.5.
Dote.titu.11.parti.5.
Deuda perſonal.l.7.titu.15.part.5.
Duque.l.11.titu.1.parti.2. & lex.16.titu.
nono.ead.partita.

E

E.ayunta.l.13.titu.14.par.6.&.l.24.titu.
11.partita quinta.
Eguleza de teſtigos.l.40.titu.16.parti.3.
Election.l.17.titu.5.parti.prima.

Hic nota

Hic nota vnũ quod quotidie euenit in practica q̃ elections officiorum ſæcularium quæ fiunt quotidie in diuerſis conciliis populorum huius regni, & cœlebrantur in diebus feſtiuis in honorem dei valent & tenent, nam ſicut miliæ diſciplina his diebus poteſt exerceri, vt in.l. diuus. ff. de feriis, ita & miniſtri reipublicæ poſſunt elegi, nam & iſti quoque militare dicuntur, vt eſt text.in.l.2.titu.2.parti.3.

Item cum electione horum officialium vertatur vtilitas publica talis cauſa dicitur habere in ſe quandam pietatem, & ſicut tutor datur his feriatis diebus eodem modo poſſunt eligi rectores reipublicæ: nam & iſti equiparantur tutoribus, vt in.l.præſens.C.de tranſactio.& ideo contentio talium officiorũ poteſt his diebus feriatis dirimi, vt.l.35.tit.2.parti.3. & de electione ſpirituali notat Specula.in titu.de feriis.§.ſequitur. verſi. porro.& q̃ talis electio ſæcularium officiorum his feriatis diebus valeat notat Robertus per alia fundamenta in ſuo ſpeculo aureo.in.16.diſtinctione iudiciorum.in fine.

Emphyteoſi.l.24.tit.8.parti.5.&.l.3.titu.
14.partita.1.
Emancipar.l.16.tit.18.parti.4.
Emperador.l.1.titu.primo.parti.2.
Emplazamiento.l.1.titu.7.par.3.
Enemigo conocido.l.17.titu.26.parti.2.
&.l.7.titu.33.par.7.&.l.13.tit.16.par.3.
& in.l.6.ti.33.par.7.et in.l.1.ti.19.par.2

Circa intellectũ harum legum eſt notandum q̃ inimicus dicitur dupliciter, aut in caſu quo poſsit occidi aut in caſu quo repellatur afferendo teſtimonio pro cuius quæſtionis reſolutione ſunt notandæ concluſiones ſequentes.

Prima concluſio eſt, q̃ inimicus nõ poteſt occidi, niſi declaretur prius q̃ ſit inimicus, per ſententiam diffinitiuam latam ex legitimis probationibus, de quo eſt.l.2.titu.16.par.2.& in.l.17.titu.26.parti.eadẽ. Et quando inimicus condẽnatur in abſentia, vt detur pro inimico, & occidatur debet ſeruari forma.l.76.in.ll.de Toro.& in.l.47.in.ll.del eſtilo.

Seruata vero forma delictarum legum regni bene poteſt cõmitti parti offenſæ ius occidendi inimicum, ex his quæ notat Bald. in capitu. ad noſtram. de proba.

Non tamen debet dari in inimicum, vt poſsit occidi ex quolibet crimine, & ſic ex leui cauſa, ſed ex illa propter quam meretur pœnam mortis, & ita notat Cepola. conſi.5. nume.11.

Conceſſa autẽ facultate occidendi aliqui tenent q̃ licet occidere inimicum proditorie, vt comprobat Rocus de Curte, in.c.fina. de conſue. folio. 20. in paruis. col. quarta.

Secunda concluſio, Inimicus autem afferendo teſtimonio regulariter repellitur etiam in criminibus exceptis læſæ mageſtatis, & ſimoniæ, & ſimilibus, vt eſt text, in.l.13.titu.16.parti.3. & de iure communi per multa

iura

Universidad de Deusto
Biblioteca

tura comprobat Carrerius Reginus in sua practi. sub nū. 165. vbi allegat Thomasium Grāmaticum pluribus consiliis. Idem tenentem, & de iure huius regni probatur ex. l. 6. titu. 33. par. 7.

Tertia cōclusio est q̄ non quælibet inimicitia repellit afferēdo testimonio, sed illa quæ sit capitalis, vt probat dicta. l. 13. titu. 16. & quia doctores iuris cōmunis variauerunt in exponendo quæ sit illa inimicitia capitalis, & aliqui asserebant illud relinqui iudicis arbitrio alij dicebāt etiam ex lite sola, vel ex verbis iniuriosis contrahi capitalem inimicitiam, vt per plura iura late comprobat Carrerius Reginus in dicta practi. crimi. sub nume. 118. apud nos tamen non est arbitrarium, sed illa dicitur capitalis inimicitia que contrahitur in casibus expressis in dicta. l. 6. titu. 33. par. 7. & ita intelligitur. l. 9. tit. delas testimonias foro legum. lib. 2. & idem probatur. in. l. 22. titu. 16. parti. 3.

Quarta conclusio est, q̄ inimicitia vltra casus expressos in dicta lex. 6. etiam si aliunde probetur odium non repellit afferendo testimonio, vt probatur in dicta lege sexta in finalibus verbis.

Quinta conclusio est. q̄ inimicitia capitalis procurata nō repellit afferendo testimonio, vt notat Bald. in. l. sed & si. §. illud. ff. si quis cautio. & glo. in. d. l. 9. tit. delas testimonias. foro. ll. lib. 2. in parte, enemigo.

Sexta conclusio est, q̄ inimicitia, vt repellat afferendo, testimonio debet probari in specie, nec sufficit q̄ testis dicat illum esse inimicum, nisi asserat causam inimicitiæ ex his quæ sunt expresse in dicta. l. 6. & ita inimicitia capitalis debet articulari, & probari. vt in. l. 1. versi. e presentados. libr. 3. ordina. & nisi talis reprobatio specificetur non debet admitti, nam inimicitia est in specie probanda, vt comprobat Thoma. Grāma. in consi. 12. & in consi. 44. & sequitur plura allegando Carre. Reginus in sua practi. sub nu. 118. & per lasso. in. l. Titiæ textoris: ff. de legat. 1.

Septima conclusio est, q̄ in tantum inimicitia capitalis repellit a testimonio dum modo sit odium ad mortem, vt supradixi, & notat glo. in in authē. de testibus. §. quoniam. vero. coll. 7. quod istud est verum non solum in inimicitia vere probata, & nota aduersario, sed etiam si solum modo subsit causa, vt per plura comprobat Hipoli. in singula. 178. & ibi ponit exempla.

Octaua cōclusio est, q̄ non solū dicitur inimicus qui accusat aliquem de crimine capitali ex quo indicatur capitalis inimicus, sed etiam qui de eodem crimine aliquem infamat: nam probato q̄ infamauerit ex hoc solo potest reppelli a testimonio tanquam sit capitalis inimicus, de quo est lex. 22. titulo. 16. parti. 3.

Et ex ista lege oritur intellectus ad doctrinam Bal. in cap. veniens. de testibus, quem passim sequūtur moderniores, vbi dicit q̄ ex verbis iniuriosis, oritur inimicitia capitalis: nam istud procedit, & debet intelligi si ex illis verbis oriatur infamia, & non aliter vel alio modo.

Nona conclusio est, q̄ sicut inimicitia repellit testes a testimonio eodem modo repellit iudicem, de quo vide quæ notat Philippus Fran. in. c. postremo. de appella. nu. 35. & per Carre. Regi. in. d. practi. nu. 118.

Decima conclusio est, q̄ vassalli regni alieni, cum quo bellum geritur sunt

sunt inimici. vt in. l. 1. ti. 9. par. 2. & tanquam tales possunt expelli a regno durante bello, licet regulariter hoc sit prohibitum. secundū Bal. in. c. 1. de forma fidelita. quem sequitur Montal. in. l. 4. ti. 6. lib. 4. foro. ll.

Enemiga. l. 14. titu. 17. par. 7.
Enmienda. l. 1. ti. 25. par. 2.
Enfamar. l. 1. ti. 9. par. 7.
Engaño. l. 1. titulo. 16. partita. 7. & l. 11. titulo. 33. partita. 7.
Encantamientos. l. fi. ti. 23. par. 7.
Embargado. l. 14. ti. 16. par. 6.
Enfermo. l. 2. ti. 17. par. 6. & l. 22. titulo. 11 partita. 3.
Engaño grande. l. fi. ti. 19. par. 6.
Enfinta. l. fi. ti. 11. par. 5.
Encartados. l. 4. ti. 18. par. 4.
Enajenar. l. 10. titulo. 33. partita. 7. & l. 1. titulo. 14. partita. 1.
Encaescer. l. 16. ti. 6. par. 6.
Empestido. l. 1. titulo. 1. partita. 5.
Entredicho. l. 14. titulo. 9. par. 1.
Ensandescer. l. 4. titulo. 25. partita. 7. & l. 6. titulo. 3. partita. 5.
Enorme. l. 17. ti. 9. par. 1.
Entregar. l. 10. ti. 33. par. 7. & l. 1. ti. 13. par. 5. & l. 1. ti. 14. par. 6.
Escuchas. l. 10. ti. 26. par. 2.
Escusacion. l. 1. titu. 17. par. 6.
Escamonea. l. 17. ti. 5. par. 5.
Escatima. l. fi. ti. 2. par. 3.
Escriuano. l. 1. ti. 19. par. 3.
Escriptura. l. 8. titulo. 9. partita. 2. & l. 1. titulo. 18. partita. 3.

Empedrado en Burgos de 1630

Destas escripturas publicas se entiende la ley quarta & quinta. titulo. 8. libro. 3. ordina. que dispone que tray gan execucion aparejada, hauiendo passado ante escriuano publico: nam non requiritur aliud in instrumento vt possit exequi, nisi quod sit redactum in scriptis per notarium, & quod sit purum, quamuis non contineat illam clausulam quod possit exequi. Et ita notat Didacus del Castillo in lege sexagesimatertia de Toro. in parte, obligacion. quæ decisio est hodie verissima, licet aliter & non bene dixerit Rodericus Suarez in lege. post rem. ff. de re iudicata. in declaratione legis de Toledo, folio. 122. in fine. Y la carta de marques, duque, o conde, si tiene sello es publica. vt. l. prima. titulo decimooctauo. porque tienen estas personas dignidad, vt. l. sexta, titulo vigesimosexto. partita quarta.

Escriuano

Universidad de Deusto
Biblioteca

Escriuano sieruo publico.l.7.tit.11.par.5.
Estraños.l.21.titu.3.parti.6.
Estipulacion.l.10.titu.11. partita quinta.
Esfuerço para delinquir.l.14.ti.6.parti.1.
Estandarte.l.13.titu.23.parti.2.
Especial.l.4.titu.2.parti.prima.
Esperança.l.4.titu.12.par.2.
Espirituales.l.1.titu.17.parti.prima.
Estado.l.1.titu.23.par.4.
Espurio.l.11.titu.13.par.6.&.l.fina.titu.
14.par.4.&.l.1.titu.15.ead.parti.

Destos hijos espurios y de dañable y punible ayuntamiento se ha de entender la cedula/o carta acordada que su Magestad mando dar el año passado de mil & quinientos y quarenta y dos en la villa de Madrid para que los hijos espurios legitimados no gozassen de hidalguia quanto al pechar, ora el ayuntamiento sea punible de parte del padre, ora de parte dela madre, quæ decisio fuit iustissima & sancta, ex notatis per Guillermũ Benedicti in repetitione.c. Rainuntius, de testamentis. in princi. num.22. vsq; ad numerum.44.& per Bal.in.l.ex libera.C. de suis & legi hæredi.& ex notatis per Ancha.consi.389. & per Micha. de Cifuentes in.l.12. de Toro. in fine.

Erege.l.prima.titu.26.parti.7.
Ermophrodito.l.decima.ti.primo.par.6.
Exemplar.l.prima.titu.5.par.6.
Exido.l.13.titu.8.parti.6.
Excepcion.l.9.titu.3. parti.3.

Quæ sint legitimæ exceptiones vi. quæ scripsi contra opinionem Roderi. Suarez in libro meo de expositione legali.c. 16. nume. 9. vbi dixi & probaui q; legitimæ exceptiones, de quibus loquitur.l.5.tit.8.lib.3.ordina. regal. debent intelligi non de exceptionibus quæ sunt a iure cõmuni cognitæ, sed a iure nostro Castellano cuius contrarium asserit Roderi. Suarez in.l.post rem.ff. de re iudica.& iudicio meo non recte dixit.

F

FAlsedad.l.1.titu.7.par.7. &.l.2.ti.14. par.2.&.l.1.titu.26.parti.3.

Segun esta manera de falsedad se ha de entender la ley quarta. titu.8. lib.3.ordina.regal. en quanto dize que se admita contra la sentencia, o contracto publico excepcion de falsedad: nam quotiens veritas immutatur est falsitas, vt in dicta.l.1. titu.26. parti.3.

Ex quo sequitur q; contra instrumentum publicum admittitur exceptio simulationis: nam ista dicitur falsitas, secundum Bald. in.l.si non verum

verum.C.de donatio.inter virum & vxor. Ideo probato q; instrumentũ sit simulatum probatur falsum: imo potest dici q; non sit instrumentũ, quia animus obligati non conuenit, sed neq; obligantis, vt fiat illud instrumentum, & ideo quæ carent effectu debent carere nomine.& id potest colligi ex.l.prima.titu.11. parti.5. & in.l.cum precibus. C. de proba. & in.l. anullo, C. de feriis.& in.l.4.§.condemnatum.ff. de re iudi.& elegantissime per Tiraquelum in tracta. de retractu lega.§.1.glo.2.nu.11.

optimum notable

Si tamen simulatio sit in solo nomine contractus tamẽ in substantia habeat originem veritatis non dicitur contractus simulatus, vt si quis dicat se habuisse ex mutuo quæ tamen debebat ex emptione non prohibita, nam cum in veritate sit debitor substantia contractus attenditur, & cessat simulatio, vt in.l.si ex pretio,& in.l. non vade originem. C. si certum peta.& per Bar.in.l. Lutius.ff. de positi.et notat Alexand. in.5. vol. consi.28.et per Bald.in rubri. C. de posi.

Et vt sit falsitas ista simulatio debet probari in specie sicut dolus, vt notat Cepola in tracta. de simula. contrac. et per Casaneum in consuetudi. Burgun. foli.344.

Et in tantum est verum q; instrumentum simulatum dicitur falsum, q; sicut falsitas non potest per iuramentum contractui additum excludi, vt in.l.si ex falsis, et ibi docto. C. de transactio. et melius quam alibi per Ioán. Baptistam de Castellione in allega. 2.

Eodem modo simulatio contractus non excluditur iuramẽto, vt notat glo.in.l.emptione. C. plus valere quod agitur quam sequitur Bar.in. l. seyus.ff.ad.l. Falcidi.et Jas.in.§.fuerat.insti. de actio. et ibi tenet q; non requiritur relaxatio ab huiusmodi iuramento.

In multis tamẽ differt simulatio a falsitate, et inter alia differentia q; attentans cõmittere simulationem non punitur sicut attentãs, corrumpere testes, vt falsum deponat: nam eo ipso q; quis instruit testes ad hoc, dicitur cõmittere falsitatẽ, vt in.l.1.titu.7.par.7.in ver. Otrosi dezimos que qualquier que muestra malicioſamente, nam ex verbis istis probatur q; sola instructio testium, vt committant falsum, etiam si non deposuerint testes sit contra instruentem crimen falsi, vt puniatur pœna.l.6. illius titu li, licet de iure cõmuni cum talis instructio nemini nocear sola extraordinaria pœna ponitur, vt notat Feli. in tracta. de cõnatu. ver. fallit secũdo, & notat Matthæ. de Afflictis in consti. regni. Sicil. rubri. 40. lib.2. cap. qui falsitatem, et q; sola attentatio ad corrumpendos testes sufficiat notat post Ange. Nicol. Boeri. in decisio.319. num.6.

Falagar.l.prima.titu.19.parti.7.
Falcidia.l.7.tit.6. parti.6.et.l.1.et.2. titu. 11. parti.6.
Fama.l.1.ti.6.par.7.et.l.14.tit.14.parti.3.
Familiar.l.12.titu.primo.partit.7.
Famoso libello.l.3.titu.9.part.7.
Familia.l.6.titu.33.par.7.
Fantasma.l.8.titu.35.parti.7.

Fe.l.31.titu.4.parti. prima.
Fechizera.l.1.tit.23.par.7.et in.l.pe.eo.ti.

De isto vocabulo hechizera fecit mentionem glo.in.l.1.in fine. ff. de obsequiis aliber patrono præstan.& curans se per incontationes punitur quoq; sicut ipse curans per incantationes, & ita notat Hipoli. in.l.nihil interest. ff. ad legem Corne. de sicca. Contra quod dictum facit q; si incantatio profuit ad curationem, vel ad expellenda alia mala reipublicæ, vt in expulsione locustarum, licet secundum Theologos omnis incantatio sit illicita, vt notat Bal. in rubri. de officio iudicis. in fine. Tamẽ quando est ad bonum finem tolleratur, & potest de publico remunerari, & ita est statutum per ius nostrum regni, in.l.fi.titu.23.parti.7.

Fecho ajeno.l.11.titu.11.parti.5.
Ferramientas.l.24. titu.23.partita.2.
Ferias.l.3.titu.7. par.5.
Feriados.l.prima.titu.24.parti.1, &.l.36. titu.2. partita.3.
Feudo.l.6.tit.10.par.7.&.l.1.ti.26.par.4.
Fidalguia.l.3.titu.21.par. 2.
Fidalguo.l.1.titu.11.parti.7.dixi supra in parte caualleros.&.l.2.titu. 21. parti. 2.
Fiador.l.10.tit.33.par.7.&.l.1.ti.12.par.5.
Fideicõmissaria.l.1.titu.5.par.6.
Fijo familias.l.11.tit.17.parti.4.
Fiestas.l.1.titu.24.parti.prima.
Fieles.l.17. titu.2.par.3.
Fialdad.l.1.titu.9.parti.3.
Fisicos.l.10.titu.9.parti.2.
Fiscal del rey.l.12.titu.18.parti. 4.
Firme. l.15.titu.34.par.7.
Fonsadera.l.34.titu.18. par.3.
Foreras.l.48.titu.18.parti.3.
Forros.l.5.titu.16.part.4.
Fuerça.l.1.titu.10.par.7.&.l.1.titu.20.ea. par.&.l.56.ti.5.par.5.&.l.15.ti.2.par.4.

Omnes istæ leges loquentes de vi aut metu disponunt circa vim, vel metum extraiudicialiter illatum non de iudiciali, nam iudex vim infert sed illa est licita vis, vt in.l.continet.ff.q; metus cau.& ideo secrestatio facta contra debitorẽ autoritate iudicis cum debitor resistit, ne secrestetur, & nihilominus secrestatur, vt ipse debitor non soluat dicitur vis illata a iudice, vt probatur in.l. consensisse. ff. de iudicis. & in.l.ait prætor. §. permittitur. ff. de mino. & per Bald. in.l.parentes. C. de testibus. & per Bart. in.l. creditor. ff. de solutio. & ista apud nos apellatur fuerça de mandamiento, vt.l,27. titu.11.parti.3.

Et ideo

Et ideo quãdo apud nos fit secrestũ contra debitorem ne soluat, quod vulgo appellamus embargo: ista vis illata parit iustã exceptionem contra instrumentũ publicum, quod erit de exceptionibus contentis in.l.4. titu.8.lib.3.ordi. dum dicit exception de fuerça, tal q̃ de derecho se deua recebir, nam & ista exceptio bis illata a iudice ne soluat est iusta causa ne contractus guarenticius debeat exequi donec iudex de secresto discernat nisi in casu posito per Fratrem Alphon. de Castro in libro.2. de iusta hæretico. punitio. cap.6. in fine.

Vis autem quæ infertur extraiuditium multiplex est, vt in istis legibus partitæ continetur, & licet variè scribant, tam glossæ quam doctores iuris communis explanando quis dicatur iustus metus quo debeat contractus, etiam iuratus rescindi quorum varias opiniones congessit noster Didacus de Couarruuias, secunda parte in lectura quarti. in. §. 3.& in.§.4.& per Maria Susci. in consi. 263.

Tamen optime apud nos regnicolas, est hoc explanatum per verba dictæ.l.56.titu.5.parti.5. dum dicit si fuere prouado que la fuerça, o el miedo fue tal que lo ouo de fazer, maguer le pesasse. Nam ista verba indicãt nobis, an solum modo præcesit actus violentus, ex quo orta fuit noluntas, & mẽtis tristitia nolẽtis illum contractũ fieri, nam si ex actu præcedẽte iste fuit ortus effectus illũ talem metũ debet iudex arbitrari esse iustũ, & sic a noluntate aperte comprehensa, & intellecta debet regulari grauitas actus præcedentis ad inducendũ metum, nam si iusta causa timoris præcesit & tamen ille non timuit, sed voluit aperte, hic non præcesit metus, quia non habuit effectũ, & sic caret nomine, & ecõtra si quis in consulte, & forte per fallaces minas trahitur ad metum, & in veritate timuit & aperte consensit negocio, cui renuenat, ille consensus meticulosus viciat contractum, nam sufficit q; ex causa præcedenti timuit vere, & non ficte, vt notat Bald. in.l.fi. C. de iure delibe. col.1.& per Tomasium Grãmati. voto. 10. & melius. in.l.7. titu.33. par.7. quam vide.

Semper tamen debet probari q; metus fuit illatus præcedens respectu certi actus, vt notat Innocen. in cap. cum locum. de sponsa. & in capitulo veniens. de conuer. coniuga. & notat per plura Matthæus de Afflictis in suis decisionibus, decisione. 246.

Fuero.l.7.titulo secundo, partita prima.
Fuera dela tierra.l.19.titu.29.par.3.
Furtos.l.prima, titu.14.parti.7.&. l.2.titu.18. parti.1.&.l. 17. titu. 14. parti.7
Franqueza.l.18.ti.5.partita secunda
Fructo abundante.l.23.ti.8. part.quinta.
Fructos.l.4.titu.14.partita.6.&.l.2. titu. 21.partita prima.

G

GRacia.l.fina.titulo trigesimosecundo partita septima.

C Qualiter

Universidad de Deusto
Biblioteca

Qualiter hodie ex iure noſtri regni domini inferiores a rege poſsint facere intra dominia ſua gratias pœnarum, ſcripſi late in libro meo de expoſitione legali. c. 7. ideo hic non repetam.

Grados. l. 9. ti. 7. par. 6. & l. 3. ti. 6. par. 4.
Grandes pleytos. l. 9. ti. 14. par. 1.
Galardon. l. 1. ti. 27. par. 2.
Ganancias malas. l. 11. ti. 21. par. 1.
General. l. 4. ti. 2. par. 1. & l. 45. ti. 18. par. 3
Geſtos. l. 17. ti. 23. par. 1.
Grey. l. 19. ti. 14. par. 7
Geezitas. l. 2. ti. 17. par. 1
Guerra. l. 1. ti. 23. par. 2
Guerreros. l. 2. ti. 2. par. 3.
Gouierno. l. 24. ti. 9. par. 6

Por eſta palabra, gouierno, ſe declara. l. ley. 11. titulo. 16. libro. 3. ordin. ibi. o ſi fuere ſobre dar gouierno a niños pequeños. ná ibi dicitur, quod fauore alimentorum a ſententia lata ſuper alimentis præſtandis non habet locum appellatio. Et idem notat de iure communi Bar. in. l. mella. in princi. ff. de alimen. & ciba. & in tracta. de alimen.

Et nimirum ſi nõ appelletur, ná & multa alia tá in proceſſu q̃ in modo probãdi ſunt ſpecialia fauore alimentorũ cõtra ius cõmune. vt eſt videre in. l. ſi quis a liberis. §. ſi vel parẽs. ff. de libe. agnoſcen. & in. l. fi. ti. 19. par. 4. & per Dida. de Couar. in lectura quarti. lib. 2. c. 8. §. 3.

Iſta tamẽ regula ne in materia alimentorũ appelletur, habet plures inſtãtias & limitationes, vt. ſ. procedat quãdo agitur officio iudicis, & non iure actionis: quia ſi actione forte ex promiſsione agatur, habet locũ appellatio. vt notat Specu. in ti. de appella. §. in quibus. ver. octauo.

Secũdo pcedit regula qñ agitur ſuper alimẽtis futuris, ſecus ſi agatur ſuper præteritis. vt in. l. de alimẽtis. & ibi Alex. & Iaſſ. C. de tranſactio.

Tertio procedit, quando ad ſentẽtiam ſuper alimentis præceſsit cauſæ cognitio, ſaltim ſummaria, & talis qualis exigitur per dictam. l. fi. ti. 19. par. 4. & in. d. §. ſi vel parẽs. & ſic iudex ſuam cõſcientiam informauerat: ſecus ſi non præcedẽte tali cauſæ cognitione præcepit iudex alimẽta præſtari, quia poteſt appellari. vt notat Bar. in tracta. alimen. in fine.

Quarto pcedit, qñ conſtat q̃ ille qui petit alimẽta eſt filius nepos aut frater ſaltim ſummatim, ná ſi adhuc de iſta qualitate dubitẽ & cõtendit, bene põt appellari. ſecundũ Bal. in. l. nemo. C. de ſum. trini. & fi. catho.

Quinto procedit dicta regula, niſi reſpectu taſſationis quãtitatis alimentorũ: nam a taſſatione alimentorũ ſi nimis taſſatur, habet locum appellatio. vt notat Specu. in dicto titu. de appell. §. in quibus. ver. octauo.

Sexto procedit maxime ſecundũ iura noſtri regni quãdo iſte q̃ agit ad petẽda alimenta eſt pupillus minor, quia nõ habet vnde ſe alat, quia cum tunc res capere non poſsit dilationem, non poteſt appellari, vt notatur in l. fi. ff. de appella. recipien. Et iſtud declarat hodie. d. l. 11. tit. 16. lib. 3. ordi. ibi. a

ibi. a niños pequeños. Et ita notat Hipoli. in. l. vna. C. de raptu virginu me. 139. & nu. 140. & in centuaria loco. 24. in fina. verbis.

Quod extenderẽ ad furioſos & pdigos, quibus interdicta eſt bonorũ adminiſtratio: quia iſti ſunt impediti adquirere, aliũde & in priuilegiis parificantur cum pupillis. vt notat glo. in. l. 2. C. de cura. furio. de quo latiſsime per Nico. Euerar. in ſua centuaria, in loco trigeſimo.

Et ex eadem ratione quia res non capit dilationem, dicerem idem eſſe in pauperrimo, qui non poteſt laborare ſuis manibus vt victum quærat, vel in nobili, cui eſſet dedecus laborare: nam dicitur impeditus, cum ſine dedecore in publico ad laborandum apparere non poſſet. vt in. l. in eadẽ. ff. ex quibus cau. maio. Et ideo iſtis ſi mandantur alimẽta præſtari, a tali ſententia non habet locum appellatio.

Guſtar. l. 4. ti. 13. partita ſecunda
Guardador. l. 17. titulo ſeptimo, par. 6

H

Habitacion. l. fi. ti. 31. partita tertia
Heredero. l. 13. titulo nono, par. 7
Herencia. l. 8. ti. 33. partita ſeptima
Hermano amigo. l. 13. ti. 3. partita ſexta
Hermanos. l. 5. ti. 13. partita ſexta
Hijo de ganancia. l. 1. ti. 14. partita quarta, & l. 3. ti. 14. partita tertia
Hijo hornezino. l. fi. ti. 14. parti. 4. & l. 1. titulo decimoquinto, eadem partita
Hijo natural. l. 8. ti. 13. partita ſexta

Licet de iure cõmuni non fuerit abſq̃ dubio qui filij proprie dicũtur naturales, tñ hodie apud regnicolas nr̃os eſt aperte deciſum. l. 11. in. ll. de Toro: cuius legis ampla diſpoſitio videtur cõprehendere caſum. l. fi. ti. 14. par. 4. q̃ etiã nati ex illuſtri & vili muliere, de quibus ibi fit mẽtio, tñ dicatur naturalis filius, cũ parẽtes eius etiã ſi pater eſſet illuſtris, tñ poſſunt ad inuicẽ cõtrahere mr̃imoniũ, quod ſolũ conſiderat lex vt filius dicatur naturalis, duobus additis, q̃ ſi naſcatur ex cõcubina ſecreta domi nõ retẽta, ſaltim recognoſcatur a parẽte: ſi vero ex cõcubina in domo publice retẽta, hoc ſufficit p recognitione ſine alia verbali recognitione. vt p bona iura cõcludit noſter Dida. de Couar. in lectu. quarti. in. 2. parte. c. 8. fo. 100. Et iſte talis naturalis nõ gaudet nobilitate aut honoribus parentũ. vt p infinita iura cõprobant Matth. de afflic. in deciſi. Neapo. 195. & Bartholo. de Caſa. in cõſue. Burgũ. in rubri. 8. §. 3. in prin. ſub nu. 17. quod iure nr̃o approbat̃ ex. l. fi. ti. 13. & in. l. 3. ti. 15. par. 4. quas leges intelligo de aliis honoribus. Fidalguia autẽ gaudet naturalis nat9 ex cõcubina nota & retẽta p ſua. vt eſt tex. in. l. 1. ti. 11. p. 7. & ſic reſpectu fidalguiæ corrigunt̃ ſupdicta

Iſta tñ regula fallit, niſi filius naturalis fuerit a rege legitimatus: nam propter legitimationẽ gaudet fidalguia & nobilitate paterna. vt eſt text.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.l.quarta,& in lege sexta,& in lege nona,titulo decimoquinto,partita quarta,& in.l.12.de Toro.Et loquor de alio naturali quam nato ex certa concubina,nam iste non indiget legitimatione,quia frustra impetratur, quod inest a lege prima,titulo.11.partita septima supra allegata.

Quod subintelligitur quãdo talis filius nõ est natus ex dãnato & punibili coitu,ita q̃ vtrũq; concurrat q̃ sit dãnatus,& q̃ sit punibilis, nam matrimoniũ clandestinũ est punibile.vt in.c.cum inhibitio.et per totum de clãdesti.despõsa.nõ tamẽ est damnatũ, imo valet & hoc in matrimonio,sic lege ciuili inter solutos non est dãnatus coitus,saltim secretus:sed si publicus est cõcubinatus,saltim est punibilis extra ordinẽ. iuxta.l.iuris præcepta.ff.de legibus.& dixi latissime in meo tracta. de puniendis concubinis,nõ ergo q̃ sit punibilis coitus est dãnatus: & ideo vtrũq; requiritur copulatiue,siue ex parte patris,siue matris:& iste talis filius vel est spurius,vel manzer,aut adulterinus,vel notus,de quibus in.l.1.ti.15.par.4. Et isti cũ sint nati ex dãnato coitu,etiã si legitimẽtur, non gaudẽt nobilitate parentũ:& id est nouissime decisum per pragmaticã Caroli nri Christianissimi imperatoris apud Maiori.anno.1542.quam sit fore intelligẽdam puto,saluo q̃ coitus filij manzeris vel spurij,de quibus loquitur dicta.l.1.ti.15.par.4.non est punibilis coitus,neq; ex parte patris,neque ex parte matris,nisi esset vxoratus,& haberet publicã concubinam eam, ex qua manzer aut spurius nascitur:nã excepto hoc,si isti manzeres aut spurij legitimentur,gaudent fidalguia parentum: nam licet lege damnetur coitus,non tamen punitur:& cum vtrumq; debeat concurrere,vno deficiente non habet locum dicta pragmatica.vt in.l.si plures.ff. de cõdi. insti. Et ita quoq; colligitur ex pragmatica de Cordoua,folio mihi.153.& ad superius dicta videatur lex finalis.titu.22.foro legum,libro quarto.

Et hoc tenendum puto de iure regio,omissis quæ dicit Couarruuias, dum exponit quis sit spurius,in lectura quarti,in secunda parte.c.8.§.5. folio,102.

Honestidad.l.37.titulo sexto, partita prima,&.l.17.ti.2.partita quarta
Honesta.l.3.titulo quarto, parti. quarta.
Homicidio.l.prima,titulo.8.parti.7
Huesped.l.25.titu.16.partita.7
Huestes.l.16.titu.23.parti.2.

I

YGlesia.l.prima,titulo.10.partit.prima
Ylustres.l.3.titu.14. partita quarta
Imperio.l.prima,titu.1.partita secunda.
Imaginacion.l.9.titu.13.partita.2.
Imposible.l.quarta.titu.4.parti.6
Infamia.l.1.tit.6.par.7.&.l.26.ti.13.par.2
Incesto.l.prima.titu.18.par.7.&.l.13.titu. 11.parti.4.l.6.titu.18.parti.4.

Cum

Cum dispositione huius.l.concordat.l.7.ti.fi.&.l.5.tĩ.15.li.8.ordina. qbus disponit cõmitti incœstũ si qs accessum habuerit a cuñada o pariẽta dẽtro del q̃rto grado.Et est dubiũ qualr intelligat pariẽta,& qlr cuñada.

Et dico q̃ Hispano sermone pariẽta idẽ significat q̃ cõsanguinea Latino sermone,quæ cõsanguinitas dicitur cõtrahi inter pẽsonas,de qbus in.l.1.ti.6.par.4.Itaq; quocũq; modo,pbetur q̃ cõsanguinitas vel affinitas,pueniat,siue naturaliter interueniẽte mrimonio,siue p illicitã copulã cognoscẽdo cõsanguineã,cõmittit incœstus,vt in.c.lex illa.§.cũ ergo.36. q.1,siue sit affinis,quę vulgo dicit cuñada.vt.l.5.ti.6.p.4. Et licet de iure ciuili ista affinitas nõ habeat p̃pe grad9,vt.l.nõ facile.§.affines.ff.d gra.

Hodie tñ apud regnicolas attento iure regni q̃ sequitur in hoc ius canonicũ,ista affinitas gradus habet: & ideo si quis intra quartũ gradum cognouit affinẽ,punitur pœna incœstus.de qua in dictis legibus regiis.

Quod est ampliandũ, etiam si ista affinitas,puenerit ex illicito coitu: nam cõsanguinei illius quã quis cognouit,efficiũtur affines illi qui eam cognouit.vt in.c.discretionẽ.de eo qui cogno.cõsan.vxo.& id probatur expresse in.l.5.ti.6.par.7.ibi.quier sean casados o nõ.Et ideo si qs cognouerit sororẽ illius,cui quis copulatus est illicite,siue aliã eius cõsanguineã intra quartũ gradũ,poterit puniri pœna incœstus, de qua in dictis legibus regiis:nã verũ est eum cognouisse verã affinẽ.i.a cuñada.Et cũ conueniant verba legis,cõuenit dispositio,maxime quia agitur de puniendo crimine dãnato,quo casu lex dicit fauorabilis.secundũ Pau.in.l.bona fides.ff.depositi.& ideo cõtra talẽ incœstuosum locũ habet pœna incœst9. vt est tex.in.l.13.ti.2.p.4.Et ita notat in exp̃sso nr̃ Bernar.Diaz de Lu.in sua pra.cano.cri.c.78.& Did.de Couar.in lectu.q̃rti.li.2.§.8.nu.4.fo.57

Neq; obstat quod notat Ancha.consi.391.qui tenet contrarium,quia Ancha.loquitur attẽto iure ciuili antiquo, secundũ quod affinitas sine matrimonio non erat.vt in.d.l.nõ facile.§.affines.&.§.sciendũ.ff.de gradi.secus est attẽto nostro iure regio,quo dicta affinitas contrahitur.& in hoc concordat cum iure canonico disponente q̃ ex illicito coitu cõtrahatur affinitas,& eam violans debet pœnas incœstus pati.vt concludit Decius in.1.parte.consi.158.

Cum enim dictæ leges regiæ dicant committi incœstũ con su cuñada, hoc nomen,cuñada,sumi debet prout est a iure nostro interpretatum.ex doctrina Baldi in.l.si nõdum.C.de furtis.& sic illa cuñadez interpretanda est etiam de coitu illicito.

In quo est notãdũ,q̃ ab ista pœna incœstus nullus error siue iuris siue facti excusat si delinquẽs credebat delinquere:secus si iusto errore ductus nõ credebat delinq̃re,vt q; ignorabat cõsanguinitatẽ.& isto casu iust9 error excusat.scdm Ang.in.l.si adulteriũ cũ incœstu.§.incœstũ.ff.de adul.

Quæ supra dicta sunt debẽt intelligi qñ incœstus cõmittitur extra figurã matrimonij,secus si in figura matrimoniali: quia tũc delinquẽs excusatur sexu,& ætate,& pœnitẽtia.vt in.d.§.incœstũ.nam mulier errãdo in totũ excusatur:masculus vero si est minor,punitur mitius,vt notat Ange.in.d.§.incœstũ.& in.§.nonnunquam.& ibi sublimitat,nisi error minoris esset de iure ciuili,quia in totum excusatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Incestuoso.l.11.ti.13.partita sexta
Instancia de pleyto.l.9.ti.6.partita sexta
Infante.l.4.ti.11.par.6.&.l.4.ti.11.partita quarta.&.l.1.titulo septimo,par.2.
Ingratitud.l.10.ti.4.par.5. &.l.fi.titu.18. partita quarta. &.l.6.ti.19. eadē partita
Infançones.l.13.ti.1.partita secunda
Infamar.l.4.ti.13.partita secunda
Importācia.vi.in prag.de Galizia fo,48
Iniuria liuiana.l.5.ti.6.partita tertia
Instrumento publico.l.1.ti.18.par.3
Interlocutoria.l.2.ti.22.partita tertia
Impotencia.l.2.ti.8.partita quarta
Inuentario.l.5.titulo sexto,partita sexta
Intereses.l.3.titulo sexto,partita quinta
Yerro de caualleria.l.3.ti.29.par.7.
Ioyas.l.5.titulo nono,partita septima.

Deste vocablo,joyas,haze mēcion el.c.101.enlas cortes de Madrid anno.1534. De cuius vero intellectu ordinaui duo capita,quę sunt decimū quartū & decimūquintum,in libro meo de legali expositione reliquorū decretorum regum Castellæ:& ibi poterit videri in transcribam.

Iornada.l.fi.ti.17.par.6. e dela jornada comunal in.l.3.ti.16.partita secunda
Iudios.l.1.ti.24.partita septima

Descendentes de genere Iudæorum indistincte debent frui officiis sæcularibus sicut alii Christiani huius regni, nā & in filiis seruorū idē erat de iure cōmuni vt in libertorū.C.de dignita.li.12.Et ideo lata est decisio de iure partitarum sic disponens in.l.16.ti.24.par.7.

Et descendentia de genere Iudæorū sufficit q̄ probetur vel per famā, aut per indicia,vt in simili notat glo.in.l.1.ff. de proba. & elegantissime per Fran.de Aretio in consi.37.Et id quoq; testatur noster frater Alphōsus de Castro in tractatu de iusta hæreticorum punitione libro primo.c. 7.quod intellige de probatione præsumpta: nam de vera probatione vltra proauos non potest probari veritas condetendentię,etiam in materia fauorabili, quanto magis in odiosa.vt est textus in lege secunda in fine titulo vigesimoprimo,partita secunda.

Iuez ordinario.l.5.titu.31. parti.7.&.l.18. titulo nono,partita secunda.
Iuglar.l.5.titulo septimo,partita sexta.
Iusticia.l.8.ti.5.par.2.&.l.1.titulo primo. par.3.&.l.fi.eo titulo.
Iura,l.1.ti.11.partita tertia.

Iura de premia,l.2.ti.11.par.3.
Iura dela manquadra.l.11,ti.11.par.3.l.23 eo.ti.l.7.ti.22.par.3.
Iuyzio.l.1.ti.22.par.3.
Ira.l.9.ti.5.par.2.

Hic aduertendum censeo,q̄ iracundia debet probari secundū formā, quā tradit Lanfran.& ibi apostill. in.c. quoniā contra falsam.de pbā.in parte,cōfessiones.& per apostill.ad Abb.in.c. sicut ex literis.de iureiu.

Et est pro regula tenendū,q̄ pœna non debet mitigari ratione iracundiæ,nisi talis fuerit iracundia,quæ ipsum delinquentem a mente alienauerit,quod est videri meo satis difficile. Et si huius qualitatis iracundia non fuerit probata,nō præstat excusationē,sed ordinaria pœna est delinquēs puniendus.vt notat Abb.in.c.1.in.2.notabili,C.de patri.qui filios occide.& sequitur Philip.Detius in.l.quidquid calore.ff. de regu.iuris.

Sed istam doctrinam intelligo quando quis vult vt mitigetur pœna sola ratione iracundiæ a se ortæ: si vero vult vt mitigetur ex prouocatione aduersarij facto vel verbo, facta ista prouocatio legitime probata est iusta causa minorandi pœnam per infinita iura,quæ cumulat Felinus in capitu.dilecti.de exceptio.

Irregular.l.18.titulo.9.partita.1.

L

Labor.l.5.ti.20.par.2.
Labor nueua.l.1.ti.32.par.3.

In materia quando fit nunciatio noui operis,libuit hic tria verba referre,quæ quotidie ad praxim deducuntur.

Primum est,q̄ transactis nonaginta diebus post nunciationem noui operis,si iudex fecit cessare opus, non licet sine eius licentia ædificare. vt in.l.9.ti.32.parti.3.ibi,puede le el juez despues otorgar poderio. & ibi, despues deue le otorgar poder de labrar. Itaq; necessaria est iudicis licentia vt possit ædificare.Et idem probatur in.l.de pupillo.§.si is,ver. habet autem.ff.de noui ope,nūncia. Et cum verba dictæ.l.9.inducant formam ad vnguem sunt seruanda, vt sine iudicis licentia transactis nonaginta diebus non possit ædificari: & licentia de sui natura debet esse expressa. vt notat Ioan.Andre.in.c.Abbatē.de electio,lib.6.cuius opinio est communis.vt testatur Cursetus in suis singula.in parte,licentia.

Secundū est,q̄ transactis dictis nonaginta diebus,si non vult iudex, non tenetur dare licentiā ad ædificandū,etiam oblata fideiussione de demoliendo.quod probant verba dictæ.l. 9. ibi. puede le el juez.quia non necessitat lex iudicem, sed in eius arbitrio ratione regulato relinquitur. vt in.l.non quidquid.ff de iudicis.

Si tamen iudex semel licentiam præstiterit,& sic declarauerit suum arbitrium,oblata cautione de necessitate, præstanda est licentia ad ædificandum,

candum. Et sic debent intelligi inferiora verba illius. l. 9. ibi, deuele otorgar poder de labrar. nam verbū, debet, inducit necessitatē. vt notatur in. l sæpe. ff. de officio præsi. & in. c. 2. de confess. li. 6. & per Albe. in dictionario, in parte, debet. & facta semel declaratione licentiæ nō potest amplius iudex variare in præiudiciū tertij. vt in. l. quod iussit. ff. de re iudi. & facit l. fideicommissa. §. sic fideicommissum. ff. delegatis. 3. & ibi glo.

Tertium est, ꝙ si extra iudiciū facta est nunciatio noui operis, non est necessaria prætoris licētia ad ædificandū, si pars nuncians accepit cautionem. vt probāt verba dictæ. l. 9. ibi. bien podra el dueño dela labor yr adelante. ibi. iunctis verbis. Pero si la tomasse ante q̄ viniesse ante el juez. Et idē probatur in. l. de pupillo. §. si is cui. ff. de noui ope. nūcia. Et idē probatur in. l. prætor. §. ait prætor. &. §. si quis paratus. eo titu. quæ iura loquuntur quādo a parte parti fit nunciatio extra iudicium. secundū Iass. in. §. si is qui. in. 2. nota. Si vero esset contentio de fideiussione an sit sufficiens, tunc adeundus est iudex antequā pars ædificet. Et ita debet intelligi quod notat Bar. in. l. de pupillo. §. qui remissionem.

Labradores. l. 5. ti. 20. par. 2. & in prin. ti. 21. & in. l. 6. ti. 14. par. 3.
Llaue. l. 11. ti. 23. par. 2.
Llanamente. l. 3. ti. 10. par. 3. & l. 3. titu. 13. par. 3. & l. 23. ti. 16. ea. par.
Lata culpa. l. 11. ti. 33. par. 7.
Legitima. l. 17. ti. 1. par. 6.
Legitimacion. l. fi. ti. 15. par. 4.
Legados. l. 23. ti. 9. par. 1.
Legua. l. 2. titulo. 16. partita. 2. & l. 25. titulo. 26. ea. par.
Lealtad. l. 2. ti. 18. par. 2. et. l. 9. ti. 21. ea par.
Leues o liuianos. l. 20. ti. 9. par. 7.
Ley Aquilia. l. 18. ti. 15. par. 7.
Legatarios. l. 6. ti. 6. par. 6.
Ley. l. 3. ti. 1. par. 1.
Ley de ſurisdicion. l. 2. ti. 12. par. 1.
Ley diocesana. l. 2. ti. 12. par. 1.
Legitimos. l. 9. ti. 16. par. 6. & l. 12. titu. 6. partita. 1.
Letrado. l. 13. ti. 1. par. 6.
Lengua. l. 5. ti. 13. par. 2.
Libertad. l. 17. ti. 22. par. 5
Libello. l. 12. ti. 9. par. 4. & l. 40. ti. 2. par. 5
Libello infamatorio. l. 3. ti. 9. par. 7.
Libre. l. 1. ti. 14. par. 4.
Lid. l. 27. ti. 23. par. 2.
Ligera. l. 20. ti. 9. par. 7.
Licencia. l. 32. ti. 4. par. 1.

Licores. l. 2. titulo decimonono, partita prima.
Linea. l. 2. titulo. 13. par. 6. & l. 2. titu. 6. parti. 4.

Appellatione lineæ an veniat recta, & an fœmina dicatur de linea masculina, videatur Susci. in. 3. volu. consi. 33. & Bal. in. 2. volu. consi. 331. & glo. & ibi Alex. in. l. gallus. §. nunc de lege Velleya. ff. de libe. & posthu. & per Hipoli. in singulari. 33. & per Susci. in. d. §. & quæ linea veniat in dubio, per Antonium Caputium in decisione. 159. vbi elegantissime.

Et in ista materia lineę quantū ad ferendū testimoniū est notandū, ꝙ linea tam ascēdentium quā descendentiū pro seipsis non potest ferre vllo modo testimoniū. & de hoc est lex. 14. ti. 16. part. 3. Et de iure cōmuni ita resumit Carrerius Reginus in sua practi. l. obseruare. sub nume. 165

Ex quo sequitur, ꝙ frater non prohibetur pro fratre ferre testimoniū, quia nec sunt de ascendenti nec descendenti linea: & hoc quando agitur ad defensam fratris, & non sunt in eadem domo cohabitantes. vt in. l. 15 titu. 16. par. 3. Secus si ageretur contra alios, quia non possunt esse testes. vt in lege nona, titulo delas testimonias, lib. 2. foro legū. Et de iure communi notatur per doct. maxime Feli. in. c. literas, de præsumptio.

Item frater aduersus fratrem quando non sunt cohabitantes in eadem domo, bene potest ferre testimoniū volens, vt in. d. l. 15. titu. 16. non tamē cogitur inuitus si non vult. Et ita procedit textus in. l. 11. titu. 16. ea. parti. ibi, e los otros dela linea de trauiesso fasta quarto grado.

Et ista conclusio non solum in fratre, sed in omnibus consanguineis lineæ transuersalis locū habet, vt inuiti nō cogātur ferre cōtra consanguineos testimoniū, ꝙ si fuerint coacti, testimonium eorum nihil probat, nec facit indicium. Et ita de iure communi cōcludit Carrerius Reginus in sua practi. l. obseruare. numero. 152

Et secundū supra dicta debet intelligiq̄d notat Bal. in. l. parētes. C. de testibus. & p Bar. & doc. in. l. qui testamēto. §. quæcunq;. ff. de testamen.

Mulier autem inuita non compellitur ferre testimonium pro marito. vt in. l. 15. titu. 16. partita tertia, iuncta lege finali, titu. 50. partita septima. Volens autem cōtra maritum potest ferre testimonium, nisi in casu quē notat Hipolitus in consilio vigesimosecundo.

Lisonja. l. 4. ti. 4. par. 2.
Lixosa. l. 6. ti. 9. partita 7
Loriga. l. 1. ti. 30. partita 7
Lo que pudiere. l. fi. ti. 11. par. 4.
Loguero. l. 1. titulo octauo, partita 5
Loco. l. 71. titulo quarto, partita prima.
Luego. l. 20. titu. 14. partita quinta
Luengo tiempo. l. 14. ti. 14. partita tertia.
Lugar publico. l. 15. titulo. 15. par. 5.

M

Maestre. l. 7. titulo decimo, partita 7

Maestro.l.7.titulo.33.partita.7.
Manifiesto.l.28.titulo.1. partita.7.l.2.titulo.14.ea.par.l.32.titu.5.par.1.
Manlieue.l.9.ti.16.par.7.l.16.ti.10.par.5.
Manda.l.1.ti.9.par.6.
Manera.l.21.ti.9.par.6.
Mansejores.l.1.ti.9.par.6.
Maruedis de oro.l.9.ti.4.par.5.
Manera de traycion.l.22.ti.5.par.5.
Mandato.l.13.&.14.ti.12.par.5.
Mayor parte.l.5.ti.15.par.5.
Matrimonio.l.1.&.2.ti.2.par.4.
Manzeres.l.1.ti.15.par.4.
Manera de señorio.l.5.ti.16.par.4.
Mancipado.l.fi.ti.16.par.4.
Mayordomo del rey.l.12.ti.18.partita.4.
Mayordomo puede empeñar. vt.l.8.titulo.13.partita.5.
Maruedis de tierra.l.2.ti.26.par.4.
Marques.l.11.titu.1.par.2.
Malquerencia.l.9.ti.5.par.2.
Mayordomo.l.17.titulo.9.part.2.
Mandaderos.l.21.titulo.9.par.2.
Mayoria.l.2.titu.15.par.2.
Manto de cauallero.l.18.ti.21.par.2.
Marido e muger.l.5.titu.2.par.3.
Maestros de leyes.l.8.ti.31.par.2.

Ista lex probat, q̃ doctores actu legentes in aliq̃o studio generali, ex approbatis in hoc regno excusantur a muneribus. & idem per multa probat de iure communi Guido Pap. q.388. & q̃ exigatur act⁹ lecturæ probat in simili tex. in.l.semper. §. negociatores. ff. de iure immunita.

Et licet isti legentes non sint graduati in studio Salmanticensi, aut vallis Oleti, vel Compluti, propter exercitium lecturæ gaudere debent immunitate, neq; crederem hoc correctum per. c. 126. in curiis de Madrid anno. 1534. quia lex illa correctoria non loquitur de doctoribus actu legentibus, sed de graduatis tantum. Legẽtium autem priuilegium cum sit clausum in corpore iuris per dictam. l.8.ti.31.par.2. non videtur per generalia verba derogatum, vt per glo. in authẽti. qua in prouincia Cubi. de crimi. agi oporte. Et clausula generalis non debet extendi ad indiuidua, vt in.l.hæres. §.1.ff. delegatis.3. & per Oldra. consi.8. & per Bal. in. l. cum quæstio. C. de legatis.

Licentiati autem videtur quod eodem modo debeant gaudere sicut doctores. vt concludit Ioan. de Ripa in.l.centurio. nu.18. ff. de vulga. & pupilla. & probatur ex lege nostra ordinationum regalium. titulo. delos exemptos. li.4. vbi bacalarios tantum dicit debere contribuere, in quo videtur

detur inuiere q̃ licenciati, & doctores nõ debent contribuere cum in vno expressum in alio eiusdem qualitatis videatur negatum.

Marçalga y martiniega. lex decima, titulo. 18. partita tertia. la vna destas contribuciones se pagaua en Marco, y la otra por sant Martin.
Mentira, lege prima. titulo secundo, partita. 7.
Menos valer, lex prima, titulo quinto, parti. 7.
Messar, lege. 21. titu. 14. parti. 7.
Merced. l. fina. titu. 32. parti. 7. & l. 1. ti. 24. par. 5.
Mercaduria. l. 10. titu. 3. partita septima.
Menor. lege. 2. titu. 19. partita sexta.
Mensajero. l. 48. titu. 5. partita quinta.
Menoscabos. lege tertia, titulo sexto. parti. 5.
Mercader, lege prima. titulo septimo. partit. 5. & l. 15. titu. 21. parti. 2. & l. 25. eodem titu.
Mesonero l. 26. titulo octauo, partita quinta.
Mesnada. l. secunda, titulo. 12. partitita quinta.
Merino, l. 23. titulo nono, partita secunda.
Mendicantes validos, l. quarta, titulo, 20. part. 2.

Isti mendicantes validi possunt pœna falsi puniri quando pallidi fingunt se infirmos, vt extorqueant eleæmosinas, vt in cap. cum ex eo. §. qui autem. de pœni. & remissio. & per glo. in cap. ex tuarum. de præui. & ita in propriis, vt aiunt terminis notat Apostil. in quæstionibus capellæ Tolosa. q. 401. & per lapum in allega. 18.

Menestrales, l. 5. titu. 20. partita secunda.
Mero imperio. l. 28. titulo. 4. part. 3.
Moneda. l. 9. titu. 7. partita septima. l. 10. titu. 18. parti. 3. de valore feci tractatum, vbi videas.
Mojon. l. fina. titulo. 14. parti. 7.
Moro. l. 1. titu. 15. partita septima.
Monjes. l. 29. titulo. 7. partita prima.
Monja que huye. l. 6. titulo. 18. partita prima.

Hic nota q̃ si aliquis legat monacho, vel monachæ aliquid singulis annis præstandum in sucursum vestuarij, vel alimentorum, & addit q̃ illud nõ adquiratur monasterio hoc valet, nec adquiritur, notat Bart. in l. si alienũ. ff. de hæredi. instituen. & Paul. in. l. sed & si. ff. ad macedonia.

Modo. l. 21. ti. 9. par. 6. & l. 6. ti. 4. par. 5. l. 2. ti. 4.
Mostrar. l. 3. tit. 14. part. 3. (parti. 4.
Montaraces. l. 9. titu. 18. par. 2.
Misericordia, l. fi. titu. 32. partita septima.
Miedo, l. 7. titulo. 33. partita. 7. & l. 56. titulo. 5.

parti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

partita quinta.&.l.15.titu.2.partita quarta.
Missa.l.58.titulo quarto,parti. prima.
Milagro.l.68.titu.4.parti. prima.
Miembros.l.25.titu.6. parti.prima.
Millar.l.1.titu.21. parti.2.
Muerte abilitada.l.7.titu.31.parti.7.
Muger.l.6.titu.33. parti.7.
Mueble.l.decima.titulo.33. parti.7.&.l.quarta. titulo.29.parti.tertia.
Muebles.l.1.titu.17.parti.2.
Mudamiento de estado.l.18.titu.primo.part.6.
Muchos son quatro.l.46.titu.18.parti.3.

N

NAturales hijos.l.1.titu.15.partit.4.
Naturaleza.l.prima.titu.24.parti.4.
Nauios.l.7.titu.24.par.2.
Negligencia.l.11.tit.33.par.7.&.l.8.tit.16.par.1.
Necessarios.l.21.titu.3.parti.6.
Necias.l.2.titu.4.parti.2.
Necedad.l.2.titu.14.part.2.
Noaucheros.l.5.titu.24.par.2.&.l.1.ti.9.par.5.
Noualios.l.8.titu.33.partit.7.
Nouacion.l.15.titu.14.parti.5.
Nottos.l.prima.titu.15.parti.4.
Notrimento.l.2.titulo.20.parti.4.
Nouicios.l.quarta, titulo septimo.parti.prima.
Nobles.l.6.titu.9. partita secunda.
Notarios.l.7.titu.9.parti.2.
Nuncupatiuos.l.prima.titu.primo.parti.6.

O

OBras.l.quinta.titu.20. partit.2.
Obras de piedad.l.1.titu.11.parti.2.&.l.7. titu.28. parti.3.
Obra.l.prima.titu.5.parti.2.
Obispo.l.1.titu.5. parti.1.&.l.16.titu.5. parti.1.
Ocasion.l.quarta.titu.8.part.7.&.l.3. titulo.2. parti.5.&.l.4.titu.5.ea.parti.&.l.8.titu.8.ea. parti.&.l.15.titu.sexto,parti.prima.
Obligacion natural.l.5.titu.12.part.5.
Officio arrendado.l.8.titulo.17.partita.2.

Quare non liceat locare, vel incensum dare officia publica,& quando ea vendere sine peccato possit rex sunt, videnda quæ latissime scripsi in libro meo de expositione legali, cap. primo.

Officio

Officio,lege prima,titulo nono,partita secũda.
Offrendas.l.2,titu.20.partita prima.
Odio.l.9.titu.5.parti.2,&.l.12,eo.titu.
Oler.l.13.titu.13.parti.2
Oyr.l.2.titulo.13.parti.2.
Omme.l.2.titu.25.par.2.&.l.6.titu.33.partit.7
Omenaje.l.4.tit.25.par.4.l.21.titu.13.partita.2 l.22.eo titu.l.5.titu.15.ea. partita
Ome bueno.l.31. titu.34. partita.7
Omiziado.l.22.titulo.16.partita tertia
Omicidio voluntario,l.14.titu.6.parti.1.
Onores.l.2.titu.26.par.4.&.l.20.ti.13.part.2
Onrra.l.17.titu.13.partita secunda
Onças.l.16.titu.3.partita sexta
O,es disiũtiua.l.13.titulo quarto, partita sexta, &.l.24.titu.11. partita quinta.
Oydores.l.110.titu.18.partita tertia.
Original,l.prima,titulo quarto,partita.1
Ornamentos l.65 titulo quarto,parti.3
Ordinarios,l.prima,titulo quarto,parti.3
Arbitros,l.prima,titulo quarto, partita tertia.
Ostiario,l.11.titulo sexto,partita prima.
Otorgamiento,l.17.titu.16.partita sexta.

Hic nota q̃ otorgamiento sumitur pro autoritate quæ debet inesse in ipso actu, vt in lege prima,& per totum. ff. de autori. tuto. & Rauenas in alpha. in parte autoritatis licentia autem expresse est præstanda, nam de natura licentiæ est quod sit expressa, vt in capitulo abbatem, & ibi Ioan. de electio.libro sexto, & notat Antonius Cursetus in suis singula.in parte licencia,& Philippus Detius, vbi alios refert, in primo volumi.consi.38. col.3.& Roma.& moderni.in.l.2.§.volũtatem. ff. solu. ma.& apostill.ad Abb. in.c.licet. de regula.

Et ex hoc venit intelligenda.l.55.de Toro cum sequentibus q̃ licentia mariti, vt mulier contrahat, vel ratificatio contractus debet esse expressa, nec sufficit aprobatio tacita etiam in exemplo per doctores annotato in l.quo enim.§.1.ff.rem ratá habe.& in.l.si filius.ff.ad macedo.et id notat & bene, glo.Didaci del Castillo in.l.58.de Toro,in glo.fi.& quod aliter notat Roma.in singul.788.non conuenit in casu istius legis Regiæ, & idem notatur in alienatione rerum ecclesiæ, nam consensus præstandus non sufficit q̃ sit tacitus nam debet esse expressus, vt notat Archi.in.c. sacerdotes.16.q.3.& Feli.in cap.cum omnes.de consti.num.12.

Infertur ex supradictis q̃ cum licentia debet esse expressa debet verbis præstari, vt notat Bar.in.l.1.§.mutuo.& in.l.mutuo.ff. de tutell. & ideo si mulier habeat maritum mutuum, vel inuecilem, aut furiosum qui loco absentis habetur, vt.l.sed si vnus.§.si filio familias.ff. de iniurijs iudex debet addiri, vt præster licentiam mulieri ad contrahendum, nec

sufficit

Universidad de Deusto
Biblioteca

sufficit q̃ mulieri nutu per maritum præstetur consensus, & ita potest intelligi, l. 59. de Toro.

Infertur etiam q̃ si contractus reperiatur gestus, & obid præsumatur q̃ habeat debitam formam in causa efficiēti, vt notat Abba. in cap. cum virum. de regula, & per Philippum Detium in prima parte consil. 25. Tamen si talis contractus sit factus a muliere, nisi constet de licentia non valet, nec præsumitur ex diuturnitate temporis, nam nec mandatum præsumitur, secundum Bal. in l. & qui non. C. si ex falsis instru. & notat Alexan. in. 4. volu. cōsi. 1. col. 5. & Hipoli. in rubri. de proba. foli. paruo. 41. & cum dicto Bal. in dicta. l. & qui, est cōmunis opinio, vt notatur in tracta. præscri. prima parte, tertiæ partis. nume. 30. folio paruo. 25. & notat Matthæus de Afflictis in decisio. Neapo. q. 345.

Quod sublimita, nisi in contractu antiquo enuncietur aliquid de licentia mariti, nam ex hoc præsumitur, vt notat Feli. in. c. Sicut olim. de re iudi. & notat Ludoui. Gomez in regula cancella. de vtriusq̃ signacō pen. coll. 343. licet de illo dicto Bal. dubitet Ias. in. l. 1. C. qui admi. nu. 15. & Boerius in decisione. 281. Vel nisi diceretur q̃ mulier præsente marito, vel eius voluntate contraxit, nam cum a communiter accidentibus soleat præstari licentia præsumitur q̃ fuit præstita, etiam si sit præsumptio solemnitatis extrinsice, vt notat Ioan. Andre. in titu. de emptio. & vendi. §. primo, in versi. forma. & Feli. in capitulo primo, de re iudi. & per Hypoli. in rubri. C. de proba. folio. 44.

Infertur etiam q̃ licet mulier contrahat cum suo marito requiritur q̃ addeatur iudex, et præstet licētiam: nam licet contrahendo videatur maritus præstare cōsensum, vt in simili notat Bar. in. l. cum pater. §. libertis. ff. de legatis. 2. tamen aliud est consensus, aliud vero licentia: et ista non potest a marito præstari in negotio proprio, quia cum sit legitimus administrator bonorum vxoris, non potest cum ea cōtrahere, vt. l. si in emptione. §. fina. ff. de contra. emptio. et quod notat Bart. et ibi Alexan. in apostill. in. l. 1. ff. de auto. tuto. nam cum maritus non possit in negotio proprio autoritatem, vel licentiam præstare, non valet contractus, vt in simili dicit Bald. in. l. si furiosus. C. de nuptiis. et per hoc credo q̃ in aduertenter loquitur glo. Didaci del Castillo. in. l. 55. in parte licentia.

Amplia, vt in tantum requiratur q̃ licentia sit expressa q̃ contractus etiam iuratus non valeat cum licentia, fauore mariti, de cuius preiuditio agitur exigatur, et ne præiudicetur tertio, et cum actus contra legem prohibitiuā non debeat valere non potest valere contractus, etiam iuramento vallatus, vt notat Ioan. Andr. in additio ad speculum, titu. de instru. edi. §. porro. in fi. apostill. et per Bal. in. l. 2. C. de rescind. vendi. q. 9. et per Alcia. in. c. cum contingat. de iureiuran. num. 106. in versi. primus tenet et per Bald. in prima parte consi. 9. col. penulti. et idem notat nominatim noster Didacus de Couarruuias in lectura quarti, in. 2. parte. cap. 7. §. 1. sub numero tertio.

Et amplia q̃ dicta. l. 55. de Toro non solum locum habet quando contractus est factus a muliere post velationē, sed etiam quando fit ab sponsa, dum tamen sit carnaliter cognita: nam tunc sine licentia talis sponsi non

non valet contractus, vt notat Michaël Cifontanus in dicta. l. 55. de Toro post Lupi. pe Palacios ruuios.

Et rectæ intuenti idem probat dicta. l. 55. dum dicit sin licencia de su marido: nam maritus dicitur proprie is qui cognouit carnaliter spōsam, vt notat Ancha. consil. 21. & Lucas de Pena. in. l. fina. de incolis, lib. 10. & Casaneus in consuetu. Burgun. in rubri. 4. §. primo. & de materia videatur idem Casaneus foli. 158. col. 3.

P

PAdrino, l. 7. ti. 4. parti. 1. & l. 15. titu. 21. par. 2
Padre e hijo. l. 2. titulo quinto, par. 5
Palo arma. lege secunda, titu. 8. par. septima,
Paga. l. 1. titu. 14. par. quinta
Paños escusados. l. 23. ti. 11. par. quarta
Palabra. l. 1. titulo. 14. par. secunda.
Palacio. l. 29. titu. 9. par. secunda
Palanciano, l. 3. titu. 9. partita secunda,
Paniaguado. l. 18. titulo. 16. par. 3
Passados. l. 3. titulo. 25. par. secunda.
Passamiento. l. 10. titulo septimo, par. sexta.
Papa. l. 4. titulo quinto, partita prima.
Passo, o passada. l. 4. titu. 15. par. prima.
Particion. l. 1. titu. 26. par. 2. & l. 1. ti. 15. par. sexta.
Parias. l. prima, titulo secundo, partita septima.
Parte. l. 9. titu. 33. par. 7. & l. 3. titu. 15. parti. sexta.
Parentesco, lege prima, ti. sexto, partita quarta.
Patricio, lege septima, titu. 18. partita quarta.
Patria potestad, l. 1. titu. 17. partita quarta.
Patriarcha, l. 9. titulo quinto, partita prima.
Paz, l. fina. ti. 12. partita septima.
Patron, l. prima, titu, 15. partita prima.
Parafrenales, l. 17. titulo. 11. partita quarta.
Peculio castrense, l. 12. titulo primo, par. sexta.
Peculio profecticio, l. 5. titulo. 17. par. quarta.
Pecunia, l. prima. titu. 22. par. prima.
Pena, l. prima, titu. 31. partita septima.
Pena de doblo, l. 32. titulo. 5. par. quinta.
Pena conuencional, l. 34. titu. 11. par. quinta.

An pœna conuentionalis possit de iure exigi, & dicendum est q̃ sic & ita iure nostro probatur in. l. 32. ti. 5. par. 5. & l. 34. ti. 11. par. 5. & in. l. 215. in legibus del estilo, & per Paul. in. l. cum allegas. C. de vsuris. & per Alexan. in. 5. volu. consi. 67. De estilo tamen curiarum non fit condemnatio pœnæ conuencionalis, nisi quatenus interest, & non vltra: & ita notat Matthæus de Afflictis in decisionibus Neapollitanis. q. 135.

Pena

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pena iudicial.l.trigesimasexta,titulo vndecimo partita quinta.
Pena de tallion.l.13.titulo nono,partita quarta
Pena de juez.l.21.ti.22.partita tertia
Penitencia.l.18.titulo quarto,partita prima.
Pensamiento.l.prima,titulo tertio,par.2
Pendon.l.12.ti.23.partita secunda
Pescocada.l.nona,titulo nono partita.7
Perdon.l.prima,titulo.32.partita septima
Personal deuda.l.prima.ti.15.partita quinta
Perlado.l.prima,titulo quinto,partita prima
Pegujar.l.prima,ti.22.partita prima
Personero.l.prima,titulo quinto,par.3
Pesquisa.l.prima,ti.17.par.3
Piedra arma.l.secunda,ti.8.par.7
Pie.l.quarta,titulo decimotertio,par.1
Posthumo.l.8.ti.33.par.7.&.l.20.ti.1.par.6
Possession.l.decima,titulo trigesimotertio,partita septima,&.l.prima,titulo trigesimo,partita tertia.&.l.secũda,eo titulo,&.l.vigesima septima,titulo secundo,par.3
Posibles.l.sexta,ti.quarto,par.sexta
Portadgo.l.5.ti.septimo,partita quinta
Poderio.l.3.ti.decimoseptimo,par.4
Poderoso hombre.l.sexta,ti.1.lib.6.ordina.
Poco tiempo.l.tertia,titulo.14.par.prima.&.l.14.ti.14.par.3
Potestades.l.13.ti.primo par.secunda
Portero.l.14.titulo nono,par.secunda
Pobre quales.l.secunda,titulo primo,partita septima,&.l.secunda,titulo septimo,partita sexta,&.l.tertia,titulo vigesimosecundo,&.l.vigesima,titulo vigesimotertio par.3
Puerto.l.8.ti.33.partita septima
Pupillar.l.prima,ti.5.partita sexta
Puramente.l.31.titulo nono,partita sexta.l.12.titulo vndecimo,partita quinta
Pubertad.l.6.ti.5.par.6
Pueblo.l.5.ti.2.par.1.l.1.ti.10.par.2
Publica.l.20.ti.4.par.1
Pupillo.l.4.titulo vndecimo,par.5
Prado.l.8.ti.33.par.7
Prefecto pretorio.l.8.ti.18.par.4
Prefecto vrbis.l.nona,ti.18.par.4
Premia.l.16.ti.6.par.1
Presumpcion.l.8.ti.14.par.3.

Ista

Ista lex probat quæ dicatur præsumptio,et de iure cõi ponit Bal.in.l.ea quidẽ.C.qui accusa,non poss.& Carre.Regi.in practi.crimi.nu.106.& eleganter per Alex.in.3.volu.consi.89.& per Nico.in sua centuaria in loco a verosimili.& glo.in.c.oues.1.q.6.

Et quia doctores in supra dictis locis,& Gãdinus in titu.de indiciis & præsumptio.dicunt aliquãdo ex indiciis indubitatis posse procedi ad condẽnationem,quæ materia latissime extenditur per doctores. Iure tamen nostri regni,omisso tractatu quẽ composuit Alcia.de præsumptio. & Lucas de Pen.in.l.quemadmodum.C.de agrico.& cen.libro.11.vtile esse putaui per breuissimas regulas & fallentias istam materiam præstringere.

Nam regula est,q̃ nemo potest cõdemnari nisi per veras & legitimas probationes,non autem est condemnandus ex præsumptionibus.vt probat ista lex.8.titulo.14.cum qua concordat.l.7.titu.31.par.7.&.l.11.ti.4. parti.3.&.l.10.titu.11.par.3.

Quæ regula limitatur,nisi in casibus expressis a legibus huius regni, vt probatur in dictis legibus,dum dicunt,fueras ende en aquellas cosas que mandá las leyes deste nuestro libro. Et sic non ex præsumptionibus admissis de iure communi Romanorum,sed de iure partitarũ & regni debet fieri condemnatio. Qui casus reperiuntur expresse in locis & legibus sequentibus.

Primus casus est in tortura imponenda,nam ex pluribus præsumptionibus & non ex vna sola præsumptione debet imponi,vt probatur in.l.2.titulo.30.partita.7.& in.l.10.titulo.11.par.3.& in.l.16.titu.9. partita.7. Et vbicunq̃ de hoc fit mentio,omnes leges loquuntur in plurali numero,dum dicũt,señales,qui numerus debet cõstare ad minus ex duobus, vt in.l.vbi numerus.ff.de testi.

Secundus casus ponitur in.l.9.ti.14.par.3.de eo qui nascitur in longa absentia patris,nam non præsumitur eius filius.

Tertius,& quartus,& quintus casus ponitur in.l.10.titu.14.par.3.vbi semel dominus semper præsumitur dominus,& semel possessor præsumitur hodie possidere.

Sextus & septimus casus ponitur in.l.12.titu.14.par.3.& in.l.11.& 12 ti.17.par.7.de eo qui monitus ter ne alloquatur mulieri nuptæ,loquitur in loco suspecto,nam probatur adulterium.

Octauus casus ponitur in.l.40.ti.13.par.5.in eo qui reddit instrumẽtum cancelatum debitori,nam præsumitur solutio debiti.

Nonus casus ponitur in lege.19.titulo.16. partita sexta. de matre quæ transit ad secundas nuptias,quia præsumitur contra eam in perniciem filiorum primi matrimonij.

Decimus ponitur in.l.10.ti.15.par.3.vbi timetur q̃ incarceratus facillime deierauit,& ideo non est testis integer.

Vndecimus casus ponit̃ qñ seruꝰ torquet̃ vt sit testis.in.l.14. ti.16.p.3.

Duodecimus ponitur in.l.18.titu.16.par.3.vbi vicinus non præsumitur deierare in causa vniuersitatis,& ideo est testis.

Decimustertius ponitur in transigente de crimine.vt in.l.22.ti.1.par.7

D Quatuor

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quatuordecimus ponitur in.l.4.ti.8.par.7. contra nolentem se compurgare iuramento in homicidio casuali.

Decimusquintus est in eo q̃ nõ repetit pretiũ a captiuo.l.12.ti.29.par.2.

Decimussextus est in confitente extra iudicium commisisse delictum, quia ex hoc torquetur. vt.l.7.ti.13.par.3.

Decimusseptimus ponitur in eo qui nõ accusat iniuriam intra annũ. vt in.l.22.titulo.9.partita.7.

Decimusoctauus ponitur in.l.6.ti.3. par. 6. quod præsumitur testatorem dixisse integra verba in institutione hæredum.

Decimusnonus est quando mercator petit furtum in casu. tex. in.l.4. titulo.7.partita.5.

Vigesimus casus est in alienãte bona in fraudẽ.in.l.7.ti.10.par.5.

Vigesimusprimus ponitur in præstãte aliměta. vt.l.fi.ti.19.par.4.

Vigesimussecundus ponitur in.l.5.&.6.ti.22.par.1. q̃ bona clericorũ præsumantur intuitu ecclesiæ adquisita.

Vigesimustertius ponitur in.l.2.ti.14.parti.3.q̃ bona quæ mulier habet, præsumantur data a marito.

Vigesimusquartus ponitur in.l.6. titulo.14. partita.3.q̃ solutio non præsumitur facta per errorem.

Vigesimusquintus ponitur in.l.10.ti.16.par.3.q̃ creditor vel depositarius qui semel rem habuit, præsumitur eam hodie habere.

Vigesimussextus ponitur in.l.28.titulo. 16. partita tertia. de teste qui deponit: nam veritas sui testimonij ex palore, vel trepitadicione, vel animositate colligitur.

Vigesimusseptimus ponitur in.l.54.ti.18.par.3. nam ex signo in prothocolo posito præsumitur q̃ assumpta fuit scriptura.

Vigesimusoctauus ponitur in.l.6.titu.22.par.3.nam in casu illius tex. filiatio solis suspitionibus probatur.

Vigesimusnonus ponitur in.l.1.titu.delas vsuras.lib.8. ordi. q̃ fraus vsurarum solis suspitionibus probatur.

Trigesimus ponitur in.l.33.ti.fi.lib.8.ordi.q̃ fugiens a cathena præsumitur a lege q̃ deliquerit, & habetur pro confesso.

Trigisimusprimus ponitur in.l.13.titu.13.lib.8.ordina.q̃ præsumitur contra eum qui est proximior vicinus.

Trigesimussecundus in intrante religionem ponitur in.l.7.ti.6.par.1.

Trigesimustertius ponitur in.l.12.titu.13.par.5.

Trigesimusquartus ponitur in loquente iudici ad aurem, nam præsumitur suspectus. vt in.l.8.titu.4.par.3.

Trigesimusquintus ponitur in.l.10.titu.4.parti.3.

Et alios quamplures casus vltra hic contentos poterit forte curiosus lector inuenire, in quibus ex præsumptione a lege cognita fit condẽnatio, ac si probatio esset patefacta per cõfessionẽ, vel aliud genus probationis a lege nostri regni cognita. de qua fit mentio in.l.11.titu.4.par.4.

Et vltra supra dicta est notandum, quod sola fama legitime probata facit probationem præsumptiue contra viles & infames personas. vt in.l.3.titulo.30.partita.7.

Item

Item vnus testis facit in quolibet negocio præsumptionnem. vt in lege.32.titulo.16.partita tertia. Et licet de iure communi ex dicto vnius testis de visu resultet indicium sufficiens ad torturam, si est integer testis. vt est glo.in lege tertia. C.ad legem Iuli. magesta. cum qua est communis opinio, secundum Carrerium Reginum in sua practi. sub nume. 101 Tamen iure nostri regni non facit indicium, nisi cõtra vilem personam, aut malæ famæ, vel suspectam de crimine. de quo est aurea.l.tertia, titulo trigesimo, partita septima. & in lege decima, titulo vndecimo, partita tertia. Et in isto casu quando est testis de visu, ista vna præsumptio contra vilem aut male famatum vel suspectum, sufficit ad torturam, cum regulariter non sufficiat vna præsumptio, sed requirantur plures. vt est casus clarus in.l.2.titulo.30.par.7.

Item istud quod dicimus q̃ vnus testis de visu facit præsumptionem contra viles & male famatos, ad torturam procedit, nisi sit minor: nam vnus solus minor de visu non probat, sed requiruntur duo minores con testes. vt in lege nona, titulo decimosexto, partita tertia. & ætas illa debet esse minor decimosexto anno, vt in lege nona, titulo octauo, foro legũ. libro secundo. iuncta lege prima. ver. e ansi declare. titulo quarto, libro tertio ordina. vbi lex fori approbatur.

Preso.l.1.titulo vigesimonono, par.2.&.l.segunda.titulo.34.par.7.
Personero.l.prima, titulo quinto, par.3.
Prescripcion.l.nona. titulo decimonono, partita sexta.
Prenda.l.1.titulo.13.partita quinta.
Preste.l.nona, titulo sexto, partita prima.
Plazo.l.prima.titulo.15.partita tertia.
Presentes.l.quinta, titulo.17.par.1.
Pregunta.l.prima.titulo.12.partita tertia.
Preseas.l.decima, titulo decimooctauo, partita secunda.
Pleyto criminal.l.nona, titulo quarto, partita.3. &.l.11.titulo quinto, eadem partita.
Preuaricador.l.fi.titulo sexto.partita tertia.
Pelegrino.l.prima, titulo vigesimoquinto, partita prima.
Priuilegio.l.prima, titulo decimooctauo, partita tertia.&.l.vigesimaoctaua, titulo decimooctauo, partita eadem.&.l. prima, titulo vndecimo.partita prima.
Prision.l.octaua.titulo decimosexto.par.7.&.l.2.titulo.3.partita quarta.
Primogenito.l.fina.titulo trigesimotertio, partita septima.
Priuada.l.20.titulo quarto.partita prima.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Primado.l.nona,titulo quinto,par.5.
Primicias.l.prima,titu.19. partita prima.
Principe.l.11.titulo primo,parti.2.
Prior.l.tertia,titulo sexto,partita prima.l.16.titulo septimo,partita prima.
Pleyto omenaje.l.secunda,titulo.5.parti.7.& supra omenaje.
Procles.l.6,titu.24.par.2.
Propiedad.l.10.titulo.33.partita septima,&.l.27.titulo secundo parti.3.
Prohijar.l.nona titulo quinto partita sexta,&.l. septima,titu.7. partita quarta.
Profecticia.l.decimatertia ti.6.par.6.&.l.2.titu.11.par.4.&.l.3.titulo.22.parti.1.
Prometimiento.l.prima titulo vndecimo,partita quinta.
Prodigo.l.quinta,titulo.11.parti.5.
Procuracion.lege prima,titulo vegisimotertio, partita prima.
Prueua,lege prima titulo decimoquarto,partita tertia.
Parientes.l.trigesimaprima,titulo decimosexto partita tertia.
Profession.l.secunda,titu.7.partita prima.

Q

QVasi castrense.l.septima,titulo decimoseptimo partita quarta.
Quarto plazo.l.tertia,titulo.15.partita quarta alias partita tertia.
Quadernos.l.fi.titu.18.partita tertia.
Quadrilleros.l.duodecima,titulo vigesimosexto partita secunda.
Querella de testamento.l.prima,titulo octauo, partita sexta.
Questor,lege decima,titulo decimooctauo,partita quarta.
Quinto como sea,lege sexta,titulo vigesimosexta,partita secunda.

R

RAfez.l.1.titulo.28.partita septima.
Rayz.l.tertia,titulo sexto,partita.4.&.l.1. titulo decimooctauo.par.secunda.
Rayzes del reyno,lege quarta,titulo decimoquinto,partita secunda.

Raizes.l.prima,ti.17.par.secunda.&.l.25.titulo secundo.par.3
Rebelde alquilador,l.decimaoctaua,titulo octauo,partita quinta
Reboltoso.l.trigesimasecunda.titulo secundo, par.secunda.
Rebeldia.l.nona,titulo vigesimotertio,parti.3
Ricos homes.l.10.titulo.25.partita quarta.&.l.2.ti.28.par.7.
Reconoscimiento.l.vigesima.titulo decimotertio.par.secunda
Redoma.l.quinta.titulo decimoseptimo.par.1.
Regla.l.1.ti.34.par.7.
Registrador de priuilegios.l.13.ti.18.par.4.&.l.8.titu.19.par.3
Registro.l.7.titulo nono.par.secunda.&.l.8.titulo decimonono.par.3.
Rey.l.6.ti.1.par.2
Religiosos.l.1.titulo septimo,partita prima.& l.10.ti.2.par.3
Religiosa vida.l.decimaseptima,titulo primo, partita sexta.
Religioso lugar.l.decimatertia,titulo vigesimo octauo,partita tertia.
Relegado.l.3.ti.18.par.4
Remedijo.l.4.ti.9.par.7
Renouamiento.l.15.ti.14.par.5.
Restituir.l.10.ti.33.par.7
Restitucion.l.prima,titulo.19.par.6,&.l.prima ti.25.par.3
Repudiacion.l.7.ti.19.par.6
Repostero.l.12.ti.9.par.2.
Rehenes.l.16.ti.1.par.6.
Rieto.l.1.ti.3 par.7.
Reyno.l.3.ti.19.par.2.
Retraer.l.30.ti.9.par.2
Ribera.l.10.ti.28.par.3
Robo.l.prima,titulo decimotertio,par.septima &.l.2.ti.18.par.prima
Romero.l.1.ti.25.par.1.
Rustica.l.3.ti.31.par.3

S

SAcristan.l.sexta.titulo sexto,partita prima.
Sagradas cosas.l.prima.titulo decimooctauo.par.1,&.l.8.ti.28.par.5

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sabiduria de leyes.l.fi.titulo decimo, partita secunda.
Sabado.l.quinta.titulo vigesimoquarto.par.7. &.l.6.ti.24.par.prima.
Sañudo.l.10.ti.8.par.7
Sandio.l.71.titulo quarto, par.prima
Sancto.l.sexagesimasexta.titulo.4.par.prima
Sanctas. l. decimaquarta. titulo vigesimooctauo, partita tertia.
Saluajes. l. vigesimasecunda, titulo vigesimo octauo.partita.3
Sacrilegio.l.1.ti.18.par.1
Sazon buena. l. septima, titulo octauo, partita quinta.
Seguro real. l, prima, titulo secundo, partita septima.
Señal es testimonio. l. sexta, ti.28.par.2. &.l.32. titulo sexto, partita prima.
Señal de meson. l. vigesimasexta, titulo decimo quinto, partita septima.
Señal.l.7.ti.5.par.5.
Señor.l.1.ti.25.par.4.
Señorio de vassallaje.l.secunda, titulo vigesimo quinto, partita quarta.
Seruicio vil.l.51.ti.6.par.prima
Sepultura.l.1.ti.13.par.prima
Seso.l.fi.ti.4.partita secunda.
Senescal.l.17.ti.9.par.2.
Señorio mayor.l. vigesimasexta, titulo decimo tertio, partita secunda.
Señalada. l. quadragesimaseptima, titulo decimooctauo, partita tertia.
Sello.l.1.titulo.20.par.3.
Selladores.l.2.ti.20.partita.3.
Sentencia.l.prima, titulo.22.partita tertia.
Señorio.l.prima, titulo.28.partita.3
Seruidumbre. l. prima, titulo trigesimoprimo, partita tertia.&.l.secunda, titulo.34. partita septima.&.l.15.titulo.13.par.secunda.
Senda.l.3.titulo.31.par.3.
Señor.l.14.titulo.26.partita secunda
Seruil condicion.l.vndecima.ti.2.par.4.
Signoga.l.quarta, titulo.24.partita septima.
Silua.l.octaua, titulo.33.partita septima.
Sierua.l.20.titulo vndecimo, partita quarta.
Sieruo de pena.l.secunda, titulo.18.partita.4.

Synodo.l. decimasexta, titulo quinto, partita prima.
Symonia.l.prima titulo decimoseptimo partita prima
Siruientes. l. sexta titulo secundo partita tertia. &.l.17. titulo secundo eadem partita
Simple justicia.l.sexta titulo decimonono, partita tertia.
Si ansi es.l.sexta titulo decimonono, partita tertia.
Sodomia.l.1.ti.vigesimoprimo, par.7

Sodomita ipso iure amittit dominium bonorum suorum, & efficitur intestabilis & incapax maioratus, vt notat Guiller. Benedicti in. c. Rainuntius, de testa. in parte, mortuo itaq; 1. nu. 134. & Casaneus in consuetudi. Burgun. rubrica septima. §. 3. in glo. afaire.

Sobrinos.l.5.ti.13.partita sexta
Sospechoso tutor.l.prima, ti.18.par.6
Sospechosa escriptura.l.12.ti.decimonono, partita tertia.l.111. titulo decimooctauo, parti.3. &.l.12.ti.19. eadem partita.
Socorro.l.fi.ti.8.par.7
Solariego.l.tertia, titulo vigesimoquinto, partita quarta.
Sobejanas. l. secunda, titulo quarto, partita secunda
Sobrejuez. l. decimanona, titulo nono, partita secunda.&.l.prima, titulo quarto, partita tertia.
Sopuntado.l.quadragesimaquarta, titulo decimooctauo.par.3
Suyos.l.quarta, titulo primo, partita septima.& l.vigesimaprima, titulo tertio, par.6
Substituto lege prima, titulo quinto, partita sexta.
Sueldos.l.septima, titulo decimooctauo, partita prima
Suspension.l.decimaquarta, titulo nono, partita prima.
Sperança.l.decimatertia, titulo quinto, partita quinta.
Studio.l. prima, titulo trigesimoprimo, partita secunda.
Scrutinio.l.decimanona, titulo quinto, partita prima.

Universidad de Deusto
Biblioteca

T

TAcita.l.10.ti.4.par.6
Tahur.l.sexta,ti.14. par.septima, &.l.fi. ti.5. par.secunda,&.l.8.ti.16.par.3
Tacha.l.sexagesimaquarta,titulo quinto,partita quinta.
Talegas.l.6.ti.vigesimooctauo. par.2. &.l.1. ti. vigesimosecundo,partita secunda.
Tañer.l.6.ti.13.par.2
Tenencia,l.vndecima, titulo decimo, partita septima.
Temperança.l. octaua, titulo quinto, partita secunda.
Temporales. l. quinquagesimaseptima, titulo sexto,partita prima.
Testamento,l.1.ti.1.par.6
Testamentarios.l.1.ti.10.par.6
Testigo.l.nona, titulo primo, par. sexta, &. l. 1. titulo.16.par.3.
Thesorero.l.6.ti.6.par.1
Testigos publicos, l. tertia, titulo decimonono, partita tertia.
Thesorero,l.quadragesimaquarta,titulo vigesimooctauo,partita tertia.
Tiempo cierto. l. duodecima, titulo vndecimo, partita quarta.
Tyrano.l.10.ti.1.par.2
Torneo.l.vigesimaseptima, titulo vigesimotertio.par.2
Tornadizo.l.3.ti.25.par.7
Torpedad. l. quadragesimaseptima. titulo decimoquarto,partita quinta.
Torneamento.l.decima,titulo decimotertio,partita prima.
Tormento.l.prima.ti.trigesimo,part.7. &.l.10. titulo vndecimo,par.3.

Materia torturæ latissime colligitur per Paridem de Puteo in tracta. sindica.in parte,tortura.& per Angelum de malefi.& per Hipolitum de Marsilis.& nouissime per Carrerium Reginum. Quia tamen iura communia, quibus ipsi suas conclusiones fundant, in pluribus differunt a iure nostro regio,ideo sub breuibus decreui hic per breuiores conclusiones totam materiam distinguere in sequentem ordinem.

Prima conclusio est,quod non potest deueniri ad torturam,nisi in defectum probationis,non stantibus aliis legitimis probationibus ad condemnandum. Et ita probat textus in lege prima, titulo.30. partita septima, ibi. delos malos fechos que se fazen encubiertamente, y no pueden ser sabidos ni prouados por otra manera. Et per hoc comprobatur quod latissime reassumit Carrerius Reginus in sua practi.crimi,in prin.num. 34.& ibi allegat quæ hic transferre esset superfluum.

Secunda conclusio est, q̃ pro eruenda veritate cuiuslibet mali habet locum impositio torturæ,vt probat.d.l.1.ibi. delos malos fechos. ex quo resultat,q̃ in crimine furti,et vbi potest poni pœna flagellorũ,habet locũ tortura,tanquã super malefacto. Et ex hoc cessat longa quæstio quã post Robertum Marant.in suo speculo aureo,disputat et reassumit Carrerius Reginus in sua practi.sub nume.179.

Tertia cõclusio est,q̃ ipsa tortura aliqñ non pro eruenda veritate, sed pro pœna criminis potest imponi. Et ita cõcludit post alios Rober.Mar. in suo speculo aureo,titu.de quæstione,in prin.vbi plura iura citantur.

Quarta conclusio est,quod ad imponẽdam torturam non vnum indicium,vel vna præsumptio,sed plures requirũtur, etiam in criminibus exceptis. Et ita probat tex.in.l.2.ti.30.parti.7.ibi. a menos de saber antes presumpciones o sospechas ciertas delos yerros sobre que fueron presos. Itaq; in numero plurali plures præsumptiones exiguntur. Et idem probatur in.l.12.ti.14.par.3.

Subintellige hoc, quod licet non sint plures præsumptiones, taliter quod vnaquæq; sit de per se: integra tamen sufficit vna præsumptio, si cum ea aliæ coniecturæ concurrant. Et ita probat lex.26.titulo primo.partita septima,saltim contra hominẽ malæ famæ.ibi. e si por auentura fuesse home mal enfamado, e otrosi de mas delas prueuas fallassen alguna presumpcion contra el,bien lo pueden entonce fazer tormentar. Et sic aliud atque aliud requiritur vltra vnam præsumptionem: & istud venit sic practicandum, licet aliquando pluralitas indiciorum conuertatur in singularitates.vt notat Pari. de Puteo in tracta.sindica.in parte,tortura. el.2.c.mandauit rex.numero.28. Et idem probatur in dicta lege duodecima.ibi.señal.

Istud fallit in crimine falsi, nam ibi ex vna tantum præsumptione potest imponi tortura.vt probat lex secunda in fine.titulo trigesimo.partita septima. nam in isto crimine quod occultissime committitur, plura alia specialia sunt quæ alibi diximus.

Item si testes concurrant in vna eademque persona, quod sit delinquens, licet testes singulariter deponant de actibus, quorum quilibet sit indicium. Ex hoc dicitur, quod oritur præsumptio ad torturam in exemplo quod ponit Carrerius Reginus in sua pract.crimi. in principio sub numero.108.

Quinta conclusio est,q̃ indicia vel præsumptiones ad imponendam torturã,licet iure cõmuni essent relinquẽda in arbitrio iudicis, ex notatis per Bar.& doc.in.l.fi.ff.de quæstionibus.& tũc licet essent arbitraria, tñ deberent esse a iure cognita.vt cõcludit Carrerius Regi.in dicta sua practi.sub nu.207. Tamen hodie iure nostro non sunt omnino arbitraria, sed debent esse certa, & a legibus nostri regni cognita, præmaxime in casibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

casibús de qūibus dixi supra in parte, presumpcion, & probat dicta. l. 1. supra titu. 30. ibi, sospechas ciertas. nam certum appellatur quod est a iure cognitum, & approbatum: cum omnis legis voluntas sit constans, & notatur in. l. certum. ff. si certum peta.

Sexta conclusio est q̄ licet iure cōmuni vnus testis intiger de visu criminis sit sufficiens ad torturam, hodie tamen corrigitur glo. in. l. 3. C. ad l. Iuliam magesta. & vnius testimonium non sufficit, nisi contra vilem, vel male affamatum hominem, aut suspectum in eo crimine, vt probatur in. l. 3. titulo. 30. partita septima, & in. l. 10. ti. 11. par. 3. & illa loquitur generaliter q̄ sufficiat esse hominem malæ famæ, quamuis nō in eodem genere mali, pro quo captus est licet aliter de iure communi sentiat Thomas Grámaticus in voto tertio, coll. 7. & in voto, 30. coll. penul. & Carrerius Reginus in sua practica, nume. 111. Tamen ista. l. Regia requirit solum q̄ sit infamis, aut vilis, vt in. l. 10. titulo. 11. partita tertia, & vnus testis facit præsumptionem non præsumptiones, vt in. l. 32. ti. 16. par. 3.

Septima conclusio est q̄ sola fama legitime probata q̄ aliquis commiserit delictū est sufficiés, vt posit quis torqueri dummodo sit vilis, aut malæ famæ, vel suspectus: & ita probatur in dicta. l. 3. ti. 30. par. 7. per quod cessat longa quæstio quam ponit Hipoli. in sua practica criminali. §. diligenter, & Cepola in consi. 29. & Hipoli. consil. 102. & quod notat Carrerius, vbi supra, numer. 111. & Augustinus in apostill. ad Ange. in parte fama publica. versi. & an fama.

Ideo cautella est in isto casu, vt inquisitus optime probet bonā famam in illo met crimine, de quo accusatur: nam ex hoc excluditur inditium ad torturam, secundum Baldū in. l. fina. in fine. C. de proba. & per Thomasium. voto tertio, coll. sexta.

Mala autem fama in isto casu etiam inordinate, & per inhabiles probatur, secundum Bald. in. l. qui testamento. §. contrarium. ff. de testamē. & notat Thoma. vbi supra.

Fama autem qualiter sit probanda reasumit eleganter Thomasius in voto. 34. et Carrerius, vbi supra.

Octaua conclusio est q̄ si contra aliquem probatur delictum ex vno teste de visu, & ex fama licet ex huiusmodi probatione non resultet integra probatio ad condēnandum criminaliter, vt concludit Bald. in cap. 1. §. cum autem. de controuer. inuestitu. in vsi. feudo. quia huiusmodi probationes istius generis non coniunguntur iuxta notata per Iasſ. & Ioan. de Ripa. in. l. admonendi. ff. de iureiuran. Tamen ex huiusmodi probatione resultant plura inditia, & præsumptiones taliter q̄ reus potest torqueri, vt in. l. 2. titulo. 30. part. 7. nam dicta l. 3. loquitur disiuntiue, & nō quando est simul vnus testis de visu, & probatio famæ, & cum in dicto casu concurrant plura inditia illud sufficit licet aliter disputet Matthæus de Afflictis in consti. regni Siciliæ, titulo de homicidiis, fol. 87.

Nona cōclusio est q̄ in casu quo per vnum testem causatur inditium vt posit torqueri vilis, aut homo malæ famæ, vel suspectus debet articulari, & probari q̄ sit bonæ famæ, & integer testis prout dicta. l. 3. titu. 30. partita. 7. requirit: dum dicit por vn testigo que se ha de creer: nam ista integritas

integritas debet articulari, cum sit de forma legis, & aliter non facit indicium secundum Carre. Regi. in dicta practica, numero. 162. & dixi supra in mea practica libro primo, cap. secundo, num. 17.

Decima conclusio est, q̄ non omnis persona, contra quem sunt indicia debet torqueri, sed is tantum contra quem vel sunt plures præsumptiones, vel vna præsumptio, cum aliis coniecturis resultantibus ex dubiis probationibus, & q̄ accusatus sit homo suspectus, vel vilis, vel malæ famæ, & ita probatur aperte in. l. 26. titulo primo, par. septima, vel nisi sit vnus testis de visu, vt dixi supra, in sexta conclusione, & melius in. d. l. 10 titulo. 11. partita tertia, & in. l. 9. titu. 9. partita septima.

Vndecima conclusio est, q̄ si reus stantibus legitimis probationibus ad condēnandum ponitur ad torturā, & ille negat nihilominus est condemnandus, nec ex tali tortura eliditur legitima probatio: imo debet integra pœna damnari, & ista opinio est tenenda, secundum Barthol. de Casaneo, in consuetu. Burgundiæ, rubrica prima. §. quinto, in glo. sin la grace. nume. 94. quæ opinio iure nostro regio comprobatur in. l. 26. titu. 1. par. 7. ibi si por su conocencia, ni por las prueuas no le fallaren en culpa de aquel yerro sobre que fue acusado deuē lo dar por quito, si ergo erat reus, vel ex confessione, vel probationibus nō debet absolui, sed condemnari, vt ista lex aperte dicit.

Iudex tamē qui in tali casu stantibus legitimis probationibus torquet aliquem debet in sindicatu puniri, secundum Ange. in. l. & si certus. ff. ad silēnia, cum quo est communis opinio.

Duodecima cōclusio est, q̄ si nō stantibus probationibus cōtra reū ex confessione, vel testibus torquetur, cū sunt probationes præsuntiuæ, per indici indubitata a iure istius regni cognita, de quibus dixi supra, præsumpcion. Etiam in tali casu si reus tortus negat persistendo in negatione, nihilominus ex dictis indiciis indubitatis: etiam post torturam debet condemnari, saltim pecumniariter, ex multis autoritatibus quas in hoc casu cumulat Matthæus de Afflictis in. c. humanitatem, nume. 29. in constitutio. Regni Siciliæ, lib. 2. rubrica decima.

Tertiadecima conclusio est, q̄ in casu quo non adest vera probatio delicti, vel præsumpta, vel per indicia indubitata a legib⁹ huius regni cognita reus torquetur, & persistit in confessione negando, isto casu cum fuerit tortus ex aliis præsumpcionibus, vel indiciis arbitrio iudicis per leges regulatis purgantur indicia, & reus venit absoluēdus, & in isto casu procedit, & venit intelligenda. l. 26. titu. primo, partita septima.

Et per ista elucidantur quæ notat Hipoli. in singulari. 108. & Carrerius in dicta practica num. 34. & numero. 160. & Hipolitus in. l. repetio. numero vigesimotertio. ff. de quæstio. & in. l. edictum. eo titulo. & Cepola consilio trigesimosecundo, numero. 19. & Casaneus in consuetu. Burgundiæ. folio. 52.

Quatuordecima conclusio est, quod lata sententia contra confitētem in tortura per errorem si allegat errorem, & probat eum legitime. Idem iudex qui tulit sententiā, sine eo q̄ adeatur princeps, vt in. l. 1. §. diuus. ff. de quæstionibus, potest reuocare sentētiam quā ipse tulerat condēnado

& ita

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ita est tex. in. l. 4. ti. 30. par. septima, & ita debent intelligi; quæ late notat Thoma. Grammaticus in voto. 7. vbi de materia, & ex hoc extẽditur dispositio, textus in. l. 5. titu. 13. partita. 5.

Decimaquinta conclusio est q̃ licet data, & inflita tortura alicui reo si confiteatur in tortura requiritur ratificatio, & olim erat dubium quantum temporis spatium deberet esse medium inter torturam, & ratificationem, neq; hoc tempus declarauerat lex quinta, titulo. 13. partita tertia, & de iure communi notabat Robertus in speculo aureo, in titulo de quæstio. in fine. Tamen hodie requiritur lapsus vnius diei, vt in. l. 4. titulo. 30. partita septima. Quod procedit non solum quando confessio est facta in tortura, sed etiam quando fit metu ne torqueatur, nam eodem modo requiritur ratificatio, secundum Bald. in. l. nouissime. ff. de excusa. tuto. & per Thoma. in voto sexto, & per Carrer. reginum in sua practica, numero. 172.

Decimasexta conclusio est q̃ licet de iure communi, sit dubium quam pœnam pati debeat iudex qui odio vel pretio torsit aliquem. vt per Bald. in. l. decurio. C. de quæstionibus, & in. l. vna. C. ne ex delictis defunctorum. Tamen hodie iudex pœna tallionis punitur, & sic patitur eandem pœnam quam per iniustam torturam imposuit, vt in. l. 4. in fine. titu. 30. par. septima, & per hoc soleo ego limitare. l. penulti. §. hodie. ff. ad. l. Iuliam pecula. & in. l. 24. titulo. 22. par. tertia.

His cõclusionibus manet elucidata principalior pars totitius materiæ torturæ, quam latissime in diuersis tractatibus ornant doctores.

Tutella, l. prima, titu. 16. partita sexta.
Tuerto, l. prima, titu. 2. par. 7. & l. 8. titu. 2. par. 1
Tutor, l. 2. titu. 6. par. 6. & l. 6. titu. 16. parti. 4
Traycion, l. prima, titu. secundo par. septima.
Tregua, l. prima, titu. 12. par. septima.
Trebelianica, l. fina. titulo quinto, par. sexta, & l. octauo, titu. 11. par. sexta.
Tributo, l. 8. titu. 23. part. prima.
Truhan, l. prima, titu. 25. par. septima.
Trujaman, l. prima, titu. 27. partita septima, l. 21. titulo. 17. par. prima.

V

VAcar, l. 17. tiulo quinto, par. prima.
Vassallos, l. prima, titu. 25. par. quarta.
Ventura, l. 9. titu. 72. par. secunda.
Vender, l. 35. titulo. 34. par. septima.
Vendida, l. prima, titulo quinto, parti. 5
Vendida a vista, l. 25. titulo quinto, par. quinta.
Venta del derecho, l. 34. titu. quinto, par. 5
Venadores, l. 2. titulo. 21. par. secunda.
Verdad, l. 3. titulo quarto. parti. secunda.

Vergüença

Verguença, lege decimasexta, titulo decimotertio partita secunda.
Ver, l. prima, titu. 13. par. secunda.
Vestimento. lege octaua, titulo trigesimotertio partita septima.
Via, l. tertia, titu. 31. partita tertia.
Viejo, l. 35. titulo. 16. partita tertia.
Vileza, lege prima, titulo secundo, par. 7. &, l. fina. titu. octauo ea. partita.
Vil persona, l. tertia, titulo decimoquarto, partita quarta, & lege octaua, titulo decimosexto partita tertia. & l. quarta, titulo sexto partita septima, & in lege finali. titulo octauo partita septima.

Per has leges declaratur quod notat Baldus in authentica, si dicatur, C. de testibus.

Vil seruicio, l. 51. titulo sexto, parti. prima.
Vil lugar, l. 8. titulo decimo, partita prima.
Vicario de Dios, lege decimatertia, titulo primo partita secunda.
Vicarios. l. 13. titulo. 1. partita secunda.
Vicio. l. fiha. titu. tertio, partita secunda.
Vianda troxada, lege prima, titulo vigesimosecundo, partita secunda.
Vista de ojos, l. octaua, titulo. 14. parti. tertia, & l. decimatertia, eo titulo.
Vizconde, l. vndecima, titulo. 1. par. secunda.
Voluntad. l. fina. titulo. 12. parti. septima.
Voluntad de testador, lege fina. titulo decimo, partita sexta.
Voto. lege prima, titulo octauo, partita prima.
Vulgar. l. prima titulo quinto, partita sexta.
Vna sangre, lege fina. titulo. 15. par. secunda.
Vn testigo, lege trigesimasecunda, titulo decimosexto, partita tertia.
Vso, lege sexta, titulo. 28. partita secũda, & lege vigesimaseptima, titulo. 18. partita tertia, & l. 21. titulo trigesimoprimo, ea. partita.
Vso de priuilegio, lege quadragesimasecunda, titulo. decimooctauo, partita tertia.
Vrbana seruidumbte, lege secunda, titulo trigesimoprimo partita tertia.
Vsufructo, l. vigesimasecunda, titulo trigesimo primo, partita tertia,

Estas

Universidad de Deusto
Biblioteca

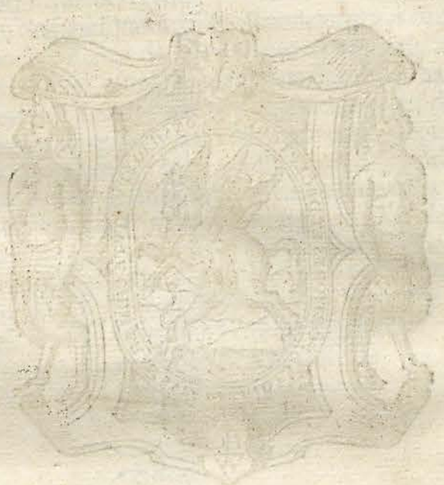
ESTAS dictiones y vocablos que de suso queda escriptos, son sacados delas leyes delas siete partidas, con las quales se podra comprouar el verdadero sentido y propriedad de cada vocablo. Y no quise vsar del estylo que vso el doctor Hugo de Celso, que cõpuso vn libro Reportorio, do dixo que abreuio las leyes de Castilla, por no caer en vn daño, que a mi ver nasce del dicho Reportorio de Celso, porque queriendo abreuiar las leyes, las refirio por vocablos que tienen differente sentido de aquellos que las originales leyes tienen escriptos, con gran deliberacion de los que las compusieron por espacio de siete años. Y desto nascen muy conoscidos errores en muchas partes de aquel Reportorio, en especial en los lugares que incautamente se mouio a dezir, que estauan vnas leyes alli referidas, corregidas por otras mas nueuas. Comoquiera que seyendo me mãdado podria mostrar no ser assi, porque o son declaraciones, o disposiciones nueuas en casos diuersos de los primeros. Y demas desto emboluio a bueltas delas leyes q̃ tienen obseruancia necessaria, como son las de partidas, y ordenanças reales, y prematicas, y leyes de Toro, y capitulos de cortes, las leyes de fueros que no tienen mas vigor de quanto estuuieren por otras aprouadas, o vsadas y guardadas, y desto nasce harta confusion en daño delas republicas. Y por esto me paresció ser mas conueniente poner cada vocablo sobre si, y que el sentido del se vaya a ver ala ley original que se alega, aunque la costũbre alguna vez haze que vn vocablo se tome por otro, como dize la ley segunda, enel titulo final, en la primera partida. Mas quien esto dixere ha lo de proũar. Y porque por la ignorancia delos vocablos no se distinga mal la verdad, por esto paresce que este dictionario podra ser prouechoso, y por tal para ser enmendado si conuiniere lo offrezco.

FINIS.

SALMANTICÆ,
Excudebat Ioannes de Canoua. Anno.
1554.

Universidad de Deusto
Biblioteca

HVIVS LIBRI PRI
mi capitum ſummarium.

QVa poteſtate iudices Caſtellæ poſsint exercere iuriſdictionem. Caput primum.
De prima ſolennitate iuratoria ad quam iudices, & alij publici officiales tenentur. Cap.2
De vicé gerentibus in officio correctorũ, & eorũ ptãte. Cap.3
De viſitatione limitum, & de iure terminorum in declaratione cap.ſexti mandatorũ. Cap.4
De effectibus qui poſſunt ſequi ex eo quod domini vaſſallorum huius Regni cognoſcant intra ſua dominia in prima inſtantia. Caput quintum.
De poteſtate dominorum regni Caſtellæ in ſecunda inſtantia. Caput ſextum.
De poteſtate dominorum regni Caſtellæ in percipiendis aut remittendis pœnis delictorum. Caput ſeptimum.
An cõſuetudo vel ſtatutum poſſit introduci inſcio domino loci, cui pertinet prima inſtantia. Caput octauum.
Quod reuiſio rationum bonorũ vniuerſitatis pertineat ad dominos locorum, & eorum vicem gerentes. Caput nonum.
De poteſtate dominorum regni Caſtellæ ad creandos tabelliones, & quæ inſtrumenta conficiant Regij notarij in terris dominorum. Caput.10
De ſalua guardia conceſſa vaſſallis contra dominos, & qualiter domini cognoſcant in cauſa propria. Caput.11
An domini vaſſallorum poſsint facere defenſas in terminis locorum ſuorum, vel prohibere venationem, & vſum piſcandi ſubditis ſuis. Caput.12
An contra depaſcentes in alieno territorio poſsit imponi pœna quintæ partis animaliũ, & quæ pœna exigi debeat. Caput.13
An domini vaſſallorum poſsint ſtatuere circa moderationẽ dotium, & expenſarum, conuiuij nuptiarũ & funerũ. Cap.14
An veſtes & iocalia ſpõſis & vxoribus a maritis data, eis adquirantur. Caput.15
An domini vaſſallorum vel alij iudices poſt terminos a legibus datos ad probandas exceptiones poſsint admittere, probare volentes. Caput.16
De executoribus & eorum ſportulis in declaratione.l.10.horũ mandatorum delos corregidores. Caput.17
De exactione pœnarum a iudicibus ſine ſententia non facienda, & de expoſitione legis vndecimæ, & duodecimæ, & decimæ quartæ, & quindecimę. Cap.18
De poteſtate populorum Caſtellæ in condendis ſtatutis, & de anona & mũditia populorum, & electione officiorum in declaratione legis.17. horum mandatorum. Caput.19
De ædificatione domorum del ayuntamiento, & carcerum, in declaratione legis.18. horũ mandatorum. Caput.20
De cuſtodia inſtrumẽtorum reipublicę, & eorum fide, in declaratione legis decimęnonæ horũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

maudatorum. Caput.21
De practica bularum Alexandri papæ de clericis coniugatis in declaratione legis vigesimæ horũ mandatorum. Caput.22

HVIVS LIBRI RESponsorum summarium.

VErus intellectus ad.l.11.titu.1. lib.3.ordi.Responsum primũ.
Verus intellectus.l.2.tit.16.lib.3. ordi.& quæ tempora dentur ad appellandum, & ad prosequendam appellationé. Respõsum.2
An mortuo correctore alicuius ciuitatis sindicator a rege missus possit cõtra eum inquisitionem formare, et audire querelas, saltim contra hæredes & fideiussores, sindicatus & in quãtum teneatur. Responsum tertium.
An confessio minoris viginti & quinq; annorum generet præiudicium, & quando ipso iure iuuetur illæsus, & quãdo sit opus in integrum restitutione. Responsum quartum.
Bona stabilia cum onere dicendorum anniuersariorũ relicta sunt, vel per viam maioriæ, & moritur possessor pendentibus fructibus, & nouus successor in maioria, vel nouus beneficiatus in capellania vult huiusmodi bona percipere, dubium fuit an possit. Responsum quintum.
An petita aliqua re, & illa per sententiam obtenta sine eo quod iudex condẽnauerit in fructibus, an nouo, pcessu possint fructus peti. Responsum sextum.
Verus intellectus legis primę, titulo de los que yazen cõ sus parientas.titulo.18.partita.7. & in l.7.titulo finali, libro.8.ordi. & l.5.titulo.15.eodem libro.quæ iura disponunt committi incestũ, si quis accesserit ad eam, que es parienta dentro del quarto grado, o cuñada, & qualiter intelligatur parienta, & qualiter intelligatur cuñada. Responsum.7
An mulier possit vendicare virũ suum, cuius personam vult iudex tradere creditoribus propter debita, vt seruiat eis cũ argola ferrea. Responsum.8
Officia empta per maritum ante matrimonium, vel adquisita ex regali concesione, an ex bonis superlucratis constante matrimonio debeat ualor officij tanq; capitale persolui. Responsum.9
An pœna.l.3.titulo.15.libro.8.ordi. & aliæ leges huius regni ponentes pœnas contra vxoratos habentes concubinas publicas, & punientes ipsas concubinas, an locum habeat in ea, quę reperitur q; sit concubina alicuius, qui habet sponsam per verba de præsenti, & an ille sponsatus dicatur proprie casado. Respõ.10
An consensus præstitus iniustæ sententię excludat eum in sindicatu iudicis, ne condemnato soluat quod extorsit virtute condẽnationis iniustæ. Respon.11
An competat ius retrahendi pro tanto virtute clausulæ, quæ frequẽter ponitur in fructibus censualibus, quæ vulgo dicũtur alquitar. Responsum.12
An si venditur res emphyteotica ad petitionem creditorum emphyteotæ

phyteotę pro aliquo debito contracto post emphyteosim receptã, an debeatur laudominium seu decima domino directo. Responsum decimumtertium.
An testes omni casu debeant esse vicini in casu legis primæ, titulo de los testamentos, libro. 5. ordi. & an aliter factum testamentum non valeat, etiam si per testes non vicinos probetur cõditum fuisse. Responsum.14
Quo ordine debeat procedi hodie contra absentes, qui de criminibus impetuntur, qui hodie etiam ad mortem possunt dãnari ex dispositione pregmaticæ latæ in loco de Alcala. Respõ.15
Vtrum pragmatica regis Henrici condita apud Maioritum, para que los que tienen bienes en vn lugar pidian por ellos aunqueno viuan en aquel lugar, an habeat locum stante consuetudine immemoriali in cõtrarium. Responsum decimumsextum.
An bona quæ pater assignauit filio suo in titulum patrimonij vt possit ordinem clericalem adipisci, debeat conferre vt sibi computet in legitimam, vel an censeaẽ melioratus in tertio & quinto, ex dispositione legis.26. in legibus de Toro. Respõsum.17
Declaratio legis quartæ, titulo de las excepciones y defensiões, an facta executione virtute contractus guarentitij, vel sententiæ, & facta a reo oppositione, & nihil propositũ inira terminũ assignatũ, an possit petere reus vt super exceptionibus iuret actor de calumnia, anteaquã fiat sibi solutio debiti. Respon.18
An clerici curam animarũ habentes, vel præbendas sine administratione possint in vita contrahere super fructibus suorum beneficiorum, & an venientes ad mortem habeant hęredes ex testamento, vel ab intestato, & in vita vel in morte teneaẽ aliquid in eleemosynas vel pias causas ex dictis fructibus beneficiorũ erogare. Responsum.19.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX GENERALIS omnium rerum, & materiarũ notabilium, quæ per hoc totum opus tractantur.

A

ABsens an posit damnari ad mortem, fol.136. col.4.nu.1.
Absens hodie qualiter sit citãdus. fol.137.col.1.nu.2.&.3
Absens quãdo dicatur cõtumax. fol.e0.col.2.nu.4
Absens ad hoc q̃ dicaf̃ bannitus quid requiraf̃, fo.e0.col.3.nu.5
Absens ex sola fuga non condẽnatur ad mortem, fol.e0d.nu.6
Absens captus post sententiam non potest moram purgare, fo. 139.col.2.in princi.
Acephalus an quis esse debeat. folio.50.col.3
Actio locati cõpetit p̃ salario a iure deputato tabellionibus, & aliis officialibus, fol.22.col.1
Actio legis Aquiliæ intẽtatur criminaliter, fol.39.col.4
Actio furti nõ hẽt locũ vbi est posita specialis pœna, fol.40.col.1
Actio ad terminos an posit alienari, fol.74.col.1.nu.31
Actio intentata in libello nõ debet esse cõtraria suæ propriæ naturæ, fol.117.col.3.nu.21
Actio cedẽda est vxori ad hoc q̃ posit agere pro medietate bonorum lucratorũ, fol.122.col.4
Actio cõpetẽs marito cõtra vxorẽ, si omittaf̃, an posit opponi ab aliis creditoribus. f.126. col.1
Acta iudicialia facta coram notariis, qui non sunt de numero, an faciant fidem, fol.66.col.2
Acta quæ dicantur, fol.67.col.3. nu.11
Adultus an teneatur ex confessione facta sine curatore, fol.121 col.1.nu.7
Adultus an posit deferre iuramentum sine autoritate curatoris, fol.e0.col.3.nu.10
Aduocati quodcunq; salariũ recipiunt, fol.21.col.4.nu.13
Aduocatus quando posit vtrique parti consulere, folio.26.columna.1.&.2
Aduocatus consulens vtriq; parti, qualiter puniatur, f.e0.col.2.
Aduocatus qui non afsistit examinationi, neque partẽ instruit, qualiter debeat respondere, fol. 120.col.4
Adulterium an committat sponsa nondum cognita, folio. 127. col.3.nu.1
Admissa vna exceptione, cæteræ excluſæ, an admittantur aliæ habentes similem rationem, folio. 85.col.3
Affinitas hodie habet gradus, folio.124.col.2.nu.1
Affinitas contrahitur ex illicito coitu, fol.e0.col.2.nu.2
Agri qui sunt intra terminos assignatos ciuitatibus vel villis ad quos pertineant, f.30.col.1.n.2.
Alienatio communicatiua qualis sit, fol.10.col.1
Alienatio rerũ eccleſiarũ quid requirat, fol.42.col.1.&.2
Alienans bona eccleſiæ, & qui recipit, sunt excommunicati, folio 44.col.2.nu.27
Alienatio facta per populũ post factum ædificium, an teneat, folio.75.col.1.

Alimen

Alimenta an debeantur pẽdente appellatione sñiæ, fol.91.col.2
Alguacelos quis posit creare, fol.3.col.3.nu.9
Alguacelus vl̃ executor finito officio an cõpellaf̃ exequi mãdata executoria, fo.61.col.2.nu.34
Alguacelus tenetur captos custodire, fol.108.col.3
Animalia depascẽtia in alieno territorio, quando debeant capi remissiue, fol.6.col.2
Animalia clericorũ qualiter damnum dant, fol.40.col.2.num.23
Animalibus depascẽtibus in alieno territorio qualr̃ imponatur pœna, fol.77.col.3.nu.1
Andreæ de Iserna opinio in rub. quæ sint regalia, colũ.2.qualiter intelligatur, fol.16.col.1
Annus q̃ incipiat currere remissiue, fol.123.col.1.nu.10
Anullata fides scripturę an annulletur obligatio, fol.67.col.2
Appellari non potest a prouisione regis, fol.14.col.3
Appellare q̃ liceat a sñia momẽtaneæ possessionis, fol.35.col.1
Appellatio nõ admittiť respectu executionis sentẽtiæ in possessorio, fol.35.col.4.nu.16
Appellatio non diciť deserta, si tabellio reqsitus nõ reddat ꝓcessũ signatũ, fo.118.col.2.nu.6
Appellatio interposita ad conciliũ loci, intra quod tẽpus debet præfiniri, fol.e0.col.4.nu.10
Appellatione deserta an cognoscãt iudices sup̃mi, fol.e0.nu.11.
Appellationis instãtia non prorogatur ex consensu partiũ, fo.e0.
Appellatione capituli cõtineť maior pars capituli, fol.42.col.2
Appellatiõe immobiliũ ius & actio ad rem immobilem cõtinetur, fol.43.col.2
Appellationi deferendum, folio. 54.col.4.nu.4
Appellationẽ q̃ cognoscit, an cognoscat de nullitate, fol.54.col. 2.nu.3
Appellatione non obstãte quando proceditur, fol.55.col.1
Appellatiõe terræ vel agri an veniat terra vineata vel plantata, fol.74.col.2.nu.32
Apoca debiti recognita p̃ minorẽ sine curatore, an posit cõtra eũ mãdari executioni, fol.121.col.2
Apl̃i appellatiõis hodie qualr̃ debeant peti, fol.118.col.3.nu.8
Apl̃i q̃ debeãt præsentari, fo.e0.
Apostoli debent tradi clausi & sigillati, fol.e0.nu.9
Aqua fœtida non est proiicienda in via, fo.116.col.1
Arbiter põt incarcerare & relegare, fo.12.col.1.nu.19
Arbitri discordãtes in præiudiciũ partium, incarcerantur donec concordent, fol.108.col.2
Arbores quæ nascũť in ripa flũinis, cuius sint, fo.72.col.1.nu.18
Arca cõcilij qualiter sit custodienda, fol.109.col.2
Arenalia ad quẽ pertineant, fol. 72.col.1.nu.19
Arma an liceat hẽre in loco publico sine regia licẽtia, f.1.col.3.n.4
Aromatarius an posit immiscere antiquam ceram cum cera noua, fol.103.col.3
Artes fœtidæ ꝓhibẽtur exerceri iuxta vias publicas, fo.106.col.1
Asportatio frumẽti interdiciť donec ciuitas abũdet, fol.105.col.3

Universidad de Deusto
Biblioteca

Attentatio punitur pœna ordinaria in atrociſsimis delictis, fo. 111.col.1.
Audiẽtia qñ dnegaẽ.f.56.c.1.n.8.

B

BAldi opinio in. c. 1. §. ſi iudex, de pace iura.firman.in vſi. feudo. quando habeat locum. fol. 69.col.1.in ſi.
Baldi doctrina in authen. ſed nouo iure.C.ſi cert.pet.qualiter intelligatur, fol.85.col.1.
Barateria eſt crimen atrociſsimũ & falſitatis, fol.23.col.3.
Baſtardus an ſit infamis, fol. 99. col.4.
Bigamus an gaudeat priuilegio clericali, fo.113.col.1.nu.10.
Blaſphemus qualiter carceretur, fol.108.col.4
Bona ad ciuitatem pertinentia, poſſũt amitti præſcriptione quadraginta annorum, fo.33. col.2.
Bona eccleſiæ alienata poſſunt peti directa rei vendicatione.fo.45 col.3.nu.29
Bona hoſpitalium poſſunt alienari abſq; ſolẽnitate requiſita in alienatione rerum eccleſiarum, fol.46.col.1.
Bona publica appellata deheſas, vel exidos, quomodo præſcribantur, fol.70.col.4.nu.9
Bona reſtituta populo, & nõ redacta in vſum antiquum, qualiter præſcribantur, fo.72.col.3.
Bona alienata ad plantationẽ vinearum, an poſsit reuocari alienatio, fo.74.col.2
Bona plantata vel ædificata ſine licentia, an debeat deſtrui ædificium, fo.co.col.3.nu.33
Bona mariti ſunt tacite obligata pro alimẽtis vxoris, fo.125.col.1

C

CAlumnia quæ dicatur, fol.61. col.3.nu.3
Calũnia & pœna differũt, fo.co.
Calũnia homicidij an hẽat locũ cõtra dãtem noxam, fo.93.col.1
Calũnia homicidij an poſsit exigi contra præſentes, fol.co.col.2
Calumnia homicidij ad quẽ pertineat, fol.93.col.2
Calumnia homicidij quando nõ exigatur, fo.co.nu.6
Calumnia homicidij cõtra quos ponatur, fol.co.col.3
Capta in bello efficiuntur capientium, fol.30.col.3
Carniſex qui inflat arietes mortuos, vt groſsiores appareant, puniuntur arbitrio iudicis, folio 104.col.1
Carcer publicus quibus expenſis debet fieri, fo.107.col.3.&.4
Cacerem habere eſt quid iuriſdictionis, fol.co.
Carcer dicitur depoſitum reipublicæ, fol.co.
Carcerarius dicitur depoſitarius, fol.co.
Carcerantur plures, etiam ſi non cõmittant delictũ, ſo.108.col.1
Carceratus detinetur in carcere pro ſua expenſa.fo.108.col.3
Carceratus quis dicatur, folio eodem.col.4
Cauſæ cognitio requiritur vbi pignora vẽduntur, fol.6.col.2
Cauſa ciuilis appellatur, quando integra pœna parti applicatur, fol.40.col.1
Cauſa dicitur criminalis, quando pœna iudici applicatur.fol.eodẽ.
Cauſa nullitatis an coram ſuperiori poſsint intẽtari, fol.50
Cauſa nullitatis non ventilatur coram conciliis locorum, fol.51. col.1.nu.7
Cauſas ad ſe aduocare quis poſſit, fol.60.col.3
Cauſę officialium an poſsint finiri diebus feriatis, fol.104.col.3
Ceſſante cauſa in principali obligatione, an ceſſet in acceſſorio, fol.88.col.4
Citatio an ſit de ſubſtantia iudiciorum, fol.114.col.4.nu.5
Citatio ad diffinitiuã ſententiam an requiratur, fol.eo.
Citatio contra abſentẽ debet eſſe legitima, fol.137.col.2.nu.2
Ciuitas nõ poteſt ſuos ciues creare iudices, fol.3.col.1.nu.8.
Ciuitas aut villa præſumitur ꝙ perpetuo durat, fol.30.col.1
Ciuitas an habeat terminos, fol. eo.col.3
Ciuitas an videatur turbata in poſſeſsiõe p prohibitionẽ vnius vicini, fol.78.col.4.nu.13
Ciuitas debet eſſe plena victualiis, fol.104.col.3.nu.20
Claues cuſtodiæ ciuitatis debent eſſe diuerſæ, fol.109.col.1.num.1
Clauſula, peto iuſtitiæ cõplementum, quid operetur, fo.117.col.1
Clauſula, ꝙ procedatur inſpecta veritate, quid operatur, folio eodem.col.4.nu.22
Clauſulæ impoſitæ cõtractui, regulantur ſecundum naturã contractus, non ſecundum nomen impoſitum contractui, fol.130. columna ſecunda.numero.2
Clauſulæ ſimulatæ etiam iuratę, ſunt nullius momẽti, f.131.col.2
Clauſula cõſtituti ficta nihil operatur, fol.131.col.3
Clerici qualiter fruãtur terminis, fol.38.col.2
Clericus captus a iudice ſeculari, an debeat remitti incontinenti ſuo iudici, fol.110.col.1
Clericus primę tonſuræ quando puniatur ſine degradatione, fol. eo.nume.3
Clericus beneficiatus an puniaẽ ſine degradatione, folio eo.col.2
Clericus non priuatur priuilegio clericali, ſi non conuincatur per veras probationes, fol.eo.col.3
Clericus primæ tonſuræ ad hoc quod gaudeat priuilegio clericali quid requiratur, fol.111.columna.3.&.4
Clericus non coniugatus an teneatur ſeruare formam extrauagantis Alexandri papæ, folio. 112.col.1
Clericus ad hoc quod perdat priuilegium clericale, quid requiritur, fol.eo.col.2.nu.8
Clericus primæ tonſuræ, qui ſemel amiſit priuilegium, an poſſit eum recuperare, fol.eo.col.3.
Clericus quibus veſtibus indui debet, fol.eo.col.4.nu.9
Clericatus qualiter probetur, fo. 113.col.1
Clericos quando liceat capere iudici ſeculari, fol.eo.col.2
Clericus defunctus an fruatur fructibus beneficij poſt mortẽ, fol.121.col.4.nu.1
Clericus qui non ſeruit capellaniam, non poteſt frui fructibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

eius, fol.122.columna prima.
Clericus mortuus an debeat habere omnes fructus industriales fol.eo.nu.2
Clericus renũtiãs capellanię an retineat fructus pẽdẽtes, f.eo.n.3.
Clericus recuperat expensas factas pro cultura fructuum, fol. eo.col.2.nu.4
Clericus an habeat dignitatẽ, fol. 141.col.3.nu.2
Clerici non sunt proprie domini fructuum beneficiorum, folio. 144.col.1.nu.1
Clericus qui gaudet fructibus beneficij, tenetur q̃ supest restituere pauperibus sub pœna peccati mortalis, f.eo.n.4.cũ sequen.
Clericus potest subministrare necessaria consanguineo in studio si egeat, fol.eo.col.3.nu.8
Clericus potest dotare cõsanguineam, fol.eo.
Clericus potest dotare filiam spuriam, fol.eo.
Clericus an puniat̃ propter abusum fructuum beneficiorum, folio eo.col.4.nu.10
Clericus potest disponere de bonis patrimonij sicut laicus, fol. eo.nu.11
Clericus potest disponere ad libitũ de bonis adquisitis ex suo labore corporali, fol.eo.nu.12
Clericus ex generali consuetudine potest hodie facere testamentum, fol.145.col.1.nu.13
Clericis succedunt consanguinei ab intestato, fol.eo.col.2
Clerici cõmendatarij qualiter possint vti fructibus.f.eo.co.4.n.17
Clerici á teneátur soluere decimã ex suis pẽsionibus, fol.146
Cognitio causæ criminalis per appellationẽ, non cõpetit concilio ciuitatis, fol.40.col.2
Cognitio suprema nunquã videtur concessa, foli.50.col.3.nu.3
Collecta an debeat solui in loco, vbi bona sunt sita, fol.140.nu.1
Collegia licita an possint statuta condere, fol.97.col.1.nu.9
Concilium ciuitatis nõ potest locare herbas fundorũ priuatorũ. fol.32.col.3.nu.9
Conciliorum vota quãdo debeát prævalere voto correctoris, fo. 96.col.2
Cõcilium potest facere scrutationes, quas vulgus calas y catas de pan appellat, folio. 104. columna.4
Cõcessum filio in studio an cõputetur in legitimã, foli. 141. col.4
Conclusio in causa si omittat̃, an viciet processum, fol.114. col.3
Concordia an possit fieri sup condemnatione facta in sententia, fol.91.col.3
Concubina sponsati an puniatur pœna legis octauæ, titulo de las penas, libro.8.ordi. foli.128.col. 1.nu.6
Condẽnatus præcise ad factũ detinet̃ in carcere donec impleat, fol.108.col.1
Condẽnatus secundũ formã titu. in.l.2.ti. de las iniurias, li.8.ordi. detinetur in carcere, donec sibi contradicat, fol.eo.
Condẽnatio fructuum an veniat in interdicto restitutorio sine eo quod petatur, folio.124.colũ.1. nume.7
Confessio compromissi æquipollet reali præsentationi, folio.11. columna
columna tertia, numero.19
Confessio sufficit casu, quo requiritur scriptura, fol.eo.
Confessio an habeat veram vim probationis, folio.84.col.3. & 4.nu.5
Confessio minoris sine curatore, etiam cum iuramento, est nulla ipso iure, fol.120.col.2
Confessio minoris sine curatore quando valeat, fol.eo.nu.3
Confessio minoris facta in tortura sine præsentia curatoris, valet, fol.121.col.1. in princi.
Confessio adulti habetur pro sententia, fol.eo.nu.7
Confessio facta ab iniuste carcerato an sit efficax ad condẽnandum aliquem, fol.129.col.1.versi.existis.
Comparationem literarum non potest iudex alij committere, folio.46.col.4
Compensatio an sit solutio, folio 88.col.2
Consensus præstitus iniustæ sententiæ, an excludat actionẽ contra iudicem in sindicatu, fol.128. nu.1.cum aliis.
Consensus præstitus iniquæ sententię irritatur iudicis officio, folio.129.col.3.nu.7
Cõsensus præstitus sententię condemnatoriæ quid operetur, fo. 135.col.2.nu.10
Cõsensus præstitus in causa principali, durat in causa executiõis, fol.eo.col.3
Consuetum nõ minus dicitur certum, quasi fuisset expressum, folio.5.col.4
Consuetum dicitur ex pluribus actis, fol.25.col.3
Cõsuetudo Calagurritana & Palentina debet seruari circa beneficia patrimonialia, fol.15.col.1. nu.26
Cõsuetudo multum prævalet in sindicandis officialibus, fol. 16. col.3
Cõsuetudo an valeat in exigẽdis sportulis, fol.21.col.1.nu.12
Cõsuetudo particularis an valeat. fol.33.col.1.nu.10
Consuetudo non admittit extensionẽ de similibus ad similia, fol. 38.col.3.nu.21
Consuetudo est potens ad inducendam solennitatem cõtra ius canonicum, fol.42.col.4
Consuetudo contra extrauagantem Pauli Veneti an valeat, fo. 45.col.1.nu.28
Consuetudo quando est onerosa, fo.57.col.4.nu.13
Consuetudo rationabilis quæ dicatur, fol.eo.col.4.nu.14
Consuetudo an valeat vt condẽnati liberentur a nobilibus, foli. 63.col.1.nu.15
Cõsuetudo an valeat in remittendis pœnis, fol.eo.nu.14
Consuetudo & statutũ differũt, fol.eo.col.4.nu.2
Consuetudo quadragenaria an sufficiat ad nominandos tabelliones, fol.65.col.3.nu.3
Cõsuetudo quando habeat vim legis, fol.64.col.2
Consuetudo iudicandi in causa propria an valeat, fol.68.col.4. nu.8
Cõsuetudo immemorialis an pbet directum dominium, fo.70 col.2.nu.6
Consuetudo nõ introducitur cõtra ius

Universidad de Deusto
Biblioteca

tra ius pascendi, folio eo.
Cõsuetudo an faciat præsumi donationem, fo.83.col.4.
Consuetudo an sit attendenda ad soluenda salaria executoribus, fol.86.col.4
Consuetudo in exigendis sportulis qualiter est seruanda, fol.87. col.1.nu.2
Cõsuetudo immemorialis in exigẽdis decimis executionum, an possit tolli per statutum, folio. 87.col.4
Consuetudo an possit introduci sine scientia domini, folio.94.columna.3.nu.3
Consuetudo vt nobiles & fidalgui excludantur ab officiis Reipublicæ, an sit rationabilis, fol. 99.col.3
Consuetudo vt officiales non mi nentur ab antecessoribus, an valeat, fol.101.col.1
Consuetudo introducta vt venditio alimoniæ possit locari, an valeat, fol.105.col.2.nu.22
Consuetudo immemorialis an videatur excluſa ex verbis generalibus legis, fol.140.col.1. nume. 1.2.3.&.4
Consuetudo immemorialis non valet in damnum fisci, folio.141. col.1
Consuetudo vt consanguinei succedãt clericis ab intestato, an excuset a peccato, folio.145. col.3. numero.16
Contra ministros iudicum qualiter procedatur. folio. 20. col. 1. nu.10
Contractus iudicatur secundum eius naturã, non secundũ verba contrahentiũ, fo.130.col.1.nu.1
Contractus censualis constituit̃ super fructibus, non super re, folio eo.col.4.nu.7
Contractus censualis est pignoratio fol.131.col.1.versi.nõ igit̃.
Contractus cẽsualis an consistat sine venditione directi dominij, folio eo.
Contractus simulatus an preualeat contractui vero, folio eod. col.2.nu.8
Contractus census al quitar, & emphyteosis differunt, foli.132. col.1.nu.12
Contractus censualis an efficiatur emphyteosis solo verbo cõtrahentium, fol.eo.
Cõtumax an puniatur hodie pœna annotationis bonorum, fol. 138.col.4.nu.12.&.14
Conuentio de perpetua communione terminorum, an valeat, fol.37.col.1.nu.19
Conuersi qui dicantur, folio. 100 col.1.nu.14
Conuersi an admittantur ad officia publica, fol.eo.
Conuersi in vulgi opinione pro infamibus habentur, fol.eo.
Conuersis an præferantur antiquiores Christiani, fol.eo.col.2
Creditor qui fraudat alguazelũ in decima executionis, ad quid teneatur, fol.88.col.2
Creditor olim nullum ius habebat in personam debitoris, folio 125.col.1.nu.2
Creditor an teneatur iurare de calumnia ante solutionem, elapso termino assignato ad probandas exceptiones, folio.142.col. 4.numero.1
Criminaliter potest intentari contra tra occupantes terminos, folio. 48.col.4.nu.32
Correctores dantur ad petitionẽ populorũ, fol.2.col.3.nu.7
Corrector quis dicatur, folio.16. col.3.nu.31
Correctores nullo modo possũt quidquã recipere, fo.17.co.3.n.3
Correctoribus iusta salaria debẽt præstari, fol.18.col.4.nu.7
Correctores tenentur præstare fideiussores, fol.22.col.4.num.15
Correctore mortuo an duret officium vicem gerẽtis, f.27.col.3
Corrector non est iudex in causa sui officialis, fo.eo.col.4.nu.2
Corrector an deleget executionẽ fol.28.col.3.nu.5
Corrector tenetur visitare terminos suis expẽsis, f.47. col.2.n.31
Corrector suis non debet militare expensis, fol.eo.
Corrector cuiuslibet ciuitatis an debeat habere duos alguacelos. fol.86.col.1.nu.1
Corrector an possit causas aduocare, fol.94.col.1
Correctoris autoritas an requiratur in condendis statutis, fol. 95.col.4
Correctoris votũ an sit tanti valoris, quantum votũ omnium rectorum concilij, fol.96.col.1
Corrector in condendis statutis tenetur obseruare consuetudines ciuitatis, fol.eod.col.2.nu.7
Corrector an possit resistere statutis factis per rectores cõcilij, fol.eo.col.3
Corrumpens merces dolose qua pœna puniatur, folio.103.col.3
Couarruuias in Epitome quarti libri.§.9. fol.39. non bene locutus fuisse, fol.80.col.4.nu.7
Custodes carcerum quis possit creare fol.4.col.1.nu.11
Custodes montium quis possit creare, fol.eo.col.2
Custodiæ genera quot sunt, fol. 4.col.3.&.4
Custos defensæ an recipiat pœnas sine sentẽtia, f.5.col.3. nu.12
Custodes publici vbi teneantur reddere rationem, folio. 6. col.2
Custodes vinearum qualiter deputentur, fol.eo.
Custodia rei pertinet ei, cui & fructus pertinent, fol.eo.col.3
Custodium appositio signum est possessionis, fol.eo.
Custodia pastorum qualis sit, fo. eo.col.4
Custodes in re propria quilibet ponit, fol.eo.
Custodibus qualiter credatur remissiue, fol.7.col.1.ver. cætera.
Custos publicus an possit recipere pœnas sine sententia, fol.78. col.3.nu.12
Custodia clauiũ ciuitatis ad quos pertineat, fol.109.col.1.nu.1
Custodes clauium ciuitatis quã custodiam debent adhibere, fol. eo.col.2
Curator non assistit confessioni minoris, fol.120.col.3.nu.5
Curator assistit quando minor præstat iuramentũ, fo.eo.col.4

D

DAmnum datum a sabiendas, qualiter debet resarciri, folio. 77.col.3.nu.2.
Damnum datum sine dolo qualiter puniatur, foli.77. col.3.nu.2

Universidad de Deusto
Biblioteca

Damnum datum ab animalibus depascentibus in aliena pascua, an debeatur in foro conscientię, fol.78.col.3.nu.11
Debitor reipublicæ an possit eligi ad officia, fol.102.col.2
Debitor facta cessione bonorum traditur hodie creditoribus cum argola ferrea, fol.125.col.2. nu.5
Debitor non efficitur seruus creditoris, fol.eo.nu.4
Debitor cogitur laborare vt soluat creditoribus.f.eo.col.3.nu.6
Decima executionũ qualiter exigatur, fol.88.col.1
Decima an debeatur ex executione facta in actione reali, fol.eod.
Decima an debeatur ex ficta solutione, fol eo.
Decima executionis quando debeatur executioni, fol.eo.col.4.
Decima executionis an transeat ad hęredes executoris.f.89.col.1
Decima ad hoc qđ debeaŧ quid debet considerari, fol.eo.col.3
Decima an debeatur ex executione, quæ pronuntiatur nulla, fo. 90,col.1
Decima an soluatur ab eo qui iniuste petit executionem, fol.eo.
Decima an sit soluẽda de eo quod soluitur creditori, si debitor non habet aliunde, fol.eo.
Decima an sit soluenda secũdum consuetudinem loci vbi iubetur fieri executio, fol.eo.col.2
Decima an debeatur ex venditione fructuũ rei emphyteotæ, fol. 133.col.4.nu.3
Decima an soluatur domino directo ex noua vẽditione rei emphyteotæ, f.134.col.1.nu.6.&.7
Decima venditionis qualiter soluatur domino directo, folio eo. col.2.nu.7
Decima an debeatur ex alienatione necessaria, f.135.col.1. in prin.
Declaratio extrauagantis Pauli Veneti incipientis, ambitiose, folio.43.col.3
Defensio charitatis qualis sit, fo. 14.col.3
Defensę temporales non fiunt in præiudicium nobilium, fol. 37. col.3
Defensas non licet facere in propriis fundis, fol.41.col.1
Defensæ factæ autoritate iudicũ de mestas, an valeant, folio.77. col.1.nu.47
Defensæ qualiter debẽt probari, fol.eo.nu.48
Defensam an teneaŧ seruare qui non probatur hæres loci, folio. 76.col.4
Defensiones in causa criminali an possint renuntiari, fol. 129. col. 2.nu.5
Delicta occulta qualiter probentur, fol.23.col.2.nu.16
Delicta iudicum difficiliter probãtur, fol.eo.
Delicta commissa per iudices regios extra officia, an possint cognosci per dominos locorum, fol.69.col.2.nu.13
Delinquentes quibus expẽsis custodiantur, fol.107.col.3
Delegatus an possit creare alguacelos, fol.86.col.2
Depascere quãdo liceat in alieno territorio, fol.41.col.1
Deputati ad cõcilium an possint locare bona concilij, f.102.col.2
Deserta appellatione impetraŧ reparatio appellationis, f.34.col.3

Dictio

Dictio, maxime, cuius naturę sit, fol.49.col.4
Dictio Hispana, luego, quid significat in iure, fol.84.col.1. n.1
Dictio, mox, quid significat, fol. eo.col.2
Dictio Hispana, qualquier, quid importet, fol.85.col.2.nu.7
Dictio, cum, qualiter sumatur latine, fol.95.col.4
Dictum testis an valeat sine iuramento, fol.92.col.4
Didaci del Castillo opinio in.l.52. de Toro, vbi dicit datum post copulam sponsæ non valere, an sit vera, fol.83.col.4
Difficile reputatur impossibile, fol.106.col.4
Difficultas quæ dicaŧ in ædificatiõe domus publicę, f.107.col.1
Disposita in terminis laicorũ habẽt locum in terminis locorum: quos vulgus abadengos appellat, fol.42.col.1.nu.26
Dispositio extrauagantis Pauli Veneti circa alienationẽ rerũ ecclesiasticarum quãdo habeat locum, fol.44.col.3
Disposita in adquisitione iuris puniendi an habeat locum in adquisitione iuris remittendi, fol.63. col.1
Dispositio.c.101.in curiis de Madrid, an habeat locum in extranea persona, fol.81.col.1
Dispositio dicti.c.101.in qbus personis habeat locũ, fo.eod.col.3
Dispositio.d.c.101.an hẽat locũ in vltima voluntate, fol.82.col.3
Dispositio dicti.c.101. an habeat locum in dote non constituta, fol.83.col.2
Dispositum in vxore an habeat locum in viro, folio. 83.col.2
Dispositio legis.11.titu.1.lib.5. ordina.an habeat locum tam in iudicio criminali, quam ciuili, fol. 117.col.2.nu.19
Dispositio.l.ex fundo.ff. cõmuni diui.an habeat hodie locum, fol. eo.col.3.nu.20
Dispositio cõditionalis debet impleri in specifica forma, foli.143. col.1.nu.2
Diuisio inter hæredes an sit titulus sufficiens ad probandum dominium, fol.76.col.3.nu.44
Diuites quando cõpellantur mutuare pecunias, fol.104.col.3
Dominium Cæsaris representatur in Cæsaris imagine, folio.1. col.2.nu.3
Dominium non probatur ex possessione, fol.53.col.1
Dominium in antiquis qualiter probetur, fol.36.col.3.nu.18
Dominium beneficiorum nõ dicitur esse apud ecclesiã, sed apud Deum, fol.46.col.1
Dominium qualiter probetur, folio.76.col.3.nu.14
Dominus conuenitur ex re varia commissa in suo territorio, fol.4.col.3
Dominus loci semper ponit custodes, fol.6.col.3
Dñi vassallorum an fundẽt intentionem suam quoad terras particulares positas intra territoriũ suum, fol.31.col.1.nu.5
Dominus loci quo modo intra terminos permittat ædificare, fol.32.col.2.nu.9
Dñs ã diuidat terminos.f.eo.n.10
Dominus vassallorum absens an situatur terminis.fol.38.col.1

Dñs

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dñs non iudicat in alieno territorio, fo.51.col.3.nu.7
Dñs non citat vassallum extra iurisdictionem ad loca remota, fo. 51.col.3.nu.8
Dñi vassallorum non possunt statuere contra leges regni, foli.51. col.4.nu.9
Domini an faciant foros, foli.52. col.1.nu.10
Dñi vassallorum an committant quod procedatur summarie, fo. 52.col.1
Dñi an cognoscant in propria iniuria, fo.52.col.2.nu.12
Dño an noceat quæstio terminorum cum vassallis, foli.52.col.3. nu.13
Dñs quando cõtribuat in lite terminorum, fo.53.col.1
Domini iudex quomodo concurrit cum ordinario, folio.53.col.2 nu.14
Dominus nõ aduocat causas, fo. 53.col.3.nu.15
Domini incitantur, folio.53.col. 4.nu.17
Domini an cognoscant in instantia appellationis, folio.54.col.2. nume.2
Dñs vassallorũ quomodo remittat pœnas, fol.62.col.1.nu.8
Dñi vassallorũ ne fraudẽt pœnis an possint cõstituere personas, qui sistant iudicibus, fo.eo.nu.9
Dñi vassallorum habẽtes iurisdictionem, an possint sibi applicare pœnas, fol.eo.col.2
Dñi vassallorũ an possint remittere pœnas publice imponẽdas. fol.eo.col.3.nu.12
Dñs non recognoscẽs superiorẽ, an remittat pœnas, fol.eo.col.4
Dñi vassallorũ an possint habere fiscum, fol.63.col.3.nu.18
Dñi inferiores an habeant hypothecam in bonis condemnatorum, fol.eo.col.4.nu.19
Dñi inferiores an possint creare tabelliones, fol.64.col.2.nu.2
Dñi an debeant sindicare, fol.64. col.4.nu.2
Dominus vassallorum non citatur sine regio mandato, fol.68. col.3.nu.5
Dñs an præsumatur possidere cõtra vniuersitatem, vel econtra, fol.69.col.4.nu.2
Dñi vassallorũ an præstent licentiam alienationibus, fo.74.col. 4.nu.34.
Dñi vassallorũ an possint facere defensas, fo.76.col.3.&.4.n.45
Dñs cum consensu populi an possit facere statuta pœnalia pro cõseruatione defensarum populi, fol.77.col.2
Dñi vassallorum an possint admittere alias exceptiones vltra assignatas per leges regias, foli. 86.col.1
Dñi vassallorũ quãdo nõ pcipiũt pœnas, fol.90.col.4.nu.2
Domus publica quomodo debeat fieri, fol.106.col.4
Domus publica quibus expensis debet fieri, fol.107.col.1
Domus del ayũtamiento dicitur caput populi, fol.eo.
Domus del ayũtamiẽto an sit de substantia ad inualidũ actũ alibi gestũ p rectores cõcilij, f.eo.c.2
Domus correctoris nõ dẽt cõduci expẽsis publicis, fol.47.col.3.
Donatio terminorũ facta a principe, potest reuocari per eius successorem, fol.31.col.4.nume.6.
Donator regis an habeatur p legitimo titulo, fol.63.col.2
Donatio facta populo an possit per regẽ reuocari, fol.eod.col.4
Donatio vestium facta ante velationes, an valeat, folio.83.col. 3.nu.5
Donatio facta in fauorem iudicis an valeat, folio.129.col.4.num. 8.in fine.
Donatio an habeat locum in contractu emptionis & vẽditionis, fol.130.col.2.nu.4
Donatio iudicat inter viuos, vel causa mortis, ex effectu, non ex verbis, fol.eo.
Donatio ob cãm facta filio cõputat ei in legitimã, f.142.c.2.in pn.
Dos excessiua an resultet ex legitima, fol.82.col.1.nu.9
Dos debet esse recepta vt cõsideretur octaua pars pro vestibus, fol.83.col.1.nu.2
Dote nõ soluta an mulier lucret bona iocalia, & vestes, f.eo.nu.3

E

Edificia capta in bello iure Hispano non efficiuntur capientium, fol.29.col.3
Ædificium factum ab alio in loco a nobis possesso an possit demoliri, fol.48.col.3
Ædificia quæ impediunt loca publica, an sint demolienda, fo.73. col.1.nu.24
Ecclesia an præscribat q̃ nõ teneatur ad onera communia, fo.141 col.2.nu.7.in fi.
Ecclesia indigens præfertur consanguineis clericorum ab intesta-
to, fol.145.col.2.nu.14
Electio officialiũ publicorũ qualiter debet fieri, fo.97.col.3
Electio non valet relicto vno ex nominandis, si ille agat de contemptu, fol.eo.
Electio an valeat nõ vocatis absentibus, fol.eo.
Electio an vicieť ex eo quod non præcesserit citatio, folio.eo.col.4
Electio debet fieri tempore & loco consueto, fol.eo.
Electio an possit fieri diebus feriatis, fol.eo.
Electio ecclesiastica facta diebus feriatis, an valeat, fol.eo.
Electio tractatur prius per præsidem concilij, foli.98.col.1.nu.11
Electio debet fieri prius recepto iuramẽto de recte eligẽdo, f.eo.
Electio a sẽioribus incipiẽda.f.eo.
Electio debet fieri secũdũ qualitatem personarũ, foli.eo.col.3
Electus ad vnũ officiũ an possit alia vice ad alium non æque idoneum eligi, fol.99.~~col.2~~ col.1.
Electio debet cõicari inter oẽs ciues, tã nobiles, q̃ plebeij, fol.eo.
Electus an habeat iurisdictionem ab eligẽte, an a concilio, qui nominauit, fol.100.col.2
Electio dicitur donatio dñorum. fol.eo.col.3
Electio an possit fieri per procuratorem, fol.eo.
Electio personæ inhabilis an valeat, fol.eo.
Electio nõ datur nisi inter plures. fol.eo.col.4
Electio an debeat celebrari nõ obstante aliqua controuersia. folio eo.col.4.nu.15
Eligendi sunt officiales ad vnum tantum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tantum annum sequentem, aut plus in biennium, fol.eo.
Electus cui opponitur inabilitas personæ post electionē, an debeat statim suspendi ab administratione, fol.101.col.3
Electi ad officia publica qualiter compellantur acceptare, fol.eo. col.3.nu.16
Electus ad officium, qui vulgo dicitur mayordomo de concejo, an excusetur ætate, dignitate, vel infamia, fol.eo.
Electus in vno loco non pōt eligi in alio, fol.102.col.1.&.2
Electus ad officia publica potest appellare intra quinq; dies, fol. eo.col.4
Electus intra quod tēpus debeat prosequi appellationem, fo.eo.
Electiones an possit impugnare quilibet de populo, fol.eo.
Electi ad officia publica anteaquā administrent officia, debent præstare iuramentum, fol.eo.
Electus ad officium an habeat ius in eo ante ingressum corporalē. fol.103.col.1
Electi ad officia quo tēpore debēt ingredi ad administrandū, f.eo.
Emphyteota habet dominiū vtile, fol.132.col.1.nu.12
Emptor rei emphyteotæ an possit ingredi possessionē sine consensu domini directi, folio.134. col.1.nu.6
Episcopus an habeat creatum tribunal appellationis a suo officiali ad seipsum, fol.53.col.2
Episcopus an possit fundare nouum tribunal appellatiōis, f.eo.
Episcopus an possit sibi applicare pœnas, fol.61.col.3
Error tabellionis in cōtractu censuali an faciat eum emphyteoticum, fol.132.col.2.nu.13
Error calculi quāto tēpore duret. fol.65.col.1.nu.4
Exactiones inter dñm & vassallum prohibitæ, fol.56.col.2
Excedens modū in vtendo rebus suis, an sit ei obuiandum, fo.79 col.2.nu.4
Excessiuum nomen quid significat, fol.79.col.4.nu.6
Excessiuæ casus quæ in iure prohibentur, numerantur, foli.79. &.80
Exceptio dominij nō admittitur probato spolio, fol.34.col.2
Exceptio dñij quādo admittatur in causa spolij, fol.eo.
Exceptio dominij habet locum in interdicto, vti possidetis, fol. 35.col.3
Exceptiones debent probari intra decem dies, fol.84.col.1
Exceptiones quæ sunt opponendæ aduersus executionem, folio 85.col.2
Exceptiones legitimæ quæ dicantur, fol.eo.col.4.nu.9
Exceptio nō numeratæ pecuniæ qñ possit opponi, foli.86.col.1.
Exceptio nō numeratæ pecuniæ an sit de natura cōtractus, f.eo.
Executio an debeat suspēdi lapsis decem diebus ad probandas exceptiones, fol.85.col.1
Executores qui dicantur, fol.86. col.2
Executoribus an detur salarium, fol.eo.
Executio in qua iudex peruertit ordinem, an sit nulla, folio.87. col.2.nu.3

Executio

Executio an differat quando est facta per iudicē, vel per eius executorem, fol.eo.col.3.&.4
Executor ā possit capere pignus p decima executiōis, f.89.col.2
Executore mortuo an qui succedit in eius locum debeat habere decimam executionis, fol.eo.
Executor nouus an possit exeq virtute p̄mi mādati, fo.eo.col.4
Executor an possit decimam percipere antequā solutio sit facta creditori, fol.90.col.2
Executor qui exigit plus decimę, ad quid hodie teneatur, fol.eod.
Extorsio in quibus præsumatur. fol.21.col.2
Excommunicatus non potest eligi ad officia, fol.102.col.2

F

FEudus non potest pretio renuntiari, fol.126.col.3.nu.1
Fideiussor nō accedit in causa nō extimabili, fol.12.col.1
Fideiussor correctoris nō tenetur pro gestis tempore prorogationis, fol.23.col.2
Filius an possit impugnare officium, quod pater habuit anno præterito, fol.102.col.2
Filius incarceratur pro delicto patris, fol.108.col.1
Fluminis pars an præscribatur, fol.71.col.3.&.4.nu.16
Flumen nauigabile an possit adquiri p p̄uilegiū, f.eo.col.3.n.15.
Fluctus maris quādo dicatur, fo. 72.col.2.nu.21
Forma contra absentes est omnino seruanda ad hoc quod dicātur contumaces, fol.93.col.3
Forma probatoria an possit impleri per æquipollens, folio.136 col.2.nu.3
Forma probationis coarctata ad certum genus testium, non extenditur ad aliud genus, fol.eo.
Fornarij quam custodiam debēt adhibere, fol.7.col.1
Fortalitia nullo mō licet ędificare sine Regia licentia, fol.29.col.3.
Fructus beneficiorum possunt locari vltra triennium, folio. 46. col.1.&.2
Fructus beneficiorū dicuntur industriales, fol.121.col.4.nu.1
Fructus beneficij cōcedunt cl'ico p rata tēporis, quo vixit, fo.eo.
Fructus pendentes qualiter transeant in successorem beneficij. folio.122.col.2.nu.5
Fructus rei restituendæ ex necessitate veniunt pro rata anni, fo. eo.nu.6
Fructus pendentes bonorum filij mortui, qui pertinent ad patrē, eo mortuo cui debeant restitui, fol.eo.col.4.nu.7
Fructus pendētes in bonis de trū co mortuo vsufructuario, ad quē pertineant, f.123.col.1.nu.8.
Fructus q præstant quotānis an debeant vsufructuario mortuo in principio anni, fol.eo.num.9
Fructus pēdētes mortuo feudatario ad quē pertineāt. fo.eo.n.11.
Fructus petunt in cā appellatiōis vel supplicationis. f.eo.col.3.n.3
Fructus an debeant peti ex necessitate, fol.eo.col.4.nu.5
Fructus quando veniant in iudicio, fol.eo.nu.6.&.7
Fructus appellatione quid contineatur, fol.124.col.1.nu.9

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fructus qui veniunt officio iudicis mercenario, non facta condemnatione an posſint peti, fol. 123.col.2.nu.2
Fructus cenſuales venditi, vulgo dicti al quitar, an videatur venditum directum dominium, fol. 130.col.1.nu.1
Fugiens ad eccleſiam an gaudeat immunitate in atrociſsimis delictis, fol.111.col.1.nu.5
Fundus præſumitur eius eſſe, cui tributum ſoluitur, foli.33.col.2.
Furca eſt ſignũ deſignans iuriſdictionem, fol.49.col.2.nu.33
Furca nõ debet erigi pendẽte lite ſuper territorio, fol.eo.col.3
Furca erecta per vnum annum & diem non debet amoueri propa autoritate, fol.eo.

G

GAbella non ſoluitur ex cõtractu dotis, fol.130.col.3.nu.5
Gabellas quandiu habeant domini vaſſallorum, fol.12.col.3
Genus contractus colligi poteſt ex verbis contrahentium, folio. 130.col.3.nu.6
Greges exceſsiui ſunt moderandi fol.38.col.1
Gualdaua regis capit victualia ſine pretio, fol.105.col.2

H

HAbentes paleas intra ciuitates ad quid teneantur, folio.7 col.1
Habitatores qui dicantur, fo.37. col.4.nu.20
Habens duodecim liberos an excuſetur a muneribus realibus. folio.102.col.3
Hæredes correctoris mortui ad quid teneantur in ſindicatu, fol. 119.col.2.nu.1. cum ſequẽtibus.
Hæreticorum condemnationes an pertineant ad dominos loco -um, fol.69.col.1.nu.9
Herba naſcẽs naturaliter poſt collectos fructus induſtriales, an ſit paſcenda, fol.78.col.2.nu.8
Hiſpanis non licebat ædificare ſine Regia licentia, fol.29.col.2
Hiſpani quo iure debẽt iudicare, fol.85.col.4
Homicidæ vltra pœnam corporalem an imponatur pœna pecuniaria, fol.92.col.4
Honor ciuitatis repreſentatur in ſtatuis & imaginibus, fo.1.col.2
Honor defunctorũ repreſẽtatur in imaginibus ſepulchrorum. folio eo.col.4
Honores debent iniungi per vicos ciuitatis æqualiter, ſecundũ ætates & dignitates, folio. 99. col.2
Hugonẽ Celſũ nõ bene dixiſſe in ſuo repertorio ad leges Regias in parte, dotes, folio.82. columna.1.nu.10.

I

IGnorantiam legum noſtri Regni non licet allegare, folio.19. col.4.nu.10
Ignorantia affectata non prodeſt iudici, fol.eo.
Ignorans non offendit, folio.26. col.4
Imago reipublicæ repreſentaꝫ in perſonã principis, fo.1.col.1.n.3
Imperium principis approbatum fuit a domino noſtro Ieſu Chriſto, fol.1.col.4.nu.5.
Incapax nullo tempore preſcribit fol.8.col.1
Inceſtus ſecuto matrimonio mitius punitur, fol.124.col.3. nu.3
Indignus non cogitur acceptare officium. fol.101.col.4
In dubiis contra fiſcum iudicandum, fol.20.col.3
Induciæ ad reſpondẽdum ſunt de ſubſtantia iudiciorum, fol.114. col.1.nu.2
Inferiores nõ cognoſcunt de violentiis, fol.14.col.3.nu.25
Inferior a Rege an poſsit cauſas aduocare, fol.94.col.1.
Infamis non poteſt recuſare officium honoris, fol.101.col.4
Infamis quis dicatur, fol eo.
Infirmus non cogitur acceptare officium, fol.101.col.4
Inhibitio cauſæ eccleſiaſticæ qualiter ſit facienda, fol.111.col.2
Iniuſte captus an videatur ſponte aſſentire ſententiæ iniuſtæ. fo. 128.col.3.nu.4.
Iniuſte captus an impune poſsit eripi a familia iudicis, fol.eo.col. 4.in fi.
Iniuſte captus præſumitur metu ſoluere, f.129.col.1.verſi.ſi ergo.
Immunitas competens correctori, competit eius vicem gerenti, fol.27.col.3
Inſtãtia cœpta cum defuncto laico, non continuatur in eius hæredem clericũ, fol.15.col.3.n.29.
Inſtantia appellationis an concedatur a rege, fol.50.col.4
Inſufficientes ad officia qui dicantur, fol.28.col.3.&.4.nu.5
Inſulæ ad quos pertineant, folio 30.col.2
Inſtrumenta poſita in arca concilij an faciãt fidẽ, fo.109.col.2.n.2
Inſtrumenta ad hoc quod faciant fidem, debent eſſe continuo in arca concilij, fol.eo.col.3
Intellectus ad.l.4.titu.11.lib.5.ordi.fol.5.col.4
Intellectus ad.l.fi.de Madrid, fol. 11.col.3.&.4.nu.19
Intellectus ad.l.6.ti.13. lib.3.ordi. fol.8.col.1.&.2
Intellectus ad legem, vbi abſunt. ff.de tuto. & curato. fol.13.col. 3.nume.23
Intellectus ad.l.17.ti.6.partita.1. fol.15.col.3.nu.29
Intellectus ad pregmaticam regis Enrici apud villam de Tordeſillas, anno domini.1406.fol.15. col. 4
Interpretatio.l.8.titu.15.lib.2.ordi.fol.23.col.3
Intellectus verus ad dictam.l.8. fol.14.col.1.
Intellectus ad.l.2.ti.32.parti.7.folio.62.col.3.&.4
Intellectus ad.l.5.ti.1. parti.1.fol. 64.col.1
Intellectus ad.l.4. ti.18.li.2. ordi. fol.66.col.3.nu.8
Intellectus ad.l.1.tit. de los teſtamentos, li.5.ordi.fol.68.col.1.
Intellectus ad.l.7.titu.29.parti.3 fol.70.col.4.nu.8
Intellectus ad.l.23.tit.32.partit.3. fol.eo.verſi.& ex hoc placet.
Intellectus ad.l.5.titu.28. parti.3. fol.73.col.1
Intellectus ad pregmaticã Burgis cõditã, anno dñi.1496.fol.62.in volumi.pgmaticarũ, f.72.col.4

Universidad de Deusto
Biblioteca

Intellectus ad.l.4.titu.28.part.3. fol.73.col.1
Intellectus ad.c.9. in curiis de Valladolid, anno.1543.fol.74.col.1 nu.29
Intellectus ad.l.10.ti.28.par.3.fol. 72.col.2.nu.21
Intellectus ad.l.3.titu.3.lib.7. ordi.fol.76.col.1
Intellectus ad pregmaticá de Iaen lata anno domini.1489.fol. 76. col.1.nu.41
Intellectus ad opinionem Roderici Suarez in allegatio.15.fo.75 col.4.nu.40
Intellectus ad. c.101. in curiis de Madrid, anno domini.1534.fol. 79.col.1.nu.3
Intellectus ad.d.c.101.circa iocalia & veſtes, fol.82.col.2.
Intellectus ad.l.52. in legibus de Toro, fol.83.col.3.nu.6
Intellectus ad.l.2. tit. de las injurias, lib.8.ordi.fol.108.col.1.&.2
Intellectus ad.l.131. in legibus del ſtylo, fol.108.col.2.
Intellectus ad pregmaticam huius regni latá cótra blaſphemos fol.co.col.4
Intellectus ad.l.11.titu.1.lib.3. ordi.fol.114.col.2
Intellectus ad.d.l.11.fol.116.col.3. nu.16
Intellectus ad.l.4. tit.3. lib.7. ordi.fol.34.col.1.&.2
Intellectus ad.l.6.ti.16.lib.3. ordinafo.54.col.3
Intellectus ad gl. in authē. ſacramenta puberū. C. ſi aduer. vendi.fol.120.col.3.nu.4
Intellectus ad.l. ſi defuncta. ff. de vſufruc.fol.122.col.4.nu.7
Intellectus ad glo.in.l. fideicommiſſa.§.ſi rem.ff.delegat.3. folio 125.col.3.nu.7
Immemorialis conſuetudo qualiter probetur, f.56.col.3.nu.10
Iocalia & veſtes an lucretur mulier dote non conſtituta, fol.83. col.2.nu.5
Iocalia & veſtes ſuperfluæ, quæ vulgo dicuntur de excuſa, quæ dantur poſt velationes, an lucretur vxor, fol.co.col.4.nu.7
Iocalia & veſtes quotidianas an lucretur vxor, fol.co.
Iudicare in cauſa propria quādo quis poſsit, fol.5.col.3
Iudex ſine ſententia nō exigit pœnam, fol.5.col.4
Iudex qui appellatur alcalde mayor, creatur per dominum loci, fol.6.col.4
Iudex ab inferiore datus ſubdelegat, fol.10.col.3
Iudices qui dicuntur peſquiſidores non poſſunt ſubdelegare, folio co.col.4
Iudex ex officio pronūtiat appellationem deſertam, vel minus legitimam, fol.15.col.2
Iudices iniuſtis mandatis dicūtur vim inferre, fol.14.col.3.nu.25
Iudex pōt cognoſcere incidenter de cauſa nobilitatis, fol.15.col.4
Iudex qui protulit ſententiam in cauſa principali, poterit cognoſcere in cauſa euictionis, fol.co. col.4.nu.30
Iudices & eorum officiales tenentur præſtare iuramentum, folio 16.col.4.nu.1
Iudex quinō iurat in introitu offi cij, qualiter puniatur, f.17. col.1
Iudex corá quo debet præſtare iuramentum, fol.co.nu.2

Iudex

Iudex in exequendo an poſſit recuſari, vide gl. ſi ſit merg. exe. contra alicuius ſen. ſententiā. li. vi. in fine. diffinitiones folio. 12. colu. 2.

Iudex quid tenetur iurare, folio eodem.
Iudex malitioſus priuatur officio, fol.eo.col.2
Iudex qui doloſe iudicat, incidit in crimen falſi, fol.eo.
Iudex non ſalariatus an recipiat oſculentum, fol.18.col.2.nu.5
Iudex ordinarius quando poſsit recipere oſculenta, fol.eo.
Iudex qui dejerauit, qua pœna puniatur, fol.17.col.2.nu.2
Iudex recipiens munera, qua pœna puniatur, fol.18.col.3
Iudex recipit munera a cōſanguineis, fol.eo.col.4
Iudex ordinarius quomodo cognoſcat contra regios, folio.20 col.2.nu.11
Iudex tenetur ſtare omni tempore ad ſindicandum, folio.23.col. 1.nu.15
Iudex quando infamatur, fol.24 col.3
Iudex debet ſe præſtare beniuolū pauperibus, fol.25.col.2
Iudex quando prohibeatur contrahere, fol.eo.nu.19
Iudex perpetuus vel originarius an poſsit contrahere, folio eodem, col.3
Iudex ſalariatus an poſsit conſulere in camara, folio eod.col.4. nu.20
Iudici quando liceat cōſulere, folio eodem.
Iudices prohibentur ſubſtituere alios, fol.28.col.2.nu.4
Iudex tenetur reddere rationem pro officiali, folio eodem, col.4. in fine.
Iudex ex officio tenetur viſitare terminos, fol.34.col.1.nu.12
Iudex eccleſiaſticus an cognoſcat contra laicum, fol.45.col.4
Iudex ex officio poteſt petere bona eccleſiæ, quæ ſunt alienata, fol.eo.
Iudex qui debitam pœnam non imponit, an teneatur ad reſtitutionem, fol.62.col.1.nume.10
Iudices an poſsint ſe intromittere in erogandis pecuniis publicis, fol.65.col.1
Iudex Regius an teneatur notificare mandatū dominis, aut eorum iudicibus, folio. 69. col. 2. numero.11 et nu. 12. qui ſit peſquiſidores debinquentes contra officium et que alia habeas
Iudex præſtat auxilium ne de facto procedatur, folio.68. col.3. numero.4
Iudex an poſsit ædificia locorum publicorum deſtruere, folio.73. col.1.nu.25
Iudices & rectores an repreſentent vniuerſitatem, fol.75.col.2
Iudex an puniat vociferantes, vel immoderate loquentes coram eo, fol.80.col.3
Iudices an poſsint admittere exceptiones lapſis decem diebus aſſignatis ad probandum, folio. 84.col.2
Iudex an poſsit præcipere decimam executionis, fol.87.col.2
Iudex an poſsit ſibi pœnam applicare, fol.90.col.3
Iudex an videatur ſuſpectus ratione commodi iuriſdictionis, fol.eo.
Iudex qui protulit ſententiā pendente appellatione an poſsit trā ſigere ſuper parte ſua, folio eodem, nume.3
Iudex an poſsit vitare infamiam ſeptupli, fol.92.col.2.&.3

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudex ecclesiasticus an possit præcipere iudici seculari, vt iniuste captos liberet, fo.96.col.4
Iudex alterius territorij an teneatur exequi sententiam latam in alio loco vbi viget statutum, folio.97.col.2
Iudex punit committentes fraudes circa officia, fol.103.& 104
Iudex potest præcipere ne aliquis vtatur signo alterius officialis famosissimi, fol.104.col.3
Iudex tempore penuriæ debet statuere quantum panis cocti vendi debeat singulis diebus, folio. 105.col.1
Iudex an possit phibere ne quis proprium fundum circundet, folio.106.col.2
Iudicis negligentia est dolus, fol. 109.col.3
Iudex secularis an teneatur obtẽperare censuris iudicis ecclesiasti ci, fol.eo.col.4
Iudex secularis an remittat clericum sine monitione iudicis ecclesiastici, fol.eo.col.4.nu.2
Iudex an possit impartire officiũ suum ad vtilitatẽ priuatam, fol. 117.col.1.
Iudex ad quem assignat terminũ intra q̃ possit deferri ad se processus, fol.118.col.2.nu.5
Iudex ad quem ex officio an cognoscat contra delinquentẽ deserta appellatione, fol.eo.
Iudex mortuus an eius hæredes & fideiussores teneantur in sindicatu, fol.119.col.1.nu.1
Iudex mortuus tenetur intra annũ post mortẽ, fo.eo.col.2.nu.3
Iudex sindicator potest coarctare terminum intra quod iudex sindicatus accusẽt.f.eo.col.3.n.5
Iudex sindicatus an teneat elapso termino sindicationis, fol.eo.
Iudex conuenitur in sindicatu ex omissione condemnationis fructuum, fol.123.col.3.nu.2
Iudex inferior an interponat officium suũ ad vtilitatẽ priuatam, quãdo agitur de honore iudicis superioris, fol.129.col.3.nu.7
Iudex ex officio tenetur inquirere innocentiam absentis, fol.137 col.4.nu.8
Iudices de la hermandad, folio.55 col.3.nu.6
Iudices supremi an cognoscãt in causa criminali deserta appellatione, fol.118.col.3.nu.7
Iudiciũ cœptum cum minore sine curatore est ipso iure nullum, folio.120.col.1.nu.1
Iuramenti receptio non põt committi, fol.11.col.1
Iuramentũ qualiter interponitur in cõpromisso, fo.eo.col.4.n.19
Iuramentũ habet vim clausulæ, rato manente pacto, fol.eo.
Iuramentũ quando attribuit iurisdictionem, fol.15.col.2.nu.28.
Iuramentum specifice & præcise obligat, fol.17.col.3.nu.3
Iuramentum præstatur circa exactionem sportularum, folio.19. col.4.nu.10
Iuramentũ interpellat pro homine, fol.22.col.3.nu.14
Iuramentũ nõ corroborat cõmuniões terminorũ, f.37.col.1.n.19
Iuramentũ calũniæ est de substantia iudiciorũ, fol.114.col.2.nu.3.
Iuramẽtum testium an sit de substantia iudiciorum, foli.115.col. 1.nu.6
Iuramẽtum an possit remitti per partes, fol.eo.
Iure Regio quid seruandum circa statuta condenda, fol.95.col. 1.&.2.nu.4
Iuris appellatione an veniat ius commune, fol.85.col.4
Iurisdictionem nemo exercet sine voluntate Regia, folio.2.col.2. nu.7
Iurisdictio passiua cohæret suo territorio.fol.eo.col.4.nu.8
Iurisdictio probatur per scripturam, fol.3.col.1
Iurisdictio qualiter resideat apud regem Castellæ, fol.2.col.3.n.7
Iurisdictio potest possideri & prę scribi sine titulo, folio. 7.col.2. nu.14
Iurisdictio dñorũ inferiorũ quomodo præscribitur, fol.9.col.2.
Iurisdictio præscripta intelligitur accumulatiue, non priuatiue.folio.10.col.2
Iurisdictionis adquisitio est compromissum, fol.11.col.1.nu.7
Iurisdictio attribuitur causa successionis, fol.15.col.3.nu.29
Iurisdictio tẽporalis ꝓbatur sine scriptura, fol.12.col.4.nu.21
Iurisdictio adquiritur ex cõmuni errore, fol.eo.nu.22
Iurisdictio adquiritur ex negligẽtia, fol.13.col.3.nu.24
Iurisdictionis attributio est appellatio, fol.15.col.1.nu.27
Iurisdictio attribuitur ex infragãtia criminis, fol.16.col.1.nu.31.
Iurisdictioné in possidẽte an prę sumatur bona fides, fo.51.col.1.
Iurisdictio qualiter amittatur per non vsum, fol.51.col.2.nu.5.
Iurisdictio ꝓditur ab inferioribus per negligentiãm, fo.51.col.2
Iurisdictio differt a dominio, fol. 52.col.4
Iurisdictio quæ potest exerceri in aliquo loco certo, an possit extendi ad alium, fol.94.col.1.n.2.
Ius superioritatis nullo modo eximitur a persona Regia, fo.10 col.2.nu.16
Ius heruagij potest adquiri in alieno territorio, fol.37.col.3.& folio.71.col.1.nu.10.&.11
Ius pastus concessum intelligitur si superabundet, fol.38.col.4
Ius pastus an possit vẽtilari cum vno vicino, fol.40.col.3
Ius pascendi in alieno territorio qualiter debeat probari, fol.49. col.3
Ius confiscandi an competat dominis vassallorum, folio.61.col. 3.nu.2
Ius excipiendi qualiter præscribatur, fol.71.col.2.nu.12.
Ius venandi vel piscandi qualiter præscribatur, folio eodem, col.2 nu.13.&.14
Ius pascendi an mutetur ex causa publica, fol.76.col.2.nu.42
Ius iniquum in pœnis an noceat aliis, fol.77.col.4
Ius pascendi in terris aratis quo modo præscribatur, folio.78. col.2.nu.9
Ius adquisitum tertio an possit diminui sine eius voluntate, fol. 88.col.3.nu.5
Ius sedendi ante alios est priuilegium, fol.98.col.2
Ius sedendi potest resisti a parte etiam manu armata, fol.eo.
Ius sindicandi cui non competat, fol.54.col.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

L

LApsus centum annorum minus est quam immemorialis præscriptio, fol.8.col.1
Legis vtens autoritate non peccat, fol.9.col.2
Legis natura est futuris dare formam negocijs, fol.8.col.2
Legis dispositio non est diuidenda per partes, folio.34.colum.4 numero.13
Legis forma an sit omnino seruãda, fol.79.col.1.nu.1
Lex secunda de rescind.vendi.habet locum in transactione, folio 11.col.4.nu.19
Lex.22.&.l.30.titulo.15.libro.2. ordina.hodie sunt correctæ, fo. 21.col.4.nu.13
Lex Toleti habet locum in spolio præsumpto, fol.34.col.3
Lex Toleti est fauorabilis, folio eo.nu.13
Lex Toleti nõ habet locum contra ecclesias, fol.35.col.4.nu.16.
Lex Toleti an habeat locum in terminis dominorum, folio.49. col.4
Lex Toleti non habet locum quãdo termini sunt heremi.folio.50 col.1
Lex noua & correctoria non debet extendi vltra casum, in quo loquitur, fol.35.col.4
Lex quarta, titulo tertio, libro septimo ordina.habet locum quo ad omnes terminos, folio. 40. col.3
Lex non transfert cessionẽ actionum, fol.122.col.3.in fi.
Lex disponens circa vtilitatẽ animæ an sit amplianda, folio.127. col.4.nu.2
Lex fina.de vend.rebus ciui.libro 11.an sit in vsu, folio.74.colũ.1. nume.30
Lenocinium an committatur retinendo prẽsumptam vel suspectam vxorem adulterij, fol.110. col.3
Libellus an debeat offerri in scriptis, fol.115.col.2.nu.7
Libellus debet redigi in scriptis, fol.eo.col.2
Libellus an debeat offerri ad petitionem partis, fol.eo.nu.8
Libelli oblatio est in iudicis arbitrio, fol.eo.col.3.nu.9
Libellus sufficit quod contineat narrationem, licet non concludat, fol.eo.col.4.nu.11
Libellus generalis an possit repelli parte non petente, fol.116.col. 1.nu.12
Libellus debet esse certus, fol.eo. col.4.nu.17
Libellus accusationis debet offerri loco & tempore statuto, fol. 117.col.2.nu.19
Liberatio præstita in re principali an extendatur ad fructus, fol. 124.col.1.nu.8
Libertas vendendi potest infringi ratione publicæ vtilitatis, fol. 105.col.2
Licentia Romani Pontificis circa alienationem rerum ecclesiarũ quid operetur, fol.43.col.4
Licentia quæ dicatur, fol.68.col. 1.nu.2
Licentia an præsumatur ex diuturnitate temporis, fol.75.col.3
Licentia requisita in quacunque dispositione qualiter intelligatur, fol.eo.nu.38

Licentia

Licentia regis vt frumentũ asportetur extra regnum, qualiter intelligatur, fol.105.col.3
Limites sunt ponẽdi ad significandos fines agrorũ, f.36.col.2.n.17
Limites qualiter ꝓbentur, fo.eo.
Limites debent continuari recta via, fol.eo.
Limites amoti qualiter reponuntur, fol.48.col.3
L.fi.de vẽd.reb.ciui.lib.11.an sit in vsu, fol.74.col.1.nu.30
Litis cõtestatio an requiraf hodie fol.116.col.2.nu.14
Loca publica an possint aliquo tempore præscribi, fol.70. col.2
Lucrũ debet applicari ei, cui est facta læsio, fol.20.col.4

M

MAior pars concilij quæ dicatur, fol.96.col.1
Maleficia distinguit propositum. fol.26.col.4
Mandatum regis qualiter intelligatur implendum, folio.22.col. 4.nu.14.
Mandatum factũ correctori non potest impleri per locum tenentem, fol.46.col.4
Mandatum Regium de capiendo an debeat exequi sine informatione.folio.69.columna prima, nu.10
Marranus quis dicatur, foli.100. col.1
Maritus fruitur fructibus dotis constante matrimonio, fol.122. col.3.nu.6
Maritus tenetur alimentare vxorem & familiã, f.124. col.4.nu.1
Maritus an possit incarcerari pro debito dotali, vel parafrenali, folio.125.col.3.nu.8
Maritus potest leuiter castigare vxorem, vt impendat operas, fol.eo.
Maritus an possit incarcerari ad petitionem vxoris, fol.cod.col. 4.nu.9
Maritus an cogatur seruire vxori pro debitó, fol.eo.
Maritus non potest obligare operas suas creditoribus in præiudicium vxoris, folio.126. col.1. nu.10
Maritus an possit vendicari ab vxore vt demoretur in loco pro misso, fol.eo.nu.11
Matricula nominatorum debet præsentari regi vel domino loci, fol.100.col.2
Matrimonium verificatur secuto consensu per verba de præsenti, fol.127.col.3.nu.1
Melioratio ex causa dotis an valeat, fol.81.col.2.nu.8.
Meliorationem tertij et quinti ex causa dotis quis possit facere, folio eo.col.4
Melioratio an possit fieri in casu, in quo non resultat dos excessiua, fol.82.col.2
Merces corruptæ sunt proiiciendæ, fol.103.col.3
Merces apothecariorũ corruptæ sunt concremãdæ, fol.103.col.3
Merces debent vendi certo loco, fol.104.col.1
Merum imperium quibus verbis concedatur, fo.50.col.2.nu.2
Merum imperium qualiter præscribatur hodie, fol.8.col.1.
Metus quãdo dicatur inferri a iudice, fol.129.col.1

Ministri

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ministri iudicum non possunt aliqua munera recipere, folio.18. col.3
Minor an possit esse rector ciuitatis, fol.98.col.3
Minor quando possit litigare sine curatore, foli.120.col.3.nu.4
Minor sine curatore cõstituit pro curatorem, fol.eo.
Minor potest examinari absente curatore, fol.eo.col.4
Minor læsus restituitur aduersus confessionem factam cum curatore, fol.121.col.1.nu.6
Minor quando dicatur læsus, fo. eo.col.3
Minor restituitur aduersus sentẽtiam, fol.129.col.2.nu.6
Minor restituitur aduersus confessionem etiam iuratam, folio eodem.
Minor non restituitur aduersus fugam factam ex delicto cõmisso, fol.137.col.4.nu.7
Montes & termini publici quando possint arari, fol.76.col.2
Mostrencos cui competunt, fol. 61.col.4.nu.6
Munera licet minima mouẽt animos, fol.17.col.3.nu.3
Mulier cõstante matrimonio an repetat dotem, folio.124.col.4. nu.1
Mulier quas operas tenetur impendere marito, folio.125. col.3 nu.8
Mulier an compellat maritum ad laborandum, folio eodem, col. 4.in principio.
Mulier an habeat ius contra maritum ad operas coniugales, fo. 126.col.2.nu.10
Mulier non restituitur aduersus fugam factam ex delicto cõmisso, fol.137.col.7.nu.7

N

NAturalis quis dicatur, fol.28. col.3
Naturales quãdo possint vicem correctorum gerere, fol.eo.
Natura contractus an mutetur multiplicatione verborum, fol. 130.col.2.nu.3
Necessitas in iure qualiter sumatur, folio.134.col.3.versicu.non cognito.
Necessitas voluntaria quæ dicatur, fol.eo.col.4.nu.8
Negligentia aliquando est dolus. fol.29.col.1.nu.6
Negligentia dominorũ in administranda iustitia qualiter probetur, fol.61.col.1.nu.31
Negligentia qualiter probetur, fol.13.col.4
Nobiliores & ditiores præferuntur in electionibus, fo.98. col.4
Nobilitas qualiter debeat considerari, fol.eo.
Nobilis nõ cogitur acceptare officium vile, fol.101.col.4
Nobiliter viuentes præferuntur negociatoribus, & aliis inferioris conditionis hominibus, foli. 99.col.1
Nobilis qui habitat in rure an debeat eligi ad officia, fol.eo.col.4 nu.13
Nobilis legitimus præferẽdus est nobili bastardo, fol.eo.
Nobilis pendente quæstione nobilitatis an possit admitti ad officia nobilium, fol.101.col.2
Nobilitas an adquiratur pretio accedente, folio.126.col.4
Nominantes incapaces ad officia an debeant priuari iure nominãdi, fol.100.col.3
Nominatus ad officia quãdo possit excusari, fol.101.&.102
Nouitas quando dicatur fieri, folio.14.col.4.nu.26
Nuntios quis possit creare, fol.3. col.4.nu.10
Nuntij qui dicantur, fol.eo.
Nutrices tenentur ad custodiam puerorum, fol.6.col.4

O

OBligatus vendere singulis diebus certam quantitatẽ alimoniæ, an cogatur eodem die plus vendere, fol.105.col.1
Obliuio præsumitur ex longinquitate temporis, folio.26.columna.4
Offendentes sepulchra defuncto rum tenentur actione iniuriarũ. fol.1.col.2.nu.8
Offendentes nũtiũ vel alguacelũ non portantẽ signum consuetũ an incidant in pœnam legis, folio.112.col.1.
Officiales circa officia possunt habere iurisdictionem, fol.12. col. 1.nu.20
Officiales extorquentes sportulas vltra taxam qualiter puniantur, fol.21.col.4
Officium iudicis est defensio, fol. 85.col.3.nu.8
Officium publicũ quis possit habere fol.98.col.4
Officialis appellatione an veniat consultor, fol.102.col.2
Officiales siue menestrales qui dicantur, folio.103.col.2
Officialis clericus an puniatur statutis laicorum, fol.eo.
Officiales falsos punit iudex ecclesiasticus, fol.eo.
Officiales an possint facere monopolia, fol.104.col.2
Officialibus an possit imponi taxa, fol.eo.
Officialis q vtitur signo alterius officialis famosissimi punitur arbitrio iudicis, fol.eo.
Officiũ iudicis nullã præsupponit obligationẽ, fol.123. col.2.nu.2.
Officia publica habentia administrationem iustitiæ, an possint vendi, fol.126.col.3.nu.1
Officiũ tutelæ non potest adquiri pretio, fol.eo.
Officium habens nudum ministeriũ, an possit vẽdi, fol.eo.col.4.
Officia adquisita pretio an veniãt appellatione bonorum, fol.127. col.1
Officium emptum filio pater imputat ei in legitimam, folio eo. versi.admissa.
Officium emptum a marito ante matrimonium, eo mortuo valor officij an debeat resarciri viro ex bonis lucratis constãte matrimonio, fol.eo.col.2.nu.3
Omissio eorum quæ sunt de ordine iudiciorum an vitient, foli. 114.col.3
Ordo in sedendo debet seruari, folio.98.col.2
Ordo in votando est seruãda, fo, eo.col.1
Ordo sessionis cessante prius occupato loci vel sessionis tuendus est in eo, fol.eo.
Ordine iudiciorũ quæ sint, foli.

Universidad de Deusto
Biblioteca

114.columna.3.numero.4
Ordo iudicij est de iure positiuo, fol.116.col.2.nu.13
Osculentũ & poculentum an possit recipi, fol.18.col.1.nu.4
Oues oberrantes quid debeãt soluere, fol.77.col.1.nu.4

P

PActum vt res cui vẽdatur potius quam alteri, an valeat, folio.132.col.4.nu.15
Pactum de non alienando an impediat translationem dominij, fol.133.col.2.nu.16
Palaci.ruui. opinio in repetitione rubri.§.3. versi. contractis. in fi. qualiter intelligatur, f.83.col.2
Partialitas vitanda, fol.24.col.3
Partialitas quid sit, fol.eo.
Partialitas qualiter probetur, fo. eo.col.4
Partialitas nomen verbale.fo.eo.
Pater pro filio vel econtra an possit in concilium votum aut vocem præstare, fol.101.col.2
Pater incarceratur pro alimentis filio debitis, fol.108.col.2
Pater an cogatur assignare patrimonium filio, vt efficiatur clericus, fol.142.col.2.nu.4
Patrimonium assignatũ filio vt efficiatur clericus, an sit cõferendum vt computetur filio in legitimam, fol.141.col.3.nu.1
Pauperes possunt furari clericis ea quę eis supersunt, folio.144. col.2.nu.3
Pœna non habet locũ ex præsumptione, fol.6.col.4
Pœna septupli quibus casibus ponitur his legibus, folio.20.col.1. numero vndecimo.
Pœna harum legum quãdo fisco applicetur, fol.eo.col.2
Pœna debet parti læsæ applicari, fol.eo.col.3
Pœna septupli qualiter intelligatur, fol.eo.col.4.nu.12
Pœna impositionis officij an intelligatur ipso iure, fol.22.col.3.
Pœna criminalis habet locũ contra propellantes terminos, fol. 38.col.3.nu.21
Pœna pecuniaria potest commutari in pœnam corporalem, fol. 40.col.2
Pecunia recõdita in muro domus venditæ non pertinet ad emptorem, fol.41.col.4
Pœna alienationis bonorum ecclesiarum qualis sit, fol.43.col.2
Pœna alienationis rerum ecclesiarum qualiter vitetur, folio. 44. col.4
Pœna non visitandi terminos nõ habet locum cõtra los alcaldes ordinarios, fol.47.col.1.
Pœnæ & calumniæ an competãt dominis vassallorum, folio.61. col.2.nu.1.
Pœna quando imponatur, folio eo.col.3.nu.4
Pœnas an possint habere emẽtes pedagia, fol.eo.col.4.nu.5
Pœna an remittatur propter paupertatem, fol.62.col.2.nu.11
Pœna publice imponenda an possit remitti, fol.eo.col.3.nu.12
Pœnarum remissio spectat ad regem, fol.63.col.2.nu.16
Pœnæ pecuniariæ qualiter debẽt expendi per dominos, cui applicãtur, fol.63.col.3.nu.17
Pœna quinti an habeat locum de iure, folio.77.col.4.numero.3
Pœna quinti an debeatur ex immemoriali consuetudine, fo.eo.
Pœna saltus vel defensæ particularis quanta sit. folio.78.columna.1.numero.5
Pœna non diuisa per legem vel consuetudinem cui debeat applicari, fol.eo.nu.6
Pœna montium & saltuum an ligent clericos & religiosos, fol. eo.nu.7.
Pœna septupli an possit remitti per concordiam, fol.91.col.3
Pœna imposita per statutum an possit exigi a iudice sine sententia, fol.eo.
Pœna septupli an possit pertinere ad iudicem, fol.eo.col.4.n.4.
Pœna septupli est nimis infamatoria fol.eo.
Pœna corporalis quæ venit imponenda in defectum pœnę pecuniariæ, deficiente vno nũmo an debeat imponi integra pœna corporalis, fol.eo.
Pœna an possit apponi p pollũ in obseruátia statutorũ, f.95.col.2
Pœna stellionatus contra quos habeat locum fol.103.col.4
Pœna contradictionis an habeat locum in nobili vel fidalgo, fol. 108.col.1
Pœna incestus qualis sit, fol.124. col.3
Pœna cõcubinatus an habeat locum si vir tantum sit sponsatus, fol.128.col.1.nu.5
Pœna pecuniaria homicidij quando veniat imponenda, folio.139 col.3.&.4
Pœna cõtumaciæ an habeat locũ qñ ĩponit pœna homicidij.f.eo.
Pensiones succedũt loco fructus. fol.122.col.1
Pignorare est de mero vel mixto imperio, fol.5.col.1.nu.12
Pignora capta qualiter procedat in causa principali, fol.40.col.3.
Piscatores an possint accipere pisces herbis nociuis, fo.10 .col.4
Pistores qui faciunt vt panis exhaletur & maior appareat, qualiter puniantur, fol.104.col.1
Platea vel via publica an possit alienari per populum, folio.74. col.4.nu.35
Populi Castellæ nullam a iure habent iurisdictionem actiuã, folio 2.col.4.nu.8
Populus potest rem suam per custodes publicos custodire, fol.5. col.1.nu.12
Populus præsumitur possidere terminos, qui cohærent ciuitati aut villæ, fol.30.col.4
Populi non compelluntur stare in communione terminorum, fol. 36.col.4.nu.18
Populi Castellę an possint facere statuta, fol.64.col.2.nu.4.
Populus an debeat citari anteaq̃ terræ concedantur a rege, folio 73.col.4.nu.28
Populus sine licentia dominorũ an possit concedere facultatem scindendi arbores montium, fo. 75.col.1.
Populus quando alienet, fol.eo. col.2.nu.37.
Populus an possit cõdere statutũ sine scientia regis, folio.94.col.3
Populus habet iurisdictionẽ, fol. 53.col.1
Possessio villę qualiter sumatur, fol.1.col.4.nu.6

Universidad de Deusto
Biblioteca

Possessio cum lapsu quadraginta annorum an sufficiat in præscriptione ciuili, fol.8.col.1
Portagium qua resoluatur, folio 4.col.3
Possessor ex immemoriali an tuendus est in proprietate, fol.70. col.2.nu.5
Possessio loci suffcit q̃ accipiat in domo publica, dicta del ayuntamiento, fol.107.col.1
Positiones dantur post petitionē. fol.115.col.4
Possessor maioratus dicitur dominus, fol.122.col.2.nu.6
Possessio rei emphyteotæ debet accipi de manu domini directi, fol.134.col.3
Potestas creandorum magistratuum spectat ad principem, fol. 1.col.1.nu.1
Potestas eligendi ad officia & dignitates pertinet ad principem, fol.eu.nu.2.
Potestas delegata datur solo verbo regis, fol.3.col.2
Potestas numerandi tabelliones an duret transacto tempore legis, fol.66.col.4.nu.9
Præscriptiones aliquando procedunt sine titulo, folio. 7. col.3. nume.14
Præscriptio de iure canonico procedit sine bona fide, folio.8.columna.3
Præscriptio & priuilegium q̃iparantur, fol.eo.col.4
Præscriptio potest causari ex priuilegio insufficienti, folio eodē, nume.15
Præscriptio cōmunis requirit bonam fidem & titulum, f.9.col.3
Prescriptio iurisdictiōis regni Castellæ non requirit notitiam tituli a principio, fol.eo.
Præscriptio quod non appelletur ad regem, an valeat, fol.50.col. 4.nu.4
Præscribi potest ne appelletur ad inferiores, fol.51.col.1
Prælatus tenet iurare de non alienando res ecclesiæ, fol.45.col.3.
Præsentatio spontanea quid operetur, fol.139.col.1.nu.13
Præuaricatio quæ dicatur, fol.26 col.1.nu.21
Prq̃uaricatio qualiter committatur, fol.eo.col.3
Præuaricatio nō arguitur ex obliuione, fol.eo.col.3.&.4
Præuaricator publicus qualiter puniatur, fol.eo.col.4
Priuatus ab officio in sindicatu an possit exercere officiū pendē te appellatione, fol.eo.col.3.
Princeps subrogatur loco reipublicæ, fol.1.col.1.nu.2
Priuilegiū regis non semp transit in priuilegiatum, fol.9.col.3
Priuilegiū & præscriptio in quo differunt, fol.10.col.3
Priuilegia concessa fratribus sanctæ Vllulaliæ, vel alterius ordinis, an debeant seruari etiam in terris dominorum huius regni, fol.62.col.1.nu.7.
Priuilegium qualiter declaretur, fol.81.col.3
Priuilegiū vt nobiles & fidalgui excludant̃ ab officiis reipublicæ an valeat, fol.99.col.3
Priuilegiatus an excusetur ab officiis publicis, fol.102.col.3
Priuilegium non perditur ex præsumptis probationibus, fol.110. col.4.nu.4.
Priuilegium an amittatur per solam attentationem criminis, fo. 111.col.1
Priuilegiorum verba attendēda, fol.51.col.2
Probatio contra iudices recipientes munera qualiter fiat, fol.23. col.2.nu.16
Probatio per coniecturas admittitur contra vsurarios, folio eo. col.4.nu.17
Probatio priuilegiata, folio.24. col.3
Probatio partialitatis debet esse specifica, folio.25.columna.1.numero.18
Probatio oculorum omne genus probationis excludit, folio. 36. col.3
Probatio immemorialis quando cesset, fol.70.col.3.nu.7
Probatio faciēda intra certū tempus, an possit admitti termino elapso, fol.84.col.3.nu.3
Probatio cōfessionis an comprehendatur sub simplici probatione, fol.84.col.4.nu.6
Probatio exceptionū facienda intra certum tempus an comprehendat confessionem partis, fo. 143.col.1.nu.3.4.&.5
Probatio ad decisionem causæ debet esse legitima, folio.116.col.2 nu.13
Probatio famæ in antiquis, folio 52.col.1.nu.11
Processus factus super exceptiones vltra admissas in iure, an sit nullus, fol.85.col.3.nu.8
Processus an valeat sine contestatione, fol.116.col.2.nu.14
Processus præsentādus cū appellatione, fol.118.col.2.nu.6
Processus incipiendus a petitione in scriptis redacta, folio.115.col. 4.nu.10
Processus non validatur ex ficta confessione, folio.138. columna 2.numero.9
Procurator absentis an admittatur in causa criminali. f.138.col.2 &.3.nu.10.&.11.
Procurata & affectata non debēt prodesse iudici affectanti, folio. 109.col.3.nu.1
Proditor quis dicatur, folio.26. col.1.nu.21
Prohibito id qd minus est, an videatur prohibitū quod maius est, fol.84.col.3.nu.4
Promissio redeundi ad carcerem iniustum, an obliget, folio.124. col.4.nu.4
Prorogatio non habet locum in appellationis instantia, folio.15. col.1.nu.27
Prorogatio legis attribuit iurisdictionem, fol.eo.col.2.nu.28.
Prorogatio solutionis an liberet vere obligatū soluere, folio.88. col.3
Prorogatio solutionis an sit nouus contractus, fol.eo.
Prorogatio solutionis facta per partes, qualiter intelligatur facta, fol.eo.col.4.

Q

Qvalitas subiecti non requiritur vbi non est necessaria substantia, fol.9.col.2
Qualitas dispositionis an sit probanda, fol.81.col.1
Qualitas condemnationis septupli an possit in sententia alia for

ma suppleri, folio.92.col.3
Qualitas requisita in teste debet probari ne fides deficiat, fol.136 col.2.nu.4
Qualitas vicinitatis requiritur hodie in testibus testamentorum, fol.eo.col.3
Qualitas requisita a lege in dubio censetur de forma substantiali, fol.eo.col.4.in principio.
Querela coram rege qualiter proponatur, fol.14.col.1.nu.25

R

RAdēs arma vel signa ex capellis alicuius an committat delictum, fol.1.col.3.nu.4
Radēs imagines sanctorum malitiose, qualiter puniatur, fol.eod.
Ratio reddita qualiter potest sententiari, fol.65.col.1.nu.5
Ratio publica quo loco exigatur fol.eo.nu.6
Receptio clericatus post delictū commissum, an proficiat assumenti, fol.112.col.1.nu.7
Receptores colectarū nō recipiūt munera, fol.18.col.3
Rectores non creant vniuersitates, fol.3.col.2.nu.9
Recōuentio est causa attributiua iurisdictionis, fol.15.col.2.nu.28
Rectores populorū non recipiūt munera, fol.18.col.3
Rectores cōcilij an possint assistere cū correctoribus in carcere ne iniuste vexēt̄ īcarcerati.f.96.c.4.
Rectori ciuitatis an liceat nominare successorem, fol.101.col.1
Rectores qui nō cōgreganť causa publicæ vtilitatis, an possint mulctari a iudice, fol.106,col.2.
Rectores an teneantur semp congregari ad libitum superioris. folio eodem.
Reductio boni viri coram quo iudice petatur, folio.11.columna.1 numero.17
Respublica & rex sumuntur pro eodem, fol.1.col.4.nu.6
Res efficitur dubia per negationem fol.6.col.1
Restitutio in integrum habet locum in iudiciis possessoriis, foli. 36.col.1
Restitutio in integrum competit bannitis, fol.eo.nu.17
Restitutio læsionis competit reipublicæ intra quadriennium, folio.75.col.2
Reformatio statutorum ad quē pertineat, fol.95.col.3
Relegatus an possit eligi ad officia, fol.102.col.2
Regatarij & dardanarij prohibētur emere donec transeat hora certa, fol.105.col.1
Regatarij dicūtur violatores pacis, fol.eo.col.4
Regatarij qui vendunt alimenta tempore carestiæ carius q̄ tassatum est, qualiter puniāť, fol.eo.
Restitutio in integrum habet locum probata læsione, folio.121. col.1.nu.6
Restitutio in integrum nō habet locum in minima læsione, folio eo.col.2.nu.8
Restitutio in integrum an possit concedi sine eo quod præcedat petitio, fol.eo.nu.9
Res emphyteotica an possit capi pro executione rei iudicatæ, folio 133.col.3.nu.1
Res emphyteotica prohibita alienari, an possit capi pro debito emphyteotæ, folio eodem, col. 4.nu.4
Res emphyteotica qualiter debet vendi pro debito emphyteotæ, fol.134.col.1.nu.6
Res an incidat in cōmissum per defectum solutionis vnius nummi, fol.92.col.1
Retractus an habeat locū in contractu censuali, folio.132.col.3. nu.14
Retractus an habeat locū in vsufructuario, fol.eo.col.4.in principio.
Retractus virtute pacti quando habeat locum, fol.133.col.1
Reus habitus pro confesso in delicto, habeť in qualitatibus delicti, fol.138.col.1.nu.9
Reus non respondens petitioni ineptę, an habeatur pro confesso, fol.116.col.3.nu.15
Reuendere an possit ciuitas, fol. 105.col.3
Reuendere an possint caupones & pistores, vulgo dicti panaderos, fol.eo.
Reus fugiens an habeaťr pro confesso si citatur inualide, vel a iudice in competenti, fol.93.col.3.
Reuisio rationum bonorum publicorum ad quem pertineat, folio.64.col.4
Regi volenti non fit fraus, fol.9. col.2
Rex Castellæ caput regni, fol.2. col.1.nu.6
Rex Castellæ non recognoscit superiorem, fol.eo.nu.7
Rex Castellæ dicitur tanq̄ vnus Deus corporalis in terris, folio eodem.
Rex habet intētionem suam fundatā in omni genere iurisdictionis, fol.eo.
Rex solus potest concedere priui legium iurisdictionis, fol.3. col. 1.nu.8
Rex tenetur maria et terras tutas tenere, fol.4.col.3
Rex qualiter cognoscat intra dominia aliorum, folio.13.colū.4. nu.14
Rex Hispanię cognoscit inter personas ecclesiasticas, folio.14.col. 1.nu.25
Rex Hispaniæ qualiter possideat regnum, fol.29.col.2.nu.1
Rex assignat terminos, folio.29. col.4
Rex Castellæ maius imperiū habet in regno suo, quam Imperator in imperium, fol.31.col.1
Rex statuit qua cultura debēt vti subditi sui, fol.33.col.4.nu.11
Rex potest donare terras non diuisas, fol.34.col.1
Rex dispensat super introductis de iure positiuo, fol.eo.col.3
Rex an possit donare terras publicas, fol.73.col.2.nu.27
Rex quando faciat defensas, fol. 76.col.4.nu.46
Rex an cognoscat in prima instātia in terris dominorum, fol.94 col.1
Rex aduocat sibi causas, folio.94 col.2.
Rex non tollit consuetudines immemoriales, fol.140.col.2.nu.2
Rex concurrit cum omnibus ordinariis, fol.53.col.4.nu.6
Ripa fluminis cui pertineat, fol. 71.col.4.nu.17
Ripa & arenalia quæ dicantur, fo

Universidad de Deusto
Biblioteca

lio.72.columna.1.numero.20.
Roderici Suarez opinio in allegatio.15.an sit vera fol.71.col.2
Rodericus Suarez in.l.post rem. ff.de re iudi.vers.sed pulchrũ,fo. 146.qualiter intelligatur, fo.84 col.2.nu.2.& fo.143.col.3.nu.7
Roderici Suarez opinio in dicta.l.post rem.vers. venio ad secundam partem. fo.139.an sit tenenda,fol.85.col.2
Rustici compelluntur vendere intra ciuitatẽ victualia pretio moderato, folio.104. columna.4. numero.21.

S

SAlaria iudicibus præstanda a quo debeant taxari, fol.19.col. 1.nu.7
Salaria iudicũ hodie a quibus soluantur,fol.eo.
Salarium quibus administratoribus debeatur,fol.eo.nu.8
Salaria quibus assignentur, folio eo.nu.9
Salarium vel censum imponendũ terris concessis ad plantationẽ, fol.74.col.3
Salarium an debeatur post præscriptionem quadraginta annorum,fol.76.col.1.nu.41
Salarium vel census an debeatur post prẽscriptionem quadragin ta annorum,fol.76.col.1.nu.41
Salarium an debeatur iure communi pro executione sententię, fol.86.col.3.
Salaria soluebat fiscus.fol.eo.
Salariũ an debeatur iure Regio pro executionibus,folio eodem col.4.
Saluaguardiam frangẽs qualiter puniatur,fol.68.col.3.nu.6
Saluaguardia quando dicatur nõ obseruari,fol.eo.nu.7.
Saluaguardia qualiter intelligat concessa,fol.eo.col.4
Scientia an requiratur in præscriptione iurisdictionis, fo.9.col.4
Scientia non requiritur in cõsuetudine,folio.10.col.2. & fo.64. col.1.nu.3
Scindẽtes ligna, & depascẽtes in alieno territorio, tenẽtur in foro cõscientiæ,fol.39.col.1.nu.22
Scindens arbores fructiferas tenetur actione furti,fol.eo.
Scindẽs arbores siluestres ad qd teneatur,fol.eo.col.2
Scriptura in qbus casibus debeat confici,fol.3.col.2
Seditiosi sunt puniendi,f.25.col.2
Senex non cogitur acceptare officium,fol.102.col.1
Senex cogitur præstare cõsilium, fol.eo.
Sentẽtia lata ab arbitris habet executionem paratam,folio.11.col. 1.nu.17
Sententia arbitri prõ veritate habetur,fol.eo.col.2.nu.18
Sententia arbitri præsentata prę sumit̃ pcessisse cõ pmissũ.fo.eo.
Sentẽtia arbitri habet vim transactionis,fol.eo.col.3.nu.19.
Sentẽtia lata a iudice qui nõ iurauit,non valet,fol.16.col.4.nu.1
Sententia terminorũ qualiter exequatur,fol.49.col.2
Sententia lata per iudices de mestas ad quem debeat appellari, fol.53.col.4
Sententia lata an possit trãsigi super pœnam,fol.91.col.3

Senten

Sentẽtia an debeat ferri in scriptis fol.114.col.1
Sententia diffinitiua lata in consistorio regali an requirat citationem,fol.eo.col.4
Sententia debet esse conformis libello,fol.117.col.2.nu.20
Sentẽtia lata sup re, an extẽdatur ad fructus,fol.123.col.2.nu.1
Sententia iniusta non tollit obligationem naturalẽ, fol.128.col. 3.nu.2
Sententia lata in bonis absentis, an statim veniat exequenda,fo. 139.col.2
Semiplena ꝓbatio sufficit in causis antiquis,fol.36.col.3.nu.18
Seruitus cõtinua præscribitur sine titulo,fol.7.col.3
Seruitus potest infringi ratione publicæ vtilitatis,fol.105. col.3.
Sindicator an ꝓcedat in minimis fol.18.col.3.nu.6
Synodalis monitio an sufficiat fieri clerico,fol.112.col.3
Solutio ficta quæ dicatur, fol.88. col.1.
Solutio quando dicatur facta creditori ad hoc quod habeat locũ decima executionis,fo.eo.col.2
Soluẽs pœnã impositã ab statuto ante sententiã, tacite videtur cõsentire condẽnationi,fol.5.col.3
Spoliatio præsumpta non operatur restitutionem, fol.34.col. 4.nu.13
Sportulæ quæ iure communi exigebantur,folio.21. col.2.3.&.4. numero.13
Spõsus quid possit cõcedere spõsæ in iocalibus & vestibus,folio 8[illegible].col.2.nu.1
Sponsus an lucretur id,quod spõsa sibi dedit,folio.83.colũna.3.in principio.
Sponsati qui dicantur,fol.eo.col. 3.nu.6
Sponsa de præsenti efficitur ciuis illius loci vbi vir habet vicinitatem,fol.127.col.3.nu.1
Sponsæ appellatione an veniat vxor in materia indifferenti,fo. eo.col.4.nu.3.
Sponsati iure Hispano dicũtur casados,fol.128.col.1.nu.4
Statutũ conditũ post legẽ phibitiuã an excusẽt a pœna. f.21.co.1
Statuere an sit iurisdictionis, fol. 63.col.4.nu.1
Statuta an debeant cõfirmari per dñm loci,fol.64.col.3
Statutũ qd excedit pœnas legis, an habeat vim pacti, f.77.col.2.
Statutũ an possit fieri circa pasturam animaliũ, f.78.col.3.nu.10
Statutũ factũ inter vicinos circa pasturã animaliũ, an liget forenses habentes ins pascendi,fo.eo.
Statutũ phibẽs vestes excessiuas an possit fieri, fol.79.col.2.nu.5
Statuta collegiorũ an sint reuidẽda ex iudicis officio,fol.95.col.4
Statuta facta a maiori parte cõcilij an prævaleãt, f.96.col.1.nu.6
Statuta an obligent in foro conscientiæ,fol.97.col.1
Statuta non debẽt esse partialia, fol.eo.col.2.nu.10
Statutum puniens crimina debet extendi,fol.127.col.4.nu.2
Statuta officialiũ an cõprehendãt fœminas,fol.103.col.2
Statutũ an possit fieri circa vindemiam,fol.103.col.4
Succini doctrina in consilio.38.in prima parte consilio.col.2.& pe.

qualiter debeat intelligi, fol.85. col.3.
Superior quis dicatur, folio. 42. col.2
Suprema cognitio quando videa tur concessa, fol.50.colũ.3.nu.3.

T

TAbelliones non creat vniuersitas, fol.3.col.2.nu.9
Tabelliones non possunt aliqua munera recipere, fol.18.col.3
Tabellio absens qualiter cõdemnetur, fol.22.col.2
Tabelliones & alij officiales an possint appellare, fol.eo.
Tabelliones nõ substituunt alios fol.28.col.2.nu.4
Tabelliones quis possit creare, folio.65.col.2.nu.1
Tabelliones regij an possint exercere officium suum in terris dominorum fol.66.col.1.nu.5
Tabellionum numerus an possit augeri, fol.eo.nu.6
Tabelliones qui conficiunt cõtractus vel testamenta sine facultate in terris dominorum qualiter puniantur, fol.67.col.4
Tabelliones qui possunt confice re acta iudicialia, an possint conficere contractus & testaméta, fol.eo.col.3.nu.11
Tabelliones del numero qui dicãtur, fol.67.col.1
Tabellio de cõcejo quis dicatur, fol.eo.col.1.nu.10
Tabellio requisitus tenetur dare processum signatum, folio.118. col.2.nu.6
Tassatio victualium in curia Regali an possit fieri per populum. folio.95.columna tertia.
Tassa an debeat imponi hospitibus publicis, fol.104.col.2
Tassa imponenda per rectores ciuitatis qualiter intelligatur, foli. 105.col.4
Tassa generalis quo tempore debet fieri, fol.eo.
Terræ vacantes ad quos pertineant, fol.30.col.4
Terræ ceruidæ quæ dicantur, fo. 31.col.2.nu.4
Terræ cerbidæ & incultæ cuius præsumantur esse, fol.eo.
Terræ dictæ baldiæ quæ sint, fol. 33.col.3.&.4.nu.11
Terra cultiuata qualiter præscribatur, fol.75.col.4.nu.39
Territorium limitatum ab antiquo quid operetur ciuitati, fol. 30.col.3.nu.3
Termini rotundi qui dicantur, folio.32.col.1.nu.8
Termini defenduntur vi armata, fol.38.col.3
Territorium an præsumatur, fo. 70.col.1.nu.3
Terminos quis possit assignare, fol.eo.nu.4
Terminus ad probandum est de substantia iudiciorũ.f.114.col.2.
Terminus prosequendi appellationem qualis sit hodie, fol.118. col.1
Terminus appellationis a quo tẽpore incipiat currere, folio eodẽ nu.2
Terminus ad præsentationem appellationis est in arbitrio iudicis. fol.eo.col.2.nu.4
Terminus assignatus ad appellãdum in causa ciuili, habet locũ in causa criminali, f.eo.col.3.nu.7.
Terminus ad prosequendam appellationẽ an duret duráte compromisso, fol.119.col.1.nu.12
Testamentum quot testes requirat hodie, fol.135.col.4.nu.2
Testamẽtum qualiter debeat probari, foli.136. col.1. in principio.
Testes singulares faciũt fidẽ cõtra vsurarios, fol.23.col.4.nu.17
Testes singulares debẽt esse omni exceptione maiores, folio.24. col.1
Testes singulares contra iudices, vel eius officiales faciunt fidem. fol.24.col.3
Testium qualitas quomodo probanda, fol.24.col.2
Testiũ repulsa nõ hẽt locũ in causa summaria, fol.35.col.3.nu.15.
Testes testamentorũ debent esse vicini, fol.135.col.4.nu.2
Testis an debeat probari bona fama, fo.57.col.2.nu.12
Thesaurus inuentus cui applicetur, fol.41.col.2.nu.25
Thesaurus in dubio præsumitur inuentoris, fol.eo.
Thesaurus inuentus arte magica applicatur fisco, fol.eo.
Thesaurus dicitur inuentus ex solo visu, fol.eo.col.4
Thesaurus inuentus in alieno loco adquiritur inuentori pro dimidia parte tãtum, fol.eo.col.3.
Thesaurus inuentus in re mobili non dicit thesaurus, f.eo.col.4.
Titulus nec bona fides non requiritur in cõsuetudine, fol.7.col.3.
Titulus non requiritur in seruitute continua, fol.eo.
Titulus possessionis contra vniuersitatem intra tempus debet ostendi, fol.69.col.4.nu.2
Titulus an præsumatur ex immemoriali præscriptiõe, f.70.col.4
Tituli quibus vnusquisq; possit se tueri, fol.76.col.3
Titulus inualidus an sit exhibendus, fol.77.col.1.nu.48
Tolerantia quid operetur, fol.12. col.2.nu.12
Tolerantia inducit titulum, folio eo.col.3
Tolerantia excusat a peccato, folio eo.
Tolerantia approbat consuetudines, fol.eo.col.4
Transactio habet locũ in adulterio præsumpto.fol.110.col.3
Transigere an liceat sententia lata cõtra absentem, fol.139.col.3. in principio.
Tutori nec curatori non debetur salarium, fol.47.col.3
Tutor datur pupillo etiã diebus feriatis, fol.98.col.1

V

VAssallus nõ potest vocare dominũ in ius sine licentia regia, fol.68.col.1.nu.1
Vassalli an possint petere saluaguardiam, fol.68.col.1.nu.3
Vassalli an teneãtur alimẽtare & custodire incarceratos, fol.108. col.3
Venia cõcedit ei, qui crimẽ occultum prodidit, fol.24.col.3
Vẽditio officiorũ publicorũ non est prohibita de iure diuino, fol. 126.col.4.nu.2
Vẽditio nõ præsumitur ex paruo pretio, f.131.col.1.vers.& optes.
Venditio procedit pretio accedẽte, fol.eo.col.4.nu.11

Universidad de Deusto
Biblioteca

Venditor qui promisit rem vendere vni & tradidit alteri, tenet ad interesse, fol.133.col.2.nu.16.
Verba libelli impropriatur vt saluetur libellus, fol.40.col.4
Verba debent intelligi simpliciter & non secundum quid, fol.44. col.4
Verba generalia an referantur ad ea, de quibus non est prouisum. fol.81.col.3
Verba debent reuerti ad casum, in quo non lædant, folio eodem col.4
Verba legis an sint seruanda in impositione pœnæ, fol.92. col. 2.nu.5.
Verba generalia restringuntur de habilitate, folio.125.columna.4 numero.9
Verba non debent operari vltra intentionem agentium, fol.130. col.2.nu.2
Verba generalia intelliguntur secundum naturam actus qui geritur, fol.eo.col.4
Verbum, prisiones, qualiter sumatur, fol.108.col.4
Verbũ, restituere, relinquat, vel, remaneat, positum in sententia, quid importet, folio.124.col.1. nu.7
Verbum, cuñada, qualiter sumatur, fol.124.col.3
Verbum, deuen, importat necessitatem, fol.135.col.2.nu.16
Veritas præfertur opinioni, fol. 131.col.3.nu.10
Vestes excesiuę qua ratione debeant prohiberi, fol.79.col.2
Vestes & perlæ fictæ an debeant prohiberi, fol.eo.
Vestes excesiuæ an possint portari de iure, folio eodem, col.3
Vestes excesiuæ possunt uitari tam a iudice ecclesiastico, quam seculari, fol.eo.
Vicarius an substituat alium in locum suum, fol.28.col.1.nu.3
Vicem correctorum gerentes ab ipsis correctoribus eligendos, fol.27.col.1.nu.1
Vicẽ gerens est iudex ordinarius, fol.eo.col.2.nu.3
Vicinus quis dicatur, fol.28. col. 3.nu.5
Vicinus loci qui scindit arbores communes non tenetur actione furti, fol.39.col.3
Vicinus est filius ciuitatis, folio eodem.
Vicini vtentes pastu alieno, an videantur suæ vniuersitati adquirere, fol.78.col.4.nu.13
Vicini præsumuntur scire facta & voluntates vicinorum, fol.136. col.3
Vici, vulgo dicti aldeas, an possint statuta condere, fo.97.col.1
Vici an possint facere cõtributionem intra tria millia, fol.eo.
Viæ publicæ ciuitatis debent esse sine vllo impedimento, atq; fœtore, fol.106.col.1.nu.23
Viæ publicæ an possint occupari ad tempus, fol.eo.col.2
Viæ publicæ occupatores tenentur resarcire damnum vltra pœnam impositam per legem. folio eo.col.3
Viles qui dicantur, fol.98.col.4
Vindicta clerici occisi spectat ad eius hæredes, fol.146.col.1
Vim facit qui liberam possessionem aduersario nõ relinquit, fo. 14.col.2.nu.25

Violentiæ cognitio spectat ad regem, fol.14.col.1.nu.25
Vir circa dominiũ rei dotalis representat imaginem mulieris, folio.1.col.3
Vniuersitas quo modo exerceat iurisdictionem, fol.13.col.1. numero.23
Vniuersitas reputat persona potens, fol.36.col.2.nu.14
Visitatio terminorum debet fieri per ipsius personam correctoris fol.46.col.2.nu.30
Visitatio locorum potest fieri per locum tenentes, folio.47. col.1. &.2.
Vniuersitas an possit facere statuta rege presente absq; eius confirmatione, fol.95.col.3
Vniuersitas quando possit creare tabelliones, folio. 65. columna 4.nu.4
Votum electionis quis præstat prius, fol.98.col.1
Votum præstans habetur loco testis, fol.eo.col.3
Votum in electione an possit præstare impubes, fol.eo.
Vsura difficillime probatur, folio 23.col.4.nu.17
Vsus publicus ad quos pertineat fol.30.col.3
Vsusfructuarius an transmittat fructus ad hæredes, fol.122.col. 4.nu.7
Vsuræ quæ debentur officio iudicis mercenario, non facta condemnatione in sententia an possint peti, folio.123.col.3.nu.2
Vsusfructuarius an liberetur a satisdando tanquã possidens rem immobilem, fol.132.col.4
Vsus montium cuius sit, foli.69. col.3.nu.1
Vtilitas futura an habeat in consideratione, fol.45.col.3
Vtilitas ecclesiæ quãdo præsumatur, fol.eo.col.2.nu.28

FINIS.

1629

DON ALONSO DE VARGAS COMENDADOR DE SO-
cobos, del Consejo de Guerra de su Magestad, y Capitan General del Exercito.

CVmpliendo lo que su Magestad por su real prouision (dada en Madrid a quatro deste presente mes de Enero) manda, y en conformidad della en su real nombre prometo de dar y pagar, y que su Magestad dara y pagara realmente y con effecto, a qualquiera persona ò personas que dieren y entregaren presos, en manos y poder de los Comissarios y ministros que para este effecto se nombraren, a qualquiera de las personas que adelante se declaran, por cada vna dellas los premios de dinero siguientes, en esta manera.

Por la persona de Antonio Perez, seys mil ducados.
Por la de don Iuan de Luna, quatro mil ducados.
Por la de don Diego de Eredia, quatro mil ducados.
Por la de don Martin de Lanuça, quatro mil ducados.
Por la de don Pedro de Bolea, quatro mil ducados.
Por la de Manuel don Lope, tres mil ducados.
Por la de don Yuan Coscon, tres mil ducados.
Por la de don Iuan de Torrellas, tres mil ducados.
Por la de Gil de Mesa, tres mil ducados.
Por la de Gaspar Burces, tres mil ducados.
Por la de Iuan Francisco Mayorin, dos mil ducados.
Por la de Christoual Frontin, dos mil ducados.
Por la de Francisco de Ayerue, dos mil ducados.
Por la de Iuan Luys Fontoua, dos mil ducados.
Por la de Fuertes Pelayre, dos mil ducados.
Por la de Iuan de Vbiero Pelayre, dos mil ducados.
Por la de Anton de Añon, dos mil ducados.

Y lo mismo se hara con quien diere noticia de qualquiera de las dichas personas para prendellos, si dello se consiguiere, con effecto la dicha prision.

Y para que dello conste, y a todos sea notorio lo susodicho, se publique en las partes y lugares que conuenga, y se imprima juntamente con la dicha prouision de su Magestad y al pie della. Fecha en çaragoça a veynte y tres de Enero, de mil y quinientos y nouenta y dos años.

Don Alonso de Vargas.

Por mandado de su Señoria.
Domingo Deynsaurbe.

YO Geronymo Secano escriuano de mandamiento del Rey nuestro señor, hago fe y relacion, como en la presente ciudad de çaragoça del Reyno de Aragon, a veynte y tres dias del mes de Enero del año presente mil y quinientos nouenta y dos, por ordẽ y mãdamiento de la Magestad del Rey nro Señor, se publico mediante Baltasar de Alqueñigo corredor de la Real Audiencia deste Reyno, presentes mi dicho escriuano y testigos infrascriptos la presente promesa, alta e intelegible voz por los lugares publicos y acostumbrados de la presente ciudad: a saber es, en la plaça de nuestra Señora del Pilar, en la calle del Coso, en la plaça del Mercado, y en la plaça dela Seu, començando entre la vna y las dos horas despues de medio dia hasta las tres horas del mismo dia. En testimonio de lo qual hize y testifique acto de lo sobredicho, dichos dia mes, año y lugar arriba calendados y especificados, siẽdo presentes a todo lo sobredicho por testigos llamados y rogados, Francisco Iordan, y Alberto de Cueuas, alguaziles de su Magestad en la dicha y presente ciudad de çaragoça domiciliados.

Geronymo Secano.

Concuerda con la Prouision y cedula de promessa originales.

Domingo Deynsaurbe.

INDEX.

Biblioteca
Universidad de Deusto

Ciudadanos, y hombres de las Ciudades, Villas, Comunidades, y Lugares, y otras qualesquier personas Eclesiasticas y Seglares del nuestro Reyno de Aragon, en el estantes y habitantes, exemptas, y no exemptas, de qualquier estado o condicion que sean, salud y dileccion. ¶ Siendo tan publicos, y notorios los delictos que en este nuestro Reyno de Aragon se han cometido, desde veynte y quatro de Mayo del año passado de mil y quinientos nouenta y vno aca, en la muerte del Marques de Almenara, y en sacar a Antonio Perez de las carceles de la manifestacion, y de las del Sancto officio de la Inquisicion del dicho nuestro Reyno, y en la resistencia que se trato de hazer a mi exercito, con tan immenso y execrable crimen, contra el seruicio de Dios nuestro Señor y nuestro, y contra el bien publico, y vniuersal, y las personas que en esto se han señalado, no sera menester referirlo aqui, ni las penas graues q̃ por esto merecen, siendo pues esto de la consideracion que es y auiendo mandado castigar las cabeças y causa destas alteraciones, y auentandose mucha parte dellos. Es nuestra vuluntad que ninguno de los contenidos en la cedula a parte, que van nombrados en las excepciones de los perdones, se recoja, ampare, ni reconozca en ninguna parte, ni por ninguna persona de las desse Reyno. Por tanto con tenor de las presentes de nuestra cierta sciencia y real autoridad, deliberadamente y consulta, teniendo por notorios traydores, rebeldes, y amotinadores a algunos de los que van en las excepciones del perdon general que he mandado publicar, por ser como son principales cabeças, y causa de las dichas sediciones y motines, y que en su error, pertinacia y dureza han permanecido, y a los demas por consejos complices, o participes en estos delictos. A los que de vosotros se deue requerir y amonestar, requerimos y a monestamos, y a los demas fieles y subditos nuestros, dezimos, encargamos, y mandamos, que vosotros, ni ninguna persona de qualquier estado, orden, o condicion sean, a pena de la fidelidad a que como Rey y señor natural me soys obligados: y de las de que bs forme a derecho incurren los que recepran a rebeldes y traydores, que se hazé participes de sus penas, las quales queremos aqui auer por expressas y repetidas, particularmente la del derrocar, y assolar las casas y castillos en que receptaré a los dichos delinquentes, y de nuestra yra é indignacion, y pena de diez mil florines de oro de Aragon de bienes del que lo contrario hiziere exigideros, y a nuestros reales cofres, plicaderos, demas y allende de las penas que por los fueros vltimos desse nuestro Reyno estan contra bs receptadores de delinquentes dispuestas y ordenadas: que del dia de la data de las presentes en adelante os guardeys atentamente de receptar, dissimular, permitir, ocultar, o fauorecer, publica ni secretamente, en general ni en particular, en las ciudades, villas y lugares, que estan dentro el dicho nuestro Reyno de Aragon, a los sobredichos, ni a ninguno dellos, ni a ninguna de las personas que andan en su seguimiento, ni dalles ningun genero de bastimento ni mantenimiento, en poblado o fuera del, directamente, ni indirecta, pagando, o no pagando: aunque sean deudos y parientes vuestro. Antes bien tendreys grande y especial solicitud y diligencia, cada vno en sus jurisdicciones, y termino, de reconoscer y buscar los montes, valles, barrancos, cuevas y partes yermas a donde suelen o pueden acudirse mejantes delinquentes, para que los dichos, ni los que los siguen hallen receptaculo ni abrigo en ninguna parte del dicho Reyno. Procurando quanto en vosotros fuere de prender a los sobredichos, y acada vno dellos y sus seguaces, y entregarlos a los ministros de la Iusticia, saliendo contra ellos con vuestros vassallos (los que los tuuieredes) o a lo menos no dexadolos reposar en ninguna parte, y dando noticia a los dichos nuestros oficiales y ministros de las partes donde se entiende que andan, y dandoles fauor y ayuda para su persecucion. Mandando con el mismo tenor de las presentes de la dicha nra cierta sciencia y real autoridad, a los magnificos y amados consejeros nuestros, Regente el officio de la general Gouernacion, y su Assessor, Regente la Cancelleria, y Doctores de la nuestra Real Audiencia, Iusticia de Aragon, sus Lugartinientes, Iuez, almedinas, Merinos, Sobrejunteros, Iusticias, Iurados, Alguaziles, Porteros, Veguieros, y otros qualesquier officiales y ministros nuestros, mayores y menores, en el dicho nuestro Reyno de Aragon constituydos y constituyderos, y a sus Lugartenientes, y subrogados, que las presentes, todo lo en ellas contenido hagan publicar, y manifestar en todos los lugares y partes donde fuere menester, y tener guardar, y inviolablemente cumplir: Saliendo los dichos officiales reales personalmente en nuestras Ciudades, villas y lugares, en persecucion de los dichos delinquentes, y haziendo salir a los demas, y executando rigurosamente las penas contra los q̃ no obedeciendo a estos nros Reales mandamiẽto receptaren a los dichos delinquẽtes. En los quales receptadores executé las penas arriba dichas, y particularmẽte en la dessolacion de sus casas, y las demas q̃ de fuero y derecho se deue. Y los vnos ni los otros no hagays, ni permitays q̃ sea hecho lo cõtrario en manera alguna, si los dichos prelados y Ecclesiasticas personas, y los nuestros officiales Reales y vniuersales, y los demas fieles y subditos nuestros en las sobredichas penas de infidelidad, y las demas por los fueros desse nuestro Reyno impuestas, desseays, y desseamo incurrir. Y para que con mas cuydado se acuda a la persecucion de los dichos delinquentes, y de cada vno dellos, prometemos en nuestra buena fe y palabra Real, de que a qualquier persona de qualquier calidad que sea, que entregare en manos de nuestros ministros y officiales alguno, o algunos de los dichos delinquentes, daremos y pagaremos realmente y con effecto la cantidad, o cantidades: y concederemos, como desde agora concedemos las gracias, y perdon, o perdones de delictos, que don Alonso de Vargas, o el Regente el officio de la general Gouernacion, o el Iusticia de las Montañas, o otro Comissario nuestro en nuestro nombre dira señalara. Y porque de las presentes se ha de vsar en muchas partes: mandamos que a los traslados dellas autenticos, se de tanta fe como al original. En testimonio de lo qual mandamos despachar las presentes con nuestro sello Real comun en el dorso selladas, y que sean manifestadas con publico pregon por las ciudades y lugares acostumbrados desse nuestro Reyno. Dat. en la nuestra villa de Madrid a quatro dias del mes de Enero, Año del nacimiento de nuestro Señor Iesu Christo de mil y quinientos y nouenta y dos.

YO EL REY.

V. Frigola Vicecancel.

V. Clemens p conser. Arago.

V. Campi. R.
V. Quintana R.

Dominus Rex mandauit mihi don Michaeli Clementi, Visa p Frigola Vicecancel. Cápi, Terça, Quintana, & Pellicer Regen. Cácel. & me p conser. Arago.

V. Terça R.
V. Pellicer R.

In Curiæ Arago. quarto fol. CX.

YO Geronymo Secano escriuano de mandamiento del Rey nuestro Señor, hago fe y relaciõ como en la presente ciudad de çaragoça del Reyno de Aragon, a veynte y tres dias del mes de Enero del año presente de mil y quinientos y nouenta y dos: por orden y mandamiento de la Magestad del Rey nuestro señor, se publico mediante Baltasar de Alqueñigo, Corredor de la Real Audiencia deste Reyno, presentes mi dicho escriuano y testigos infrascriptos la presente prouision, alta e inteligible voz por los lugares publicos y acostumbrados de la presente ciudad, a saber es en la plaça de nuestra Señora del pilar, en la calle del Coso, en la plaça del Mercado, y en la plaça de la Seu, començando entre la vna y las dos horas despues de medio dia, hasta las tres oras del mesmo dia. En testimonio de lo qual hize e testifique acto de lo sobredicho, dicho dia mes, año y lugar arriba calendados y especificados: siendo presentes a todo lo sobredicho llamados y rogados Francisco Iordan, y Alberto de Cuevas alguaziles de su Magestad, en la dicha y presente ciudad de çaragoça domicilados.

Geronymo Secano.

Biblioteca Universidad de Deusto

Universidad de Deusto
Biblioteca